॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಪಞ್ಚಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ಧಾತುಕಥಾ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಭೇದೇಹಿ, ವಿಭಙ್ಗಂ ಮಾರಭಞ್ಜನೋ।
ದೇಸಯಿತ್ವಾ ಮಹಾವೀರೋ, ಯಂ ತಸ್ಸೇವ ಅನನ್ತರಂ॥

ಅದೇಸಯಿ ಧಾತುಕಥಂ, ಧಾತುಭೇದಪ್ಪಕಾಸನೋ।
ತಸ್ಸತ್ಥಂ ದೀಪಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾತಿ॥

೧. ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. ನಯಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. **ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ**ತಿಆದೀನಞ್ಹಿ ವಸೇನ ಇದಂ ಪಕರಣಂ ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸತೋ ದ್ವಿಧಾ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಮಾತಿಕಾ **ಉದ್ದೇಸೋ**। ಸಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ - ನಯಮಾತಿಕಾ, ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾ, ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾ, ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾ, ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾತಿ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ...ಪೇ॰... ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ - ಅಯಂ ಚುದ್ದಸಹಿ ಪದೇಹಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ **ನಯಮಾತಿಕಾ** ನಾಮ। ಅಯಞ್ಹಿ ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಗಹಾದಿಕೇನ ನಯೇನ ಧಾತುಕಥಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಭತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಠಪಿತತ್ತಾ ನಯಮಾತಿಕಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಮೂಲಭೂತತ್ತಾ **ಮೂಲಮಾತಿಕಾ**ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

೨. ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೨. **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ...ಪೇ॰... ಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಅಯಂ ಪಞ್ಚವೀಸಾಧಿಕೇನ ಪದಸತೇನ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ **ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾ** ನಾಮ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾ"ತಿ ಏವಂ ಅವತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಾದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಭಜಿತಬ್ಬೇ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮೇ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಧಾತುಕಥಾಯ ಅಬ್ಭನ್ತರೇಯೇವ ಠಪಿತತ್ತಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಖನ್ಧಾದಿಪದಾನಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಮಾತಿಕಾಯ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ಪಕಿಣ್ಣಕಮಾತಿಕಾ**ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

೩. ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೩. **ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ, ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ; ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ**ತಿ ಅಯಂ ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ **ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾ** ನಾಮ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಚೇವ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದೀಸು ಚ ಮಾತಿಕಾಧಮ್ಮೇಸು, ತೀಹಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಪದೇಹೇವ ಸಙ್ಗಹೋ ಚ ಅಸಙ್ಗಹೋ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಚತೂಹಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚ। ಏತಾನಿ ಇಮೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದೀನಂ ನಯಾನಂ ಮುಖಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಠಪಿತತ್ತಾ ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೪. ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೪. **ಸಭಾಗೋ** , **ವಿಸಭಾಗೋ**ತಿ ಅಯಂ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ **ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾ** ನಾಮ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸಭಾಗಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹನಯೋ, ವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹನಯೋ, ತಥಾ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗನಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಾದಿಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಠಪಿತತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೫. ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೫. **ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾ**ತಿ ಅಯಂ ಛಸಟ್ಠಿ ತಿಕಪದಾನಿ, ದ್ವೇ ಚ ದುಕಪದಸತಾನಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ **ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾ** ನಾಮ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ...ಪೇ॰... ಮನಸಿಕಾರೋ"ತಿ ಏವಂ ಧಾತುಕಥಾಯ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅವತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀ"ತಿ ಏವಂ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕತೋ ಬಹಿ ಠಪಿತತ್ತಾ ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏವಂ ಮಾತಿಕಾಯ ಪಞ್ಚಧಾ ಠಿತಭಾವಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ‘ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ’ತಿಆದೀಸು ಸಙ್ಗಹೋ ತಾವ ಜಾತಿಸಞ್ಜಾತಿಕಿರಿಯಾಗಣನವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ - “ಸಬ್ಬೇ ಖತ್ತಿಯಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ, ಸಬ್ಬೇ ವೇಸ್ಸಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸುದ್ದಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು”, “ಯಾ ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ ಅಯಂ **ಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। “ಏಕಜಾತಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ”ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ಹಿ ಇಧ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಜಾತಿಯಾ ಏಕಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ। “ಸಬ್ಬೇ ಕೋಸಲಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ಮಾಗಧಕಾ, ಸಬ್ಬೇ ಭಾರುಕಚ್ಛಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು”, “ಯೋ ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ; ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾಸತಿ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨) ಅಯಂ **ಸಞ್ಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। “ಏಕಟ್ಠಾನೇ ಜಾತಾ ಸಂವಡ್ಢಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ”ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ಹಿ ಇಧ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಞ್ಜಾತಿಠಾನೇನ ನಿವುತ್ಥೋಕಾಸೇನ ಏಕಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ। “ಸಬ್ಬೇ ಹತ್ಥಾರೋಹಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ಅಸ್ಸಾರೋಹಾ, ಸಬ್ಬೇ ರಥಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು”, “ಯಾ ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨) ಅಯಂ **ಕಿರಿಯಾಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬೇವ ಹೇತೇ ಅತ್ತನೋ ಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಏಕಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ। “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಕತಮಕ್ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ? ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತೀ”ತಿ। ಹಞ್ಚಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತೇನ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ - ‘ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತ’ನ್ತಿ (ಕಥಾ॰ ೪೭೧), ಅಯಂ **ಗಣನಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। ಅಯಮಿಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಸಂ ವಿಕಪ್ಪತೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾದೀನಿ। ಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧಏಕವತ್ಥುಕಏಕಾರಮ್ಮಣತಾವಸೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ। ತೇಸಂ ವಿಕಪ್ಪತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾದೀನಿ। ತದುಭಯಸಂಸಗ್ಗವಿಕಪ್ಪತೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಆದೀನಿ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿಆದೀನಿ ಪನ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಫಸ್ಸಾ**ದಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಾಧಾರಣತೋ ವುತ್ತಾತಿ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಠಮನಯೋ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಪದವಣ್ಣನಾ

೧. ಖನ್ಧಪದವಣ್ಣನಾ

೬. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಮಾತಿಕಂ 'ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ'ತಿಆದೀಹಿ ನಯಮಾತಿಕಾಪದೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ "ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋತಿಆದಿಕಾಯ ನಯಮಾತಿಕಾಯ "ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ, ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾ ಠಪಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಕತಿಹಾಯತನೇಹಿ ಕತಿಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ತೀಣಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಪದಾನೇವ ಉದ್ಧಟಾನಿ। 'ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ'ತಿಆದೀಸು ಏಕಮ್ಪಿ ನ ಪರಾಮಟ್ಠಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ "ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ"ತಿ ಏವಂ ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾ ಠಪಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಭಾಗಾ ಹಿ ತಸ್ಸ ಏತೇ ಖನ್ಧಾದಯೋತಿ। ತತ್ಥ **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನೇವ। ಯಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಭಾಗತ್ತಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನೇವ ಗಣಿತಂ, ತಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। **ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ಮನಾಯತನವಜ್ಜೇಹಿ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ದಸಾಯತನಾನಿ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸೋ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಗಣಿತೋ , ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। **ಏಕಾದಸಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಜ್ಜಾಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಏತಾಸು ಹಿ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ರೂಪಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಅಸಙ್ಗಹನಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಕತಿಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪನಸ್ಸ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ, ಏಕಂ ಮನಾಯತನಂ, ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ; ತಸ್ಮಾ **ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ - "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ"ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ತಾವ ಏಕಮೂಲಕೇ ಸಙ್ಗಹನಯೇ ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾ ಪಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಾ, ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ। ಅಸಙ್ಗಹನಯೇ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಪಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಾ, ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ದುಕಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾಯೇವ ಚೇತ್ಥ ದುಕತಿಕಚತುಕ್ಕಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಪಞ್ಚಕೇ ಪನ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಾ"ತಿ ಏವಂ ಭೇದತೋ ಚ, "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ"ತಿ ಏವಂ ಅಭೇದತೋ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕತಾನಿ। ಏವಂ ಪಾಳಿನಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

೨. ಆಯತನಪದಾದಿವಣ್ಣನಾ

೨೨. ಆಯತನಪದನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಆಯತನಪದನಿದ್ದೇಸೇ ತಾವ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ಏಕೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನೇವ, ಏಕೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನೇನೇವ ಏಕಾಯ ಚಕ್ಖುಧಾತುಯಾವ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೋತಾಯತನಾ**ದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಸಙ್ಖತಂ ಖನ್ಧತೋ ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ನಾಮ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಞ್ಚ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ; ತಸ್ಮಾ 'ಖನ್ಧತೋ ಠಪೇತ್ವಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। ನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಏತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುಯೋ ಸೇಸಾಯತನಧಾತೂಹಿ ಚ ತಂ ನ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ, ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ, ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ತೇ ಹೇಟ್ಠಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕಾವ ನಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದುಕಮತ್ತಮೇವ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ"ತಿ ಅಭೇದತೋವ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೪೦. ಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ - ಸಬ್ಬೇಪಿ ದುಕತಿಕಚತುಕ್ಕಾ ಪಾಳಿಯಂ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ದುಕತಿಕೇಸು ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸದಿಸಮೇವ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಮುದಯಾನನ್ತರಂ ವುತ್ತಂ।

೫೦. ಇನ್ದ್ರಿಯನಿದ್ದೇಸೇ - **ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ಪನೇತ್ಥ ಆಯತನಧಾತುನಿದ್ದೇಸಸದಿಸಮೇವ।

೬. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಣ್ಣನಾ

೬೧. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಿದ್ದೇಸೇ - "ಅವಿಜ್ಜಾ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಅನಾರಭಿತ್ವಾ **ಅವಿಜ್ಜಾ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತೇನೇವಾಹ - "ಸತ್ತಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ। ನಾಮರೂಪಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಸದ್ದಾಯತನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಸ್ಸಿತೋ। **ಫಸ್ಸಾ**ದೀಸು ಖನ್ಧಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞೇನೇವ ಹಿ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಫಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ಅಞ್ಞೇನ ವೇದನಾ, ತಣ್ಹಾಉಪಾದಾನಕಮ್ಮಭವಾ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಭವಪದಞ್ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಭವಾದೀನಂ ವಸೇನ ಏಕಾದಸಧಾ ವಿಭತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಭವೋ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸದಿಸವಿಸಜ್ಜನತ್ತಾ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಉಪಪತ್ತಿಭವಕಾಮಭವಸಞ್ಞಾಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಏಕತೋ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಧಮ್ಮಾವ ತಸ್ಮಾ "ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸದ್ದಾಯತನಞ್ಹಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಂ, ತಂ ಏತ್ಥ ನ ಗಹಿತಂ।

೬೮. ರೂಪಭವನಿದ್ದೇಸೇ - **ಪಞ್ಚಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಮನರೂಪಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ। **ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸೋತವಿಞ್ಞಾಣರೂಪಧಮ್ಮಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ। ಅರೂಪಭವಾದಯೋಪಿ ತಯೋ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾವ ಏಕತೋ ದಸ್ಸಿತಾ। ತಥಾ ಅಸಞ್ಞಾಭವಏಕವೋಕಾರಭವಾ। ತತ್ಥ **ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ। ಧಾತೂಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏಕತಲವಾಸಿಕಾನಞ್ಹಿ ಸೇಸಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಚಕ್ಖುಸಬ್ಭಾವತೋ ತಸ್ಸಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ಉದ್ಧಟಂ।

೭೧. **ಜಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಜಾತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಅರೂಪಜಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನ। ಜರಾಮರಣೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೋಕಾದೀಸುಪಿ **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ಸೋಕದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಾನಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಪರಿದೇವೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಉಪಾಯಾಸಾದಯೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನಾತಿ ಏವಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೩. **ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ದ್ವೀಹೀ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ, ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ, ಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ಚ। **ಝಾನಂ ದ್ವೀಹೀ**ತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾದಯೋ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಏಕತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಚಿತ್ತಂ ಪನ ಚೇತನಾನನ್ತರಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಮ್ಪಿ ಅಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಪಚ್ಛಾ ಗಹಿತಂ। ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾದೀಸು **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಸೇಸಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಏವಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭. ತಿಕಪದವಣ್ಣನಾ

೭೭. ಏವಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾಯ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾಯ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ **ತೀಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಮ್ಮಧಾತೂಹಿ। **ಸತ್ತಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ಚೇವ ಮನೋಧಾತುಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ಚ। ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ **ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ತಾಹಿಯೇವ। ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಪನ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸಂಕಿಲೇಸಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಏಕತೋ ಗಹಿತಾ। ಯಥಾ ಚೇತೇ, ಏವಂ ಸಬ್ಬತಿಕದುಕಪದೇಸು ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ಯೇನ ಯೇನ ಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ, ತಂ ತಂ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾಪಿ ತೇನ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। ತತ್ಥ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹನಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಪದವಣ್ಣನಾ।

೨. ದುತಿಯನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೭೧. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ಚಕ್ಖಾಯತನೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ರಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಯಂ ಖನ್ಧಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಆಯತನಧಾತುಪದೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಖನ್ಧಾಯತನಪದೇಹಿ ವಾ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಧಾತುಪದೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತಸ್ಸ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತಂ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಸೋ ಚ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸಹಿ ಆಯತನಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಸೋಪಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಏತಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚ ಏವರೂಪಾನಿ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಿ ಪದಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ರೂಪೇಕದೇಸಂ ಅರೂಪೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ, ವಿಞ್ಞಾಣೇಕದೇಸಞ್ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ -

> “ದಸಾಯತನಾ ಸತ್ತರಸ ಧಾತುಯೋ,
> ಸತ್ತಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಅಸಞ್ಞಾಭವೋ ಏಕವೋಕಾರಭವೋ।
> ಪರಿದೇವೋ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಂ,
> ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಪುನದೇವ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಉಪಾದಾ”ತಿ॥

ಏವಂ **ಉದ್ದಾನಗಾಥಾಯ** ದಸ್ಸಿತಾನೇವ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಞ್ಹವಸೇನ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಆಯತನಧಾತುವಸೇನೇವ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ವೀಸತಿ ಧಮ್ಮೇ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ ಕತೋ, ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಏಕೋ, ಸತ್ತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಏಕೋ, ದ್ವೇ ಭವೇ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಏಕೋ, ಪರಿದೇವೇನ ಚ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೇಹಿ ಚ ಏಕೋ, ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೇಹಿ ಏಕೋ, ಸನಿದಸ್ಸನೇಹಿ ಏಕೋ, ಸಪ್ಪಟಿಘೇಹಿ ಚ ಉಪಾದಾಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಏಕೋತಿ ಅಟ್ಠ ಪಞ್ಹಾ ಕತಾ। ತೇಸು ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ತಾವ **ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ, **ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಸು ಏಕೇಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಮನಾಯತನೇನ, **ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದೀಸು ಏಕೇಕಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೇವೇಕಂ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ಸೇಸಾನಿ ದಸ ಆಯತನಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನಪಿ ತೇನ ಚಕ್ಖುಧಾತುಯೇವೇಕಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಸೇಸಾ ದಸ ಧಾತುಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಇತಿ ಯಾನಿ ತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ದಸಾಯತನಾನಿ,

ತಾನಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾಪಿ ತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ದಸ ಧಾತುಯೋ, ತಾ ಚಕ್ಖುಧಾತುಯಾ ಚೇವ ಸತ್ತಹಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। ರೂಪಾಯತನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೭೨. ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ - ಯಸ್ಮಾ ಯಾಯ ಕಾಯಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ಮನಾಯತನೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ **ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಪನ **ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ। **ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ಮನಾಯತನವಜ್ಜೇಹಿ। **ದ್ವಾದಸಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಯಥಾನುರೂಪಾ ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಹಿ ದ್ವಾದಸಹಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಇತರಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೭೩. ತತಿಯಪಞ್ಹೇ - ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಸದಿಸಮೇವ। ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಪನ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇ ಆಯತನಾನಿ, ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠ ಧಾತುಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೭೪. ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹೇ - **ತೀಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ। ತೇಸು ಹಿ ಭವೇಸು ರೂಪಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನವಸೇನ ದ್ವೇವ ಆಯತನಾನಿ ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ । ಸೇಸಾನಿ ನವ ರೂಪಾಯತನಾನಿ ತೇಹೇವ ಚ ದ್ವೀಹಿ, ಮನಾಯತನೇನ ಚಾತಿ ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ನವಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ರೂಪಧಾತುಧಮ್ಮಧಾತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ।

೧೭೫. ಪಞ್ಚಮಪಞ್ಹೇ - **ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ಪಠಮಪದಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸದ್ದಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ। ದುತಿಯಪದಂ ಸನ್ಧಾಯ ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ। ಧಾತುಯೋಪಿ ತೇಸಂಯೇವ ಏಕೇಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೭೬. ಛಟ್ಠಪಞ್ಹೇ - **ದಸಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನವಜ್ಜೇಹಿ। **ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ರೂಪಧಾತುಧಮ್ಮಧಾತುವಜ್ಜೇಹೇವ। ಕಥಂ? ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ನವ ಓಳಾರಿಕಾಯತನಾನಿ। ತೇಹಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ, ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ತಾನೇವ ನವಾಯತನಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ರೂಪಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನಪಿ ತಾ ಏವ ನವ ಧಾತುಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ರೂಪಧಾತುಧಮ್ಮಧಾತುಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಇತಿ ಯಾನಿ ತೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ದ್ವೇ ಆಯತನಾನಿ , ತಾನಿ ರೂಪಾಯತನವಜ್ಜೇಹಿ ನವಹಿ ಓಳಾರಿಕಾಯತನೇಹಿ, ಮನಾಯತನೇನ ಚಾತಿ ದಸಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾಪಿ ತೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ, ತಾ ರೂಪಧಾತುವಜ್ಜಾಹಿ ನವಹಿ ಓಳಾರಿಕಧಾತೂಹಿ, ಸತ್ತಹಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹೀತಿ ಸೋಳಸಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೭೭. ಸತ್ತಮಪಞ್ಹೇ - **ದ್ವೀಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ। **ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ।

೧೭೮. ಅಟ್ಠಮಪಞ್ಹೇ - **ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹೀ**ತಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ಧಮ್ಮಾಯತನವಜ್ಜೇಹಿ, ಉಪಾದಾಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನವಜ್ಜೇಹಿ। ಧಾತೂಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ಪನೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ।

೩. ತತಿಯನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೭೯. ಇದಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ರಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಯಂ ಖನ್ಧಪದೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಆಯತನಧಾತುಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತಸ್ಸ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತಂ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಸು ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇಸು ತೇನ ಏಕಧಮ್ಮೋಪಿ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ನನು ಚ ವೇದನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ? ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ನ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧತೋ ಹಿ ಸುಖುಮರೂಪಮತ್ತಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಭಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ನ ತೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ನಾಮ। ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇನಪಿ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇಸು ತೇನ ಏಕೋಪಿ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಏತಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚ ಏವರೂಪಾನಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಪದಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಾ ಓಳಾರಿಕರೂಪೇನ ವಾ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸಂ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

"ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ತಥಾ ಸಚ್ಚಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚ ಸೋಳಸ।
ಪದಾನಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇ, ಚುದ್ದಸೂಪರಿ ಚುದ್ದಸ॥

"ಸಮತಿಂಸ ಪದಾ ಹೋನ್ತಿ, ಗೋಚ್ಛಕೇಸು ದಸಸ್ವಥ।
ದುವೇ ಚೂಳನ್ತರದುಕಾ, ಅಟ್ಠ ಹೋನ್ತಿ ಮಹನ್ತರಾ"ತಿ॥

ಏತೇಸು ಪನ ಪದೇಸು ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪದಾನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ದ್ವಾದಸ ಪಞ್ಹಾ ವುತ್ತಾ। ತೇಸು ಏವಂ ಖನ್ಧವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆಯತನಧಾತೂಸು ಪನ ಭೇದೋ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ತಾವ - **ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। ಆಯತನಧಾತುಯೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಸುಖುಮರೂಪಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೇಸಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹಂ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಗಚ್ಛತೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಅಸಙ್ಖತಂ ಖನ್ಧತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಏಕೇನಾಯತನೇನ, ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ। ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಪಕ್ಖೇ ಪನೇತ್ಥ ಸಞ್ಞಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ವೇದನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾರಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾವಸೇನ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೮೦. ದುತಿಯೇ - **ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜೇಹಿ। ತೇ ಹಿ ನಿರೋಧೇನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ।

೧೮೧. ತತಿಯೇ - **ದ್ವೀಹೀ**ತಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಹಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾ ಚ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇಸು ಪನ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾವ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹೀ"ತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಖನ್ಧಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತೋ ಪರಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಾನಂ ನಾಮಮತ್ತಮೇವ ವಕ್ಖಾಮ।

೧೮೨. ಚತುತ್ಥೇ - **ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇಹಿ, ವೇದನಾಪಞ್ಚಕೇ ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇಹಿ; ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಫಸ್ಸಪರಿಯೋಸಾನೇಸು ರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। ವೇದನಾಯ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸೋವ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಕಮ್ಮಭವೇಸು ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸೋವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

೧೮೩. ಪಞ್ಚಮೇ - ಜಾತಿಜರಾಮರಣೇಸು ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸದಿಸೋವ। ಝಾನೇನ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸುಖುಮರೂಪಂ ಸಞ್ಞಾ ಚ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೮೪. ಛಟ್ಠೇ - ಸೋಕಾದಿತ್ತಯೇ ವೇದನಾಯ ಸದಿಸೋ। ಉಪಾಯಾಸಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರಸದಿಸೋ। ಪುನ ವೇದನಾಯ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸೋ, ಸಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸೋ, ಚೇತನಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸತ್ತಮಪಞ್ಹಾದೀಸುಪಿ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ।

೪. ಚತುತ್ಥನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತಂ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಸಕಲಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಪದೇಸು ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಕಲೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನ ಅಞ್ಞಂ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪುನ ತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾರೂಪಾನಿ ಪದಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ಸಙ್ಖಾರೇಕದೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ದೀಪೇನ್ತಿ - ವೇದನೇಕದೇಸಂ ವಾ ಸುಖುಮರೂಪಂ ವಾ ಸದ್ದೇಕದೇಸಂ ವಾ, ತಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

> "ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾ ಪನ್ನರಸಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ಏಕಾದಸ ಪಟಿಚ್ಚಪದಾ।
> ಉದ್ಧಂ ಪುನ ಏಕಾದಸ, ಗೋಚ್ಛಕಪದಮೇತ್ಥ ತಿಂಸವಿಧ"ನ್ತಿ॥

ಪಞ್ಹಾ ಪನೇತ್ಥ ದ್ವೇಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ ಪದಂ, ತದೇವ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಹಿ ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಾ ಸೇಸಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಪುನ ತೇಹಿ ತಣ್ಹಾವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಸಾ ತಣ್ಹಾ ಪುನ ಸಙ್ಖಾರೇಹೇವ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಪುಚ್ಛಾಸು ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ವಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಾ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ರೂಪಧಮ್ಮಪುಚ್ಛಾಸು ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ। ಪರಿದೇವಪುಚ್ಛಾಯ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಏಕಂ ಆಯತನಂ ನಾಮ। ಸದ್ದಧಾತು ಏಕಾ ಧಾತು ನಾಮ, ಸೇಸಟ್ಠಾನೇಸು ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುವಸೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ।

೫. ಪಞ್ಚಮನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೯೩. ಇದಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಾಹಕೇಸು ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸುಖುಮರೂಪಗ್ಗಾಹಕೇಸು ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಾದೀಸು ಚ ಪದೇಸು ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಾದಿಸೇನ ಹಿ ಪದೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಮತ್ತಂ ನ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಸೇಸಾ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾರೂಪಾನಿ ಪದಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಸುಖುಮರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ನ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

“ಸಬ್ಬೇ ಖನ್ಧಾ ತಥಾಯತನಧಾತುಯೋ ಸಚ್ಚತೋ ತಯೋ।
ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ಸಬ್ಬಾನಿ, ತೇವೀಸತಿ ಪಟಿಚ್ಚತೋ॥

“ಪರತೋ ಸೋಳಸ ಪದಾ, ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಕಂ ತಿಕೇ।
ಗೋಚ್ಛಕೇ ಸತ್ತತಿ ದ್ವೇ ಚ, ಸತ್ತ ಚೂಳನ್ತರೇ ಪದಾ॥

“ಮಹನ್ತರೇ ಪದಾ ವುತ್ತಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ತತೋ ಪರಂ।
ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ಞಾತಬ್ಬಾ, ಸೇಸಾ ಇಧ ನ ಭಾಸಿತಾ”ತಿ॥

ಪಞ್ಹಾ ಪನೇತ್ಥ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ವಸೇನ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಕತಿಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ ಪದಂ, ತದೇವ ಯೇಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಸೇಸಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ತೀಹಿಪಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಾಮ। ಪುನ ತೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪುನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನೇವ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ, ಏಕೇನಾಯತನೇನ, ಸತ್ತಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ - ಯದೇತಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ತೀಹಿ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇಹಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಮ್ಮೇಹಿ ತೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾವ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಪುನ ತೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇನೇವ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಖನ್ಧತೋ ಏಕೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ಹೋತಿ, ಆಯತನತೋ ಏಕಂ ಮನಾಯತನಂ, ಧಾತುತೋ ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ। ತಸ್ಮಾ “ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ ಪದಂ, ತದೇವ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ತಾವ - ರೂಪವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವೇದನಾದಯೋ ಹಿ ರೂಪವಿಞ್ಞಾಣೇಹೇವ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇ ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಸತ್ತರಸ ಧಾತುಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

೧೯೫. ತತಿಯಪಞ್ಹೇ - ವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೯೬. ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹೇ - ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ವೇದನಾದೀಹಿ ಚತೂಹೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಖನ್ಧಾದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ - ರೂಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನನ್ತಿ ಉದ್ದಾನಗಾಥಾಯ ದಸ್ಸಿತಧಮ್ಮಾಯೇವ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ಸಜ್ಝಾಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ।

೬. ಛಟ್ಠನಯೋ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದವಣ್ಣನಾ

೨೨೮. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಗಹಿತಂ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪನ ಯಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ; ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋತಿ ಹಿ ವಚನತೋ ಚತೂಹಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹೇವ ಸಭಾಗಾನಂ ಏಕಸನ್ತಾನಸ್ಮಿಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಲಬ್ಭತಿ। ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ರೂಪೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ,

ವಿಸಭಾಗಾ ಹಿ ತೇ ತೇಸಂ। ಯಥಾ ಚ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ, ಏವಂ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನೇಹಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೇಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ನತ್ಥಿಯೇವ। ತೇಪಿ ಹಿ ತೇಸಂ ಸನ್ತಾನಕ್ಖಣವಿಸಭಾಗತಾಯ ವಿಸಭಾಗಾಯೇವ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸಭಾಗತಾ ಸಙ್ಗಹಟ್ಠೇನ ವಿರುಜ್ಝನತೋ ಸಙ್ಗಹನಯೇ ನತ್ಥಿ। ಗಣನೂಪಗಮತ್ತಞ್ಹಿ ಸಙ್ಗಹಟ್ಠೋ। ಸಮ್ಪಯೋಗನಯೇ ಪನ ಅತ್ಥಿ, ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದಿಲಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಟ್ಠೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಏಕಧಮ್ಮೇನಪಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾಯ ಸಙ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾಪಿ **ನತ್ಥೀತಿ** ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ। ಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ಸತ್ತಸು ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಸು ಏಕಾಯಪಿ ಅವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ರೂಪೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ ಮಿಸ್ಸಕಧಮ್ಮೇ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಾನಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

"ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಧಮ್ಮಧಾತು, ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಚ ಜೀವಿತಂ।
ಸಳಾಯತನಂ ನಾಮರೂಪಂ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾಭವಾ॥

"ಜಾತಿಜರಾ ಚ ಮರಣಂ, ತಿಕೇಸ್ವೇಕೂನವೀಸತಿ।
ಗೋಚ್ಛಕೇಸು ಚ ಪಞ್ಞಾಸ, ಅಟ್ಠ ಚೂಳನ್ತರೇ ಪದಾ॥

"ಮಹನ್ತರೇ ಪನ್ನರಸ, ಅಟ್ಠಾರಸ ತತೋ ಪರೇ।
ತೇವೀಸ ಪದಸತಂ ಏತಂ, ಸಮ್ಪಯೋಗೇ ನ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ॥

ಧಮ್ಮಾಯತನಞ್ಹಿ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ವತ್ತುಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಏತಾನಿ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕೇಕವಸೇನ ಚ ಸಮೋಧಾನೇನ ಚ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು, ಪಠಮೇ - **ಏಕೇನಾಯತನೇನಾತಿ** ಮನಾಯತನೇನ। **ಕೇಹಿಚೀತಿ** ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೇಹಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇಹಿ।

೨೧೯. ದುತಿಯೇ - **ತೀಹೀತಿ** ಪುಚ್ಛಿತಂ ಪುಚ್ಛಿತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಹಿ। **ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇಹಿ। ಇತರೇಪಿ ಅತ್ತಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಇತರೇಹಿ। **ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋತಿ** ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯೋಗೇ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಅರೂಪಂ, ಅರೂಪಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯೋಗೇ ರೂಪಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತಿಯಪಞ್ಹೋ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋವ।

೨೨೦. ಚತುತ್ಥೇ - 'ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ'ತಿಆದಿಂ ಅವತ್ವಾ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ** ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಖನ್ಧಾದೀನಂಯೇವ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪರತೋಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಆದಿಪಞ್ಹಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪರತೋ ಪಾಳಿ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯತ್ಥ ಪನ ನಾತಿಪಾಕಟಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ನಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾವ ಗಮಿಸ್ಸಾಮ।

೨೨೪. **ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹೀತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ, ದಸಹಿ ಚ ರೂಪಧಾತೂಹಿ। ಸೇಸಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೨೨೫. **ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀತಿ** ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಹಿ। **ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ।** ಸಮುದಯಮಗ್ಗಾನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞಾಯ ಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ। **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇನ। **ಏಕೇನಾಯತನೇನಾತಿ**

ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ। **ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ। ಏತೇಸು ಹಿ ತಂ ಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ।

೧೩೮. ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪಞ್ಹೇ - **ತೀಹೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ। **ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ। **ಛಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಜ್ಜಾಹಿ।

೧೪೫. ರೂಪಭವಪಞ್ಹೇ - ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅರೂಪಾಯತನಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥಿತಾಯ **ನ ಕೇಹಿಚೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಪನ ನತ್ಥಿತಾಯ **ತೀಹಿ ಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೫೬. ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಞ್ಹೇ - **ದ್ವೀಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ। **ಪನ್ನರಸಹೀ**ತಿ ಸೇಸಾಹಿ ದಸಹಿ ರೂಪಧಾತೂಹಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ।

೧೫೭. ಕುಸಲಪಞ್ಹೇ - ಕುಸಲೇಹಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।

೧೫೮. ವೇದನಾತ್ತಿಕಪಞ್ಹೇ - **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನೇವ। **ಪನ್ನರಸಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಮನೋಧಾತೂಹಿ ಚೇವ ರೂಪಧಾತೂಹಿ ಚ। **ಏಕಾದಸಹೀ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ರೂಪಧಾತೂಹಿ।

೧೬೧. ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಪಞ್ಹೇ - **ಪಞ್ಚಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ। ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಪಞ್ಹೇ - **ಛಹೀ**ತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಜ್ಜಾಹಿ। ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಪಞ್ಹೇ - **ಪನ್ನರಸಹೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ರೂಪಧಾತೂಹಿ। ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಪಞ್ಹೇ - **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನವಿಚಾರಞ್ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ **ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ** ನಾಮ। ಪೀತಿಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ **ಪೀತಿಸಹಗತಾ**। ತತ್ಥ ವಿಚಾರೋ ವಿಚಾರೇನ, ಪೀತಿ ಚ ಪೀತಿಯಾ ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ। **ಸೋಳಸಹೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಜ್ಜಾಹೇವ। ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಪಞ್ಹೇ - **ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ**ತಿ ಮನೋಧಾತುಯಾ। **ಸುಖಸಹಗತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ** ಚ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಾವ। **ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ**ದಯೋ ಕುಸಲಸದಿಸಾವ।

೧೭೦. **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ** ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಸದಿಸಂ। **ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ। **ಕೇಹಿಚೀ**ತಿ ಯೇ ತತ್ಥ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಹಿ। ಧಮ್ಮಧಾತು ಪನ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಛನ್ನಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಪಠಮಪಟಿಕ್ಖೇಪಮೇವ ಭಜತಿ। **ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ**ದಯೋ ಕುಸಲಸದಿಸಾವ।

೧೭೩. ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಸು - **ಪಞ್ಚಹಿ ಧಾತೂಹೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಾದಿಧಮ್ಮಭೂತಾನೇವ, ಉಪ್ಪನ್ನಕೋಟ್ಠಾಸಮ್ಪಿ ಪನ ಭಜನ್ತಿ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ**ದಯೋ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಸದಿಸಾವ । **ಹೇತು**ಆದಯೋ ಸಮುದಯಸದಿಸಾವ। **ಸಹೇತುಕಾ ಚೇವ ನ ಚ ಹೇತೂ**ಪಿ ಪೀತಿಸಹಗತಸದಿಸಾವ। ತಥಾ **ಪರಾಮಾಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**। **ಅನುಪಾದಿನ್ನಾ** ಅನುಪ್ಪನ್ನಸದಿಸಾವ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದವಣ್ಣನಾ।

೭. ಸತ್ತಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೦೬. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ರಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪದೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತಂ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚ ಏವರೂಪಾನಿ ಪದಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

“ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾಯತನಞ್ಚ ಏಕಂ,
ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಧಾತುಪದಾನಿ ಸತ್ತ।
ತಯೋ ಪಟಿಚ್ಚಾ ಅಥ ಫಸ್ಸಸತ್ತಕಂ,
ತಿಕೇ ತಯೋ ಸತ್ತ ಮಹನ್ತರೇ ಚ॥

“ಏಕಂ ಸವಿತಕ್ಕಂ, ಸವಿಚಾರಮೇಕಂ।
ಯುತ್ತಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚ ಏಕಮೇವಾ”ತಿ॥

ಪರಿಯೋಸಾನೇ - ಖನ್ಧಾ ಚತುರೋತಿಆದಿನಾಪಿ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತತ್ಥ ಯಾನಿ ಪದಾನಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ತಾನಿ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾಪಿ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಾ ಪಞ್ಹಾ ಕತಾ। ತೇಸು ಏವಂ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪಞ್ಹೇ ತಾವ - **ಏಕೇನಾ**ತಿ ಮನಾಯತನೇನ। **ಸತ್ತಹೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ। **ಕೇಹಿಚೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಾಯತನೇ ವೇದನಾದೀಹಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಪಞ್ಹೇ - **ತೇ ಧಮ್ಮಾ ನ ಕೇಹಿಚೀ**ತಿ ತೇ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಧಮ್ಮಾ, ರೂಪಂ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। ತೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಖನ್ಧಾಯತನಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ನ ಕೇಹಿಚಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ। **ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ**ತಿ ಯಾ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಾ ಹೋತಿ ತಾಯ ತಾಯ।

೩೦೭. ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಹೇ - **ಪಞ್ಚಹೀ**ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀಹಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪದೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ।

೮. ಅಟ್ಠಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೦೮. ಇದಾನಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ಮೋಘಪುಚ್ಛಾವ । ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ, ತೇಸಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ, ತಸ್ಸ ಚ ಕೇನಚಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಪದೇಸು। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪನ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಮೋಘತ್ತಾ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು **ನತ್ಥಿ ನತ್ಥಿ**ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ।

೯. ನವಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೦೯. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತಂ ರೂಪೇನ ವಾ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ವಾ

ಸಬ್ಬರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ವಾ ಪದೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ರೂಪೇನ ಹಿ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕೇನ ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಾರಹಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ಅಞ್ಞಂಯೇವ ನತ್ಥಿ, ಯಂ ತೇನ ಸಹ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾರೂಪಾನಿ ಪದಾನಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ರೂಪೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಅರೂಪೇಕದೇಸಂ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

"ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ಚತ್ತಾರೋ, ಮನಾಯತನಮೇವ ಚ।
ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಸತ್ತ, ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾ ಚುದ್ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾ॥

"ಪಚ್ಚಯೇ ದ್ವಾದಸ ಪದಾ, ತತೋ ಉಪರಿ ಸೋಳಸ।
ತಿಕೇಸು ಅಟ್ಠ ಗೋಚ್ಛಕೇ, ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಮೇವ ಚ॥

"ಮಹನ್ತರದುಕೇ ಸತ್ತ, ಪದಾ ಪಿಟ್ಠಿದುಕೇಸು ಛ।
ನವಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸೇತೇ, ನಿದ್ದೇಸೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ"ತಿ॥

ಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇಸು ಪನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಾ, ತೇ ಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಇತರೇ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಪುನ ತೇಹಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ಸೋ ತೇಹಿ ಸಞ್ಞಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಏಕೇನ ಮನಾಯತನೇನ, ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಾಯತನೇ, ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಚ, ಕೇಹಿಚಿ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇಹೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ದಸಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೫೩. ಇದಾನಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದನಿದ್ದೇಸೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಟಾ, ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸು ತೇಯೇವ ಉದ್ಧಟಾ। ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ಏಕತೋ ಗಹಿತತ್ತಾ ಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಗತಾನಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಪದಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ, ತಂ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಚ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಸುಖುಮರೂಪಗತಿಕಮೇವ। ಸೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಏಕೇನ ಮನಾಯತನೇನ ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ, ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು, ಕೇಹಿಚಿ ವೇದನಾದೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಏಕಾದಸಮನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೦೯. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಯೋವ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಟಾ, ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸು ತೇಯೇವ ಉದ್ಧಟಾ। ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ಏಕತೋ ಗಹಿತತ್ತಾ ಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಗತಾನಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪುಚ್ಛಾಯ

ಉದ್ಧಟಪದೇನ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇಸಂ ಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಾ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವಾ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ತಾವ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇ ಚ ಸೇಸೇಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಏಕೇನ ಮನಾಯತನೇನ, ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಂ ಸೇಸೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ। ಏಕೇನ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ, ದಸಹಿ ರೂಪಾಯತನೇಹಿ, ರೂಪಧಾತೂಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಾಯತನೇ ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಚ, ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ।

೧೨. ದ್ವಾದಸಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೧೭. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಟಾ, ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸು ತೇಯೇವ ಉದ್ಧಟಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪದೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವಾ ಅಸಙ್ಗಹೋ ವಾ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಹಿ ಸಞ್ಞಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ತೇ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ತೀಹಿ ಸಞ್ಞಾದಿಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ, ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ, ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಚೇವ, ಸತ್ತಹಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹೀತಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಸೇಸಾಹಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ।

೧೩. ತೇರಸಮನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೪೮. ಇದಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯೇ ಪಞ್ಚಮೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸದಿಸಪಞ್ಹಾ ಧಮ್ಮಾ, ಯೇ ಚ ಅರೂಪಭವೇನ ಸದಿಸಾ, ತೇಯೇವ ಉದ್ಧಟಾ। ಸೇಸಾ ಪನ ನ ರುಹನ್ತೀತಿ ನ ಉದ್ಧಟಾ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಾನಿ ಪದಾನಿ ರುಹನ್ತಿ, ತಾನೇವ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಉದ್ಧಟಾನಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಧಮ್ಮೇಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇ ಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ತಾವ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ। ತಂ ವೇದನಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಚ ವೇದನಾದೀಹೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ। ಏಕೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ, ದಸಹಿ ರೂಪಾಯತನರೂಪಧಾತೂಹಿ, ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಚ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ।

೧೪. ಚುದ್ದಸಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೫೬. ಇದಾನಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದಂ ಭಾಜೇತುಂ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಪದಾನಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನ ರುಹತಿ, ತಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಕಾನಿ ಪನ ತಾನೀತಿ? ಧಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಿ। ಧಮ್ಮಾಯತನಸ್ಸ ಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಸು ಏಕೇನಾಪಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನ ರುಹತಿ। ಧಮ್ಮಧಾತುಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತೇಸಂ ಇದಮುದ್ದಾನಂ -

"ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಧಮ್ಮಧಾತು, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಚ।
ನಾಮರೂಪಪದಞ್ಚೇವ, ಸಳಾಯತನಮೇವ ಚ॥

"ಜಾತಿಆದಿತ್ತಯಂ ಏಕಂ, ಪದಂ ವೀಸತಿಮೇ ತಿಕೇ।
ತಿಕಾವಸಾನಿಕಂ ಏಕಂ, ಸತ್ತ ಚೂಳನ್ತರೇ ಪದಾ॥

"ದಸೇವ ಗೋಚ್ಛಕೇ ಹೋನ್ತಿ, ಮಹನ್ತರಮ್ಹಿ ಚುದ್ದಸ।
ಛ ಪದಾನಿ ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಮಾಸತೋ।
ಪದಾನಿ ಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಚತ್ತಾಲೀಸಞ್ಚ ಸತ್ತ ಚಾ"ತಿ॥

ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ - ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಧಮ್ಮಧಾತೂತಿ ಗಾಥಾಪಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ದೀಪೇತುಂ ವುತ್ತಾ। ಇಮಾನಿ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇಸು ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗೋ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಧಾತುಪ್ಪಭೇದಕುಸಲೋ, ಯಂ ಧಾತುಕಥಂ ತಥಾಗತೋ ಆಹ।
ತಸ್ಸಾ ನಯಮುಖಭೇದ-ಪ್ಪಕಾಸನಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ॥

ಇಮಿನಾ ನಯಮುಖಭೇದ-ಪ್ಪಕಾಸನೇನ ಹಿ ವಿಭಾವಿನಾ ಸಕ್ಕಾ।
ಞಾತುಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನಯಾ, ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾವ ಇತಿ ವುತ್ತಾ॥

ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪನ ಸಚೇ, ಪದಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಮೇವ ಭಾಸೇಯ್ಯಂ।
ವಚನಞ್ಚ ಅತಿವಿಯ ಬಹುಂ, ಭವೇಯ್ಯ ಅತ್ಥೋ ಚ ಅವಿಸೇಸೋ॥

ಇತಿ ಊನಭಾಣವಾರದ್ವಯಾಯ, ಯಂ ತನ್ತಿಯಾ ಮಯಾ ಏತಂ।
ಕುರುನಾ ಪತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಂ, ಸುಖಾಯ ತಂ ಹೋತು ಲೋಕಸ್ಸಾತಿ॥

ಧಾತುಕಥಾ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ನಿಪುಣತ್ಥಂ ಪಕರಣಂ, ಧಾತುಭೇದಪ್ಪಕಾಸನೋ।
ಸತ್ಥಾ ಧಾತುಕಥಂ ನಾಮ, ದೇಸಯಿತ್ವಾ ಸುರಾಲಯೇ॥

ಅನನ್ತರಂ ತಸ್ಸ ಜಿನೋ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಭೇದದೀಪನಂ।
ಆಹ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ, ಯಂ ಲೋಕೇ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲೋ॥

ತಸ್ಸಾ ಸಂವಣ್ಣನೋಕಾಸೋ, ಯಸ್ಮಾ ದಾನಿ ಉಪಾಗತೋ।
ತಸ್ಮಾ ನಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾತಿ॥

೧. ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. **ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ – ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ...ಪೇ॰... ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಅಯಂ ತಾವ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ **ಛಾತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಇಧ ಪಞ್ಞಪೇತುಕಾಮೋ ತೇಸಂ ಗಣನವಸೇನ ಸಂಖೇಪತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ "ಆಚಿಕ್ಖತಿ ದೇಸೇತಿ ಪಞ್ಞಪೇತಿ ಪಟ್ಠಪೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾಪನಾ ದಸ್ಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ। "ಸುಪಞ್ಞತ್ತಂ ಮಞ್ಚಪೀಠ"ನ್ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೨೬೯) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಠಪನಾ ನಿಕ್ಖಿಪನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ। ಇಧ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋತಿ ಹಿ ಛ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಛ ದಸ್ಸನಾ ಪಕಾಸನಾತಿಪಿ; ಛ ಠಪನಾ ನಿಕ್ಖಿಪನಾತಿಪಿ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಮೇವ। ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹಿ ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತಿಪಿ, ತೇನ ತೇನ ಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಠಪೇತಿಪಿ।

ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀತಿಆದಿ ಪನ ಸಂಖೇಪತೋ ತಾಸಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಾನಂ 'ಖನ್ಧಾ'ತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾ ದಸ್ಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ಠಪನಾ ನಿಕ್ಖಿಪನಾ **ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಾನೀತಿ, ಧಾತೂನಂ ಧಾತುಯೋತಿ, ಸಚ್ಚಾನಂ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ, ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾ ದಸ್ಸನಾ ಪಕಾಸನಾ ಠಪನಾ ನಿಕ್ಖಿಪನಾ **ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ।

ಪಾಳಿಮುತ್ತಕೇನ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೇನ ಅಪರಾಪಿ ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ - ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥವಸೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸತೋ ಸಮ್ಭೂತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಮತ್ತಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿಕಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಪಿ ಅನುಪಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಸ್ಸ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಚಮಸಚ್ಚಾದಿಕಸ್ಸ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಅಣುಪಕತಿಪುರಿಸಾದಿಕಸ್ಸ ವಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯೇವ। ಸಾ ಪನ ಸಾಸನಾವಚರಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ವಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಸೇಸಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। 'ತೇವಿಜ್ಜೋ', 'ಛಳಭಿಞ್ಞೋ'ತಿಆದೀಸು ಹಿ ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ, ಪುಗ್ಗಲೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋ। ತಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ತೇವಿಜ್ಜೋ, ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಛಳಭಿಞ್ಞೋತಿ ಏವಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಏವರೂಪಾ **ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। 'ಇತ್ಥಿರೂಪಂ', 'ಪುರಿಸರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ, ರೂಪಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ। ತಸ್ಮಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ರೂಪಂ ಇತ್ಥಿರೂಪಂ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ರೂಪಂ ಪುರಿಸರೂಪನ್ತಿ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಏವರೂಪಾ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ, ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸೋತಿಆದೀಸು ಚಕ್ಖುಸೋತಾದಯೋಪಿ ಫಸ್ಸೋಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೋಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ, ಚಕ್ಖುತೋ ಜಾತೋ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ, ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ಫಲಭೂತೋ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋತಿ ಏವಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಏವರೂಪಾ **ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಖತ್ತಿಯಪುತ್ತೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುತ್ತೋ, ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತೋತಿಆದೀಸು ಖತ್ತಿಯಾದಯೋಪಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ, ಪುತ್ತೋಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಖತ್ತಿಯಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ಖತ್ತಿಯಪುತ್ತೋತಿ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಏವರೂಪಾ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ತಾಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋವ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। "ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ...ಪೇ॰... ಇನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಠಾನೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲಬ್ಭತಿ। "ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಪದೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಪರತೋ ಪನ 'ತೇವಿಜ್ಜೋ', 'ಛಳಭಿಞ್ಞೋ'ತಿಆದೀಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಮುತ್ತಕೇನ ಪನ ಆಚರಿಯನಯೇನ ಅಪರಾಪಿ ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ - ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಮೋಧಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ, ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಸನ್ತತಿಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ । ತತ್ಥ ಯೋ ರೂಪವೇದನಾದೀಹಿ ಏಕತ್ತೇನ ವಾ

ಅಞ್ಞತ್ತೇನ ವಾ ರೂಪವೇದನಾದಯೋ ವಿಯ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭಸಭಾವೋಪಿ ರೂಪವೇದನಾದಿಭೇದೇ ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮತೋ ಸತ್ತೋ। ತಾನಿ ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಉಪಾದಾಯ ರಥೋ ಗೇಹಂ ಮುಟ್ಠಿ ಉದ್ಧನನ್ತಿ ಚ; ತೇ ತೇಯೇವ ರೂಪಾದಯೋ ಉಪಾದಾಯ ಘಟೋ ಪಟೋ; ಚನ್ದಸೂರಿಯಪರಿವತ್ತಾದಯೋ ಉಪಾದಾಯ ಕಾಲೋ, ದಿಸಾ; ತಂ ತಂ ಭೂತನಿಮಿತ್ತಞ್ಚೇವ ಭಾವನಾನಿಸಂಸಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮತಂ ತೇನ ತೇನಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪಾ **ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಚೇಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ, ನ ಪಞ್ಞಾಪನಟ್ಠೇನ। ಯಾ ಪನ ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯೇವ।

ಯಾ ಪಠಮದುತಿಯಾದೀನಿ ಉಪನಿಧಾಯ ದುತಿಯಂ ತತಿಯನ್ತಿಆದಿಕಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಉಪನಿಧಾಯ ದೀಘಂ ರಸ್ಸಂ, ದೂರಂ, ಸನ್ತಿಕನ್ತಿಆದಿಕಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾ; ಅಯಂ **ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಅಪಿಚೇಸಾ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ - ತದಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖೂಪನಿಧಾ, ಹತ್ಥಗತೂಪನಿಧಾ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತೂಪನಿಧಾ, ಸಮಾರೋಪಿತೂಪನಿಧಾ, ಅವಿದೂರಗತೂಪನಿಧಾ , ಪಟಿಭಾಗೂಪನಿಧಾ, ತಬ್ಬಹುಲೂಪನಿಧಾ, ತಬ್ಬಿಸಿಟ್ಠೂಪನಿಧಾತಿಆದಿನಾ ಭೇದೇನ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಾ।

ತತ್ಥ ದುತಿಯಂ ತತಿಯನ್ತಿಆದಿಕಾವ ತದಞ್ಞಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತತಾಯ **ತದಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಛತ್ತಪಾಣಿ, ಸತ್ಥಪಾಣೀತಿಆದಿಕಾ ಹತ್ಥಗತಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ಹತ್ಥಗತೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಕುಣ್ಡಲೀ, ಸಿಖರೀ, ಕಿರಿಟೀತಿಆದಿಕಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಧಞ್ಞಸಕಟಂ, ಸಪ್ಪಿಕುಮ್ಭೋತಿಆದಿಕಾ ಸಮಾರೋಪಿತಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ಸಮಾರೋಪಿತೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಇನ್ದಸಾಲಗುಹಾ, ಪಿಯಙ್ಗುಗುಹಾ, ಸೇರೀಸಕನ್ತಿಆದಿಕಾ ಅವಿದೂರಗತಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ಅವಿದೂರಗತೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋ, ಉಸಭಗಾಮೀತಿಆದಿಕಾ ಪಟಿಭಾಗಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ಪಟಿಭಾಗೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಪದುಮಸ್ಸರೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಾಮೋತಿಆದಿಕಾ ತಬ್ಬಹುಲಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ತಬ್ಬಹುಲೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ। ಮಣಿಕಟಕಂ, ವಜಿರಕಟಕನ್ತಿಆದಿಕಾ ತಬ್ಬಿಸಿಟ್ಠಂ ಉಪನಿಧಾಯ ವುತ್ತತಾಯ **ತಬ್ಬಿಸಿಟ್ಠೂಪನಿಧಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸಮೋಧಾನಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತಿದಣ್ಡಂ, ಅಟ್ಠಪದಂ, ಧಞ್ಞರಾಸಿ, ಪುಪ್ಫರಾಸೀತಿಆದಿಕಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಅಯಂ **ಸಮೋಧಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಯಾ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಉಪನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದ್ವೇ, ತೀಣಿ, ಚತ್ತಾರೀತಿಆದಿಕಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಅಯಂ **ಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಯಾ ತಂ ತಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಥವೀ, ತೇಜೋ, ಕಕ್ಖಳತಾ, ಉಣ್ಹತಾತಿಆದಿಕಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಅಯಂ **ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಯಾ ಪನ ಸನ್ತತಿವಿಚ್ಛೇದಾಭಾವಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಆಸೀತಿಕೋ, ನಾವುತಿಕೋತಿಆದಿಕಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಅಯಂ **ಸನ್ತತಿಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಏತಾಸು ಪನ ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯೇವ। ಸೇಸಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಕ್ಖಞ್ಚೇವ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಕ್ಖಞ್ಚ ಭಜನ್ತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಮುತ್ತಕೇನ ಆಚರಿಯನಯೇನೇವ ಅಪರಾಪಿ ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ - ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಣ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಲಿಙ್ಗಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಭೂಮಿಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಪಚ್ಚತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಭಾಣಕೋ, ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋತಿಆದಿಕಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಕಿಸೋ, ಥೂಲೋ, ಪರಿಮಣ್ಡಲೋ, ಚತುರಸ್ಸೋತಿಆದಿಕಾ ಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಸಣ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋತಿಆದಿಕಾ ಲಿಙ್ಗವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಲಿಙ್ಗಪಞ್ಞತಿ** ನಾಮ। ಕಾಮಾವಚರಾ, ರೂಪಾವಚರಾ, ಅರೂಪಾವಚರಾ, ಕೋಸಲಕಾ, ಮಾಧುರಾತಿಆದಿಕಾ ಭೂಮಿವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಭೂಮಿಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ತಿಸ್ಸೋ , ನಾಗೋ, ಸುಮನೋತಿಆದಿಕಾ ಪಚ್ಚತ್ತನಾಮಕರಣಮತ್ತವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಪಚ್ಚತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ನಿರೋಧೋ, ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿಆದಿಕಾ ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ **ಅಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಾ ಭೂಮಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯೇವ, ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಕ್ಖಂ ಭಜತಿ। ಸೇಸಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ನಾಮ।

೨. ಇದಾನಿ ಯಾಸಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ ಕತಂ, ಸಙ್ಖೇಪತೋಯೇವ ತಾವ ತಾಸಂ ವತ್ಥುಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಸೇನ ತಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಿತ್ತಾವತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾಯ ತಾವ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಯಾ ಅಯಂ ಖನ್ಧಾನಂ 'ಖನ್ಧಾ'ತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ದಸ್ಸನಾ, ಠಪನಾ, ಸಾ ಕಿತ್ತಕೇನ ಹೋತೀತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। ಪರತೋ **ಕಿತ್ತಾವತಾ ಆಯತನಾನನ್**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಪಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ವಾ ಪಭೇದತೋ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವಾ; ತತ್ರಾಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕಾಮಾವಚರೋ, ಸೇಸಾ ಚತುಭೂಮಿಕಾತಿ ವಾ ಏವರೂಪಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ; ಏತ್ತಕೇನ ಖನ್ಧಾನಂ 'ಖನ್ಧಾ'ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ।

೩. ತಥಾ ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀತಿ ವಾ, ಪಭೇದತೋ "ಚಕ್ಖಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾಯತನ"ನ್ತಿ ವಾ; ತತ್ರಾಪಿ ದಸಾಯತನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ , ದ್ವಾಯತನಾ ಚತುಭೂಮಿಕಾತಿ ವಾ, ಏವರೂಪಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ; ಏತ್ತಕೇನ ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಾನೀತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ।

೪. ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋತಿ ವಾ , ಪಭೇದತೋ "ಚಕ್ಖುಧಾತು...ಪೇ॰... ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿ ವಾ; ತತ್ರಾಪಿ ಸೋಳಸ ಧಾತುಯೋ ಕಾಮಾವಚರಾ, ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ ಚತುಭೂಮಿಕಾತಿ ವಾ ಏವರೂಪಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ; ಏತ್ತಕೇನ ಧಾತೂನಂ ಧಾತೂತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ।

೫. ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವಾ, ಪಭೇದತೋ "ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ...ಪೇ॰... ನಿರೋಧಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಾ; ತತ್ರಾಪಿ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾ ಲೋಕಿಯಾ, ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ವಾ ಏವರೂಪಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ; ಏತ್ತಕೇನ ಸಚ್ಚಾನಂ 'ಸಚ್ಚಾನೀ'ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ।

೬. ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಬಾವೀಸತಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ವಾ, ಪಭೇದತೋ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ...ಪೇ॰... ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ವಾ; ತತ್ರಾಪಿ ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ನವಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಮಿಸ್ಸಕಾನಿ, ತೀಣಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನೀತಿ ವಾ ಏವರೂಪಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ; ಏತ್ತಕೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವತ್ಥುಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ।

೭. ಇದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವತ್ಥುಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ತಿಲೇ ವಿಸಾರಯಮಾನೇನ ವಿಯ, ವಾಕೇ ಹೀರಯಮಾನೇನ ವಿಯ ಚ, ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಙ್ಗಪ್ಪಕರಣೇ ಇಮಾಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಖನ್ಧಾದಯೋ ನಿಪ್ಪದೇಸೇನ ಕಥಿತಾತಿ ತೇನ ತೇ ಇಧ ಏಕದೇಸೇನೇವ ಕಥೇಸಿ। ಛಟ್ಠಾ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಕಥಿತಾವ। ಇಧಾಪಿ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ಏಕದೇಸೇನೇವ ಕಥಿತಾ; ತಸ್ಮಾ ತಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಕಥೇತುಕಾಮೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತೋತಿ ಏಕಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ದಸಕಾ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇಸೀತಿ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಯಥಾಠಪಿತಂ ಮಾತಿಕಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ - **ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೇ। **ಏಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಏಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ಕಾಲೇನ ಕಾಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಭುಮ್ಮವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಮಯೇನ ಸಮಯ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। ತಾಸಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ನಾಮಂ। **ಕಾಯೇನಾ**ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖಸಹಜಾತೇನ ನಾಮಕಾಯೇನ। **ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ**ತಿ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಇರಿಯತಿ। ಕತಮಸ್ಮಿಂ ಪನೇಸ ಕಾಲೇ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ? ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಹಿ ಕಾಲೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಅಕಾಲೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಪಾತೋವ ಸರೀರಪಟಿಜಗ್ಗನಕಾಲೋ, ವತ್ತಕರಣಕಾಲೋ ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಕಾಲೋ ನಾಮ। ಸರೀರಂ ಪನ ಪಟಿಜಗ್ಗಿತ್ವಾ ವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಯಾವ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಗಮನಕಾಲೋ ನಾಗಚ್ಛತಿ, ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಕಾಲೋ ನಾಮ।

ಪಿಣ್ಡಾಯ ಗಮನಕಾಲಂ ಪನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಚೇತಿಯವನ್ದನಕಾಲೋ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವುತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕಮಾಳಕೇ ಠಾನಕಾಲೋ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಗಮನಕಾಲೋ ಗಾಮೇ ಚರಣಕಾಲೋ; ಆಸನಸಾಲಾಯ ಯಾಗುಪಾನಕಾಲೋ ವತ್ತಕರಣಕಾಲೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಕಾಲೋ ನಾಮ। ಆಸನಸಾಲಾಯ ಪನ ವಿವಿತ್ತೇ ಓಕಾಸೇ ಸತಿ ಯಾವ ಭತ್ತಕಾಲೋ ನಾಗಚ್ಛತಿ, ಏತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಅನ್ತರೇ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಕಾಲೋ ನಾಮ। ಭತ್ತಂ ಪನ ಭುಞ್ಜನಕಾಲೋ, ವಿಹಾರಗಮನಕಾಲೋ, ಪತ್ತಚೀವರಪಟಿಸಾಮನಕಾಲೋ, ದಿವಾವತ್ತಕರಣಕಾಲೋ, ಪರಿಪುಚ್ಛಾದಾನಕಾಲೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಕಾಲೋ ನಾಮ। ಯೋ ಅಕಾಲೋ, ಸ್ವೇವ ಅಸಮಯೋ। ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇ ಕಾಲೇ ಕಾಲೇ, ಸಮಯೇ ಸಮಯೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಸಹಜಾತನಾಮಕಾಯೇನ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತೋ, "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ…ಪೇ॰… ವಿಹರತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಪಿಚೇಸ ಸಫಸ್ಸಕೇಹಿ ಸಹಜಾತನಾಮಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಫುಸತಿಯೇವ ನಾಮ, ಉಪಚಾರೇನ ಅಪ್ಪನಂ ಫುಸತಿಯೇವ ನಾಮ। ಪುರಿಮಾಯ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅಪರಂ ಅಪ್ಪನಂ ಫುಸತಿಯೇವ। ಯೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾ, ತೇನ ತೇ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಫಸ್ಸೇನಾಪಿ ಫುಟ್ಠಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಉಪಚಾರಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪಟಿಲಾಭಕಾರಣಮೇವ, ತಥಾ ಪುರಿಮಾ ಅಪ್ಪನಾ ಅಪರಅಪ್ಪನಾಯ। ತತ್ರಾಸ್ಸ ಏವಂ ಸಹಜಾತೇಹಿ ಸಹಜಾತಾನಂ ಫುಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಪಠಮಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಠಪೇತ್ವಾ ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸೇಸಾ ಅತಿರೇಕಪಣ್ಣಾಸಧಮ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ನಾಮಕಾಯೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿವಿಮೋಕ್ಖಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ। ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಹಿ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ, ತತಿಯಂ ಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಹಿ ದುವಙ್ಗಿಕಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಹಿ ದುವಙ್ಗಿಕಂ, ತಥಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ…ಪೇ॰… ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸೇಸಾ ಅತಿರೇಕಪಣ್ಣಾಸಧಮ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ನಾಮಕಾಯೇನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿವಿಮೋಕ್ಖಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ।

ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ, ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ। **ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಉಪಡ್ಢುಪಡ್ಢಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಾದಿವಜ್ಝಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ತೇನ ನಾಮಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ಖೀಣಾ ಆಸವಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ನ ಗಹಿತೋ। ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಖೀಣಾಸವೋಪಿ ತೇನ ನಾಮಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾಸವಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಪಿ ನ ಗಹಿತೋ। **ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಂಯೇವೇತಂ ನಾಮನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೨. ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - ಪುರಿಮಸದಿಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಖೀಣಾಸವಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಚ ಖೀಣಾಸವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ದುಕಮುತ್ತಕಪುಗ್ಗಲಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸತ್ಥಾ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಾಯ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಿತೇ ಚ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಚ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕೇಹಿ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇನ್ತೋ **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅರಿಯೇ ವಿಮೋಕ್ಖೇ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ ಅರಿಯೇತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತೇ ಲೋಕುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖೇ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಬಾಹಿರಾನಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸಮಯೋಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅಸಮಯೋಪಿ। ಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚನಸ್ಸ ಸಮಯೋ ವಾ ಅಸಮಯೋ ವಾ ನತ್ಥಿ। ಯಸ್ಸ ಸದ್ಧಾ ಬಲವತೀ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಆರದ್ಧಾ, ತಸ್ಸ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ತಿಟ್ಠನ್ತಸ್ಸ ನಿಸೀದನ್ತಸ್ಸ ನಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಖಾದನ್ತಸ್ಸ ಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಫಲಪಟಿವೇಧೋ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ಇತಿ ಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚನಸ್ಸ ಸಮಯೋ ವಾ ಅಸಮಯೋ ವಾ ನತ್ಥೀತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಿತೇ ಚ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಚ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಇಮಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಂ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇಸಿ ಧಮ್ಮರಾಜಾ। ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಇಮಾಯಪಿ ತನ್ತಿಯಾ ಅಗ್ಗಹಿತೋವ। ಭಜಾಪಿಯಮಾನೋ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಭಾವಂ ಭಜೇಯ್ಯ।

೩. ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮಾಕುಪ್ಪಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇಸು - ಯಸ್ಸ ಅಧಿಗತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಕುಪ್ಪತಿ ನಸ್ಸತಿ, ಸೋ **ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ**। **ರೂಪಸಹಗತಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇನ ರೂಪೇನ ಸಹಗತಾನಂ। ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪವತ್ತಾನಂ ನ ವಿನಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅರೂಪಸಹಗತಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಂ, ನ ರೂಪನ್ತಿ ಅರೂಪಂ। ಅರೂಪೇನ ಸಹಗತಾನಂ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪವತ್ತಾನಂ ನ ವಿನಾ ಅರೂಪಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ನಿಕಾಮಲಾಭೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಅಚಿಣ್ಣವಸಿತಾಯ ಇಚ್ಛಿತಾಕಾರೇನ ಅಲದ್ಧತ್ತಾ ನ ನಿಕಾಮಲಾಭೀ। ಅಪ್ಪಗುಣಸಮಾಪತ್ತಿಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಅಕಿಚ್ಛಲಾಭೀ**ತಿ ಕಿಚ್ಛಲಾಭೀ ದುಕ್ಖಲಾಭೀ। ಯೋ ಆಗಮನಮ್ಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಉಪಚಾರಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಮಞ್ಜೂಸಂ ಲಭನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಕಿಚ್ಛೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ತಂ ಸಮ್ಪದಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸೋ ನ ಅಕಿಚ್ಛಲಾಭೀ ನಾಮ। **ನ ಅಕಸಿರಲಾಭೀ**ತಿ ಅವಿಪುಲಲಾಭೀ। ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ಅದ್ಧಾನಂ ಫರಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏಕಂ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತವಾರೇ ವತ್ತೇತ್ವಾ ಸಹಸಾವ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯತ್ಥಿಚ್ಛಕನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಓಕಾಸೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಿತುಂ ಇಚ್ಛತಿ। **ಯದಿಚ್ಛಕ**ನ್ತಿ ಕಸಿಣಜ್ಝಾನಂ ವಾ ಆನಾಪಾನಜ್ಝಾನಂ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಜ್ಝಾನಂ ವಾ ಅಸುಭಜ್ಝಾನಂ ವಾತಿ ಯಂ ಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಿತುಂ ಇಚ್ಛತಿ। **ಯಾವತಿಚ್ಛಕ**ನ್ತಿ ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಯತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಯತ್ತಕಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾತುಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಂ ತಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ತತ್ತಕಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾತುಮ್ಪಿ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಚನ್ದಂ ವಾ ಸೂರಿಯಂ ವಾ ಉಲ್ಲೋಕೇತ್ವಾ 'ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚನ್ದೇ ವಾ ಸೂರಿಯೇ ವಾ ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಗತೇ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವುಟ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅನ್ತರಾವ ವುಟ್ಠಾತಿ; ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಪ್ಪಗುಣತಾಯಾತಿ।

ಪಮಾದಮಾಗಮ್ಮಾತಿ ಪಮಾದಂ ಪಟಿಚ್ಚ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವಂವಿಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಂ ಪನ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ನಾಮಂ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ

ಸಮಾಧಿಪಾರಿಬನ್ಧಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾರಿಬನ್ಧಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನ ಸುವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ, ನ ಸುವಿಕ್ಖಾಲಿತಾ, ತೇನ ತೇಸಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ ನಸ್ಸತಿ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಸಾ ಚ ಖೋ ನೇವ ಸೀಲಭೇದೇನ, ನಾಪತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮೇನ। ನ ಗರುಕಮೋಕ್ಖಧಮ್ಮೋ ಪನೇಸ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನಪಿ ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇನ ವಾ ವತ್ತಭೇದಮತ್ತಕೇನ ವಾ ನಸ್ಸತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು – ಏಕೋ ಕಿರ ಥೇರೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ವಳಞ್ಜೇತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಗಾಮಂ ಪವಿಟ್ಠೇ ದಾರಕಾ ಪರಿವೇಣೇ ಕೀಳಿತ್ವಾ ಪಕ್ಕಮಿಂಸು। ಥೇರೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ 'ಪರಿವೇಣಂ ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತಬ್ಬ'ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಅಸಮ್ಮಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಹಾರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ 'ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ನಿಸೀದಿ। ಸೋ ಅಪ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ, 'ಕಿಂ ನು ಖೋ ಆವರಣ'ನ್ತಿ ಸೀಲಂ ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ಅದಿಸ್ವಾ 'ವತ್ತಭೇದೋ ನು ಖೋ ಅತ್ಥೀ'ತಿ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಪರಿವೇಣಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮಟ್ಠಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ನಿಸೀದನ್ತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇನ್ತೋವ ನಿಸೀದಿ।

೪. ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಚೇವ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚಾತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ನಾಮಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಸಮಾಧಿಪಾರಿಬನ್ಧಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾರಿಬನ್ಧಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಸುವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ ಸುವಿಕ್ಖಾಲಿತಾ; ತೇನ ತೇಸಂ ಭಸ್ಸಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮಾದಿಕಿಚ್ಚೇನ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ವಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇನ ಪಮಾದೇನ ವೀತಿನಾಮೇನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ ನ ಕುಪ್ಪತಿ, ನ ನಸ್ಸತಿ। ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಖೀಣಾಸವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ; ದುಕಮುತ್ತಕಪುಗ್ಗಲಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸತ್ಥಾ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಾಯ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಿತೇ ಚ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಚ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ದುಕೇ ಸದ್ಧಿಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕೇಹಿ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇನ್ತೋ **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಟ್ಠನ್ನಞ್ಹಿ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಕುಪ್ಪನಂ ನಸ್ಸನಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪನ ಸಕಿಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಸ್ಸ ಕುಪ್ಪನಂ ನಸ್ಸನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ।

೫. ಪರಿಹಾನಧಮ್ಮಾಪರಿಹಾನಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಾಪಿ ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮಾಕುಪ್ಪಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಇಧ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಮಾದಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಹಾನಮ್ಪಿ ಅಪರಿಹಾನಮ್ಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ ಇದಂ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾಮತ್ತಮೇವ ನಾನಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತಾದಿಸಮೇವ।

೬. ಚೇತನಾಭಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ – **ಚೇತನಾಭಬ್ಬೋ**ತಿ ಚೇತನಾಯ ಅಪರಿಹಾನಿಂ ಆಪಜ್ಜಿತುಂ ಭಬ್ಬೋ। **ಸಚೇ ಅನುಸಞ್ಚೇತೇತೀ**ತಿ, ಸಚೇ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಸಮಾಪತ್ತಿಞ್ಹಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅನುಸಞ್ಚೇತೇತಿ ನಾಮ। ಸೋ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಇತರೋ ಪರಿಹಾಯತಿ।

೮. ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ – **ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬೋ**ತಿ ಅನುರಕ್ಖಣಾಯ ಅಪರಿಹಾನಿಂ ಆಪಜ್ಜಿತುಂ ಭಬ್ಬೋ। **ಸಚೇ ಅನುರಕ್ಖತೀ**ತಿ ಸಚೇ ಅನುಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಪಹಾಯ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಸೇವನ್ತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅನುರಕ್ಖತಿ ನಾಮ। ಸೋ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಇತರೋ ಪರಿಹಾಯತಿ।

ಇಮೇ ದ್ವೇಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಠಪೇತುಂ ಥಾವರಂ ಕಾತುಂ ಪಟಿಬಲಾ। ಚೇತನಾಭಬ್ಬತೋ ಪನ ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬೋವ ಬಲವತರೋ। ಚೇತನಾಭಬ್ಬೋ ಹಿ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರೇ ಧಮ್ಮೇ ನ ಜಾನಾತಿ। ಅಜಾನನ್ತೋ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ನುದತಿ ನೀಹರತಿ, ಅನುಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಸೇವತಿ। ಸೋ ತೇ ಸೇವನ್ತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ಪರಿಹಾಯತಿ । ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬೋ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರೇ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತಿ। ಜಾನನ್ತೋ ಅನುಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ನುದತಿ ನೀಹರತಿ, ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಸೇವತಿ। ಸೋ ತೇ ಸೇವನ್ತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ।

ಯಥಾ ಹಿ ದ್ವೇ ಖೇತ್ತಪಾಲಾ ಏಕೋ ಪಣ್ಡುರೋಗೇನ ಸರೋಗೋ ಅಕ್ಖಮೋ ಸೀತಾದೀನಂ, ಏಕೋ ಅರೋಗೋ ಸೀತಾದೀನಂ ಸಹೋ। ಸರೋಗೋ ಹೇಟ್ಠಾಕುಟಿಂ ನ ಓತರತಿ, ರತ್ತಾರಕ್ಖಂ ದಿವಾರಕ್ಖಂ ವಿಜಹತಿ। ತಸ್ಸ ದಿವಾ ಸುಕಮೋರಾದಯೋ

ಖೇತ್ತಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಸಾಲಿಸೀಸಂ ಖಾದನ್ತಿ, ರತ್ತಿಂ ಮಿಗಸೂಕರಾದಯೋ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಖಲಂ ತಚ್ಛಿತಂ ವಿಯ ಛೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಪಮತ್ತಕಾರಣಾ ಪುನ ಬೀಜಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಲಭತಿ। ಇತರೋ ರತ್ತಾರಕ್ಖಂ ದಿವಾರಕ್ಖಂ ನ ವಿಜಹತಿ। ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಾರಣಾ ಏಕಕರೀಸತೋ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಅಟ್ಠಪಿ ಸಕಟಾನಿ ಲಭತಿ।

ತತ್ಥ ಸರೋಗಖೇತ್ತಪಾಲೋ ವಿಯ ಚೇತನಾಭಬ್ಬೋ, ಅರೋಗೋ ವಿಯ ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸರೋಗಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಮಾದೇನ ಪುನ ಬೀಜಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ಅಲಭನಂ ವಿಯ ಚೇತನಾಭಬ್ಬಸ್ಸ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಜಾನಿತ್ವಾ ಉಪಕಾರೇ ಪಹಾಯ ಅನುಪಕಾರೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಹಾನಂ। ಇತರಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಏಕಕರೀಸಮತ್ತತೋ ಚತುಅಟ್ಠಸಕಟಉದ್ಧರಣಂ ವಿಯ ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬಸ್ಸ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರೇ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಿತ್ವಾ ಅನುಪಕಾರೇ ಪಹಾಯ ಉಪಕಾರೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಪರಿಹಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಚೇತನಾಭಬ್ಬತೋ ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬೋವ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಥಾವರಂ ಕಾತುಂ ಬಲವತರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೯. ಪುಥುಜ್ಜನನಿದ್ದೇಸೇ - **ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನೀತಿ** ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಂಯೋಜನಾನಿ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಹೀನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಫಲಕ್ಖಣೇಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ತೇಸಂ ಸಂಯೋಜನಧಮ್ಮಾನಂ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಪಹಾನಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ನ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೋ ಥೂಲಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನೋವ ಇಧ ಕಥಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೦. ಗೋತ್ರಭುನಿದ್ದೇಸೇ - **ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಯೇಸಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪರೋಪಣ್ಣಾಸಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅರಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಸ್ಸ। **ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತೀತಿ** ಓಕ್ಕನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಞಾಣೇನ ಸಬ್ಬಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸಙ್ಖಂ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಂ ಪುಥುಜ್ಜನಮಣ್ಡಲಂ ಪುಥುಜ್ಜನಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅರಿಯಸಙ್ಖಂ ಅರಿಯಗೋತ್ತಂ ಅರಿಯಮಣ್ಡಲಂ ಅರಿಯಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಓಕ್ಕಮನತೋ ಗೋತ್ರಭೂಪುಗ್ಗಲೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೧. ಭಯೂಪರತನಿದ್ದೇಸೇ - ಭಯೇನ ಉಪರತೋತಿ **ಭಯೂಪರತೋ**। ಸತ್ತಪಿ ಸೇಕ್ಖಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಚ ಭಾಯಿತ್ವಾ ಪಾಪತೋ ಓರಮನ್ತಿ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ । ತತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ದುಗ್ಗತಿಭಯಂ, ವಟ್ಟಭಯಂ, ಕಿಲೇಸಭಯಂ, ಉಪವಾದಭಯನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಭಯಾನಿ ಭಾಯನ್ತಿ। ತೇಸು ಭಾಯಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ದುಗ್ಗತಿಯೇವ ಭಯಂ **ದುಗ್ಗತಿಭಯಂ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನೋ 'ಸಚೇ ತ್ವಂ ಪಾಪಂ ಕರಿಸ್ಸಸಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಅಪಾಯಾ ಮುಖಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಠಿತಛಾತಅಜಗರಸದಿಸಾ, ತೇಸು ದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವನ್ತೋ ಕಥಂ ಭವಿಸ್ಸಸೀ'ತಿ ದುಗ್ಗತಿಭಯಂ ಭಾಯಿತ್ವಾ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ। ಅನಮತಗ್ಗಸಂಸಾರವಟ್ಟಂಯೇವ ಪನ **ವಟ್ಟಭಯಂ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಂ **ಕಿಲೇಸಭಯಂ** ನಾಮ। ಗರಹಾ ಪನ **ಉಪವಾದಭಯಂ** ನಾಮ। ತಾನಿಪಿ ಭಾಯಿತ್ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋತಿ। ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋ ಪನ ತಯೋ ಸೇಕ್ಖಾ ದುಗ್ಗತಿಂ ಅತೀತತ್ತಾ ಸೇಸಾನಿ ತೀಣಿ ಭಯಾನಿ ಭಾಯಿತ್ವಾ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಟ್ಠಕಸೇಕ್ಖಾ ಆಗಮನವಸೇನ ವಾ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಭಯತ್ತಾ ವಾ **ಭಯೂಪರತಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಖೀಣಾಸವೋ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಭಯೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ನ ಭಾಯತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಭಯೋ; ತಸ್ಮಾ **ಅಭಯೂಪರತೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಂ ಪನ ಸೋ ಉಪವಾದಮ್ಪಿ ನ ಭಾಯತೀತಿ? ನ ಭಾಯತಿ। ಉಪವಾದಂ ಪನ ರಕ್ಖತೀತಿ ವತ್ಥುಂ ವಟ್ಟತಿ। ದೋಣುಪ್ಪಲವಾಪಿಗಾಮೇ ಖೀಣಾಸವತ್ಥೇರೋ ವಿಯ।

೧೨. ಅಭಬ್ಬಾಗಮನನಿದ್ದೇಸೇ - ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಾಗಮನಸ್ಸ ಅಭಬ್ಬೋತಿ **ಅಭಬ್ಬಾಗಮನೋ**। **ಕಮ್ಮಾವರಣೇನಾತಿ** ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮೇನ। **ಕಿಲೇಸಾವರಣೇನಾತಿ** ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ। **ವಿಪಾಕಾವರಣೇನಾತಿ**

ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಸಙ್ಘೇಸು ಸದ್ಧಾರಹಿತಾ। **ಅಚ್ಛನ್ದಿಕಾ**ತಿ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಚ್ಛನ್ದರಹಿತಾ। ತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಜಮ್ಬುದೀಪಂ ಇತರದೀಪತ್ತಯವಾಸಿನೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಹಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಚ್ಛನ್ದಿಕಭಾವಂ ಪವಿಟ್ಠಾ ನಾಮ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾರಹಿತಾ। **ಅಭಬ್ಬಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗಫಲೂಪನಿಸ್ಸಯಾ। **ನಿಯಾಮ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗನಿಯಾಮಂ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ। **ಓಕ್ಕಮಿತು**ನ್ತಿ ಏತಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಪವಿಸಿತುಂ ತತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ಅಭಬ್ಬಾ।

೧೩. ಭಬ್ಬಾಗಮನನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಮಿಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಯೇ ಚ ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಞ್ಚಾನನ್ತರಿಯಕಾ, ಯೇ ಚ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ, ಯೇಹಿ ಚ ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಗಹಿತಾ , ಯೇ ಚ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ನ ಸದ್ದಹನ್ತಿ, ಯೇಸಞ್ಚ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದೋ ನತ್ಥಿ, ಯೇ ಚ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾ, ಯೇಸಞ್ಚ ಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನತ್ಥಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಅಭಬ್ಬಾ, ವಿಪರೀತಾ ಭಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಾ।

೧೪. ನಿಯತಾನಿಯತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಆನನ್ತರಿಕಾ**ತಿ ಆನನ್ತರಿಕಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿನೋ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ**ತಿ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಮಙ್ಗಿನೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹೇತೇ ನಿರಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ನಿಯತತ್ತಾ **ನಿಯತಾ** ನಾಮ। ಅಟ್ಠ ಪನ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಸಮ್ಮಾಭಾವಾಯ ಉಪರೂಪರಿಮಗ್ಗಫಲತ್ಥಾಯ ಚೇವ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯ ಚ ನಿಯತತ್ತಾ **ನಿಯತಾ** ನಾಮ। ಅವಸೇಸಪುಗ್ಗಲಾ ಪನ ಅನಿಬದ್ಧಗತಿಕಾ। ಯಥಾ ಆಕಾಸೇ ಖಿತ್ತದಣ್ಡೋ ಪಥವಿಯಂ ಪತನ್ತೋ 'ಅಗ್ಗೇನ ವಾ ಮಜ್ಝೇನ ವಾ ಮೂಲೇನ ವಾ ಪತಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ನ ಞಾಯತಿ; ಏವಮೇವ 'ಅಸುಕಗತಿಯಾ ನಾಮ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸನ್ತೀ'ತಿ ನಿಯಮಾಭಾವಾ **ಅನಿಯತಾ** ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಾ ಪನ ಉತ್ತರಕುರುಕಾನಂ ನಿಯತಗತಿಕತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಸಾ ನಿಯತಧಮ್ಮವಸೇನ। ಮಿಚ್ಛತ್ತಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಧಮ್ಮಾಯೇವ ಹಿ ನಿಯತಾ ನಾಮ। ತೇಸಞ್ಚ ವಸೇನಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲನಿಯಮೋ ಕಥಿತೋತಿ।

೧೫. ಪಟಿಪನ್ನಕನಿದ್ದೇಸೇ - **ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠಕಪುಗ್ಗಲಾ। ತೇ ಹಿ ಫಲತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ **ಪಟಿಪನ್ನಕಾ** ನಾಮ। **ಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋ**ತಿ ಫಲಪಟಿಲಾಭಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋ। ಫಲಪಟಿಲಾಭತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ತೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಸಮಾಪನ್ನಾಪಿ ಫಲೇ ಠಿತಾಯೇವ ನಾಮ।

೧೬. ಸಮಸೀಸೀನಿದ್ದೇಸೇ - **ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮ**ನ್ತಿ ಅಪುರೇ ಅಪಚ್ಛಾ, ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಯಾದಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿಕ್ಖಯೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಪನೇಸ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ - ಇರಿಯಾಪಥಸಮಸೀಸೀ, ರೋಗಸಮಸೀಸೀ, ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚಙ್ಕಮನ್ತೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಚಙ್ಕಮನ್ತೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ **ಪದುಮತ್ಥೇರೋ** ವಿಯ; ಠಿತಕೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತಕೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ **ಕೋಟಪಬ್ಬತವಿಹಾರವಾಸೀತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ** ವಿಯ; ನಿಸಿನ್ನೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ನಿಪನ್ನೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ನಿಪನ್ನೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ - ಅಯಂ **ಇರಿಯಾಪಥಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ।

ಯೋ ಪನ ಏಕಂ ರೋಗಂ ಪತ್ವಾ ಅನ್ತೋರೋಗೇಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ತೇನೇವ ರೋಗೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ - ಅಯಂ **ರೋಗಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ।

ಕತರೋ ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ ನಾಮ? "ಸೀಸನ್ತಿ ತೇರಸ ಸೀಸಾನಿ - ಪಲಿಬೋಧಸೀಸಞ್ಚ ತಣ್ಹಾ, ವಿನಿಬನ್ಧನಸೀಸಞ್ಚ ಮಾನೋ, ಪರಾಮಾಸಸೀಸಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಕ್ಖೇಪಸೀಸಞ್ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಸೀಸಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸೀಸಞ್ಚ ಸದ್ಧಾ, ಪಗ್ಗಹಸೀಸಞ್ಚ ವೀರಿಯಂ, ಉಪಟ್ಠಾನಸೀಸಞ್ಚ ಸತಿ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಸೀಸಞ್ಚ ಸಮಾಧಿ, ದಸ್ಸನಸೀಸಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾ, ಪವತ್ತಸೀಸಞ್ಚ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಗೋಚರಸೀಸಞ್ಚ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಸಙ್ಖಾರಸೀಸಞ್ಚ ನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮೭)। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಸೀಸಂ

ಅವಿಜ್ಜಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಞ್ಞಂ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಞ್ಞಂ। ಯಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸೀಸದ್ವಯಂ ಸಮಂ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೋ **ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ।

ಕಥಮಿದಂ ಸಮಂ ಹೋತೀತಿ? ವಾರಸಮತಾಯ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ - ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ। ಇಮಾಯ ವಾರಸಮತಾಯ ಇದಂ ಉಭಯಸೀಸಪರಿಯಾದಾನಂ ಸಮಂ ಹೋತಿ ನಾಮ। ತೇನಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಮೇವ ಚ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

೧೭. ಠಿತಕಪ್ಪೀನಿದ್ದೇಸೇ - ಠಿತೋ ಕಪ್ಪೋತಿ ಠಿತಕಪ್ಪೋ, ಠಿತಕಪ್ಪೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಠಿತಕಪ್ಪೀ**। ಕಪ್ಪಂ ಠಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಡ್ಡಯ್ಹನವೇಲಾ ಅಸ್ಸಾತಿ** ಝಾಯನಕಾಲೋ ಭವೇಯ್ಯ। **ನೇವ ತಾವಾತಿ** ಯಾವ ಏಸ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ನ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ನೇವ ತಾವ ಕಪ್ಪೋ ಝಾಯೇಯ್ಯ। ಝಾಯಮಾನೋಪಿ ಅಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾವ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ। ಕಪ್ಪವಿನಾಸೋ ಹಿ ನಾಮ ಮಹಾವಿಕಾರೋ ಮಹಾಪಯೋಗೋ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಸ್ಸ ಝಾಯನವಸೇನ ಮಹಾಲೋಕವಿನಾಸೋ। ಅಯಮ್ಪಿ ಏವಂ ಮಹಾವಿನಾಸೋ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ ವಾತಿ ವದತಿ। ಸಾಸನೇ ಪನ ಧರಮಾನೇ ಅಯಂ ಕಪ್ಪವಿನಾಸೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಕಪ್ಪವಿನಾಸೇ ಸಾಸನಂ ನತ್ಥಿ। ಗತಕೋಟಿಕೇ ಹಿ ಕಾಲೇ ಕಪ್ಪವಿನಾಸೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಸತ್ಥಾ ಅನ್ತರಾಯಾಭಾವಂ ದೀಪೇತುಂ ಇದಂ ಕಾರಣಂ ಆಹರಿ - "ಇದಮ್ಪಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪನ ಫಲಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತು"ನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಪ್ಪಂ ಠಪೇನ್ತೋ ಕಿತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಠಪೇಯ್ಯಾತಿ? ಯಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಅಥ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇನ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತೋ ತೀಣಿ ಅನುಲೋಮಾನಿ, ಏಕಂ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಂ, ಏಕಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ದ್ವೇ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನೀತಿ ಏತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಠಪೇಯ್ಯ। ಇಮಂ ಪನತ್ಥಂ ಬಾಹಿರಾಯ ಆಗನ್ತುಕೂಪಮಾಯಪಿ ಏವಂ ದೀಪಯಿಂಸು। ಸಚೇ ಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಮತ್ಥಕೂಪರಿ ಯೋಜನಿಕಂ ಏಕಗ್ಘನಸೇಲಂ ತಿವಟ್ಟಾಯ ರಜ್ಜುಯಾ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಓಲಮ್ಬೇಯ್ಯ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಟ್ಟೇ ಛಿನ್ನೇ ದ್ವೀಹಿ ಓಲಮ್ಬೇಯ್ಯ, ದ್ವೀಸು ಛಿನ್ನೇಸು ಏಕೇನ ಓಲಮ್ಬೇಯ್ಯೇವ, ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಛಿನ್ನೇ ಅಬ್ಭಕೂಟಂ ವಿಯ ಆಕಾಸೇ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ನ ತ್ವೇವ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಫಲಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಯಂ ಪನ ದೀಪನಾ ಪರಿತ್ತಾ, ಪುರಿಮಾವ ಮಹನ್ತಾ। ನ ಕೇವಲಂ ಪನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠೋವ ಕಪ್ಪಂ ಠಪೇತಿ, ಇತರೇ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ ಠಪೇನ್ತಿಯೇವ। ತೇನ ಭಗವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಿತಞ್ಚ ಅಗ್ಗಹಿತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ಇಮಂ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇಸಿ - "ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಠಿತಕಪ್ಪಿನೋ"ತಿ।

೧೮. ಅರಿಯನಿದ್ದೇಸೇ - ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ **ಅರಿಯಾ**। ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನ ಅರಣೀಯತ್ತಾ ಅರಿಯಾ। ಅರಿಯಟ್ಠೋ ನಾಮ ಪರಿಸುದ್ಧಟ್ಠೋತಿ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾಪಿ ಅರಿಯಾ। ಸೇಸಾ ಅಪರಿಸುದ್ಧತಾಯ **ಅನರಿಯಾ**।

೧೯. ಸೇಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇ - ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ, ಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋ ಚ ಫಲಕ್ಖಣೇ, ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದಿಕಾ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖನ್ತಿಯೇವಾತಿ **ಸೇಕ್ಖಾ**। ಅರಹತಾ ಪನ ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣೇ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖಿತಾ। ಪುನ ತಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ **ಅಸೇಕ್ಖಾ**। ಇತಿ ಸತ್ತ ಅರಿಯಾ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಾ। ಖೀಣಾಸವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಸೀಲಾದೀನಂ ಸಿಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಸಿಕ್ಖಿತಅಸೇಕ್ಖಾ ನಾಮ। ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಸಯಮ್ಭೂತತಾಯ ಅಸಿಕ್ಖಿತಅಸೇಕ್ಖಾ ನಾಮ। ಸೇಸಪುಗ್ಗಲಾ ನೇವ ಸಿಕ್ಖನ್ತಿ ನ ಸಿಕ್ಖಿತಾತಿ **ನೇವಸೇಕ್ಖಾನಾಸೇಕ್ಖಾ**।

೧೦. ತೇವಿಜ್ಜನಿದ್ದೇಸೇ - ಪಠಮಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋಪಿ, ಪಠಮಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣನಿಬ್ಬತ್ತಕೋಪಿ **ತೇವಿಜ್ಜೋ**ಯೇವ ನಾಮ। ಸುತ್ತನ್ತಕಥಾ ಪನ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಆಗಮನೀಯಮೇವ ಧುರಂ। ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಂ ದ್ವೇ ವಿಜ್ಜಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಛಳಭಿಞ್ಞೇ**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೧. ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ - **ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸೂತಿ** ಪಚ್ಛಿಮಭವೇ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಸ್ಸುತಪುಬ್ಬೇಸು। ತತೋ ಪುರಿಮಪುರಿಮೇಸು ಪನ ಭವೇಸು ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಆರುಯ್ಹ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅನುಲೋಮಂ ಗೋತ್ರಭುಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಪೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಭವಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅನಾಚರಿಯಕಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ತದಾ ಹಿ ತಥಾಗತೋ ಪೂರಿತಪಾರಮಿತ್ತಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಸಾಮಂ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಸಚ್ಛತಾಸಚ್ಛತಧಮ್ಮೇಸು “ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ…ಪೇ॰… ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ”ತಿ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖೇನ ಞಾಣೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ।

ತತ್ಥ ಚಾತಿ ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಚತುಸಚ್ಚಸಮ್ಬೋಧಿಸಙ್ಖಾತೇ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ। **ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಬಲೇಸು ಚ ವಸೀಭಾವನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಞ್ಚೇವ ಬಲೇಸು ಚ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಬುದ್ಧಾನಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚೇವ ದಸಬಲಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಗಮನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಞ್ಞಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಪನ ಉಭತೋಸುಜಾತಸ್ಸ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರಸ್ಸ ಅಭಿಸೇಕಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ‘ಇದಂ ನಾಮ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಅನಾಗತ’ನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬಂ ಆಗತಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಮೇವ ಬುದ್ಧಾನಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಗಮನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ‘ಅಯಂ ನಾಮ ಗುಣೋ ನ ಆಗತೋ, ನ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ, ನ ಪಚ್ಚಕ್ಖೋ’ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಾ ಆಗತಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕತಾವ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವಂ ಪಾರಮೀಪೂರಣಸಿದ್ಧಾನುಭಾವೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೧೨. ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧನಿದ್ದೇಸೇಪಿ - **ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸೂತಿ** ಪದೇ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಛಿಮಭವೇ ಅನಾಚರಿಯಕೋ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸಿಕಞಾಣೇನೇವ ಪಟಿವಿದ್ಧಸಚ್ಚೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಞ್ಚೇವ ಬಲೇಸು ಚ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ।

೧೪. ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ** ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಹಜಾತನಾಮಕಾಯೇನ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ। **ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ, ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಆಸವಾ ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ** ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ। ತತ್ರಾಯಂ ಥೇರವಾದೋ - **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ** ತಾವ ಆಹ - “ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮೋಕ್ಖೇನ, ಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭತೋಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತೋ”ತಿ। **ತಿಪಿಟಕಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರೋ** “ನಾಮನಿಸ್ಸಿತಕೋ ಏಸೋ”ತಿ ವತ್ವಾ -

“ಅಚ್ಚೀ ಯಥಾ ವಾತವೇಗೇನ ಖಿತ್ತಾ, (ಉಪಸೀವಾತಿ ಭಗವಾ)
ಅತ್ಥಂ ಪಲೇತಿ ನ ಉಪೇತಿ ಸಙ್ಖಂ।
ಏವಂ ಮುನೀ ನಾಮಕಾಯಾ ವಿಮುತ್ತೋ,
ಅತ್ಥಂ ಪಲೇತಿ ನ ಉಪೇತಿ ಸಙ್ಖ”ನ್ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೮೦)।

ವತ್ವಾ ಸುತ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ "ನಾಮಕಾಯತೋ ಚ ರೂಪಕಾಯತೋ ಚ ಸುವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ ಆಹ। **ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋ** ಪನಾಹ - "ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಏಕವಾರಂ ವಿಮುತ್ತೋ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಏಕವಾರಂ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ। ಇಮೇ ಪನ ತಯೋಪಿ ಥೇರಾ ಪಣ್ಡಿತಾ, 'ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ವಾದೇ ಕಾರಣಂ ದಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ವಾದಂ ತನ್ತಿಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಯಿಂಸು।

ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪನ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ರೂಪಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತೋ, ಮಗ್ಗೇನ ನಾಮಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭೋಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ। ಸೋ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಏಕೇಕತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ, ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಚ ವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಸೀಸಂ ನಿರೋಧಂ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾ ನಾಮ। ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಅನಾಗಾಮೀ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಸೇಟ್ಠೋ ನಾಮ। ನನು ಚ ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಹಿ ದುವಙ್ಗಿಕಂ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೇನ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ರೂಪಕಾಯತೋ ಅವಿಮುತ್ತತ್ತಾ। ತಞ್ಹಿ ಕಿಲೇಸಕಾಯತೋವ ವಿಮುತ್ತಂ, ನ ರೂಪಕಾಯತೋ; ತಸ್ಮಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ । ಅರೂಪಾವಚರಂ ಪನ ನಾಮಕಾಯತೋ ಚ ವಿಮುತ್ತಂ ರೂಪಕಾಯತೋ ಚಾತಿ ತದೇವ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨೫. ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಮುತ್ತೋತಿ **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ**। ಸೋ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋ ಚತೂಹಿ ಝಾನೇಹಿ ವುಟ್ಠಾಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಏತೇಸು ಹಿ ಏಕೋಪಿ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀ ನ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ **ನ ಹೇವ ಖೋ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇಸು ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ।

೨೬. ಕಾಯಸಕ್ಖಿನಿದ್ದೇಸೇ - **ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗತ್ತಯವಜ್ಝಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ಫುಟ್ಠನ್ತಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ। ಝಾನಫಸ್ಸಂ ಪಠಮಂ ಫುಸತಿ, ಪಚ್ಛಾ ನಿರೋಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿಪಿ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ। ಸೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಟ್ಠಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ।

೨೭. ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ** ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಏತ್ತಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಇತೋ ಉದ್ಧಂ ದುಕ್ಖಂ। **ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಂ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ 'ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ'ನ್ತಿ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಪಜಾನಾತಿ। ತಣ್ಹಾ ಪನ ದುಕ್ಖಂ ಜನೇತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಪಭಾವೇತಿ, ತತೋ ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದೇತಿ; ತಸ್ಮಾ ನಂ ಅಯಂ 'ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇದಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಸಮುದಯೋ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ; ತಸ್ಮಾ ನಂ 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಅರಿಯೋ ಪನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ, ತಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಗಚ್ಛತಿ; ತೇನ ತಂ 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ನಾನಾಕ್ಖಣೇ ಸಚ್ಚವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ಇದಾನಿ ಏಕಕ್ಖಣೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತಾ**ತಿ ಮಹಾಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ತಥಾಗತೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ವಿದಿತಾ ಪಾಕಟೀಕತಾ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಾ। **ವೋದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಸುದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। **ವೋಚರಿತಾ**ತಿ ಸುಚರಿತಾ। ತೇಸು ಅನೇನ ಪಞ್ಞಾ ಸುಟ್ಠು ಚರಾಪಿತಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ದಿಟ್ಠನ್ತಂ ಪತ್ತೋ। "ದುಕ್ಖಾ

ಸಞ್ಞಾರಾ, ಸುಖೋ ನಿರೋಧೋ"ತಿ ಞಾಣಂ ಹೋತಿ । ದಿಟ್ಠಂ ವಿದಿತಂ ಸಚ್ಛಿಕತಂ ಪಸ್ಸಿತಂ ಪಞ್ಞಾಯಾತಿ **ದಿಟ್ಠಪ್ಪತ್ತೋ**। ಅಯಮ್ಪಿ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ವಿಯ ಛಬ್ಬಿಧೋವ ಹೋತಿ।

೧೮. ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ - **ನೋ ಚ ಖೋ ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ, ನ ಏವಂ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಂ ಪನ ನೇಸಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇ ನಾನತ್ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ? ನತ್ಥಿ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ? ಆಗಮನೀಯನಾನತ್ತೇನ। ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ಹಿ ಆಗಮನಮ್ಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಅಪ್ಪದುಕ್ಖೇನ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನ ಅಕಿಲಮನ್ತೋವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ಪನ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಅಪಿಚ ನೇಸಂ ಪಞ್ಞಾಯಪಿ ನಾನತ್ತಂ ಅತ್ಥಿಯೇವ। ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ತಿಕ್ಖಂ ಸೂರಂ ಪಸನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ। ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನೋ ತಿಕ್ಖಂ ಸೂರಂ ಪಸನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ।

ಯಥಾ ಹಿ ದ್ವೀಸು ತರುಣೇಸು ಸಿಪ್ಪಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇಸು ಏಕಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ತಿಖಿಣೋ ಅಸಿ, ಏಕಸ್ಸ ಕುಣ್ಠೋ। ತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಕದಲೀ ಛಿಜ್ಜಮಾನಾ ಸದ್ದಂ ನ ಕರೋತಿ। ಕುಣ್ಠೇನ ಅಸಿನಾ ಛಿಜ್ಜಮಾನಾ 'ಕಟಕಟಾ'ತಿ ಸದ್ದಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ಥ ತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಸದ್ದಂ ಅಕರೋನ್ತಿಯಾ ಏವ ಕದಲಿಯಾ ಛೇದನಂ ವಿಯ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ತಿಖಿಣಸೂರವಿಪ್ಪಸನ್ನಭಾವೋ। ಕುಣ್ಠೇನ ಅಸಿನಾ ಸದ್ದಂ ಕರೋನ್ತಿಯಾಪಿ ಕದಲಿಯಾ ಛೇದನಂ ವಿಯ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಅತಿಖಿಣಅಸೂರಅಪ್ಪಸನ್ನಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಂ ಪನ ನಯಂ 'ನೋ'ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ, ಆಗಮನೀಯನಾನತ್ತೇನೇವ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತಂ।

ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸು ಪನ ವುತ್ತಂ - "ಏತೇಸು ಹಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ದಹನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಓಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೋ ಹೋತಿ। ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ ಅದನ್ಧಂ ತಿಖಿಣಂ ಸೂರಂ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ನಾಮ ಅತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಕದಲಿಂ ಛಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನಂ ನ ಮಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ಅಸಿ ನ ಸೀಘಂ ವಹತಿ, ಸದ್ದೋ ಸುಯ್ಯತಿ, ಬಲವತರೋ ವಾಯಾಮೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ ; ಏವರೂಪಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗಭಾವನಾ। ಯಥಾ ಪನ ಸುನಿಸಿತೇನೇವ ಅಸಿನಾ ಕದಲಿಂ ಛಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನಂ ಮಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ಅಸಿ ಸೀಘಂ ವಹತಿ, ಸದ್ದೋ ನ ಸುಯ್ಯತಿ, ಬಲವವಾಯಾಮಕಿಚ್ಚಂ ನ ಹೋತಿ; ಏವರೂಪಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗಭಾವನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ। ಅಯಮ್ಪಿ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ವಿಯ ಛಬ್ಬಿಧೋವ ಹೋತಿ।

೧೯. ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀನಿದ್ದೇಸೇ - **ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ದಸ್ಸಿತೋ। **ಅಧಿಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಬಲವಂ। ಪಞ್ಞಂ ವಾಹೇತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾವಾಹೀ**। ಪಞ್ಞಾ ಇಮಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಹತೀತಿ ಪಞ್ಞಾವಾಹೀತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಞ್ಞಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಸರತಿ ಅನುಸ್ಸರತೀತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸೇವೇತಂ ನಾಮಂ। ಫಲೇ ಪನ ಪತ್ತೇ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೨೦. ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀನಿದ್ದೇಸೇಪಿ - ಸದ್ಧಂ ವಾಹೇತೀತಿ **ಸದ್ಧಾವಾಹೀ**। ಸದ್ಧಾ ಇಮಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಹತೀತಿ ಸದ್ಧಾವಾಹೀತಿಪಿ ವುತ್ತಮೇವ। **ಸದ್ಧಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮ**ನ್ತಿ ಸದ್ಧಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸದ್ಧಾಯ ಸರತಿ। ಅನುಸ್ಸರತೀತಿ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸೇವೇತಂ ನಾಮಂ। ಫಲೇ ಪನ ಪತ್ತೇ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಞ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಾನಂ ದ್ವೇ ಧುರಾನಿ ನಾಮ, ದ್ವೇ ಅಭಿನಿವೇಸಾ ನಾಮ, ದ್ವೇ

ಸೀಸಾನಿ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಾಧುರಂ ಪಞ್ಞಾಧುರನ್ತಿ - ದ್ವೇ ಧುರಾನಿ ನಾಮ। ಏಕೋ ಪನ ಭಿಕ್ಖು ಸಮಥಾಭಿನಿವೇಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸತಿ, ಏಕೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೇನಾತಿ - ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅಭಿನಿವೇಸಾ ನಾಮ। ಏಕೋ ಚ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪುಣನ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಏಕೋ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋತಿ - ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸೀಸಾನಿ ನಾಮ। ಯೇ ಕೇಚಿ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮೇ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ಇಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಠಾನೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇಸು ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಪಞ್ಞಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಥವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ ಅಞ್ಞತರಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಸೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ನಾಮ। ಪರತೋ ಪನ ಛಸು ಠಾನೇಸು ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ನಾಮ। ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಪತ್ತೇ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ।

ಅಪರೋ ಪಞ್ಞಮೇವ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರೇ ವಾ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಅಯಮ್ಪಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ನಾಮ। ಪರತೋ ಪನ ಛಸು ಠಾನೇಸು ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ನಾಮ। ಅರಹತ್ತೇ ಪತ್ತೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ। ಇಧ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಅಪುಬ್ಬಾನಿ, ತಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಅಪರೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಸದ್ಧಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ ಅಞ್ಞತರಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ - ಅಯಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ನಾಮ। ಪರತೋ ಛಸು ಠಾನೇಸು ಕಾಯಸಕ್ಖೀಯೇವ ನಾಮ। ಅರಹತ್ತೇ ಪತ್ತೇ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋಯೇವ ನಾಮ। ಇಧ ಏಕಮೇವ ನಾಮಂ ಅಪುಬ್ಬಂ। ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪುರಿಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಛ ಹೋನ್ತಿ। ಅಪರೋ ಸದ್ಧಮೇವ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರೇ ವಾ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ನಾಮ। ಪರತೋ ಛಸು ಠಾನೇಸು ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ। ಅರಹತ್ತೇ ಪತ್ತೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಏಕಮೇವ ನಾಮಂ ಅಪುಬ್ಬಂ। ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪುರಿಮಾನಿ ಛ ಸತ್ತ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮೇ ಸತ್ತ ಪುಗ್ಗಲಾ ಲೋಕೇ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾ ನಾಮಾತಿ।

೩೧. ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮನಿದ್ದೇಸೇ - **ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು**ನ್ತಿ ಸತ್ತವಾರೇ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಾ ಭವೂಪಪತ್ತಿ ಅತ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣಂ ಅಸ್ಸ, ತತೋ ಪರಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಾದಿಯತೀತಿ **ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ**। **ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸೋತೋ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ **ಸೋತಾಪನ್ನೋ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ -

> "ಸೋತೋ ಸೋತೋತಿ ಹಿದಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವುಚ್ಚತಿ। ಕತಮೋ ನು ಖೋ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಸೋತೋತಿ? ಅಯಮೇವ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಸೋತೋ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀತಿ। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ, ಹಿದಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವುಚ್ಚತಿ। ಕತಮೋ ನು ಖೋ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ? ಯೋ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಇಮಿನಾ ಅರಿಯೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಆಯಸ್ಮಾ ಏವಂನಾಮೋ ಏವಂಗೋತ್ತೋ ಇತಿ ವಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೦೧)।

ಏವಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಇಧ ಪನ ಮಗ್ಗೇನ ಫಲಸ್ಸ ನಾಮಂ ದಿನ್ನನ್ತಿ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋತಿ ವಿನಿಪಾತಸಙ್ಖಾತಂ ಅಪಾಯಂ ಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ ಅನಾಗಮನಸಭಾವೋ। **ನಿಯತೋ**ತಿ ಮಗ್ಗನಿಯಾಮೇನ ನಿಯತೋ। **ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ**ತಿ ಬುಜ್ಝನಕಭಾವಪರಾಯಣೋ। ಸೋ ಹಿ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೇನ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ। ಉಪರಿ ತೀಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಅವಸ್ಸಂ ಬುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ। **ದೇವೇ ಚ ಮನುಸ್ಸೇ ಚಾ**ತಿ

ದೇವಲೋಕಞ್ಚ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಞ್ಚ। **ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಪರಾಪರಂ ಗನ್ತ್ವಾ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತಂ ಪರಿವಟುಮಂ ಕರೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಕಾಲೇನ ದೇವಲೋಕಸ್ಸ ಕಾಲೇನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಮಿಸ್ಸಕಭವೇನ ಕಥಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೨. ಕೋಲಂಕೋಲನಿದ್ದೇಸೇ - ಕುಲತೋ ಕುಲಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಕೋಲಂಕೋಲೋ**। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯತೋ ಹಿ ಪಟ್ಠಾಯ ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಉಪಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಮಹಾಭೋಗಕುಲೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಕುಲಾನೀ**ತಿ ದೇವಮನುಸ್ಸವಸೇನ ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಭವೇ। ಇತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಮಿಸ್ಸಕಭವೇನೇವ ಕಥಿತೋ। ದೇಸನಾಮತ್ತಮೇವ ಚೇತಂ - 'ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ'ತಿ। ಯಾವ ಛಟ್ಠಭವಾ ಸಂಸರನ್ತೋಪಿ ಪನ ಕೋಲಂಕೋಲೋವ ಹೋತಿ।

೩೩. ಏಕಬೀಜಿನಿದ್ದೇಸೇ - ಖನ್ಧಬೀಜಂ ನಾಮ ಕಥಿತಂ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಏಕಂಯೇವ ಖನ್ಧಬೀಜಂ ಅತ್ಥಿ, ಏಕಂ ಅತ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣಂ, ಸೋ **ಏಕಬೀಜೀ** ನಾಮ। **ಮಾನುಸಕಂ ಭವ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ದೇಸನಾಮತ್ತಮೇವ। ದೇವಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿಪಿ ಪನ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಭಗವತಾ ಗಹಿತನಾಮವಸೇನೇವ ಚೇತಾನಿ ಏತೇಸಂ ನಾಮಾನಿ। ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಗತೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಏತ್ತಕಂ ಏಕಬೀಜೀತಿ ಭಗವತಾ ಏತೇಸಂ ನಾಮಂ ಗಹಿತಂ। ನಿಯಮತೋ ಪನ ಅಯಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ, ಅಯಂ ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಅಯಂ ಏಕಬೀಜೀತಿ ನತ್ಥಿ।

ಕೋ ಪನ ತೇಸಂ ಏತಂ ಪಭೇದಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ? ಕೇಚಿ ತಾವ ಥೇರಾ 'ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಮೇತೀ'ತಿ ವದನ್ತಿ, ಕೇಚಿ 'ಪಠಮಮಗ್ಗೋ', ಕೇಚಿ 'ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ', ಕೇಚಿ 'ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ'ತಿ। ತತ್ಥ 'ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಮೇತೀ'ತಿ ವಾದೇ 'ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಕತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ನಿರುಪನಿಸ್ಸಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ'ತಿ ವಚನಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। 'ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ನಿಯಮೇತೀ'ತಿ ವಾದೇ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ನಿರತ್ಥಕತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ। 'ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ನಿಯಮೇನ್ತೀ'ತಿ ವಾದೇ 'ಅಟ್ಠಮಮಗ್ಗೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ'ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। 'ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಮೇತೀ'ತಿ ವಾದೋ ಪನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಚೇ ಹಿ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ, ಏಕಬೀಜೀ ನಾಮ ಹೋತಿ; ತತೋ ಮನ್ದತರಾಯ ಕೋಲಂಕೋಲೋ; ತತೋ ಮನ್ದತರಾಯ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋತಿ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯೋ ಹೋತಿ, ವಟ್ಟಾಭಿರತೋ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಿಚರತಿ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ। ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕೋ ಸೇಟ್ಠಿ, ವಿಸಾಖಾ ಉಪಾಸಿಕಾ, ಚೂಳರಥಮಹಾರಥಾ ದೇವಪುತ್ತಾ, ಅನೇಕವಣ್ಣೋ ದೇವಪುತ್ತೋ, ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ, ನಾಗದತ್ತೋ ದೇವಪುತ್ತೋತಿ ಇಮೇ ಹಿ ಏತ್ತಕಾ ಜನಾ ವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯಾ ವಟ್ಟಾಭಿರತಾ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಛ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಇಮೇ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚಿಮೇ; ಯೋಪಿ ಮನುಸ್ಸೇಸುಯೇವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಯೋಪಿ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ದೇವೇಸುಯೇವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಅಪರಾಪರಂ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಇಮೇಪಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ಮಿಸ್ಸಕಭವವಸೇನೇವ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕೋಲಂಕೋಲಾ ಮಾನುಸಕಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕೋಯೇವ ಚ ಏಕಬೀಜೀ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕೋ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಸದ್ಧಾಧುರೇನೇವ ಚತ್ತಾರೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಕೋಲಂಕೋಲಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಏಕಬೀಜಿನೋತಿ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಕ್ಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ, 'ಅಹಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಞಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಾದಿಭಾವಂ ಪತ್ತಾಪಿ ಪಟಿಪದಾವಸೇನ ದ್ವಾದಸೇವಾತಿ ಇಮೇ ಚತುವೀಸತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಇಹಟ್ಠಕನಿಟ್ಠಾನಿಕವಸೇನೇವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಕಥಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೩೪. ಸಕದಾಗಾಮಿನಿದ್ದೇಸೇ - ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ **ಸಕದಾಗಾಮೀ**। **ಸಕಿದೇವಾ**ತಿ ಏಕವಾರಂಯೇವ। **ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಚಸು ಸಕದಾಗಾಮೀಸು ಚತ್ತಾರೋ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕೋವ ಗಹಿತೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಇಧ

ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಇಧೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ಯೋ ಪನ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಯಾವತಾಯುಕಂ ವಸಿತ್ವಾ ಪುನ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಅಯಂ ಏಕೋವ ಇಧ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಮೇವ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಏಕಬೀಜಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ? ಏಕಬೀಜಿಸ್ಸ ಏಕಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ದ್ವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ - ಇದಂ ನೇಸಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ।

೩೭. ಅನಾಗಾಮಿನಿದ್ದೇಸೇ - **ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನ**ನ್ತಿ ಓರಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಧಾತು। ಯಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಬನ್ಧನಾನಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ಭವಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋಪಿ ಗಿಲಿತಬಳಿಸೋ ಮಚ್ಛೋ ವಿಯ ದೀಘಸುತ್ತಕೇನ ಪಾದೇ ಬದ್ಧಕಾಕೋ ವಿಯ ತೇಹಿ ಬನ್ಧನೇಹಿ ಆಕಡ್ಢಿಯಮಾನೋ ಕಾಮಧಾತುಯಂಯೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪಞ್ಚ ಬನ್ಧನಾನಿ **ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನೀ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗಿಯಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಕ್ಖಯಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಬನ್ಧನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯೇನ। **ಓಪಪಾತಿಕೋ**ತಿ ಉಪಪಾತಯೋನಿಕೋ। ಇಮಿನಾಸ್ಸ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। **ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**ತಿ ತತ್ಥ ಸುದ್ಧಾವಾಸಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಾ। **ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಇಧ ಅನಾವತ್ತನಸಭಾವೋ। ಬುದ್ಧದಸ್ಸನಥೇರದಸ್ಸನಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾನಂ ಪನತ್ಥಾಯಸ್ಸ ಆಗಮನಂ ಅನಿವಾರಿತಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವಂವಿಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುನ ಅನಾಗಮನತೋ **ಅನಾಗಾಮೀ** ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೮. ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಿದ್ದೇಸೇ - **ಉಪಪನ್ನಂ ವಾ ಸಮನನ್ತರಾ**ತಿ ಉಪಪನ್ನಸಮನನ್ತರಾ ವಾ ಹುತ್ವಾ। **ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ವೇಮಜ್ಝಂ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣ**ನ್ತಿ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ ವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಸಞ್ಜನೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಾಸದ್ದವಿಕಪ್ಪತೋ ಪನ ವೇಮಜ್ಝಂ ಪತ್ತನ್ತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಉಪರಿಟ್ಠಿಮಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನ**ನ್ತಿ ಉಪರಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ। **ಪಹಾನಾಯಾ**ತಿ ಏತೇಸಂ ಪಜಹನತ್ಥಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಸಞ್ಜನೇತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ **ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೯. ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಿದ್ದೇಸೇ - **ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವೇಮಜ್ಝಂ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣ**ನ್ತಿ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ ವೇಮಜ್ಝಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ। **ಉಪಹಚ್ಚ ವಾ ಕಾಲಕಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಕಾಲಕಿರಿಯಂ। ಆಯುಕ್ಖಯಸ್ಸ ಆಸನ್ನೇ ಠತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅವಿಹೇಸು ತಾವ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಆಯುನೋ ಪಞ್ಚಕಪ್ಪಸತಸಙ್ಖಾತಂ ವೇಮಜ್ಝಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಛಟ್ಠೇ ವಾ ಕಪ್ಪಸತೇ ಸತ್ತಮಟ್ಠಮನವಮಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ದಸಮೇಯೇವ ವಾ ಕಪ್ಪಸತೇ ಠತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ **ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೮. ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನಿದ್ದೇಸೇಸು - ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಪ್ಪದುಕ್ಖೇನ ಅಧಿಮತ್ತಪಯೋಗಂ ಅಕತ್ವಾವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೋತಿ **ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**। ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಅಧಿಮತ್ತಪಯೋಗಂ ಕತ್ವಾವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಧಮ್ಮೋತಿ **ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**।

೪೦. ಉದ್ಧಂಸೋತನಿದ್ದೇಸೇ - ಉದ್ಧಂ ವಾಹಿಭಾವೇನ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಸೋತಂ ವಟ್ಟಸೋತಂ ವಾತಿ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ**। ಉದ್ಧಂ ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬತೋ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸೋತನ್ತಿ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ। ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ**। **ಅವಿಹಾ ಚುತೋ ಅತಪ್ಪಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿಆದೀಸು ಅವಿಹೇ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಂ ವಸನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣಿತ್ವಾ ಅತಪ್ಪಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ದ್ವೇ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಸನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣಿತ್ವಾ ಸುದಸ್ಸಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಸನ್ತೋ

ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣಿತ್ವಾ ಸುದಸ್ಸಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಅಟ್ಠ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಸನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣಿತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ ವಸನ್ತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಸಞ್ಜನೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಮೇಸಂ ಪನ ಅನಾಗಾಮೀನಂ ಪಭೇದಜಾನನತ್ಥಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಯೋ ಅವಿಹತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚತ್ತಾರೋ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ ಅಯಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ತಯೋ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಸುದಸ್ಸೀದೇವಲೋಕೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಅಯಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ, ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ । ಯೋ ಪನ ಇತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಮೇವ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ, ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ । ಯೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಚತೂಸು ದೇವಲೋಕೇಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ, ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮಾತಿ। ಏವಮೇತೇ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಥಂ? ಅವಿಹೇ ತಾವ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಏಕೋ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ತೇ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಪಞ್ಚ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಪಞ್ಚಾತಿ ದಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಅತಪ್ಪಾಸುದಸ್ಸಾಸುದಸ್ಸೀಸೂತಿ ಚತ್ತಾರೋ ದಸಕಾ ಚತ್ತಾಲೀಸಂ। ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಪನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನತ್ಥಿ। ತಯೋ ಪನ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ। ತೇ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಚತ್ತಾರೋ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಅಟ್ಠ। ಏವಂ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಹೋನ್ತಿ।

ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಪಟಿಕೋಪಮಾಯ ದೀಪಿತಾ - ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಆರಕಣ್ಟಕವಿಪ್ಫಲಿಕನಖಚ್ಛೇದನಾನಂ ಅಯೋಮುಖೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ಪಠಮೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಉಪ್ಪನ್ನಸಮನನ್ತರಾವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇ ಅಯೋಮುಖೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ಆಕಾಸಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ದುತಿಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇ ಅಯೋಮುಖೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ಆಕಾಸಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ನಿವತ್ತಮಾನಾ ಪಥವಿಯಂ ಅನುಪಹಚ್ಚತಲಾ ಹುತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ತತಿಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ವೇಮಜ್ಝಂ ಪತ್ವಾ ಅನುಪಹಚ್ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇ ಅಯೋಮುಖೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ಆಕಾಸಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ಪಥವಿಯಂ ಪತಿತ್ವಾ ಉಪಹಚ್ಚತಲಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಾಲಕಿರಿಯಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಆಯುಗತಿಂ ಖೇಪೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇ ಅಯೋಮುಖೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ಪರಿತ್ತೇ ತಿಣಕಟ್ಠೇ ಪತಿತ್ವಾ ತಂ ಪರಿತ್ತಂ ತಿಣಕಟ್ಠಂ ಝಾಪೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಪ್ಪಯೋಗೇನ ಲಹುಸಾಯ ಗತಿಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇ ಅಯೋಮುಖೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ವಿಪುಲೇ ತಿಣಕಟ್ಠಪುಞ್ಜೇ ಪತಿತ್ವಾ ತಂ ವಿಪುಲಂ ತಿಣಕಟ್ಠಪುಞ್ಜಂ ಝಾಪೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಅಲಹುಸಾಯ ಗತಿಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ಅಪರಾ ಮಹನ್ತೇಸು ತಿಣಕಟ್ಠಪುಞ್ಜೇಸು ಪತತಿ, ತತ್ಥ ಮಹನ್ತೇಸು ತಿಣಕಟ್ಠಪುಞ್ಜೇಸು ಝಾಯಮಾನೇಸು ವೀತಚ್ಚಿತಙ್ಗಾರೋ ವಾ ಜಾಲಾ ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಾರಸಾಲಂ ಝಾಪೇತ್ವಾ ಗಾಮನಿಗಮನಗರರಟ್ಠಂ ಝಾಪೇತ್ವಾ ಸಮುದ್ದನ್ತಂ ಪತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ - ಏವರೂಪೋ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನೇಕಭವಬೀಜವಿಪ್ಫಾರಂ ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ಬ್ಯನ್ತೀಕತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆರಕಣ್ಟಕಾದಿಭೇದಂ ಖುದ್ದಕಮ್ಪಿ ಮಹನ್ತಮ್ಪಿ ಅಯೋಕಪಾಲಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಸುತ್ತೇ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಅಯೋಕಪಾಲನ್ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೫೫)। ಯಥಾಹ -

"ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - 'ನೋ ಚಸ್ಸ, ನೋ ಚ ಮೇ ಸಿಯಾ, ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ನ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಯದತ್ಥಿ ಯಂ ಭೂತಂ, ತಂ ಪಜಹಾಮೀ'"ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಪಟಿಲಭತಿ। ಸೋ ಭವೇ ನ ರಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಭವೇ ನ ರಜ್ಜತಿ,

ಅತ್ಥುತ್ತರಿ ಪದಂ ಸನ್ತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ। ತಞ್ಚ ಖ್ವಸ್ಸ ಪದಂ ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ... ಪೇ॰... ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ।

"ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ।

"ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಅನುಪಹಚ್ಚ ತಲಂ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ।

"ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಉಪಹಚ್ಚ ತಲಂ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ।

"ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಪರಿತ್ತೇ ತಿಣಪುಞ್ಜೇ ವಾ ಕಟ್ಠಪುಞ್ಜೇ ವಾ ನಿಪತೇಯ್ಯ, ಸಾ ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಿಮ್ಪಿ ಜನೇಯ್ಯ, ಧೂಮಮ್ಪಿ ಜನೇಯ್ಯ, ಅಗ್ಗಿಮ್ಪಿ ಜನೇತ್ವಾ ಧೂಮಮ್ಪಿ ಜನೇತ್ವಾ ತಮೇವ ಪರಿತ್ತಂ ತಿಣಪುಞ್ಜಂ ವಾ ಕಟ್ಠಪುಞ್ಜಂ ವಾ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅನಾಹಾರಾ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ।

"ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ವಿಪುಲೇ ತಿಣಪುಞ್ಜೇ ವಾ ಕಟ್ಠಪುಞ್ಜೇ ವಾ ನಿಪತೇಯ್ಯ, ಸಾ ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಿಮ್ಪಿ ಜನೇಯ್ಯ...ಪೇ॰... ತಮೇವ ವಿಪುಲಂ ತಿಣಪುಞ್ಜಂ ವಾ ಕಟ್ಠಪುಞ್ಜಂ ವಾ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅನಾಹಾರಾ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಹೋತಿ।

"ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಹೋತಿ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಯೋಕಪಾಲೇ ಹಞ್ಞಮಾನೇ ಪಪಟಿಕಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಮಹನ್ತೇ ತಿಣಪುಞ್ಜೇ ವಾ ಕಟ್ಠಪುಞ್ಜೇ ವಾ ನಿಪತೇಯ್ಯ, ಸಾ ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಿಮ್ಪಿ ಜನೇಯ್ಯ...ಪೇ॰... ತಮೇವ ಮಹನ್ತಂ

ತಿಣಪುಞ್ಜಂ ವಾ ಕಟ್ಠಪುಞ್ಜಂ ವಾ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛಮ್ಪಿ ದಹೇಯ್ಯ, ದಾಯಮ್ಪಿ ದಹೇಯ್ಯ , ಗಚ್ಛಮ್ಪಿ ದಹಿತ್ವಾ ದಾಯಮ್ಪಿ ದಹಿತ್ವಾ ಹರಿತನ್ತಂ ವಾ ಪಥನ್ತಂ ವಾ ಸೇಲನ್ತಂ ವಾ ಉದಕನ್ತಂ ವಾ ರಮಣೀಯಂ ವಾ ಭೂಮಿಭಾಗಂ ಆಗಮ್ಮ ಅನಾಹಾರಾ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ - ನೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಹೋತಿ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೫೫)।

೪೧-೪೪. ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಾದಿನಿದ್ದೇಸಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾವ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅರಹಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ದ್ವಾದಸ ಅರಹನ್ತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ತಯೋ ಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ - ಸುಞ್ಞತೋ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋತಿ। ತತ್ಥ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತಖೀಣಾಸವೋ ಪಟಿಪದಾವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ; ತಥಾ ಅನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇಹೀತಿ - ಏವಂ ದ್ವಾದಸ ಅರಹನ್ತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇತಿ ಇಮೇ ದ್ವಾದಸ ಅರಹನ್ತೋ ವಿಯ ದ್ವಾದಸೇವ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ, ಚತುವೀಸತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾ, ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋತಿ ಏತ್ತಕಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಇತೋ ಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಸಾಸನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ।

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨. ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪೫. ದುಕನಿದ್ದೇಸೇ **ಕೋಧನೋ**ತಿ ಕುಜ್ಝನಸೀಲೋ ಮಹಾಕೋಧೋ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾಪಿ ಧಮ್ಮೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕೋಧೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಉಪನಾಹೀ**ನಿದ್ದೇಸಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕೋಧೋ ಕುಜ್ಝನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ತಥಾ ಉಪನಾಹೀನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು **ಪುಬ್ಬಕಾಲಂ ಕೋಧೋ**ತಿಆದೀನಿ। **ಅಯಂ ಕೋಧೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋ**ತಿ ಅಯಂ ಏತ್ತಕೋ ಕೋಧೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ಅಪ್ಪಹೀನೋ। ಪರತೋ **ಉಪನಾಹಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೩. ಅಹಿರಿಕನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು - **ಇಮಿನಾ ಅಹಿರಿಕೇನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಏವಂಪಕಾರೇನ ಅಹಿರಿಕಧಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಇಮಿನಾ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೇನಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೬೩. **ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನೋ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬನ್ಧನೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾಸಂಯೋಜನೋ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾಬನ್ಧನೋ। ತೇ ಉಭೋಪಿ ವಚ್ಛಕಸಾಲೂಪಮಾಯ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ವಚ್ಛಕಸಾಲಾಯ ಹಿ ಅನ್ತೋ ಬದ್ಧೋ ಅನ್ತೋಯೇವ ಸಯಿತವಚ್ಛಕೋ ವಿಯ ಇಧಟ್ಠಕಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಬನ್ಧನಮ್ಪಿ ಇಧೇವ, ಸಯಮ್ಪಿ ಇಧೇವ। ಅನ್ತೋ ಬದ್ಧೋ ಪನ ಬಹಿ ಸಯಿತವಚ್ಛಕೋ ವಿಯ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಬನ್ಧನಮೇವ ಇಧ, ಸಯಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಠಿತಾ। ಬಹಿ ಬದ್ಧೋ ಬಹಿ ಸಯಿತವಚ್ಛಕೋ ವಿಯ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಅನಾಗಾಮೀ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಬನ್ಧನಮ್ಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾ, ಸಯಮ್ಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾವ। ಬಹಿ ಬದ್ಧೋ ಪನ ಅನ್ತೋಸಯಿತವಚ್ಛಕೋ ವಿಯ ಇಧಟ್ಠಕಅನಾಗಾಮೀ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಬನ್ಧನಂ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು, ಸಯಂ ಪನ ಇಧ ಠಿತೋ।

೬೫. ಅಕ್ಕೋಧನನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು - **ಪಹೀನೋ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ, ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ, ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ಪಹೀನೋ।

೮೩. ದುಲ್ಲಭನಿದ್ದೇಸೇ - **ದುಲ್ಲಭಾ**ತಿ ನ ಸುಲಭಾ। **ಪುಬ್ಬಕಾರೀ**ತಿ ಪಠಮಮೇವ ಕಾರಕೋ। **ಕತವೇದೀ**ತಿ ಕತಂ ವೇದೇತಿ, ವಿದಿತಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ। ತೇ ಅಗಾರಿಯಾನಗಾರಿಯೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ಅಗಾರಿಯೇಸು ಹಿ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪುಬ್ಬಕಾರಿನೋ

ನಾಮ। ಪುತ್ತಧೀತರೋ ಪನ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಪಟಿಜಗ್ಗನ್ತಾ ಅಭಿವಾದನಾದೀನಿ ತೇಸಂ ಕುರುಮಾನಾ ಕತವೇದಿನೋ ನಾಮ। ಅನಗಾರಿಯೇಸು ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ಪುಬ್ಬಕಾರಿನೋ ನಾಮ। ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಾ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇ ಪಟಿಜಗ್ಗನ್ತಾ ಅಭಿವಾದನಾದೀನಿ ತೇಸಂ ಕುರುಮಾನಾ ಕತವೇದಿನೋ ನಾಮ। ತೇಸಂ ಆವಿಭಾವತ್ಥಾಯ ಉಪಜ್ಝಾಯಪೋಸಕಸೋಣತ್ಥೇರಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಿ ಕಥೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – ಪರೇನ ಅಕತೇಯೇವ ಉಪಕಾರೇ ಅತ್ತನಿ ಕತಂ ಉಪಕಾರಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕಾರಕೋ ಪುಬ್ಬಕಾರೀ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಚೇವ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ಚ। ಸೋ ದುಲ್ಲಭೋ; ಸತ್ತಾನಂ ತಣ್ಹಾಭಿಭೂತತ್ತಾ। ಪರೇನ ಕತಸ್ಸ ಉಪಕಾರಸ್ಸ ಅನುರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಅತ್ತನಿ ಕತಂ ಉಪಕಾರಂ ಉಪಕಾರತೋ ಜಾನನ್ತೋ, ವೇದಿಯನ್ತೋ, ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಾತಾಪಿತುಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇಸು ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪನ್ನೋ। ಸೋಪಿ ದುಲ್ಲಭೋ; ಸತ್ತಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತತ್ತಾ।

ಅಪಿಚ – ಅಕಾರಣವಚ್ಛಲೋ ಪುಬ್ಬಕಾರೀ, ಸಕಾರಣವಚ್ಛಲೋ ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀ। 'ಕರಿಸ್ಸತಿ ಮೇ'ತಿ ಏವಮಾದಿಕಾರಣನಿರಪೇಕ್ಖಕಿರಿಯೋ ಪುಬ್ಬಕಾರೀ। 'ಕರಿಸ್ಸತಿ ಮೇ'ತಿ ಏವಮಾದಿಕಾರಣಸಾಪೇಕ್ಖಕಿರಿಯೋ ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀ। ತಮೋಜೋತಿಪರಾಯಣೋ ಪುಬ್ಬಕಾರೀ, ಜೋತಿಜೋತಿಪರಾಯಣೋ ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀ। ದೇಸೇತಾ ಪುಬ್ಬಕಾರೀ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಾ ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀ। ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪುಬ್ಬಕಾರೀ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀತಿ। ದುಕನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೧೨೦) ಪನ – "'ಪುಬ್ಬಕಾರೀ'ತಿ ಪಠಮಂ ಉಪಕಾರಸ್ಸ ಕಾರಕೋ, 'ಕತಞ್ಞುಕತವೇದೀ'ತಿ ತೇನ ಕತಂ ಞತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಕಾರಕೋ। ತೇಸು ಪುಬ್ಬಕಾರೀ ಇಣಂ ದೇಮೀತಿ ಸಞ್ಞಂ ಕರೋತಿ, ಪಚ್ಛಾಕಾರಕೋ 'ಇಣಂ ಜೀರಾಪೇಮೀ'ತಿ ಸಞ್ಞಂ ಕರೋತೀ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ।

೮೪. ದುತ್ತಪ್ಪಯನಿದ್ದೇಸೇ – **ದುತ್ತಪ್ಪಯಾತಿ** ಅತಪ್ಪಯಾ, ನ ಸಕ್ಕಾ ಕೇನಚಿ ತಪ್ಪೇತುಂ। ಯೋ ಹಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಕುಲಂ ವಾ ಞಾತಿಕುಲಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಸಮಾನೋ ಚೀವರೇ ಜಿಣ್ಣೇ ತೇಹಿ ದಿನ್ನಂ ಚೀವರಂ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ, ನ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ದಿನ್ನಮ್ಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಿಪತೇವ। ಯೋ ಚ ತೇನೇವ ನಯೇನ ಲದ್ಧಂ ಲದ್ಧಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ ಪರಸ್ಸ ದೇತಿ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧಮ್ಪಿ ತಥೇವ ಕರೋತಿ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಕಟೇಹಿಪಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಉಪನೇನ್ತೇನ ತಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ದುತ್ತಪ್ಪಯಾ ನಾಮ।

೮೫. ಸುತಪ್ಪಯನಿದ್ದೇಸೇ – **ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅಕತ್ವಾ ಪರಸ್ಸ ನ ದೇತಿ। ಅತಿರೇಕೇ ಪನ ಸತಿ ನ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ ಪರಸ್ಸ ದೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ – ಯೋ ಪನ ಭಿಕ್ಖು ಉಪಟ್ಠಾಕಕುಲಾ ವಾ ಞಾತಿಕುಲಾ ವಾ ಜಿಣ್ಣಚೀವರೋ ಸಾಟಕಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಚೀವರಂ ಕತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ನ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ; ಅಗ್ಗಳಂ ದತ್ವಾ ಪಾರುಪನ್ತೋಪಿ ಪುನ ದಿಯ್ಯಮಾನೇ ಸಹಸಾ ನ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಚ ಲದ್ಧಂ ಲದ್ಧಂ ಅತ್ತನಾ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಪರೇಸಂ ನ ದೇತಿ। ಇಮೇ ದ್ವೇಪಿ ಸುಖೇನ ಸಕ್ಕಾ ತಪ್ಪೇತುನ್ತಿ ಸುತಪ್ಪಯಾ ನಾಮಾತಿ।

೮೬. **ಆಸವಾತಿ** ಕಿಲೇಸಾ। **ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತೀತಿ** ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ। ಸೂಕರಮಂಸಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅಚ್ಛಮಂಸನ್ತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ, ಮಿಗಮಂಸಂ, ಲಭಿತ್ವಾ ದೀಪಿಮಂಸನ್ತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ। ಕಾಲೇ ಸನ್ತೇಯೇವ 'ಕಾಲೋ ನತ್ಥೀ'ತಿ, ಅಪ್ಪವಾರೇತ್ವಾವ 'ಪವಾರಿತೋಸ್ಮೀ'ತಿ, ಪತ್ತೇ ರಜಸ್ಮಿಂ ಅಪತಿತೇಯೇವ 'ಪತಿತ'ನ್ತಿ, ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಮಚ್ಛಮಂಸೇ ಅಕತೇಯೇವ 'ಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಕತ'ನ್ತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ। **ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಂ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತೀತಿ** ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ। ಅಚ್ಛಮಂಸಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸೂಕರಮಂಸನ್ತಿ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ...ಪೇ॰... ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಮಚ್ಛಮಂಸೇ ಕತೇ 'ಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಕತ'ನ್ತಿ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ । ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ – "'ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬ'ನ್ತಿ ಸಙ್ಘಭೋಗಸ್ಸ ಅಪಟ್ಠಪನಂ ಅವಿಚಾರಣಂ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಂ ನಾಮ, ತಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ। 'ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬ'ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಪಟ್ಠಪನಂ ವಿಚಾರಣಂ, ತಂ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತೀ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ। **ಇಮೇಸನ್ತಿ** ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸುಭೂಮಿಯಂ

ತಿಣಲತಾದೀನಿ ವಿಯ ರತ್ತಿಮ್ಪಿ ದಿವಾಪಿ ಆಸವಾ ವಡ್ಢನ್ತಿಯೇವ। ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ ಕಪ್ಪಿಯಮಂಸಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಕಪ್ಪಿಯಮಂಸನ್ತ್ವೇವ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಂ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ ನಾಮಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೮. **ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಹೀನಜ್ಝಾಸಯೋ। **ದುಸ್ಸೀಲೋ**ತಿ ನಿಸ್ಸೀಲೋ। **ಪಾಪಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಲಾಮಕಧಮ್ಮೋ।

೮೯. **ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಪಣೀತಜ್ಝಾಸಯೋ। **ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಭದ್ದಕಧಮ್ಮೋ, ಸುಚಿಧಮ್ಮೋ, ಸುನ್ದರಧಮ್ಮೋ।

೯೦. **ತಿತ್ತೋ**ತಿ ಸುಹಿತೋ ಪರಿಯೋಸಿತೋ। **ತಪ್ಪೇತಾ**ತಿ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ತಿತ್ತಿಕರೋ। **ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಯೇ ಚ ತಥಾಗತಸಾವಕಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ನವಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಯಂ ತಿತ್ತಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ ತಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಕಥಾಯ ಅಭಿಸಮಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಸಾವಕಾನಂ ಪನ ಧಮ್ಮಕಥಾಯ ಅಪರಿಮಾಣಾನಮ್ಪಿ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಾ ನ ಅತ್ತನೋ ವಚನಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಿ, ಬುದ್ಧಾನಂ ವಚನಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಿ। ಸೋತುಂ ನಿಸಿನ್ನಪರಿಸಾಪಿ 'ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ನ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಧಮ್ಮಂ ಕಥೇತಿ, ಬುದ್ಧೇಹಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಧಮ್ಮಂ ಕಥೇತೀ'ತಿ ಚಿತ್ತೀಕಾರಂ ಕರೋತಿ। ಇತಿ ಸೋ ಚಿತ್ತೀಕಾರೋ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋವ **ತಪ್ಪೇತಾ** ನಾಮ। ಯಥಾ ಹಿ 'ಅಸುಕಸ್ಸ ನಾಮ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ದೇಥಾ'ತಿ ರಞ್ಞಾ ಆಣತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ದೇನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ರಾಜಾವ ತತ್ಥ ದಾಯಕೋ। ಯೇಹಿಪಿ ಲದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ತೇ 'ರಞ್ಞಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಠಾನನ್ತರಂ ದಿನ್ನಂ, ಇಸ್ಸರಿಯವಿಭವೋ ದಿನ್ನೋ'ತ್ವೇವ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ನ ರಾಜಪುರಿಸೇಹೀತಿ। ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೩. ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೧. ತಿಕನಿದ್ದೇಸೇ - **ದುಸ್ಸೀಲೋ**ತಿ ನಿಸ್ಸೀಲೋ। **ಪಾಪಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಲಾಮಕಧಮ್ಮೋ। ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ದುಸ್ಸೀಲೋ, ದಿಟ್ಠಿವಿಪತ್ತಿಯಾ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ । ಕಾಯವಚೀಸಂವರಭೇದೇನ ದುಸ್ಸೀಲೋ, ಸೇಸಸಂವರಭೇದೇನ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ। ಅಸುದ್ಧಪಯೋಗತಾಯ ದುಸ್ಸೀಲೋ, ಅಸುದ್ಧಾಸಯತಾಯ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ। ಕುಸಲಸೀಲವಿರಹೇನ ದುಸ್ಸೀಲೋ; ಅಕುಸಲಸೀಲಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ। **ಅಸುಚೀ**ತಿ ಅಸುಚೀಹಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸಙ್ಕಸ್ಸರಸಮಾಚಾರೋ**ತಿ ಸಙ್ಕಾಯ ಪರೇಹಿ ಸರಿತಬ್ಬಸಮಾಚಾರೋ। ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಅಸಾರುಪ್ಪಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಇದಂ ಇಮಿನಾ ಕತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಏವಂ ಪರೇಹಿ ಆಸಙ್ಕನೀಯಸಮಾಚಾರೋ, ಅತ್ತನೋಯೇವ ವಾ ಸಙ್ಕಾಯ ಸರಿತಬ್ಬಸಮಾಚಾರೋ - ಸಾಸಙ್ಕಸಮಾಚಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ ಹಿ ದಿವಾಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಮನ್ತಯನ್ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ದಿಸ್ವಾ 'ಇಮೇ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಮನ್ತೇನ್ತಿ, ಕಚ್ಚಿ ನು ಖೋ ಮಯಾ ಕತಕಮ್ಮಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಮನ್ತೇನ್ತೀ'ತಿ ಏವಂ ಸಾಸಙ್ಕಸಮಾಚಾರೋ ಹೋತಿ।

ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಮ್ಮನ್ತೋತಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಬ್ಬಯುತ್ತಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಅಸ್ಸಮಣೋ ಸಮಣಪಟಿಞ್ಞೋ**ತಿ ಅಸ್ಸಮಣೋ ಹುತ್ವಾವ ಸಮಣಪತಿರೂಪಕತಾಯ 'ಸಮಣೋ ಅಹ'ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಞ್ಞೋ। **ಅಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಪಟಿಞ್ಞೋ**ತಿ ಅಞ್ಞೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ ಸುನಿವತ್ಥೇ ಸುಪಾರುತೇ ಸುಮ್ಭಕಪತ್ತಧರೇ ಗಾಮನಿಗಮಜನಪದರಾಜಧಾನೀಸು ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಿತ್ವಾ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ ಸಯಮ್ಪಿ ತಾದಿಸೇನ ಆಕಾರೇನ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನತೋ 'ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ'ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಂ ದೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। 'ಅಹಂ ಭಿಕ್ಖೂ'ತಿ ವತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಗ್ಗಾದೀನಿ ಪವಿಸನ್ತೋ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಪಟಿಞ್ಞೋ ಹೋತಿಯೇವ, ತಥಾ ಸಙ್ಘಿಕಂ ಲಾಭಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ। **ಅನ್ತೋಪೂತೀ**ತಿ ಪೂತಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ಅನ್ತೋ ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ, ನಿಗ್ಗುಣತಾಯ ವಾ ಗುಣಸಾರವಿರಹಿತತ್ತಾ ಅನ್ತೋಪೂತಿ। **ಅವಸ್ಸುತೋ**ತಿ ರಾಗಾದೀಹಿ ತಿನ್ತೋ। **ಕಸಮ್ಬುಜಾತೋ**ತಿ ಸಞ್ಜಾತರಾಗಾದಿಕಚವರೋ। ಅಥ ವಾ ಕಸಮ್ಬು ವುಚ್ಚತಿ

ತಿನ್ತಕುಣಪಗತಂ ಕಸಟಉದಕಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಸಾಸನೇ ದುಸ್ಸೀಲೋ ನಾಮ ಜಿಗುಚ್ಛನೀಯತ್ತಾ ತಿನ್ತಕುಣಪಕಸಟಉದಕಸದಿಸೋ। ತಸ್ಮಾ ಕಸಮ್ಬು ವಿಯ ಜಾತೋತಿ ಕಸಮ್ಬುಜಾತೋ।

ತಸ್ಸ ನ ಏವಂ ಹೋತೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ನ ಹೋತಿ? ಯತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಸಕ್ಕಾ ಭವೇಯ್ಯ ಅರಹತ್ತಂ ಲದ್ಧುಂ, ತಸ್ಸಾ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಭಿನ್ನತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಣ್ಡಾಲಕುಮಾರಕಸ್ಸ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರೋ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿತ್ತೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾಪಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತಾ ಅಭಿಸೇಕಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಕುಲೇ ಅಪಚ್ಚಾಜಾತತ್ತಾ ನ ಏವಂ ಹೋತಿ - 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಸೋ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರೋ ವಿಯ ಅಭಿಸೇಕಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ; ಏವಮೇವ ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಭಿಕ್ಖು ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾಪಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಸೋ ಸೀಲವಾ ವಿಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣೇಯ'ನ್ತಿ ನ ಏವಂ ಹೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅರಹತ್ತಾಸಾಯ ಅಭಾವಾ **ನಿರಾಸೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೯೨. **ತಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತೀತಿ** ಕಸ್ಮಾ ಹೋತಿ? ಯಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಸಕ್ಕಾ ಭವೇಯ್ಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ, ತಸ್ಸಾ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಥಿರತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಸುಜಾತಸ್ಸ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರಸ್ಸ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರೋ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿತ್ತೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಿಂ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತಾ ಅಭಿಸೇಕಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಾಜಾತಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ - 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ, ಸೋ ಕುಮಾರೋ ವಿಯ ಅಭಿಸೇಕಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ ಏವಮೇವ ಸೀಲವತೋ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಭಿಕ್ಖು ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಿಂ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸಾ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಥಿರತ್ತಾ - 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ವಿಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ ಏವಂ ಹೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಆಸಂಸೋ** ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಆಸಂಸತಿ ಪತ್ಥೇತೀತಿ ಆಸಂಸೋ।

೯೩. **ಯಾ ಹಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಯಾ ತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಅರಹತ್ತವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಾಸಾ ಅಹೋಸಿ, ಸಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಏವಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಭಿಸಿತ್ತಸ್ಸ ಖತ್ತಿಯಸ್ಸ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರೋ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿತ್ತೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾ ಏಕಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ರಜ್ಜಾಭಿಸೇಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸೇತಚ್ಛತ್ತಾನಂ ಅಭಾವಾ ನ ಏವಂ ಹೋತಿ - ''ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಸೋ ಕುಮಾರೋ ವಿಯ ಅಭಿಸೇಕಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ''ನ್ತಿ; ಏವಮೇವ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಭಿಕ್ಖು ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಅರಹತ್ತಾನಂ ಅಭಾವಾ - 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಮ್ಪಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ವಿಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ ನ ಏವಂ ಹೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅರಹತ್ತಾಸಾಯ ವಿಗತತ್ತಾ **ವಿಗತಾಸೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೯೪. ಗಿಲಾನೂಪಮನಿದ್ದೇಸೇ - ಯಾಯ ಉಪಮಾಯ ತೇ ಗಿಲಾನೂಪಮಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂ ತಾವ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತಯೋ ಗಿಲಾನಾತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥ ಸಪ್ಪಾಯಾನೀತಿ** ಹಿತಾನಿ ವುದ್ಧಿಕರಾನಿ। **ಪತಿರೂಪನ್ತಿ** ಅನುಚ್ಛವಿಕಂ। **ನೇವ ವುಟ್ಠಾತಿ ತಮ್ಹಾ ಆಬಾಧಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಅತೇಕಿಚ್ಛೇನ ವಾತಾಪಮಾರಾದಿನಾ ರೋಗೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ನಿಟ್ಠಪ್ಪತ್ತೋ ಗಿಲಾನೋ ಕಥಿತೋ। **ವುಟ್ಠಾತಿ ತಮ್ಹಾ ಆಬಾಧಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಖಿಪಿತಕಚ್ಛುತಿಣಪುಪ್ಫಕಜರಾದಿಪ್ಪಭೇದೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಾಬಾಧೋ ಕಥಿತೋ।

ಲಭನ್ತೋ ಸಪ್ಪಾಯಾನಿ ಭೋಜನಾನಿ ನೋ ಅಲಭನ್ತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಯೇಸಂ ಪಟಿಜಗ್ಗನೇನ ಫಾಸುಕಂ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಆಬಾಧಾ ಕಥಿತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪತಿರೂಪೋ ಉಪಟ್ಠಾಕೋ ನಾಮ ಗಿಲಾನುಪಟ್ಠಾಕಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ದಕ್ಖೋ ಅನಲಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಗಿಲಾನುಪಟ್ಠಾಕೋ ಅನುಞ್ಞಾತೋತಿ 'ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇನ ದಾತಬ್ಬೋ'ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಗಿಲಾನೇ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಯಾಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇನ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ 'ಏಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಚ ಸಾಮಣೇರೋ ಚ ಇಮಂ ಪಟಿಜಗ್ಗಥಾ'ತಿ

ಅಪಲೋಕೇತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬಾ। ಯಾವ ಪನ ತೇ ತಂ ಪಟಿಜಗ್ಗನ್ತಿ, ತಾವ ಗಿಲಾನಸ್ಸ ಚ ತೇಸಞ್ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ಯೇನತ್ಥೋ ಸಬ್ಬಂ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸೇವ ಭಾರೋ। **ಅಞ್ಞೇಪಿ ಗಿಲಾನಾ ಉಪಟ್ಠಾತಬ್ಬಾ**ತಿ ಇತರೇಪಿ ದ್ವೇ ಗಿಲಾನಾ ಉಪಟ್ಠಾತಬ್ಬಾ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಯೋಪಿ ಹಿ ನಿಟ್ಠಪ್ಪತ್ತಗಿಲಾನೋ, ಸೋ ಅನುಪಟ್ಠಿಯಮಾನೋ 'ಸಚೇ ಮಂ ಪಟಿಜಗ್ಗೇಯ್ಯುಂ, ಫಾಸುಕಂ ಮೇ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಖೋ ಪನ ಮಂ ಪಟಿಜಗ್ಗನ್ತೀ'ತಿ ಮನೋಪದೋಸಂ ಕತ್ವಾ ಅಪಾಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ। ಪಟಿಜಗ್ಗಿಯಮಾನಸ್ಸ ಪನ ಏವಂ ಹೋತಿ - 'ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇನ ಯಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕತಂ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಈದಿಸೋ'ತಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇ ಮೇತ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಯೋ ಪನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನ ಬ್ಯಾಧಿನಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಲಭನ್ತೋಪಿ ಅಲಭನ್ತೋಪಿ ವುಟ್ಠಾತಿಯೇವ, ತಸ್ಸ ವಿನಾಪಿ ಭೇಸಜ್ಜೇನ ವೂಪಸಮನಕಬ್ಯಾಧಿ ಭೇಸಜ್ಜೇ ಕತೇ ಖಿಪ್ಪತರಂ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ತತೋ ಸೋ ಬುದ್ಧವಚನಂ ವಾ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತುಂ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ವಾ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ। ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಗಿಲಾನಾ ಉಪಟ್ಠಾತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ನೇವ ಓಕ್ಕಮತೀತಿ ನೇವ ಪವಿಸತಿ। **ನಿಯಾಮಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಮಗ್ಗನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮ್ಮತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಪದಪರಮೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಥಿತೋ। ದುತಿಯವಾರೇನ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ ಗಹಿತೋ ಸಾಸನೇ ನಾಳಕತ್ಥೇರಸದಿಸೋ । ಬುದ್ಧನ್ತರೇ ಏಕವಾರಂ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಓವಾದಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಞಾಣೋ ಚ। ತತಿಯವಾರೇನ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಥಿತೋ। ನೇಯ್ಯೋ ಪನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೋವ ಹೋತಿ।

ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ಮಾಸಸ್ಸ ಅಟ್ಠ ವಾರೇ ಧಮ್ಮಕಥಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ। **ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸೇತಬ್ಬೋ**ತಿ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮೋ ಕಥೇತಬ್ಬೋ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಪದಪರಮಸ್ಸ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನಾಗತೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯೋ ಪನ ತಥಾಗತಸ್ಸ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ಲಭನ್ತೋಪಿ ಅಲಭನ್ತೋಪಿ ಧಮ್ಮವಿನಯಞ್ಚ ಸವನಾಯ ಲಭನ್ತೋಪಿ ಅಲಭನ್ತೋಪಿ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮೇತಿ; ಸೋ ಅಲಭನ್ತೋ ನ ತಾವ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಲಭನ್ತೋ ಪನ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಅಭಿಸಮೇಸ್ಸತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸೇತಬ್ಬೋ। ತತಿಯಸ್ಸ ಪನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ದೇಸೇತಬ್ಬೋವ। ಕಾಯಸಕ್ಖಿದಿಟ್ಠಪ್ಪತ್ತಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಥಿತಾಯೇವ।

೯೮. ಗೂಥಭಾಣೀಆದೀಸು - **ಸಭಗ್ಗತೋ**ತಿ ಸಭಾಯಂ ಠಿತೋ। **ಪರಿಸಗ್ಗತೋ**ತಿ ಗಾಮಪರಿಸಾಯ ಠಿತೋ। **ಞಾತಿಮಜ್ಝಗತೋ**ತಿ ದಾಯಾದಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಠಿತೋ। **ಪೂಗಮಜ್ಝಗತೋ**ತಿ ಸೇಣೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ಠಿತೋ। **ರಾಜಕುಲಮಜ್ಝಗತೋ**ತಿ ರಾಜಕುಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಮಹಾವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಠಿತೋ। **ಅಭಿನೀತೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಾಯ ನೀತೋ। **ಸಕ್ಖಿಪುಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಕ್ಖಿಂ ಕತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿತೋ। **ಏಹಮ್ಭೋ ಪುರಿಸಾ**ತಿ ಆಲಪನಮೇತಂ। **ಅತ್ತಹೇತು ವಾ ಪರಹೇತು** ವಾತಿ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರಸ್ಸ ವಾ ಹತ್ಥಪಾದಾದಿಹೇತು ವಾ ಧನಹೇತು ವಾ। **ಆಮಿಸಕಿಞ್ಚಿಕ್ಖಹೇತು ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆಮಿಸ**ನ್ತಿ ಲಾಭೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಕಿಞ್ಚಿಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ। ಅನ್ತಮಸೋ ತಿತ್ತಿರವಟ್ಟಕಸಪ್ಪಿಪಿಣ್ಡನವನೀತಪಿಣ್ಡಾದಿಅಪ್ಪಮತ್ತಕಸ್ಸಾಪಿ ಲಞ್ಜಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಪಜಾನಮುಸಾ ಭಾಸಿತಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಜಾನನ್ತೋಯೇವ ಮುಸಾವಾದಂ ಕತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಗೂಥಸದಿಸವಚನತ್ತಾ **ಗೂಥಭಾಣೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಗೂಥಂ ನಾಮ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ ಅಕನ್ತಂ; ಏವಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಚನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ ಅಕನ್ತಂ।

೯೯. **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಪ್ಫಸದಿಸವಚನತ್ತಾ **ಪುಪ್ಫಭಾಣೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಫುಲ್ಲಾನಿ ವಸ್ಸಿಕಾನಿ ವಾ ಅಧಿಮುತ್ತಕಾನಿ ವಾ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿ ಕನ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ; ಏವಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಚನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ ಕನ್ತಂ।

೧೦೦. **ನೇಲಾ**ತಿ ಏಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ದೋಸೋ। ನಾಸ್ಸಾ ಏಲನ್ತಿ ನೇಲಾ। ನಿದ್ದೋಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ, "ನೇಲಙ್ಗೋ ಸೇತಪಚ್ಛಾದೋ"ತಿ (ಉದಾ॰ ೬೫) ಏತ್ಥ ವುತ್ತನೇಲಂ ವಿಯ। **ಕಣ್ಣಸುಖಾ**ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಮಧುರತಾಯ ಕಣ್ಣಾನಂ ಸುಖಾ। ಸೂಚಿವಿಜ್ಝನಂ ವಿಯ ಕಣ್ಣಸೂಲಂ ನ

ಜನೇತಿ। ಅತ್ಥಮಧುರತಾಯ ಸಕಲಸರೀರೇ ಕೋಪಂ ಅಜನೇತ್ವಾ ಪೇಮಂ ಜನೇತೀತಿ **ಪೇಮನೀಯಾ**। ಹದಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ಅಪ್ಪಟಿಹಞ್ಞಮಾನಾ ಸುಖೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪವಿಸತೀತಿ **ಹದಯಙ್ಗಮಾ**। ಗುಣಪರಿಪುಣ್ಣತಾಯ ಪುರೇ ಭವಾತಿ **ಪೋರೀ**। ಪುರೇ ಸಂವಡ್ಢನಾರೀ ವಿಯ ಸುಕುಮಾರಾತಿಪಿ **ಪೋರೀ**। ಪುರಸ್ಸ ಏಸಾತಿಪಿ **ಪೋರೀ**। ನಗರವಾಸೀನಂ ಕಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಗರವಾಸಿನೋ ಹಿ ಯುತ್ತಕಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಿತಿಮತ್ತಂ ಪಿತಾತಿ, ಮಾತಿಮತ್ತಂ ಮಾತಾತಿ, ಭಾತಿಮತ್ತಂ ಭಾತಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವರೂಪೀ ಕಥಾ ಬಹುನೋ ಜನಸ್ಸ ಕನ್ತಾ ಹೋತೀತಿ **ಬಹುಜನಕನ್ತಾ**। ಬಹುಜನಸ್ಸ ಕನ್ತಭಾವೇನೇವ ಬಹುನೋ ಜನಸ್ಸ ಮನಾಪಾ ಚಿತ್ತವುದ್ಧಿಕರಾತಿ **ಬಹುಜನಮನಾಪಾ**। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಮಧುಭಾಣೀತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಮುದುಭಾಣೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಮಧುರವಚನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಚತುಮಧುರಂ ನಾಮ ಮಧುರಂ ಪಣೀತಂ; ಏವಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಚನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಮಧುರಂ ಹೋತಿ।

೧೦೧. ಅರುಕೂಪಮಚಿತ್ತಾದೀಸು - **ಅಭಿಸಜ್ಜತೀತಿ** ಲಗ್ಗತಿ। **ಕುಪ್ಪತೀತಿ** ಕೋಪವಸೇನ ಕುಪ್ಪತಿ। **ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪಕತಿಭಾವಂ ಪಜಹತಿ, ಪೂತಿಕೋ ಹೋತಿ। **ಪತಿತ್ಥೀಯತೀತಿ** ಥಿನಭಾವಂ ಥದ್ಧಭಾವಞ್ಚ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ಕೋಪನ್ತಿ** ದುಬ್ಬಲಕೋಧಂ। **ದೋಸನ್ತಿ** ದುಸ್ಸನವಸೇನ ತತೋ ಬಲವತರಂ। **ಅಪ್ಪಚ್ಚಯನ್ತಿ** ಅತುಟ್ಠಾಕಾರಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ। **ದುಟ್ಠಾರುಕೋತಿ** ಪುರಾಣವಣೋ। **ಕಟ್ಠೇನಾತಿ** ದಣ್ಡಕಕೋಟಿಯಾ। **ಕಠಲಾಯಾತಿ** ಕಪಾಲೇನ। **ಆಸವಂ ದೇತೀತಿ** ಅಪರಾಪರಂ ಸವತಿ। ಪುರಾಣವಣೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಏವ ಪುಬ್ಬಂ ಲೋಹಿತಂ ಯೂಸನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಸವತಿ , ಘಟ್ಟಿತೋ ಪನ ತಾನಿ ಅಧಿಕತರಂ ಸವತಿ। **ಏವಮೇವಂ ಖೋತಿ** ಏತ್ಥ ಇದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ, ದುಟ್ಠಾರುಕೋ ವಿಯ ಹಿ ಕೋಧನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ। ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಸವನಂ ವಿಯ ಕೋಧನಸ್ಸಪಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಉದ್ಧುಮಾತಕಸ್ಸ ವಿಯ ಚಣ್ಡಿಕತಸ್ಸ ಚರಣಂ। ಕಟ್ಠೇನ ವಾ ಕಠಲಾಯ ವಾ ಘಟ್ಟನಂ ವಿಯ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ಸವನಂ ವಿಯ 'ಮಾದಿಸಂ ನಾಮ ಏಸ ಏವಂ ವದತೀ'ತಿ ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ಉದ್ಧುಮಾಯನಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಅರುಕೂಪಮಚಿತ್ತೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಪುರಾಣವಣಸದಿಸಚಿತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೨. **ರತ್ತನ್ಧಕಾರತಿಮಿಸಾಯಾತಿ** ರತ್ತಿಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಣೇನ ಅನ್ಧಭಾವಕರಣೇ ಬಹಲತಮೇ। **ವಿಜ್ಜನ್ತರಿಕಾಯಾತಿ** ವಿಜ್ಜುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ। ಇಧಾಪಿ ಇದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಹಿ ಯೋಗಾವಚರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅನ್ಧಕಾರಂ ವಿಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ। ವಿಜ್ಜುಸಞ್ಚರಣಂ ವಿಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೋ। ವಿಜ್ಜನ್ತರಿಕಾಯ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಾಮನ್ತಾ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನಂ। ಪುನ ಅನ್ಧಕಾರಾವತ್ಥರಣಂ ವಿಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ। ಪುನ ವಿಜ್ಜುಸಞ್ಚರಣಂ ವಿಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ। ವಿಜ್ಜನ್ತರಿಕಾಯ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಾಮನ್ತಾ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನಂ। ಪುನ ಅನ್ಧಕಾರಾವತ್ಥರಣಂ ವಿಯ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ। ಪುನ ವಿಜ್ಜುಸಞ್ಚರಣಂ ವಿಯ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ। ವಿಜ್ಜನ್ತರಿಕಾಯ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಾಮನ್ತಾ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ವಿಜ್ಜೂಪಮಚಿತ್ತೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಇತ್ತರಕಾಲೋಭಾಸೇನ ವಿಜ್ಜುಸದಿಸಚಿತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೩. ವಜಿರೂಪಮಚಿತ್ತತಾಯಪಿ ಇದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ವಜಿರಂ ವಿಯ ಹಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಣಿಗಣ್ಠಿಪಾಸಾಣಗಣ್ಠಿ ವಿಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಕಿಲೇಸಾ। ವಜಿರಸ್ಸ ಮಣಿಗಣ್ಠಿಂ ವಾ ಪಾಸಾಣಗಣ್ಠಿಂ ವಾ ವಿನಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಗಮನಭಾವಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವಿಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಚ್ಛೇಜ್ಜಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ನತ್ಥಿಭಾವೋ। ವಜಿರೇನ ನಿಬ್ಬಿದ್ಧವೇಧಸ್ಸ ಪುನ ಅಪಟಿಪೂರಣಂ ವಿಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಛಿನ್ನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪುನ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ವಜಿರೂಪಮಚಿತ್ತೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮೂಲಘಾತಕರಣಸಮತ್ಥತಾಯ ವಜಿರೇನ ಸದಿಸಚಿತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೪. ಅನ್ಧಾದೀಸು **ತಥಾರೂಪಂ ಚಕ್ಖು ನ ಹೋತೀತಿ** ತಥಾಜಾತಿಕಂ ತಥಾಸಭಾವಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ನ ಹೋತಿ। **ಫಾತಿಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ** ಫೀತಂ ವಡ್ಢಿತಂ ಕರೇಯ್ಯ। **ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜೇತಿ** ಸದೋಸನಿದ್ದೋಸೇ। **ಹೀನಪ್ಪಣೀತೇತೇತಿ** ಅಧಮುತ್ತಮೇ। **ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗೇತಿ** ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಾಯೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಬಾಹನತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ - ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ 'ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ'ತಿ ಯೇನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಜಾನೇಯ್ಯ, ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ 'ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ'ತಿ, ಸಾವಜ್ಜಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗೇಸು ಪನ ಕಣ್ಹಧಮ್ಮೇ 'ಸುಕ್ಕಸುಪ್ಪಟಿಭಾಗಾ'ತಿ, ಸುಕ್ಕಧಮ್ಮೇ 'ಕಣ್ಹಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾ'ತಿ ಯೇನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಜಾನೇಯ್ಯ। **ತಥಾರೂಪಮ್ಪಿಸ್ಸ ಚಕ್ಖು ನ ಹೋತೀತಿ** ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಭೋಗಸಂಹರಣಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನೋ ಚ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥಸೋಧನಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನೋ ಚ ಅಭಾವಾ **ಅನ್ಧೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ದುತಿಯೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಭೋಗಸಂಹರಣಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನೋ ಭಾವಾ, ಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥಸೋಧನಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನೋ ಪನ ಅಭಾವಾ **ಏಕಚಕ್ಖೂತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ತತಿಯೋ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಭಾವಾ **ದ್ವಿಚಕ್ಖೂತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೧೦೭. ಅವಕುಜ್ಜಪಞ್ಞಾದೀಸು **ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೀತಿ** ಉಪಾಸಕೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನತ್ಥಾಯ ಆಗತೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ। **ಆದಿಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿ** ಆದಿಮ್ಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಭದ್ದಕಂ ಅನವಜ್ಜಂ ನಿದ್ದೋಸಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಿ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ **ಆದೀತಿ** ಪುಬ್ಬಪಟ್ಠಪನಾ। **ಮಜ್ಝನ್ತಿ** ಕಥಾವೇಮಜ್ಝಂ। **ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ** ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಇತಿಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇನ್ತಾ ಪುಬ್ಬಪಟ್ಠಪನೇಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಭದ್ದಕಂ ಅನವಜ್ಜಮೇವ ಕತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಿ, ವೇಮಜ್ಝೇಪಿ, ಪರಿಯೋಸಾನೇಪಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಅತ್ಥಿ ದೇಸನಾಯ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ, ಅತ್ಥಿ ಸಾಸನಸ್ಸ। ತತ್ಥ ದೇಸನಾಯ ತಾವ - ಚತುಪ್ಪದಿಕಗಾಥಾಯ ಪಠಮಪದಂ ಆದಿ, ದ್ವೇ ಪದಾನಿ ಮಜ್ಝಂ, ಅವಸಾನಪದಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಏಕಾನುಸನ್ಧಿಕಸುತ್ತಸ್ಸ - ನಿದಾನಂ ಆದಿ, ಅನುಸನ್ಧಿ ಮಜ್ಝಂ, ಇದಮವೋಚಾತಿ ಅಪ್ಪನಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಅನೇಕಾನುಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ - ಪಠಮೋ ಅನುಸನ್ಧಿ ಆದಿ , ತತೋ ಪರಂ ಏಕೋ ವಾ ಅನೇಕಾ ವಾ ಮಜ್ಝಂ, ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಅಯಂ ತಾವ ದೇಸನಾಯ ನಯೋ।

ಸಾಸನಸ್ಸ ಪನ ಸೀಲಂ ಆದಿ, ಸಮಾಧಿ ಮಜ್ಝಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಸಮಾಧಿ ವಾ ಆದಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಜ್ಝಂ, ಮಗ್ಗೋ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಾ ಆದಿ, ಮಗ್ಗೋ ಮಜ್ಝಂ, ಫಲಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಮಗ್ಗೋ ವಾ ಆದಿ, ಫಲಂ ಮಜ್ಝಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ । ದ್ವೇ ದ್ವೇ ವಾ ಕರಿಯಮಾನೇ ಸೀಲಸಮಾಧಯೋ ಆದಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಾ ಮಜ್ಝಂ, ಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। **ಸಾತ್ಥನ್ತಿ** ಸಾತ್ಥಕಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಿ। **ಸಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಿ** ಅಕ್ಖರಪಾರಿಪೂರಿಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಿ। **ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣನ್ತಿ** ಸಕಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅನೂನಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಿ। **ಪರಿಸುದ್ಧನ್ತಿ** ಪರಿಸುದ್ಧಂ ನಿಜ್ಜಟಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಿ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೀತಿ** ಏವಂ ದೇಸೇನ್ತಾ ಚ ಸೇಟ್ಠಚರಿಯಭೂತಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಿತಂ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ। **ನೇವ ಆದಿಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೀತಿ** ನೇವ ಪುಬ್ಬಪಟ್ಠಪನಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ಕುಮ್ಭೋತಿ** ಘಟೋ। **ನಿಕ್ಕುಜ್ಜೋತಿ** ಅಧೋಮುಖೋ ಠಪಿತೋ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಕುಮ್ಭೋ ನಿಕ್ಕುಜ್ಜೋ ವಿಯ ಅವಕುಜ್ಜಪಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಉದಕಾಸಿಞ್ಚನಕಾಲೋ ವಿಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಲದ್ಧಕಾಲೋ। ಉದಕಸ್ಸ ವಿವಟ್ಟನಕಾಲೋ ವಿಯ ತಸ್ಮಿಂ ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಕಾಲೋ। ಉದಕಸ್ಸ ಅಸಣ್ಠಾನಕಾಲೋ ವಿಯ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಣಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಅವಕುಜ್ಜಪಞ್ಞೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಅಧೋಮುಖಪಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೮. **ಆಕಿಣ್ಣಾನೀತಿ** ಪಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ। **ಸತಿಸಮ್ಮೋಸಾ ಪಕಿರೇಯ್ಯಾತಿ** ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿತಾಯ ವಿಕಿರೇಯ್ಯ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಉಚ್ಛಙ್ಗೋ ವಿಯ ಉಚ್ಛಙ್ಗಪಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನಾನಾಖಜ್ಜಕಾನಿ ವಿಯ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ। ಉಚ್ಛಙ್ಗೇ ನಾನಾಖಜ್ಜಕಾನಿ ಖಾದನ್ತಸ್ಸ ನಿಸಿನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ತಸ್ಮಿಂ ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹಣಕಾಲೋ। ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಸತಿಸಮ್ಮೋಸಾ ವಿಕಿರಣಕಾಲೋ ವಿಯ ತಸ್ಮಾ ಆಸನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಣಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಉಚ್ಛಙ್ಗಪಞ್ಞೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಉಚ್ಛಙ್ಗಸದಿಸಪಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೯. **ಉಕ್ಕುಜ್ಜೋತಿ** ಉಪರಿಮುಖೋ ಠಪಿತೋ। **ಸಣ್ಠಾತೀತಿ** ಪತಿಟ್ಠಹತಿ। **ಏವಮೇವ ಖೋತಿ** ಏತ್ಥ ಉಪರಿಮುಖೋ ಠಪಿತೋ ಕುಮ್ಭೋ ವಿಯ ಪುಥುಪಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಉದಕಸ್ಸ ಆಸಿತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ದೇಸನಾಯ ಲದ್ಧಕಾಲೋ। ಉದಕಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಕಾಲೋ ವಿಯ ತತ್ಥ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹಣಕಾಲೋ। ನೋ ವಿವಟ್ಟನಕಾಲೋ ವಿಯ ಉಟ್ಠಾಯ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಪುಥುಪಞ್ಞೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ವಿತ್ಥಾರಿಕಪಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೦. ಅವೀತರಾಗಾದೀಸು - ಯಥಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ, ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನೋಪಿ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು, ತೀಸು ಚ ಭವೇಸು **ಅವೀತರಾಗೋ**। ಅದಬ್ಬತಾಯ ಪನ ನ ಗಹಿತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಛೇಕೋ ವಡ್ಢಕೀ ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರತ್ಥಂ ವನಂ ಪವಿಟ್ಠೋ ನ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಮ್ಪತ್ತಸಮ್ಪತ್ತರುಕ್ಖೇ ಛಿನ್ದತಿ, ಯೇ ಪನಸ್ಸ ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರೂಪಗಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಯೇವ ಛಿನ್ದತಿ; ಏವಮಿಧಾಪಿ ಭಗವತಾ ದಬ್ಬಜಾತಿಕಾ ಅರಿಯಾವ ಗಹಿತಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಪನ ಅದಬ್ಬತಾಯ ನ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಕಾಮೇಸು ವೀತರಾಗೋತಿ** ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ವೀತರಾಗೋ। **ಭವೇಸು ಅವೀತರಾಗೋತಿ** ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಅವೀತರಾಗೋ।

೧೧೩. ಪಾಸಾಣಲೇಖೂಪಮಾದೀಸು - **ಅನುಸೇತೀತಿ** ಅಪ್ಪಹೀನತಾಯ ಅನುಸೇತಿ। **ನ ಖಿಪ್ಪಂ ಲುಜ್ಜತೀತಿ** ನ ಅನ್ತರಾ ನಸ್ಸತಿ, ಕಪ್ಪುಟ್ಠಾನೇನೇವ ನಸ್ಸತಿ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏವಂ ತಸ್ಸಾಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕೋಧೋ ನ ಅನ್ತರಾ ಪುನದಿವಸೇ ವಾ ಅಪರದಿವಸೇ ವಾ ನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅದ್ಧನಿಯೋ ಪನ ಹೋತಿ। ಮರಣೇನೇವ ನಿಬ್ಬಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಾಸಾಣಲೇಖಾ ವಿಯ ಕುಜ್ಝನಭಾವೇನ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕತೋ **ಪಾಸಾಣಲೇಖೂಪಮೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೧೧೪. **ಸೋ ಚ ಖ್ವಸ್ಸ ಕೋಧೋತಿ** ಸೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಪಿ ಕಾರಣೇ ಸಹಸಾ ಕುದ್ಧಸ್ಸ ಕೋಧೋ। **ನ ಚಿರನ್ತಿ** ಅಚಿರಂ ಅಪ್ಪಹೀನತಾಯ ನಾನುಸೇತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಪಥವಿಯಂ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಕತಲೇಖಾ ವಾತಾದೀಹಿ ಖಿಪ್ಪಂ ನಸ್ಸತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಸಹಸಾ ಉಪ್ಪನ್ನೋಪಿ ಕೋಧೋ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ನಿಬ್ಬಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಥವಿಯಂ ಲೇಖಾ ವಿಯ ಕುಜ್ಝನಭಾವೇನ ಅಚಿರಟ್ಠಿತಿಕತೋ **ಪಥವೀಲೇಖೂಪಮೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೧೧೫. **ಆಗಾಳ್ಹೇನಾತಿ** ಅತಿಗಾಳ್ಹೇನ ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕೇನ ಥದ್ಧವಚನೇನ। **ಫರುಸೇನಾತಿ** ನ ಸೋತಸುಖೇನ। **ಅಮನಾಪೇನಾತಿ** ನ ಚಿತ್ತಸುಖೇನ। **ಸಂಸನ್ದತೀತಿ** ಏಕೀಭವತಿ। **ಸನ್ಧಿಯತೀತಿ** ಘಟಯತಿ। **ಸಮ್ಮೋದತೀತಿ** ನಿರನ್ತರೋ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ - **ಸಂಸನ್ದತೀತಿ** ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾದೀಸು ಚಿತ್ತೇನ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಖೀರೋದಕಂ ವಿಯ ಏಕೀಭಾವಂ ಉಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸನ್ಧಿಯತೀತಿ** ಠಾನಗಮನಾದೀಸು ಕಾಯಕಿರಿಯಾದೀಸು ಕಾಯೇನ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಿಲತಣ್ಡುಲಾ ವಿಯ ಮಿಸ್ಸೀಭಾವಂ ಉಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಮೋದತೀತಿ** ಉದ್ದೇಸಪರಿಪುಚ್ಛಾದೀಸು ವಚೀಕಿರಿಯಾಸು ವಾಚಾಯ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ವಿಪ್ಪವಾಸಗತೋಪಿ ಪಿಯಸಹಾಯಕೋ ವಿಯ ಪಿಯತರಭಾವಂ ಉಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ - ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಆದಿತೋವ ಏಕಕಿರಿಯಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ಸಂಸನ್ದತಿ। ಯಾವ ಮಜ್ಝಾ ಪವತ್ತನ್ತೋ ಸನ್ಧಿಯತಿ, ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ ಅನಿವತ್ತನ್ತೋ ಸಮ್ಮೋದತೀತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉದಕಲೇಖಾ ವಿಯ ಖಿಪ್ಪಂ ಸಂಸನ್ದನತೋ **ಉದಕಲೇಖೂಪಮೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

೧೧೬. ಪೋತ್ಥಕೂಪಮೇಸು - ಯಾಯ ಉಪಮಾಯ ತೇ **ಪೋತ್ಥಕೂಪಮಾತಿ** ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂ ತಾವ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತಯೋ ಪೋತ್ಥಕಾತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನವೋತಿ** ನವವಾಯಿಮೋ। **ಪೋತ್ಥಕೋತಿ** ಸಾಣವಾಕಸಾಟಕೋ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೋತಿ** ವಿವಣ್ಣೋ। **ದುಕ್ಖಸಮ್ಫಸ್ಸೋತಿ** ಖರಸಮ್ಫಸ್ಸೋ। **ಅಪ್ಪಗ್ಘೋತಿ** ಅತಿಬಹುಂ ಅಗ್ಘನ್ತೋ ಕಹಾಪಣಗ್ಘನಕೋ ಹೋತಿ। **ಮಜ್ಝಿಮೋತಿ** ಪರಿಭೋಗಮಜ್ಝಿಮೋ। ಸೋ ಹಿ ನವಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಜಿಣ್ಣಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತೋ ಮಜ್ಝೇ ಪರಿಭೋಗಕಾಲೇಪಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ ಚ

ದುಕ್ಖಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಚ ಅಪ್ಪಗ್ಘೋಯೇವ ಚ ಹೋತಿ। ಅತಿಬಹುಂ ಅಗ್ಘನ್ತೋ ಅಡ್ಢಂ ಅಗ್ಘತಿ। ಜಿಣ್ಣಕಾಲೇ ಪನ ಅಡ್ಢಮಾಸಕಂ ವಾ ಕಾಕಣಿಕಂ ವಾ ಅಗ್ಘತಿ। **ಉಕ್ಖಲಿಪರಿಮಜ್ಜನನ್ತಿ** ಕಾಳುಕ್ಖಲಿಪರಿಪುಞ್ಛನಂ।

ನವೋತಿ ಉಪಸಮ್ಪದಾಯ ಪಞ್ಚವಸ್ಸಕಾಲತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಜಾತಿಯಾ ಸಟ್ಠಿವಸ್ಸೋಪಿ ನವೋಯೇವ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣತಾಯಾತಿ** ಸರೀರವಣ್ಣೇನಪಿ ಗುಣವಣ್ಣೇನಪಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣತಾಯ। ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ ಹಿ ಪರಿಸಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ನಿತ್ತೇಜತಾಯ ಸರೀರವಣ್ಣೋಪಿ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಗುಣವಣ್ಣೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಯೇ ಖೋ ಪನಸ್ಸಾತಿ** ಯೇ ಖೋ ಪನ ತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾಕಾ ವಾ ಞಾತಿಮಿತ್ತಾದಯೋ ವಾ ಏತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸೇವನ್ತಿ। **ತೇಸಂ ತನ್ತಿ** ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಛ ಸತ್ಥಾರೇ ಸೇವನ್ತಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾನಂ ವಿಯ, ದೇವದತ್ತಂ ಸೇವನ್ತಾನಂ ಕೋಕಾಲಿಕಾದೀನಂ ವಿಯ ಚ ತಂ ಸೇವನಂ ದೀಘರತ್ತಂ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಹೋತಿ। **ಮಜ್ಝಿಮೋತಿ** ಪಞ್ಚವಸ್ಸಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನವವಸ್ಸಕಾಲಾ ಮಜ್ಝಿಮೋ ನಾಮ। **ಥೇರೋತಿ** ದಸವಸ್ಸಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಥೇರೋ ನಾಮ। **ಏವಮಾಹಂಸೂತಿ** ಏವಂ ವದನ್ತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋ ತುಯ್ಹನ್ತಿ** ತುಯ್ಹಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಭಣಿತೇನ ಕೋ ಅತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತಥಾರೂಪನ್ತಿ** ತಥಾಜಾತಿಕಂ ತಥಾಸಭಾವಂ ಉಕ್ಖೇಪನೀಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಂ।

೧೧೭. ಕಾಸಿಕವತ್ಥೂಪಮೇಸು – **ಕಾಸಿಕವತ್ಥಂ** ನಾಮ ತಯೋ ಕಪ್ಪಾಸಂಸೂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕನ್ತಿತಸುತ್ತೇನ ವಾಯಿತಂ ಸುಖುಮವತ್ಥಂ। ತಂ ನವವಾಯಿಮಂ ಅನಗ್ಘಂ ಹೋತಿ। ಪರಿಭೋಗಮಜ್ಝಿಮಂ ವೀಸಮ್ಪಿ ತಿಂಸಮ್ಪಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಅಗ್ಘತಿ। ಜಿಣ್ಣಕಾಲೇ ಪನ ಅಟ್ಠಪಿ ದಸಪಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಅಗ್ಘತಿ।

ತೇಸಂ ತಂ ಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಸೇವನ್ತಾನಂ ವಿಯ ತಂ ಸೇವನಂ ದೀಘರತ್ತಂ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಞ್ಹಿ ಏಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಯಾವಜ್ಜಕಾಲಾ ಮುಚ್ಚನಕಸತ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರೇ ಅವಸೇಸೇ ಚ ಅಸೀತಿಮಹಾಸಾವಕೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಗ್ಗಂ ಗತಸತ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಯಾವಜ್ಜಕಾಲಾ ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಂ ಪಟಿಪನ್ನಸತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿಯೇವ। **ಆಧೇಯ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಮಹಾಥೇರಸ್ಸ ತಂ ಅತ್ಥನಿಸ್ಸಿತಂ ವಚನಂ ಯಥಾ ಗನ್ಧಕರಣ್ಡಕೇ ಕಾಸಿಕವತ್ಥಂ ಆಧಾತಬ್ಬತಂ ಠಪೇತಬ್ಬತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಉತ್ತಮಙ್ಗೇ ಸಿರಸ್ಮಿಂ ಹದಯೇ ಚ ಆಧಾತಬ್ಬತಂ ಠಪೇತಬ್ಬತಮ್ಪಿ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೧೮. ಸುಪ್ಪಮೇಯ್ಯಾದೀಸು – ಸುಖೇನ ಪಮೇತಬ್ಬೋತಿ **ಸುಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ**। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಲೋಕೇ। **ಉದ್ಧತೋತಿ** ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಉನ್ನಳೋತಿ** ಉಗ್ಗತನಳೋ; ತುಚ್ಛಮಾನಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಪಲೋತಿ** ಪತ್ತಮಣ್ಡನಾದಿನಾ ಚಾಪಲ್ಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಮುಖರೋತಿ** ಮುಖಖರೋ। **ವಿಕಿಣ್ಣವಾಚೋತಿ** ಅಸಂಯತವಚನೋ। **ಅಸಮಾಹಿತೋತಿ** ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾರಹಿತೋ। **ವಿಬ್ಭನ್ತಚಿತ್ತೋತಿ** ಭನ್ತಚಿತ್ತೋ, ಭನ್ತಗಾವೀಭನ್ತಮಿಗೀಸಪ್ಪಟಿಭಾಗೋ। **ಪಾಕಟಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ** ವಿವಟಿನ್ದ್ರಿಯೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ 'ಸುಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪರಿತ್ತಸ್ಸ ಉದಕಸ್ಸ ಸುಖೇನ ಪಮಾಣಂ ಗಯ್ಹತಿ; ಏವಮೇವ ಇಮೇಹಿ ಅಗುಣಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಸುಖೇನ ಪಮಾಣಂ ಗಯ್ಹತಿ। ತೇನೇಸ 'ಸುಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ'ತಿ ವುತ್ತೋ।

೧೧೯. ದುಕ್ಖೇನ ಪಮೇತಬ್ಬೋತಿ **ದುಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ**। **ಅನುದ್ಧತಾ**ದೀನಿ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ 'ದುಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದಸ್ಸ ದುಕ್ಖೇನ ಪಮಾಣಂ ಗಯ್ಹತಿ; ಏವಮೇವ ಇಮೇಹಿ ಗುಣಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ದುಕ್ಖೇನ ಪಮಾಣಂ ಗಯ್ಹತಿ। ತಾದಿಸೋ 'ಅನಾಗಾಮೀ ನು ಖೋ, ಖೀಣಾಸವೋ ನು ಖೋ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತೇನೇಸ 'ದುಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ'ತಿ ವುತ್ತೋ।

೧೨೦. ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಮೇತುನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ**। ಯಥಾ ಹಿ ಆಕಾಸಸ್ಸ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತುಂ, ಏವಂ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ। ತೇನೇಸ 'ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ'ತಿ ವುತ್ತೋ।

೧೨೧. ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಾದೀಸು - **ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋತಿ** ನ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಬ್ಬೋ। **ನ ಭಜಿತಬ್ಬೋತಿ** ನ ಅಲ್ಲೀಯಿತಬ್ಬೋ। **ನ ಪಯಿರುಪಾಸಿತಬ್ಬೋತಿ** ನ ಸನ್ತಿಕೇ ನಿಸೀದನವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಾಸಿತಬ್ಬೋ। **ಹೀನೋ ಹೋತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ**ಆದೀಸು ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ಹೀನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ । ಯೋ ಹಿ ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ ರಕ್ಖತಿ, ಸೋ ದಸ ಸೀಲಾನಿ ರಕ್ಖನ್ತೇನ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ। ಯೋ ಪನ ದಸ ಸೀಲಾನಿ ರಕ್ಖತಿ, ಸೋ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ರಕ್ಖನ್ತೇನ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ। **ಅಞ್ಞತ್ರ ಅನುದ್ದಯಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅನುಕಮ್ಪಾತಿ** ಠಪೇತ್ವಾ ಅನುದ್ದಯಞ್ಚ ಅನುಕಮ್ಪಞ್ಚ। ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಾಯ ಏವ ಹಿ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ। ಅನುದ್ದಯಾನುಕಮ್ಪಾವಸೇನ ಪನ ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

೧೨೨. **ಸದಿಸೋ ಹೋತೀತಿ** ಸಮಾನೋ ಹೋತಿ। **ಸೀಲಸಾಮಞ್ಞಗತಾನಂ ಸತನ್ತಿ** ಸೀಲೇನ ಸಮಾನಭಾವಂ ಗತಾನಂ ಸನ್ತಾನಂ। **ಸೀಲಕಥಾ ಚ ನೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಏವಂ ಸಮಾನಸೀಲಾನಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಸೀಲಮೇವ ಆರಬ್ಭ ಕಥಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಸಾ ಚ ನೋ ಫಾಸು ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಸಾ ಚ ಸೀಲಕಥಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಫಾಸುವಿಹಾರೋ ಸುಖವಿಹಾರೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಸಾ ಚ ನೋ ಪವತ್ತಿನೀ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಸಾ ಚ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಕಥಾ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿನೀ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ನ ಪಟಿಹಞ್ಞಿಸ್ಸತಿ। ದ್ವೀಸು ಹಿ ಸೀಲವನ್ತೇಸು ಏಕೇನ ಸೀಲಸ್ಸ ವಣ್ಣೇ ಕಥಿತೇ ಇತರೋ ಅನುಮೋದತಿ; ತೇನ ತೇಸಂ ಕಥಾ ಫಾಸು ಚೇವ ಹೋತಿ, ಪವತ್ತಿನೀ ಚ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ದುಸ್ಸೀಲೇ ಸತಿ ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ ಸೀಲಕಥಾ ದುಕ್ಕಥಾತಿ ನೇವ ಸೀಲಕಥಾ ಹೋತಿ, ನ ಫಾಸು ಹೋತಿ, ನ ಪವತ್ತಿನೀ। **ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕಥಾಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ದ್ವೇ ಹಿ ಸಮಾಧಿಲಾಭಿನೋ ಸಮಾಧಿಕಥಂ, ಸಪ್ಪಞ್ಞಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಕಥಂ ಕಥೇನ್ತಾ, ರತ್ತಿಂ ವಾ ದಿವಸಂ ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮ್ಪಿ ನ ಜಾನನ್ತಿ।

೧೨೩. **ಸಕ್ಕತ್ವಾ ಗರುಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಸಕ್ಕಾರಞ್ಚೇವ ಗರುಕಾರಞ್ಚ ಕರಿತ್ವಾ। **ಅಧಿಕೋ ಹೋತೀತಿ** ಅತಿರೇಕೋ ಹೋತಿ। **ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧನ್ತಿ** ಸೀಲರಾಸಿಂ। **ಪರಿಪೂರೇಸ್ಸಾಮೀತಿ** ತಂ ಅತಿರೇಕಸೀಲಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅತ್ತನೋ ಅಪರಿಪೂರಂ ಸೀಲರಾಸಿಂ ಪರಿಪೂರಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಗ್ಗಹೇಸ್ಸಾಮೀತಿ** ಏತ್ಥ ಸೀಲಸ್ಸ ಅಸಪ್ಪಾಯೇ ಅನುಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯೇ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮೇ ಸೇವನ್ತೋ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ನಾಮ। **ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೨೪. ಜಿಗುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾದೀಸು - **ಜಿಗುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ** ಗೂಥಂ ವಿಯ ಜಿಗುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। **ಅಥ ಖೋ ನನ್ತಿ** ಅಥ ಖೋ ಅಸ್ಸ। **ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋತಿ** ಕಥಾಸದ್ದೋ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಗೂಥಕೂಪೋ ವಿಯ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಗೂಥಕೂಪೇ ಪತಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ಧಮನೀಅಹಿ ವಿಯ ದುಸ್ಸೀಲಪುಗ್ಗಲೋ। ಗುಥಕೂಪತೋ ಉದ್ಧರಿಯಮಾನೇನ ತೇನ ಅಹಿನಾ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸರೀರಂ ಆರುಳ್ಹೇನಾಪಿ ಅದಟ್ಠಭಾವೋ ವಿಯ ದುಸ್ಸೀಲಂ ಸೇವಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ತಸ್ಸ ಕಿರಿಯಾಯ ಕಾರಣಭಾವೋ ಸರೀರಂ ಗೂಥೇನ ಮಕ್ಖೇತ್ವಾ ಅಹಿನೋ ಗತಕಾಲೋ ವಿಯ ದುಸ್ಸೀಲಂ ಸೇವಮಾನಸ್ಸ ಪಾಪಕಿತ್ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅಬ್ಭುಗ್ಗಮನಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೨೫. **ತಿನ್ದುಕಾಲಾತನ್ತಿ** ತಿನ್ದುಕರುಕ್ಖಅಲಾತಂ। **ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ಚಿಚ್ಚಿಟಾಯತೀತಿ** ತಞ್ಹಿ ಝಾಯಮಾನಂ ಪಕತಿಯಾಪಿ ಪಪಟಿಕಾಯೋ ಮುಞ್ಚನ್ತಂ ಚಿಚ್ಚಿಟಾಯತಿ ಚಿಟಿಚಿಟಾತಿ ಸದ್ದಂ ಕರೋತಿ। ಘಟ್ಟಿತಂ ಪನ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏವಮೇವಂ ಕೋಧನೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯಪಿ ಉದ್ಧತೋ ಚಣ್ಡಿಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಚರತಿ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಪನ ವಚನಂ ವುತ್ತಕಾಲೇ 'ಮಾದಿಸಂ ನಾಮ ಏವಂ ವದತೀ'ತಿ ಅತಿರೇಕತರಂ ಉದ್ಧತೋ ಚಣ್ಡಿಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಚರತಿ। **ಗೂಥಕೂಪೋತಿ** ಗೂಥಪುಣ್ಣಕೂಪೋ, ಗೂಥರಾಸಿಯೇವ ವಾ। ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ ಪನೇತ್ಥ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಕೋಧನೋ ಅತಿಸೇವಿಯಮಾನೋಪಿ ಅತಿಉಪಸಙ್ಕಮಿಯಮಾನೋಪಿ ಕುಜ್ಝತಿಯೇವ, 'ಕಿಂ ಇಮಿನಾ'ತಿ ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತೋಪಿ ಕುಜ್ಝತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಪಲಾಲಗ್ಗಿ ವಿಯ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯೋ ಹಿ ಪಲಾಲಗ್ಗಿಂ ಅತಿಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ತಪ್ಪತಿ, ತಸ್ಸ ಸರೀರಂ ಝಾಯತಿ। ಯೋ ಅತಿಪಟಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತಪ್ಪತಿ, ತಸ್ಸ ಸೀತಂ ನ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ಅನುಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪಟಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪನ

ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ತಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ಸೀತಂ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಕಾಯೋಪಿ ನ ಡಯ್ಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಲಾಲಗ್ಗಿ ವಿಯ ಕೋಧನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ, ನ ಭಜಿತಬ್ಬೋ, ನ ಪಯಿರುಪಾಸಿತಬ್ಬೋ।

೧೨೬. **ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ**ತಿ ಸುಚಿಮಿತ್ತೋ। **ಕಲ್ಯಾಣಸಹಾಯೋ**ತಿ ಸುಚಿಸಹಾಯೋ। **ಸಹಾಯೋ**ತಿ ಸಹಗಾಮೀ ಸದ್ಧಿಂಚರೋ। **ಕಲ್ಯಾಣಸಮ್ಪವಙ್ಕೋ**ತಿ ಕಲ್ಯಾಣೇಸು ಸುಚಿಪುಗ್ಗಲೇಸು ಸಮ್ಪವಙ್ಕೋ, ತನ್ನಿನ್ನತಪ್ಪೋಣತಪ್ಪಬ್ಭಾರಮಾನಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೮. ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರೀತಿಆದೀಸು - **ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ**ತಿ ಏತೇ ಅರಿಯಸಾವಕಾ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಆದಿಭೂತಾನಿ, ಆದಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಾನಿ, ಪಾರಾಜಿಕಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಸೀಲಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ, ತೇಸಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನತೋ ಯಾನಿ ಖುದ್ದಾನುಖುದ್ದಕಾನಿ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಚ ವುಟ್ಠಾನತೋ ಸೀಲೇಸು ಯಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರಿಪೂರಂ ಸಮತ್ತಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ 'ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ'ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸಮಾಧಿಪಾರಿಬನ್ಧಕಾನಂ ಪನ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ, ಪಞ್ಞಾಪಾರಿಬನ್ಧಕಸ್ಸ ಚ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ಅಸಮೂಹತತ್ತಾ, ಸಮಾಧಿಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವೇನ್ತಾಪಿ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸು ಯಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ಮತ್ತಸೋ ಪಮಾಣೇನ ಪದೇಸಮತ್ತಮೇವ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಮತ್ತಸೋ ಕಾರಿನೋ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಇತರೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು ನಯೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ಅಪರೋಪಿ ಸುತ್ತನ್ತನಯೋ -

> "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರೀ ಹೋತಿ, ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಮತ್ತಸೋ ಕಾರೀ, ಪಞ್ಞಾಯ ಮತ್ತಸೋ ಕಾರೀ। ಸೋ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಖುದ್ದಾನುಖುದ್ದಕಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ತಾನಿ ಆಪಜ್ಜತಿಪಿ, ವುಟ್ಠಾತಿಪಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ನ ಹಿ ಮೇತ್ಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ। ಯಾನಿ ಚ ಖೋ ತಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸಾರುಪ್ಪಾನಿ, ತತ್ಥ ಧುವಸೀಲೋ ಚ ಹೋತಿ, ಠಿತಸೀಲೋ ಚ, ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು। ಸೋ ತಿಣ್ಣಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ। ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲೇಸು...ಪೇ॰... ಸೋ ತಿಣ್ಣಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ, ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ತನುತ್ತಾ, ಸಕದಾಗಾಮೀ ಹೋತಿ; ಸಕಿದೇವ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರೀ ಹೋತಿ, ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ, ಪಞ್ಞಾಯ ಮತ್ತಸೋ ಕಾರೀ। ಸೋ ಯಾನಿ ತಾನಿ... ಪೇ॰... ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು। ಸೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ...ಪೇ॰... ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ। ಇಧ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರೀ, ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ, ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ। ಸೋ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಖುದ್ದಾನುಖುದ್ದಕಾನಿ...ಪೇ॰... ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು। ಸೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ...ಪೇ॰... ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭)।

೧೩೦. ಸತ್ಥಾರನಿದ್ದೇಸೇ - **ಪರಿಞ್ಞಂ ಪಞ್ಞಪೇತೀ**ತಿ ಪಹಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಂ ಪಞ್ಞಪೇತಿ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತೇಸು ತೀಸು ಜನೇಸು। **ತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**ತಿ ತೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸೋ ಸತ್ಥಾ **ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಲಾಭೀ**ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯವಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಸತ್ಥಾ ತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**ತಿ ತೇನ ತಿತ್ಥಿಯೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಅಯಂ ತತಿಯೋ ಸತ್ಥಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಿತ್ಥಿಯಾ ಹಿ ಕಾಮಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಂ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಾ ರೂಪಭವಂ ವಕ್ಖನ್ತಿ। ರೂಪಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಂ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಾ ಅರೂಪಭವಂ ವಕ್ಖನ್ತಿ। ವೇದನಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಂ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಭವಂ ವಕ್ಖನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಾ 'ಏವಂ ಪಞ್ಞಪೇಯ್ಯುಂ', ನೋ ಚ ಸಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪನ ಕಾಮಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಂ ಪಹಾನಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಞ್ಞಪೇತಿ । ರೂಪವೇದನಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಂ ಪಹಾನಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಪಞ್ಞಪೇತಿ। **ಇಮೇ ತಯೋ ಸತ್ಥಾರೋ**ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಜನಾ ಬಾಹಿರಕಾ, ಏಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ - ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ತಯೋ ಸತ್ಥಾರೋ ನಾಮ।

೧೩೧. ದುತಿಯೇ ಸತ್ಥಾರನಿದ್ದೇಸೇ - **ದಿಟ್ಠೇ ಚೇವ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಅತ್ತಾನಂ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ಪಞ್ಞಪೇತೀ**ತಿ "ಅತ್ತಾ ನಾಮೇಕೋ ಅತ್ಥಿ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಸ್ಸತೋ"ತಿ ಭೂತತೋ ಥಿರತೋ ಪಞ್ಞಪೇತಿ। **ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯಞ್ಚಾ**ತಿ ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಏವಮೇವ ಪಞ್ಞಪೇತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೪. ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೨. ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸೇ - **ಅಸಪ್ಪುರಿಸೋ**ತಿ ಲಾಮಕಪುರಿಸೋ। ಪಾಣಂ ಅತಿಪಾತೇತೀತಿ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ**। ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತೀತಿ **ಅದಿನ್ನಾದಾಯೀ**। ಕಾಮೇಸು ಮಿಚ್ಛಾ ಚರತೀತಿ **ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೀ**। ಮುಸಾ ವದತೀತಿ **ಮುಸಾವಾದೀ**। ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪಮಾದೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪಮಾದಟ್ಠಾಯೀ**।

೧೩೩. **ಪಾಣಾತಿಪಾತೇ ಸಮಾದಪೇತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಪಾಣಂ ಅತಿಪಾತೇತಿ, ತಥಾ ನಂ ತತ್ಥ ಗಹಣಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯಸ್ಮಾ ಸಯಂ ಕತೇನ ಚ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಯಞ್ಚ ಸಮಾದಪಿತೇನ ಕತಂ, ತತೋ ಉಪಡ್ಢಸ್ಸ ದಾಯಾದೋ, ತಸ್ಮಾ **ಅಸಪ್ಪುರಿಸೇನ ಅಸಪ್ಪುರಿಸತರೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಪ್ಪುರಿಸೋ**ತಿ ಉತ್ತಮಪುರಿಸೋ।

೧೩೪. **ಸಪ್ಪುರಿಸೇನ ಸಪ್ಪುರಿಸತರೋ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಕತೇನ ಸುಸೀಲ್ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಯಞ್ಚ ಸಮಾದಪಿತೋ ಕರೋತಿ। ತತೋ ಉಪಡ್ಢಸ್ಸ ದಾಯಾದತ್ತಾ ಉತ್ತಮಪುರಿಸೇನ ಉತ್ತಮಪುರಿಸತರೋ।

೧೩೬. **ಪಾಪೋ**ತಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಸಙ್ಖಾತೇನ ದಸವಿಧೇನ ಪಾಪೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ।

೧೩೮. **ಕಲ್ಯಾಣೋ**ತಿ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಸಙ್ಖಾತೇನ ದಸವಿಧೇನ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸುದ್ಧಕೋ ಭದ್ರಕೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೧೪೦. ಪಾಪಧಮ್ಮಾದೀಸು - ಪಾಪೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪಾಪಧಮ್ಮೋ**। ಕಲ್ಯಾಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ**। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೧೪೪. ಸಾವಜ್ಜಾದೀಸು - **ಸಾವಜ್ಜೋ**ತಿ ಸದೋಸೋ। **ಸಾವಜ್ಜೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಸದೋಸೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿನಾ ಕಾಯಕಮ್ಮೇನ। ಇತರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತೀಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಆಯೂಹನಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸದೋಸತ್ತಾ, ಗೂಥಕುಣಪಾದಿಭರಿತೋ ಪದೇಸೋ ವಿಯ ಸಾವಜ್ಜೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೪೫. **ಸಾವಜ್ಜೇನ ಬಹುಲ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಸ ಸಾವಜ್ಜಮೇವ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಬಹು ಹೋತಿ, ಅಪ್ಪಂ ಅನವಜ್ಜಂ; ಸೋ ಸಾವಜ್ಜೇನ ಬಹುಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಪ್ಪಂ ಅನವಜ್ಜೇನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕೋ ಪನ ಏವರೂಪೋ ಹೋತೀತಿ? ಯೋ ಗಾಮಧಮ್ಮತಾಯ ವಾ ನಿಗಮಧಮ್ಮತಾಯ ವಾ ಕದಾಚಿ ಕರಹಚಿ ಉಪೋಸಥಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಸೀಲಾನಿ ಪೂರೇತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತೀಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಆಯೂಹನಕಮ್ಮೇಸು ಸಾವಜ್ಜಸ್ಸೇವ ಬಹುಲತಾಯ ಅನವಜ್ಜಸ್ಸ ಅಪ್ಪತಾಯ **ವಜ್ಜಬಹುಲೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಥಾ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ ದುಗ್ಗನ್ಧಾನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ರಾಸಿಕತಾನಸ್ಸು, ತೇಸಂ ಉಪರಿ ತಹಂ ತಹಂ ಅತಿಮುತ್ತಕವಸ್ಸಿಕಪಾಟಲಾನಿ ಪತಿತಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಏವರೂಪೋ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಅತಿಮುತ್ತಕವಸ್ಸಿಕಪಾಟಲಾನಿ ರಾಸಿಕತಾನಸ್ಸು, ತೇಸಂ ಉಪರಿ ತಹಂ ತಹಂ ದುಬ್ಬಣ್ಣದುಗ್ಗನ್ಧಾನಿ ಬದರಪುಪ್ಫಾದೀನಿ ಪತಿತಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಏವರೂಪೋ ತತಿಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಚತುತ್ಥೋ ಪನ ತೀಹಿಪಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಆಯೂಹನಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿದ್ದೋಸತ್ತಾ, ಚತುಮಧುರಭರಿತಸುವಣ್ಣಪಾತಿ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇಸು ಪಠಮೋ ಅನ್ಧಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನೋ। ದುತಿಯೋ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ಲೋಕಿಯಪುಥುಜ್ಜನೋ। ತತಿಯೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋಪಿ ಏತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಚತುತ್ಥೋ ಖೀಣಾಸವೋ। ಸೋ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅನವಜ್ಜೋಯೇವ। ಅಯಂ ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯೋ।

೧೪೮. ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂಆದೀಸು - **ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಉಗ್ಘಟಿತಂ** ನಾಮ ಞಾಣುಗ್ಘಾಟನಂ, ಞಾಣೇ ಉಗ್ಘಟಿತಮತ್ತೇಯೇವ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಹ ಉದಾಹಟವೇಲಾಯಾ**ತಿ ಉದಾಹಾರೇ ಉದಾಹಟಮತ್ತೇಯೇವ। **ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಸ್ಸ ಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಭಿಸಮಯೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ 'ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಮಾತಿಕಾಯ ಠಪಿಯಮಾನಾಯ ದೇಸನಾನುಸಾರೇನ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೪೯. ವಿಪಞ್ಚಿತಂ ವಿತ್ಥಾರಿತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತೇನ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಅತ್ಥೇ ಭಾಜಿಯಮಾನೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೫೦. ಉದ್ದೇಸಾದೀಹಿ ನೇತಬ್ಬೋತಿ **ನೇಯ್ಯೋ। ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ।

೧೫೧. ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಮೇವ ಪರಮಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪದಪರಮೋ। ನ ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ನ ತೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಝಾನಂ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಾ ಮಗ್ಗಂ ವಾ ಫಲಂ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೫೨. ಯುತ್ತಪಟಿಭಾನಾದೀಸು - ಪಟಿಭಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಞಾಣಮ್ಪಿ, ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಿತವಚನಮ್ಪಿ। ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಅತ್ಥಯುತ್ತಂ ಕಾರಣಯುತ್ತಞ್ಚ ಪಟಿಭಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಯುತ್ತಪ್ಪಟಿಭಾನೋ।** ಪುಚ್ಛಿತಾನನ್ತರಮೇವ ಸೀಘಂ ಬ್ಯಾಕಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನೋ ಮುತ್ತಂ ಪಟಿಭಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ನೋ ಮುತ್ತಪ್ಪಟಿಭಾನೋ।** ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಪನ ಪಠಮೋ - ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲಂ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಮೇವ ಪೇಕ್ಖತಿ, **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ** ವಿಯ। ಸೋ ಕಿರ ಪಞ್ಹಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತಕಾರಣಮೇವ ಕಥೇತಿ।

ದುತಿಯೋ - ಪುಚ್ಛಾನನ್ತರಮೇವ ಯೇನ ವಾ ತೇನ ವಾ ವಚನೇನ ಪಟಿಬಾಹತಿ, ವೀಮಂಸಿತ್ವಾಪಿ ಚ ಯುತ್ತಂ ನ ಪೇಕ್ಖತಿ **ಚತುನಿಕಾಯಿಕಪಣ್ಡಿತತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ** ವಿಯ। ಸೋ ಕಿರ ಪಞ್ಹಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಞ್ಹಪರಿಯೋಸಾನಮ್ಪಿ ನಾಗಮೇತಿ, ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಕಥೇತಿಯೇವ। ವಚನತ್ಥಂ ಪನಸ್ಸ ವೀಮಂಸಿಯಮಾನಂ ಕತ್ಥಚಿ ನ ಲಗ್ಗತಿ।

ತತಿಯೋ - ಪುಚ್ಛಾಸಮಕಾಲಮೇವ ಯುತ್ತಂ ಪೇಕ್ಖತಿ, ತಙ್ಖಣಞ್ಞೇವ ವಚನಂ ಬ್ಯಾಕರೋತಿ **ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋ** ವಿಯ। ಸೋ ಕಿರ ಪಞ್ಹಂ ಪುಟ್ಠೋ ಸೀಘಮೇವ ಕಥೇತಿ, ಯುತ್ತಪಯುತ್ತಕಾರಣೋ ಚ ಹೋತಿ।

ಚತುತ್ಥೋ - ಪುಟ್ಠೋ ಸಮಾನೋ ನೇವ ಯುತ್ತಂ ಪೇಕ್ಖತಿ , ನ ಯೇನ ವಾ ತೇನ ವಾ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರನಿಮುಗ್ಗೋ ವಿಯ ಹೋತಿ **ಲಾಳುದಾಯಿತ್ಥೇರೋ** ವಿಯ।

೧೫೬. ಧಮ್ಮಕಥಿಕೇಸು - **ಅಪ್ಪಞ್ಚ ಭಾಸತೀತಿ** ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಸಾಯ ಥೋಕಮೇವ ಕಥೇತಿ। **ಅಸಹಿತಞ್ಚಾತಿ** ಕಥೇನ್ತೋ ಚ ಪನ ನ ಅತ್ಥಯುತ್ತಂ ಕಾರಣಯುತ್ತಂ ಕಥೇತಿ। **ಪರಿಸಾ ಚಸ್ಸ ನ ಕುಸಲಾ ಹೋತೀತಿ** ಸೋತುಂ ನಿಸಿನ್ನಪರಿಸಾ ಚಸ್ಸ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಂ ಕಾರಣಾಕಾರಣಂ ಸಿಲಿಟ್ಠಾಸಿಲಿಟ್ಠಂ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವರೂಪೋತಿ** ಅಯಂ ಏವಂಜಾತಿಕೋ ಬಾಲಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ। ಏವಂಜಾತಿಕಾಯ ಬಾಲಪರಿಸಾಯ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋತ್ವೇವ ನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವೇಯೇವ ಜನಾ ಸಭಾವಧಮ್ಮಕಥಿಕಾ, ಇತರೇ ಪನ ಧಮ್ಮಕಥಿಕಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತಾ।

೧೫೭. ವಲಾಹಕೂಪಮೇಸು **ವಲಾಹಕಾತಿ** ಮೇಘಾ। **ಗಜ್ಜಿತಾತಿ** ಥನಿತಾ। ತತ್ಥ ಗಜ್ಜಿತ್ವಾ ನೋ ವಸ್ಸನಭಾವೋ ನಾಮ ಪಾಪಕೋ। ಮನುಸ್ಸಾ ಹಿ ಯಥಾ ದೇವೋ ಗಜ್ಜತಿ 'ಸುವುಟ್ಠಿಕಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಬೀಜಾನಿ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವಪನ್ತಿ। ಅಥ ದೇವೇ ಅವಸ್ಸನ್ತೇ ಖೇತ್ತೇ ಬೀಜಾನಿ ಖೇತ್ತೇಯೇವ ನಸ್ಸನ್ತಿ, ಗೇಹೇ ಬೀಜಾನಿ ಗೇಹೇಯೇವ ನಸ್ಸನ್ತೀತಿ ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಂ ಹೋತಿ। ನೋ ಗಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಸ್ಸನಭಾವೋಪಿ ಪಾಪಕೋವ। ಮನುಸ್ಸಾ ಹಿ 'ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ದುಬ್ಬುಟ್ಠಿಕಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ನಿನ್ನಟ್ಠಾನೇಸುಯೇವ ವಪ್ಪಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಅಥ ದೇವೋ ವಸ್ಸಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಬೀಜಾನಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ಪಾಪೇತಿ, ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಮೇವ ಹೋತಿ। ಗಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಸ್ಸನಭಾವೋ ಪನ ಭದ್ದಕೋ। ತದಾ ಹಿ ಸುಭಿಕ್ಖಂ ಹೋತಿ। ನೋ ಗಜ್ಜಿತ್ವಾ ನೋ ವಸ್ಸನಭಾವೋ ಏಕನ್ತಪಾಪಕೋವ।

ಭಾಸಿತಾ ಹೋತಿ ನೋ ಕತ್ತಾತಿ 'ಇದಾನಿ ಗನ್ಥಧುರಂ ಪೂರೇಸ್ಸಾಮಿ, ವಾಸಧುರಂ ಪೂರೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಕಥೇತಿಯೇವ, ನ ಪನ ಉದ್ದೇಸಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಭಾವೇತಿ।

ಕತ್ತಾ ಹೋತಿ ನೋ ಭಾಸಿತಾತಿ 'ಗನ್ಥಧುರಂ ವಾ ಪೂರೇಸ್ಸಾಮಿ ವಾಸಧುರಂ ವಾ'ತಿ ನ ಭಾಸತಿ। ಸಮ್ಪತ್ತೇ ಪನ ಕಾಲೇ ತಮತ್ಥಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಇತರೇಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬಂ ಪನೇತಂ ಪಚ್ಚಯದಾಯಕೇನೇವ ಕಥಿತಂ। ಏಕೋ ಹಿ 'ಅಸುಕದಿವಸೇ ನಾಮ ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಸಙ್ಘಂ ನಿಮನ್ತೇತಿ, ಸಮ್ಪತ್ತಕಾಲೇ ನೋ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಞ್ಞೇನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋಪಿ ಲಾಭೇನ ಪರಿಹಾಯತಿ । ಅಪರೋ ಸಙ್ಘಂ ಅನಿಮನ್ತೇತ್ವಾವ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ 'ಭಿಕ್ಖೂ ಆನೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ನ ಲಭತಿ, ಸಬ್ಬೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ನಿಮನ್ತಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಪುಞ್ಞೇನ ಪರಿಹಾಯತಿ , ಸಙ್ಘೋಪಿ ತೇನ ಲಾಭೇನ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಅಪರೋ ಪಠಮಂ ಸಙ್ಘಂ ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ, ಪಚ್ಛಾ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಅಯಂ ಕಿಚ್ಚಕಾರೀ ಹೋತಿ। ಅಪರೋ ನೇವ ಸಙ್ಘಂ ನಿಮನ್ತೇತಿ, ನ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಅಯಂ 'ಪಾಪಪುಗ್ಗಲೋ'ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೫೮. ಮೂಸಿಕೂಪಮೇಸು - **ಗಾಧಂ ಕತ್ತಾ ನೋ ವಸಿತಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಆಸಯಂ ಬಿಲಂ ಕೂಪಂ ಖಣತಿ, ನೋ ತತ್ಥ ವಸತಿ, ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ ಠಾನೇ ವಸತಿ, ಏವಂ ಬಿಳಾರಾದಿಅಮಿತ್ತವಸಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಖತ್ತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ವಸಿತಾ ನೋ ಗಾಧಂ ಕತ್ತಾತಿ** ಸಯಂ ನ ಖಣತಿ, ಪರೇನ ಖತೇ ಬಿಲೇ ವಸತಿ, ಏವಂ ಜೀವಿತಂ ರಕ್ಖತಿ। ತತಿಯಾ ದ್ವೇಪಿ ಕರೋನ್ತೀ, ಜೀವಿತಂ ರಕ್ಖತಿ। ಚತುತ್ಥಾ ದ್ವೇಪಿ ಅಕರೋನ್ತೀ ಅಮಿತ್ತವಸಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಇಮಾಯ ಪನ ಉಪಮಾಯ ಉಪಮಿತೇಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಪಠಮೋ ಯಥಾ ಸಾ ಮೂಸಿಕಾ ಗಾಧಂ ಖಣತಿ, ಏವಂ ನವಙ್ಗಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಸಾ ತತ್ಥ ನ ವಸತಿ, ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ ಠಾನೇ ವಸನ್ತೀ, ಅಮಿತ್ತವಸಂ ಗಚ್ಛತಿ; ತಥಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಪರಿಯತ್ತಿವಸೇನ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಲೋಕಾಮಿಸಟ್ಠಾನೇಸುಯೇವ ಚರನ್ತೋ ಮಚ್ಚುಮಾರಕಿಲೇಸಮಾರದೇವಪುತ್ತಮಾರಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಅಮಿತ್ತಾನಂ ವಸಂ ಗಚ್ಛತಿ। ದುತಿಯೋ ಯಥಾ ಸಾ ಮೂಸಿಕಾ ಗಾಧಂ ನ ಖಣತಿ, ಏವಂ ನವಙ್ಗಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ ನ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಪರೇನ ಖತಬಿಲೇ ವಸನ್ತೀ ಜೀವಿತಂ ರಕ್ಖತಿ; ಏವಂ ಪರಸ್ಸ ಕಥಂ ಸುತ್ವಾ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ತಿಣ್ಣಂ ಮಾರಾನಂ ವಸಂ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತತಿಯಚತುತ್ಥೇಸುಪಿ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೫೯. ಅಮ್ಬೂಪಮೇಸು - **ಆಮಂ ಪಕ್ಕವಣ್ಣೀತಿ** ಅನ್ತೋ ಆಮಂ ಬಹಿ ಪಕ್ಕಸದಿಸಂ। **ಪಕ್ಕಂ ಆಮವಣ್ಣೀತಿ** ಅನ್ತೋ ಪಕ್ಕಂ ಬಹಿ ಆಮಸದಿಸಂ। ಸೇಸದ್ವಯೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅಮ್ಬೇ ಅಪಕ್ಕಭಾವೋ ಆಮತಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೇಪಿ

ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವೋ ಆಮತಾ, ಅರಿಯಭಾವೋ ಪಕ್ಕತಾ। ಯಥಾ ಚ ತತ್ಥ ಪಕ್ಕಸದಿಸತಾ ಪಕ್ಕವಣ್ಣಿತಾ; ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೇಪಿ ಅರಿಯಾನಂ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದಿಸದಿಸತಾ ಪಕ್ಕವಣ್ಣಿತಾತಿ - ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಉಪಮಿತಪುಗ್ಗಲೇಸು ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೯೦. ಕುಮ್ಭೂಪಮೇಸು - **ಕುಮ್ಭೋತಿ** ಘಟೋ। **ತುಚ್ಛೋತಿ** ಅನ್ತೋ ರಿತ್ತೋ। **ಪಿಹಿತೋತಿ** ಪಿದಹಿತ್ವಾ ಠಪಿತೋ। **ಪುರೋತಿ** ಅನ್ತೋ ಪುಣ್ಣೋ। **ವಿವಟೋತಿ** ವಿವರಿತ್ವಾ ಠಪಿತೋ। ಉಪಮಿತಪುಗ್ಗಲೇಸು ಪನೇತ್ಥ ಅನ್ತೋ ಗುಣಸಾರವಿರಹಿತೋ ತುಚ್ಛೋ ಬಾಹಿರಸೋಭನತಾಯ ಪಿಹಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೯೧. ಉದಕರಹದೂಪಮೇಸು - **ಉದಕರಹದೋ** ತಾವ ಜಣ್ಣುಮತ್ತೇಪಿ ಉದಕೇ ಸತಿ ಪಣ್ಣರಸಸಮ್ಭಿನ್ನವಣ್ಣತ್ತಾ ವಾ ಬಹಲತ್ತಾ ವಾ ಉದಕಸ್ಸ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನತಲೋ **ಉತ್ತಾನೋ ಗಮ್ಭೀರೋಭಾಸೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಿಪೋರಿಸ ಚತುಪೋರಿಸೇಪಿ ಪನ ಉದಕೇ ಸತಿ ಅಚ್ಛತ್ತಾ ಉದಕಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯಮಾನತಲೋ **ಗಮ್ಭೀರೋ ಉತ್ತಾನೋಭಾಸೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ಉಭಯಕಾರಣಸಮ್ಭಾವತೋ ಪನ ಇತರೇ ದ್ವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಕಿಲೇಸುಸ್ಸದಭಾವತೋ ಗುಣಗಮ್ಭೀರತಾಯ ಚ ಅಭಾವತೋ ಗುಣಗಮ್ಭೀರಾನಂ ಸದಿಸೇಹಿ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀಹಿ ಯುತ್ತೋ **ಉತ್ತಾನೋ ಗಮ್ಭೀರೋಭಾಸೋ** ನಾಮ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೯೨. ಬಲೀಬದ್ದೂಪಮೇಸು - **ಬಲೀಬದ್ದೋ** ತಾವ ಯೋ ಅತ್ತನೋ ಗೋಗಣಂ ಘಟ್ಟೇತಿ ಉಬ್ಬೇಜೇತಿ, ಪರಗೋಗಣೇ ಪನ ಸೋರತೋ ಸುಖಸೀಲೋ ಹೋತಿ - ಅಯಂ **ಸಕಗವಚಣ್ಡೋ ನೋ ಪರಗವಚಣ್ಡೋ** ನಾಮ। ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಸಂ ಘಟ್ಟೇನ್ತೋ ವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಫರುಸೇನ ಸಮುದಾಚರನ್ತೋ, ಪರಪರಿಸಾಯ ಪನ ಸೋರಚ್ಚಂ ನಿವಾತವುತ್ತಿತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೋ **ಸಕಗವಚಣ್ಡೋ ಹೋತಿ ನೋ ಪರಗವಚಣ್ಡೋ** ನಾಮಾತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ **ಉಬ್ಬೇಜಿತಾ ಹೋತೀತಿ** ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಉಬ್ಬೇಗಪ್ಪತ್ತಂ ಕರೋತಿಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ।

೧೯೩. ಆಸೀವಿಸೂಪಮೇಸು - **ಆಸೀವಿಸೋ** ತಾವ ಯಸ್ಸ ವಿಸಂ ಆಸುಂ ಆಗಚ್ಛತಿ ಸೀಘಂ ಫರತಿ; ಘೋರಂ ಪನ ನ ಹೋತಿ, ಚಿರಕಾಲಂ ನ ಪೀಳೇತಿ - ಅಯಂ **ಆಗತವಿಸೋ ನೋ ಘೋರವಿಸೋ**। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಜನಂ ಪನ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೧೯೪. **ಅನನುವಿಚ್ಚ ಅಪರಿಯೋಗಾಹೇತ್ವಾ ಅವಣ್ಣಾರಹಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಭಾಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ**ಆದೀಸು **ಅನನುವಿಚ್ಚಾತಿ** ಅತುಲಯಿತ್ವಾ, ಅಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ। **ಅಪರಿಯೋಗಾಹೇತ್ವಾತಿ** ಪಞ್ಞಾಯ ಗುಣೇ ಅನೋಗಾಹೇತ್ವಾ।

೧೯೫. **ಭೂತಂ ತಚ್ಛನ್ತಿ** ವಿಜ್ಜಮಾನತೋ ಭೂತಂ, ಅವಿಪರೀತತೋ **ತಚ್ಛಂ**। **ಕಾಲೇನಾತಿ** ಯುತ್ತಪಯುತ್ತಕಾಲೇನ। **ತತ್ರ ಕಾಲಞ್ಞೂ ಹೋತೀತಿ** ಯಮಿದಂ ಕಾಲೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಲಞ್ಞೂ ಹೋತಿ, ಕಾಲಂ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವೇಯ್ಯಾಕರಣತ್ಥಾಯ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಪುಚ್ಛಿತೇನಾಪಿ ಮಯಾ ನ ಕಥೇತಬ್ಬಾ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಕಥೇತಬ್ಬಾ"ತಿ - ಅಯಂ ಕಾಲೇನ ಭಣತಿ ನಾಮ। **ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ವಿಹರತೀತಿ** ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಠಿತೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೧೯೬. ಉಟ್ಠಾನಫಲೂಪಜೀವೀತಿಆದೀಸು - ಯೋ ಉಟ್ಠಾನವೀರಿಯೇನೇವ ದಿವಸಂ ವೀತಿನಾಮೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲಮತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಲಭಿತ್ವಾ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇತಿ, ತಂ ಪನ ಉಟ್ಠಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಕಿಞ್ಚಿ ಪುಞ್ಞಫಲಂ ನ ಪಟಿಲಭತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಟ್ಠಹತೋತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತೂಪರಿ ದೇವಾತಿ** ತತೋ ಉಪರಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದಯೋ ದೇವಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಉಟ್ಠಾನವೀರಿಯೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪುಞ್ಞಫಲಮೇವ ಉಪಜೀವನ್ತಿ। **ಪುಞ್ಞವತೋ ಚಾತಿ** ಇದಂ ಪುಞ್ಞವನ್ತೇ ಖತ್ತಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯೋ ಚೇವ ಭುಮ್ಮದೇವೇ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಾನರತಿಪರಿಯೋಸಾನೇ ದೇವೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಪಿ

ಹೇತೇ ವಾಯಾಮಫಲಞ್ಚೇವ ಪುಞ್ಞಫಲಞ್ಚ ಅನುಭವನ್ತಿ। ನೇರಯಿಕಾ ಪನ ನೇವ ಉಟ್ಠಾನೇನ ಆಜೀವಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ನಾಪಿ ನೇಸಂ ಪುಞ್ಞಫಲೇನ ಕೋಚಿ ಆಜೀವೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

೧೯೮. ತಮಾದೀಸು – "ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ"ತಿಆದಿಕೇನ ತಮೇನ ಯುತ್ತೋತಿ **ತಮೋ**। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಪುನ ನಿರಯತಮೂಪಗಮನತೋ **ತಮಪರಾಯಣೋ**। **ನೇಸಾದಕುಲೇ**ತಿ ಮಿಗಲುದ್ದಕಾದೀನಂ ಕುಲೇ। **ವೇನಕುಲೇ**ತಿ ವಿಲೀವಕಾರಕುಲೇ। **ರಥಕಾರಕುಲೇ**ತಿ ಚಮ್ಮಕಾರಕುಲೇ। **ಪುಕ್ಕುಸಕುಲೇ**ತಿ ಪುಪ್ಫಛಡ್ಡಕಕುಲೇ। **ಕಸಿರವುತ್ತಿಕೇ**ತಿ ದುಕ್ಖವುತ್ತಿಕೇ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ**ತಿ ಪಂಸುಪಿಸಾಚಕೋ ವಿಯ ಝಾಮಖಾಣುವಣ್ಣೋ। **ದುದ್ದಸಿಕೋ**ತಿ ವಿಜಾತಮಾತುಯಾಪಿ ಅಮನಾಪದಸ್ಸನೋ। **ಓಕೋಟಿಮಕೋ**ತಿ ಲಕುಣ್ಡಕೋ। **ಕಾಣೋ**ತಿ ಏಕಕ್ಖಿಕಾಣೋ ವಾ ಉಭಯಕ್ಖಿಕಾಣೋ ವಾ। **ಕುಣೀ**ತಿ ಏಕಹತ್ಥಕುಣೀ ವಾ ಉಭಯಹತ್ಥಕುಣೀ ವಾ। **ಖಞ್ಜೋ**ತಿ ಏಕಪಾದಖಞ್ಜೋ ವಾ ಉಭಯಪಾದಖಞ್ಜೋ ವಾ। **ಪಕ್ಖಹತೋ**ತಿ ಹತಪಕ್ಖೋ ಪೀಠಸಪ್ಪೀ। **ಪದೀಪೇಯ್ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ತೇಲಕಪಲ್ಲಕಾದಿನೋ ಪದೀಪೂಪಕರಣಸ್ಸ। **ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಮೋ ಹೋತಿ ತಮಪರಾಯಣೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಆಲೋಕಂ ಅದಿಸ್ವಾ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಅಪಾಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೋ ಸಕಲೇಪಿ ಕಪ್ಪೇ ಸಂಸರತಿ। ಸೋಪಿ ತಮೋ ತಮಪರಾಯಣೋವ। ಸೋ ಪನ ಕುಹಕಪುಗ್ಗಲೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಕುಹಕಸ್ಸ ಹಿ ಏವರೂಪಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ ಹೋತಿ ಚಣ್ಡಾಲಕುಲೇ ವಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಆಗಮನವಿಪತ್ತಿ ಚೇವ ಪುಬ್ಬುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯವಿಪತ್ತಿ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ। **ದಲಿದ್ದೇ**ತಿಆದೀಹಿ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯವಿಪತ್ತಿ। **ಕಸಿರವುತ್ತಿಕೇ**ತಿಆದೀಹಿ ಆಜೀವುಪಾಯವಿಪತ್ತಿ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ**ತಿಆದೀಹಿ ರೂಪವಿಪತ್ತಿ। **ಬಹ್ವಾಬಾಧೋ**ತಿಆದೀಹಿ ದುಕ್ಖಕಾರಣಸಮಾಯೋಗೋ। **ನ ಲಾಭೀ**ತಿಆದೀಹಿ ಸುಖಕಾರಣವಿಪತ್ತಿ ಚೇವ ಉಪಭೋಗವಿಪತ್ತಿ ಚ। **ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ತಮಪರಾಯಣಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಸಮಾಯೋಗೋ। **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕತಮೂಪಗಮೋ। ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ತಿವಿಧಾಯ ಕುಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಾಜಾತಿಆದಿಕೇನ ಜೋತಿನಾ ಯುತ್ತತೋ **ಜೋತಿ,** ಆಲೋಕಭೂತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀಹಿ ಪನ ಸಗ್ಗೂಪಪತ್ತಿಜೋತಿಭಾವೂಪಗಮನತೋ **ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ**। **ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಕುಲೇ ವಾ**ತಿಆದೀಸು **ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಾ**ತಿ ಖತ್ತಿಯಾ ಮಹಾಸಾರಾ ಮಹಾಸಾರಪ್ಪತ್ತಾ ಖತ್ತಿಯಾ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಖತ್ತಿಯಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮನ್ತೇನ ಕೋಟಿಸತಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ತಯೋ ಕಹಾಪಣಕುಮ್ಭಾ ವಳಞ್ಜನತ್ಥಾಯ ಗೇಹಮಜ್ಝೇ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಾ ನಾಮ। ಯೇಸಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಅಸೀತಿಕೋಟಿಧನಂ ನಿಹಿತಂ ಹೋತಿ, ದಿಯಡ್ಢೋ ಕಹಾಪಣಕುಮ್ಭೋ ವಳಞ್ಜನತ್ಥಾಯ ಗೇಹಮಜ್ಝೇ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತೋ ಹೋತಿ, ತೇ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಹಾಸಾಲಾ** ನಾಮ। ಯೇಸಂ ಗಹಪತೀನಂ ಚತ್ತಾಲೀಸಕೋಟಿಧನಂ ನಿಹಿತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಕುಮ್ಭೋ ವಳಞ್ಜತ್ಥಾಯ ಗೇಹಮಜ್ಝೇ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತೋ ಹೋತಿ, ತೇ **ಗಹಪತಿಮಹಾಸಾಲಾ** ನಾಮ। ತೇಸಂ ಕುಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಡ್ಢೇ**ತಿ ಇಸ್ಸರೇ। ನಿಧಾನಗತಧನಸ್ಸ ಮಹನ್ತತಾಯ **ಮಹದ್ಧನೇ**। ಸುವಣ್ಣರಜತಭಾಜನಾದೀನಂ ಉಪಭೋಗಭಣ್ಡಾನಂ ಮಹನ್ತತಾಯ **ಮಹಾಭೋಗೇ**। ನಿಧಾನಗತಸ್ಸ ಜಾತರೂಪರಜತಸ್ಸ ಪಹೂತತಾಯ **ಪಹೂತಜಾತರೂಪರಜತೇ**। ವಿತ್ತೂಪಕರಣಸ್ಸ ತುಟ್ಠಿಕರಣಸ್ಸ ಪಹೂತತಾಯ **ಪಹೂತವಿತ್ತೂಪಕರಣೇ**। ಗೋಧನಾದೀನಞ್ಚ ಸತ್ತವಿಧಧಞ್ಞಾನಞ್ಚ ಪಹೂತತಾಯ **ಪಹೂತಧನಧಞ್ಞೇ**। **ಅಭಿರೂಪೋ**ತಿ ಸುನ್ದರರೂಪೋ। **ದಸ್ಸನೀಯೋ**ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಯುತ್ತೋ। **ಪಾಸಾದಿಕೋ**ತಿ ದಸ್ಸನೇನೇವ ಚಿತ್ತಪಸಾದಾವಹೋ। **ಪರಮಾಯಾ**ತಿ ಉತ್ತಮಾಯ। **ವಣ್ಣಪೋಕ್ಖರತಾಯಾ**ತಿ ಪೋಕ್ಖರವಣ್ಣತಾಯ। ಪೋಕ್ಖರಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸರೀರಂ। ತಸ್ಸ ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಉಪೇತೋ।

೧೯೯. ಓಣತೋಣತಾದೀಸು – ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾಯ ವಾ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾಯ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿರಹಿತೋ **ಓಣತೋ**। ನೀಚೋ, ಲಾಮಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಬ್ಬಿಪಕ್ಖತೋ **ಉಣ್ಣತೋ**। ಉಚ್ಚೋ, ಉಗ್ಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ತಮಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಪಿಚ – **ಓಣತೋಣತೋ**ತಿ ಇದಾನಿ ನೀಚೋ, ಆಯತಿಮ್ಪಿ ನೀಚೋವ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಓಣತುಣ್ಣತೋ**ತಿ ಇದಾನಿ ನೀಚೋ,

ಆಯತಿಂ ಉಚ್ಚೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಉಣ್ಣತೋಣತೋ**ತಿ ಇದಾನಿ ಉಚ್ಚೋ, ಆಯತಿಂ ನೀಚೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಉಣ್ಣತುಣ್ಣತೋ**ತಿ ಇದಾನಿ ಉಚ್ಚೋ, ಆಯತಿಮ್ಪಿ ಉಚ್ಚೋವ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ।

೧೭೦. ರುಕ್ಖೂಪಮೇಸು - ರುಕ್ಖೋ ತಾವ **ಫೇಗ್ಗುಸಾರಪರಿವಾರೋ**ತಿ ವನಜೇಟ್ಠಕರುಕ್ಖೋ ಸಯಂ ಫೇಗ್ಗು ಹೋತಿ , ಪರಿವಾರರುಕ್ಖಾ ಪನಸ್ಸ ಸಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಪನ ಸೀಲಸಾರವಿರಹತೋ ಫೇಗ್ಗುತಾ, ಸೀಲಾಚಾರಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಚ ಸಾರತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೭೧. ರೂಪಪ್ಪಮಾಣಾದೀಸು - ಸಮ್ಪತ್ತಿಯುತ್ತಂ ರೂಪಂ ಪಮಾಣಂ ಕರೋತೀತಿ **ರೂಪಪ್ಪಮಾಣೋ**। ತತ್ಥ ಪಸಾದಂ ಜನೇತೀತಿ **ರೂಪಪ್ಪಸನ್ನೋ**। ಕಿತ್ತಿಸದ್ದಭೂತಂ ಘೋಸಂ ಪಮಾಣಂ ಕರೋತೀತಿ **ಘೋಸಪ್ಪಮಾಣೋ**। ಆರೋಹಂ ವಾತಿಆದೀಸು ಪನ - **ಆರೋಹ**ನ್ತಿ ಉಚ್ಚತ್ತನಂ। **ಪರಿಣಾಹ**ನ್ತಿ ಕಿಸಥೂಲಭಾವಾಪಗತಂ ಪರಿಕ್ಖೇಪಸಮ್ಪತ್ತಿಂ। **ಸಣ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ದೀಘರಸ್ಸವಟ್ಟತಾದಿಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇಸು ತಥಾಭಾವಂ। **ಪಾರಿಪೂರಿ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಅನೂನತಂ, ಲಕ್ಖಣಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಂ ವಾ। **ಪರವಣ್ಣನಾಯಾ**ತಿ ಪರೇಹಿ ಪರಮ್ಮುಖಾ ನಿಚ್ಛಾರಿತಾಯ ಗುಣವಣ್ಣನಾಯ। **ಪರಥೋಮನಾಯಾ**ತಿ ಪರೇಹಿ ಥುತಿವಸೇನ ಗಾಥಾದಿಉಪನಿಬನ್ಧನೇನ ವುತ್ತಾಯ ಥೋಮನಾಯ। **ಪರಪಸಂಸನಾಯಾ**ತಿ ಪರೇಹಿ ಸಮ್ಮುಖಾ ವುತ್ತಾಯ ಪಸಂಸಾಯ। **ಪರವಣ್ಣಹಾರಿಕಾಯಾ**ತಿ ಪರಮ್ಪರಥುತಿವಸೇನ ಪರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತಾಯ ವಣ್ಣಹರಣಾಯ।

೧೭೨. **ಚೀವರಲೂಖ**ನ್ತಿ ಚೀವರಸ್ಸ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾದಿಭಾವೇನ ಲೂಖತಂ। **ಪತ್ತಲೂಖ**ನ್ತಿ ಭಾಜನಸ್ಸ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನವತ್ಥೂಹಿ ಲೂಖತಂ। **ಸೇನಾಸನಲೂಖ**ನ್ತಿ ನಾಟಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿವಿರಹೇನ ಸೇನಾಸನಸ್ಸ ಲೂಖತಂ। **ವಿವಿಧ**ನ್ತಿ ಅಚೇಲಕಾದಿಭಾವೇನ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ। **ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕ**ನ್ತಿ ಸರೀರತಾಪನಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಇಮೇಸು ಹಿ ಚತೂಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ರೂಪೇ ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಸನ್ನೋ ರೂಪಪ್ಪಮಾಣೋ ನಾಮ। ರೂಪಪ್ಪಸನ್ನೋತಿ ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥವಚನಂ। ಘೋಸೇ ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಸನ್ನೋ ಘೋಸಪ್ಪಮಾಣೋ ನಾಮ। ಚೀವರಲೂಖಪತ್ತಲೂಖೇಸು ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಸನ್ನೋ ಲೂಖಪ್ಪಮಾಣೋ ನಾಮ। ಧಮ್ಮೇ ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಸನ್ನೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಮಾಣೋ ನಾಮ। ಇತರಾನಿ ತೇಸಂಯೇವ ಅತ್ಥವಚನಾನಿ। ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಚ ತಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ರೂಪಪ್ಪಮಾಣಾ, ಏಕೋ ನ ರೂಪಪ್ಪಮಾಣೋ। ಪಞ್ಚ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಘೋಸಪ್ಪಮಾಣಾ, ಏಕೋ ನ ಘೋಸಪ್ಪಮಾಣೋ। ದಸ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ನವ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಲೂಖಪ್ಪಮಾಣಾ, ಏಕೋ ನ ಲೂಖಪ್ಪಮಾಣೋ। ಸತಸಹಸ್ಸಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ಪನ ಏಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋವ ಧಮ್ಮಪ್ಪಮಾಣೋ, ಸೇಸಾ ನ ಧಮ್ಮಪ್ಪಮಾಣಾ। ಏವಮಯಂ ಚತುಪ್ಪಮಾಣೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ।

ಏತಸ್ಮಿಂ ಚತುಪ್ಪಮಾಣೇ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೇ ಬುದ್ಧೇಸು ಅಪ್ಪಸನ್ನಾ ಮನ್ದಾ, ಪಸನ್ನಾವ ಬಹುಕಾ। ರೂಪಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಹಿ ಬುದ್ಧರೂಪತೋ ಉತ್ತರಿ ಪಸಾದಾವಹಂ ರೂಪಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಘೋಸಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಬುದ್ಧಾನಂ ಕಿತ್ತಿಘೋಸತೋ ಉತ್ತರಿ ಪಸಾದಾವಹೋ ಘೋಸೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಲೂಖಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಕಾಸಿಕಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ಮಹಾರಹಾನಿ ಕಞ್ಚನಭಾಜನಾನಿ ತಿಣ್ಣಂ ಉತೂನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕೇ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯುತ್ತೇ ಪಾಸಾದವರೇ ಪಹಾಯ ಪಂಸುಕೂಲಚೀವರಸೇಲಮಯಪತ್ತರುಕ್ಖಮೂಲಾದಿಸೇನಾಸನಸೇವಿನೋ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಲೂಖತೋ ಉತ್ತರಿ ಪಸಾದಾವಹಂ ಅಞ್ಞಂ ಲೂಖಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಧಮ್ಮಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಅಸಾಧಾರಣಸೀಲಾದಿಗುಣಸ್ಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸೀಲಾದಿಗುಣತೋ ಉತ್ತರಿ ಪಸಾದಾವಹೋ ಅಞ್ಞೋ ಸೀಲಾದಿಗುಣೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಇಮಂ ಚತುಪ್ಪಮಾಣಿಕಂ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸಂ ಮುಟ್ಠಿನಾ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಯ ಠಿತೋತಿ।

೧೭೩. ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಾದೀಸು - **ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ಸೀಲೇನ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸೀಲಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಂ ಕಥಿತಂ। ತಥಾ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾ ಚ। **ವಿಮುತ್ತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿಯೇವ। **ಞಾಣದಸ್ಸನಂ** ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ। **ನೋ ಪರ**ನ್ತಿಆದೀಸು - ಪರಪುಗ್ಗಲಂ "ತಯಾಪಿ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೇನ ಭವಿತುಂ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಯಥಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಏವಂ ನ ಸಮಾದಪೇತಿ, ನ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಏತೇಸು ಪನ ಚತೂಸು ಪಠಮೋ ವಕ್ಕಲಿತ್ಥೇರಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ದುತಿಯೋ ಉಪನನ್ದಸಕ್ಯಪುತ್ತಸದಿಸೋ । ತತಿಯೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸದಿಸೋ। ಚತುತ್ಥೋ ದೇವದತ್ತಸದಿಸೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೭೪. ಅತ್ತನ್ತಪಾದೀಸು - ಅತ್ತಾನಂ ತಪತಿ ದುಕ್ಖಾಪೇತೀತಿ **ಅತ್ತನ್ತಪೋ**। ಅತ್ತನೋ ಪರಿತಾಪನಾನುಯೋಗಂ **ಅತ್ತಪರಿತಾಪನಾನುಯೋಗಂ**। **ಅಚೇಲಕೋ**ತಿ ನಿಚ್ಚೇಲೋ, ನಗ್ಗೋ। **ಮುತ್ತಾಚಾರೋ**ತಿ ವಿಸಟ್ಠಾಚಾರೋ। ಉಚ್ಚಾರಕಮ್ಮಾದೀಸು ಲೋಕಿಯಕುಲಪುತ್ತಾಚಾರೇನ ವಿರಹಿತೋ ಠಿತಕೋವ ಉಚ್ಚಾರಂ ಕರೋತಿ, ಪಸ್ಸಾವಂ ಕರೋತಿ, ಖಾದತಿ, ಭುಞ್ಜತಿ ಚ। **ಹತ್ಥಾಪಲೇಖನೋ**ತಿ ಹತ್ಥೇ ಪಿಣ್ಡಮ್ಹಿ ನಿಟ್ಠಿತೇ ಜಿವ್ಹಾಯ ಹತ್ಥಂ ಅಪಲೇಖತಿ। ಉಚ್ಚಾರಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ಹತ್ಥಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ದಣ್ಡಕಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ಹತ್ಥೇನ ಅಪಲೇಖತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇ ಕಿರ ದಣ್ಡಕಂ ಸತ್ತೋತಿ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪದಂ ಪೂರೇನ್ತೋ ಏವಂ ಕರೋತಿ। ಭಿಕ್ಖಾಗಹಣತ್ಥಂ 'ಏಹಿ ಭದ್ದನ್ತೇ'ತಿ ವುತ್ತೋ, ನ ಏತೀತಿ **ನಏಹಿಭದ್ದನ್ತಿಕೋ**। ತೇನ ಹಿ 'ತಿಟ್ಠ ಭದ್ದನ್ತೇ'ತಿ ವುತ್ತೋಪಿ ನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ನತಿಟ್ಠಭದ್ದನ್ತಿಕೋ**। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ತಿತ್ಥಿಯಾ "ಏತಸ್ಸ ವಚನಂ ಕತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ನ ಕರೋನ್ತಿ। **ಅಭಿಹಟ**ನ್ತಿ ಪುರೇತರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹಟಂ ಭಿಕ್ಖಂ। **ಉದ್ದಿಸ್ಸಕತ**ನ್ತಿ "ಇಮಂ ತುಮ್ಹೇ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಕತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಆರೋಚಿತಭಿಕ್ಖಂ। **ನ ನಿಮನ್ತನ**ನ್ತಿ "ಅಸುಕಂ ನಾಮ ಕುಲಂ ವಾ ವೀಥಿಂ ವಾ ಗಾಮಂ ವಾ ಪವಿಸೇಯ್ಯಾಥಾ"ತಿ ಏವಂ ನಿಮನ್ತಿತಭಿಕ್ಖಮ್ಪಿ ನ ಸಾದಿಯತಿ, ನ ಗಣ್ಹಾತಿ।

ನ ಕುಮ್ಭಿಮುಖಾತಿ ಕುಮ್ಭಿತೋ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಿಯ್ಯಮಾನಂ ಭಿಕ್ಖಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನ ಕಳೋಪಿಮುಖಾ**ತಿ **ಕಳೋಪೀ**ತಿ ಉಕ್ಖಲಿ, ಪಚ್ಛಿ ವಾ। ತತೋಪಿ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಕುಮ್ಭೀ ಕಳೋಪಿಯೋ ಕಟಚ್ಛುನಾ ಪಹಾರಂ ಲಭನ್ತೀತಿ। **ನ ಏಳಕಮನ್ತರ**ನ್ತಿ ಉಮ್ಮಾರಂ ಅನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ದಿಯ್ಯಮಾನಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಯಂ ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನ್ತರಕರಣಂ ಲಭತೀತಿ। **ದಣ್ಡಮುಸಲೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ದ್ವಿನ್ನ**ನ್ತಿ ದ್ವೀಸು ಭುಞ್ಜಮಾನೇಸು ಏಕಸ್ಮಿಂ ಉಟ್ಠಾಯ ದೇನ್ತೇ ನ ಗಣ್ಹತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಬಳನ್ತರಾಯೋ ಹೋತೀತಿ। **ನ ಗಬ್ಭಿನಿಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಗಬ್ಭಿನಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಯಂ ದಾರಕೋ ಕಿಲಮತಿ। **ಪಾಯನ್ತಿಯಾ** ದಾರಕಸ್ಸ ಖೀರನ್ತರಾಯೋ ಹೋತಿ। **ಪುರಿಸನ್ತರಗತಾಯ** ರತಿಅನ್ತರಾಯೋ ಹೋತೀತಿ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ **ನ ಸಙ್ಕಿತ್ತೀಸೂ**ತಿ ಸಙ್ಕಿತ್ತೇತ್ವಾ ಕತಭತ್ತೇಸು। ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಸಮಯೇ ಕಿರ ಅಚೇಲಕಸಾವಕಾ ಅಚೇಲಕಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ತತೋ ತತೋ ತಣ್ಡುಲಾದೀನಿ ಸಮಾದಪೇತ್ವಾ ಭತ್ತಂ ಪಚನ್ತಿ, ಉಕ್ಕಟ್ಠಾಚೇಲಕೋ ತತೋ ನ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನ ಯತ್ಥ ಸಾ**ತಿ ಯತ್ಥ ಸುನಖೋ 'ಪಿಣ್ಡಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಉಪಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ತಸ್ಸ ಅದತ್ವಾ ಆಹಟಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಏತಸ್ಸ ಪಿಣ್ಡನ್ತರಾಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ಸಣ್ಡಸಣ್ಡಚಾರಿನೀತಿ ಸಮೂಹಸಮೂಹಚಾರಿನೀ। ಸಚೇ ಹಿ ಅಚೇಲಕಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖಂ ದಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ಮಾನುಸ್ಸಕಾ ಭತ್ತಗೇಹಂ ಪವಿಸನ್ತಿ, ತೇಸು ಚ ಪವಿಸನ್ತೇಸು ಕಳೋಪಿಮುಖಾದೀಸು ನಿಲೀನಾ ಮಕ್ಖಿಕಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಸಣ್ಡಸಣ್ಡಾ ಚರನ್ತಿ, ತತೋ ಆಹಟಂ ಭಿಕ್ಖಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಕ್ಖಿಕಾನಂ ಗೋಚರನ್ತರಾಯೋ ಜಾತೋತಿ। **ಥುಸೋದಕ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸಸ್ಸಸಮ್ಭಾರೇಹಿ ಕತಂ ಸೋವೀರಕಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಸುರಾಪಾನಮೇವ ಸಾವಜ್ಜಂ। ಅಯಂ ಪನ ಏತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಾವಜ್ಜಸಞ್ಞೀ। **ಏಕಾಗಾರಿಕೋ**ತಿ ಯೋ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಗೇಹೇ ಭಿಕ್ಖಂ ಲಭಿತ್ವಾ ನಿವತ್ತತಿ। **ಏಕಾಲೋಪಿಕೋ**ತಿ ಯೋ ಏಕೇನೇವ ಆಲೋಪೇನ ಯಾಪೇತಿ। **ದ್ವಾಗಾರಿಕಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಏಕಿಸ್ಸಾಪಿ ದತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಏಕಾಯ ದತ್ತಿಯಾ। ದತ್ತಿ ನಾಮ ಏಕಾ ಖುದ್ದಕಪಾತಿ ಹೋತಿ, ಯತ್ಥ ಅಗ್ಗಭಿಕ್ಖಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಪೇನ್ತಿ।

ಏಕಾಹಿಕನ್ತಿ ಏಕದಿವಸನ್ತರಿಕಂ। **ಅಡ್ಢಮಾಸಿಕ**ನ್ತಿ ಅಡ್ಢಮಾಸನ್ತರಿಕಂ। **ಪರಿಯಾಯಭತ್ತಭೋಜನ**ನ್ತಿ ವಾರಭತ್ತಭೋಜನಂ। ಏಕಾಹವಾರೇನ ದ್ವೀಹವಾರೇನ ಸತ್ತಾಹವಾರೇನ ಅಡ್ಢಮಾಸವಾರೇನಾತಿ - ಏವಂ ದಿವಸವಾರೇನ ಆಭತಭತ್ತಭೋಜನಂ।

ಸಾಕಭಕ್ಖೋತಿ ಅಲ್ಲಸಾಕಭಕ್ಖೋ। **ಸಾಮಾಕಭಕ್ಖೋತಿ** ಸಾಮಾಕತಣ್ಡುಲಭಕ್ಖೋ। ನೀವಾರಾದೀಸು - **ನೀವಾರಾ** ನಾಮ ತಾವ ಅರಞ್ಞೇ ಸಯಂ ಜಾತಾ ವೀಹಿಜಾತಿ। **ದದ್ದುಲನ್ತಿ** ಚಮ್ಮಕಾರೇಹಿ ಚಮ್ಮಂ ವಿಲಿಖಿತ್ವಾ ಛಡ್ಡಿತಕಸಟಂ। **ಹಟಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಸಿಲೇಸೋಪಿ, ಸೇವಾಲೋಪಿ ಕಣಿಕಾರಾದಿರುಕ್ಖನಿಯ್ಯಾಸೋಪಿ। **ಕಣನ್ತಿ** ಕುಣ್ಡಕಂ। **ಆಚಾಮೋತಿ** ಭತ್ತಉಕ್ಖಲಿಕಾಯ ಲಗ್ಗೋ ಝಾಮೋದನೋ। ತಂ ಛಡ್ಡಿತಟ್ಠಾನೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಖಾದತಿ। "ಓದನಕಞ್ಜಿಯ"ನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಪಿಞ್ಞಾಕಾ**ದಯೋ ಪಾಕಟಾ ಏವ। **ಪವತ್ತಫಲಭೋಜೀತಿ** ಪತಿತಫಲಭೋಜೀ।

ಸಾಣಾನೀತಿ ಸಾಣವಾಕಚೇಲಾನಿ। **ಮಸಾಣಾನೀತಿ** ಮಿಸ್ಸಕಚೇಲಾನಿ। **ಛವದುಸ್ಸಾನೀತಿ** ಮತಸರೀರತೋ ಛಡ್ಡಿತವತ್ಥಾನಿ। ಏರಕತಿಣಾದೀನಿ ವಾ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ಕತನಿವಾಸನಾನಿ। **ಪಂಸುಕೂಲಾನೀತಿ** ಪಥವಿಯಂ ಛಡ್ಡಿತನನ್ತಕಾನಿ। **ತಿರೀಟಾನೀತಿ** ರುಕ್ಖತ್ತಚವತ್ಥಾನಿ। **ಅಜಿನನ್ತಿ** ಅಜಿನಮಿಗಚಮ್ಮಂ। **ಅಜಿನಕ್ಖಿಪನ್ತಿ** ತದೇವ ಮಜ್ಝೇ ಫಾಲಿತಂ। ಸಖುರಕನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಕುಸಚೀರನ್ತಿ** ಕುಸತಿಣಾನಿ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ಕತಚೀರಕಂ। **ವಾಕಚೀರಫಲಕಚೀರೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕೇಸಕಮ್ಬಲನ್ತಿ** ಮನುಸ್ಸಕೇಸೇಹಿ ಕತಕಮ್ಬಲಂ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ತನ್ತಾವುತಾನಂ ವತ್ಥಾನಂ ಕೇಸಕಮ್ಬಲೋ ತೇಸಂ ಪತಿಕುಟ್ಠೋ ಅಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೮)। **ವಾಳಕಮ್ಬಲನ್ತಿ** ಅಸ್ಸವಾಳಾದೀಹಿ ಕತಕಮ್ಬಲಂ। **ಉಲೂಕಪಕ್ಖನ್ತಿ** ಉಲೂಕಪತ್ತಾನಿ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ಕತನಿವಾಸನಂ। **ಉಬ್ಭಟ್ಠಕೋತಿ** ಉದ್ಧಂ ಠಿತಕೋ।

ಉಕ್ಕುಟಿಕಪ್ಪಧಾನಮನುಯುತ್ತೋತಿ ಉಕ್ಕುಟಿಕವೀರಿಯಂ ಅನುಯುತ್ತೋ। ಗಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ಉಕ್ಕುಟಿಕೋವ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ। **ಕಣ್ಟಕಾಪಸ್ಸಯಿಕೋತಿ** ಅಯಕಣ್ಟಕೇ ವಾ ಪಕತಿಕಣ್ಟಕೇ ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಚಮ್ಮಂ ಅತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಾನಚಙ್ಕಮಾದೀನಿ ಕರೋತಿ। **ಸೇಯ್ಯನ್ತಿ** ಸಯನ್ತೋಪಿ ತತ್ಥೇವ ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ। ಸಾಯಂ ತತಿಯಮಸ್ಸಾತಿ **ಸಾಯತತಿಯಕಂ।** "ಪಾತೋ, ಮಜ್ಝನ್ಹಿಕೇ, ಸಾಯನ್ತಿ ದಿವಸಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪಾಪಂ ಪವಾಹೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉದಕೋರೋಹನಾನುಯೋಗಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ವಿಹರತಿ।

೧೭೫. ಪರಂ ತಪತೀತಿ **ಪರನ್ತಪೋ।** ಪರೇಸಂ ಪರಿತಾಪನಾನುಯೋಗಂ **ಪರಪರಿತಾಪನಾನುಯೋಗಂ।** ಓರಬ್ಭಿಕಾದೀಸು - ಉರಬ್ಭಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಏಳಕಾ। ಉರಬ್ಭೇ ಹನತೀತಿ **ಓರಬ್ಭಿಕೋ। ಸೂಕರಿಕಾ**ದೀಸುಪಿ - ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಲುದ್ದೋತಿ** ದಾರುಣೋ ಕಕ್ಖಳೋ। **ಮಚ್ಛಘಾತಕೋತಿ** ಮಚ್ಛಬನ್ಧೋ ಕೇವಟ್ಟೋ। **ಬನ್ಧನಾಗಾರಿಕೋತಿ** ಬನ್ಧನಾಗಾರಗೋಪಕೋ। **ಕುರೂರಕಮ್ಮನ್ತಾತಿ** ದಾರುಣಕಮ್ಮನ್ತಾ।

೧೭೬. **ಮುದ್ಧಾವಸಿತ್ತೋತಿ** ಖತ್ತಿಯಾಭಿಸೇಕೇನ ಮುದ್ಧನಿ ಅಭಿಸಿತ್ತೋ। **ಪುರತ್ಥಿಮೇನ ನಗರಸ್ಸಾತಿ** ನಗರತೋ ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸಾಯ। **ಸನ್ಥಾಗಾರನ್ತಿ** ಯಞ್ಞಸಾಲಂ । **ಖರಾಜಿನಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾತಿ** ಸಖುರಂ ಅಜಿನಚಮ್ಮಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ। **ಸಪ್ಪಿತೇಲೇನಾತಿ** ಸಪ್ಪಿನಾ ಚ ತೇಲೇನ ಚ। ಠಪೇತ್ವಾ ಹಿ ಸಪ್ಪಿಂ ಅವಸೇಸೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಸ್ನೇಹೋ ತೇಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಣ್ಡುವಮಾನೋತಿ** ನಖಾನಂ ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಕಣ್ಡುವಿತಬ್ಬಕಾಲೇ ತೇನ ಕಣ್ಡುವಮಾನೋ। **ಅನನ್ತರಹಿತಾಯಾತಿ** ಅಸನ್ಥತಾಯ। **ಸರೂಪವಚ್ಛಾಯಾತಿ** ಸದಿಸವಚ್ಛಾಯ। ಸಚೇ ಗಾವೀ ಸೇತಾ ಹೋತಿ, ವಚ್ಛೋಪಿ ಸೇತಕೋವ ಸಚೇ ಕಬರಾ ವಾ, ರತ್ತಾ ವಾ, ವಚ್ಛೋಪಿ ತಾದಿಸೋವಾತಿ - ಏವಂ ಸರೂಪವಚ್ಛಾಯ। **ಸೋ ಏವಮಾಹಾತಿ** ಸೋ ರಾಜಾ ಏವಂ ವದೇತಿ। **ವಚ್ಛತರಾತಿ** ತರುಣವಚ್ಛಕಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾ ಬಲವವಚ್ಛಾ। **ವಚ್ಛತರೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಬರಿಹಿಸತ್ಥಾಯಾತಿ** ಪರಿಕ್ಖೇಪಕರಣತ್ಥಾಯ ಚೇವ ಯಞ್ಞಭೂಮಿಯಂ ಅತ್ಥರಣತ್ಥಾಯ ಚ।

೧೭೭. **ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ನಿಚ್ಛಾತೋತಿ** ಛಾತಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ, ಸಾ ಅಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ನಿಚ್ಛಾತೋ। ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿಬ್ಬುತತ್ತಾ **ನಿಬ್ಬುತೋ।** ಅನ್ತೋ ತಾಪನಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವಾ ಸೀತಲೋ ಜಾತೋತಿ **ಸೀತೀಭೂತೋ।** ಝಾನಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಸುಖಾನಿ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ **ಸುಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ। ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೇನ ಅತ್ತನಾತಿ** ಸೇಟ್ಠಭೂತೇನ ಅತ್ತನಾ।

ಇಮಂ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸ್ಸೇತುಂ - **ಇಧ ತಥಾಗತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತಥಾಗತೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋ - ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋತಿ। **ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ**ತಿಆದೀನಿ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** ವಿತ್ಥಾರಿತಾನೇವ। **ತಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ತಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸಮ್ಪದಂ ಧಮ್ಮಂ। **ಸುಣಾತಿ ಗಹಪತಿ ವಾ**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ಪಠಮಂ ಗಹಪತಿಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ? ನಿಹತಮಾನತ್ತಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ಚ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹಿ ಖತ್ತಿಯಕುಲತೋ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಜಾತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಮನ್ತೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಹೀನಜಚ್ಚಕುಲಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಜಾತಿತಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಗಹಪತಿದಾರಕಾ ಪನ ಕಚ್ಛೇಹಿ ಸೇದಂ ಮುಞ್ಚನ್ತೇಹಿ ಪಿಟ್ಠಿಯಾ ಲೋಣಂ ಪುಪ್ಫಮಾನಾಯ ಭೂಮಿಂ ಕಸಿತ್ವಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಮಾನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿಹತಮಾನದಪ್ಪಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಮಾನಂ ವಾ ದಪ್ಪಂ ವಾ ಅಕತ್ವಾ ಯಥಾಬಲಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಾ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ ಅರಹತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ। ಇತರೇಹಿ ಚ ಕುಲೇಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ನಾಮ ನ ಬಹುಕಾ, ಗಹಪತಿಕಾವ ಬಹುಕಾ। ಇತಿ ನಿಹತಮಾನತ್ತಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ಚ ಪಠಮಂ ಗಹಪತಿಂ ನಿದ್ದಿಸತೀತಿ।

ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ವಾತಿ ಇತರೇಸಂ ವಾ ಕುಲಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ। **ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ**ತಿ ಪತಿಜಾತೋ। **ತಥಾಗತೇ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮಿಮ್ಹಿ ತಥಾಗತೇ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ ಸೋ ಭಗವಾ"ತಿ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತಿ। **ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। **ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ**ತಿ ಸಚೇಪಿ ಸಟ್ಠಿಹತ್ಥೇ ಘರೇ ಯೋಜನಸತನ್ತರೇಪಿ ವಾ ದ್ವೇ ಜಾಯಮ್ಪತಿಕಾ ವಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ನೇಸಂ ಸಕಿಞ್ಚನಸಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೇನ ಘರಾವಾಸೋ ಸಮ್ಬಾಧೋಯೇವ। **ರಜೋಪಥೋ**ತಿ ರಾಗರಜಾದೀನಂ ಉಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಆಗಮನಪಥೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಅಲಗ್ಗನಟ್ಠೇನ ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ವಿಯಾತಿ **ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ**। ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಹಿ ಕೂಟಾಗಾರರತನಪಾಸಾದೇ ಚ ದೇವವಿಮಾನಾದೀಸು ಚ ಸುಪಿಹಿತದ್ವಾರವಾತಪಾನೇಸು ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೇಸು ವಸನ್ತೋಪಿ ನೇವ ಲಗ್ಗತಿ, ನ ಸಜ್ಜತಿ, ನ ಬಜ್ಝತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ"ತಿ।

ಅಪಿಚ - ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ಓಕಾಸಾಭಾವತೋ। ರಜೋಪಥೋ ಅಸಂವುತಸಙ್ಕಾರಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ರಜಾನಂ ಕಿಲೇಸರಜಾನಂ ಸನ್ನಿಪಾತಟ್ಠಾನತೋ। ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ಯಥಾಸುಖಂ ಓಕಾಸಸಮ್ಭಾವತೋ। **ನಯಿದಂ ಸುಕರಂ...ಪೇ॰... ಪಬ್ಬಜೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾ - ಯದೇತಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಏಕಮ್ಪಿ ದಿವಸಂ ಅಖಣ್ಡಂ ಕತ್ವಾ ಚರಿಮಕಚಿತ್ತಂ ಪಾಪೇತಬ್ಬತಾಯ **ಏಕನ್ತಪರಿಪುಣ್ಣಂ**। ಏಕದಿವಸಮ್ಪಿ ಚ ಕಿಲೇಸಮಲೇನ ಅಮಲಿನಂ ಕತ್ವಾ ಚರಿಮಕಚಿತ್ತಂ ಪಾಪೇತಬ್ಬತಾಯ **ಏಕನ್ತಪರಿಸುದ್ಧಂ**। **ಸಙ್ಖಲಿಖಿತಂ** ಲಿಖಿತಸಙ್ಖಸದಿಸಂ ಧೋತಸಙ್ಖಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಂ ಚರಿತಬ್ಬಂ। ಇದಂ ನ ಸುಕರಂ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸತಾ ಅಗಾರಮಜ್ಝೇ ವಸನ್ತೇನ ಏಕನ್ತಪರಿಪುಣ್ಣಂ...ಪೇ॰... ಚರಿತುಂ - "ಯಂನೂನಾಹಂ ಕೇಸೇ ಚ ಮಸ್ಸುಞ್ಚ ಓಹಾರೇತ್ವಾ ಕಸಾಯರಸಪೀತತಾಯ ಕಾಸಾಯಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರನ್ತಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ಅಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿದಹಿತ್ವಾ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಅಗಾರಸ್ಸ ಹಿತಂ ಕಸಿವಾಣಿಜ್ಜಾದಿಕಮ್ಮಂ "ಅಗಾರಿಯ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಞ್ಚ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ "ಅನಗಾರಿಯ"ನ್ತಿ ಞಾತಬ್ಬಾ। **ತಂ ಅನಗಾರಿಯಂ**। **ಪಬ್ಬಜೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯಂ। **ಅಪ್ಪಂ ವಾ**ತಿ ಸಹಸ್ಸತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಭೋಗಕ್ಖನ್ಧೋ ಅಪ್ಪೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸಹಸ್ಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಹಾ। ಅಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ ಞಾತಿಯೇವ **ಞಾತಿಪರಿವಟ್ಟೋ**। ಸೋಪಿ ವೀಸತಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಪ್ಪೋ ಹೋತಿ, ವೀಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಹಾ।

೧೭೮. **ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಿಕ್ಖಾಸಾಜೀವಸಮಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಯಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅಧಿಸೀಲಸಙ್ಖಾತಾ ಸಿಕ್ಖಾ, ತಞ್ಚ। ಯತ್ಥ ಚೇತೇ ಸಹ ಜೀವನ್ತಿ, ಏಕಜೀವಿಕಾ ಸಭಾಗವುತ್ತಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ ಭಗವತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಸಙ್ಖಾತಂ ಸಾಜೀವಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಸಿಕ್ಖನಭಾವೇನ

ಸಮಾಪನ್ನೋತಿ **ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಿಕ್ಖಾಸಾಜೀವಸಮಾಪನ್ನೋ। ಸಮಾಪನ್ನೋತಿ** ಸಿಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೋ ಸಾಜೀವಞ್ಚ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ತದುಭಯಂ ಉಪಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಪಹಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿತ್ಥಾರಿತಾ ಏವ। **ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಇಮಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ। **ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಹೀನಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತತೋ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯತೋ ಓರತೋ ವಿರತೋವ ಹೋತಿ। **ನಿಹಿತದಣ್ಡೋ ನಿಹಿತಸತ್ಥೋ**ತಿ ಪರೂಪಘಾತತ್ಥಾಯ ದಣ್ಡಂ ವಾ ಸತ್ಥಂ ವಾ ಆದಾಯ ಅವತ್ತನತೋ ನಿಕ್ಖಿತ್ತದಣ್ಡೋ ಚೇವ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಸತ್ಥೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ದಣ್ಡಂ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅವಸೇಸಂ ಉಪಕರಣಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿನಾಸನಭಾವತೋ 'ಸತ್ಥ'ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ಭಿಕ್ಖೂ ಕತ್ತರದಣ್ಡಂ ವಾ ದನ್ತಕಟ್ಠವಾಸಿಂ ವಾ ಪಿಪ್ಫಲಿಕಂ ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಚರನ್ತಿ, ನ ತಂ ಪರೂಪಘಾತತ್ಥಾಯ। ತಸ್ಮಾ ನಿಹಿತದಣ್ಡಾ ನಿಹಿತಸತ್ಥಾತ್ವೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಲಜ್ಜೀ**ತಿ ಪಾಪಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣಾಯ ಲಜ್ಜಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ದಯಾಪನ್ನೋ**ತಿ ದಯಂ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತತಂ ಆಪನ್ನೋ। **ಸಬ್ಬಪಾಣಭೂತಹಿತಾನುಕಮ್ಪೀ**ತಿ ಸಬ್ಬೇ ಪಾಣಭೂತೇ ಹಿತೇನ ಅನುಕಮ್ಪಕೋ। ತಾಯ ದಯಾಪನ್ನತಾಯ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಾಣಭೂತಾನಂ ಹಿತಚಿತ್ತಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಇರಿಯತಿ, ಪಾಲೇತಿ।

ದಿನ್ನಮೇವ ಆದಿಯತೀತಿ **ದಿನ್ನಾದಾಯೀ**। ಚಿತ್ತೇನಪಿ ದಿನ್ನಮೇವ ಪಟಿಕಙ್ಖತೀತಿ **ದಿನ್ನಪಾಟಿಕಙ್ಖೀ**। ಥೇನೇತೀತಿ ಥೇನೋ। ನ ಥೇನೇನ **ಅಥೇನೇನ**। ಅಥೇನತ್ತಾಯೇವ **ಸುಚಿಭೂತೇನ। ಅತ್ತನಾ**ತಿ ಅತ್ತಭಾವೇನ। ಅಥೇನಂ ಸುಚಿಭೂತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಕತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ ಅಸೇಟ್ಠಚರಿಯಂ। ಬ್ರಹ್ಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಆಚಾರಂ ಚರತೀತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ। ಆರಾಚಾರೀ**ತಿ ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯತೋ ದೂರಚಾರೀ। **ಮೇಥುನಾ**ತಿ ರಾಗಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಸದಿಸತ್ತಾ ಮೇಥುನಕಾತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೇಹಿ ಪಟಿಸೇವಿತಬ್ಬತೋ ಮೇಥುನಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾ। **ಗಾಮಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಗಾಮವಾಸೀನಂ ಧಮ್ಮಾ।

ಸಚ್ಚಂ ವದತೀತಿ **ಸಚ್ಚವಾದೀ**। ಸಚ್ಚೇನ ಸಚ್ಚಂ ಸನ್ದಹತಿ ಘಟೇತೀತಿ **ಸಚ್ಚಸನ್ಧೋ**। ನ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಮುಸಾ ವದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ಹಿ ಪುರಿಸೋ ಕದಾಚಿ ಮುಸಾ ವದತಿ, ಕದಾಚಿ ಸಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ಮುಸಾವಾದೇನ ಅನ್ತರಿತತ್ತಾ ಸಚ್ಚಂ ಸಚ್ಚೇನ ನ ಘಟೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಸೋ ಸಚ್ಚಸನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಪನ ನ ತಾದಿಸೋ। ಜೀವಿತಹೇತುಪಿ ಮುಸಾ ಅವತ್ವಾ ಸಚ್ಚೇನ ಸಚ್ಚಂ ಸನ್ದಹತಿಯೇವಾತಿ ಸಚ್ಚಸನ್ಧೋ। **ಥೇತೋ**ತಿ ಥಿರೋ, ಥಿರಕಥೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಹಲಿದ್ದಿರಾಗೋ ವಿಯ, ಥುಸರಾಸಿಮ್ಹಿ ನಿಖಾತಖಾಣುಕೋ ವಿಯ, ಅಸ್ಸಪಿಟ್ಠೇ ಠಪಿತಕುಮ್ಭಣ್ಡಮಿವ ಚ, ನ ಥಿರಕಥೋ ಹೋತಿ। ಏಕೋ ಪಾಸಾಣಲೇಖಾ ವಿಯ, ಇನ್ದಖೀಲೋ ವಿಯ ಚ ಥಿರಕಥೋ ಹೋತಿ। ಅಸಿನಾ ಸೀಸೇ ಛಿನ್ದನ್ತೇಪಿ ದ್ವೇ ಕಥಾ ನ ಕಥೇತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಥೇತೋ। **ಪಚ್ಚಯಿಕೋ**ತಿ ಪತ್ತಿಯಾಯಿತಬ್ಬಕೋ, ಸದ್ಧಾಯಿಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಪಚ್ಚಯಿಕೋ ಹೋತಿ। 'ಇದಂ ಕೇನ ವುತ್ತಂ? ಅಸುಕೇನಾ'ತಿ ವುತ್ತೇ 'ಮಾ ತಸ್ಸ ವಚನಂ ಸದ್ದಹಥಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಏಕೋ ಪಚ್ಚಯಿಕೋ ಹೋತಿ। 'ಇದಂ ಕೇನ ವುತ್ತಂ? ಅಸುಕೇನಾ'ತಿ ವುತ್ತೇ 'ಯದಿ ತೇನ ವುತ್ತಂ, ಇದಮೇವ ಪಮಾಣಂ, ಇದಾನಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಮೇವ ಇದ'ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚಯಿಕೋ। **ಅವಿಸಂವಾದಕೋ ಲೋಕಸ್ಸಾ**ತಿ ತಾಯ ಸಚ್ಚವಾದಿತಾಯ ಲೋಕಂ ನ ವಿಸಂವಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಮೇಸಂ ಭೇದಾಯಾತಿ ಯೇಸಂ ಇತೋ ಸುತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಾನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಸುತಂ, ತೇಸಂ ಭೇದಾಯ। **ಭಿನ್ನಾನಂ ವಾ ಸನ್ಧಾತಾ**ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮಿತ್ತಾನಂ ವಾ ಸಮಾನುಪಜ್ಝಾಯಕಾದೀನಂ ವಾ ಕೇನಚಿದೇವ ಕಾರಣೇನ ಭಿನ್ನಾನಂ ಏಕಮೇಕಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ – 'ತುಮ್ಹಾಕಂ ಈದಿಸೇ ಕುಲೇ ಜಾತಾನಂ, ಏವಂ ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಇದಂ ನ ಯುತ್ತ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ವತ್ವಾ ಸನ್ಧಾನಂ ಕತ್ತಾ। **ಅನುಪ್ಪದಾತಾ**ತಿ ಸನ್ಧಾನಾನುಪ್ಪದಾತಾ। ದ್ವೇ ಜನೇ ಸಮಗ್ಗೇ ದಿಸ್ವಾ – 'ತುಮ್ಹಾಕಂ ಏವರೂಪೇ ಕುಲೇ ಜಾತಾನಂ, ಏವರೂಪೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಮೇತ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ವತ್ವಾ ದಳ್ಹೀಕಮ್ಮಂ ಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಗ್ಗೋ ಆರಾಮೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಸಮಗ್ಗಾರಾಮೋ**। ಯತ್ಥ ಸಮಗ್ಗಾ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ವಸಿತುಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಗ್ಗರಾಮೋತಿಪಿ ಪಾಳಿ। ಅಯಮೇವ

ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಗ್ಗರತೋ**ತಿ ಸಮಗ್ಗೇಸು ರತೋ। ತೇ ಪಹಾಯ ಅಞ್ಞತ್ರ ಗನ್ತುಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಗ್ಗೇ ದಿಸ್ವಾಪಿ ಸುತ್ವಾಪಿ ನನ್ದತೀತಿ **ಸಮಗ್ಗನನ್ದೀ**। **ಸಮಗ್ಗಕರಣಿಂ ವಾಚಂ ಭಾಸಿತಾ**ತಿ ಯಾ ವಾಚಾ ಸತ್ತೇ ಸಮಗ್ಗೇಯೇವ ಕರೋತಿ, ತಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಗುಣಪರಿದೀಪಕಮೇವ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ, ನ ಇತರನ್ತಿ।

ಕಾಲೇನ ವದತೀತಿ **ಕಾಲವಾದೀ**। ವತ್ತಬ್ಬಯುತ್ತಕಾಲಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ವದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭೂತಂ ತಥಂ ತಚ್ಛಂ ಸಭಾವಮೇವ ವದತೀತಿ **ಭೂತವಾದೀ**। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಮೇವ ಕತ್ವಾ ವದತೀತಿ **ಅತ್ಥವಾದೀ**। ನವಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ವದತೀತಿ **ಧಮ್ಮವಾದೀ**। ಸಂವರವಿನಯಪಹಾನವಿನಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ವದತೀತಿ **ವಿನಯವಾದೀ**। ನಿಧಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಠಪನೋಕಾಸೋ। ನಿಧಾನಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ನಿಧಾನವತೀ**। ಹದಯೇ ನಿಧಾತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ವಾಚಂ ಭಾಸಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಲೇನಾ**ತಿ ಏವರೂಪಿಂ ಭಾಸಮಾನೋಪಿ ಚ "ಅಹಂ ನಿಧಾನವತಿಂ ವಾಚಂ ಭಾಸಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ನ ಅಕಾಲೇನ ಭಾಸತಿ। ಯುತ್ತಕಾಲಂ ಪನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾವ ಭಾಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾಪದೇಸ**ನ್ತಿ ಸಉಪಮಂ, ಸಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಯನ್ತವತಿ**ನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ। ಯಥಾಸ್ಸಾ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ಭಾಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ಥಸಂಹಿತ**ನ್ತಿ ಅನೇಕೇಹಿಪಿ ನಯೇಹಿ ವಿಭಜನ್ತೇನ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಅತ್ಥಸಮ್ಪನ್ನಂ ಭಾಸತಿ। ಯಂ ವಾ ಸೋ ಅತ್ಥವಾದೀ ಅತ್ಥಂ ವದತಿ, ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಸಂಹಿತತ್ತಾ ಅತ್ಥಸಂಹಿತಂ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ। ನ ಅಞ್ಞಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಭಾಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೧೦೯. **ಬೀಜಗಾಮಭೂತಗಾಮಸಮಾರಮ್ಭಾ**ತಿ ಮೂಲಬೀಜಂ, ಖನ್ಧಬೀಜಂ, ಫಳುಬೀಜಂ, ಅಗ್ಗಬೀಜಂ ಬೀಜಬೀಜನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸ ಬೀಜಗಾಮಸ್ಸ ಚೇವ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ನೀಲತಿಣರುಕ್ಖಾದಿಕಸ್ಸ ಭೂತಗಾಮಸ್ಸ ಚ ಸಮಾರಮ್ಭಾ। ಛೇದನಭೇದನಪಚನಾದಿಭಾವೇನ ವಿಕೋಪನಾ ಪಟಿವಿರತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಭತ್ತಿಕೋ**ತಿ ಪಾತರಾಸಭತ್ತಂ, ಸಾಯಮಾಸಭತ್ತನ್ತಿ ದ್ವೇ ಭತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಪಾತರಾಸಭತ್ತಂ ಅನ್ತೋಮಜ್ಝನ್ಹಿಕೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಇತರಂ ಮಜ್ಝನ್ಹಿಕತೋ ಉದ್ಧಂ ಅನ್ತೋಅರುಣೇನ। ತಸ್ಮಾ ಅನ್ತೋಮಜ್ಝನ್ಹಿಕೇ ದಸಕ್ಖತ್ತುಂ ಭುಞ್ಜಮಾನೋಪಿ ಏಕಭತ್ತಿಕೋವ ಹೋತಿ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - ಏಕಭತ್ತಿಕೋತಿ। ರತ್ತಿಯಾ ಭೋಜನಂ ರತ್ತಿ, ತತೋ ಉಪರತೋತಿ **ರತ್ತೂಪರತೋ**। ಅತಿಕ್ಕನ್ತೇ ಮಜ್ಝನ್ಹಿಕೇ ಯಾವ ಸೂರಿಯತ್ಥಙ್ಗಮನಾ ಭೋಜನಂ ವಿಕಾಲಭೋಜನಂ ನಾಮ, ತತೋ ವಿರತತ್ತಾ **ವಿರತೋ ವಿಕಾಲಭೋಜನಾ**। ಸಾಸನಸ್ಸ ಅನನುಲೋಮತ್ತಾ ವಿಸೂಕಂ ಪಟಾಣೀಭೂತಂ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ವಿಸೂಕದಸ್ಸನಂ। ಅತ್ತನಾ ನಚ್ಚನನಚ್ಚಾಪನಾದಿವಸೇನ ನಚ್ಚಾ ಚ ಗೀತಾ ಚ ವಾದಿತಾ ಚ ಅನ್ತಮಸೋ ಮಯೂರನಚ್ಚನಾಪನಾದಿವಸೇನಪಿ ಪವತ್ತಾನಂ ನಚ್ಚಾದೀನಂ ವಿಸೂಕಭೂತಾ ದಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ **ನಚ್ಚಗೀತವಾದಿತವಿಸೂಕದಸ್ಸನಾ**। ನಚ್ಚಾದೀನಿ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಪಯೋಜೇತುಂ ವಾ ಪರೇಹಿ ಪಯೋಜಾಪೇತುಂ ವಾ ಯುತ್ತಾನಿ ಪಸ್ಸಿತುಂ ವಾ ನೇವ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ನ ಭಿಕ್ಖುನೀನಂ ವಟ್ಟನ್ತಿ। ಮಾಲಾದೀಸು - **ಮಾಲಾ**ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪುಪ್ಫಂ। **ಗನ್ಧ**ನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಗನ್ಧಜಾತಂ। **ವಿಲೇಪನ**ನ್ತಿ ಛವಿರಾಗಕರಣಂ। ತತ್ಥ ಪಿಳನ್ಧನ್ತೋ ಧಾರೇತಿ ನಾಮ। ಊನಟ್ಠಾನಂ ಪೂರೇನ್ತೋ ಮಣ್ಡೇತಿ ನಾಮ। ಗನ್ಧವಸೇನ ಛವಿರಾಗವಸೇನ ಚ ಸಾದಿಯನ್ತೋ ವಿಭೂಸೇತಿ ನಾಮ। **ಠಾನಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಕಾರಣಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಾಯ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ತಾನಿ ಮಾಲಾಧಾರಣಾದೀನಿ ಮಹಾಜನೋ ಕರೋತಿ, ತತೋ ಪಟಿವಿರತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಚ್ಚಾಸಯನಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಪಮಾಣಾತಿಕ್ಕನ್ತಂ। **ಮಹಾಸಯನಂ** ಅಕಪ್ಪಿಯಸನ್ಥತಂ, ತತೋ ಪಟಿವಿರತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜಾತರೂಪ**ನ್ತಿ ಸುವಣ್ಣಂ। **ರಜತ**ನ್ತಿ ಕಹಾಪಣೋ, ಲೋಹಮಾಸಕೋ, ಜತುಮಾಸಕೋ, ದಾರುಮಾಸಕೋತಿ ಯೇ ವೋಹಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಉಭಯಸ್ಸಾಪಿ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಾ ಪಟಿವಿರತೋ, ನೇವ ನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ, ನ ಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಸಾದಿಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆಮಕಧಞ್ಞಪಟಿಗ್ಗಹಣಾತಿ ಸಾಲಿವೀಹಿಯವಗೋಧುಮಕಙ್ಗುವರಕಕುದ್ರೂಸಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸತ್ತವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಆಮಕಧಞ್ಞಸ್ಸ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಾ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಏತೇಸಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಮೇವ, ಆಮಸನಮ್ಪಿ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ನ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। **ಆಮಕಮಂಸಪಟಿಗ್ಗಹಣಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞತ್ರ ಓದಿಸ್ಸ ಅನುಞ್ಞಾತಾ ಆಮಕಮಚ್ಛಮಂಸಾನಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಮೇವ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ನ ವಟ್ಟತಿ, ನೋ ಆಮಸನಂ। **ಇತ್ಥಿಕುಮಾರಿಕಪಟಿಗ್ಗಹಣಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಇತ್ಥೀ**ತಿ ಪುರಿಸನ್ತರಗತಾ। ಇತರಾ ಕುಮಾರಿಕಾ ನಾಮ। ತಾಸಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ಆಮಸನಮ್ಪಿ ಅಕಪ್ಪಿಯಮೇವ। **ದಾಸಿದಾಸಪಟಿಗ್ಗಹಣಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ದಾಸಿದಾಸವಸೇನೇವ ತೇಸಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। 'ಕಪ್ಪಿಯಕಾರಕಂ ದಮ್ಮಿ',

‘ಆರಾಮಿಕಂ ದಮ್ಮೀ’ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಪನ ವಟ್ಟತಿ। **ಅಜೇಳಕಾ**ದೀಸುಪಿ **ಖೇತ್ತವತ್ಥು**ಪರಿಯೋಸಾನೇಸು ಕಪ್ಪಿಯಾಕಪ್ಪಿಯನಯೋ ವಿನಯವಸೇನ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಖೇತ್ತಂ** ನಾಮ ಯಸ್ಮಿಂ ಪುಬ್ಬಣ್ಣಂ ರುಹತಿ। **ವತ್ಥು** ನಾಮ ಯಸ್ಮಿಂ ಅಪರಣ್ಣಂ ರುಹತಿ। ಯತ್ಥ ವಾ ಉಭಯಮ್ಪಿ ರುಹತಿ ತಂ ಖೇತ್ತಂ। ತದತ್ಥಾಯ ಅಕತಭೂಮಿಭಾಗೋ ವತ್ಥು। ಖೇತ್ತವತ್ಥುಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ವಾಪಿತಳಾಕಾದೀನಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೇವ।

ದೂತೇಯ್ಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ದೂತಕಮ್ಮಂ। ಗಿಹೀನಂ ಪಹಿತಂ ಪಣ್ಣಂ ವಾ ಸಾಸನಂ ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಗಮನಂ । **ಪಹೀಣಗಮನಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಪರಘರಂ ಪೇಸಿತಸ್ಸ ಖುದ್ದಕಗಮನಂ। **ಅನುಯೋಗೋ** ನಾಮ ತದುಭಯಕರಣಂ। ತಸ್ಮಾ ದೂತೇಯ್ಯಪಹೀಣಗಮನಾನಂ ಅನುಗೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಕಯವಿಕ್ಕಯಾ**ತಿ ಕಯಾ ಚ ವಿಕ್ಕಯಾ ಚ। ತುಲಾಕೂಟಾದೀಸು - **ಕೂಟ**ನ್ತಿ ವಞ್ಚನಂ। ತತ್ಥ ತುಲಾಕೂಟಂ ನಾಮ ರೂಪಕೂಟಂ, ಅಙ್ಗಕೂಟಂ ಗಹಣಕೂಟಂ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕೂಟನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ರೂಪಕೂಟಂ** ನಾಮ ದ್ವೇ ತುಲಾ ಸಮರೂಪಾ ಕತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಮಹತಿಯಾ ಗಣ್ಹಾತಿ, ದದನ್ತೋ ಖುದ್ದಿಕಾಯ ದೇತಿ। **ಅಙ್ಗಕೂಟಂ** ನಾಮ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ ಹತ್ಥೇನ ತುಲಂ ಅಕ್ಕಮತಿ, ದದನ್ತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ। **ಗಹಣಕೂಟಂ** ನಾಮ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಮೂಲೇ ರಜ್ಜುಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ದದನ್ತೋ ಅಗ್ಗೇ। **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕೂಟಂ** ನಾಮ ತುಲಂ ಸುಸಿರಂ ಕತ್ವಾ ಅನ್ತೋ ಅಯಚುಣ್ಣಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತಂ ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ ಕರೋತಿ, ದದನ್ತೋ ಅಗ್ಗಭಾಗೇ।

ಕಂಸೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸುವಣ್ಣಪಾತಿ। ತಾಯ ವಞ್ಚನಂ **ಕಂಸಕೂಟಂ**। ಕಥಂ? ಏಕಂ ಸುವಣ್ಣಪಾತಿಂ ಕತ್ವಾ ಅಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ತಿಸ್ಸೋ ಲೋಹಪಾತಿಯೋ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣಾ ಕರೋನ್ತಿ, ತತೋ ಜನಪದಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಅಡ್ಢಕುಲಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಸುವಣ್ಣಭಾಜನಾನಿ ಕಿಣಥಾ’ತಿ ವತ್ವಾ ಅಗ್ಘೇ ಪುಚ್ಛಿತೇ ಸಮಗ್ಘತರಂ ದಾತುಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋ ತೇಹಿ ‘ಕಥಂ ಇಮೇಸಂ ಸುವಣ್ಣಭಾವೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ’ತಿ ವುತ್ತೇ ‘ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಥಾ’ತಿ ಸುವಣ್ಣಪಾತಿಂ ಪಾಸಾಣೇ ಘಂಸಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪಾತಿಯೋ ದತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಮಾನಕೂಟಂ ನಾಮ ಹದಯಭೇದಸಿಖಾಭೇದರಜ್ಜುಭೇದವಸೇನ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಹದಯಭೇದೋ** ಸಪ್ಪಿತೇಲಾದಿಮಿನನಕಾಲೇ ಲಬ್ಭತಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಛಿದ್ದೇನ ಮಾನೇನ ‘ಸಣಿಕಂ ಆಸಿಞ್ಚಾ’ತಿ ವತ್ವಾ ಅನ್ತೋಭಾಜನೇ ಬಹುಂ ಪಗ್ಘರಾಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ದದನ್ತೋ ಛಿದ್ದಂ ಪಿಧಾಯ ಸೀಘಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ದೇತಿ। **ಸಿಖಾಭೇದೋ** ತಿಲತಣ್ಡುಲಾದಿಮಿನನಕಾಲೇ ಲಬ್ಭತಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸಣಿಕಂ ಸಿಖಂ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ದದನ್ತೋ ವೇಗೇನ ಪೂರೇತ್ವಾ ಸಿಖಂ ಛಿನ್ದನ್ತೋ ದೇತಿ। **ರಜ್ಜುಭೇದೋ** ಖೇತ್ತವತ್ಥುಮಿನನಕಾಲೇ ಲಬ್ಭತಿ। ಲಞ್ಜಂ ಅಲಭನ್ತಾ ಹಿ ಖೇತ್ತಂ ಅಮಹನ್ತಮ್ಪಿ ಮಹನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಮಿನನ್ತಿ।

ಉಕ್ಕೋಟನಾದೀಸು - **ಉಕ್ಕೋಟನ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾಮಿಕೇ ಸಾಮಿಕೇ ಕಾತುಂ ಲಞ್ಜಗ್ಗಹಣಂ। **ವಞ್ಚನ**ನ್ತಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಉಪಾಯೇಹಿ ಪರೇಸಂ ವಞ್ಚನಂ। ತತ್ರಿದಮೇಕಂ ವತ್ಥು - ಏಕೋ ಕಿರ ಲುದ್ದಕೋ ಮಿಗಞ್ಚ ಮಿಗಪೋತಕಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛತಿ। ತಮೇಕೋ ಧುತ್ತೋ - “ಕಿಂ ಭೋ ಮಿಗೋ ಅಗ್ಘತಿ, ಕಿಂ ಮಿಗಪೋತಕೋ”ತಿ ಆಹ। “ಮಿಗೋ ದ್ವೇ ಕಹಾಪಣೇ, ಮಿಗಪೋತಕೋ ಏಕ”ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ಕಹಾಪಣಂ ದತ್ವಾ ಮಿಗಪೋತಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಥೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನಿವತ್ತೋ , “ನ ಮೇ ಭೋ ಮಿಗಪೋತಕೇನ ಅತ್ಥೋ, ಮಿಗಂ ಮೇ ದೇಹೀ”ತಿ ಆಹ। ತೇನ ಹಿ “ದ್ವೇ ಕಹಾಪಣೇ ದೇಹೀ”ತಿ। ಸೋ ಆಹ - “ನನು ತೇ, ಭೋ, ಮಯಾ ಪಠಮಂ ಏಕೋ ಕಹಾಪಣೋ ದಿನ್ನೋ”ತಿ? “ಆಮ ದಿನ್ನೋ”ತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ಮಿಗಪೋತಕಂ ಗಣ್ಹ, ಏವಂ ಸೋ ಚ ಕಹಾಪಣೋ ಅಯಞ್ಚ ಕಹಾಪಣಗ್ಘಣಕೋ ಮಿಗಪೋತಕೋತಿ ದ್ವೇ ಕಹಾಪಣಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ಸೋ “ಕಾರಣಂ ವದತೀ”ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಮಿಗಪೋತಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮಿಗಂ ಅದಾಸೀತಿ।

ನಿಕತೀತಿ ಯೋಗವಸೇನ ವಾ ಮಾಯಾವಸೇನ ವಾ ಅಪಾಮಙ್ಗಂ ಪಾಮಙ್ಗನ್ತಿ, ಅಮಣಿಂ ಮಣೀತಿ, ಅಸುವಣ್ಣಂ ಸುವಣ್ಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಪತಿರೂಪಕೇನ ವಞ್ಚನಂ। **ಸಾಚಿಯೋಗೋ**ತಿ ಕುಟಿಲಯೋಗೋ। ಏತೇಸಂಯೇವ ಉಕ್ಕೋಟನಾದೀನಮೇತಂ ನಾಮಂ।

ತಸ್ಮಾ ಉಕ್ಕೋಟನಸಾಚಿಯೋಗೋ ವಞ್ಚನಸಾಚಿಯೋಗೋ ನಿಕತಿಸಾಚಿಯೋಗೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕೇಚಿ ಅಞ್ಞಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪರಿವತ್ತನಂ 'ಸಾಚಿಯೋಗೋ'ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ವಞ್ಚನೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ।

ಛೇದನಾದೀಸು - **ಛೇದನನ್ತಿ** ಹತ್ಥಚ್ಛೇದನಾದಿ। **ವಧೋತಿ** ಮಾರಣಂ। **ಬನ್ಧೋತಿ** ರಜ್ಜುಬನ್ಧನಾದೀಹಿ ಬನ್ಧನಂ। **ವಿಪರಾಮೋಸೋತಿ** ಹಿಮವಿಪರಾಮೋಸೋ, ಗುಮ್ಬವಿಪರಾಮೋಸೋತಿ ದುವಿಧೋ। ಯಞ್ಹಿ ಹಿಮಪಾತಸಮಯೇ ಹಿಮೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನಂ ಜನಂ ಮುಸನ್ತಿ, ಅಯಂ **ಹಿಮವಿಪರಾಮೋಸೋ**। ಯಂ ಗುಮ್ಬಾದೀಹಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಮುಸನ್ತಿ, ಅಯಂ **ಗುಮ್ಬವಿಪರಾಮೋಸೋ**। **ಆಲೋಪೋ** ವುಚ್ಚತಿ ಗಾಮನಿಗಮಾದೀನಂ ವಿಲೋಪಕರಣಂ। **ಸಹಸಾಕಾರೋತಿ** ಸಾಹಸಿಕಕಿರಿಯಾ। ಗೇಹಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಉರೇ ಸತ್ಥಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಇಚ್ಛಿತಭಣ್ಡಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮೇತಸ್ಮಾ ಛೇದನ...ಪೇ॰... ಸಹಸಾಕಾರಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತಿ।

೧೮೦. **ಸೋ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಹೋತೀತಿ** ಸೋ ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ದ್ವಾದಸವಿಧೇನ ಇತರೀತರಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ। **ಕಾಯಪರಿಹಾರಿಕೇನಾತಿ** ಕಾಯಂ ಪರಿಹರಣಮತ್ತಕೇನ। **ಕುಚ್ಛಿಪರಿಹಾರಿಕೇನಾತಿ** ಕುಚ್ಛಿಪರಿಹರಣಮತ್ತಕೇನ। **ಸಮಾದಾಯೇವ ಪಕ್ಕಮತೀತಿ** ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಕ್ಖಾರಮತ್ತಕಂ ಸಬ್ಬಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಕಾಯಪಟಿಬದ್ಧಂ ಕತ್ವಾವ ಗಚ್ಛತಿ। "ಮಮ ವಿಹಾರೋ ಪರಿವೇಣಂ ಉಪಟ್ಠಾಕೋ"ತಿ ಸಙ್ಗೋ ವಾ ಬದ್ಧೋ ವಾ ನ ಹೋತಿ। ಸೋ ಜಿಯಾ ಮುತ್ತಸರೋ ವಿಯ ಯೂಥಾ ಪಕ್ಕನ್ತೋ, ಮತ್ತಹತ್ಥೀ ವಿಯ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಂ ಸೇನಾಸನಂ ವನಸಣ್ಡಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ ವನಪತ್ಥಂ ಪಬ್ಭಾರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತೋ ಏಕೋವ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏಕೋವ ನಿಸೀದತಿ। ಸಬ್ಬಿರಿಯಾಪಥೇಸು ಏಕೋವ ಅದುತಿಯೋ।

"ಚಾತುದ್ದಿಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಘೋ ಚ ಹೋತಿ,
ಸನ್ತುಸ್ಸಮಾನೋ ಇತರೀತರೇನ।
ಪರಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹಿತಾ ಅಛಮ್ಭೀ,
ಏಕೋ ಚರೇ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪೋ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨)।

ಏವಂ ವಣ್ಣಿತಂ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಕಪ್ಪತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ।

ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ಸಾಧೇನ್ತೋ, **"ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಕ್ಖೀ ಸಕುಣೋತಿ** ಪಕ್ಖಯುತ್ತೋ ಸಕುಣೋ। **ಡೇತೀತಿ** ಉಪ್ಪತತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಸಕುಣೋ ನಾಮ "ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ರುಕ್ಖೋ ಪರಿಪಕ್ಕಫಲೋ"ತಿ ಞತ್ವಾ ನಾನಾದಿಸಾಹಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ನಖಪಕ್ಖತುಣ್ಡಾದೀಹಿ ತಸ್ಸ ಫಲಾನಿ ವಿಜ್ಝನ್ತಾ ವಿಧುನನ್ತಾ ಖಾದನ್ತಿ। "ಇದಂ ಅಜ್ಜತನಾಯ, ಇದಂ ಸ್ವಾತನಾಯ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ತೇಸಂ ನ ಹೋತಿ। ಫಲೇ ಪನ ಖೀಣೇ ನೇವ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಆರಕ್ಖಂ ಠಪೇನ್ತಿ, ನ ತತ್ಥ ಪತ್ತಂ ವಾ ನಖಂ ವಾ ತುಣ್ಡಂ ವಾ ಠಪೇನ್ತಿ। ಅಥ ಖೋ ತಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖೇ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಹುತ್ವಾ ಯೋ ಯಂ ದಿಸಾಭಾಗಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಸೋ ತೇನ ಸಪತ್ತಭಾರೋವ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಮೇವ **ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ನಿಸ್ಸಙ್ಗೋ** ನಿರಪೇಕ್ಖೋಯೇವ ಪಕ್ಕಮತಿ, ತೇನ ವುತ್ತಂ ಸಮಾದಾಯೇವ ಪಕ್ಕಮತೀತಿ। **ಅರಿಯೇನಾತಿ** ನಿದ್ದೋಸೇನ। **ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ** ಸಕೇ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಅನವಜ್ಜಸುಖನ್ತಿ** ನಿದ್ದೋಸಸುಖಂ।

೧೮೧. **ಸೋ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ** ಸೋ ಇಮಿನಾ ಅರಿಯೇನ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಅಬ್ಯಾಸೇಕಸುಖನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅನವಸಿತ್ತಸುಖಂ। ಅವಿಕಿಣ್ಣಸುಖನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸುಖಞ್ಹಿ ದಿಟ್ಠಾದೀಸು ದಿಟ್ಠಮತ್ತಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತತಾಯ ಅವಿಕಿಣ್ಣಂ ಹೋತಿ।

೧೮೨. **ಸೋ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇ**ತಿ ಸೋ ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಂವರೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ಇಮೇಸು ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಪಟಿಕ್ಕನ್ತಾದೀಸು ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞವಸೇನ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ **ಝಾನವಿಭಙ್ಗೇ** ವುತ್ತಮೇವ।

ಸೋ ಇಮಿನಾ ಚಾತಿಆದಿನಾ ಕಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ? ಅರಞ್ಞವಾಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ನತ್ಥಿ , ತಸ್ಸ ಅರಞ್ಞವಾಸೋ ನ ಇಜ್ಝತಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಗತೇಹಿ ವಾ ವನಚರಕೇಹಿ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅರಞ್ಞೇ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ "ಕಿಂ ಏವರೂಪಸ್ಸ ಪಾಪಭಿಕ್ಖುನೋ ಅರಞ್ಞವಾಸೇನಾ"ತಿ ಭೇರವಂ ಸದ್ದಂ ಸಾವೇನ್ತಿ। ಹತ್ಥೇಹಿ ಸೀಸಂ ಪಹರಿತ್ವಾ ಪಲಾಯನಾಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ । "ಅಸುಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಅರಞ್ಞಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಅಕಾಸೀ"ತಿ ಅಯಸೋ ಪತ್ಥರತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನೇತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ಅರಞ್ಞವಾಸೋ ಇಜ್ಝತಿ। ಸೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಳಕಂ ವಾ ತಿಲಕಂ ವಾ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪೀತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕಮತಿ। ಅರಞ್ಞೇ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ ಅತ್ತಮನಾ ವಣ್ಣಂ ಭಾಸನ್ತಿ। ಇತಿಸ್ಸ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತತೇಲಬಿನ್ದು ವಿಯ ಯಸೋ ವಿತ್ಥಾರಿಕೋ ಹೋತಿ। **ವಿವಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಸೋ ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ...ಪೇ॰... ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಏತ್ತಕೇ ಠಾನೇ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** ವುತ್ತಮೇವ।

೧೮೫. ತತಿಯವಿಜ್ಜಾಯ **ಸೋ ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಕಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆಸವಾನಂ ಖಯಞಾಣಾಯಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣತ್ಥಾಯ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಆಸವಾನಂ ವಿನಾಸನತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ರ ಚೇತಂ ಞಾಣಂ ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮೇತೀ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತಿ। **ಸೋ ಇದಂ ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು - "ಏತ್ತಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ"ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಸರಸಲಕ್ಖಣಪ್ಪಟಿವೇಧೇನ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಸ ಚ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಂ ತಣ್ಹಂ - ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿ; ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಯಂ ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ - ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋತಿ; ತಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ - ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾತಿ ಸರಸಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೇನ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ - ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಸರೂಪತೋ ಸಚ್ಚಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಪರಿಯಾಯತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಇಮೇ ಆಸವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತಸ್ಸ ಏವಂ ಜಾನತೋ ಏವಂ ಪಸ್ಸತೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಏವಂ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಏವಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕೋಟಿಪ್ಪತ್ತಂ ಮಗ್ಗಂ ಕಥೇತಿ। **ಕಾಮಾಸವಾ**ತಿ ಕಾಮಾಸವತೋ। **ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಫಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ವಿಮುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮುತ್ತಮಿತಿ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಖೀಣಾ ಜಾತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ತಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ। ತೇನ ಹಿ ಞಾಣೇನ ಸೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ 'ಖೀಣಾ ಜಾತೀ'ತಿಆದೀನಿ ಪಜಾನಾತಿ। **ವುಸಿತ**ನ್ತಿ ವುಟ್ಠಂ ಪರಿವುಟ್ಠಂ ಕತಂ ಚರಿತಂ ನಿಟ್ಠಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ। ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಂ ವಸನ್ತಿ ನಾಮ। ಖೀಣಾಸವೋ ವುಟ್ಠವಾಸೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ **ವುಸಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। **ಕತಂ ಕರಣೀಯ**ನ್ತಿ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾವಸೇನ ಸೋಳಸವಿಧಮ್ಪಿ ಕಿಚ್ಚಂ ನಿಟ್ಠಾಪಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕಾದಯೋ ಹಿ ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿ; ಖೀಣಾಸವೋ ಕತಕರಣೀಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಕರಣೀಯಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ। "ಕತಂ ಕರಣೀಯ"ನ್ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। **ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾ**ತಿ "ಇದಾನಿ ಪುನ ಏತ್ಥಭಾವಾಯ ಏವಂ ಸೋಳಸಕಿಚ್ಚಭಾವಾಯ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಾಯ ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

೧೮೬. ಸರಾಗಾದೀಸು - **ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ಅಪ್ಪಹೀನೋ।

೧೮೭. **ಲಾಭೀ ಹೋತೀತಿ**ಆದೀಸು - **ಲಾಭೀತಿ** ಲಾಭವಾ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಚೇತೋಸಮಥಸ್ಸಾತಿ** ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚೇತೋಸಮಥಸ್ಸ। **ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾಯಾತಿ** ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ। **ರೂಪಸಹಗತಾನನ್ತಿ** ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತೀನಂ। **ಅರೂಪಸಹಗತಾನನ್ತಿ** ನ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ದುತಿಯೋ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಅರಿಯಸಾವಕೋ। ತತಿಯೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। ಚತುತ್ಥೋ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೮೮. ಅನುಸೋತಗಾಮೀಆದೀಸು - **ಅನುಸೋತಗಾಮೀತಿ** ವಟ್ಟಸೋತಂ ಅನುಗತೋ, ವಟ್ಟಸೋತೇ ನಿಮುಗ್ಗೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಸೋತಗಾಮೀತಿ** ಪಟಿಸೋತಗಮನೋ । ಅನುಸೋತಂ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಪಟಿಸೋತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಪಾಪಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ನ ಕರೋತೀತಿ** ಪಞ್ಞತ್ತಂ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ನ ಕರೋತಿ। **ಸಹಾಪಿ ದುಕ್ಖೇನ ಸಹಾಪಿ ದೋಮನಸ್ಸೇನಾತಿ** ಕಿಲೇಸಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸೇನ ಸದ್ಧಿಮ್ಪಿ। **ಪರಿಪುಣ್ಣನ್ತಿ** ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಏಕಾಯಪಿ ಅನೂನಂ। **ಪರಿಸುದ್ಧನ್ತಿ** ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ** ಸೇಟ್ಠಚರಿಯಂ। ಇಮಿನಾ ವಾರೇನ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಕಥಿತಾ। ಕಿಂ ಪನ ತೇ ರುದನ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರನ್ತೀತಿ? ಆಮ। ಕಿಲೇಸರೋದನೇನ ರುದನ್ತಾ ಚರನ್ತಿ ನಾಮ। ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖುಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ।

ಠಿತತ್ತೋತಿ ಠಿತಸಭಾವೋ। **ಅನಾಗಾಮೀತಿ** ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇಹಿ ಅಕಮ್ಪನೀಯಚಿತ್ತತಾಯ ಚ ತಮ್ಹಾ ಲೋಕಾ ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಯ ಚ ಠಿತಸಭಾವೋ ನಾಮ। **ತಿಣ್ಣೋತಿ** ತಣ್ಹಾಸೋತಂ ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ। **ಪಾರಙ್ಗತೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಪಾರಂ ಗತೋ। **ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿನ್ತಿ** ಫಲಸಮಾಧಿಂ। **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿನ್ತಿ** ಫಲಞಾಣಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಖೀಣಾಸವೋ "ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಬಾಹಿತಪಾಪತಾಯ ಹಿ ಏಸ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ** ನಾಮ।

೧೮೯. ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಾದೀಸು - **ಅಪ್ಪಕಂ ಸುತಂ ಹೋತೀತಿ** ನವಙ್ಗೇ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಥೋಕಂ ಸುತಂ ಹೋತಿ। **ನ ಅತ್ಥಮಞ್ಞಾಯ, ನ ಧಮ್ಮಮಞ್ಞಾಯ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಞ್ಚ ಪಾಳಿಞ್ಚ ಜಾನಿತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುರೂಪಧಮ್ಮಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ನ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೯೦. ಸಮಣಮಚಲಾದೀಸು - **ಸಮಣಮಚಲೋತಿ** ಸಮಣಅಚಲೋ, ಮಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ನಿಚ್ಚಲಸಮಣೋ, ಥಿರಸಮಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಾಸನೇ ಮೂಲಜಾತಾಯ ಸದ್ಧಾಯ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ 'ಸಮಣಮಚಲೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕದಾಗಾಮೀ ಪನ ರಜ್ಜನಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ **ಸಮಣಪದುಮೋತಿ** ವುತ್ತೋ। ರತ್ತಟ್ಠೋ ಹಿ ಇಧ ಪದುಮಟ್ಠೋ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಅನಾಗಾಮೀ ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ರಜ್ಜನಕಿಲೇಸಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ **ಸಮಣಪುಣ್ಡರೀಕೋತಿ** ವುತ್ತೋ। ಪಣ್ಡರಟ್ಠೋ ಹಿ ಇಧ ಪುಣ್ಡರೀಕಟ್ಠೋ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ । ಖೀಣಾಸವೋ ಚ ಥದ್ಧಭಾವಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವೇನ **ಸಮಣೇಸು ಸಮಣಸುಖುಮಾಲೋ** ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಪ್ಪದುಕ್ಖಟ್ಠೇನಪಿ ಚೇಸ ಸಮಣಸುಖುಮಾಲೋಯೇವಾತಿ।

ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೫. ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. ಪಞ್ಚಕೇ - **ತತ್ರಾತಿ** ತೇಸು "ಆರಭತಿ ಚ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಚ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಪುಗ್ಗಲೇಸು। **ಯ್ವಾಯನ್ತಿ** ಯೋ ಅಯಂ। **ಆರಭತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಭಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮಕಿರಿಯಾಹಿಂಸನವೀರಿಯವಿಕೋಪನಾಪತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮೇಸು ವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮ್ಭೋತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಭಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೪೮) ಕಮ್ಮೇ ಆಗತೋ। "ಮಹಾಯಞ್ಞಾ ಮಹಾರಮ್ಭಾ, ನ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಮಹಪ್ಫಲಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೯) ಕಿರಿಯಾಯಂ। "ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಾಣಂ ಆರಭನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧-೫೨) ಹಿಂಸನೇ। "ಆರಭಥ, ನಿಕ್ಖಮಥ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫) ವೀರಿಯೇ। "ಬೀಜಗಾಮಭೂತಗಾಮಸಮಾರಮ್ಭಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦, ೧೯೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೩) ವಿಕೋಪನೇ। "ಆರಭತಿ ಚ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೪೨) ಅಯಂ ಪನ ಆಪತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಆಗತೋ। ತಸ್ಮಾ ಆಪತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಆರಭತಿ ಚೇವ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಚ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತೀತಿ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ನ ಜಾನಾತಿ। **ಯತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಅಸ್ಸ, ಯಂ ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ಏತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪರಿಸೇಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ? ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ। ಫಲಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪನ ನಿರುದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಇಧ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಫಲಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆರಮ್ಭಜಾತಿ** ಆಪತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮಸಮ್ಭವಾ। **ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಜಾತಿ** ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರತೋ ಜಾತಾ। **ಪವಡ್ಢನ್ತೀತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನೇನ ವಡ್ಢನ್ತಿ। **ಸಾಧೂತಿ** ಆಯಾಚನಸಾಧು। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಾವ ಅಪರದ್ಧಞ್ಚ ವತ ಆಯಸ್ಮತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಮಯಂ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಯಾಚಾಮ - "ದೇಸೇತಬ್ಬಯುತ್ತಕಸ್ಸ ದೇಸನಾಯ, ವುಟ್ಠಾತಬ್ಬಯುತ್ತಕಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನೇನ, ಆವಿಕಾತಬ್ಬಯುತ್ತಕಸ್ಸ ಆವಿಕಿರಿಯಾಯ, ಆರಮ್ಭಜೇ ಆಸವೇ ಪಹಾಯ, ಸುದ್ಧನ್ತೇ ಠಿತಭಾವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಜೇ ಆಸವೇ ಪಟಿವಿನೋದೇತ್ವಾ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಞ್ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವೇತೂ"ತಿ। **ಅಮುನಾ ಪಞ್ಚಮೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನಾತಿ** ಏತೇನ ಪಞ್ಚಮೇನ ಖೀಣಾಸವಪುಗ್ಗಲೇನ। **ಸಮಸಮೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಗುಣೇಹಿ ಸಮಭಾವೇನೇವ ಸಮೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಏವಂ ಖೀಣಾಸವೇನ ಓವದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆರಭತಿ ನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತೀತಿ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಂ ಪನ ದೇಸೇತುಂ ಸಭಾಗಪುಗ್ಗಲಂ ಪರಿಯೇಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತಿ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ವುಟ್ಠಿತತ್ತಾ ನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಆರಭತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತೀತಿ** ಆಪತ್ತಿಂ ನಾಪಜ್ಜತಿ, ವಿನಯಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಪನ ಅಕೋವಿದತ್ತಾ ಅನಾಪತ್ತಿಯಂ ಆಪತ್ತಿಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತಿ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಸಕಿಂ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಛಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಾಪಜ್ಜತಿ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಂ ಪನ ವಿನೋದೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಆರಭತಿ ನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತೀತಿ** ನೇವ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹೋತಿ। ಕತಮೋ ಪನೇಸ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ? ಓಸ್ಸಟ್ಠವೀರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ। ಸೋ ಹಿ "ಕಿಂ ಮೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಕಾಲೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ, ಅನಾಗತೇ **ಮೇತ್ತೇಯ್ಯಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಕಾಲೇ** ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ವಿಸುದ್ಧಸೀಲೋಪಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ನ ಪೂರೇತಿ। ಸೋಪಿ "ಕಿಮತ್ಥಂ ಆಯಸ್ಮಾ ಪಮತ್ತೋ ವಿಹರತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ನಾಮ ಗತಿ ಅನಿಬದ್ಧಾ। ಆಯಸ್ಮಾ ಹಿ ಮೇತ್ತೇಯ್ಯಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಮ್ಮುಖಭಾವಂ ಲಭೇಯ್ಯಪಿ ನ ಲಭೇಯ್ಯಾಪೀತಿ ಅರಹತ್ತತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇಹೀ"ತಿ ಓವದಿತಬ್ಬೋವ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೯೨. ದತ್ವಾ ಅವಜಾನಾತೀತಿಆದೀಸು - ಏಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಮಹಾಪುಞ್ಞೋ ಚತುಪಚ್ಚಯಲಾಭೀ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚೀವರಾದೀನಿ ಲಭಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಅಪ್ಪಪುಞ್ಞಂ ಆಪುಚ್ಛತಿ। ಸೋಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಪುಚ್ಛನ್ತೇಪಿ ಗಣ್ಹಾತಿಯೇವ। ಅಥಸ್ಸ ಇತರೋ ಥೋಕಂ ಕುಪಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಮಙ್ಕುಭಾವಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೋ ವದತಿ - "ಅಯಂ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಚೀವರಾದೀನಿ ನ ಲಭತಿ, ಅಮ್ಹೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲಭತೀ"ತಿ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ **ದತ್ವಾ ಅವಜಾನಾತಿ** ನಾಮ। ಏಕೋ ಪನ ಏಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ವಸ್ಸಾನಿ ವಸನ್ತೋ ಪುಬ್ಬೇ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಕಾಲೇ ಚಿತ್ತೀಕಾರಂ ನ ಕರೋತಿ, ಆಸನಾಪಿ ನ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಉಪಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ನ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಸಂವಾಸೇನ ಅವಜಾನಾತಿ** ನಾಮ।

ಆಧೇಯ್ಯಮುಖೋತಿ ಆದಿತೋ ಧೇಯ್ಯಮುಖೋ। ಪಠಮವಚನಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಪಿತಮುಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಧಿಮುಚ್ಚಿತಾ ಹೋತೀತಿ** ಸದ್ಧಾತಾ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಏಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಾರುಪ್ಪಂಯೇವ ಭಿಕ್ಖುಂ 'ಅಸಾರುಪ್ಪೋ ಏಸೋ'ತಿ ಕಥೇತಿ, ತಂ ಸುತ್ವಾ ಏಸ ನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಪುನ ಅಞ್ಞೇನ ಸಭಾಗೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ 'ಸಾರುಪ್ಪೋ ಅಯ'ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ತಸ್ಸ ವಚನಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ "ಅಸುಕೇನ ನಾಮ 'ಅಸಾರುಪ್ಪೋ ಅಯ'ನ್ತಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಕಥಿತ"ನ್ತಿ ಪುರಿಮಭಿಕ್ಖುನೋವ ಕಥಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಪರೋಪಿಸ್ಸ ದುಸ್ಸೀಲಂ 'ಸೀಲವಾ'ತಿ ಕಥೇತಿ। ತಸ್ಸ ವಚನಂ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞೇನ "ಅಸಾರುಪ್ಪೋ ಏಸ ಭಿಕ್ಖು, ನಾಯಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಸನ್ತಿಕಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ಯುತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತೋಪಿ ತಸ್ಸ ವಚನಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವ ಕಥಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಪರೋ ವಣ್ಣಮ್ಪಿ ಕಥಿತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅವಣ್ಣಮ್ಪಿ ಕಥಿತಂ ಗಣ್ಹಾತಿಯೇವ। ಅಯಮ್ಪಿ ಆಧೇಯ್ಯಮುಖೋಯೇವ ನಾಮ। ಆಧಾತಬ್ಬಮುಖೋ ಯಂ ಯಂ ಸುಣಾತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಠಪಿತಮುಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಲೋಲೋತಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇತ್ತರಕಾಲಟ್ಠಿತಿಕತ್ತಾ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀಹಿ ಲುಲಿತಭಾವೇನ ಲೋಲೋ। **ಇತ್ತರಸದ್ಧೋತಿ** ಪರಿತ್ತಸದ್ಧೋ, ಅಪರಿಪುಣ್ಣಸದ್ಧೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಜನವಸೇನ ಸದ್ಧಾವ **ಭತ್ತಿ**। **ಪೇಮಂ** ಸದ್ಧಾಪೇಮಂ ಗೇಹಸಿತಪೇಮಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿ। **ಪಸಾದೋ** ಸದ್ಧಾಪಸಾದೋವ। **ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಲೋಲೋ ಹೋತೀತಿ** ಏವಂ ಇತ್ತರಸದ್ಧಾದಿತಾಯ ಪುಗ್ಗಲೋ ಲೋಲೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಹಲಿದ್ದಿರಾಗೋ ವಿಯ , ಥುಸರಾಸಿಮ್ಹಿ ಕೋಟ್ಟಿತಖಾಣುಕೋ ವಿಯ, ಅಸ್ಸಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಠಪಿತಕುಮ್ಭಣ್ಡಂ ವಿಯ ಚ ಅನಿಬದ್ಧಟ್ಠಾನೋ ಮುಹುತ್ತೇನ ಪಸೀದತಿ, ಮುಹುತ್ತೇನ ಕುಪ್ಪತಿ।

ಮನ್ದೋ ಮೋಮೂಹೋತಿ ಅಞ್ಞಾಣಭಾವೇನ ಮನ್ದೋ ಅವಿಸದತಾಯ ಮೋಮೂಹೋ। ಮಹಾಮೂಳ್ಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೯೩. ಯೋಧಾಜೀವೂಪಮೇಸು - **ಯೋಧಾಜೀವಾತಿ** ಯುದ್ಧೂಪಜೀವಿನೋ। **ರಜಗ್ಗನ್ತಿ** ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದೀನಂ ಪಾದಪ್ಪಹಾರಭಿನ್ನಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಉಗ್ಗತಂ ರಜಕ್ಖನ್ಧಂ। **ನ ಸನ್ಥಮ್ಭತೀತಿ** ಸನ್ಥಮ್ಭಿತ್ವಾ ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ಸಹತಿ ರಜಗ್ಗನ್ತಿ** ರಜಕ್ಖನ್ಧಂ ದಿಸ್ವಾಪಿ ಅಧಿವಾಸೇತಿ। **ಧಜಗ್ಗನ್ತಿ** ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದಿಪಿಟ್ಠೇಸು ವಾ ರಥೇಸು ವಾ ಉಸ್ಸಾಪಿತಾನಂ ಧಜಾನಂ ಅಗ್ಗಂ। **ಉಸ್ಸಾರಣನ್ತಿ** ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸರಥಾದೀನಞ್ಚೇವ ಬಲಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಉಚ್ಚಾಸದ್ದಮಹಾಸದ್ದಂ। **ಸಮ್ಪಹಾರೇತಿ** ಸಮಾಗತೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಪಿ ಪಹಾರೇ। **ಹಞ್ಞತೀತಿ** ವಿಹಞ್ಞತಿ, ವಿಘಾತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತೀತಿ** ವಿಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಕತಿಭಾವಂ ಜಹತಿ। **ಸಹತಿ ಸಮ್ಪಹಾರನ್ತಿ** ದ್ವೇ ತಯೋ ಪಹಾರೇ ಪತ್ವಾಪಿ ಸಹತಿ, ಅಧಿವಾಸೇತಿ । **ತಮೇವ ಸಙ್ಗಾಮಸೀಸನ್ತಿ** ತಮೇವ ಜಯಖನ್ಧಾವಾರಟ್ಠಾನಂ। **ಅಜ್ಝಾವಸತೀತಿ** ಸತ್ತಾಹಮತ್ತಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಆವಸತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಲದ್ಧಪ್ಪಹಾರಾನಂ ಪಹಾರಜಗ್ಗನತ್ಥಞ್ಚೇವ ಕತಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ಞತ್ವಾ ಠಾನನ್ತರದಾನತ್ಥಞ್ಚ ಇಸ್ಸರಿಯಸುಖಾನುಭವನತ್ಥಞ್ಚ।

೧೯೪. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ಥು ಯೋಧಾಜೀವೇಹಿ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಾಸನೇ ತಥಾರೂಪೇ ಪಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದಂ ಓಪಮ್ಮಂ ಆಭತಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಏವಮೇವನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಸಂಸೀದತೀತಿ** ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಸ್ಮಿಂ ವಿಸೀದತಿ, ಅನುಪವಿಸತಿ। **ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಸನ್ಧಾರೇತುನ್ತಿ** ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಂ ಅನುಪಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಂ ಗೋಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ಸಿಕ್ಖಾದುಬ್ಬಲ್ಯಂ ಆವಿಕತ್ವಾತಿ** ಸಿಕ್ಖಾಯ ದುಬ್ಬಲಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ। **ಕಿಮಸ್ಸ ರಜಗ್ಗಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಕಿಂ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರಜಗ್ಗಂ ನಾಮಾತಿ ವದತಿ। **ಅಭಿರೂಪಾತಿ** ಅಭಿರೂಪವತೀ। **ದಸ್ಸನೀಯಾತಿ** ದಸ್ಸನಯೋಗ್ಗಾ। **ಪಾಸಾದಿಕಾತಿ** ದಸ್ಸನೇನೇವ ಚಿತ್ತಪ್ಪಸಾದಾವಹಾ। **ಪರಮಾಯಾತಿ** ಉತ್ತಮಾಯ। **ವಣ್ಣಪೋಕ್ಖರತಾಯಾತಿ** ಸರೀರವಣ್ಣೇನ ಚೇವ ಅಙ್ಗಸಣ್ಠಾನೇನ ಚ।

೧೯೬. **ಊಹಸತೀತಿ** ಅವಹಸತಿ। **ಉಲ್ಲಪತೀತಿ** ಕಥೇತಿ। **ಉಜ್ಜಗ್ಘತೀತಿ** ಪಾಣಿಂ ಪಹರಿತ್ವಾ ಮಹಾಹಸಿತಂ ಹಸತಿ। **ಉಪ್ಪಣ್ಡೇತೀತಿ** ಉಪ್ಪಣ್ಡನಕಥಂ ಕಥೇತಿ।

೧೯೭. **ಅಭಿನಿಸೀದತೀತಿ** ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ ಏಕಾಸನೇ ವಾ ನಿಸೀದತಿ। ದುತಿಯಪದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತೀತಿ** ಅವತ್ಥರತಿ।

೧೯೮. **ವಿನಿವೇಠೇತ್ವಾ ವಿನಿಮೋಚೇತ್ವಾತಿ** ಗಹಿತಟ್ಠಾನತೋ ತಸ್ಸ ಹತ್ಥಂ ವಿನಿವೇಠೇತ್ವಾ ಚೇವ, ಮೋಚೇತ್ವಾ ಚ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೧೯೯. ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೇಸು - **ಮನ್ದತ್ತಾ ಮೋಮೂಹತ್ತಾತಿ** ನೇವ ಸಮಾದಾನಂ ಜಾನಾತಿ, ನ ಆನಿಸಂಸಂ; ಅತ್ತನೋ ಪನ ಮನ್ದತ್ತಾ ಮೋಮೂಹತ್ತಾ ಅಞ್ಞಾಣೇನೇವ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ। **ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಇಚ್ಛಾಪಕತೋತಿ** ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಸ್ಸ ಮೇ ಸತೋ "ಅಯಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ"ತಿ ಚತುಪಚ್ಚಯಸಕ್ಕಾರಂ ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಲಜ್ಜೀ, ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋತಿಆದೀಹಿ ಚ ಗುಣೇಹಿ ಸಮ್ಭಾವೇಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಪಾಪಿಕಾಯ ಇಚ್ಛಾಯ ಠತ್ವಾ ತಾಯ ಪಾಪಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಿಭೂತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ। ಉಮ್ಮಾದವಸೇನ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತೋ ಪನ **ಉಮ್ಮಾದಾ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। **ವಣ್ಣಿತನ್ತಿ** ಇದಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಙ್ಗಂ ನಾಮ ಬುದ್ಧೇಹಿ ಚ ಬುದ್ಧಸಾವಕೇಹಿ ಚ ವಣ್ಣಿತಂ ಪಸತ್ಥನ್ತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಂಯೇವ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿಆದೀಸು** - "ಇತಿ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಇದಂ ಮೇ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಙ್ಗಂ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ ಸಂವತ್ತಿಸ್ಸತಿ; 'ಇತಿ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ಇದಂ ಮೇ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಙ್ಗಂ ಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಸಂವತ್ತಿಸ್ಸತಿ'; 'ಇತಿ ಕಿಲೇಸೇ ಸಂಲಿಖಿಸ್ಸಾಮಿ', ಇದಂ ಮೇ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಙ್ಗಂ ಕಿಲೇಸಸಲ್ಲೇಖನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ। **ಇದಮತ್ಥಿತನ್ತಿ** ಇಮಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಿಕಭಾವಂ, ಇಮಿನಾ ವಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಮತ್ತೇನ ಅತ್ಥಿಕಭಾವಂ। ಯಂ ಯಂ ಲದ್ಧಂ ತೇನ ತೇನೇವ ಯಾಪನಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಗ್ಗೋತಿ** ಜೇಟ್ಠಕೋ। ಸೇಸಾನಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಾನಿ।

ಗವಾ ಖೀರನ್ತಿ ಗಾವಿತೋ ಖೀರಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ವಿನಾ ಗಾವಿಯಾ। **ಖೀರಮ್ಹಾ ದಧೀತಿಆದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಯಥಾ ಏತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಗೋರಸೇಸು ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋ ಅಗ್ಗೋ; ಏವಮೇವಂ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೇಸು ಯ್ವಾಯಂ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಅಗ್ಗೋ ಚ ಸೇಟ್ಠೋ ಚ ಪಾಮೋಕ್ಖೋ ಚ ಉತ್ತಮೋ ಚ ಪವರೋ ಚ। ಇಮೇಸು ಪನ ಪಞ್ಚಸು ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೇಸು ದ್ವೇವ ಜನಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಾ , ತಯೋ ನ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಾ। ನಾಮಮತ್ತೇನ ಪನ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಖಲುಪಚ್ಛಾಭತ್ತಿಕಾದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೬. ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೨. ಛಕ್ಕೇ - **ತತ್ರಾತಿ** ತೇಸು ಛಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು। **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ** ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತೇನ ಅನಾಚರಿಯಕೇನ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ತೇನಾತಿಆದೀಸುಪಿ ತೇನ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬೋಧಿಞಾಣೇನ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ತೇನ ಸಾವಕಪಾರಮೀಞಾಣೇನ ತೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾ। ತೇನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಕರಣೇನ ತೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಅವಸೇಸಾ ಅರಹನ್ತೋ। ತೇನ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಅನಾಗಮನೇನ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನಾಗಾಮೀ। ತೇನ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಆಗಮನೇನ ತೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ।

ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೭. ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೩. ಸತ್ತಕೇ - **ಸಕಿಂ ನಿಮುಗ್ಗೋತಿ** ಏಕವಾರಂ ನಿಮುಗ್ಗೋ। **ಏಕನ್ತಕಾಳಕೇಹೀತಿ** ಏಕನ್ತೇನೇವ ಕಾಳಕೇಹಿ ನತ್ಥಿಕವಾದಅಹೇತುಕವಾದಅಕಿರಿಯವಾದಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಧಮ್ಮೇಹಿ। **ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ** ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕವಾರಂ ನಿಮುಗ್ಗೋ ತಥಾ ನಿಮುಗ್ಗೋವ ಹೋತಿ। ಏತಸ್ಸ ಹಿ ಪುನ ಭವತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಮಕ್ಖಲಿಗೋಸಾಲಾದಯೋ ವಿಯ ಹೇಟ್ಠಾ ನರಕಗ್ಗೀನಂಯೇವ ಆಹಾರೋ ಹೋತಿ।

ಸಾಹು ಸದ್ಧಾ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಸದ್ಧಾ ನಾಮ ಸಾಧುಲದ್ಧಿಕಾತಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜತಿ। ಸೋ ತಾವತಕೇನೇವ ಕುಸಲೇನ ಉಮ್ಮುಜ್ಜತಿ ನಾಮ। **ಸಾಧು ಹಿರೀತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಹಾಯತಿಯೇವಾತಿ** ಚಙ್ಕವಾರೇ ಆಸಿತ್ತಉದಕಂ ವಿಯ ಏಕನ್ತೇನ ಪರಿಹಾಯತೇವ। **ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ** ಏವಂ ಸಾಹು ಸದ್ಧಾತಿ। ಇಮೇಸಂ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವಸೇನ ಏಕವಾರಂ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪರಿಹಾನಿಯಾ ಪುನ ನಿಮುಜ್ಜತಿಯೇವ, ದೇವದತ್ತಾದಯೋ ವಿಯ। ದೇವದತ್ತೋ ಹಿ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ಪಞ್ಚ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾಪಿ ಪುನ ಬುದ್ಧಾನಂ ಪಟಿಕಣ್ಟಕತಾಯ ತೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಪರಿಹೀನೋ ರುಹಿರುಪ್ಪಾದಕಮ್ಮಂ ಸಙ್ಘಭೇದಕಮ್ಮಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ದುತಿಯಚಿತ್ತವಾರೇನ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಕೋಕಾಲಿಕೋ ದ್ವೇ ಅಗ್ಗಸಾವಕೇ ಉಪವದಿತ್ವಾ ಪದುಮನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ।

ನೇವ ಹಾಯತಿ ನೋ ವಡ್ಢತೀತಿ ಅಪ್ಪಹೋನಕಕಾಲೇಪಿ ನ ಹಾಯತಿ, ಪಹೋನಕಕಾಲೇಪಿ ನ ವಡ್ಢತಿ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಅಗಾರಿಕೇನಪಿ ಅನಗಾರಿಕೇನಪಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಅಗಾರಿಕೋ ಅಪ್ಪಹೋನಕಕಾಲೇ ಪಕ್ಖಿಕಭತ್ತಂ ವಾ ಸಲಾಕಭತ್ತಂ ವಾ ವಸ್ಸಾವಾಸಿಕಂ ವಾ ಉಪನಿಬನ್ಧಾಪೇತಿ। ಸೋ ಪಚ್ಛಾ ಪಹೋನಕಕಾಲೇಪಿ ಪಕ್ಖಿಕಭತ್ತಾದಿಮತ್ತಮೇವ ಪವತ್ತೇತಿ। ಅನಗಾರಿಕೋಪಿ ಆದಿಮ್ಹಿ ಅಪ್ಪಹೋನಕಕಾಲೇ ಉದ್ದೇಸಂ ವಾ ಧುತಙ್ಗಂ ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಮೇಧಾಬಲವೀರಿಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಹೋನಕಕಾಲೇಪಿ ತತೋ ಉತ್ತರಿಂ ನ ಕರೋತಿ। **ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ** ಏವಂ ಇಮಾಯ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಠಿತಿಯಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸತಿ ವಿಲೋಕೇತೀತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗಮನಮಗ್ಗಂ ಗನ್ತಬ್ಬಂ ದಿಸಂ ವಾ ಆಲೋಕೇತಿ ನಾಮ।

ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪತರತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲೋ ಕಿಲೇಸತನುತಾಯ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗನ್ತಬ್ಬದಿಸಾಭಿಮುಖೋ ಪತರತಿ ನಾಮ।

ಪತಿಗಾಧಪ್ಪತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ಅನಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲೋ ಉಟ್ಠಾಯ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ ಪತರಿತ್ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಿಟ್ಠತಿ, ನ ಪುನಾಗಚ್ಛತಿ।

ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೋಘಂ ತರಿತ್ವಾ ಪರತೀರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಥಲೇ ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಇಮೇ ಪನ ಸತ್ತ ಪುಗ್ಗಲಾ ಉದಕೋಪಮೇನ ದೀಪಿತಾ।

ಸತ್ತ ಕಿರ ಜಙ್ಘವಾಣಿಜಾ ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಪಟಿಪನ್ನಾ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಏಕಂ ಪುಣ್ಣನದಿಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು। ತೇಸು ಪಠಮಂ ಓತಿಣ್ಣೋ ಉದಕಭೀರುಕೋ ಪುರಿಸೋ ಓತಿಣ್ಣಟ್ಠಾನೇಯೇವ ನಿಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಉಟ್ಠಾತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ, ಅನ್ತೋಯೇವ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಭಕ್ಖೋ ಜಾತೋ। ದುತಿಯೋ ಓತಿಣ್ಣಟ್ಠಾನೇ ನಿಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಕಿಂ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪುನ ನಿಮುಗ್ಗೋ ಉಟ್ಠಾತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ, ಅನ್ತೋಯೇವ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಭಕ್ಖೋ ಜಾತೋ। ತತಿಯೋ ನಿಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಟ್ಠಹಿ। ಸೋ ಮಜ್ಝೇ ನದಿಯಾ ಠತ್ವಾ ನೇವ ಓರತೋ ಆಗನ್ತುಂ, ನ ಪರತೋ ಗನ್ತುಂ ಅಸಕ್ಖಿ । ಚತುತ್ಥೋ ಉಟ್ಠಾಯ ಠಿತೋ ಉತ್ತರಣತಿತ್ಥಂ ಓಲೋಕೇಸಿ। ಪಞ್ಚಮೋ ಓತರಣತಿತ್ಥಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಪತರಿ। ಛಟ್ಠೋ ತರಿತ್ವಾ ಪಾರಿಮತೀರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಟಿಪ್ಪಮಾಣೇ ಉದಕೇ ಠಿತೋ। ಸತ್ತಮೋ ಪಾರಿಮತೀರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಗನ್ಧಚುಣ್ಣಾದೀಹಿ

ನ್ಹತ್ವಾ ವರವತ್ಥಾನಿ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಸುರಭಿವಿಲೇಪನಂ ವಿಲಿಮ್ಪಿತ್ವಾ ನೀಲುಪ್ಪಲಾದೀನಿ ಪಿಳನ್ಧಿತ್ವಾ ನಾನಾಲಙ್ಕಾರಪಟಿಮಣ್ಡಿತೋ ಮಹಾನಗರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಪಾಸಾದವರಮಾರುಯ್ಹ ಉತ್ತಮಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜಿ।

ತತ್ಥ ಸತ್ತ ಜಙ್ಘವಾಣಿಜಾ ವಿಯ ಇಮೇ ಸತ್ತ ಪುಗ್ಗಲಾ। ನದೀ ವಿಯ ವಟ್ಟಂ। ಪಠಮಸ್ಸ ಉದಕಭೀರುಕಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಓತಿಣ್ಣಟ್ಠಾನೇಯೇವ ನಿಮುಜ್ಜನಂ ವಿಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ವಟ್ಟೇ ನಿಮುಜ್ಜನಂ। ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಮುಗ್ಗಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಕೇನ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪರಿಹಾನಿಯಾ ನಿಮುಗ್ಗಪುಗ್ಗಲೋ। ಮಜ್ಝೇ ನದಿಯಾ ಠಿತೋ ವಿಯ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಠಿತಿಯಾ ಠಿತಪುಗ್ಗಲೋ। ಉತ್ತರಣತಿತ್ಥಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ವಿಯ ಗನ್ತಬ್ಬಮಗ್ಗಂ ಗನ್ತಬ್ಬದಿಸಂ ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ। ಪತರಿತಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಕಿಲೇಸತನುತಾಯ ಪತರನ್ತೋ ಸಕದಾಗಾಮೀ। ತರಿತ್ವಾ ಕಟಿಮತ್ತೇ ಉದಕೇ ಠಿತಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಅನಾವತ್ತಿತಧಮ್ಮತಾಯ ಠಿತೋ ಅನಾಗಾಮೀ। ನ್ಹತ್ವಾ ಪಾರಿಮತೀರಂ ಉತ್ತರಿತ್ವಾ ಥಲೇ ಠಿತಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಚತ್ತಾರೋ ಓಘೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಥಲೇ ಠಿತೋ ಖೀಣಾಸವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ಥಲೇ ಠಿತಪುರಿಸಸ್ಸ ನಗರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಪಾಸಾದವರಂ ಆರುಯ್ಹ ಉತ್ತಮಭೋಜನಭುಞ್ಜನಂ ವಿಯ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ವೀತಿನಾಮನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೦೭. ಅಟ್ಠಕನವಕನಿದ್ದೇಸಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೦. ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೯. ದಸಕನಿದ್ದೇಸೇ - **ಇಧಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ। ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಞ್ಹಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಾದೀನಂ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಞ್ಞೇವ ನಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರತ್ತಭಾವೇನೇವ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಧ ವಿಹಾಯಾತಿ ಇಧ ಕಾಮಾವಚರೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ವಿಹಾಯ ಸುದ್ಧಾವಾಸತ್ತಭಾವೇ ಠಿತಾನಂ ನಿಟ್ಠಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಆದಯೋ ಹಿ ಇಧ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಇತೋ ಚುತಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಅರಹತ್ತಞ್ಚೇವ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಞ್ಚ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - ‘‘ಇಮೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠಾ’’ತಿ।

ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಯಂ ವೇ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ, ಲೋಕೇ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ।
ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸತ್ಥಾ, ದೇಸೇಸಿ ತಿದಸಾಲಯೇ॥

ತಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಞ್ಚೇವ, ದೀಪಭಾಸಾಯ ಸಙ್ಖತಂ।
ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಯೋ ಚ, ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ಅಸೇಸತೋ॥

ಸುವಿಭತ್ತೋ ಅಸಂಕಿಣ್ಣೋ, ಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ಯಹಿಂ ಯಹಿಂ।

ತತೋ ತತೋ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ, ಪಹಾಯ ಅತಿವಿತ್ಥಾರಂ॥

ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅನಾದಾಯ ಸಙ್ಖತಾ।
ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರ-ನಯೇನಟ್ಠಕಥಾ ಅಯಂ॥

ತಂ ಏತಂ ಸತ್ತಮತ್ತೇಹಿ, ಭಾಣವಾರೇಹಿ ತನ್ತಿಯಾ।
ಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಙ್ಖರೋನ್ತೇನ ಯಂ ಮಯಾ॥

ಸಮ್ಪತ್ತಂ ಕುಸಲಂ ತೇನ, ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಸುಖುಮಂ ಸಿವಂ।
ಓಲೋಕೇನ್ತು ವಿಸುದ್ಧೇನ, ಪಾಣಯೋ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುನಾತಿ॥

ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಕಥಾವತ್ಥು-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ನಿಸಿನ್ನೋ ದೇವಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ದೇವಸಙ್ಘಪುರಕ್ಖತೋ।
ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ, ಸತ್ಥಾ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ॥

ಸಬ್ಬಪಣ್ಣತ್ತಿಕುಸಲೋ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಪರಿದೀಪನಂ।
ವತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲಪಣ್ಣತ್ತಿಂ, ಲೋಕೇ ಉತ್ತಮಪುಗ್ಗಲೋ॥

ಯಂ ಪುಗ್ಗಲಕಥಾದೀನಂ, ಕಥಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋ।
ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣಂ, ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಅದೇಸಯಿ॥

ಮಾತಿಕಾಠಪನೇನೇವ , ಠಪಿತಸ್ಸ ಸುರಾಲಯೇ।
ತಸ್ಸ ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತೇನ, ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ಮಹೀತಲೇ॥

ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪತ್ತೋ, ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ।
ತಸ್ಮಾ ನಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾತಿ॥

ನಿದಾನಕಥಾ

ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಾವಸಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಭಗವಾ ತಿದಸಪುರೇ ಪಾರಿಚ್ಛತ್ತಕಮೂಲೇ ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲಸಿಲಾಯಂ ವಸ್ಸಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಮಾತರಂ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಂ ಕತ್ವಾ ದೇವಪರಿಸಾಯ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಂ ಕಥೇನ್ತೋ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀವಿಭಙ್ಗಧಾತುಕಥಾಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಾನಿ ದೇಸಯಿತ್ವಾ ಕಥಾವತ್ಥುದೇಸನಾಯ ವಾರೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ "ಅನಾಗತೇ ಮಮ ಸಾವಕೋ ಮಹಾಪಞ್ಞೋ **ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ** ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಾಸನಮಲಂ ಸೋಧೇತ್ವಾ ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿಂ ಕರೋನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಸಕವಾದೇ ಪಞ್ಚ ಸುತ್ತಸತಾನಿ ಪರವಾದೇ ಪಞ್ಚಾತಿ ಸುತ್ತಸಹಸ್ಸಂ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಇಮಂ ಪಕರಣಂ ಭಾಜೇಸ್ಸತೀ"ತಿ ತಸ್ಸೋಕಾಸಂ ಕರೋನ್ತೋ ಯಾ ಚೇಸಾ ಪುಗ್ಗಲವಾದೇ ತಾವ ಚತೂಸು ಪಞ್ಹೇಸು ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಞ್ಚಕಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಮುಖಾ ವಾದಯುತ್ತಿ, ತಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕಥಾಮಗ್ಗೇಸು ಅಸಮ್ಪುಣ್ಣಭಾಣವಾರಮತ್ತಾಯ ತನ್ತಿಯಾ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇಸಿ। ಅಥಾವಸೇಸಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಂ ವಿತ್ಥಾರನಯೇನೇವ ಕಥೇತ್ವಾ ವುತ್ಥವಸ್ಸೋ ಸುವಣ್ಣರಜತಸೋಪಾನಮಜ್ಝೇ ಮಣಿಮಯೇನ ಸೋಪಾನೇನ ದೇವಲೋಕತೋ ಸಙ್ಕಸ್ಸನಗರೇ ಓರುಯ್ಹ ಸತ್ತಹಿತಂ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಠತ್ವಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ।

ಅಥಸ್ಸ ಮಹಾಕಸ್ಸಪಪ್ಪಮುಖೋ ವಸೀಗಣೋ ಅಜಾತಸತ್ತುರಾಜಾನಂ ಸಹಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮವಿನಯಸರೀರಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಆರೋಪೇಸಿ। ತತೋ ವಸ್ಸಸತಸ್ಸ ಅಚ್ಚಯೇನ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ ದಸ ವತ್ಥೂನಿ ದೀಪಯಿಂಸು। ತಾನಿ ಸುತ್ವಾ ಕಾಕಣ್ಡಕಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ಯಸತ್ಥೇರೋ ಸುಸುನಾಗಪುತ್ತಂ ಕಾಲಾಸೋಕಂ ನಾಮ ರಾಜಾನಂ ಸಹಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖುಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಸತ್ತಥೇರಸತಾನಿ ಉಚ್ಚಿನಿತ್ವಾ ತಾನಿ ದಸವತ್ಥೂನಿ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮವಿನಯಸರೀರಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಆರೋಪೇಸಿ।

ತೇಹಿ ಪನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕತ್ಥೇರೇಹಿ ನಿಗ್ಗಹಿತಾ ದಸಸಹಸ್ಸಾ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಕ್ಖಂ ಪರಿಯೇಸಮಾನಾ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಂ ದುಬ್ಬಲಪಕ್ಖಂ ಲಭಿತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾಚರಿಯಕುಲಂ ನಾಮ ಅಕಂಸು । ತತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಪರಾನಿ ದ್ವೇ ಆಚರಿಯಕುಲಾನಿ ಜಾತಾನಿ - ಗೋಕುಲಿಕಾ ಚ ಏಕಬ್ಯೋಹಾರಿಕಾ ಚ। ಗೋಕುಲಿಕನಿಕಾಯತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಪರಾನಿ ದ್ವೇ ಆಚರಿಯಕುಲಾನಿ ಜಾತಾನಿ - ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾದಾ ಚ ಬಾಹುಲಿಯಾ ಚ। ಬಹುಸ್ಸುತಿಕಾತಿಪಿ ತೇಸಂಯೇವ ನಾಮಂ। ತೇಸಂಯೇವ ಅನ್ತರೇ ಚೇತಿಯವಾದಾ ನಾಮ ಅಪರೇ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಏವಂ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾಚರಿಯಕುಲತೋ ದುತಿಯೇ ವಸ್ಸಸತೇ ಪಞ್ಚಾಚರಿಯಕುಲಾನಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ। ತಾನಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಛ ಹೋನ್ತಿ।

ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ದುತಿಯೇ ವಸ್ಸಸತೇ ಥೇರವಾದತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ದ್ವೇ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ - ಮಹಿಸಾಸಕಾ ಚ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ ಚ। ತತ್ಥ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕವಾದತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಪರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ - ಧಮ್ಮುತ್ತರಿಯಾ, ಭದ್ರಯಾನಿಕಾ, ಛನ್ನಾಗಾರಿಕಾ, ಸಮಿತಿಯಾತಿ। ಪುನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ದುತಿಯೇ ವಸ್ಸಸತೇ ಮಹಿಸಾಸಕವಾದತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾ ಧಮ್ಮಗುತ್ತಿಕಾತಿ ದ್ವೇ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಪುನ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಕುಲತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕಸ್ಸಪಿಕಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಕಸ್ಸಪಿಕೇಸು ಭಿನ್ನೇಸು ಅಪರೇ ಸಙ್ಕನ್ತಿಕಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಸಙ್ಕನ್ತಿಕೇಸು ಭಿನ್ನೇಸು ಸುತ್ತವಾದಾ ನಾಮ ಜಾತಾತಿ ಥೇರವಾದತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಇಮೇ ಏಕಾದಸ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ತೇ ಥೇರವಾದೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಇಮೇ ಚ ದ್ವಾದಸ, ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಞ್ಚ ಛ ಆಚರಿಯವಾದಾತಿ ಸಬ್ಬೇವ ಅಟ್ಠಾರಸ ಆಚರಿಯವಾದಾ ದುತಿಯೇ ವಸ್ಸಸತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಅಟ್ಠಾರಸ ನಿಕಾಯಾತಿಪಿ, ಅಟ್ಠಾರಸಾಚರಿಯಕುಲಾನೀತಿಪಿ ಏತೇಸಂಯೇವ ನಾಮಂ। ಏತೇಸು ಪನ ಸತ್ತರಸ ವಾದಾ ಭಿನ್ನಕಾ, ಥೇರವಾದೋ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಕೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ **ದೀಪವಂಸೇ** -

"ನಿಕ್ಕಡ್ಢಿತಾ ಪಾಪಭಿಕ್ಖೂ, ಥೇರೇಹಿ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ।

ಅಞ್ಞಂ ಪಕ್ಖಂ ಲಭಿತ್ವಾನ, ಅಧಮ್ಮವಾದೀ ಬಹೂ ಜನಾ॥

“ದಸಸಹಸ್ಸಾ ಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ, ಅಕಂಸು ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಂ।
ತಸ್ಮಾಯಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗೀತಿ, ಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ॥

“ಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ, ವಿಲೋಮಂ ಅಕಂಸು ಸಾಸನೇ।
ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಮೂಲಸಙ್ಗಹಂ, ಅಞ್ಞಂ ಅಕಂಸು ಸಙ್ಗಹಂ॥

“ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಸುತ್ತಂ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಕರಿಂಸು ತೇ।
ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಭಿನ್ದಿಂಸು, ವಿನಯೇ ನಿಕಾಯೇಸು ಚ ಪಞ್ಚಸು॥

“ಪರಿಯಾಯದೇಸಿತಞ್ಚಾಪಿ, ಅಥೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸಿತಂ।
ನೀತತ್ಥಞ್ಚೇವ ನೇಯ್ಯತ್ಥಂ, ಅಜಾನಿತ್ವಾನ ಭಿಕ್ಖವೋ॥

“ಅಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಂ ಠಪಯಿಂಸು ತೇ।
ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಾಯ ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ, ಬಹುಂ ಅತ್ಥಂ ವಿನಾಸಯುಂ॥

“ಛಡ್ಡೇತ್ವಾನ ಏಕದೇಸಂ, ಸುತ್ತಂ ವಿನಯಗಮ್ಭೀರಂ।
ಪತಿರೂಪಂ ಸುತ್ತಂ ವಿನಯಂ, ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಕರಿಂಸು ತೇ॥

“ಪರಿವಾರಂ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ, ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಛಪ್ಪಕರಣಂ।
ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಞ್ಚ ನಿದ್ದೇಸಂ, ಏಕದೇಸಞ್ಚ ಜಾತಕಂ॥

“ಏತ್ತಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾನ, ಅಞ್ಞಾನಿ ಅಕರಿಂಸು ತೇ।
ನಾಮಂ ಲಿಙ್ಗಂ ಪರಿಕ್ಖಾರಂ, ಆಕಪ್ಪಕರಣಾನಿ ಚ॥

“ಪಕತಿಭಾವಂ ಜಹಿತ್ವಾ, ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಅಕಂಸು ತೇ।
ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಭಿನ್ನವಾದಾ, ಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಾರಕಾ॥

“ತೇಸಞ್ಚ ಅನುಕಾರೇನ, ಭಿನ್ನವಾದಾ ಬಹೂ ಅಹು।
ತತೋ ಅಪರಕಾಲಮ್ಹಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಭೇದೋ ಅಜಾಯಥ॥

“ಗೋಕುಲಿಕಾ ಏಕಬ್ಯೋಹಾರಿ, ದ್ವಿಧಾ ಭಿಜ್ಜಿತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೋ।
ಗೋಕುಲಿಕಾನಂ ದ್ವೇ ಭೇದಾ, ಅಪರಕಾಲಮ್ಹಿ ಜಾಯಥ॥

“ಬಹುಸ್ಸುತಿಕಾ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ದ್ವಿಧಾ ಭಿಜ್ಜಿತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೋ।
ಚೇತಿಯಾ ಚ ಪುನವಾದೀ, ಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಭೇದಕಾ॥

“ಪಞ್ಚವಾದಾ ಇಮೇ ಸಬ್ಬೇ, ಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಮೂಲಕಾ।
ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಭಿನ್ದಿಂಸು, ಏಕದೇಸಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಂ॥

“ಗನ್ಥಞ್ಚ ಏಕದೇಸಞ್ಹಿ, ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಅಕಂಸು ತೇ।
ನಾಮಂ ಲಿಙ್ಗಂ ಪರಿಕ್ಖಾರಂ, ಆಕಪ್ಪಕರಣಾನಿ ಚ॥

“ಪಕತಿಭಾವಂ ಜಹಿತ್ವಾ, ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಅಕಂಸು ತೇ।
ವಿಸುದ್ಧತ್ಥೇರವಾದಮ್ಹಿ, ಪುನ ಭೇದೋ ಅಜಾಯಥ॥

“ಮಹಿಸಾಸಕಾ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ, ದ್ವಿಧಾ ಭಿಜ್ಜಿತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೋ।
ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕವಾದಮ್ಹಿ, ಚತುಧಾ ಭೇದೋ ಅಜಾಯಥ॥

“ಧಮ್ಮುತ್ತರಿಕಾ ಭದ್ದಯಾನಿಕಾ, ಛನ್ನಾಗಾರಿಕಾ ಚ ಸಮಿತಿ।
ಮಹಿಸಾಸಕಾನಂ ದ್ವೇ ಭೇದಾ, ಅಪರಕಾಲಮ್ಹಿ ಅಜಾಯಥ॥

“ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾ ಧಮ್ಮಗುತ್ತಾ, ದ್ವಿಧಾ ಭಿಜ್ಜಿತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೋ।
ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾನಂ ಕಸ್ಸಪಿಕಾ, ಸಙ್ಕನ್ತಿಕಸ್ಸಪಿಕೇನ ಚ॥

“ಸಙ್ಕನ್ತಿಕಾನಂ ಸುತ್ತವಾದೀ, ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಭಿಜ್ಜಥ।
ಇಮೇ ಏಕಾದಸ ವಾದಾ, ಸಮ್ಭಿನ್ನಾ ಥೇರವಾದತೋ॥

“ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಭಿನ್ದಿಂಸು, ಏಕದೇಸಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಂ।
ಗನ್ಥಞ್ಚ ಏಕದೇಸಞ್ಹಿ, ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಅಕಂಸು ತೇ॥

“ನಾಮಂ ಲಿಙ್ಗಂ ಪರಿಕ್ಖಾರಂ, ಆಕಪ್ಪಕರಣಾನಿ ಚ।
ಪಕತಿಭಾವಂ ಜಹಿತ್ವಾ, ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಅಕಂಸು ತೇ॥

“ಸತ್ತರಸ ಭಿನ್ನವಾದಾ, ಏಕವಾದೋ ಅಭಿನ್ನಕೋ।
ಸಬ್ಬೇವಟ್ಠಾರಸ ಹೋನ್ತಿ, ಭಿನ್ನವಾದೇನ ತೇ ಸಹ॥

“ನಿಗ್ರೋಧೋವ ಮಹಾರುಕ್ಖೋ, ಥೇರ ವಾದಾನಮುತ್ತಮೋ।
ಅನೂನಂ ಅನಧಿಕಞ್ಚ, ಕೇವಲಂ ಜಿನಸಾಸನಂ॥

“ಸನ್ತಕಾ ವಿಯ ರುಕ್ಖಮ್ಹಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ವಾದಸೇಸಕಾ।
ಪಠಮೇ ವಸ್ಸಸತೇ ನತ್ಥಿ, ದುತಿಯೇ ವಸ್ಸಸತನ್ತರೇ।
ಭಿನ್ನಾ ಸತ್ತರಸ ವಾದಾ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಜಿನಸಾಸನೇ”ತಿ॥

ಅಪರಾಪರಂ ಪನ ಹೇಮವತಿಕಾ, ರಾಜಗಿರಿಕಾ, ಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾ, ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾ, ಅಪರಸೇಲಿಯಾ, ವಾಜಿರಿಯಾತಿ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಛ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ತೇ ಇಧ ಅನಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಪುರಿಮಕಾನಂ ಪನ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಆಚರಿಯವಾದಾನಂ ವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಸಾಸನೇ ಪಟಿಲದ್ಧಸದ್ಧೋ ಅಸೋಕೋ ಧಮ್ಮರಾಜಾ ದಿವಸೇ ದಿವಸೇ ಬುದ್ಧಪೂಜಾಯ ಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಧಮ್ಮಪೂಜಾಯ ಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಸಙ್ಘಪೂಜಾಯ ಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಅತ್ತನೋ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ನಿಗ್ರೋಧತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಚತೂಸು ದ್ವಾರೇಸು ಭೇಸಜ್ಜತ್ಥಾಯ ಸತಸಹಸ್ಸನ್ತಿ ಪಞ್ಚಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತೋ ಸಾಸನೇ ಉಳಾರಂ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಂ ಪವತ್ತೇಸಿ।

ತಿತ್ಥಿಯಾ ಹತಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾ ಅನ್ತಮಸೋ ಘಾಸಚ್ಛಾದನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅಲಭನ್ತಾ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ ಭಿಕ್ಖೂಸು ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಸಕಾನಿ ಸಕಾನಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ - "ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ಅಯಂ ವಿನಯೋ, ಇದಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ"ನ್ತಿ ದೀಪೇನ್ತಿ। ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಅಲಭಮಾನಾಪಿ ಸಯಮೇವ ಕೇಸೇ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಾಸಾಯಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ಅಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ವಿಹಾರೇಸು ವಿಚರನ್ತಾ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಾದಿಕರಣಕಾಲೇ ಸಙ್ಘಮಜ್ಝಂ ಪವಿಸನ್ತಿ। ತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇನ ಧಮ್ಮೇನ ವಿನಯೇನ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇನ ನಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನಾಪಿ ಧಮ್ಮವಿನಯಾನುಲೋಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಸಣ್ಠಹನ್ತಾ ಅನೇಕರೂಪಂ ಸಾಸನಸ್ಸ ಅಬ್ಬುದಞ್ಚ ಮಲಞ್ಚ ಕಣ್ಟಕಞ್ಚ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಅಗ್ಗಿಂ ಪರಿಚರನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಪಞ್ಚಾತಪೇ ತಪನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಆದಿಚ್ಚಂ ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ, ಕೇಚಿ "ಧಮ್ಮಞ್ಚ ವಿನಯಞ್ಚ ವೋಭಿನ್ದಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ತಥಾ ತಥಾ ಪಗ್ಗಣ್ಹಿಂಸು। ತದಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ನ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪೋಸಥಂ ವಾ ಪವಾರಣಂ ವಾ ಅಕಾಸಿ। ಅಸೋಕಾರಾಮೇ ಸತ್ತ ವಸ್ಸಾನಿ ಉಪೋಸಥೋ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜಿ।

ರಾಜಾ "ಆಣಾಯ ಕಾರೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ವಾಯಮನ್ತೋಪಿ ಕಾರೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ, ಅಞ್ಞದತ್ಥು ದುಗ್ಗಹಿತಗಾಹಿನಾ ಬಾಲೇನ ಅಮಚ್ಚೇನ ಅನೇಕೇಸು ಭಿಕ್ಖೂಸು ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪಿತೇಸು ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಅಹೋಸಿ। ಸೋ ತಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಂ ತಞ್ಚ ಸಾಸನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಬ್ಬುದಂ ವೂಪಸಮೇತುಕಾಮೋ "ಕೋ ನು ಖೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಟಿಬಲೋ"ತಿ ಸಙ್ಘಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ, ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ವಚನೇನ ಅಹೋಗಙ್ಗಾಪಬ್ಬತತೋ ಥೇರಂ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯದಸ್ಸನೇನ ಥೇರಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇ ನಿಬ್ಬಿಚಿಕಿಚ್ಛೋ ಅತ್ತನೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಂ ವೂಪಸಮೇಸಿ। ಥೇರೋಪಿ ತಂ ರಾಜುಯ್ಯಾನೇಯೇವ ವಸನ್ತೋ ಸತ್ತ ದಿವಸಾನಿ ಸಮಯಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾಪೇಸಿ। ಸೋ ಉಗ್ಗಹಿತಸಮಯೋ ಸತ್ತಮೇ ದಿವಸೇ ಅಸೋಕಾರಾಮೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಸನ್ನಿಪಾತಾಪೇತ್ವಾ ಸಾಣಿಪಾಕಾರಂ ಪರಿಕ್ಖಿಪಾಪೇತ್ವಾ ಸಾಣಿಪಾಕಾರನ್ತರೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಏಕಲದ್ಧಿಕೇ ಏಕಲದ್ಧಿಕೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಕತೋ ಏಕತೋ ಕಾರೇತ್ವಾ ಏಕಮೇಕಂ ಭಿಕ್ಖುಸಮೂಹಂ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿ - "ಭನ್ತೇ, ಕಿಂವಾದೀ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ? ತತೋ ಸಸ್ಸತವಾದಿನೋ - "ಸಸ್ಸತವಾದೀ"ತಿ ಆಹಂಸು। ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತಿಕಾ, ಅನ್ತಾನನ್ತಿಕಾ, ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾ, ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಿಕಾ, ಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಉಚ್ಛೇದವಾದಾ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾ - "ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದೀ"ತಿ ಆಹಂಸು। ರಾಜಾ ಪಠಮಮೇವ ಸಮಯಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ನಯಿಮೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ ಇಮೇತಿ ಞತ್ವಾ ತೇಸಂ ಸೇತಕಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ದತ್ವಾ ಉಪ್ಪಬ್ಬಾಜೇಸಿ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಾ ಅಹೇಸುಂ।

ಅಥಞ್ಞೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿ - "ಕಿಂವಾದೀ, ಭನ್ತೇ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ? "ವಿಭಜ್ಜವಾದೀ, ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ ರಾಜಾ ಥೇರಂ ಪುಚ್ಛಿ - "ವಿಭಜ್ಜವಾದೀ, ಭನ್ತೇ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ? "ಆಮ, ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ। ತತೋ ರಾಜಾ 'ಸುದ್ಧಂ ದಾನಿ, ಭನ್ತೇ, ಸಾಸನಂ, ಕರೋತು ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ಉಪೋಸಥ'ನ್ತಿ ಆರಕ್ಖಂ ದತ್ವಾ ನಗರಂ ಪಾವಿಸಿ। ಸಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಘೋ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಂ ಅಕಾಸಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ನಿಪಾತೇ ಸಟ್ಠಿಭಿಕ್ಖುಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಅಹೇಸುಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಗಮೇ ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ ಯಾನಿ ಚ ತದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ, ಯಾನಿ ಚ ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಪಟಿಬಾಹನತ್ಥಂ ಸತ್ಥಾರಾ ದಿನ್ನನಯವಸೇನೇವ ತಥಾಗತೇನ ಠಪಿತಮಾತಿಕಂ ವಿಭಜನ್ತೋ ಸಕವಾದೇ ಪಞ್ಚ ಸುತ್ತಸತಾನಿ ಪರವಾದೇ ಪಞ್ಚಾತಿ ಸುತ್ತಸಹಸ್ಸಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಇಮಂ ಪರಪ್ಪವಾದಮಥನಂ ಆಯತಿಲಕ್ಖಣಂ **ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣಂ** ಅಭಾಸಿ।

ತತೋ ಸಟ್ಠಿಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯೇಸು ಭಿಕ್ಖೂ ಉಚ್ಚಿನಿತ್ವಾ ತಿಪಿಟಕಪರಿಯತ್ತಿಧರಾನಂ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಹಸ್ಸಮೇಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರೋ ಚ ಯಸತ್ಥೇರೋ ಚ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ವಿನಯಞ್ಚ ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು; ಏವಮೇವ ಸಙ್ಗಾಯನ್ತೋ ಸಾಸನಮಲಂ ವಿಸೋಧೇತ್ವಾ ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿಂ ಅಕಾಸಿ। ತತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಸಙ್ಗಾಯನ್ತೋ ಇಮಂ ಯಥಾಭಾಸಿತಂ ಪಕರಣಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಆರೋಪೇಸಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ -

"ಯಂ ಪುಗ್ಗಲಕಥಾದೀನಂ, ಕಥಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋ।
ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣಂ, ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಅದೇಸಯೀ॥

“ಮಾತಿಕಾಠಪನೇನೇವ, ಠಪಿತಸ್ಸ ಸುರಾಲಯೇ।
ತಸ್ಸ ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತೇನ, ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ಮಹೀತಲೇ॥

“ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪತ್ತೋ, ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ।
ತಸ್ಮಾ ನಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾ”ತಿ॥

ನಿದಾನಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಗ್ಗೋ

೧. ಪುಗ್ಗಲಕಥಾ

೧. ಸುದ್ಧಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧. ತತ್ಥ **ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ**ತಿ ಅಯಂ ಪುಚ್ಛಾ। **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಅಯಂ ಪಟಿಜಾನನಾ। ಕಸ್ಸ ಪನಾಯಂ ಪುಚ್ಛಾ, ಕಸ್ಸ ಪಟಿಜಾನನಾತಿ? ಅಸುಕಸ್ಸಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಲದ್ಧೀನಂ ವಿಸೋಧನತ್ಥಂ ತನ್ತಿವಸೇನ ಮಾತಿಕಾ ಠಪಿತಾ। ಸಾ ಥೇರೇನ ಸತ್ಥಾರಾ ದಿನ್ನನಯೇ ಠತ್ವಾ ತನ್ತಿವಸೇನ ವಿಭತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಥೇರೋ ಯತ್ತಕಾ ಏತ್ಥ ವಾದಮಗ್ಗಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ತತ್ತಕೇಹಿ ವಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ವಾದೇನ ವಿಗ್ಗಾಹಿಕಕಥಂ ಕಥೇಸಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪನ ತಾಸಂ ತಾಸಂ ಕಥಾನಂ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸುಖಾವಧಾರಣತ್ಥಂ ಸಕವಾದೀಪುಚ್ಛಾ, ಪರವಾದೀಪುಚ್ಛಾ, ಸಕವಾದೀಪಟಿಞ್ಞಾ, ಪರವಾದೀಪಟಿಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾವ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮ।

ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾತಿ ಹಿ ಅಯಂ ಸಕವಾದೀಪುಚ್ಛಾ। ತಾಯ "ಯೇ ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಏವಂಲದ್ಧಿಕಾ ಪುಗ್ಗಲವಾದಿನೋ, ತೇ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ"ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಕೇ ಪನ ಪುಗ್ಗಲವಾದಿನೋತಿ? ಸಾಸನೇ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ ಚೇವ ಸಮಿತಿಯಾ ಚ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಬಹೂ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ। ತತ್ಥ **ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಅತ್ತಾ, ಸತ್ತೋ ಜೀವೋ। **ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಞಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ**ತಿ ಮಾಯಾಮರೀಚಿಆದಯೋ ವಿಯ ಅಭೂತಾಕಾರೇನ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಭೂತಟ್ಠೋ। **ಪರಮತ್ಥೋ**ತಿ ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಉತ್ತಮತ್ಥೋ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಯೋ ಪರತೋ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ, ರೂಪಞ್ಚ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸವಿಧೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋ । ಯಥಾ ಸೋ ಭೂತೇನ ಸಭಾವಟ್ಠೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ತವ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರವಾದೀ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪಟಿಜಾನನಞ್ಚ ಕತ್ಥಚಿ "ಆಮ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಕತ್ಥಚಿ "ಆಮೋ"ತಿ ಪಟಿಜಾನನಂ ಆಗಚ್ಛತಿ। ಇಧ ಪನ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಆಗತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಸೋ ಹಿ ಯಂ ತಂ ಪರತೋ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ - "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ಆಗತಂ, ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವಾ ಸಚ್ಚವಾದೀ ನ ವಿಸಂವಾದನಪುರೇಕ್ಖಾರೋ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ, ನಾಪಿ ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಸದೇವಕಂ ಪನ ಲೋಕಂ ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಪವೇದೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯೋ ತೇನ ವುತ್ತೋ "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿ, ಸೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಅಥಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಲೇಸವಚನಸ್ಸ ಛಲವಾದಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಅದದಮಾನೋ ಸಕವಾದೀ **ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯ್ವಾಯಂ ಪರತೋ "ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಙ್ಖತೋ ಅಸಙ್ಖತೋ, ಸಸ್ಸತೋ, ಅಸಸ್ಸತೋ ಸನಿಮಿತ್ತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿದೀಪಿತೋ ರೂಪಾದಿಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸವಿಧೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ಆಗತೋ; ನ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನ, ನಾಪಿ ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅತ್ತನೋ ಪನ ಭೂತತಾಯ ಏವ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ, ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖತಾಯ ಚ ಪರಮತ್ಥೋ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ - "ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ ಪರಮತ್ಥೋ, ತತೋ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿ।

ತತೋತಿ ಕರಣವಚನಮೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ರುಪ್ಪನಾದಿಭೇದೇನ ವಾ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಭೇದೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ತೇನಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ? **ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ**ತಿ ಅವಜಾನನಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೋ ಹಿ ತಥಾರೂಪಂ

ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಅವಜಾನಾತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಪದಚ್ಛೇದೋ - ‘ನ ಹಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ’ತಿ, ನ ಹಿ ಏವನ್ತಿಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಏವಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹನ್ತಿ ಸಕವಾದಿವಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ತೇ ಪುರಿಮಾಯ ವತ್ತಬ್ಬಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಪಚ್ಛಿಮಾ ನವತ್ತಬ್ಬಪಟಿಞ್ಞಾ, ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಚ ಪುರಿಮಾ ನ ಸನ್ಧಿಯತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ನಿಗ್ಗಹಂ ಪತ್ತೋ। ತಂ ನಿಗ್ಗಹಂ ದೋಸಂ ಅಪರಾಧಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ನಿಗ್ಗಹಂ ಆಜಾನಾಪೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ಠಪನಾಯ ಚೇವ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಾಪನಾರೋಪನಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ** ಯದಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಸಚೇ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ತಾವ ಪರವಾದೀಪಕ್ಖಸ್ಸ ಠಪನತೋ ನಿಗ್ಗಹಪಾಪನಾರೋಪನಾನಂ ಲಕ್ಖಣಭೂತಾ ಅನುಲೋಮಠಪನಾ ನಾಮ। **ತೇನ ವತ ರೇತಿ**ಆದಿ ಅನುಲೋಮಪಕ್ಖೇ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಪಾಪಿತತ್ತಾ ಅನುಲೋಮಪಾಪನಾ ನಾಮ। ತತ್ಥ **ತೇನಾತಿ** ಕಾರಣವಚನಂ। **ವತಾತಿ** ಓಕಪ್ಪನವಚನಂ। **ರೇತಿ** ಆಮನ್ತನವಚನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ತೇನ, ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವತ, ರೇ ಹಮ್ಭೋ, ಭದ್ರಮುಖ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋಯೇವಾತಿ। **ಯಂ ತತ್ಥ ವದೇಸೀತಿ**ಆದಿ ಅನುಲೋಮಪಕ್ಖೇ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಆರೋಪಿತತ್ತಾ ಅನುಲೋಮರೋಪನಾ ನಾಮ। ಯಂ ತಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿಪದಂ ತಸ್ಸ ಪುರತೋ ಇದಂ ತೇ’ತಿ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ। ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಪರತೋ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಏತಂ ಆಗತಮೇವ।

ನೋ ಚೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬೇತಿಆದಿ “ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ”ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಕ್ಖಸ್ಸ ಠಪಿತತ್ತಾ ಪಟಿಲೋಮತೋ ನಿಗ್ಗಹಪಾಪನಾರೋಪನಾನಂ ಲಕ್ಖಣಭೂತಾ ಪಟಿಲೋಮಠಪನಾ ನಾಮ। **ನೋ ಚ ವತ ರೇತಿ**ಆದಿ ಪಟಿಲೋಮಪಕ್ಖೇ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಪಾಪಿತತ್ತಾ ಪಟಿಲೋಮಪಾಪನಾ ನಾಮ। ಪುನ **ಯಂ ತತ್ಥ ವದೇಸೀತಿ**ಆದಿ ಪಟಿಲೋಮಪಕ್ಖೇ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಆರೋಪಿತತ್ತಾ ಪಟಿಲೋಮರೋಪನಾ ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿಪದಸ್ಸ ಪುರತೋ ಇದಂ ತೇತಿ ಆಹರಿತಬ್ಬಮೇವ। ಪರತೋಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯದಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ, ತೇನ ವತ ಭೋ ಸೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಪನ ತತ್ಥ ವದೇಸಿ “ವತ್ತಬ್ಬೋ ಖೋ ಪುರಿಮಪಞ್ಹೇ ‘ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ’ತಿ, ನೋ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೋ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ‘ತತೋ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ’”ತಿ, ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಏವಂ ತಾವ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಪನಾಪಾಪನಾರೋಪನಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ “ತತೋ ಸೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ”ತಿ, ಪುರಿಮಪಞ್ಹೇಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋವ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವದೇಸಿ “ವತ್ತಬ್ಬೋ ಖೋ ಪುರಿಮಪಞ್ಹೇ ‘ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ’ತಿ, ನೋ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೋ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ‘ತತೋ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ’”ತಿ, ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಏವಂ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಠಪನಾಪಾಪನಾರೋಪನಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇತಂ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಚ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಚತುನ್ನಂ ಪಾಪನಾರೋಪನಾನಞ್ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದಿಕಂ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಂ ನಾಮ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ಏಕೋ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ಏಕೋತಿ ದ್ವೇ ನಿಗ್ಗಹಾ ಕತಾ। ‘ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ’ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಪನೇತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಠಮಂ ವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಠಮಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಆರೋಪಿತತ್ತಾ ಏಕೋವಾಯಂ ನಿಗ್ಗಹೋತಿ ಪಠಮೋ ನಿಗ್ಗಹೋ।

೨. ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚನೀಕನಯೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೋ ಹಿ “ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ”ತಿ ಗಹಿತತ್ತಾ “ನುಪಲಬ್ಭತೀ”ತಿ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ ಏವಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಸಕವಾದೀ ಯಥಾ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಾ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಏವಂ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ **ಆಮನ್ತಾತಿ** ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ಇತರೋ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ **ಯೋ**

ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾನಿ ವಾ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾಪಿ ಏವಮಾಹ। ಸಕವಾದೀ 'ಪುಗ್ಗಲೋ'ತಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾಪಿ ನ **ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಇದಾನಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇನ ಪಠಮಂ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚವಸೇನ ನುಪಲಬ್ಭನೀಯತಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನ ವೋಮಿಸ್ಸಕವಸೇನ ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ಪರವಾದೀ ಪನ 'ನುಪಲಬ್ಭತೀ'ತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತಂ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಯಂ ತಯಾ ಪಠಮಂ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ತಂ ಪಚ್ಛಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ಭಣ್ಡನಸ್ಸ ಪಟಿಭಣ್ಡನಂ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಕತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಆಜಾನಾಹಿ ಪಟಿಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿ ಯಥಾಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕೇ ಸಕವಾದಿನಾ ವಾದಟ್ಠಪನಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹೋ ಪಾಕಟೋ ಕತೋ, ಏವಂ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಠಪನಾ ನಾಮ ಪರವಾದೀಪಕ್ಖಸ್ಸ ಠಪನತೋ "ಅಯಂ ತವ ದೋಸೋ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಠಪನಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ಪಾಕಟಭಾವಕರಣಂ, ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ಪನಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಾಪನಾರೋಪನಾನಂ ವಸೇನ ಚತೂಹಾಕಾರೇಹಿ। ಪಟಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಂ ನಾಮಾತಿ ಏಕಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩. ಏವಂ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯ್ವಾಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕೇ ಸಕವಾದಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ, ತಸ್ಸ ತಮೇವ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುಕ್ಕಟಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ತ್ವಞ್ಚೇ ಪನ ಮಞ್ಞಸೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತ್ವಂ ಚೇ ಪನ ಮಞ್ಞಸೀ**ತಿ ಯದಿ ತ್ವಂ ಮಞ್ಞಸಿ। **ವತ್ತಬ್ಬೇ ಖೋ**ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ । **ನೋ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ನ ಹೇವಾತಿ ಅವಜಾನನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ತೇನ ತವ ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತ್ವಂಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಕ್ಖೇ - "ಹೇವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತನ್ತಿ ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ। **ಹೇವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೇ**ತಿ ಪುನ ನ ಹೇವಾತಿ ಅವಜಾನನ್ತೋ ಏವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ। **ಅಥ ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಮಾ**ತಿ ಅಥೇವಂ ನಿಗ್ಗಹಾರಹಂ ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಮ। **ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋ ಚ ಹೋಸೀ**ತಿ ಸಕೇನ ಮತೇನ ನಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋ ಚ ಭವಸಿ।

ಏವಮಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಠಪನಾಪಾಪನಾರೋಪನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ **ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾ**ತಿ ಇದಂ ತವ ವಚನಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಛಲವಾದೇನ ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ನಿಗ್ಗಹಚತುಕ್ಕಂ ನಾಮ।

೪. ಏವಂ ನಿಗ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಇದಾನಿ "ಯದಿ ಅಯಂ ಮಯಾ ತವ ಮತೇನ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹೋ, ಯೋ ಮಮ ತಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕೇ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ, ಸೋಪಿ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹೋ"ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಏಸೇ ಚೇ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಸೇ ಚೇ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತೇ**ತಿ ಏಸೋ ಚೇ ತವ ವಾದೋ ಮಯಾ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತೋ। ಅಥ ವಾ ಏಸೋ ಚೇ ತವ ಮಯಾ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹೋ। **ಹೇವಮೇವಂ ತತ್ಥ ದಕ್ಖಾ**ತಿ ತತ್ಥಾಪಿ ತಯಾ ಮಮ ಹೇಟ್ಠಾ ಕತೇ ನಿಗ್ಗಹೇ ಏವಮೇವಂ ಪಸ್ಸ। ಇದಾನಿ ಯ್ವಾಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಕವಾದಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ, ತಂ "ವತ್ತಬ್ಬೇ ಖೋ"ತಿಆದಿವಚನೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ನಿಗ್ಗಹಂ ಅನಿಗ್ಗಹಭಾವಂ ಉಪನೇನ್ತೋ **ನೋ ಚ ಮಯಂ ತಯಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನೋ ಚ ಮಯಂ ತಯಾ ತತ್ಥ ಹೇತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಅಯಮತ್ಥೋ - ಯಸ್ಮಾ ಸೋ ತಯಾ ಮಮ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹೋ, ತಸ್ಮಾ ಮಯಂ ತಯಾ ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕೇ ಆಮನ್ತಾತಿ ಏತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಏವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತಾ ಪುನ ನ ಹೇವಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಕತೇಪಿ "ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿ ಏವಂ ನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋಯೇವ। ಏವಂ ಅನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಮಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಸಿ, ಈದಿಸೇನ ಪನ ನಿಗ್ಗಹೇನ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತಾ ಮಯಂ ಹೋಮ।

ಇದಾನಿ ಯಂ ನಿಗ್ಗಹಂ ಸನ್ಧಾಯ “ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತಾ ಚ ಹೋಮಾ”ತಿ ಅವೋಚ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ…ಪೇ॰… ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾ**ತಿಆಹ। ಏವಮಿದಂ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಚತೂಹಿ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಉಪನೀತತ್ತಾ ಉಪನಯನಚತುಕ್ಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೫. ಇದಾನಿ “ನ ಹೇವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೇ”ತಿಆದಿಕಂ ನಿಗ್ಗಮನಚತುಕ್ಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ನ ಹೇವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೇ**ತಿ ಯಥಾಹಂ ತಯಾ ನಿಗ್ಗಹಿತೋ, ನ ಹಿ ಏವಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಏತಸ್ಸ ಹಿ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಭಾವೋ ಮಯಾ ಸಾಧಿತೋ। **ತೇನ ಹೀ**ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ, ಯಸ್ಮಾ ಏಸ ನಿಗ್ಗಹೋ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹೋ, ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಮಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಸಿ ಹಞ್ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ…ಪೇ॰… ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿ, ಇದಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ತವ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನ ಹಿ ಯೇ ಕತೇ ನಿಗ್ಗಹೇ**ತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಇದಂ ಮಿಚ್ಛಾ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಯೋ ತಯಾ ನಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ, ಸೋ ದುಕ್ಕಟೋ। ಯಂ ಮಯಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ತದೇವ ಸುಕತಂ। ಯಾಪಿ ಚೇಸಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಾದಿವಸೇನ ಕಥಾಮಗ್ಗಸಮ್ಪಟಿಪಾದನಾ ಕತಾ, ಸಾಪಿ ಸುಕತಾ। ಏವಮೇತಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದಿಕಾನಂ ಪಟಿಕಮ್ಮನಿಗ್ಗಹೋಪನಯನನಿಗ್ಗಮನಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕಪಞ್ಚಕಂ ನಾಮ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಕವಾದಿನೋ ಪುಬ್ಬಪಕ್ಖೇ ಸತಿ ಪರವಾದಿನೋ ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನ ಛಲವಾದೇನ ಜಯೋ ಹೋತಿ।

೨. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೬. ಇದಾನಿ ಯಥಾ ಪರವಾದಿನೋ ಪುಬ್ಬಪಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಕವಾದಿನೋ ಧಮ್ಮೇನೇವ ತಥೇನ ಸುಜಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವಾದುಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ರೂಪಾದಿಭೇದಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಸುದ್ಧಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ವಾ ಪರಮತ್ಥಮಿಸ್ಸಕಂ ವಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ**ತಿ ಪುನ ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಮಿಸ್ಸಕವಸೇನ ವಾ ಅನುಯೋಗಸ್ಸ ಸಂಕಿಣ್ಣತ್ತಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನ **ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ**ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಏವಮಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ದುತಿಯವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುತಿಯೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ತೇನ ಛಲೇನ ನಿಗ್ಗಹೋ ಆರೋಪಿತೋ।

೭-೧೦. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಅತ್ತನೋ ವಾದೇ ಜಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಲದ್ಧಿಯಾ ಓಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಪುನ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಪರಂ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಅತ್ತನೋ ಜಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಆಜಾನಾಹಿ ಪಟಿಕಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಸಕವಾದೀವಚನಮೇವ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಟಿಕಮ್ಮನಿಗ್ಗಹೋಪನಯನನಿಗ್ಗಮನಚತುಕ್ಕಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಮಿದಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದೀನಂ ಪಟಿಕಮ್ಮನಿಗ್ಗಹೋಪನಯನನಿಗ್ಗಮನಚತುಕ್ಕಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಂ ನಾಮ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ಏವಮೇತಾನಿ ಪಠಮಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚಕಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಪಞ್ಚಕೇ ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಸಕವಾದಿನಾ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ಸುನಿಗ್ಗಹೋ। ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪನ ಪರವಾದಿನಾ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಾಧಿತೋ ಜಯೋ ದುಜ್ಜಯೋ। ದುತಿಯಪಞ್ಚಕೇ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪರವಾದಿನಾ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ದುನ್ನಿಗ್ಗಹೋ। ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಪನ ಸಕವಾದಿನಾ ಧಮ್ಮವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಾಧಿತೋ ಜಯೋ ಸುಜಯೋತಿ ಪಠಮಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ। ತತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

“ನಿಗ್ಗಹೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಸುದ್ಧೋ ಪಠಮಪಞ್ಚಕೇ।

ಅಸುದ್ಧೋ ಪನ ತಸ್ಸೇವ, ಪಟಿಕಮ್ಮಜಯೋ ತಹಿಂ॥

“ನಿಗ್ಗಹೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅಸುದ್ಧೋ ದುತಿಯಪಞ್ಚಕೇ।
ವಿಸುದ್ಧೋ ಪನ ತಸ್ಸೇವ, ಪಟಿಕಮ್ಮಜಯೋ ತಹಿಂ॥

“ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಸುಪಿ ಠಾನೇಸು, ಜಯೋವ ಸಕವಾದಿನೋ।
ಧಮ್ಮೇನ ಹಿ ಜಯೋ ನಾಮ, ಅಧಮ್ಮೇನ ಕುತೋ ಜಯೋ॥

“ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಪಞ್ಚಕದ್ವಯಮಣ್ಡಿತೇ।
ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮವಸೇನೇವ, ವುತ್ತೋ ಜಯಪರಾಜಯೋ॥

“ಇತೋ ಪರೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು, ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಸು ಪಣ್ಡಿತೋ।
ಏವಮೇವ ವಿಭಾವೇಯ್ಯ, ಉಭೋ ಜಯಪರಾಜಯೇ”ತಿ॥

೨. ಓಕಾಸಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಏವಂ ಸುದ್ಧಿಕಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಂ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಮೇವ ಅಪರೇಹಿ ಓಕಾಸಾದೀಹಿ ನಯೇಹಿ ವಿತ್ಥಾರೇತುಂ ಪುನ **ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾದೋಸಞ್ಚ ‘ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರ’ನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜನದೋಸಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕಪಞ್ಚಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಾಠೋ ಪನ ಸಙ್ಖಿತ್ತೋ । ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಸಬ್ಬತ್ಥ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಸರೀರತೋ ಬಹಿ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಠಮಂ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅವಜಾನಾತೀತಿ ಛಲವಾದಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

೩. ಕಾಲಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೨. ದುತಿಯನಯೇ **ಸಬ್ಬದಾ**ತಿ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಜಾತಿಕಾಲಞ್ಚ ಧರಮಾನಪರಿನಿಬ್ಬುತಕಾಲಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಸ್ವೇವ ಖತ್ತಿಯೋ ಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿಆದೀನಂ ಆಪತ್ತಿದೋಸಞ್ಚ ಧರಮಾನಪರಿನಿಬ್ಬುತಾನಂ ವಿಸೇಸಾಭಾವದೋಸಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪಠಮನಯೇ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವ।

೪. ಅವಯವಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೩. ತತಿಯನಯೇ **ಸಬ್ಬೇಸೂ**ತಿ ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾ, ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾತಿಆದಿದೋಸಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ತಾದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಓಕಾಸದಿಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಾದಿ

೧. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೧೪. ಏವಮೇತಾನಿ ತೀಣಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕಪಞ್ಚಕೇ ಅನುಲೋಮಮತ್ತವಸೇನೇವ ತಾವ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ಪುನ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮಪಞ್ಚಕೇ ಪಚ್ಚನೀಕಮತ್ತವಸೇನೇವ ಭಾಜೇತುಂ **ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಪಾಳಿಯಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಗತೇ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚನೀಕಸ್ಸ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಗತೇ ಅನುಲೋಮೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸುದ್ಧಿಕಸ್ಸ ಚೇವ ಇಮೇಸಞ್ಚ ತಿಣ್ಣನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ವಸೇನ ಅಯಂ ಅಟ್ಠಮುಖಾ ನಾಮ ವಾದಯುತ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಮುಖೇ ಏಕೇಕಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ವಸೇನ **ಅಟ್ಠಕನಿಗ್ಗಹೋ**ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಲಿಖಿಯತಿ। ತತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

“ಏವಂ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಪಞ್ಹೇ, ಪಞ್ಚಕದ್ವಯಭೇದತೋ।
ಏಸಾ ಅಟ್ಠಮುಖಾ ನಾಮ, ವಾದಯುತ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಾ॥

“ಅಟ್ಠೇವ ನಿಗ್ಗಹಾ ತತ್ಥ, ಚತ್ತಾರೋ ತೇಸು ಧಮ್ಮಿಕಾ।
ಅಧಮ್ಮಿಕಾ ಚ ಚತ್ತಾರೋ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಕವಾದಿನೋ।
ಜಯೋ ಪರಾಜಯೋ ಚೇವ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪರವಾದಿನೋ”ತಿ॥

ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೧೭-೧೭. ಇದಾನಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಯಥಾ ರೂಪಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ತಥೇವ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಯದಿ ತೇ ರೂಪಂ ವಿಯ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ, ರೂಪತೋ ವೇದನಾದೀನಂ ವಿಯ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾಪಿ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಸಮಯಸುತ್ತವಿರೋಧಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಅತ್ಥತೋ ಪಾಕಟಮೇವ। ಧಮ್ಮತೋ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಭೇದಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಕವಾದೀಪಕ್ಖಮೂಲಕೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕೇ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಾದೀನಿ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನಿ। ಪರವಾದೀಪಕ್ಖಮೂಲಕೇಪಿ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮೇ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸ ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಚಕಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಾದೀನಿ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ “ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ”ತಿ ವಚನಮತ್ತೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಂ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಉಭಿನ್ನಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಪಟಿಜಾನಾಪನತ್ಥಂ **ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ**ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥಾನಂ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಪಞ್ಹಸ್ಸ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಪಾಕಟಮೇವಾತಿ।

ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ।

೬. ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೨೮-೩೬. ಇದಾನಿ ರೂಪಾದೀಹೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಓಪಮ್ಮವಸೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ರೂಪವೇದನಾನಂ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾ ಚ ಪುಗ್ಗಲರೂಪಾನಂ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞಪುಚ್ಛಾ ಚಾತಿ ಪುಚ್ಛಾದ್ವಯಮ್ಪಿ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಉಭೋಪಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪರವಾದಿನಾ ಅನುಞ್ಞಾತೇನ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ರೂಪವೇದನಾನಂ ವಿಯ ರೂಪಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಪಾಕಟಮೇವ। ಧಮ್ಮತೋ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪಮೂಲಕಾದೀನಂ ಚಕ್ಕಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಸಕವಾದೀಪಕ್ಖೇ ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ನವ ನಿಗ್ಗಹಪಞ್ಚಕಸತಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಕಥಂ? ಖನ್ಧೇಸು ತಾವ ರೂಪಮೂಲಕೇ ಚಕ್ಕೇ ಚತ್ತಾರಿ, ತಥಾ ವೇದನಾದಿಮೂಲಕೇಸೂತಿ ವೀಸತಿ। ಆಯತನೇಸು ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕೇ ಚಕ್ಕೇ ಏಕಾದಸ, ತಥಾ ಸೇಸೇಸೂತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತಂ। ಧಾತೂಸು ಚಕ್ಖುಧಾತುಮೂಲಕೇ ಚಕ್ಕೇ ಸತ್ತರಸ, ತಥಾ ಸೇಸೇಸೂತಿ ಛಾಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಾನಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ಚಕ್ಕೇ ಏಕವೀಸತಿ, ತಥಾ ಸೇಸೇಸೂತಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ನವ ನಿಗ್ಗಹಪಞ್ಚಕಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

೩೭-೪೫. ಪರವಾದೀಪಕ್ಖೇಪಿ **ರೂಪಂ ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಅನುಲೋಮವಸೇನೇವ ರೂಪವೇದನಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತ್ತಪಟಿಞ್ಞಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ಪುನ ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಛಲವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಹಿ ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗೋ ಕತೋ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಉತ್ತಾನಮೇವ। ಧಮ್ಮತೋಪಿ ಸಕವಾದೀಪಕ್ಖೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ನವ ಪಟಿಕಮ್ಮಪಞ್ಚಕಸತಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ।

ರೂಪಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಓಪಮ್ಮವಸೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಂ।

೭. ಚತುಕ್ಕನಯಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೪೬-೫೨. ಇದಾನಿ ಯಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇಸು ಅಞ್ಞತರೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ; ರೂಪಾದಿನಿಸ್ಸಿತೇನ ವಾ, ಅಞ್ಞತ್ರ ವಾ ರೂಪಾದೀಹಿ, ರೂಪಾದೀನಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಯೇನ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಚತುಕ್ಕನಯೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ **ನ ಹೇವಾ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ನಿಗ್ಗಹಾರೋಪನಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಕಿಂ ಪನೇತಂ ಯುತ್ತಂ, ನನು ರೂಪಂ ವೇದನಾತಿ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಮೇವಾತಿ? ಆಮ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನ ರೂಪತೋ ವೇದನಾಯ ಅಞ್ಞಸಭಾವಸಬ್ಭಾವತೋ, ನ ಅಞ್ಞತ್ತಾಭಾವತೋ। ಅಯಞ್ಚ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಧಮ್ಮತೋಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅನುಯೋಗೋ ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋ…ಪೇ॰… ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಸಕಲಂ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ಆರದ್ಧೋ। ಸಕಲಂ ಪನ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಏಕತೋ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ತನ್ತಿವಸೇನ ಅನುಯೋಗಲಕ್ಖಣಮತ್ತಮೇತಂ ಠಪಿತಂ। ತೇನ ವಿಞ್ಞೂ ಅತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಿ। ವಾದಕಾಮೇನ ಪನ ಇಮಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಯಥಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಇತಿ ತನ್ತಿವಸೇನ ಅನುಯೋಗಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಠಪಿತತ್ತಾಪಿ ಯುತ್ತಮೇವ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಾನುಯೋಗೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿಆದೀಸು ಯಥಾ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ, ವತ್ಥುರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಸ್ಮಿನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೋ? ಯಥಾ ಚ ಸಭಾಗವಿನಿಬ್ಭೋಗತೋ ವೇದನಾದಯೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ, ಅರೂಪಾ ವಾ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ "ಅಞ್ಞತ್ರ ರೂಪಾ"ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ? ಯಥಾ ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ "ವೇದನಾಯ ರೂಪಂ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ? ಸಬ್ಬಾನುಯೋಗೇಸು ಪನ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ ಚೇವ ಸಮಯವಿರೋಧೇನ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ಪಾಕಟಮೇವ। ಧಮ್ಮತೋ

ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕತ್ವಾ ನಿಗ್ಗಹವಸೇನ ಅಟ್ಠವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚಕಸತಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಪರವಾದೀಪಕ್ಖೇಪಿ ಪಟಿಕಮ್ಮವಸೇನ ತತ್ತಕಾನೇವ। ಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವುತ್ತೇ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಸಾ ಸುತ್ತೇ ಆಗತೇನ ಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ। ಯೋ ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿಆದೀಸು ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸೋ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪಞ್ಹಸ್ಸ ಠಪನೀಯತ್ತಾ। ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಛಲವಸೇನೇವಾತಿ।

ಚತುಕ್ಕನಯಸಂಸನ್ದನಂ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಸಂಸನ್ದನಕಥಾ।

೮. ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ

೫೩. ಇದಾನಿ ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸೇಸೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೋ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಬದ್ಧತಾಯ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಕತತ್ತಾ ಸಙ್ಖತೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಸದಾ ಅಭಾವತೋ ಅಸಸ್ಸತೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸನಿಮಿತ್ತೋ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಭಾವತೋ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಅಸಙ್ಖತಂ ಸಸ್ಸತಂ ಅನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಇದಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ। ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೋವ ತಸ್ಸಾಪಿ ಇಮಿನಾ ಲಕ್ಖಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸನ್ಧಾಯ **ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠಪಿ ಅನುಯೋಗಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ , ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹನ್ತಿಆದಿ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। ಏವಮೇತಾನಿ ಸಕವಾದೀಪಕ್ಖೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕೇ ಅನುಲೋಮಮತ್ತವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಪಞ್ಚಕಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೫೪. ಪರವಾದೀಪಕ್ಖೇಪಿ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮೇ ಪಚ್ಚನೀಕಮತ್ತವಸೇನ ಅಟ್ಠೇವ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪರವಾದಿನಾ ಸುತ್ತವಸೇನ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಸಾಧಿತಂ, ಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಚ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಾಥಾವತೋ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಛಲವಸೇನ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ''ಆಜಾನಾಹಿ ಪಟಿಕಮ್ಮ''ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಇಧಾಪಿ ಸಙ್ಖಿತ್ತಮೇವ।

ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ

೫೫-೫೯. ಇದಾನಿ ವಚನಸೋಧನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯದೇತಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವಚನಂ, ತಂ ಸೋಧೇತುಂ **ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ। ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯದೇತಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪದದ್ವಯಂ, ತಂ ಏಕತ್ಥಂ ವಾ ಭವೇಯ್ಯ ನಾನತ್ಥಂ ವಾ। ಯದಿ ತಾವ ನಾನತ್ಥಂ, ಯಥಾ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ, ಅಞ್ಞಾ ವೇದನಾ, ಏವಂ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಅಞ್ಞೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಥೇಕತ್ಥಂ, ಯಥಾ ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ತಂ ಮನೋ, ಏವಂ ಸ್ವೇವ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಸೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ತಂ ವದಾಮಿ ''ಯದಿ ತೇ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಸೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯೋ ಯೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಸಿ ಏತ''ನ್ತಿ? ತತೋ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ ಯಸ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಲಬ್ಭತಂ ಇಚ್ಛತಿ, ನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಭಾವಂ, ತಸ್ಮಾ **ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಕೇ ಹಿ ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೇ ಹಿ ಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಮಮ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಸತ್ಥು ವಚನತೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯೋ ಪನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ನ ಸೋ ಸಬ್ಬೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಅಥ ಖೋ ಕೇ ಹಿ ಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೇ ಹಿ ಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ। ತತ್ಥ **ಕೇ**-ಕಾರತ್ಥೇ **ಕೇ**-ಕಾರೋ, **ಹಿ**-ಕಾರೋ ಚ ನಿಪಾತಮತ್ತೋ। ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಕೋಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಹಿ ರೂಪಾದೀಸುಪಿ ಯೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿಯೇವ, ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲೋವ ಪುಗ್ಗಲೋ। ರೂಪಾದೀಸು

ಪನ ಕೋಚಿಪಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ। ತತೋ ತಂ ಸಕವಾದೀ ಆಹ - **ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೇಹಿ ಚಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಕೇಹಿ ಚಿ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ**। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತೇ ಯದಿ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪುಗ್ಗಲತೋ ಅನಞ್ಞೋಪಿ ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೋಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ತೇ ಕೋಚಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಕೋಚಿ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಸಿ ಏತನ್ತಿ? ಸೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅನುಪಲದ್ಧಿಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇತೋ ಪರಂ "ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಹೇತಾನಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿವೇವಚನಾನೇವ, ಅಪಿಚ ಯಸ್ಮಾ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲವಾದಿನೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಯಥೇವ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಏವಮೇವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿಪಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಾ ಪನಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಸಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೋತಿವೇವಚನಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾನಿಪೇತಾನಿ ವಚನಾನಿ ಸೋಧಿತಾನಿ।

೬೦. ತತ್ಥ ಯಂ ಅವಸಾನೇ **"ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ನ ಸಬ್ಬೋ ಪುಗ್ಗಲೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ರಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಞ್ಹೇತಂ ಪರವಾದಿನಾ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ಕೇಹಿಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಕೇಹಿಚಿ ನ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ನ ಸಬ್ಬೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಏತ್ತಕಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಂ ಸಕವಾದೀ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಂ ಏವಂ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ। ತಯಾ ಹಿ "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ ಗಹಿತಾ, ಯಥಾ ಚ ಭಗವತಾ ಏತಂ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ "ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸು, ಮೋಘರಾಜಾ, ಸದಾ ಸತೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೨೫) ನಯೇನ "ನತ್ಥೀ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥೇವ ತೇ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ನ ಸಬ್ಬೋ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ತಥಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ನತ್ಥಿ, ನತ್ಥಿ ನ ಸಬ್ಬೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿಪಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಏತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಸೀತಿ? ಅಥ ನಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ **ನ ಹೇವಾ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ನಿಗ್ಗಹಾದಿವಿಧಾನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೬೧-೬೭. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ರೂಪಧಾತುಯಾ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ ರೂಪಿಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಞ್ಞಪೇತಿ, ತಥಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಿಂ। ತಸ್ಸ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಇತರಸ್ಸ । ಸೋ ಹಿ **ರೂಪೀ**ತಿ ವುತ್ತೇ ರೂಪಕಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಚೇವ ತಥಾರೂಪಾಯ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಕಾಮೀ**ತಿ ವುತ್ತೇ ವೀತರಾಗಸಬ್ಭಾವತೋ ಚೇವ ತಥಾರೂಪಾಯ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ನತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅರೂಪೀ**ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಬ್ಭಾವತೋ ಚೇವ ತಥಾರೂಪಾಯ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ದ್ವೀಸುಪಿ ನಯೇಸು ಸತ್ತೋತಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವೇವಚನವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

೬೮. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸೋ "ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಅಞ್ಞೋ ಕಾಯೋ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ **ಕಾಯೋತಿ ವಾ ಸರೀರನ್ತಿ ವಾ**ತಿಆದಿ ಸಕವಾದೀಪುಚ್ಛಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಕಾಯಂ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಕರಿತ್ವಾ**ತಿ ಕಾಯಂ ಅಪ್ಪೇತಬ್ಬಂ ಅಲ್ಲೀಯಾಪೇತಬ್ಬಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಉಪನೇತಬ್ಬಂ ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಕತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಸೇಸೇ**ತಿ ಏಸೋ ಸೋಯೇವ। ಏಸೇ ಏಸೇತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಏಸೋ ಏಸೋಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಟ್ಠೇ**ತಿ ಏಕಟ್ಠೋ। **ಸಮೇ ಸಮಭಾಗೇ ತಜ್ಜಾತೇ**ತಿ ಸಮೋ ಸಮಭಾಗೋ ತಜ್ಜಾತಿಕೋ। ವಚನಮತ್ತೇಯೇವೇತ್ಥ ಭೇದೋ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಕಾಯೋವ ಏಸೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರವಾದೀ ನಾನತ್ತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವಾ ಜೀವೋತಿ ವಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಞ್ಞೋ ಕಾಯೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಏವಂಲದ್ಧಿಕತ್ತಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅಞ್ಞಂ ಜೀವ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಆಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತಂ ಸುತ್ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಅವಜಾನಾತಿ। ತತೋ ಪರಂ "ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿಆದಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೭೮. ಪರವಾದೀಪಕ್ಖೇ ಪನ **ಅಞ್ಞೋ ಕಾಯೋ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸಕವಾದೀ ಠಪನೀಯಪಞ್ಹತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪರವಾದೀ ಛಲವಸೇನ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ತಮ್ಪಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಗತಿಅನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೭೯-೭೧. ಇದಾನಿ ಗತಿಪರಿವತ್ತನಮುಖೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಅನುಯೋಗೋ **ಹೋ**ತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ "ಸ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಂ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾನ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿಆದೀನಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩೩; ಇತಿವು॰ ೨೪) ಸುತ್ತಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವೋಹರತಿ , ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ **ಸನ್ಧಾವತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಸನ್ಧಾವತೀ**ತಿ ಸಂಸರತಿ ಗಮನಾಗಮನಂ ಕರೋತಿ। ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿಆದಯೋ ಅನುಯೋಗೋಪಿ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಸೋ**ತಿ ಸೋಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪನ ಅನುಯುತ್ತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅಞ್ಞೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ। **ಸೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಚಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ। **ನೇವ ಸೋ ನ ಅಞ್ಞೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ। ಪುನ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಪಞ್ಹೇ ಏಕತೋ ಪುಟ್ಠೋ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಯಾನಿಸ್ಸ ಸುತ್ತಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲದ್ಧಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ತೇನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೭೯. ಪುನ ಸಕವಾದಿನಾ "ಯ್ವಾಯಂ ತವ ಲದ್ಧಿಯಾ ಸನ್ಧಾವತಿ, ಕಿಂ ಸೋ ಅಸ್ಮಿಞ್ಚ ಪರಸ್ಮಿಞ್ಚ ಲೋಕೇ ಏಕೋಯೇವಾ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ಸ್ವೇವಾ**ತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಸಸ್ಸತಭಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ತಥೇವ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋವ ನ ಅಞ್ಞೋ ಭಾವೋ, "ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಇಧೂಪಪನ್ನೋ"ತಿಆದಿಸುತ್ತಮ್ಪಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೨; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೫) ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸ್ವೇವ ಮನುಸ್ಸೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಮನುಸ್ಸಸ್ಸೇವ ದೇವತ್ತಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೭೭. ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ "ಅಹಂ ತೇನ ಸಮಯೇನ ಸುನೇತ್ತೋ ನಾಮ ಸತ್ಥಾ ಅಹೋಸಿ"ನ್ತಿಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೬ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ) ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಸಕವಾದೀ ದೇವಮನುಸ್ಸುಪಪತ್ತೀನಂ ನಾನತ್ತತೋ ವಚನಂ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ **ಮನುಸ್ಸೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೭೮. ತತ್ಥ **ಹೇವಂ ಮರಣಂ ನ ಹೇಹಿತೀ**ತಿ ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಮರಣಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತೋ ಪರಂ ಯಕ್ಖೋ ಪೇತೋತಿ ಅತ್ತಭಾವನಾನತ್ತವಸೇನ ಅನುಯೋಗನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೮೨. **ಖತ್ತಿಯೋ**ತಿಆದೀನಿ ಜಾತಿವಸೇನ ಚೇವ ಅಙ್ಗವೇಕಲ್ಲಾದಿವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಾನಿ।

೮೭. ಪುನ **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಪುಟ್ಠೋ ಇಧಟ್ಠಕಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ ಪರಲೋಕಸ್ಸ ಗಮನಾಭಾವತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪುನ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವಾವಿಜಹನತೋ ದುತಿಯಪಟಿಞ್ಞಾಪಿ ತಸ್ಸೇವ। **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿವಚನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

೮೮. ಪುನ ದೇವಲೋಕೇ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ಮನುಸ್ಸತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ।

೮೯. ತತೋ ಪರಂ **ಅನಞ್ಞೋ ಅವಿಗತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಅನಞ್ಞೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಏಕಸದಿಸೋ। **ಅವಿಗತೋ**ತಿ ಏಕೇನಾಪಿ ಆಕಾರೇನ ಅವಿಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಹೇವನ್ತಿ** ದೇವಲೋಕೇ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ಮನುಸ್ಸಭಾವಾಭಾವತೋ ಏವಮಾಹ।

೬೦. ಪುನ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಯುತ್ತೋ "ಸ್ವೇವ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅನುಜಾನಾತಿ। **ಹತ್ಥಚ್ಛಿನ್ನೋ**ತಿಆದಿ ಆಕಾರವಿಗಮನದಸ್ಸನೇನ ಅವಿಗತೋ **ಸನ್ಧಾವತೀ**ತಿ ಲದ್ಧಿಭಿನ್ದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಳಚ್ಛಿನ್ನೋ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಅಙ್ಗುಟ್ಠಕಾ ಛಿನ್ನಾ। **ಕಣ್ಡರಚ್ಛಿನ್ನೋ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಮಹಾನ್ಹಾರೂ ಛಿನ್ನಾ।

೬೧. **ಸರೂಪೋ**ತಿಆದೀಸು ಪಠಮೇ ಪಞ್ಹೇ ಇಮಿನಾ ರೂಪಕಾಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯೇ ಅನ್ತರಾಭವಪುಗ್ಗಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೋ ಹಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಯಾ ಸರೂಪೋವ ಗನ್ತ್ವಾ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಂ ಪವಿಸತಿ। ಅಥಸ್ಸ ತಂ ರೂಪಂ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ತಂ ಜೀವ**ನ್ತಿ ಯೇನ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇನ ಸರೀರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಕಿಮಸ್ಸ ತದೇವ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರವಾದೀ ಇಧ ಸರೀರನಿಕ್ಖೇಪಾ ಸುತ್ತವಿರೋಧಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಸವೇದನೋತಿಆದೀಸು ಅಸಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತದಞ್ಞಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ತಂ ಜೀವ**ನ್ತಿ ಯೇನ ವೇದನಾದಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಸರೀರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಕಿಮಸ್ಸ ತದೇವ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತಂ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರಂ, ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರನ್ತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಹಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಞ್ಚಪಿ ಖನ್ಧಾ ಸರೀರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಪರವಾದೀ ಸುತ್ತವಿರೋಧಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೬೨. **ಅರೂಪೋ**ತಿಆದೀಸು ಪಠಮೇ ಪಞ್ಹೇ ಅನ್ತರಾಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯೇ ಅರೂಪಾ ರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅಞ್ಞಂ, ಜೀವ**ನ್ತಿ ಯಂ ರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಸರೀರಂ ಪಹಾಯ ಅರೂಪೋ ಸನ್ಧಾವತಿ, ಕಿಂ ತೇ ತಂ ಸರೀರಂ ಅಞ್ಞಂ, ಅಞ್ಞಂ ಜೀವನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅವೇದನೋತಿಆದೀಸು ಸಞ್ಞೀಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತದಞ್ಞಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅಞ್ಞಂ ಜೀವ**ನ್ತಿ ಯಂ ವೇದನಾದಿಸಙ್ಖಾತಂ ಸರೀರಂ ಪಹಾಯ ಅವೇದನೋ ಅವಿಞ್ಞಾಣೋ ಸನ್ಧಾವತಿ, ಕಿಂ ತೇ ತಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರಂ, ಅಞ್ಞಂ ಜೀವನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೬೩. **ರೂಪಂ ಸನ್ಧಾವತೀ**ತಿಆದೀಸು ಯೇ ರೂಪಾದಯೋ ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಞ್ಞಪೇತಿ, ಕಿಂ ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಸನ್ಧಾವನ್ತೇ ತಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಸನ್ಧಾವತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರವಾದೀ "ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸನ್ಧಾವತಂ ಸಂಸರತ"ನ್ತಿ ಸತ್ತಸ್ಸೇವ ಸನ್ಧಾವನವಚನತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೇ ವಿನಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ಧಾವನ್ತೇ ತೇನಪಿ ರೂಪೇನ ಸನ್ಧಾವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೬೪. **ರೂಪಂ ನ ಸನ್ಧಾವತೀ**ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಾ ತೇ ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಹೋತಿ, ಸ್ವೇವ ಚ ಸನ್ಧಾವತೀತಿ ವದೇಸಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮಿ, ಕಿಂ ತೇ ರೂಪಂ ನ ಸನ್ಧಾವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತರೋ ಪುಗ್ಗಲೇ ಸನ್ಧಾವನ್ತೇ ನ ಸಕ್ಕಾ ತಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಭೂತೇನ ರೂಪೇನ ಸನ್ಧಾವಿತುನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಸತ್ತಾನಞ್ಞೇವ ಸನ್ಧಾವನವಚನತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಗಾಥಾನಂ ಪನ ಅಯಮತ್ಥೋ - ಆಯಸ್ಮತೋ ಮತೇನ ರುಕ್ಖಂ ಉಪಾದಾಯ ಛಾಯಾ ವಿಯ, ಇನ್ಧನಂ ಉಪಾದಾಯ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಚ, ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಪುಗ್ಗಲೋ; ರೂಪಾದೀನಂ ಸನ್ಧಾವನೇ ಅಸತಿ ತೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ಭಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸೋ ತವ ಪುಗ್ಗಲೋ ಭಿಜ್ಜತಿ ಚೇ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಉಚ್ಛೇದಾ ಭವತಿ ದಿಟ್ಠಿ, ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ತೇ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಕತರಾ ಯಾ ಬುದ್ಧೇನ ವಿವಜ್ಜಿತಾ ಅಕುಸಲದಿಟ್ಠಿ। ಯಾ ಪನ "ಉಚ್ಛೇದವಾದೀ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ"ತಿ ಪರಿಯಾಯಭಾಸಿತಾ, ನ ತಂ ವದಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥಾಪಿ ತೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ಭಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸಸ್ಸತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಹೋತಿ। ತತೋ ಸೋ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಸಮಸಮೋ

ಆಪಜ್ಜತಿ । **ಸಮಸಮೋತಿ** ಅತಿವಿಯ ಸಮೋ, ಸಮೇನ ವಾ ಸಮೋ, ಸಮಭಾವೇನೇವ ಸಮೋ। ಯಥೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ತೇ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ತೇನ ಸಮಸಮೋತಿ।

ಗತಿಪರಿವತ್ತನಮುಖೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಾನುಯೋಗೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಅನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ।

೧೨. ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೯೭. ಇದಾನಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೋ ಹಿ ರುಕ್ಖಂ ಉಪಾದಾಯ ಛಾಯಾಯ ವಿಯ, ಇನ್ಧನಂ ಉಪಾದಾಯ ಅಗ್ಗಿಸ್ಸ ವಿಯ ಚ, ರೂಪಾದೀನಿ ಉಪಾದಾಯ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಅವಬೋಧನಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ "ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ಯಥಾ ರುಕ್ಖುಪಾದಾನಾ ಛಾಯಾ ರುಕ್ಖೋ ವಿಯ, ಇನ್ಧನುಪಾದಾನೋ ಚ ಅಗ್ಗಿ ಇನ್ಧನಂ ವಿಯ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮೋ, ಏವಂ ತೇ ರೂಪಾದಿಉಪಾದಾನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ಅನಿಚ್ಚೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೯೮. **ನೀಲಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯ ನೀಲೋತಿ**ಆದೀಸು ನೀಲರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಏಕತ್ತಂ, ಏಕಸರೀರೇ ನೀಲಾದೀನಂ ಬಹೂನಂ ವಸೇನ ಬಹುಭಾವಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೯೮. **ಕುಸಲಂ ವೇದನನ್ತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ವೇದನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತ್ತಂ ಏಕಸನ್ತಾನೇ ಬಹೂನಂ ಕುಸಲವೇದನಾನಂ ವಸೇನ ಬಹುಭಾವಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯನಯೇ ಮಗ್ಗಕುಸಲೋತಿಆದಿವಚನಸಬ್ಭಾವತೋ ಛೇಕಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸಫಲೋತಿ**ಆದೀನಿ ಪುಟ್ಠೋ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ವೋಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೯೯. ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಅಛೇಕಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೧೦೦. ಅಬ್ಯಾಕತಪಕ್ಖೇ ಸಸ್ಸತಾದಿವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೦೪. **ಚಕ್ಖುಂ ಉಪಾದಾಯಾತಿ**ಆದೀಸು "ಚಕ್ಖುಮಾ ವಿಸಮಾನೀವ...ಪೇ॰... ಪಾಪಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜಯೇ"ತಿ(ಉದಾ॰ ೪೩) ಆದಿವೋಹಾರಸಬ್ಭಾವತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಚಕ್ಖುಮತ್ತಾದಿನಿರೋಧೇನ ಪುಗ್ಗಲನಿರೋಧಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೧೦೮. **ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯ ವೇದನಂ ಉಪಾದಾಯಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಪಿ ರೂಪಮೂಲಕಾ ದುಕತಿಕಚತುಕ್ಕಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವೇಪಿ ತಯೋಪಿ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಪಞ್ಚಪಿ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಏಕಸನ್ತಾನೇ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಾ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಆಯತನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೧೨. ಇದಾನಿ ಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಯಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಯಥಾ ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚತಾ, ತತೋ ಚ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಸಿದ್ಧಂ, ಏವಂ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾಪಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಥಾ ರುಕ್ಖನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪಾದಾಯಾತಿ** ಪಟಿಚ್ಚ ಆಗಮ್ಮ, ನ ವಿನಾ ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರವಾದೀ ಪನ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೧೧೫. **ನಿಗಳೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಲಿಕಬನ್ಧನಂ। **ನೇಗಳಿಕೋ**ತಿ ತೇನ ಬನ್ಧಕೋ **ಯಸ್ಸ ರೂಪಂ ಸೋ ರೂಪವಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ರೂಪಂ ಸೋ ರೂಪವಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ನ ನಿಗಳೋ ...ಪೇ॰... ಅಞ್ಞೋ ರೂಪವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೬. **ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತೇ**ತಿಆದೀಸು ಸರಾಗಾದಿಚಿತ್ತವಸೇನ ಸರಾಗಾದಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಜಾಯತೀ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಖಣಿಕಭಾವಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। "ಸೋ"ತಿ ವಾ "ಅಞ್ಞೋ"ತಿ ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ "ಕುಮಾರಕೋ"ತಿ ವಾ "ಕುಮಾರಿಕಾ"ತಿ ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಲೋಕವೋಹಾರಸಮುಚ್ಛೇದಭಯೇನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವ।

೧೧೮. ಇದಾನಿ ಪರವಾದೀ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಕಾಮೋ **ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಕಿಂ ತೇ ಇಮಿನಾ ಏವಂ ಬಹುನಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗೇನ, ಇದಂ ತಾವ ವದೇಹಿ, ಕಿಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ"ತಿ। ತತೋ ಸಕವಾದಿನಾ ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತೇ **ನನು ಯೋ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ । **ಯ**ನ್ತಿ ರೂಪಂ। **ಯೇನಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುನಾ। **ಸೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ತ**ನ್ತಿ ರೂಪಂ। **ತೇನಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುನಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ನನು ಯೋ ಯಂ ರೂಪಂ ಯೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಂ ರೂಪಂ ತೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ। ಸಕವಾದೀ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಚಕ್ಖುಮೇವ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಥಾ ಸೋತಮೇವ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ವಿಜಾನಾತಿ, "ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಚಕ್ಖು, ಪಸ್ಸತಿ ಅರಹಾ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ ಪನ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೧೨೦. ತತೋ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರವಾದಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಸಾಧಿತಾಯ ತಮೇವ ವಾದಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ **ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯೋ ನ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಅನ್ಧೋ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೋ ಅರೂಪಂ ಉಪಪನ್ನೋ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ, ಅನನ್ಧೋಪಿ ಚ ಅಞ್ಞತ್ರ ದಸ್ಸನಸಮಯಾ ನ ಪಸ್ಸತಿ ನಾಮ। ಸೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೨೨. ಸುತ್ತಸಂಸನ್ದನಾಯಂ ದಿಬ್ಬಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನೋ ರೂಪಗೋಚರತ್ತಾ **ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಆಹ। ದುತಿಯವಾರೇ "ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸಾಮೀ"ತಿವಚನತೋ **ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಆಹ। ತತಿಯವಾರೇ "ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಿಭಾವೇತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿತೋ **ಉಭೋ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಆಹ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ನಾಮ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ರೂಪಸಙ್ಗಹೇ ರೂಪಾಯತನಮೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಕವಾದೀ "ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಂ, ಉಭೋ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಪಾಕಟೋಯೇವಾತಿ।

ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ।

೧೩. ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೧೨೩. ಇದಾನಿ ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮೇ ಸತಿ ನಿಯಮತೋ ತಸ್ಸ ಕಾರಕೇನಪಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ತಥಾರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ಕತ್ತಾ ಕಾರೇತಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಕತ್ತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಕೋ। **ಕಾರೇತಾ**ತಿ ಆಣತ್ತಿದೇಸನಾದೀಹಿ ಉಪಾಯೇಹಿ ಕಾರಾಪಕೋ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪರವಾದೀ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕತ್ತಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ, ನ ಕರಣಮತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ।

೧೨೪. ತಸ್ಸ ಕತ್ತಾ ಕಾರೇತಾತಿ ಏತ್ಥ ಯದಿ ಯಂ ಯಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕತ್ತಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ತೇ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಂ ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಾರಕೋ ಚ ಕಾರಾಪಕೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರವಾದೀ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನವಾದಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲಂ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಜನೇನ್ತಿ ನಾಮಂ ಕರೋನ್ತಿ ಪೋಸೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ತೇ ಕಾರಕಾ। ಯೇ ಚ ಪನ ತಂ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಾ ವಾ ಆಚರಿಯಾ ವಾ ತಾನಿ ತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಟ್ಠಾನಸಿಪ್ಪಾಯತನಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ , ತೇ ಕಾರಾಪಕಾ ನಾಮಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುರಿಮಕಮ್ಮಮೇವ ತಸ್ಸ ಕತ್ತಾ ಚೇವ ಕಾರಾಪೇತಾ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

೧೨೫. ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವಾತಿ ಇಮಿನಾ ಇದಂ ಪುಚ್ಛತಿ - ಯದಿ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಕಸ್ಸ ಕತ್ತಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಕತ್ತಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಕತ್ತಾ ಅತ್ಥೇವ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪುರಿಮೇನ ಪುರಿಮೇನ ಅವಸ್ಸಂ ಪಚ್ಛಾ ಪಚ್ಛಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ತೇ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಕೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಆಯತಿಂ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾತಬ್ಬೋ, ತೇನಾಪಿ ಅಞ್ಞೋತಿ ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಕಿರಿಯಾ, ನತ್ಥಿ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದೋ, ನತ್ಥಿ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ। ಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಬದ್ಧಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುತ್ತಂ, ನತ್ಥಿ ತೇ ತನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವಾತಿ** ಯದಿ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಮತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪನ ಕಾರಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಾರಕೋ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಾರಕೋತಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಪರಮ್ಪರಾ ಅತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯಾ ಏಸಾ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಕಿರಿಯಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರವಾದೀ ತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇತೋ ಅಪರಾಸುಪಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಕಾರಕಪುಚ್ಛಾಸು ಪುಗ್ಗಲಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ "ಕತ್ತಾ ಕಾರೇತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಚ್ಚಯೇ। ನ ಹಿ ಮಹಾಪಥವೀಆದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ನತ್ಥಿ।

೧೩೫. ಅಞ್ಞೋ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಹೋ "ಸಞ್ಞಾರವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ"ನ್ತಿಆದಿದಿಟ್ಠಿಭಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।

೧೩೬. ವಿಪಾಕೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದಿ ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದೀವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಭಿನ್ದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದೀತಿ** ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ , ವಿಪಾಕಪವತ್ತಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವೇದಕಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

೧೩೮. ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಂವೇದೀತಿ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದಕಸ್ಸ ಪಟಿಸಂವೇದೀ ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಸಂವೇದಿತಬ್ಬೋ ನಾಮ ವಿಪಾಕೋ, ನ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಿಪಾಕೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕೇ ಠಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪುತ್ತಂ ವಾ ಪತಿಂ ವಾ ಮಾತಾ ವಾ ಜಾಯಾ ವಾ ಪರಿಚುಮ್ಬತಿ ಪರಿಸಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾರೂಪಂ ಪಟಿಸಂವೇದಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಪರವಾದೀ।

ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವಾತಿ ಯದಿ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಮತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪುಗ್ಗಲೋ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಪಟಿಸಂವೇದೀ ತಸ್ಸಾಪಿ ಪಟಿಸಂವೇದೀತಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಪರಮ್ಪರಾ ಅತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯಾ ಏಸಾ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತಕಿರಿಯಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತೋ ಪರಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಪಟಿಸಂವೇದೀಪುಚ್ಛಾಸು ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೪೨. ಅಞ್ಞೋ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದೀತಿ ಪಞ್ಹೋ "ವೇದನವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ"ನ್ತಿಆದಿದಿಟ್ಠಿಭಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।

೧೪೩. ದಿಬ್ಬಂ ಸುಖನ್ತಿಆದಿ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಕವಾದಿನೋ ಚೇತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನೇವ ಪಟಿಸಂವೇದೀಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ

ವೇದಯಿತವಸೇನ।

೧೪೮. ಮಹಾಪಥವೀಆದೀನಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವೇದಯಿತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ।

೧೬೦. ಕತ್ತಾ ಕಾರೇತಾ ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದೀತಿಆದಿ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯವಸೇನ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಸೋ ಕರೋತೀ**ತಿ ಯಂ ತ್ವಂ ಕತ್ತಾತಿ ಚ ಪಟಿಸಂವೇದೀತಿ ಚ ವದೇಸಿ, ಕಿಂ ಸೋಯೇವ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ। ಅಯಮನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

೧೬೧. ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ "ಇಧ ನನ್ದತಿ ಪೇಚ್ಚ ನನ್ದತೀ"ತಿಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೮) ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। ಅಥಸ್ಸ ವಚನೋಕಾಸಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತೋ ಸಕವಾದೀ **ಸಯಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಆಹ।

೧೬೨. ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞೋ ಕರೋತೀ**ತಿ ಕಾರಕವೇದಕಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ "ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಕತ್ವಾ ದೇವಭೂತೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ । ಏವಂವಾದಿನೋ ಪನ ಪರಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೧೬೪. ಸೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಚಾತಿ ಕಾರಕವೇದಕಾನಂ ಏಕತ್ತಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುರಿಮೇ ದ್ವೇಪಿ ನಯೇ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಏವಂವಾದಿನೋ ಪನ ಸಯಂಕತಞ್ಚ ಪರಂಕತಞ್ಚ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೧೬೬. ನೇವ ಸೋ ಕರೋತೀತಿ ಕಾರಕವೇದಕಾನಂ ಏಕತ್ತಅಞ್ಞತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಸುತ್ತವಿರೋಧವಸೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ಮನುಸ್ಸೋ ದೇವಲೋಕೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ನ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋವ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ನಾಪಿ ಯೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞೋವ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಕತೋ ವೇದಕೋ ನೇವ ಸೋ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞೋತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇವೇತಂ? ಏವಂವಾದಿನೋ ಪನ ಅಸಯಂಕಾರಂ ಅಪರಂಕಾರಂ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅಪಿಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯೇ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಇಮಿನಾಪಿ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಹಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲವಾದೀ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಕಞ್ಚೇವ ವೇದಕಞ್ಚ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಯೋ ಕಾರಕೋ, ತೇನೇವ ವಾ ವೇದಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞೇನ ವಾ ಉಭೋಹಿ ವಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಉಭೋಹಿ ವಾಪಿ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇದಮಾಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಏವಮಾಪನ್ನಮೇವ ಅನುಯೋಗಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಸಕವಾದೀ "ಸೋ ಕರೋತೀ"ತಿಆದಯೋ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ವಿಕಪ್ಪೇ ಆಹ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಮೇವ।

ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಪಞ್ಹಾ ಏಕತೋ ಪುಟ್ಠಾ। ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಪಟಿಜಾನನಾ ಚ ಸಯಂಕತಾದಿದೋಸಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇತೋ ಪರಂ "ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ "ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಕಪ್ಪೇನ ದಸ್ಸಿತಾ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ।

ಕಲ್ಯಾಣವಗ್ಗೋತಿಪಿ ಏತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ।

೧೪. ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೧೯೩. ಇತೋ ಪರಂ ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗಾದಿವಸೇನ ಅರಹತ್ತಸಾಧನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಆಮನ್ತಾತಿ** ಸಕವಾದಿನಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತೇ ಪರವಾದೀ "ಬಹಿದ್ಧಾ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪೇ ಇದ್ಧಿವಿಧಾದಿವಿಸೇಸಾಧಿಗಮೋ ನತ್ಥಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಇದ್ಧಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಕೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ **ನನು ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ಇದ್ಧಿಂ ವಿಕುಬ್ಬತೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ।

೧೫-೧೮. ಞಾತಕಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ

೧೯೭. ಇದಾನಿ **ಮಾತಾತಿ**ಆದಿಕೋ ಞಾತಕಾನುಯೋಗೋ। **ಖತ್ತಿಯೋತಿ**ಆದಿಕೋ ಜಾತಿಅನುಯೋಗೋ। **ಗಹಟ್ಠೋ ಪಬ್ಬಜಿತೋತಿ** ಪಟಿಪತ್ತಿಅನುಯೋಗೋ। **ದೇವೋ ಮನುಸ್ಸೋತಿ** ಉಪಪತ್ತಿಅನುಯೋಗೋ। **ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ**ಆದಿಕೋ ಪಟಿವೇಧಾನುಯೋಗೋ, ಅರಿಯಾನುಯೋಗೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ। "ಅರಹಾ ಹುತ್ವಾ ನ ಅರಹಾ"ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಮೋಘಪಞ್ಹತ್ತಾ ನ ವುತ್ತಂ।

೨೦೬. **ಚತ್ತಾರೋ ಪುರಿಸಯುಗಾತಿ**ಆದಿ ಸಂಘಾನುಯೋಗೋ, ಸೋಪಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋಯೇವ।

೨೦೯. **ಸಙ್ಖತೋತಿ**ಆದಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಭಾವಾನುಯೋಗೋ। ತತ್ಥ **ತತಿಯಾ ಕೋಟೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ।

೨೧೧. **ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ**ಪಞ್ಹೇಪಿ ಸಙ್ಖತೇಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವ।

೨೧೨. **ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖತಾತಿ**ಆದಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾನಿ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೨೧೩. **ರೂಪಂ ಸಙ್ಖತನ್ತಿ**ಆದಿ ಖನ್ಧೇ ವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೨೧೪. **ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಜರಾಧಮ್ಮಾ, ಅಥೋ ಮರಣಧಮ್ಮಿನೋ"ತಿಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸಙ್ಖತಭಾವಂ ಪನಸ್ಸ ಸೋ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೨೧೫. ಪುನ **ನ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ**ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಟ್ಠೋ "ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ ಸಮ್ಭೋತಿ , ದುಕ್ಖಂ ತಿಟ್ಠತಿ ವೇತಿ ಚಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧) ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ನಾಮ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೨೧೬. **ಅತ್ಥತ್ಥಮ್ಹೀತಿ** ಅತ್ಥಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೀತಿ** ಪುಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸಸ್ಸತಂ, ನತ್ಥಿತಾಯ। ಉಚ್ಛೇದೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಚ್ಛಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಞಾತಕಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ।

೧೯. ಪಟಿವೇಧಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ

೨೧೭. ಭವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಞ್ಹೇ **ಭವನ್ತಿ** ಉಪಪತ್ತಿಭವಂ।

೨೧೮. ವೇದನಂ ವೇದಿಯಮಾನಪಞ್ಹೇ ವೇದನಂ ವೇದಿಯಮಾನೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತವೇದನೋ ಯೋಗಾವಚರೋವ ಪಜಾನಾತಿ, ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನೋ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ।

೧೧೪. ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಪಞ್ಞಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ।

೧೧೬. ಪಾರಾಯನಗಾಥಾಯ **ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸೂ**ತಿ ಸತ್ತಸುಞ್ಞತವಸೇನ ಖನ್ಧಲೋಕಂ ಓಲೋಕೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೮. **ಪುಗ್ಗಲೋ ಅವೇಕ್ಖತೀ**ತಿ ಸಕವಾದಿಪುಚ್ಛಾ। ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಹಿ "ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸೂ"ತಿ ಗಾಥಾಯ ಯೋ ಅವೇಕ್ಖತಿ, ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ ನಂ ಏವಂ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಸಹ ರೂಪೇನಾ**ತಿ ರೂಪಕಾಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ। ತತೋ ಅನಿಸ್ಸಟೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ಜೀವನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ವಿನಾ ರೂಪೇನಾ**ತಿ ಇದಂ ಚತುವೋಕಾರವಸೇನ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞಂ ಜೀವನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। "ಅಬ್ಭನ್ತರಗತೋ"ತಿ ಚ "ಬಹಿದ್ಧಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ"ತಿ ಚ ಇದಂ "ಸಹ ರೂಪೇನ ವಿನಾ ರೂಪೇನಾ"ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣವಚನಂ। ತತ್ಥ **ಅಬ್ಭನ್ತರಗತೋ**ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅನ್ತೋಗತೋ, ಇತೋ ವಾ ಏತ್ತೋ ವಾ ಅನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನೇವ ಠಿತೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ**ತಿ ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ। ರೂಪಂ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೦. **ಅನತ್ತಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಜೀವೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ರಹಿತೋ। ಏಕಧಮ್ಮೇಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಸುತ್ತಾನಂ ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಧ ಪನ ಸನ್ಧಾಯಭಾಸಿತಮತ್ತಮೇವ ವಕ್ಖಾಮ।

೧೨೭. **ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ ಸಪ್ಪಿಕುಮ್ಭೋ**ತಿಆದಿ "ಸಬ್ಬಾವ ದೇಸನಾ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಅತ್ಥತೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆಭತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸುವಣ್ಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತೋ ಸುವಣ್ಣವಿಕಾರೋ ಕುಮ್ಭೋ ಸುವಣ್ಣಕುಮ್ಭೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಏವಂ ಸಪ್ಪಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತೋ ಸಪ್ಪಿಸ್ಸ ವಿಕಾರೋ ಸಪ್ಪಿಕುಮ್ಭೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಕುಮ್ಭೇ ಸಪ್ಪಿ ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಸೋ ಸಪ್ಪಿಕುಮ್ಭೋ ನಾಮಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ತೇಲಕುಮ್ಭಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಚ್ಚಂ ಧುವಂ, ನ ಏವಂ ಭತ್ತಂ ವಾ ಯಾಗು ವಾ ಅತ್ಥಿ। ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಪನ ಅಕತ್ವಾ ದಿವಸೇ ದಿವಸೇ ದಸ್ಸಾಮಾತಿ ಪಞ್ಞತ್ತವಸೇನ "ನಿಚ್ಚಭತ್ತಂ ಧುವಯಾಗೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

"ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿಆದೀಸುಪಿ ಯಥಾ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಅತ್ಥಿ, ನ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ । ರೂಪಾದೀಸು ಪನ ಸತಿ 'ಏವಂನಾಮೋ''ಏವಂಗೋತ್ತೋ'ತಿ ವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಇಮಿನಾ ಲೋಕವೋಹಾರೇನ ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಭಗವತಾ - "ಇಮಾ ಖೋ ಚಿತ್ತ, ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾ ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಯೋ ಲೋಕವೋಹಾರಾ ಲೋಕಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೦)। ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮಾ ಪನ ವಿನಾಪಿ ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಂ ಪಚ್ಚತ್ತಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ **ದ್ವೇ ಕಥಾ** ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾ ಚ ಪರಮತ್ಥಕಥಾ ಚ। ತತ್ಥ ಸತ್ತೋ, ಪುಗ್ಗಲೋ, ದೇವೋ, ಬ್ರಹ್ಮಾತಿಆದಿಕಾ **ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾ** ನಾಮ। ಅನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಂ, ಅನತ್ತಾ, ಖನ್ಧಾ, ಧಾತುಯೋ, ಆಯತನಾನಿ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾತಿಆದಿಕಾ **ಪರಮತ್ಥಕಥಾ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಸಮ್ಮುತಿದೇಸನಾಯ ಸತ್ತೋತಿ ವಾ…ಪೇ॰… ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ವಾತಿ ವುತ್ತೇ ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನಿಯ್ಯಾತುಂ ಅರಹತ್ತಜಯಗ್ಗಾಹಂ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಸ್ಸ ಭಗವಾ ಆದಿತೋವ ಸತ್ತೋತಿ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವಾ ಪೋಸೋತಿ ವಾ ದೇವೋತಿ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ವಾ ಕಥೇತಿ। ಯೋ ಪರಮತ್ಥದೇಸನಾಯ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾತಿಆದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಸುತ್ವಾವ ಜಾನಿತುಂ

ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನಿಯ್ಯಾತುಂ ಅರಹತ್ತಜಯಗ್ಗಾಹಂ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಕಥೇತಿ। ತಥಾ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾಯ ಬುಜ್ಝನಕಸತ್ತಸ್ಸ ನ ಪಠಮಂ ಪರಮತ್ಥಕಥಂ ಕಥೇತಿ। ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾಯ ಪನ ಬೋಧೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪರಮತ್ಥಕಥಂ ಕಥೇತಿ । ಪರಮತ್ಥಕಥಾಯ ಬುಜ್ಝನಕಸತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ನ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಂ ಕಥೇತಿ। ಪರಮತ್ಥಕಥಾಯ ಪನ ಬೋಧೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಂ ಕಥೇತಿ। ಪಕತಿಯಾ ಪನ ಪಠಮಮೇವ ಪರಮತ್ಥಕಥಂ ಕಥೇನ್ತಸ್ಸ ದೇಸನಾ ಲೂಖಾಕಾರಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಬುದ್ಧಾ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪರಮತ್ಥಕಥಂ ಕಥೇನ್ತಿ। ತೇ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಂ ಕಥೇನ್ತಾಪಿ ಸಚ್ಚಮೇವ ಸಭಾವಮೇವ ಅಮುಸಾವ ಕಥೇನ್ತಿ। ಪರಮತ್ಥಕಥಂ ಕಥೇನ್ತಾಪಿ ಸಚ್ಚಮೇವ ಸಭಾವಮೇವ ಅಮುಸಾವ ಕಥೇನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ -

"ದುವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಕ್ಖಾಸಿ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವದತಂ ವರೋ।
ಸಮ್ಮುತಿಂ ಪರಮತ್ಥಞ್ಚ, ತತಿಯಂ ನುಪಲಬ್ಭತಿ"॥

ತತ್ಥ -

"ಸಙ್ಕೇತವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಕಾರಣಂ।
ಪರಮತ್ಥವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ॥

ಅಪರೋ ನಯೋ - ದ್ವೇ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ಪರಮತ್ಥದೇಸನಾ ಚ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ, ಸಮ್ಮುತಿದೇಸನಾ ಚ ಸಪ್ಪಿಕುಮ್ಭಾದಿವಸೇನ। ನ ಹಿ ಭಗವಾ ಸಮಞ್ಞಂ ಅತಿಧಾವತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ವಚನಮತ್ತತೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಸತ್ಥಾರಾ ಹಿ -

"ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಅನತಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಪರಮತ್ಥೋ ಪಕಾಸಿತೋ।
ಸಮಞ್ಞಂ ನಾತಿಧಾವೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಪಣ್ಡಿತೋ।
ಪರಮತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ, ಸಮಞ್ಞಂ ನಾತಿಧಾವಯೇ"॥

ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪುಗ್ಗಲಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪರಿಹಾನಿಕಥಾ

೧. ವಾದಯುತ್ತಿಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ

೨೩೯. ಇದಾನಿ ಪರಿಹಾನಿಕಥಾ ಹೋತಿ। ಪರಿಹಾನಿಧಮ್ಮೋ ಅಪರಿಹಾನಿಧಮ್ಮೋ, “ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ” (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೫), “ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೪೯) ಏವಮಾದೀನಿ ಹಿ ಸುತ್ತಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾ ವಜ್ಜಿಪುತ್ತಕಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಿನೋ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾ ಅರಹತೋಪಿ ಪರಿಹಾನಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ವಾ ಹೋನ್ತು ಅಞ್ಞೇಯೇವ ವಾ, ಯೇಸಂ ಅಯಂ ಲದ್ಧಿ, ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿಭಿನ್ದನತ್ಥಂ **ಪರಿಹಾಯತಿ ಅರಹಾ ಅರಹತ್ತಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ರ **ಪರಿಹಾಯತೀ**ತಿ ದ್ವೇ ಪರಿಹಾನಿಯೋ ಪತ್ತಪರಿಹಾನಿ ಚ ಅಪ್ಪತ್ತಪರಿಹಾನಿ ಚ। ತತ್ಥ “ದುತಿಯಮ್ಪಿ ಖೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಗೋಧಿಕೋ ತಮ್ಹಾ ಸಾಮಯಿಕಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಪರಿಹಾಯೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯) ಅಯಂ ಪತ್ತಪರಿಹಾನಿ ನಾಮ। “ಮಾ ವೋ ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಿಕಾನಂ ಸತಂ ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥೋ ಪರಿಹಾಯೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೧೭-೪೧೮) ಅಯಂ ಅಪ್ಪತ್ತಪರಿಹಾನಿ। ತಾಸು ಇಧ ಪತ್ತಪರಿಹಾನಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸಕಸಮಯೇ ಪನ ಇಮಂ ಪತ್ತಪರಿಹಾನಿಂ ನಾಮ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಯಾವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ಅರಹತ್ತಾದೀಹಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲೇಹಿ। ಪರಸಮಯೇಪಿ ನಂ ಸಬ್ಬಸಾಮಞ್ಞಫಲೇಸು ಸಬ್ಬಭವೇಸು ಸಬ್ಬಕಾಲೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಲದ್ಧಿಜಾಲಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ ಪುನ **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ದೇಸನಾ ವಡ್ಢಿತಾ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪರವಾದೀ ಕಮೇನ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಠಿತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಪರಿಹಾನಿಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಉಪರಿಫಲೇಸು ಠಿತಸ್ಸೇವ ಇಚ್ಛತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಠಿತಸ್ಸ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಕಮ್ಮಾರಾಮತಾದೀನಂ ಪನ ಪರಿಹಾನಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವತೋ ಕಾಮಭವೇ ಠಿತಸ್ಸೇವ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಸಬ್ಬತ್ಥಾ”ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಕಾಮಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಾಮಭವೇ ಪರಿಹಾನಿಕರಾ ಕಾಮಗುಣಾ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ।

ತತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ **ಪರಿಹಾನೀ**ತಿ ಪರಿಹಾನಿಕರೇ ಧಮ್ಮೇ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪರಿಹಾನಿ ನಾಮ ಕಮ್ಮಾರಾಮತಾದಿಧಮ್ಮಾ, ವಿಸೇಸತೋ ವಾ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಏವ, ತೇ ಚ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ “ನ ಹೇವ”ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

ಸಬ್ಬದಾತಿ ಕಾಲಪುಚ್ಛಾ। ತತ್ಥ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಕಾಲೇ ಅಪರಿಹಾಯನತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕರೋತೋ ರತ್ತಿಭಾಗೇ ವಾ ದಿವಸಭಾಗೇ ವಾ ಸಬ್ಬದಾ ಪರಿಹಾಯನತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತಿಯೇ ಪರಿಹಾನಿಕರಧಮ್ಮಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ಮುಹುತ್ತಮೇವ ಪರಿಹಾನಿ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪರಿಹೀನಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾ ಪರಿಹೀನಸ್ಸ ಚ ಪರಿಹಾನಿ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಸಬ್ಬೇವ ಅರಹನ್ತೋತಿ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಠಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಸ್ಮಿಂ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತಿಯಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇಸಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪರಿಹಾನಿ ನ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ।

ಸೇಟ್ಠಿಉದಾಹರಣೇ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ದುತಿಯಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಂ ಮಂ ತುಮ್ಹೇ ಪುಚ್ಛಥ - “ಅರಹಾ ಅರಹತ್ತಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತೋ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹಿ ಪರಿಹಾಯತೀ”ತಿ, ತತ್ರ ವೋ ಪಟಿಪುಚ್ಛಾಮಿ - “ಚತೂಹಿ ಸತಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಸೇಟ್ಠೀ ಸೇಟ್ಠಿತ್ತಂ ಕರೋನ್ತೋ ಸತಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಪರಿಹೀನೇ ಸೇಟ್ಠೀ ಸೇಟ್ಠಿತ್ತಾ ಪರಿಹೀನೋ ಹೋತೀ”ತಿ। ತತೋ

ಸಕವಾದಿನಾ ಏಕದೇಸೇನ ಪರಿಹಾನಿಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ **ಸಬ್ಬಸಾಪತೇಯ್ಯಾ ಪರಿಹೀನೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತಥಾ ಅಪರಿಹೀನತ್ತಾ ಸಕವಾದೀ ನ ಹೇವಾತಿ ವತ್ವಾ ಅಥ ನಂ “ಏವಮೇವ ಅರಹಾಪಿ ಪರಿಹಾಯತಿ ಚ। ನ ಚ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹೀ”ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಲದ್ಧಿಕಂ ದುತಿಯಂ ಭಬ್ಬಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರವಾದೀ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಅಭಬ್ಬತಾಯ ನಿಯಮಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ಅರಹತೋ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹಿ ಪರಿಹಾನಿಭಬ್ಬತಂ ಪುಟ್ಠೋ “ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭) ವಚನಸ್ಸ ಅಯೋನಿಸೋ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠಿತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲತೋ ಪರಿಹಾಯಿತುಂ ಅಭಬ್ಬತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತಂ ಪನಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇವಾತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ವಾದಯುತ್ತಿ ನಾಮ ನಿಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ।

೧. ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ

೧೪೦. ಇದಾನಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಾ ಆರದ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕೇಚಿ ಅರಹತೋವ ಪರಿಹಾನಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಅನಾಗಾಮಿನೋಪಿ, ಕೇಚಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸಪಿ। ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ಯೇ ಅರಹತ್ತಾ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಸಕದಾಗಾಮಿಭಾವೇ ಠಿತಾ, ತೇಸಂ ಪರಿಹಾನಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ಇತರೇಸಂ ಅನಾಗಾಮಿಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ತೇಪಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಪೇಯ್ಯಾಲಮುಖೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “ಪರಿಹಾಯತಿ ಅನಾಗಾಮೀ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಾ”ತಿ ಹಿ ಪಞ್ಹಸ್ಮಿಂ ಯೇ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಪರಿಹಾನಿಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಯೇ ಪಕತಿಅನಾಗಾಮಿನೋ ವಾ ಅರಹತ್ತಾ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಠಿತಅನಾಗಾಮಿನೋ ವಾ ಪರಿಹಾನಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಯಮುಖಂ। ತಸ್ಸಾನುಸಾರೇನ ಸಬ್ಬಪೇಯ್ಯಾಲಾ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೪೧. ಯಂ ಪನೇತ್ಥ “ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅರಹತ್ತಂಯೇವ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪರಿಹೀನಸ್ಸ ಪುನ ವಾಯಮತೋ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾನನ್ತರಂ ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೧೪೨. ತತೋ ಪರಂ “ಪರಿಹಾನಿ ನಾಮೇಸಾ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ವಾ ಮನ್ದತಾಯ ಭವೇಯ್ಯ, ಮಗ್ಗಭಾವನಾದೀನಂ ವಾ ಅನಧಿಮತ್ತತಾಯ, ಸಚ್ಚಾನಂ ವಾ ಅದಸ್ಸನೇನಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ವಸೇನ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ **ಕಸ್ಸ ಬಹುತರಾ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನಾಧಿಪ್ಪಾಯಮೇವ ಸುತ್ತಾನಂ ಪನತ್ಥೋ ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೯೧. **ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ ಅರಹಾ ಅರಹತ್ತಾ ಪರಿಹಾಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ, ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತೋತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ। ಸಕಸಮಯೇ ಪನ ಅವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಝಾನಲಾಭೀ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ, ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಝಾನಲಾಭೀ ಚೇವ ಸಬ್ಬೇ ಚ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಅರಿಯೇ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತಾತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಸೋ ಪನ ತಂ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಇತರೋ ನ ಪರಿಹಾಯತೀ”ತಿ ಆಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ।

೨. ಸುತ್ತಸಾಧನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ

೧೯೫. ಇದಾನಿ ಸುತ್ತಸಾಧನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಉಚ್ಚಾವಚಾ**ತಿ ಉತ್ತಮಹೀನಭೇದತೋ ಉಚ್ಚಾ ಚ ಅವಚಾ ಚ। **ಪಟಿಪದಾ**ತಿ ಪಟಿಪದಾ। **ಸಮಣೇನ ಪಕಾಸಿತಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಸಮಣೇನ ಜೋತಿತಾ। ಸುಖಾಪಟಿಪದಾ ಹಿ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಉಚ್ಚಾ। ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾ

ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಅವಚಾ। ಇತರಾ ದ್ವೇ ಏಕೇನಙ್ಗೇನ ಉಚ್ಚಾ, ಏಕೇನ ಅವಚಾ। ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ ಏವ ವಾ ಉಚ್ಚಾ, ಇತರೋ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಅವಚಾ। ತಾಯ ಚೇತಾಯ ಉಚ್ಚಾವಚಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ **ನ ಪಾರಂ ದಿಗುಣಂ ಯ**ನ್ತಿ, ಏಕಮಗ್ಗೇನ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಯೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ತೇನ ತೇಸಂ ಪುನ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ। ಏತೇನ ಪರಿಹಾನಿಧಮ್ಮಾಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। **ನಯಿದಂ ಏಕಗುಣಂ ಮುತ**ನ್ತಿ ತಞ್ಚ ಇದಂ ಪಾರಂ ಏಕವಾರಂಯೇವ ಫುಸನಾರಹಂ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಏಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾನತೋ। ಏತೇನ ಏಕಮಗ್ಗೇನೇವ ಅರಹತ್ತಾಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಛೇದಿಯನ್ತಿ ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಸ್ಸ ಪುನ ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸಕವಾದೀ ಸುತ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ನತ್ಥಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಓಘಪಾಸೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೋಘೋ ಚೇವ ಕಿಲೇಸಪಾಸೋ ಚ।

೨೬೭. ಕತಸ್ಸ ಪಟಿಚಯೋತಿ ಭಾವಿತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುನ ಭಾವನಾ। ಇಧಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಜಾನನಾನಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೨೬೮. ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಆಭತೇ ಸುತ್ತೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪತ್ತಪರಿಹಾನಾಯ ಚೇವ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಪರಿಹಾನಾಯ ಚ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। ಸೋ ಪನ ಪತ್ತಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ। ತೇನೇವ **ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಕಮ್ಮಾರಾಮತಾ**ತಿ ಆಹ। ಇತರೋಪಿ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇತರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಕಾಮರಾಗವಸೇನ ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇತರಥಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ರಾಗಾದೀನಂ ಪನ ಅತ್ಥಿತಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

೨೬೯. ಕಿಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋತಿ ಕೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋ ಅನುಬದ್ಧೋ ಅಜ್ಝೋತ್ಥತೋ ವಾ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನುಸಯಪುಚ್ಛಾಯಪಿ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಮುದಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಜಾನನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕಲ್ಯಾಣಾನುಸಯೋತಿ ವಚನಮತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ ವಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ರಾಗೋ ಉಪಚಯಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹೀನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಪರತೋ ದೋಸಮೋಹೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಪನ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹೀನತ್ತಾ ಉಪಚಯಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸುತ್ತಸಾಧನಾ।

ಪರಿಹಾನಿಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾ

೧. ಸುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೬೯. ಇದಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾ, ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಚ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಚ। ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಸಬ್ಬದೇವೇಸು ನತ್ಥಿ। ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ಸೇಸೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿದೇವೇ ಉಪಾದಾಯ ತದುಪರಿದೇವೇಸು ಮಗ್ಗಭಾವನಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸೂತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ''ತೀಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಠಾನೇಹಿ ಜಮ್ಬುದೀಪಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಉತ್ತರಕುರುಕೇ ಚ ಮನುಸ್ಸೇ ಅಧಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ದೇವೇ ಚ ತಾವತಿಂಸೇ। ಕತಮೇಹಿ ತೀಹಿ? ಸೂರಾ ಸತಿಮನ್ತೋ ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೧) ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದ್ವೇಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾ ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸೂತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾನಂ ಅನ್ತರಾಯಿಕಧಮ್ಮವಸೇನೇವ **ಸಬ್ಬೇ ದೇವಾ ಜಳಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಹತ್ಥಸಂವಾಚಿಕಾತಿ** ಮೂಗಾ ವಿಯ ಹತ್ಥಮುದ್ದಾಯ ವತ್ತಾರೋ। ಪರತೋ **ಅತ್ಥಿ ದೇವೇಸೂತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಭಾವನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾವಸೇನ ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

೨೭೦. **ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಗಿಹೀನಞ್ಞೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ದೇವಾನಂ ಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚನ್ತವಾಸಿನೋ ಚೇವ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। **ಯೋ ಪಬ್ಬಜತೀತಿ**ಆದೀಸು ಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪುನ ''ಅತ್ಥಿ ದೇವೇಸೂ''ತಿ ಪಞ್ಹೇಪಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಂ ಸನ್ಧಾಯೇವ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ''ಸಬ್ಬದೇವೇಸೂ''ತಿ ವುತ್ತೇ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವ।

೨೭೧. **ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ** ಪಞ್ಹದ್ವಯೇ ಜಮ್ಬುದೀಪಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ। ಪಚ್ಚನ್ತವಾಸಿನೋ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅತ್ಥಿ ಯತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥಿ ತೇ ದೇವಾ, ಅತ್ಥಿ ವಾ ಸೋ ಪದೇಸೋ, ಯತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಏವಂ ಸತ್ತಪದೇಸವಿಭಾಗಮುಖೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇ ಏಕನ್ತರಿಕಪಞ್ಹಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೨೭೨. ಸುತ್ತಾನುಯೋಗೇ **ಕುಹಿಂ ಫಲುಪ್ಪತ್ತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಅರಹತ್ತಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಕುಹಿನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ತತ್ಥೇವಾತಿ** ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಹನ್ದ ಹೀತಿ ಕಾರಣತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಾ ಅನಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ಲೋಕೇ ಭಾವಿತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತತ್ಥ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ನ ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋತಿ।

೨. ಸಂಸನ್ದನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಣ್ಣನಾ

೨೭೩. ಇದಾನಿ ಯದಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಭಾವಿತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಹೋತಿ, ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಿಯಾತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ **ಅನಾಗಾಮೀತಿ**ಆದೀನಂ ಸಂಸನ್ದನಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಸೇಸಾನಂ ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಇಧ ಭಾವಿತಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಅನಾಗಾಮೀ ಇಧವಿಹಾಯನಿಟ್ಠೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೋ ಇಧ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ''ಓಪಪಾತಿಕೋ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ''ತಿ ವಚನತೋ ''ಪುನ ಮಗ್ಗಭಾವನಂ ವಿನಾ ಉಪಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ''ತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ। ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಪನ ತತ್ಥ

ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ತತ್ರುಪಪತ್ತಿಕಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಇಧಾಗಮನಞ್ಞೇವ ನತ್ಥಿ। ಇತಿ ಸೋ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇತರೇಸಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅನಾಗಾಮೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ತತ್ಥ ಭಾವಿತೇನ ಮಗ್ಗೇನಾತಿ ಪಞ್ಹೇ "ಅನಾಗಾಮಿನೋ ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಭಾವನಾವ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಮಗ್ಗೋ ಚ ಭಾವೀಯತಿ, ನ ಚ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ , ರೂಪಾವಚರಮಗ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ರೂಪಾವಚರಮಗ್ಗೇನ ಹಿ ಸೋ ಇಧವಿಹಾಯನಿಟ್ಠೋ ನಾಮ ಜಾತೋ।

ಅನಾಗಾಮೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕತಕರಣೀಯೋತಿ ಪಞ್ಹೇ "ಓಪಪಾತಿಕೋ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಉಪಪತ್ತಿಯಾವಸ್ಸ ಕತಕರಣೀಯಾದಿಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅರಹಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಇಧಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಅರಹತೋ ವಸೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಪುನಬ್ಭವೋತಿಆದೀಸುಪಿ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಇಧಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀನಂ ವಸೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಾಕುಪ್ಪೋವ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಇಧೇವ ಭಾವಿತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತಸ್ಸ ಅಕುಪ್ಪಪಟಿವೇಧಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಯಥಾ ಮಿಗೋತಿ ಪಠಮಂ ಉದಾಹರಣಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ದುತಿಯಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಓಧಿಸೋಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೭೪. ಇದಾನಿ ಓಧಿಸೋಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಂ ನಾನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ದುಕ್ಖದಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಓಧಿಸೋ ಓಧಿಸೋ ಏಕದೇಸೇನ ಏಕದೇಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾದಯೋ, ತೇಸಂ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ **ಓಧಿಸೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಏಕದೇಸೇನ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಓಧಿಸೋಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಜಹತಿಕಥಾ

೧. ನಸುತ್ತಾಹರಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೭೯. ಇದಾನಿ ಜಹತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ‘‘ಝಾನಲಾಭೀ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸಹ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಾ ಅನಾಗಾಮೀ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇಯೇವ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಪಹೀನಾ’’ತಿ ಲದ್ಧಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಂ, ತೇಸಂ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ **ಜಹತಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಝಾನವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂ ಪನ ತೇಸಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇಸಂ ಝಾನವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಮ್ಪಿ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನೇವ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುನ **ಅಚ್ಚನ್ತ**ನ್ತಿಆದಿಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಪಹಾನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತೀತಿ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಪರಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸಂಸನ್ದನಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೧೮೦. ತತೋ ಪರಂ **ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇ ಸಣ್ಠಾತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಝಾನಾನಾಗಾಮಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅರಹತ್ತೇ ಸಣ್ಠಾತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೇನ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಪಹಾನಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ತಯೋ ಮಗ್ಗೇತಿ ಪುಟ್ಠೋ ತಥಾರೂಪಾಯ ಭಾವನಾಯ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸಾಮಞ್ಞಫಲಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕತಮೇನ ಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ **ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿ ಝಾನಾನಾಗಾಮಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ಪುನ ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ ಪುಟ್ಠೋ ತಿಣ್ಣಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೇಯ್ಯತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ಝಾನಾನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಜಹತಿಕಥಾ।

೬. ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಕಥಾ

೧. ವಾದಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ

೧೮೨. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿವಾದಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ… ಪೇ॰… ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ವಿಭ॰ ೨) "ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದಾ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಭಾವಂ ನ ವಿಜಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿಯೇವ ನಾಮಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಸಬ್ಬಮತ್ಥಿವಾದಾನಂ, ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿವಿಸೋಧನತ್ಥಂ **ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬಥಾತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಸಬ್ಬದಾತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬನ್ತಿ** ಸಬ್ಬೇನಾಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಸಬ್ಬೇಸೂತಿ** ಸಬ್ಬೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಅಯೋಗನ್ತಿ** ಅಯುತ್ತಂ। ನಾನಾಸಭಾವಾನಞ್ಹಿ ಯೋಗೋ ಹೋತಿ, ನ ಏಕಸಭಾವಸ್ಸ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ ರೂಪಂ ವೇದನಾಯ, ವೇದನಂ ವಾ ರೂಪೇನ ಅನಾನಂ ಏಕಲಕ್ಖಣಮೇವ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಯಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ ತಮ್ಪತ್ಥೀತಿ** ಯಮ್ಪಿ ಛಟ್ಠಖನ್ಧಾದಿಕಂ ಸಸವಿಸಾಣಾದಿಕಂ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ, ತಮ್ಪಿ ತೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ಯಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಾ ದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ, ಯಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿ ಹೇವಮತ್ಥೀತಿ** ಇಮಿನಾ ಇದಂ ಪುಚ್ಛತಿ - ಯಾ ತೇ ಏಸಾ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿ ದಿಟ್ಠಿ, ಸಾ ದಿಟ್ಠಿ ಅಯಾಥಾವಕತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ ಏವಂ ಯಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ದಿಟ್ಠಿ, ಸಾ ದಿಟ್ಠಿ ಯಾಥಾವಕತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿ ಏವಂ ತವ ಸಮಯೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಏತೇಸು ನಯೇಸು ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇಮೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ನಯೇಸು "ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೋ ಕಥಾಮಗ್ಗಭೇದೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ವಾದಯುತ್ತಿ।

೨. ಕಾಲಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೧೮೩-೧೮೪. ಇದಾನಿ ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಕಾಲಸಂಸನ್ದನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀತಿ**ಆದಿಕಂ ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನಂ। **ಅತೀತಂ ರೂಪಂ ಅತ್ಥೀತಿ**ಆದಿಕಂ ಖನ್ಧವಸೇನ ಕಾಲಸಂಸನ್ದನಂ।

೧೮೬. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಪಹಾಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಮೇವ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಕರಿತ್ವಾ। **ರೂಪಭಾವಂ ಜಹತೀತಿ**ಪಞ್ಹೇ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ರೂಪಭಾವಂ ನ ಜಹತೀತಿ** ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಹೇಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಓದಾತಂ ವತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಂ ವತ್ಥಂ ಓದಾತಂ, ಇಮಿನಾ ಪನ ವತ್ಥನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಓದಾತಂ ವತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಕರಿತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸಕವಾದಿನಾ ಏಕತ್ಥತಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ। **ಓದಾತಭಾವಂ ಜಹತೀತಿ** ಪಞ್ಹೇ ವಣ್ಣವಿಗಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ವತ್ಥಭಾವಂ ಜಹತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅವಿಗತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವ। ಪಟಿಲೋಮೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೮೯. **ಅತೀತಂ ಅತೀತಭಾವಂ ನ ಜಹತೀತಿ** ಪುಟ್ಠೋ "ಯದಿ ಜಹೇಯ್ಯ, ಅನಾಗತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಸಿಯಾ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅನಾಗತಂ ಅನಾಗತಭಾವಂ ನ ಜಹತೀತಿ** ಪುಟ್ಠೋ ಪನ "ಯದಿ ನ ಜಹೇಯ್ಯ, ಅನಾಗತಮೇವಸ್ಸ , ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ನ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಞ್ಹೇಪಿ ಅತೀತಭಾವಂ ಅನಾಪಜ್ಜನದೋಸೋ ಸಿಯಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅನುಲೋಮಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೯೭. ಏವಂ ಸುದ್ಧಿಕನಯಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ಖನ್ಧವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತೀತಂ ರೂಪನ್ತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುಂ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ

೨೮೮. ಇದಾನಿ "ಅತೀತಂ ನ್ವತ್ಥೀ"ತಿಆದಿ ವಚನಸೋಧನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಹಞ್ಚಿ ಅತೀತಂ** ನ್ವ**ತ್ಥೀ**ತಿ ಯದಿ ಅತೀತಂ ನೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಮಿಚ್ಛಾ**ತಿ ಅತೀತಞ್ಚ ತಂ ಅತ್ಥಿ ಚಾತಿ ಮಿಚ್ಛಾ ಏವ। **ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಅನಾಗತಕ್ಖಣೇಯೇವಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾಯ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾಲನಾನತ್ತೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯಂ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತಂ ಅಹೋಸಿ, ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಯದೇತಂ ತಯಾ "ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವದತಾ ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ "ಅನಾಗತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಂ ತೇ ತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ? ಇತರೋ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ಯದಿ ತೇ ತಂ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ 'ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ'ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ, ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ಅನಾಗತಂ ನ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಹೋನ್ತಂ 'ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ'ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ ಸಸವಿಸಾಣಂ, ಕಿಂ ತೇ ತಮ್ಪಿ ಪುನ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ "ಯಂ ನತ್ಥಿ, ತಂ ನತ್ಥಿತಾಯ, ಏವ ಅನಾಗತಂ ನ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನಹುತ್ವಾನಹೋತಿ ನಾಮ ತಾವ ಹೋತು, ಪುನ ನಹುತ್ವಾನಹೋತಿಭಾವೋ ಪನಸ್ಸ ಕುತೋ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖಣೇಯೇವಸ್ಸ ಅತೀತತಾಯ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾಲನಾನತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪುಟ್ಠೋ ಯಂ ಅತೀತಭಾವತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಹೋಸಿ, ತಸ್ಸೇವ ಅತೀತತ್ತಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಯದೇತಂ ತಯಾ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವದತಾ "ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಅತೀತಂ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಿಂ ತೇ ತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ? ಇತರೋ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಂ ಹೋನ್ತಂ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ । ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ಯದಿ ತೇ ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಂ ಹೋನ್ತಂ 'ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ'ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ, ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಂ ನ ಹೋನ್ತಂ 'ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ'ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಂ ಸಸವಿಸಾಣಂ, ಕಿಂ ತೇ ತಮ್ಪಿ ಪುನ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ "ಯಂ ನತ್ಥಿ, ತಂ ನತ್ಥಿತಾಯ ಏವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನಹುತ್ವಾನಹೋತಿ ನಾಮ ತಾವ ಹೋತು। ಪುನ ನಹುತ್ವಾನಹೋತಿಭಾವೋ ಪನಸ್ಸ ಕುತೋ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಉಭಯಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಆಗತೇ ತತಿಯಪಞ್ಹೇಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಯದಿ ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅನಾಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿಭಾವೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಅನಾಗತೇ ವುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿ ನಾಮ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಯೇವ ನಾಮ। ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ಏತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ? ಇತರೋ - "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ದುತಿಯೇ ಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಞ್ಞಾತನಯೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಾವಸೇನ ತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಂ ಪುರಿಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹಂ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ**

ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನನು "ತಯಾ ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಪರಮಪಞ್ಹಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೇನ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಹೋತಿಭಾವೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಹುತ್ವಾಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ। ತೇನ ಅನಾಗತಂ ನ ಹೋತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಹುತ್ವಾ ನಾಮ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಚ ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನಾಮ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿಯೇವ ನಾಮ। ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ಏತೇಸು ಏಕೇಕಂ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ? ಪರವಾದೀ ಸಬ್ಬತೋ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ ವಿಯ ತೇಸಂ ನಹುತ್ವಾನಹೋತಿಭಾವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ದುತಿಯವಾರೇಪಿ ಯದಿ ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅತೀತೇ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿಭಾವೋ, ಅತೀತಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿ ನಾಮ, ಅತೀತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಯೇವ ನಾಮ। ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ಏತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ? ಇತರೋ ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತನ್ತಿಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಞ್ಞಾತನಯೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಾವಸೇನ ತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಂ ಪುರಿಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹಂ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ** ಪುಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನನು ತಯಾ ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಪರಮಪಞ್ಹಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಹೋತಿಭಾವೋ, ಅತೀತಸ್ಸ ಚ ಹುತ್ವಾಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ। ತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಹೋತಿ ನಾಮ। ಅತೀತಂ ನಹುತ್ವಾ ನಾಮ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಚ ತೇ "ತಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನಾಮ, ಅತೀತಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿಯೇವ ನಾಮ। ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ಏತೇಸು ಏಕೇಕಂ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ, ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ। ಪರವಾದೀ ಸಬ್ಬತೋ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ ವಿಯ ತೇಸಂ ನಹುತ್ವಾನಹೋತಿಭಾವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ತತಿಯವಾರೇಪಿ ಯದಿ ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಅತೀತಂ; ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತೇಸು ವುತ್ತೋ ಹೋತಿಭಾವೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾನಞ್ಚ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ವುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾಹೋತಿ ನಾಮ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಅತೀತಮ್ಪಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿಯೇವ ನಾಮ। ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ತೀಸುಪಿ ಏತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ? ಇತರೋ "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಞ್ಞಾತನಯೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಾವಸೇನ ತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ, ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಜಾನನ್ತಂ ಪುರಿಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹಂ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ** ಪುಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನನು ತಯಾ ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಅತೀತನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಪರಮಪಞ್ಹಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೇನ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೋತಿಭಾವೋ; ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾನಞ್ಚ ಹುತ್ವಾಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ? ತೇನ ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ನ ಹೋತಿ ನಾಮ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಅತೀತಞ್ಚ ನ ಹುತ್ವಾ ನಾಮ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಚ ತೇ "ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಗತಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಅತೀತ"ನ್ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಅತೀತಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿಯೇವ ನಾಮ। ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ಏತೇಸು ಏಕೇಕಂ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ? ಪರವಾದೀ ಸಬ್ಬತೋ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ ವಿಯ

ತೇಸಂ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿಭಾವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ। ನಿಗ್ಗಹಾದೀನಿ ಪನೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅತೀತಚಕ್ಖುರೂಪಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೮೯. ಅತೀತಂ ಚಕ್ಖು ಅತ್ಥೀತಿಆದೀಸುಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿಭಾವಾವಿಜಹನೇನೇವ ಅತ್ಥಿತಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ತೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಕಿಚ್ಚಾಭಾವವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅತೀತಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೦. ತೇನ ಞಾಣೇನ ಞಾಣಕರಣೀಯಂ **ಕರೋತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಕಿಚ್ಚಭಾವಮಸ್ಸ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಂ ಅತೀತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜಾನನತೋ ಅತೀತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಲೇಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ''ಅತೀತಂ ಞಾಣ''ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ತೇನ ಞಾಣೇನ ಞಾಣಕರಣೀಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಸಕವಾದೀ ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ **ತೇನ ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣೇನೇವ ಞಾಣೇನ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅನಾಗತಪಞ್ಹೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಞ್ಹೋ ಚೇವ ಸಂಸನ್ದನಪಞ್ಹೋ ಚ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ।

ಅರಹನ್ತಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. ಅರಹತೋ ಅತೀತೋ ರಾಗೋ ಅತ್ಥೀತಿಆದೀಸುಪಿ ರಾಗಾದಿಭಾವಾವಿಜಹನ್ತೋ ಏವಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸರಾಗೋ**ತಿಆದೀಸು ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಚೇವ ಯುತ್ತಿವಿರೋಧಭಯೇನ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಪದಸೋಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೫. ಏವಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವಿದಿತ್ವಾ ಪರತೋ **ಅತ್ಥಿ ಸಿಯಾ ಅತೀತಂ, ಸಿಯಾ ನ್ವಾತೀತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಅತೀತಮೇವ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಅತೀತಂ। ಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಂ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ನೋ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ನೋ ಅತೀತಂ। **ತೇನಾತೀತಂ ನ್ವಾತೀತಂ, ನ್ವಾತೀತಂ ಅತೀತ**ನ್ತಿ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಅತೀತಂ ನೋ ಅತೀತಂ, ನೋ ಅತೀತಂ ಅತೀತನ್ತಿ। ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಸುತ್ತಸಾಧನವಣ್ಣನಾ

೧೯೭. ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ''ಅತೀತಂ ಅತ್ಥಿ ಅನಾಗತಂ ಅತ್ಥೀ''ತಿ ಸುತ್ತಸಾಧನಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ **ಯಂಕಿಞ್ಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪ**ನ್ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸೇವ। ದುತಿಯನಯೇ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾ ಚ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಂ ಪನೇತಂ ಪರವಾದಿನಾ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಸಾಧನತ್ಥಂ ''ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ ಕಬಳೀಕಾರೇ, ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ''ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನೇ **ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೀ**ತಿಆದಿ ದಸ್ಸಿತಂ ನ ತಂ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಸಾಧಕಂ । ತಞ್ಹಿ ಹೇತೂನಂ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅವಸ್ಸಂ ಭಾವಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಸುತ್ತಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕಥಾ

೧. ನಸುತ್ತಸಾಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೯೭. ಇದಾನಿ ‘‘ಅತೀತಂ ಖನ್ಧಾ’’ತಿಆದಿಕಥಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾವಿಜಹನತೋ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ **ಅತೀತಂ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಅತೀತಸ್ಸ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ಅತೀತಂ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ನಿರುತ್ತಿಪಥಸುತ್ತೇನ ಅತ್ಥಿತಾಯ ವಾರಿತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಆಯತನಧಾತುಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಅನಾಗತಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಆಗತಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ‘‘ಅತೀತಂ ರೂಪ’’ನ್ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨. ಸುತ್ತಸಾಧನವಣ್ಣನಾ

೨೯೮. ಸುತ್ತಸಾಧನೇ ಪನ **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ನತ್ಥಿ ಚೇತೇ**ತಿ ನತ್ಥಿ ಚ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೇ ಸತಿ ನತ್ಥಿತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಅಥ ನೇಸಂ ನತ್ಥಿಭಾವಸಾಧನತ್ಥಂ ಸುತ್ತಾಹರಣಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಪಿ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಸುತ್ತಾಹರಣಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತಂ ಪನ ನೇಸಂ ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಮೇವ ಸಾಧೇತಿ, ನ ಅತ್ಥಿಭಾವನ್ತಿ ಆಹಟಮ್ಪಿ ಅನಾಹಟಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಅತೀತಂ ಖನ್ಧಾತಿಆದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಏಕಚ್ಚಂಅತ್ಥೀತಿಕಥಾ

೧. ಅತೀತಾದಿಏಕಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೯. ಇದಾನಿ **ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಕಥಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ "ಏಕಚ್ಚಂ ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಕಸ್ಸಪಿಕಾ; ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿಭಿನ್ದನತ್ಥಂ **ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, **ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಅಯಞ್ಹಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಅತ್ಥಿ, ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ನತ್ಥೀತಿ। **ಏಕಚ್ಚಂ ನಿರುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯದಿ ತೇ ಅತೀತಂ ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ ಏಕಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಏಕಚ್ಚಂ ಅತೀತಂ ನಿರುದ್ಧಂ, ಏಕಚ್ಚಂ ಅತೀತಂ ಅನಿರುದ್ಧಂ, ತಥೇವ ಠಿತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ವಿಗತ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾ ಏಕಚ್ಚೇತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಸೋ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತೇಪಿ ಅತೀತಾಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ತೇ ಅತೀತಂ ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ, ಕಿಂ ತಥಾ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಅತ್ಥಿ ಏಕಚ್ಚೇ ನತ್ಥೀತಿ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಇದಂ ಯೇಸಂ ಸೋ ನತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಅವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಇದಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮೇಸು ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅತೀತಾ ಏಕದೇಸಂ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ, ಏಕದೇಸಂ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾತಿ ವಿಪ್ಪಕತವಿಪಾಕಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯೇನ ಹಿ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾ, ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಚುತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ವಿಪಾಕೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಯಾವ ಚುತಿ, ತಾವ ತಂ ವಿಪ್ಪಕತವಿಪಾಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಥಾರೂಪೇ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ।

ವಿಪಚ್ಚಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಯಥಾ ಧಮ್ಮಧರಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಬಹುಪವತ್ತಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಲೋಕವೋಹಾರವಸೇನ ಅತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ವಿಪಚ್ಚಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪನ್ನಾ**ತಿ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ "ಕಮ್ಮಾನಂ ಅವಿನಾಸಸಙ್ಖಾತೋ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ ನಾಮೇಕೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

೨. ಅನಾಗತಾದಿಏಕಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೦೦. **ಅನಾಗತಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ **ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಿನೋ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಏಕಚ್ಚಂಅತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೦೧. ಇದಾನಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾ ಹೋತಿ। “ತತ್ಥ - ಚತುನ್ನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮುದಯಞ್ಚ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಞ್ಚ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೦೮) ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಂಯುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೇಸಂ ಕಾಯಾದಯೋ ಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇ ಗಹೇತ್ವಾ “ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ। ಅನ್ಧಕಾ ನಾಮ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾ, ಅಪರಸೇಲಿಯಾ, ರಾಜಗಿರಿಯಾ, ಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾತಿ ಇಮೇ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪನ್ನನಿಕಾಯಾ। ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿವಿವೇಚನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ “ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಏತೇಸೂತಿ **ಪಟ್ಠಾನಾ** । ಕಾ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ? ಸತಿ। ಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನಾ **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಸತಿಗೋಚರಾಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ। “ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ **ಪಟ್ಠಾನಾ**। ಕಾ ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಿ? ಸತಿಯೋ। ಸತಿಯೋವ ಪಟ್ಠಾನಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಸತಿಯೋವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ। ತಸ್ಮಾ **ದ್ವೇಪಿ** ವಾದಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ಯೇ ಪನ ತಂ ಪರಿಯಾಯಂ ಪಹಾಯ ಏಕನ್ತೇನೇವ “ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸತೀತಿ** ಅನುಯುತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸತಿಸಭಾವಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವ। ತತ್ಥ **ಖಯಗಾಮೀ**ತಿಆದೀನಿ ಮಗ್ಗವಿಸೇಸನಾನಿ। ಏಕಾಯನಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಖಯಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಖಯಗಾಮೀ**। ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಬುಜ್ಝನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಬೋಧಗಾಮೀ**। ವಟ್ಟಂ ಅಪಚಿನನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅಪಚಯಗಾಮೀ**। ಏವಮೇತೇಹಿ ಪದೇಹಿ “ಕಿಂ ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಏವರೂಪೋ ತೇ ಏಕಾಯನೋ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀ”ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಅನಾಸವಾ ಅಸಂಯೋಜನಿಯಾ**ತಿಆದೀನಿಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವಂ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಾಯ ವುತ್ತಾನಿ। **ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಾಪಿ ಸತಿವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸುತ್ತಸಾಧನಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವಾತಿ।

ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೦೪. ಇದಾನಿ ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದಾ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾದಿವಸೇನ ಅತ್ಥಿ, ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ, ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ವಾ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ನತ್ಥಿ; ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಮೇವಿದಂ ಏವಂ ಅತ್ಥಿ ಏವಂ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತೀತಂ ಅತ್ಥೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ಹೇವತ್ಥಿ ಹೇವ ನತ್ಥೀತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಹೇವಾತಿ** ಏವಂ । ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ “ಯದಿ ಅತೀತೋವ ಏವಂ ಅತ್ಥಿ, ಏವಂ ನತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸೋಯೇವ ಅತ್ಥಿ, ಸೋಯೇವ ನತ್ಥಿ ನಾಮಾ”ತಿ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **ಸೇವತ್ಥಿ, ಸೇವ ನತ್ಥೀತಿ** ಆಹ। ಇತರೋ ತೇನೇವ ಸಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿತಂ, ತೇನೇವ ನತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಸಕಭಾವೇನೇವ ಅತ್ಥಿತಂ, ಪರಭಾವೇನೇವ ನತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತೋ ಪರಂ **ಅತ್ಥಟ್ಠೋ ನತ್ಥಟ್ಠೋತಿ** ಅತ್ಥಿಸಭಾವೋ ನತ್ಥಿಸಭಾವೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ **“ತೇನ ಹಿ ಅತೀತಂ ಹೇವತ್ಥಿ, ಹೇವ ನತ್ಥೀ”**ತಿ ಚ “ತೇನ ಹಿ ರೂಪಂ ಹೇವತ್ಥಿ, ಹೇವ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಚಾತಿಆದೀನಿ ವತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪರವಾದಿನಾ ಲದ್ಧಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾ, ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಪನೇಸಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಮಹಾವಗ್ಗೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಪರೂಪಹಾರವಣ್ಣನಾ

೩೦೭. ಇದಾನಿ ಪರೂಪಹಾರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ತೇ ಪತ್ತಸಞ್ಞೀನಂ ಅಧಿಮಾನಿಕಾನಂ ಕುಹಕಾನಂ ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತಾನಂ ಸುಕ್ಕವಿಸ್ಸಟ್ಠಿಂ ದಿಸ್ವಾ "ಮಾರಕಾಯಿಕಾ ದೇವತಾ ಅರಹತೋ ಅಸುಚಿಂ ಉಪಸಂಹರನ್ತೀ"ತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ; ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾ ಚ ಅಪರಸೇಲಿಯಾ ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸುಕ್ಕವಿಸ್ಸಟ್ಠಿ ನಾಮ ರಾಗಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ರಾಗೋ**ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಆರದ್ಧೋ। ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋಯೇವ।

ಮಾರಕಾಯಿಕಾ ದೇವತಾ ಅತ್ತನೋತಿಆದಿಪಞ್ಹೇ ಯಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ದೇವತಾನಂ ಸುಕ್ಕವಿಸ್ಸಟ್ಠಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಸುಕ್ಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ನ ಉಪಸಂಹರನ್ತಿ, ಅರಹತೋ ಪನ ಸುಕ್ಕಮೇವ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ನೇವ ಅತ್ತನೋತಿಪಞ್ಹೇ ಪನ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಉಪಸಂಹರನ್ತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಲೋಮಕೂಪೇಹೀ**ತಿಪಞ್ಹೇ ಸಪ್ಪಿತೇಲಾನಂ ವಿಯ ಲೋಮಕೂಪೇಹಿ ಉಪಸಂಹರಣಾಭಾವಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೩೦೮. **ಹನ್ದ ಹೀ**ತಿ ವಚಸಾಯತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। "ಅರಹಾ ನು ಖೋ ಅಹಂ, ನೋ"ತಿ ಏವಂ ವಿಮತಿಂ ಗಾಹಯಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಏವಂ ವಚಸಾಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪಸಂಹರನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ವಿಮತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾನಂ ನಾಮಗೋತ್ತಾದೀಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೩೦೯. **ಅತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಆಸಯೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸುಕ್ಕಸ್ಸ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಾನಂ ವಿಯ ಪತಿಟ್ಠಾನೋಕಾಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ।

೩೧೨. **ಸಧಮ್ಮಕುಸಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅರಹತ್ತಧಮ್ಮಮತ್ತೇಯೇವ ಕುಸಲಸ್ಸ। ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇವಂ ವದತಿ। **ಪರಧಮ್ಮಕುಸಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಧಮ್ಮತೋ ಪರಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಧಮ್ಮೇಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸ। ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇವಂ ವದತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪರೂಪಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨-೩-೪. ಅಞ್ಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೧೪. ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಕಙ್ಖಾ, ಪರವಿತರಣಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಕಥಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಅರಹತೋ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದೀನಂ ನಾಮಗೋತ್ತಾದೀಸು ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ತತ್ಥೇವ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಾಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿ ಕಙ್ಖಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನೇಸಂ ತಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ ಪರೇ ವಿತರನ್ತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನೇಸಂ ಅತ್ಥಿ ಪರವಿತರಣಾ"ತಿ ಇಮಾ ಲದ್ಧಿಯೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾದೀನಂ; ತೇಸಂ ತಾ ಲದ್ಧಿಯೋ ಭಿನ್ದಿತುಂ ತೀಸುಪಿ ಕಥಾಸು ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಇತರಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಚ ಪಾಳಿಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಅಞ್ಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ವಚೀಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೧೬. ಇದಾನಿ ವಚೀಭೇದಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾಚಾ ಭಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾದೀನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ವಚೀಭೇದೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ತಯೋ ಭವೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಟ್ಠೋ ಅರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸಬ್ಬದಾ**ತಿ ಕಾಲವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಮಾಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪನ್ನೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತೀಸೂ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಕಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಕಾಯಭೇದೋತಿ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಇದಂ "ಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ತಾನೇವ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಸ್ಮಾ ಕಾಯಭೇದೋಪಿ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚ। ಇದಾನಿ ಯದಿ ಸೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ, "ಸಮುದಯೋ"ತಿಆದಿಕಮ್ಪಿ ಭಾಸೇಯ್ಯ। ಯದಿ ವಾ ತಂ ನ ಭಾಸತಿ, ಇತರಮ್ಪಿ ನ ಭಾಸೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಜಾನನ್ತೋ**ತಿಆದಯೋ ಪಞ್ಹಾ ವುತ್ತಾ। ಇತರೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚ। ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ ಹಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ।

೩೧೮. **ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಚತುಸಚ್ಚಞಾಣಂ। **ಸೋತ**ನ್ತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಯೇನ ತಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಾನಂ।

೩೧೯. **ನೋ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ**ತಿ ಯದಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ನತ್ಥಿ ವಚೀಭೇದೋ, ನ ಅವಿಸೇಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ "ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ವಚೀಭೇದೋ"ತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಸುತ್ತಸಾಧನಾಯ। ಯಂ ಪನೇತೇನ "ಸಿಖಿಸ್ಸ ಆನನ್ದ, ಭಗವತೋ"ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಸುತ್ತಂ ಆಭತಂ, ತತ್ಥ ಯೇನ ಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತೇನ ಸೋ ವಚೀಭೇದೋ ಸಮುಟ್ಠಿತೋ, ಕಾಯಭೇದೋಪಿ ತೇನ ಸಮುಟ್ಠಾತಿಯೇವ, ನ ಚ ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ವಚೀಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ದುಕ್ಖಾಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೨೪. ಇದಾನಿ ದುಕ್ಖಾಹಾರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾಚಂ ಭಾಸನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ ಆಹರತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಾಹಾರೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ । ತಞ್ಚ ಪನೇತಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ದುಕ್ಖಾಹಾರೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ಯೇ ಕೇಚೀ**ತಿ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಅವಿಪಸ್ಸಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ವಿಪಸ್ಸಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ತಂ ಪನಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇವ। ತಸ್ಮಾ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ"ತಿ ವಾದಸ್ಸ ಭಿನ್ದನತ್ಥಂ **ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ದುಕ್ಖಾಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೫. ಇದಾನಿ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಞ್ಚೇವ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಞ್ಚ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ "ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಚಿರಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತಂಲದ್ಧಿವಿಸೋಧನತ್ಥಂ **ಏಕಂ, ಚಿತ್ತಂ ದಿವಸಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ಉಪಡ್ಢದಿವಸೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋತಿ** ಏತ್ಥ ಠಿತಿಕ್ಖಣಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ "ಅನಿಚ್ಚಾ ವತ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಉಪ್ಪಾದವಯಧಮ್ಮಿನೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೬; ೨.೧೪೩) ದೇಸನಾನಯೇನ ಉಪ್ಪಾದವಯವಸೇನೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ।

ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತೇನ ಲಹುಪರಿವತ್ತಾತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಚಿತ್ತತೋ ಲಹುತರಪರಿವತ್ತಿನೋ ಧಮ್ಮೇ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ದೀಘಟ್ಠಿತಿಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಯಾವತಾಯುಕಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ಪಞ್ಹೇ "ಚುಲ್ಲಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಕಪ್ಪಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಯೇ ಮರೂ"ತಿಆದಿವಚನವಸೇನ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦) ಆರುಪ್ಪತೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಆರುಪ್ಪೇ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಮುಹುತ್ತಂ ಮುಹುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಪರವಾದಿಸ್ಸ "ಉಪ್ಪಾದವಯಧಮ್ಮಿನೋ"ತಿಆದಿಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಠಿತಿಂ ಪನಸ್ಸ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಇಚ್ಛತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಕುಕ್ಕುಳಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೮. ಇದಾನಿ ಕುಕ್ಕುಳಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆದಿತ್ತಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೮; ಮಹಾವ॰ ೫೪) ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿಆದೀನಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೮) ಸುತ್ತಾನಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಕುಕ್ಕುಳಾ ವೀತಚ್ಚಿತಙ್ಗಾರಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಛಾರಿಕನಿರಯಸದಿಸಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಗೋಕುಲಿಕಾನಂ; ತೇಸಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಸುಖಸನ್ದಸ್ಸನೇನ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ವಿವೇಚೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಅನೋಧಿಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಓಧಿಂ ಮರಿಯಾದಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಅಕರಿತ್ವಾ, ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬೇಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಿಂ ಸುತ್ತಸಾಧನಾಯಾತಿ।

ಕುಕ್ಕುಳಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೯. ಇದಾನಿ ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ –

"ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮೇಧಾವೀ, ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಖಣೇ ಖಣೇ।
ಕಮ್ಮಾರೋ ರಜತಸ್ಸೇವ, ನಿದ್ಧಮೇ ಮಲಮತ್ತನೋ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೩೯) –

ಆದೀನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಏಕಚ್ಚೇ ಕಿಲೇಸೇ ದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ ಪಜಹತಿ, ಏಕಚ್ಚೇ ಸಮುದಯನಿರೋಧಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ, ತಥಾ ಸೇಸಾಪೀತಿ ಏವಂ ಸೋಳಸಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಕತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಪಟಿಲಾಭೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏವರೂಪಾ ನಾನಾಭಿಸಮಯಲದ್ಧಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಸಮ್ಮಿತಿಯಭದ್ರಯಾನಿಕಾನಂ; ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿವಿವೇಚನತ್ಥಂ **ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗನ್ತಿ** ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಏಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬಹುಭಾವಾಪತ್ತಿಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ

ಪುಟ್ಠೋ ದುಕ್ಖದಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತಾನಿ ವಾ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಞಾಣಾನಿ ಏಕೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋಯೇವಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಫಲಂ ಪನ ಏಕಮೇವ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೩೪೪. **ಮಗ್ಗೇ ದಿಟ್ಠೇ ಫಲೇ ಠಿತೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಯಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖದಸ್ಸನಾದೀಹಿ ದಸ್ಸನಂ ಅಪರಿನಿಟ್ಠಿತಂ, ಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತದಾ ಸೋ ಫಲೇ ಠಿತೋತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೩೪೫. **ದುಕ್ಖೇ ದಿಟ್ಠೇ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಏಕಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಅನುಯೋಗೇ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ನಾನಾಸಭಾವತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವ।

ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠೇತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಸಮುದ್ದತೋ ಏಕಬಿನ್ದುಸ್ಸ ರಸೇ ಪಟಿವಿದ್ಧೇ ಸೇಸಉದಕಸ್ಸ ಪಟಿವೇಧೋ ವಿಯ ಏಕಧಮ್ಮೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಪಟಿವಿದ್ಧೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

ಚತೂಹಿ ಞಾಣೇಹೀತಿ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಾದೀಹಿ। **ಅಟ್ಠಹಿ ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ ಸಾವಕಾನಂ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಸಚ್ಚಞಾಣೇಹಿ ಚೇವ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣೇಹಿ ಚ। **ದ್ವಾದಸಹಿ ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಞಾಣೇಹಿ। **ಚತುಚತ್ತಾರೀಸಾಯ ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ "ಜರಾಮರಣೇ ಞಾಣಂ, ಜರಾಮರಣಸಮುದಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ನಿದಾನವಗ್ಗೇ ವುತ್ತಞಾಣೇಹಿ। **ಸತ್ತಸತ್ತತಿಯಾ ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ "ಜರಾಮರಣಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ ಖಯಧಮ್ಮಂ ವಯಧಮ್ಮಂ ವಿರಾಗಧಮ್ಮಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಏವಂ ತತ್ಥೇವ ವುತ್ತಞಾಣೇಹಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಿಂ ಸುತ್ತಸಾಧನೇನಾತಿ।

ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ವೋಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೪೬. ಇದಾನಿ ವೋಹಾರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ ಲೋಕುತ್ತರೇನ ವೋಹಾರೇನ ವೋಹರತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ಲೋಕುತ್ತರೇ ಸೋತೇ**ತಿಆದೀನಿ ತಸ್ಸ ಅಯುತ್ತವಾದೀಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - "ಸದ್ದಾಯತನಮೇವ ತೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ಉದಾಹು ಸೋತಾದೀನಿಪೀ"ತಿ।

ಹಞ್ಚಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೋಹಾರೋ ಲೋಕಿಯೇ ಸೋತೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ ಏತ್ಥ ಯದಿ ಸೋ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಪಟಿಹಞ್ಞೇಯ್ಯ। ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸಿಯಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಲೋಕಿಯೇ ಪಟಿಹಞ್ಞಮಾನಸ್ಸ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರತಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಲೋಕಿಯೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಲೋಕಿಯೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತರಥಾ ಅನೇಕನ್ತತಾ ಸಿಯಾ। ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಹಿ ಲೋಕಿಯೇನಪಿ ಞಾಣೇನ ಞಾಯತೀ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ ಯಥಾನುರೂಪತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಯೇ ಮಗ್ಗಂ ನಪ್ಪಟಿಲಭನ್ತಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಯೇ ಪಟಿಲಭನ್ತಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೩೫೦. **ಸೋವಣ್ಣಮಯಾಯಾ**ತಿ ಸುವಣ್ಣಮಯಾಯ। ಇದಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಂ।

ಏಳಣ್ಡಿಯಾಯಾತಿ ಏಳಣ್ಡಮಯಾಯ। ಇದಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಂ। ಲೋಕಿಯಂ ವೋಹರನ್ತಸ್ಸ ಲೋಕಿಯೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಏಕಾ ಲದ್ಧಿ। ಸಾ ಏತರಹಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಅನ್ಧಕಾನಂ ಲದ್ಧಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ವೋಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೩. ಇದಾನಿ ನಿರೋಧಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧಞ್ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧಞ್ಚ ದ್ವೇಪಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ನಿರೋಧಸಚ್ಚನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚೇವ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ದ್ವೇ ನಿರೋಧಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ । **ದ್ವೇ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಯಸ್ಮಾ ದ್ವೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾನಿ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಯಸ್ಮಾ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ದ್ವೇ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿಪಞ್ಹೇಸು ದ್ವಿನ್ನಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾನಂ ನಿರೋಧವಸೇನಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ದ್ವೇ ತಾಣಾನೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅತ್ಥಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾನನ್ತಿಆದೀಸು ಪುಚ್ಛಾಸು ಉಚ್ಚನೀಚತಾದೀನಿ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರುದ್ಧೇತಿ ಯೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಲೋಕುತ್ತರೇನ ಞಾಣೇನ ಅನಿರುದ್ಧಾ ಸುದ್ಧಪಕತಿಕತ್ತಾ ವಾ ಉದ್ದೇಸಪರಿಪುಚ್ಛಾದೀನಂ ವಾ ವಸೇನ ನ ಸಮುದಾಚರಣತೋ ನಿರುದ್ಧಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ನಿರೋಧೇನ್ತೀ**ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣೇನ ನಿರೋಧೇನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಭಾವಂ ಗಮೇನ್ತಿ। **ನನು ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರುದ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ । ತತ್ಥ ಭಗ್ಗಾನಂ ಪುನ ಅಭಞ್ಜನತೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರುದ್ಧಾನಂ ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಥಾ ನಿರುಜ್ಝನತೋವ ಸಕವಾದೀ ಅಚ್ಚನ್ತಭಗ್ಗತಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ದುತಿಯೋ ವಗ್ಗೋ।

೩. ತತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೪. ಇದಾನಿ ಬಲಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಅನುರುದ್ಧಸಂಯುತ್ತೇ “ಇಮೇಸಞ್ಚ ಪನಾಹಂ, ಆವುಸೋ, ಚತುನ್ನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಭಾವಿತತ್ತಾ ಬಹುಲೀಕತತ್ತಾ ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋ ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಾನತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾಮೀ”ತಿಆದೀನಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೯೧೩) ದಸಸುತ್ತಾನಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ “ತಥಾಗತಬಲಂ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣ”ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತಥಾಗತಬಲಞ್ಚ ನಾಮೇತಂ ಸಾವಕೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅಸಾಧಾರಣಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಮ್ಪಿ। ತತ್ಥ ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಸಾಧಾರಣಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಞಾಣಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ। ಸೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಞ್ಚ ಅಸಾಧಾರಣಞ್ಚ। ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಹಿ ಸಾವಕಾ ಪದೇಸೇನ ಜಾನನ್ತಿ, ತಥಾಗತಾ ನಿಪ್ಪದೇಸೇನ। ಇತಿ ತಾನಿ ಉದ್ದೇಸತೋ ಸಾಧಾರಣಾನಿ, ನ ನಿದ್ದೇಸತೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣನ್ತಿ ಆಹ। ತಮೇನಂ ತತೋ ವಿವೇಚೇತುಂ **ತಥಾಗತಬಲಂ ಸಾವಕಬಲ**ನ್ತಿ ಪುನ ಅನುಯೋಗೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಸಬ್ಬಾಕಾರವಿಸಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಉದ್ದೇಸತೋ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಮತ್ತಾದಿಜಾನನವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ತಞ್ಞೇವಾ**ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇಸು ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣತಾಯ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ ಚ ಪುಬ್ಬಚರಿಯಾ** ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ತಥಾ **ಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ** ಚ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಪಞ್ಹೇ ಏಕದೇಸೇನ ಸಾಧಾರಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸಾವಕವಿಸಯೇ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೩೩೫. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಉದ್ದೇಸತೋ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಸಾವಕೋ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಾವಕಸ್ಸ ತಥಾ ಜಾನನಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ತೇನ ಜಾನನಮತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ ತೇಸಂ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣತ್ತಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ **ಸಾವಕೋ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತೀ**ತಿಆದಯೋ ಪರವಾದಿಪಞ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಞಾಣಂ ಛನ್ನಂ ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಂ ಅಞ್ಞತರನ್ತಿ ನ ಗಹಿತಂ। **ಆಸವಕ್ಖಯೇನ ವಾ ಆಸವಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಆಸವಕ್ಖಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಾವಕಸ್ಸ ಆಸವಕ್ಖಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ ನಾನಾಕರಣಂ, ತಂ ನತ್ಥಿ। **ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಾ ವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಪದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೩೩೮. ಇದಾನಿ ಯಂ ಸಕವಾದಿನಾ “ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಸಾಧಾರಣ”ನ್ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಂ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಂ ಪುಚ್ಛಿತುಂ ಪುನ **ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ**ತಿಆದಯೋ ಪರವಾದಿಪಞ್ಹಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಸಕವಾದಿನಾ ಆಸವಕ್ಖಯೇ ವಿಸೇಸಾಭಾವೇನ ತಂ ಞಾಣಂ ಸಾಧಾರಣನ್ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। ಇತರೇಸುಪಿ ವಿಸೇಸಾಭಾವೇನ ಸಾಧಾರಣತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ಪುನ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಆಸವಕ್ಖಯೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಅಸಾಧಾರಣಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸೇವ। ತತ್ಥ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸೇಸೇಸು ಚ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಅಸಾಧಾರಣಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸಾ ಸಜ್ಝಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತಥಾಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಸೇಸೇಸು ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸಾಪಿ ಸಜ್ಝಪಿತ್ವಾವ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಸೇಸೇಸು ಚ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ।

ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೭. ಇದಾನಿ ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ನ ಕೇವಲಂ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಮೇವ ಅರಿಯಂ, ಅಥ ಖೋ ಪುರಿಮಾನಿಪಿ ನವ ಬಲಾನಿ ಅರಿಯಾನೀ”ತ್ಯೇವ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅರಿಯ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಪುನ ಯದಿ ತಂ ಅರಿಯಂ, ಮಗ್ಗಾದೀಸು ತೇನ ಅಞ್ಞತರೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಮಗ್ಗಾದಿವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ।

ಪುನ ಸುಞ್ಞತಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಸುಞ್ಞತಾ - ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞತಾ ಚ। ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾ ನಾಮ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಸತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞತಾ ನಾಮ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಸುಞ್ಞಂ ವಿವಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಟಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತತ್ಥ ಪರವಾದೀ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಮನಸಿ ಕರೋತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸಙ್ಖಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತೋ ಸಕವಾದಿನಾ “ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದಿಮನಸಿಕಾರೋ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ, ಸುಞ್ಞತಮನಸಿಕಾರೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ”ತಿ ಇಮಂ ನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ “ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಹೋತೀ”ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಅಲಭನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅನಿಮಿತ್ತಾಪಣಿಹಿತೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸತ್ತನಿಮಿತ್ತಾಭಾವತೋ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾ। ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾಭಾವತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಠಪೇತಬ್ಬಸಙ್ಖಾತೇನ ಚ ಪಣಿದಹಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪಣಿಹಿತಸಙ್ಖಂ ಗತೇನ ಸತ್ತಪಣಿಧಿನಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ ಖನ್ಧಾ। ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿನಾ ತಣ್ಹಾಯ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪಣಿಧಿನಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೩೫೮. ತತೋ “ಯಥಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಅರಿಯಾ ಚೇವ ಸುಞ್ಞತಾದಿಆರಮ್ಮಣಾ ಚ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣ”ನ್ತಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಬ್ಬೇ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸೇವ। ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಸೇಸಞಾಣೇಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಸೇಸಾನಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅವಸಾನೇ ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಮೇವ ವಿಭತ್ತಂ। ತತೋ ಪರಂ ಸಕಸಮಯೇಪಿ “ಅರಿಯ”ನ್ತಿ ಸಿದ್ಧೇನ ಆಸವಾನಂ ಖಯಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಸೇಸಞಾಣಾನಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಚ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಚ ಅರಿಯಭಾವಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಸಬ್ಬಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ । ತೇ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಠಮನವಮಾನೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸತ್ತ ಞಾಣಾನಿ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನೀತಿ।

ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೬೩. ಇದಾನಿ ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ವೀತರಾಗಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಮುತ್ತಿಪಯೋಜನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಪನ ಮಲೀನಂ ವತ್ಥಂ ಧೋವಿಯಮಾನಂ ಮಲಾ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ರಾಗತೋ ವಿಮುಚ್ಚತೀ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸರಾಗ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ **ರಾಗಸಹಗತ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚತಿ ನಾಮ। ತದಾ ಚ ಏವರೂಪಂ ಚಿತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಸಫಸ್ಸನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ಯಥಾ ಫಸ್ಸೋ ಚ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಉಭೋ ರಾಗತೋ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ರಾಗಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿಂ ಅಪಸ್ಸಮಾನೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸದೋಸಾದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೯. ಇದಾನಿ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಝಾನೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ವಿಮುತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ।

ಪುನ **ಏಕದೇಸ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಏಕದೇಸ**ನ್ತಿ ಭಾವನಪುಂಸಕಂ। ಯಥಾ ವಿಮುತ್ತಂ, ಏಕದೇಸೇನ ವಾ ಏಕದೇಸೇ ವಾ ಅವಿಮುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಕಿಂ ಏವಂ ಏಕದೇಸಂ ವಿಮುತ್ತಂ, ಏಕದೇಸಂ ಅವಿಮುತ್ತನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ ಏವಂ ಪುಚ್ಛತೀತಿ? "ವಿಮುತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನ"ನ್ತಿ ವಿಪ್ಪಕತಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಕರಿಯಮಾನಾ ಕಟಾದಯೋ ವಿಪ್ಪಕತತ್ತಾ ಏಕದೇಸೇನ ಕತಾ ಏಕದೇಸೇನ ಅಕತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಇದಮ್ಪಿ ಏಕದೇಸಂ ವಿಮುತ್ತಂ ಏಕದೇಸಂ ಅವಿಮುತ್ತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಕಟಾದೀನಂ ವಿಯ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕದೇಸಾಭಾವಾ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದುತಿಯೇ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಅಪರಿನಿಟ್ಠಿತವಿಮುತ್ತಿತಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಕ್ಖಣಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ನ ಹಿ ತಂ ತದಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ। ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತಞ್ಹಿ ತದಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತೇಕದೇಸೇನ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನನ್ತಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ। ತತೋ ಸಕವಾದೀ "ಯದಿ ತೇ ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಏಕದೇಸಂ ವಿಮುತ್ತಂ ಏಕದೇಸಂ ಅವಿಮುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯೋ ಏಕೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ ತೇ ಏಕದೇಸಂ ಸೋತಾಪನ್ನೋ, ಏಕದೇಸಂ ನ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ಏಕದೇಸಂ ಸೋತಾಪನ್ನೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಂ ವಿಧಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಪಞ್ಹೇ ಯದಿ ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುತ್ತಞ್ಚ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಞ್ಚ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿಮುತ್ತಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಕಿಂ ತೇ ಏವರೂಪಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೯೦. ಸುತ್ತಸಾಧನೇ ಪಠಮಸುತ್ತಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ರಾಸ್ಸಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - **ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ವಿಪ್ಪಕತನಿದ್ದೇಸೋ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಏವಂ ಜಾನತೋ ಏವಂ ಪಸ್ಸತೋ ಏತೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ದುತಿಯಸುತ್ತಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ರಾಸ್ಸಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ತೇ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ವಚನತೋ ವಿಮುತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ, ಇಧ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ವಚನಾಭಾವತೋ ವಿಮುತ್ತಮೇವ ಸಿಯಾ, ನ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ "ಯಥಾ ತೇ ವಿಪ್ಪಕತವಿಮುತ್ತಿತಾಯ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ, ಕಿಂ ಏವಂ ವಿಪ್ಪಕತರಾಗಾದಿತಾಯ ರಜ್ಜಮಾನಾದೀನಿಪಿ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ಪುನ **ಅತ್ಥಿ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಪರವಾದಿನಾಪಿ ತಥಾರೂಪಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೇನ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ದ್ವೇಯೇವ ಕೋಟಿಯೋ, ತತಿಯಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಅನುಬೋಧೇನ್ತೋ **ನನು ರತ್ತಞ್ಚೇವ ಅರತ್ತಞ್ಚಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನನು ಭದ್ರಮುಖ, ರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ರತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಅರತ್ತನ್ತಿ ದ್ವೇವ ಕೋಟಿಯೋ, ರಜ್ಜಮಾನಂ ನಾಮ ತತಿಯಾ ಕೋಟಿ ನತ್ಥೀತಿ? ದುಟ್ಠಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಥ ನಂ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ವಿಮುತ್ತಿಪಕ್ಖೇಪಿ ದ್ವೇಯೇವ ಕೋಟಿಯೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹಞ್ಚಿ ರತ್ತಞ್ಚೇವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯದಿ ಏತಾ ದ್ವೇ ಕೋಟಿಯೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಸಿ, ಅವಿಮುತ್ತಞ್ಚೇವ ವಿಮುತ್ತಞ್ಚಾ ತಿ ಇಮಾಪಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛ। ಕಿಲೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಮುತ್ತಂ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಮುತ್ತಂ। ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ ನಾಮಾತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ತತಿಯಾ ಕೋಟಿ ನತ್ಥೀತಿ।

ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೮. ಇದಾನಿ ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುದಾಚಾರಾಭಾವತೋ ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದ್ವೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾ ಪಹೀನಾತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ ಯಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿ ನಾಮೇಸಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಪಹೀನಾ, ನ ಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ **ಅಟ್ಠಮಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಪಞ್ಹೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅನುಸಯಪಞ್ಹೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞೋ ಅನುಸಯೋತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ "ನ ಹೇವ"ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಪಞ್ಹೇಪಿ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಪರಿಯುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವೋಹಾರಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಮೇವಸ್ಸ ಪಹೀನನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ।

೩೯೯. **ಮಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಭಾವೇತಿ, ನ ಭಾವಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿಆದಿಅನುಯೋಗೇ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ಪಹೀನಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಅಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯೇಥ, ಗೋತ್ರಭುಪುಗ್ಗಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಹೀಯೇಥಾತಿ ಆಪಜ್ಜನತೋ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೧. ಇದಾನಿ ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಅಟ್ಠಮಕೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟಿಲಭತಿ ನಾಮ, ನೋ ಚಸ್ಸ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನತ್ಥಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ನತ್ಥಿ ಸದ್ಧಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಸದ್ಧಾಯ ನಾನತ್ತಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥಾ ಪನ ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮನೋ, ತಸ್ಸ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ; ಏವಂ ಯಸ್ಸ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿಪೀತಿ ದೀಪನತ್ಥಂ **ಅತ್ಥಿ ಮನೋ ಅತ್ಥಿ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಸುತ್ತಸಾಧನೇನಾತಿ।

ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೩. ಇದಾನಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಧಮ್ಮೂಪತ್ಥದ್ಧಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಮಂಸಚಕ್ಖು**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

ಪುನ "ಮಂಸಚಕ್ಖು ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಮಂಸಚಕ್ಖೂ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ತಂ ಮತ್ತಮೇವ ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಯಾದಿಸ**ನ್ತಿಆದಿಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕಸಭಾವಾಭಾವೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ವಿಸಯೋತಿಆದೀಸು ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ರೂಪಾಯತನಮೇವ ವಿಸಯೋ। ಮಂಸಚಕ್ಖು ಪನ ಆಪಾಥಗತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ಇತರಂ ಅನಾಪಾಥಗತಂ ತಿರೋಪಬ್ಬತಾದಿಗತಮ್ಪಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಚ ಅತಿಸುಖುಮಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಗೋಚರೋ, ನ ತಾದಿಸಂ ಇತರಸ್ಸಾತಿ

ಏವಮೇತೇಸಂ ಆನುಭಾವಗೋಚರಾ ಅಸದಿಸಾ।

ಉಪಾದಿಣ್ಣಂ ಹುತ್ವಾ ಅನುಪಾದಿಣ್ಣಂ ಹೋತೀತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ಮಂಸಚಕ್ಖು ಉಪಾದಿಣ್ಣಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಅನುಪಾದಿಣ್ಣಂ, ನ ಚ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ "ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಮಗ್ಗೋ ದಿಬ್ಬಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನೋ"ತಿ ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಂಸಚಕ್ಖುಪಚ್ಚಯಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಿಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಕಾಮಾವಚರಂ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ಯಸ್ಮಾ ನ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ರೂಪಾವಚರಂ ನಾಮ ಜಾತನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ರೂಪಾವಚರಂ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ತತೋ ಪರಂ ಭಾವನಾಯ ಅರೂಪಾವಚರಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅರೂಪಾವಚರಿಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವಂ ಪನಸ್ಸ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿಯೇವ।

೩೭೪. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಂ ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ ಹುತ್ವಾ। ಪುನ **ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇನ ಉಪತ್ಥದ್ಧಂ। **ದ್ವೇವ ಚಕ್ಖೂನೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಭಾವಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪನ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಮಂಸಚಕ್ಖು ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ದಿಬ್ಬಸೋತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೫. ಇದಾನಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಏಕಂಯೇವ ಸೋತ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ತದೇವ ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ದಿಬ್ಬಸೋತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೬. ಇದಾನಿ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಇತಿ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ...ಪೇ॰... ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೦೬) ಸುತ್ತಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಪುನ **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞ್ಚ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣದ್ವಯಾಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ನಾನಾಚಿತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ **ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇತಿ ಯಥಾ ಇಮಿನಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಪದೇನ, ಏವಮೇವ **ಇಮೇ ವತ ಭೋನ್ತೋ** , **ಸತ್ತಾ**ತಿಆದಿಪದೇಹಿಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೭೮. ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಂ ಞಾಣಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಇದಂ ಸಕವಾದೀ ಯಸ್ಮಾ ಥೇರೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ನ ವಳಞ್ಜೇತೀತಿ ಏಕಚ್ಚೇ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ತಾನಿ ಪನಸ್ಸ ನೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ "ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಅಲಾಭೀ ಥೇರೋ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ "ಅತ್ಥಾಯಸ್ಮತೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ"ತಿ ಪರತೋ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸಾವಕೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಥೇರೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಕರೋನ್ತೋ ಸಕವಾದೀ **ನನು ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇಮಞ್ಚ ಗಾಥಂ ಥೇರೋ ವಳಞ್ಜನಪಣಿಧಿಯಾ ಏವ ಅಭಾವೇನ ಆಹ, ನ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ। ಪರವಾದೀ ಪನ ಅಭಾವೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಯಾ ಥೇರಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಮೇವ ಅತ್ಥಿ, ನೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ತೇನ ಹಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ"ತಿ।

ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಸಂವರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೯. ಇದಾನಿ ಸಂವರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ತಾವತಿಂಸೇ ದೇವೇ ಉಪಾದಾಯ ತತುತ್ತರಿ ದೇವೇಸು ಯಸ್ಮಾ ತೇ ಪಞ್ಚ ವೇರಾನಿ ನ ಸಮಾಚರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಂವರೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ವೇರಸಮುದಾಚಾರಂ ಅಪಸ್ಸತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ ಯಸ್ಮಾ ಸಂವರೋ ನಾಮ ಸಂವರಿತಬ್ಬೇ ಅಸಂವರೇ ಸತಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಂವರಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ದೇವೇಸು ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ।

ಅತ್ಥಿ ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿಆದಿ ಸಂವರೇ ಸತಿ ಅಸಂವರಸ್ಸ ಅಸಂವರೇ ಚ ಸತಿ ಸಂವರಸ್ಸ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೩೮೦. **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ**ತಿ ಆದಿಪಞ್ಹೇಸು ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಅಸಮಾಚರಣವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ನತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಹಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ।

ಅವಸಾನೇ **ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸು ಸಂವರೋ**ತಿಪಞ್ಹೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಕತ್ವಾ ಪುನ ತತೋ ಸಂವರಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಛಲವಸೇನ ಯದಿ ಸಂವರೋ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬೇ ದೇವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಿನೋತಿಆದಿಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ದೇವಾನಂ ವೇರಸಮುದಾಚಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ನಹೇವ**ನ್ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಏವಂ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಪನ ಲದ್ಧಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ಸಂವರಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಅಸಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೧. ಇದಾನಿ ಅಸಞ್ಞಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ವಿನಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। "ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದಾ ಚ ಪನ ತೇ ದೇವಾ ತಮ್ಹಾ ಕಾಯಾ ಚವನ್ತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ಕಿಂ ತೇ ತಂ ಠಾನಂ ಸಞ್ಞಾಭವೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಞ್ಞಾಭವೋ ಸಞ್ಞಾಗತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತತೋ ಪರಞ್ಚ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅಸಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೨. ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೪. ಇದಾನಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ "ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ತತಿಯೋ ವಗ್ಗೋ।

೪. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗೋ

೧. ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೭. ಇದಾನಿ ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿ ಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಯಸಕುಲಪುತ್ತಾದೀನಂ ಗಿಹಿಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಠಿತಾನಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ''ಗಿಹಿ ಅಸ್ಸ ಅರಹಾ''ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಗಿಹಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋ ಗಿಹಿಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ಗಿಹಿ, ಸೋ ಅರಹಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರವಾದೀ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಗಿಹಿಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ''ಗಿಹಿ ನಾಮ ಗಿಹಿಸಂಯೋಜನೇನ ಹೋತಿ, ನ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತೇನ। ಯಥಾಹ ಭಗವಾ -

'ಅಲಙ್ಕತೋ ಚೇಪಿ ಸಮಂ ಚರೇಯ್ಯ,
ಸನ್ತೋ ದನ್ತೋ ನಿಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ।
ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ನಿಧಾಯ ದಣ್ಡಂ,
ಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಸೋ ಸಮಣೋ ಸ ಭಿಕ್ಖೂ'''ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೪೨)।

ಇಮಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಉಪಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೮. ಇದಾನಿ ಉಪಪತ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ''ಓಪಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ''ತಿವಚನಾನಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೩೫-೪೦) ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅರಹಾತಿ ಲದ್ಧಿ, ''ಯೇಸಂ ವಾ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ''ತಿ ಪದಂ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ''ಉಪಪಜ್ಜಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ''ತಿ ಪರಿಯಾಪುಣನ್ತಾನಂ ಸಹ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅರಹಾ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ಲೋಕಿಯಂ, ತೇನ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಪಗೇವ ಅರಹಾ। ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಇಮಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಹ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

೩೮೯. **ಸಾರಿಪುತ್ತೋ**ತಿಆದಿ ಇಮೇಸು ಮಹಾಥೇರೇಸು ಕೋ ಏಕೋಪಿ ಸಹ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅರಹಾ ನಾಮಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೩೯೦. **ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯೇನಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ। ತಞ್ಹಿ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಏಸತಿ ಗವೇಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಉಪಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಅನಾಸವಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೧. ಇದಾನಿ ಅನಾಸವಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಾಸವಸ್ಸ ಅರಹತೋ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಅನಾಸವಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅರಹತೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಅನಾಸವಾ ನಾಮ ಮಗ್ಗಾದಯೋ, ಕಿಂ ತಸ್ಸ ತೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ಮಗ್ಗೋ ಫಲ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಚಕ್ಖು ಅನಾಸವ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ತಸ್ಸ ಸಾಸವತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅನಾಸವಸ್ಸೇತನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೩೯೨. ಚೀವರಪಞ್ಹೇ ಏಕೋವ ಧಮ್ಮೋ ಅನಾಸವೋ ಸಾಸವೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ಲಕ್ಖಣವಿರೋಧಭಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅನಾಸವಸ್ಸ ಹುತ್ವಾ ಸಾಸವಸ್ಸ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ತಞ್ಞೇವ ಅನಾಸವ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಾದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಕವಾದೀ ಪನ **ತಞ್ಞೇವಾ**ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತತ್ತಾ "ಮಗ್ಗೋ ಅನಾಸವೋ ಹುತ್ವಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಚೋದೇತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಅನಾಸವಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೩. ಇದಾನಿ ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಸಮನ್ನಾಗಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖಣೇ ಸಮಙ್ಗೀಭಾವಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಚ ರೂಪಾವಚರಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಭೂಮಿಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟಿಲಾಭಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಚ। ಸೋ ಯಾವ ಅಧಿಗತವಿಸೇಸಾ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ತಾವದೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಸಮನ್ನಾಗಮೇ ಅಞ್ಞೋ ಉಪಪತ್ತಿಧಮ್ಮವಸೇನ ಏಕೋ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇಸಂ ಪತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅನುಬೋಧನತ್ಥಂ **ಅರಹಾ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥಸ್ಸ "ಯದಿ ತೇ ಅರಹಾ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಯ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯೇ ಚತೂಸು ಫಲೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಫಸ್ಸಾದಯೋ, ತೇಹಿ ತೇ ಅರಹತೋ ಸಮನ್ನಾಗತತಾ ಪಾಪುಣಾತೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ಅರಹಾ ಚತೂಹಿ ಫಸ್ಸೇಹೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪರವಾದಿನಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತುನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಅನಾಗಾಮಿಪಞ್ಹಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೩೯೫. **ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ವೀತಿವತ್ತೋ**ತಿ ನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಿಯ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಲಾಭೀ; ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪನ ವೀತಿವತ್ತೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗ**ನ್ತಿಆದಿ ಯಂ ವೀತಿವತ್ತೋ, ತೇನಸ್ಸ ಪುನ ಅಸಮನ್ನಾಗಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ।

೩೯೬. **ತೇಹಿ ಚ ಅಪರಿಹೀನೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪಚ್ಚನೀಕಸಮುದಾಚಾರೇನ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಮಗ್ಗೇನ ಹಿ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಫಲೇನ ಚ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ತಥಾ ಪಹೀನಾವ ತಥಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾಯೇವ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಕವಾದಿನಾ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಪರತೋ "ಅರಹತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಕಾಸಿತೋಯೇವ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೭. **ಅರಹಾ ಛಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಹೀ**ತಿ ಕಥಾಯಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅರಹಾ ಹಿ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭಬ್ಬತಾಯ ತಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಸಬ್ಬಾಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭಾವೇನಾತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಬೋಧಿಯಾಬುದ್ಧೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೮. ಇದಾನಿ **ಬೋಧಿಯಾ ಬುದ್ಧೋ**ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಬೋಧೀ**ತಿ ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಅಧಿವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಯಥಾ ಓದಾತೇನ ವಣ್ಣೇನ ಓದಾತೋ, ಸಾಮೇನ ವಣ್ಣೇನ ಸಾಮೋ, ಏವಂ ಬೋಧಿಯಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಚ ಅನುಯೋಗೋ ಚ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಇತರಸ್ಸ।

ಅತೀತಾಯಾತಿ ಪಞ್ಹೇ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯಂ ತೇನ ತಾಯ ಕರಣೀಯಂ ಕತಂ, ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೋಹಾಭಾವಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಪನ ಅದತ್ವಾ **ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಟ್ಠೋ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅನಾಗತಪಞ್ಹೇ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ "ಅಗಮಾ ರಾಜಗಹಂ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೧೧) ಅನಾಗತಾಯ ಬೋಧಿಯಾ ಬುದ್ಧಭಾವಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಬೋಧಿಕರಣೀಯಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಕಿಚ್ಚಾಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಯದಿ ನ ಕರೇಯ್ಯ, ಬುದ್ಧೋತಿ ನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಅವಸ್ಸಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕರೋತಿಯೇವ ನಾಮಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಞ್ಹೋ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನಾಯ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋವ।

೩೯೯. ತಿಸ್ಸೋ ಬೋಧಿಯೋ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ತೀಹಿಪಿ ಬುದ್ಧೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬಭಾವತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ತೀಹಿತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸಬ್ಬಾಸಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಸತತಂ ಸಮಿತನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬೋಧಿಯಾತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಬೋಧಿಯಾ ಅಭಾವಕ್ಖಣೇ ಅಬುದ್ಧಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ನನು ಬೋಧಿಪಟಿಲಾಭಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಪನ ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಬೋಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತತ್ಥ ಬುದ್ಧೋತಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಜಾನಿತ್ವಾ ಹಞ್ಚೀತಿ ಲದ್ಧಿಟ್ಠಪನಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಕಾತುಂ **ಬೋಧಿಪಟಿಲಾಭಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ಬೋಧಿಯಾ ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ – "ಕಿಂ ತೇ ಯಸ್ಮಾ ಬೋಧಿಪಟಿಲಾಭಾ ಬುದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾ ಬೋಧಿಯಾ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ। ಇತರೋ "ಬೋಧಿಪಟಿಲಾಭೋ ನಾಮ ಬೋಧಿಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾಯಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೋಯೇವ। ಬೋಧಿ ನಾಮ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋವ ಪುನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತೋ ಸಕವಾದಿನಾ **ಬೋಧಿಪಟಿಲಾಭಾ ಬೋಧೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ವಚನೋಕಾಸಂ ಅಲಭನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ।

ಬೋಧಿಯಾಬುದ್ಧೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಇತಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಕಥಾ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂಯೇವ।

೭. ಲಕ್ಖಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೦. ಇದಾನಿ ಲಕ್ಖಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ‘‘ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಮಹಾಪುರಿಸಸ್ಸ ದ್ವೇವ ಗತಿಯೋ ಭವನ್ತೀ’’ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೮) ಇಮಂ ಸುತ್ತಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಲಕ್ಖಣಸಮನ್ನಾಗತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸತ್ತೋತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಸತ್ತೋಪಿ ಚ ಬೋಧಿಸತ್ತೋಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಬೋಧಿಸತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಬೋಧಿಸತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೪೦೧. **ದ್ವತ್ತಿಂಸಿಮಾನೀ**ತಿಸುತ್ತಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಭವೇ ಬುದ್ಧೋ ಹೋತಿ, ಇತರೇಸು ಚಕ್ಕವತ್ತೀ, ತಸ್ಮಾ ಆಭತಮ್ಪಿ ಅನಾಭತಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಲಕ್ಖಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೩. ಇದಾನಿ ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಘಟಿಕಾರಸುತ್ತೇ ಜೋತಿಪಾಲಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಸನ್ಧಾಯ ‘‘ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಕಸ್ಸಪಭಗವತೋ ಪಾವಚನೇ ಓಕ್ಕನ್ತನಿಯಾಮೋ ಚರಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ’’ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಬೋಧಿಸತ್ತೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ ಯಸ್ಮಾ ನಿಯಾಮೋತಿ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಂ, ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾರಮೀಪೂರಣಂ ಅಞ್ಞಾ ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಾವಕೋ ಭವೇಯ್ಯ। ನ ಚೇತಮೇವಂ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ನಂ ಬುದ್ಧಾ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲೇ ಠತ್ವಾ - ‘‘ಅಯಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ’’ತಿ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುನ **ಬೋಧಿಸತ್ತೋ**ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪಚ್ಛಿಮಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಜೋತಿಪಾಲಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। **ಸಾವಕೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅನುಸ್ಸವಿಯೋ**ತಿ ಅನುಸ್ಸವೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಧಮ್ಮೋ। ಪಚ್ಛಿಮಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಜೋತಿಪಾಲಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೪೦೪. **ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರ**ನ್ತಿಆಳಾರಞ್ಚ ರಾಮಪುತ್ತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ**ತಿಆದಿ ‘‘ಓಕ್ಕನ್ತನಿಯಾಮಾವ ಸಾವಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಇತರೇ ಓಕ್ಕನ್ತನಿಯಾಮಾ ಏವರೂಪಾ ಹೋನ್ತೀ’’ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ।

ಸಾವಕೋ ಜಾತಿಂ ವೀತಿವತ್ತೋತಿ ಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಸಾವಕೋ, ತಂ ವೀತಿವತ್ತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅಸಾವಕೋ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಂ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಸಾವಕಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಅಪರಾಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೬. ಇದಾನಿ ಅಪರಾಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ‘‘ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪತ್ತಿಧಮ್ಮವಸೇನ ತೀಹಿ ಫಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ’’ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅಪರಾಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೩. ಇದಾನಿ ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ ಅರಹತ್ತ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಪುನ **ಸಬ್ಬೇ ಸಂಯೋಜನಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮಗ್ಗತ್ತಯೇನ ಪಹೀನೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ।

ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಚತುತ್ಥೋ ವಗ್ಗೋ।

೫. ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗೋ

೧. ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೮. ಇದಾನಿ ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಮಗ್ಗೋ, ಫಲಂ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣನ್ತಿ ನಾಮಂ। ತೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದೀಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ, ತದಙ್ಗವಿಮುತ್ತಿಭಾವೇನ ವಾ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣಂ। ಮಗ್ಗೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿ, ಫಲಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ಪನ ವಿಮುತ್ತಿಂ ಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣಂ**। ಏವಂ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಫಲಞಾಣಮೇವ ವಿಮುತ್ತಿ। ಸೇಸಾನಿ "ವಿಮುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವಾ "ಅವಿಮುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ತಸ್ಮಾ "ಇದಂ ನಾಮ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣಂ ವಿಮುತ್ತ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನೇವ "ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣಂ ವಿಮುತ್ತ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ಯಂಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಸವತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಫಲೇ ಠಿತಸ್ಸ ಞಾಣಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಮುತ್ತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ಪುನ ಸಕವಾದೀ **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಸೇಖಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೧. ಇದಾನಿ ಅಸೇಖಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದತ್ಥೇರಾದಯೋ ಸೇಖಾ "ಉಳಾರೋ ಭಗವಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅಸೇಖೇ ಜಾನನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸೇಖಸ್ಸ ಅಸೇಖಞಾಣಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಇದಂ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಸ್ಸ ಜಾನನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಗೋತ್ರಭುನೋ**ತಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾಯ ಭೂಮಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಉಪರೂಪರಿಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ನನು ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ ಸೇಖೋ "ಉಳಾರೋ ಭಗವಾ"ತಿ ಜಾನಾತೀ**ತಿ ಪರವಾದೀ ಅಸೇಖೇ ಭಗವತಿ ಪವತ್ತತ್ತಾ ತಂ ಅಸೇಖಞಾಣನ್ತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ನ ಪನೇತಂ ಅಸೇಖಂ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾಪಿ ಲದ್ಧಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ಅಸೇಖಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ವಿಪರೀತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೪. ಇದಾನಿ ವಿಪರೀತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯ್ವಾಯಂ ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪಥವೀಸಞ್ಞೀ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತಂ ಞಾಣಂ ವಿಪರೀತಞಾಣ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಪಥವಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ನ ಪಥವೀಯೇವ, ತತ್ರ ಚಾಯಂ ಪಥವೀಸಞ್ಞೀ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪರೀತಞಾಣನ್ತಿ ಅಯಮೇತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತೋ ಸಕವಾದೀ "ಲಕ್ಖಣಪಥವೀಪಿ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವೀಪಿ ನಿಮಿತ್ತಪಥವೀಪಿ ಪಥವೀದೇವತಾಪಿ ಸಬ್ಬಾ ಪಥವೀಯೇವ, ತಾಸು ಪಥವೀತಿ ಞಾಣಂ ವಿಪರೀತಂ ನ ಹೋತಿ। ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿವಿಪರಿಯೇಸೋ ಪನ ವಿಪರೀತಞಾಣಂ ನಾಮ। ಕಿಂ ತೇ ಇದಂ ಏತೇಸು ಅಞ್ಞತರ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಲಕ್ಖಣಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪಥವೀನಿಮಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಕುಸಲನ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋತಿ** ಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಲಕ್ಖಣಾಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪಥವೀನಿಮಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸಬ್ಬೇವ ಪಥವೀತಿ** ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಲಕ್ಖಣಪಥವೀಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಸಕವಾದೀ ತಥಾ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನನು ಪಥವೀ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ಚ ಕೋಚಿ ಪಥವಿಂ ಪಥವಿತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ । ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನನು ನಿಮಿತ್ತಪಥವೀ ಅತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ಚ ಕೋಚಿ ತಂ ಪಥವಿಂ ಪಥವಿತೋಯೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ನ ಆಪತೋ ವಾ ತೇಜತೋ ವಾತಿ। **ಪಥವೀ ಅತ್ಥೀತಿ**ಆದಿ "ಯದಿ ಯಂ ಯಥಾ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ತಥಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಞಾಣಂ ವಿಪರೀತಂ ಹೋತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿ, ತಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬವಿಪರಿಯೇಸಸಮುಗ್ಘಾತನಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಮ್ಪಿ ತೇ ವಿಪರೀತಂ ಹೋತೂ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ವಿಪರೀತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೮-೪೨೦. ಇದಾನಿ ನಿಯಾಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿಸ್ಸತಿ, ತಂ "ಭಬ್ಬೋ ಏಸ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮೇತು"ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅನಿಯತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನಿಯಾಮಗಮನಾಯ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅನಿಯತಸ್ಸಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ನಿಯಾಮಗಮನಾಯಾತಿ** ನಿಯಾಮೋ ವುಚ್ಚತಿ ಮಗ್ಗೋ, ಮಗ್ಗಗಮನಾಯ ಮಗ್ಗೋಕ್ಕಮನಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಪನಸ್ಸ ಞಾಣಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಗವಾ "ಭಬ್ಬೋ ಅಯ"ನ್ತಿ ಜಾನಾತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ।

ಅಥಸ್ಸ ಸಕವಾದೀ ಅಯುತ್ತವಾದಿತಂ ದೀಪೇತುಂ **ನಿಯತಸ್ಸಾತಿ** ವಿಪರೀತಾನುಯೋಗಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಮಗ್ಗೇನ ನಿಯತಸ್ಸ ಅನಿಯಾಮಗಮನಾಯ ಞಾಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯೇ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತಿಯೇ ಅನಿಯತಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಪುಟ್ಠತ್ತಾ ಲದ್ಧಿವಿರೋಧೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪಠಮಪಞ್ಹಮೇವ ಚತುತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ನಿಯತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಗಮನಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ ಕತಾ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ಯಸ್ಮಾ ಆದಿಮಗ್ಗೇನ ನಿಯತಸ್ಸ ಪುನ ತದತ್ಥಾಯ ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯೇ ನತ್ಥಿಭಾವೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತಿಯೇ ಲದ್ಧಿವಿರೋಧೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪಠಮಪಞ್ಹಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಕತ್ವಾ ಅನಿಯತಸ್ಸ ಅನಿಯಾಮಗಮನಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ ಕತಾ। ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪುನ ಪಠಮಪಞ್ಹಮೇವ ದ್ವಾದಸಮಂ ಕತ್ವಾ ತಂಮೂಲಕಾ **ಅತ್ಥಿ ನಿಯಾಮೋತಿ**ಆದಯೋ ಪಞ್ಹಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ನಿಯಾಮಗಮನಾಯ ಞಾಣಂ ನಾಮ ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ನಿಯಾಮೋತಿ** ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಪನ ನಿಯಾಮೋತಿ ವುತ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಚ್ಚನೀಕಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। **ಗೋತ್ರಭುನೋತಿ**ಆದಿ ಯೇನ ಯಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಭಗವಾ ಜಾನಾತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲೇನ ಜಾನಾತಿ, ನ ತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಗಮನಞಾಣಸಬ್ಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತಾಪಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾಯೇವಾತಿ।

ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೧-೪೨೨. ಇದಾನಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅರಿಯಾನಂ ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವಾ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಂ ಞಾಣಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣ**ಪಞ್ಹೇಸು ಪಥವೀಕಸಿಣಸಮ್ಮುತಿಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ,

ನಿರುತ್ತಿಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಯೇ ಕೇಚಿ ಸಮ್ಮುತಿನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಪುಥುಜ್ಜನೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಾಯಪಞ್ಹೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಅರಿಯಸ್ಸ ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞಾತಿ**ಪಞ್ಹೇಸು ಕಸಿಣಸಮಾಪತ್ತಿಪಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಥವೀಕಸಿಣಸಮಾಪತ್ತಿ**ನ್ತಿಆದಿ "ಯಾ ಏತೇಸು ಏತ್ತಕೇಸು ಠಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ, ಕಿಂ ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ತೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾ ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ , ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬನ್ತಿ ವಚನಂ ಸಾಮಞ್ಞಫಲೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ।

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೪-೪೩೫. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚನ್ತಿ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ। ಯೇ ಪನ ಏವಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಮ್ಪಿ "ಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಮೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾ; ತೇ ಅಯುತ್ತವಾದಿನೋತಿ ತೇಸಂ ವಾದವಿಸೋಧನತ್ಥಂ ಅಯಂ ಕಥಾ ಆರದ್ಧಾ। ತತ್ಥ **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಮ್ಹೀ**ತಿ ಸಮ್ಮುತಿಂ ಅನುಪವಿಟ್ಠೇ ಸಚ್ಚಮ್ಹಿ। ಪಚ್ಚತ್ತೇ ವಾ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಂ ಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಞ್ಞೇವಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ ನಂ "ಯದಿ ತಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಞ್ಞೇವ, ತೇನ ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾದೀನಿ ಕರೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ತೇನ ಞಾಣೇನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೬-೪೩೮. ಇದಾನಿ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಚೇತೋಪರಿಯಾಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ವಚನಮತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ "ತಂ ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಮೇವಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥಸ್ಸ "ಯೋ ಸರಾಗಾದಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಸ ರಾಗಾದಯೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಞ್ಞೇವಾ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ನನು ಅತ್ಥಿ ಕೋಚೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಫಸ್ಸಾರಮ್ಮಣೇ**ತಿ ಫಸ್ಸಸಙ್ಖಾತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ। **ವೇದನಾರಮ್ಮಣೇ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪುನ **ಫಸ್ಸಾರಮ್ಮಣೇ ಞಾಣಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಸನಲಕ್ಖಣಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಫಸ್ಸೋವಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಕಿಂ ಪನೇತಂ ಫಸ್ಸಪರಿಯಾಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇದಾನಿ ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲದ್ಧಿ, ತದೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ **ನನು ಚೇತೋಪರಿಯಾಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ವಚನಮತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾಪಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೯-೪೪೦. ಇದಾನಿ ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನಾಗತಂ ನಾಮ ಅನನ್ತರಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅನನ್ತರಮ್ಪಿ। ತೇಸು ಅನನ್ತರೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಚ ಅನನ್ತರೇ, ತಥಾ ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಪರಿಯಾಪನ್ನೇಪಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ

ಅನಾಗತೇ ಞಾಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯಂ ತೇ ಅನಾಗತೇ ಞಾಣಂ, ಕಿಂ ತೇನ ಅನನ್ತರಂ ಅನಾಗತಂ ಮೂಲಾದಿವಸೇನ ಜಾನಾತೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅನಾಗತಂ ಮೂಲತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಮೂಲತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾರಣವೇವಚನಾನೇವ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕರೋತಿ, ತಂ ತತ್ಥ ಮೂಲಯತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ **ಮೂಲಂ**। ತತೋ ಚ ತಂ ಹಿನೋತಿ ಪವತ್ತಯತೀತಿ **ಹೇತು**। ತದೇವ ತಂ ನಿದೇತಿ "ಹನ್ದ ನಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ। ನಿಯ್ಯಾತೇತೀತಿ ವಿಯಾತಿ **ನಿದಾನಂ**। ತತೋ ತಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ **ಸಮ್ಭವೋ**। ಪಭವತೀತಿ **ಪಭವೋ**। ತತ್ಥ ಚ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ವಾ ನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ **ಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ತದೇವ ನಂ ಆಹರತೀತಿ **ಆಹಾರೋ**। ತಞ್ಚಸ್ಸ ಅಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ **ಆರಮ್ಮಣಂ**। ತದೇವ ಚೇತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಏತೀತಿ **ಪಚ್ಚಯೋ**। ತತೋ ನಂ ಸಮುದೇತೀತಿ **ಸಮುದಯೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅನನ್ತರಂ ಚಿತ್ತಂ ಏತೇಹಾಕಾರೇಹಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುಂ, ತಸ್ಮಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅನಾಗತಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತ**ನ್ತಿ ಯಾ ಅನನ್ತರಾನಾಗತೇ ಚಿತ್ತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾ, ತಂ ಜಾನಾತಿ। ಯೇ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಗೋತ್ರಭುನೋ**ತಿಆದಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಅನಾಗತೇ ಞಾಣಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಅನಾಗತೇ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆಹಟಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಅನಾಗತೇ ಞಾಣಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ; ತಸ್ಮಾ ಅನಾಹಟಮೇವಾತಿ।

ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೧-೪೪೨. ಇದಾನಿ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠೇಸು ತಮ್ಪಿ ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಪಟುಪ್ಪನ್ನೇ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಪಟುಪ್ಪನ್ನೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಏಕತೋ ಅಭಾವಾ ತೇನೇವ ಞಾಣೇನ ತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ತೇನಾ**ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಪರಮಪಞ್ಹೇ ತೇನೇವ ತಂ ಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಸನ್ತತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। ಪಟಿಪಾಟಿತೋ ಭಙ್ಗಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನೇನೇವ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತೇನ ಞಾಣೇನ ತಂ ಞಾಣಂ ಜಾನಾತೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತೇನ ಫಸ್ಸೇನ ತಂ ಫಸ್ಸ**ನ್ತಿಆದೀನಿಸ್ಸ ಲೇಸೋಕಾಸನಿವಾರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ । ಯಂ ಪನೇತೇನ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ **ನನು ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಯತೋ ತಂ ಞಾಣಂ ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ನ ಆರಮ್ಮಣತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಪತಿಟ್ಠಿತಾಪಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಹೋತಿ।

ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಫಲಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೩-೪೪೪. ಇದಾನಿ ಫಲೇ ಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಬುದ್ಧಾಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಅರಿಯಫಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ ಸಾವಕಾಪಿ, ಇತಿ ಇಮಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಸಾವಕಾನಮ್ಪಿ ತೇನ ತೇನ ಸತ್ತೇನ ಪತ್ತಬ್ಬೇ ಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಾವಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಸಾವಕಸ್ಸ ಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಥಾ ಬುದ್ಧಾ ಸಮಾನೇಪಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲೇನ 'ಅಯಂ ಏಕಬೀಜೀ, ಅಯಂ ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಅಯಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ'ತಿ ಫಲಸ್ಸಕತಂ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ಸಾವಕೋಪೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಾವಕೋ ಫಲಸ್ಸ ಕತಂ ಪಞ್ಞಪೇತೀ**ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಸಾವಕಸ್ಸ ಫಲಪರೋಪರಿಯತ್ತೀತಿಆದಿ ಫಲೇ ಞಾಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಚ್ಚಯಪುಚ್ಛನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಬುದ್ಧಾನಂ "ಇದಂ ಫಲಂ ಪರಂ, ಇದಂ ಓಪರ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಫಲಾನಂ ಉಚ್ಚಾವಚಭಾವಜಾನನಸಙ್ಖಾತಾ ಫಲೇ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪುಗ್ಗಲಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಯೋ, ತಾಸಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ತಂ ತಂ ಫಲಂ ಜಾನನ್ತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಸಾವಕಸ್ಸಾಪಿ ಏತಾ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಸಾವಕಸ್ಸ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀತಿಆದೀನಿಪಿ "ಯದಿ ತೇ ಸಾವಕಸ್ಸ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಇಮಾ ಹಿ ಪಿಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಕಿಮಸ್ಸ ತಾ ಅತ್ಥಿ, ಸಕ್ಕೋತಿ ಸೋ ಏತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಅತ್ತನೋ ಬಲೇನ ಜಾನಿತುಂ ವಾ ಪಞ್ಞಪೇತುಂ ವಾ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। **ಸಾವಕೋ ಜಿನೋ**ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಸಾವಕಸ್ಸ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸ್ವೇವ ಜಿನೋ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸಾವಕೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಪಿ ಅಯಮೇವ ನಯೋ। **ಅಞ್ಞಾಣೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಹತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ನ ಪನಸ್ಸ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೋವ ಪರವಾದೀವಾದೋತಿ।

ಫಲಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಪಞ್ಚಮೋ ವಗ್ಗೋ।

ಮಹಾಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೬. ಛಟ್ಠವಗ್ಗೋ

೧. ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೫-೪೪೭. ಇದಾನಿ ನಿಯಾಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ನಿಯಾಮೋ**ತಿ ''ಭಬ್ಬೋ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತ''ನ್ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೧೩) ವಚನತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅನಿಯತೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ''ಸೋ ನಿಯಾಮೋ ನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ ಅಸಙ್ಖತೋ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತೋ ''ಯದಿ ಸೋ ಅಸಙ್ಖತೋ, ಏವರೂಪೇನ ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬ''ನ್ತಿ ದೀಪೇನ್ತೋ **ನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಂಸನ್ದನಪುಚ್ಛಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ।

ಅತ್ಥಿ ಕೇಚೀತಿಆದಿ ನಿಯಾಮಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಮಗ್ಗೋ ಅಸಙ್ಖತೋ**ತಿಪಞ್ಹೇ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ। **ನಿಯಾಮೋ ಸಙ್ಖತೋ**ತಿಪಞ್ಹೇ ನಿರುದ್ಧೇಪಿ ಮಗ್ಗೇ ನಿಯಾಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿನಿಯಾಮೋ**ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಚ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಚ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಞ್ಚ ಅಸಙ್ಖತಾನೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅಸಙ್ಖತಾನಂ ಆಗತಟ್ಠಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಚತುನ್ನಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಾನಂ ನಿಯಾಮವಚನತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಅಸಙ್ಖತಭಾವತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮಪಞ್ಹೋ ನಿಯಾಮವಚನಮತ್ತೇನ ಅಸಙ್ಖತತಾಯ ಅಯುತ್ತಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋತಿ।

ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೮. ಇದಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ನಿದಾನವಗ್ಗೇ ''ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ''ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ''ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಅಸಙ್ಖತೋ''ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಞ್ಚ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

೪೪೯. **ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಸಙ್ಖತಾ**ತಿ ಆದಯೋ ಪಞ್ಹಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂಯೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ। ಯೇನ ಪನತ್ಥೇನ ತತ್ಥ ಏಕೇಕಂ ಅಙ್ಗಂ ''ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ''ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೋಯೇವ।

೪೫೧. **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಯಾ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ**ತಿಆದಿ ಯೇನ ಸುತ್ತೇನ ಲದ್ಧಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾ, ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥದಸ್ಸನೇನ ಲದ್ಧಿಭಿನ್ದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಯಾ ಅಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ''ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ''ತಿ ವುತ್ತಾ ನ ಸಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ವಿಸುಂ ಏಕಾ ಅತ್ಥಿ। ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾನಂಯೇವೇತಂ ನಾಮಂ। ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಹಿ ತಥಾಗತೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಸಙ್ಖಾರಾದೀಹಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ, ತಸ್ಮಾ ''ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ''ತಿ ಯಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದೇ ಸಙ್ಖಾರಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಠಿತತಾತಿ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ। ತೇಸಂಯೇವ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಟ್ಠೇನೇವ ನಿಯಾಮತಾತಿ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಚ ಅಸಙ್ಖತಾ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಅಸಙ್ಖತನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರವಾದೀ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ಪುನ **ದ್ವೇ ಅಸಙ್ಖತಾನೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸುತ್ತಾಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಲದ್ಧಿವಸೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಂ ಪನ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಸಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೧-೪೫೪. ಇದಾನಿ ಸಚ್ಚಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ “ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ನಿಚ್ಚಾನಿ ಅಸಙ್ಖತಾನೀ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಯಞ್ಹಿಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮಗ್ಗೇಸು ವತ್ಥುಸಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ, ಲಕ್ಖಣಸಚ್ಚಂ ಅಸಙ್ಖತಂ। ನಿರೋಧೇ ವತ್ಥುಸಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಅಸಙ್ಖತಮೇವ ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಆಹ। ತಂ ಪನಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇವ। ಸೋ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ವತ್ಥುಸಚ್ಚಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಥಾ ಸಮುದಯಂ ಮಗ್ಗಞ್ಚ। ಯಾನಿ ಪನ ನೇಸಂ ಬಾಧನಪಭವನಿಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣಾನಿ, ತಾನಿ ಲಕ್ಖಣಸಚ್ಚಂ ನಾಮಾತಿ, ನ ಚ ಬಾಧನಲಕ್ಖಣಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। **ತಾಣಾನೀ**ತಿಆದೀಸು ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಲಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇತೋ ಪರಂ ಸುದ್ಧಿಕಪಞ್ಹಾ ಚ ಸಂಸನ್ದನಪಞ್ಹಾ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅವಸಾನೇ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ ಆಹಟಸುತ್ತಂ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾ ಗಹಿತತ್ತಾ ಅನಾಹಟಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಸಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಆರುಪ್ಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೫-೪೫೭. ಇದಾನಿ ಆರುಪ್ಪಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ಚತ್ತಾರೋ ಆರುಪ್ಪಾ ಆನೇಞ್ಜಾ”ತಿ ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ “ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ। ಸಾಧಕಸುತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಅಜಾನಿತ್ವಾ ಆಹಟತ್ತಾ ಅನಾಹಟಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಆರುಪ್ಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೮-೪೫೯. ಇದಾನಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಾ ಕರಿಯಮಾನಾ ಕರಿಯತಿ, ಸಮಾಪಜ್ಜಿಯಮಾನಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಂ ಪನ ಅಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ “ಸಙ್ಖತಾತಿ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ”ತಿ ವಾ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀ**ತಿಆದಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಪಟಿಲಾಭವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಪನ ರೂಪಾದಯೋ ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ; ನ ತಥಾ ತಂ ಕೇಚಿ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ ನಾಮ। **ನಿರೋಧಾ ವೋದಾನಂ ವುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಸಙ್ಖತಾ ಪನ ತಂ ನತ್ಥಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ತೇನ ಹೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾತಿ ಲದ್ಧಿ। ಇದಂ ಪನ ಅಸಙ್ಖತಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಅವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಆಕಾಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೬೦-೪೬೧. ಇದಾನಿ ಆಕಾಸಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ತಿವಿಧೋ ಆಕಾಸೋ - ಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸೋ , ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ, ಅಜಟಾಕಾಸೋ। "ತುಚ್ಛಾಕಾಸೋ"ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ತೇಸು ಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸೋ ಸಙ್ಖತೋ, ಇತರೇ **ದ್ವೇ** ಪಣ್ಣತ್ತಿಮತ್ತಾ। ಯೇಸಂ ಪನ "ದುವಿಧೋಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖತೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತೋ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಆಕಾಸೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಆಕಾಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಆಕಾಸೋ ಸನಿದಸ್ಸನೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೬೩-೪೬೪. ಇದಾನಿ ಆಕಾಸೋ ಸನಿದಸ್ಸನೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ತಾಳಚ್ಛಿದ್ದಾದೀಸು ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಸಬ್ಬೋಪಿ ಅಜಟಾಕಾಸೋ ಸನಿದಸ್ಸನೋ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಆಕಾಸೋ ಸನಿದಸ್ಸನೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಸನಿದಸ್ಸನೋ, ಏವಂವಿಧೋ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ರೂಪನ್ತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿಪಞ್ಹೇಸು ಏವರೂಪಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತುಲನ್ತರಿಕಾದೀನಂ ಉಪಲದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ರುಕ್ಖಾನಂ ಅನ್ತರನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ರುಕ್ಖರೂಪಂ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ವಾ ಅನ್ತರೇ ರೂಪಾಭಾವತೋ ಆಕಾಸನ್ತಿ ಮನೋದ್ವಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಆಕಾಸೋ ಸನಿದಸ್ಸನೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಪಥವೀಧಾತುಸನಿದಸ್ಸನಾತಿಆದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೬೫-೪೭೦. ಇದಾನಿ ಪಥವೀಧಾತು ಸನಿದಸ್ಸನಾತಿಆದಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಪಾಸಾಣಉದಕಜಾಲರುಕ್ಖಚಲನಾನಞ್ಚೇವ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಪತಿಟ್ಠೋಕಾಸಾನಞ್ಚ ವಣ್ಣಾಯತನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲೇ ಹತ್ಥಪಾದಾದಿರೂಪಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ "ಪಥವೀಧಾತುಆದಯೋ ಸನಿದಸ್ಸನಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬಕಥಾಸು ಆದಿಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನ ಚೇವ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಪಥವೀಧಾತು ಸನಿದಸ್ಸನಾ**ತಿ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ **ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಸನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಪರಿಯೋಸಾನಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಛಟ್ಠೋ ವಗ್ಗೋ।

೭. ಸತ್ತಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೧-೪೭೨. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ದಾಮಾದೀಹಿ ಬಲಿಬದ್ದಾದಯೋ ವಿಯ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಹಿಚಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ''ನತ್ಥಿ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಹಿಚಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಏಕವಿಧೇನ ರೂಪಸಙ್ಗಹೋತಿಆದಿ ನಿರತ್ಥಕ''ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಅಞ್ಞೇನತ್ಥೇನ ಸಙ್ಗಹಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಇದಾನಿ ಯೇನತ್ಥೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನನು ಅತ್ಥಿ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಯಾ ಪನೇಸಾ ಪರವಾದಿನಾ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ **ಯಥಾ ದಾಮೇನ ವಾ**ತಿಆದಿಕಾ ಉಪಮಾ ಆಹಟಾ, ಸಕವಾದಿನಾ ತಂ ಅನಭಿನನ್ದಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ''ಹಞ್ಚಿ ದಾಮೇನ ವಾ''ತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ ಭಿನ್ನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಯದಿ ತೇ ದಾಮಾದೀಹಿ ಬಲಿಬದ್ದಾದಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ನಾಮ, ಅತ್ಥಿ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಹಿಚಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ।

ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೩-೪೭೪. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ತಿಲಮ್ಹಿ ತೇಲಂ ವಿಯ ನ ವೇದನಾದಯೋ ಸಞ್ಞಾದೀಸು ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ, ತಸ್ಮಾ ''ನತ್ಥಿ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಹಿಚಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಆದಿ ನಿರತ್ಥಕಂ ಹೋತೀ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಅಞ್ಞೇನೇವತ್ಥೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಯೋ ಪನೇಸ ಪರವಾದಿನಾ ''ಯಥಾ ತಿಲಮ್ಹಿ ತೇಲ''ನ್ತಿಆದಿಕೋ ಉಪಮಾಪಞ್ಹೋ ಆಹಟೋ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾನಂ ವಿಯ ತಿಲತೇಲಾನಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ನಾನತ್ತವವತ್ಥಾನಂ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಹಿ ತಿಲಅಟ್ಠಿತಚೇಸು ತಿಲೋತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ, ತೇನೇವ ತಿಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಗಹಿತೇ ಪುರಿಮಸಣ್ಠಾನೇನ ತಿಲೋ ನಾಮ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಾಹಟಸದಿಸೋವ ಹೋತೀತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಚೇತಸಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೫-೪೭೭. ಇದಾನಿ ಚೇತಸಿಕಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಫಸ್ಸಿಕಾದಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ''ಚೇತಸಿಕೇನಾಪಿ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಇತಿ ನತ್ಥಿ ಚೇತಸಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಹಜಾತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಹಜಾತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಫಸ್ಸಿಕಾ**ತಿ ತಾದಿಸಂ ವೋಹಾರಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಕಿಂ ವೋಹಾರೇನ, ಯಥಾ ಚಿತ್ತನಿಸ್ಸಿತಕೋತಿ ಚೇತಸಿಕೋ, ಏವಂ ಸೋಪಿ ಫಸ್ಸನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಫಸ್ಸಿಕೋತಿ ವುತ್ತೇ ದೋಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಚೇತಸಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೮. ಇದಾನಿ ದಾನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದಾನಂ ನಾಮ ತಿವಿಧಂ - ಚಾಗಚೇತನಾಪಿ, ವಿರತಿಪಿ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋಪಿ। "ಸದ್ಧಾ ಹಿರಿಯಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ದಾನ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೦) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಚಾಗಚೇತನಾ ದಾನಂ। "ಅಭಯಂ ದೇತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೯) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ವಿರತಿ। "ದಾನಂ ದೇತಿ ಅನ್ನಂ ಪಾನ"ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ। ತತ್ಥ ಚಾಗಚೇತನಾ "ದೇತಿ ವಾ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ, ದೇನ್ತಿ ವಾ ಏತಾಯ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ ದಾನಂ। ವಿರತಿ ಅವಖಣ್ಡನಟ್ಠೇನ ಲವನಟ್ಠೇನ ವಾ ದಾನಂ। ಸಾ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಭಯಭೇರವಾದಿಸಞ್ಞಿತಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಂ ದಾತಿ ಖಣ್ಡೇತಿ ಲುನಾತಿ ವಾತಿ ದಾನಂ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ದಿಯ್ಯತೀತಿ ದಾನಂ। ಏವಮೇತಂ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಚೇತಸಿಕೋ ಚೇವ ಧಮ್ಮೋ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಚಾತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಚೇತಸಿಕೋವ ಧಮ್ಮೋ ದಾನಂ, ನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಚೇತಸಿಕೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಲಬ್ಭಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅನ್ನಾದೀನಿ ವಿಯ ಸೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ದಾತುನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇತರಸ್ಸ। ಪುನ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ "ಅಭಯಂ ದೇತೀ"ತಿ ಸುತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। ಫಸ್ಸಪಞ್ಹಾದೀಸು ಪನ ಫಸ್ಸಂ ದೇತೀತಿಆದಿವೋಹಾರಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೇವ।

೪೭೯. **ಅನಿಟ್ಠಫಲನ್ತಿ**ಆದಿ ಅಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಚೇತಸಿಕೋ ಅನ್ನಾದಿಧಮ್ಮೋ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ, ಇಟ್ಠಫಲಭಾವನಿಯಮನತ್ಥಂ ಪನೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಮ್ಪಿ ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಅಚೇತಸಿಕೋ ಅನ್ನಾದಿಧಮ್ಮೋ ದಾನಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಹಿತಚಿತ್ತೇನ ಅನಿಟ್ಠಂ ಅಕನ್ತಂ ಭೇಸಜ್ಜಂ ದೇನ್ತಸ್ಸ ನಿಮ್ಬಬೀಜಾದೀಹಿ ವಿಯ ನಿಮ್ಬಾದಯೋ ಅನಿಟ್ಠಮೇವ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಹಿತಫರಣಚಾಗಚೇತನಾ ದಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಟ್ಠೇಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ದಾನಂ ಇಟ್ಠಫಲಮೇವ ಹೋತೀತಿ।

ಏವಂ ಪರವಾದಿನಾ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನಭಾವೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತೇ ಸಕವಾದೀ ಇತರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನಭಾವಂ ಸಾಧೇತುಂ **ದಾನಂ ಇಟ್ಠಫಲಂ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಪರವಾದೀ ಪನ ಚೀವರಾದೀನಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸುತ್ತಸಾಧನಂ ಪರವಾದೀವಾದೇಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಸಕವಾದೀವಾದೇಪಿ, ನ ಪನ ಏಕೇನತ್ಥೇನ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಇಟ್ಠಫಲೋತಿ ಇಟ್ಠಫಲಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ **ತೇನ ಹಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** ಇಟ್ಠಫಲಭಾವೇನೇವ ನ ವತ್ತಬ್ಬತಾ ಯುಜ್ಜತಿ । ದಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ದಾನಮೇವ। ದಿನ್ನಞ್ಚ ದಾನಾನಂ ಸಙ್ಕರಭಾವಮೋಚನತ್ಥಮೇವ ಅಯಂ ಕಥಾತಿ।

ದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೮೩. ಇದಾನಿ ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ತೇಸಂ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ, ಸದಾ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೭) ಚ "ಯಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಚೀವರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಮಾನೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ४.೫೧) ಚ ಏವಮಾದೀನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಯೇಸಂ ಪರಿಭೋಗಮಯಂ ನಾಮ ಪುಞ್ಞಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಪರಿಭೋಗಮಯನ್ತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಪುಞ್ಞಂ ನಾಮ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ನ ತತೋ ಪರಂ, ತಸ್ಮಾ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ತೇ ವಡ್ಢಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಪರಿಭೋಗಮಯೋ ಫಸ್ಸೋತಿ**ಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಇತರೇನ ತೇಸಂ ಅವಡ್ಢನತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। **ಲತಾವಿಯಾತಿ**ಆದೀನಿ "ಕಿರಿಯಾಯ ವಾ ಭಾವನಾಯ ವಾ ವಿನಾಪಿ ಯಥಾ ಲತಾದೀನಿ ಸಯಮೇವ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ವಡ್ಢನ್ತೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತಥಾ ಪನಸ್ಸ ಅವಡ್ಢನತೋ **ನ ಹೇವಾತಿ** ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

೪೮೪. **ನ ಸಮನ್ನಾಹರತೀತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪರಿಭೋಗೇನ ಪುರಿಮಚೇತನಾ ವಡ್ಢತಿ, ಏವಂ ತಂ ಹೋತಿ ಪುಞ್ಞನ್ತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತೋ **ಅನಾವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ**ಆದೀಹಿ ಪುಟ್ಠೋ ದಾಯಕಸ್ಸ ಚಾಗಚೇತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತತ್ಥ

ಅನಾವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ದಾನಚೇತನಾಯ ಪುರೇಚಾರಿಕೇನ ಆವಜ್ಜನೇನ ಭವಙ್ಗಂ ಅನಾವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸ ಅಪರಿವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸ। **ಅನಾಭೋಗಸ್ಸಾ**ತಿ ನಿರಾಭೋಗಸ್ಸ। **ಅಸಮನ್ನಾಹರನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ನ ಸಮನ್ನಾಹರನ್ತಸ್ಸ। ಆವಜ್ಜನಞ್ಹಿ ಭವಙ್ಗಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಗತಮಗ್ಗೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ದಾನಚೇತನಂ ಸಮನ್ನಾಹರತಿ ನಾಮ। ಏವಂಕಿಚ್ಚೇನ ಇಮಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಅಸಮನ್ನಾಹರನ್ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಂ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಅಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಮನಂ ಅಕರೋನ್ತಸ್ಸ। ಆವಜ್ಜನೇನ ಹಿ ತದನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಮನಂ ಕರೋತಿ ನಾಮ। ಏವಂ ಅಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಯೋಗವಚನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಏತಂ ಭುಮ್ಮಂ। **ಅಚೇತಯನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಚೇತನಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ। **ಅಪತ್ಥೇನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪತ್ಥನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದಂ ಅಕರೋನ್ತಸ್ಸ। **ಅಪ್ಪಣಿದಹನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ದಾನಚೇತನಾವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನನು ಆವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಾರೇ **ಆಭೋಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಆಭೋಗವತೋ। ಅಥ ವಾ ಆಭೋಗಾ ಅಸ್ಸ, ಆಭೋಗಸ್ಸ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ತಂ ಪುಞ್ಞಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೪೮೫. **ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಕಕ್ಖಣೇ ದಾಯಕಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ದಾಯಕಸ್ಸ ಚ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಚಾತಿ ಉಭಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಪಿಚಸ್ಸ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ ಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ದ್ವಾರಂಪಿದಹಿತ್ವಾ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಕುಸಲಾ**ದಿಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಏಕಸ್ಸೇಕಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪರಿಭೋಗಮಯಂ ಪನ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ ಸುತ್ತೇನ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೪೮೬. ಸುತ್ತಸಾಧನೇ ಆರಾಮರೋಪಕಾದೀನಂ ಅನುಸ್ಸರಣಪಟಿಸಞ್ಚರಣಾದಿವಸೇನ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪುಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಸದಾ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸನ್ದೋ**ತಿ ಇದಂ ಅಪ್ಪಮಾಣವಿಹಾರಿನೋ ದಿನ್ನಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಚ "ಏವರೂಪೋ ಮೇ ಚೀವರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜತೀ"ತಿ ಅನುಮೋದನವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸೋ **ಪರಿಭೋಗಮಯ**ನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಪರಿಭುತ್ತೇಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಪುಞ್ಞಂ ಹೋತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಸಕವಾದೀವಾದೋವ ಬಲವಾ, ತತ್ಥ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತೇತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಇತೋದಿನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೮೮-೪೯೧. ಇದಾನಿ ಇತೋ ದಿನ್ನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಇತೋ ದಿನ್ನೇನ ಯಾಪೇನ್ತಿ, ಪೇತಾ ಕಾಲಙ್ಕತಾ ತಹಿ"ನ್ತಿ (ಪೇ॰ ವ॰ ೧೯) ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಯಂ ಇತೋ ಚೀವರಾದಿ ದಿನ್ನಂ ತೇನೇವ ಯಾಪೇನ್ತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಇತೋ ದಿನ್ನೇನಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ । ಪುನ ಚೀವರಾದಿವಸೇನ ಅನುಯುತ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಕೋ**ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾಯಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞೋ ಕಾರಕೋ, ನ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಇತರೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ದಾನಂ ದೇನ್ತ**ನ್ತಿ ದಾನಂ ದದಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಅನುಮೋದಿತತ್ತಾ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಭೋಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಇತೋ ದಿನ್ನೇನೇವ ವತ್ಥುನಾ ಯಾಪೇನ್ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಸುತ್ತಸಾಧನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಇತೋ ದಿನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಪಥವೀಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೧. ಇದಾನಿ ಪಥವೀ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ "ಅತ್ಥಿ ಇಸ್ಸರಿಯಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ, ಆಧಿಪಚ್ಚಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಇಸ್ಸರಾನಂ ಭಾವೋ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ನಾಮ , ಅಧಿಪತೀನಞ್ಚ ಭಾವೋ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ನಾಮ, ಪಥವಿಸ್ಸರಿಯಆಧಿಪಚ್ಚಸಂವತ್ತನಿಕಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ "ಪಥವೀ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಪಥವೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸುಖವೇದನೀಯಾತಿ**ಆದಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। "ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು ಫಸ್ಸೋ ಸುಖವೇದನೀಯಾದಿಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಚ ಸುಖವೇದನಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ವೇದನಾದಯೋ ಸಞ್ಞಾದೀಹಿ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಾರಮ್ಮಣಾ, ಅತ್ಥಿ ಚ ನೇಸಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಆವಟ್ಟನಾದಿಸಙ್ಖಾತಂ ಆವಜ್ಜನಂ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಚೇತನಾ, ಯೋ ತತ್ಥ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೋ, ತಸ್ಸ ಪತ್ಥನಾ, ಪಣಿಧಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಮೂಲತಣ್ಹಾ, ಕಿಂ ತೇ ಏವರೂಪಾ ಪಥವೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾದೀನಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾನೇವ।

೪೯೩. **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಪರೇಸಂ ಸಾಧಾರಣೋತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಞ್ಚ ಪಥವೀಆದೀನಂಯೇವ ಚ ಸಾಧಾರಣಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅಸಾಧಾರಣಮಞ್ಞೇಸ**ನ್ತಿ ಸುತ್ತಂ ಪರಸಮಯತೋ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಪಥವಿಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಪಥವಿಂ ಅನಿಸ್ಸಿತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ನಿಸ್ಸಿತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಥವಿಂ ಅಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಆರುಪ್ಪೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಂ ಅಖೇಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಇದಂ ಪರಸಮಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಞ್ಹಿ ಖೇಪೇತ್ವಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ। ಸಕಸಮಯೇ ಪನ ಕತೋಕಾಸಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಪಾಕಂ ಅಖೇಪೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ನತ್ಥಿ। ತೇಸಞ್ಚ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಥವೀ ಸಾಧಾರಣವಿಪಾಕತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಂ ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಠಿತಂ ಅಖೇಪೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಇತರೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಫಸ್ಸಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸಾಧಾರಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪಥವೀಸಮುದ್ದಸೂರಿಯಚನ್ದಿಮಾದಯೋ ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ।

೪೯೪. **ಇಸ್ಸರಿಯಸಂವತ್ತನಿಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ನಾಮ ಬಹುಧನತಾ। ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ನಾಮ ಸೇಸಜನೇ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತೇತ್ವಾ ತೇಹಿ ಗರುಕಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಅಧಿಪತಿಭಾವೋ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ತಂಸಂವತ್ತನಿಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಜನಕವಸೇನ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಭಾವೇ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಪಥವೀ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಜರಾಮರಣಂ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೫. ಇದಾನಿ ಜರಾಮರಣಂ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಅತ್ಥಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಾಯುಕಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದುಬ್ಬಣ್ಣತಾ ನಾಮ ಜರಾ। ಅಪ್ಪಾಯುಕತಾ ನಾಮ ಮರಣಂ। ತಂಸಂವತ್ತನಿಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಜರಾಮರಣಂ ವಿಪಾಕೋತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಹೇ **ಅನಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ತಾವ ಅನಾರಮ್ಮಣಮೇವ, ಅರೂಪಾನಂ ಪನ ಜರಾಮರಣಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಾಭಾವಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಮೇವ।

೪೯೬. **ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜರಾಮರಣಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕೋತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಜರಾಮರಣೇನ ನಾಮ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ । ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪರತೋ ಚಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕತಞ್ಞೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಕುಸಲಾನಞ್ಚ ಅಕುಸಲಾನಞ್ಚಾತಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಏಕತೋ ಕತಂ, ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪನ ತಂ ನತ್ಥಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಅವಿಪಾಕಾನಂ ಜರಾಮರಣಂ ವಿಪಾಕೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಪರಿಯಾಯೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತವಸೇನ **ಪುಚ್ಛಾ ನ ಕತಾ**।

೪೯೭. ದುಬ್ಬಣ್ಣಸಂವತ್ತನಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದುಬ್ಬಣ್ಣಿಯಂ ನಾಮ ಅಪರಿಸುದ್ಧವಣ್ಣತಾ। ಅಪ್ಪಾಯುಕತಾ ನಾಮ ಆಯುನೋ ಚಿರಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ದುಬ್ಬಣ್ಣರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಸದಿಸತ್ತಾ ಪನಸ್ಸ ತಂವಿಪಾಕೋ ನ ಹೋತಿ। ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿನೋ ಪನ ತಂಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಆಯುನೋ ಚ ಉಪಚ್ಛೇದಕವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಮೇತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಂಸಂವತ್ತನಿಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ವಿಪಾಕಫಸ್ಸಾದೀನಂ ವಿಯ ಜನಕವಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಭಾವೇ ಅಸಾಧಕಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಜರಾಮರಣಂ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೮. ಇದಾನಿ ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಮತ್ತಮೇವ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ, ನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನತ್ಥಿ ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅರಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ। ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಮತ್ತಂ ಅರಿಯಫಲನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಾಮಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸಮಣಭಾವೋ, ಮಗ್ಗಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। "ಸಾಮಞ್ಞಞ್ಚ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಞ್ಚಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ನ ವಿಪಾಕೋತಿಆದೀಸು ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದೀನಂ ಅಪಚಯಗಾಮಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅರಿಯಫಲಾನಂ ನವಿಪಾಕಭಾವಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ದಾನಫಲಾದೀನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ । ಸೋ ಹಿ ಆಚಯಗಾಮಿತ್ತಿಕಸ್ಸ ಏವಂ ಅತ್ಥಂ ಧಾರೇತಿ - ವಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಂ ಆಚಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ವಾ ಆಚಿನನ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಆಚಯಗಾಮಿನೋ, ವಿಪಾಕಂ ಅಪಚಿನನ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚ।

೫೦೦. ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಸವಿಪಾಕಂ ಆಚಯಗಾಮೀತಿಆದಿಕಾ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಲೋಕಿಯಞ್ಹಿ ಕುಸಲಂ ವಿಪಾಕಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಚೇವ ವಟ್ಟಞ್ಚ ಆಚಿನನ್ತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಆಚಯಗಾಮಿ। ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಚೇವ ವಟ್ಟಞ್ಚ ಅಪಚಿನನ್ತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಪಚಯಗಾಮಿ। ಏವಮೇತಂ ಸವಿಪಾಕಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಅಪಚಯಗಾಮಿವಚನಮತ್ತೇನ ಅವಿಪಾಕಂ। ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯೇತ್ಥ ಸಕವಾದಿನೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೧. ಇದಾನಿ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕೋಪಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಯೋ ವಿಪಾಕೋ, ಸೋಪಿ ತೇ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕದಾನಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪನಸ್ಸ

ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಯ ತಸ್ಸಾಪಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ, ತಸ್ಸಾಪಿ ವಿಪಾಕೋತಿ ವಟ್ಟಾನುಪಚ್ಛೇದೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸಮಯವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ವಿಪಾಕೋತಿ ವಾತಿಆದಿಮ್ಹಿ ವಚನಸಾಧನೇ ಪನ ಯದಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇನ ಏಕತ್ತತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಏಕತ್ತತಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ವಿಪಾಕೋ ಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಸೋ ಹಿ ಚತೂಸು ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಏಕೇಕಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮತಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಟ್ಠೇನ ಚ ವಿಪಾಕಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ "ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ಯಸ್ಮಾ ತಯಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋಪಿ ಅನುಞ್ಞಾತೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸಹಗತಾದಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ ಏವಮಾಹ। ಇತರೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ತಞ್ಞೇವ ಅಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಯದಿ ತೇ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ, ಯೋ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೋ, ಸೋ ಅಕುಸಲಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇನ ಏಕತ್ತಾ। **ತಞ್ಞೇವ ಕುಸಲ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೦೧. **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಮತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಂ। ಮಹಾಭೂತಾನಮ್ಪಿ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಚ ತಾನಿ ವಿಪಾಕಾನಿ, ನ ಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾನೀತಿ।

ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಸತ್ತಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೮. ಅಟ್ಠಮವಗ್ಗೋ

೧. ಛಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೩-೫೦೪. ಇದಾನಿ ಛಗತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅಸುರಕಾಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಛಗತಿಯೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ಪಞ್ಚ ಖೋ ಪನಿಮಾ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಗತಿಯೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೩) ಲೋಮಹಂಸನಪರಿಯಾಯೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಂ ಗತೀನಂ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ನನು ಪಞ್ಚ ಗತಿಯೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಸಕವಾದೀ ಛ ಗತಿಯೋ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ, ನನು "ಚತೂಹಾಪಾಯೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸುರಕಾಯೋಪಿ ಗಹಿತೋತಿ। ಸಚ್ಚಂ ಗಹಿತೋ, ನ ಪನೇಸಾ ಗತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿಸುಂ ಅಭಾವತೋ। ಅಸುರಕಾಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಾ ಅಸುರಾ ಪೇತಗತಿಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ , ವೇಪಚಿತ್ತಿಪರಿಸಾ ದೇವಗತಿಯಾ, ಅಸುರಕಾಯೋತಿ ವಿಸುಂ ಏಕಾ ಗತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಇದಾನಿ ಏತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನನು ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಾತಿ**ಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಸಮಾನವಣ್ಣಾತಿ** ಸದಿಸರೂಪಸಣ್ಠಾನಾ ಬೀಭಚ್ಛಾ ವಿರೂಪಾ ದುದ್ದಸ್ಸಿಕಾ। **ಸಮಾನಭೋಗಾತಿ** ಸದಿಸಮೇಥುನಸಮಾಚಾರಾ। **ಸಮಾನಾಹಾರಾತಿ** ಸದಿಸಖೇಳಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಾದಿಆಹಾರಾ। **ಸಮಾನಾಯುಕಾತಿ** ಸದಿಸಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದಾ। **ಆವಾಹವಿವಾಹನ್ತಿ** ಕಞ್ಞಾಗಹಣಞ್ಚೇವ ಕಞ್ಞಾದಾನಞ್ಚ। ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ **ಸಮಾನವಣ್ಣಾತಿ** ಸದಿಸರೂಪಸಣ್ಠಾನಾ ಅಭಿರೂಪಾ ಪಾಸಾದಿಕಾ ದಸ್ಸನೀಯಾ ಪಭಾಸಮ್ಪನ್ನಾ। **ಸಮಾನಭೋಗಾತಿ** ಸದಿಸಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಭೋಗಾ। **ಸಮಾನಾಹಾರಾತಿ** ಸದಿಸಸುಧಾಭೋಜನಾದಿಆಹಾರಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ನನು ಅತ್ಥಿ ಅಸುರಕಾಯೋತಿ** ಇದಂ ಅಸುರಕಾಯಸ್ಸೇವ ಸಾಧಕಂ। ತಸ್ಸ ಪನ ವಿಸುಂ ಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದಾಭಾವೇನ ನ ಗತಿಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಛಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೫. ಇದಾನಿ ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಅನ್ತರಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ"ತಿ ಸುತ್ತಪದಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ಅನ್ತರಾಭವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಯತ್ಥ ಸತ್ತೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ ವಿಯ ಅದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ, ಇದ್ಧಿಮಾ ವಿಯ ಅನಿದ್ಧಿಮಾ ಮಾತಾಪಿತಿಸಮಾಗಮಞ್ಚೇವ ಉತುಸಮಯಞ್ಚ ಓಲೋಕಯಮಾನೋ ಸತ್ತಾಹಂ ವಾ ಅತಿರೇಕಸತ್ತಾಹಂ ವಾ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯೇ ಚ ಭಗವತಾ ತಯೋ ಭವಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಕಾಮಭವೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ತೇ ಅನ್ತರಾಭವೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಭವೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇನ ಕಾಮಭವಾದೀನಂಯೇವ ಅಞ್ಞತರೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾದಿನಾ ವಿಯ, ತೇನ ತಂ ಪುಚ್ಛಾಮಿ - "ಕಿಂ ತೇ ಅಯಂ ಅನ್ತರಾಭವೋ ನಾಮ ಕಾಮಭವೋ, ಉದಾಹು ರೂಪಭವೋ ಅರೂಪಭವೋ ವಾ"ತಿ? ಇತರೋ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಕಾಮಭವಸ್ಸ ಚಾತಿ**ಆದಿ ಯದಿ ಅನ್ತರಾಭವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಇಮೇಸಂ ಭವಾನಂ ಅನ್ತರಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸೀಮಾನಂ ಸೀಮನ್ತರಿಕಾ ವಿಯ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। ಪರವಾದೀ ಪನ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಕೇವಲಂ ಲದ್ಧಿಯಾ, ನ ಸಹಧಮ್ಮೇನ। ತೇನೇವ ನಂ ಸಕವಾದೀ 'ನೋ ವತ ರೇ'ತಿ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ।

೫೦೬. ಪಞ್ಚಮೀ ಸಾ ಯೋನೀತಿಆದೀನಿಪಿ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಯೋನಿಆದೀಸು ಸೋ ಸಮೋಧಾನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಥ ತೇನ ತತೋ ತತೋ ಅತಿರೇಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। **ಅನ್ತರಾಭವೂಪಗಂ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯದಿ ಸೋಪಿ ಏಕೋ ಭವೋ, ಯಥಾ ಕಾಮಭವೂಪಗಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಸತ್ಥಾರಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಿ, ಏವಂ ತದುಪಗೇನಾಪಿ ಕಮ್ಮೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪರಸಮಯೇ ಅನ್ತರಾಭವೂಪಗಂ ನಾಮ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ, ಯಂ ಯಂ ಭವಂ ಉಪಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತದುಪಗೇನೇವ ಕಮ್ಮೇನ ಅನ್ತರಾಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ 'ನಹೇವ'ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಿ ಅನ್ತರಾಭವೂಪಗಾ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ಕಾಮಭವೂಪಗಾಯೇವ ನಾಮ ತೇತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಜಾಯನ್ತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ತತ್ಥ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಚೇವ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಮ್ಪರಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ರೂಪಾದಿವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅನ್ತರಾಭವಸತ್ತಸ್ಸ ಅನಿದಸ್ಸನಂ ರೂಪಂ, ವೇದನಾದಯೋಪಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಿಯ ನ ಓಳಾರಿಕಾತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇಮಿನಾವ ಕಾರಣೇನ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಭಾವೇಪಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೦೭. ಇದಾನಿ **ಕಾಮಭವೋ ಭವೋ ಗತೀ**ತಿಆದಿ ಭವಸಂಸನ್ದನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ತೇ ಅನ್ತರಾಭವೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಭವೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ಕಾಮಭವಾದೀಸು ಭವಗತಿಆದಿಭೇದೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ತತ್ರಾಪಿ ಲಬ್ಭೇಥ। ಯಥಾ ವಾ ತತ್ಥ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ಇಮೇಸುಪಿ ನ ಲಬ್ಭೇಥ। ಸಮಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಭವಭಾವೇ ಏತೇಸ್ವೇವೇಸ ವಿಭಾಗೋ ಅತ್ಥಿ, ನ ಇತರಸ್ಮಿನ್ತಿ ಕೋ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸಹೇತೂತಿ। ಇತರೋ ಪುನ ಲದ್ಧಿಮತ್ತವಸೇನ ತಂ ತಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚ।

೫೦೮. ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಞೇವ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಿ ಅನ್ತರಾಭವೋತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ ನಿರಯೂಪಗಅಸಞ್ಞಸತ್ತೂಪಗಅರೂಪೂಪಗಾನಂ ಅನ್ತರಾಭವಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಪಟಿಲೋಮೇ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಆನನ್ತರಿಯಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ಯೇಸಂ ಸೋ ಅನ್ತರಾಭವಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತೇ ತಾವ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಿಂ ಸುತ್ತಸಾಧನೇನಾತಿ।

ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಕಾಮಗುಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೦. ಇದಾನಿ ಕಾಮಗುಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಕಸಮಯೇ ತಾವ **ಕಾಮಧಾತೂ**ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮಾಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ - ಕಿಲೇಸಕಾಮಾಪಿ ಕಾಮಭವೋಪಿ। ಏತೇಸು ಹಿ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಕಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾ, ಸಭಾವನಿಸ್ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಟ್ಠೇನ ಧಾತೂತಿ ಕಾಮಧಾತು। ಕಿಲೇಸಕಾಮಾ ಕಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಚೇವ ಕಮನಟ್ಠೇನ ಚ ಕಾಮಾ, ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವತ್ಥೇನ ಧಾತೂತಿ ಕಾಮಧಾತು। ಕಾಮಭವೋ ಕಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಕಮನಟ್ಠೇನ ವತ್ಥುಕಾಮಪವತ್ತಿದೇಸಟ್ಠೇನಾತಿ ತೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಕಾಮೋ, ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವತ್ಥೇನ ಧಾತೂತಿ ಕಾಮಧಾತು। ಪರಸಮಯೇ ಪನ - ''ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಮಗುಣಾ''ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಞ್ಚೇವ ಕಾಮಗುಣಾ ಕಾಮಧಾತೂತಿ ಗಹಿತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಅಯಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾಮಧಾತುನಾನತ್ತಂ ಬೋಧೇತುಂ **ಪಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ನನು ಅತ್ಥೀ**ತಿಆದಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಪ್ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಕಾಮಗುಣಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ, ಕಾಮಗುಣಾರಮ್ಮಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೋ ಚ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಪಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ಇಮೇಸು ತಪ್ಪಟಿಸಂಯುತ್ತಛನ್ದಾದೀಸು ಸತಿ ಪಞ್ಚೇವ ಕಾಮಗುಣಾ ಕಾಮಧಾತೂತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏತೇಪಿ ಹಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ಕಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಕಾಮಾ ಚ ಧಾತು ಚಾತಿಪಿ ಕಾಮಧಾತು। ಕಮನಟ್ಠೇನ ಕಾಮಸಙ್ಖಾತಾ ಧಾತೂತಿಪಿ ಕಾಮಧಾತೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಚಕ್ಖುನ್ತಿಆದಿ ವತ್ಥುಕಾಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪರವಾದೀ ಛನ್ನಮ್ಪಿ ಆಯತನಾನಂ ವತ್ಥುಕಾಮಭಾವೇನ ನಕಾಮಧಾತುಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಮನೋತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಕಾಮಧಾತುಭಾವಂ

ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬೋಪಿ ತೇಭೂಮಕಮನೋ ಕಾಮಧಾತುಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ನಂ ಸಕವಾದೀ ಸುತ್ತೇನ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೫೧೧. **ಕಾಮಗುಣಾ ಭವೋ**ತಿಆದಿ ಭವಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಾಮಗುಣಮತ್ತೇ ಭವೋತಿ ವೋಹಾರೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರವಾದೀ ನಹೇವಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಕಾಮಗುಣೂಪಗಂ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಮಗುಣಮತ್ತಸ್ಸ ನಕಾಮಧಾತುಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಧಾತುಸಙ್ಖಾತಕಾಮಭವೂಪಗಮೇವ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ, ಕಾಮಭವೂಪಗಾ ಏವ ಚ ಸತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಜಾಯನ್ತಿ ಜಿಯನ್ತಿ ಮಿಯನ್ತಿ ಚವನ್ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಕಾಮಗುಣೇಸೂತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಕಾಮಗುಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಕಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೩-೫೧೪. ಇದಾನಿ ಕಾಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚೇವಾಯತನಾನಿ ಕಾಮಾತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಕಾಮಸ್ಸೇವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಕಾಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಕಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೫-೫೧೬. ಇದಾನಿ ರೂಪಧಾತುಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಧಾತು ನಾಮಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ರೂಪಿನೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಧಾತು ನಾಮ ರೂಪಭವೋ, ನ ರೂಪಮತ್ತಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ತೇನತ್ಥೇನ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪಧಾತೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಮಗುಣಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಾವ ಕಾಮಧಾತೂ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಭೂಮಿಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವಿರೋಧಂ ಪಸ್ಸಮಾನೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಪುಟ್ಠೋ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಭವೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ತಂ ಸಕವಾದೀ **ಕಾಮಭವೇನ ಚಾ**ತಿ ಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಏಕಸ್ಸ ದ್ವೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ।

ರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೭-೫೧೮. ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾಯಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ವೇದನಾ ಭವೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ ಕಿಂ ತೇ ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಗತಾ ವೇದನಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾ ಹೋತೀತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ರೂಪಧಾತುಯಾ ಆಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೯. ಇದಾನಿ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಆಯತನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ‘‘ರೂಪೀ ಮನೋಮಯೋ ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೀ ಅಹೀನಿನ್ದ್ರಿಯೋ’’ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೮೭) ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾನಂ ಘಾನಾದಿನಿಮಿತ್ತಾನಿಪಿ ಆಯತನಾನೇವಾತಿ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಸಳಾಯತನಿಕೋ ತೇಸಂ ಅತ್ತಭಾವೋತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಳಾಯತನಿಕೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯಂ ತತ್ಥ ಆಯತನಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಯಂ ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಆಯತನಾನಂ ಘಾನಾದಿಕಂ ಸಣ್ಠಾನನಿಮಿತ್ತಂ ತದೇವ ಆಯತನನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಬಾಹಿರಾನಂ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಘಾನಪ್ಪಸಾದಾದಯೋ ತತ್ಥ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಗೋಚರಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಹಸಂಸನ್ದನಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೧೦. ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ಅತ್ಥಿ ಗನ್ಧಾಯತನಂ ತೇನ ಘಾನೇನ ತಂ ಗನ್ಧಂ ಘಾಯತೀತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪರಸಮಯೇ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಚರಿಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಕಿರ ತತ್ಥ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಆಯತನೇನ ಚ ನಾಮ ಸಕಿಚ್ಚಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತೇಹಿ ಘಾನಾದೀಹಿ ತೇ ಗನ್ಧಾದಯೋ ಘಾಯನ್ತಿ ಸಾಯನ್ತಿ ಫುಸನ್ತೀತಿಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪರವಾದೀ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೫೧೧. **ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಮೂಲಗನ್ಧೋ**ತಿಆದೀನಿ ಪನ ಪುಟ್ಠೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಸಾಧೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನನು ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಘಾನನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಣ್ಠಾನಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಸಾಧಕಂ, ನ ಆಯತನಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ಉದಾಹಟಮ್ಪಿ ಅನುದಾಹಟಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ರೂಪಧಾತುಯಾ ಆಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಅರೂಪೇ ರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೪-೫೧೯. ಇದಾನಿ ಅರೂಪೇ ರೂಪಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ‘‘ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ’’ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಆರುಪ್ಪಭವೇಪಿ ಓಳಾರಿಕರೂಪಾ ನಿಸ್ಸಟಂ ಸುಖುಮರೂಪಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಅರೂಪೇ ರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ರೂಪಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೭-೫೩೭. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಮೇವ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ನಾಮ, ತಞ್ಚ ಕುಸಲಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಕುಸಲೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮುಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸಚೇ ತಂ ಕುಸಲಂ, ಯ್ವಾಯಂ ಸಾರಮ್ಮಣಾದಿಭೇದೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಲಬ್ಭತಿ, ಅತ್ಥಿ ತೇ ಸೋ ತಸ್ಸಾತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಪತ್ಥನಾ ಪಣಿಧೀ**ತಿ ಚೇತನಾಯೇವೇತಂ ವೇವಚನಂ। ಕುಸಲಚೇತನಾಯೇವ ಹಿ ಪಕಪ್ಪಯಮಾನಾ ಪತ್ಥನಾತಿ। ಪಕಪ್ಪನವಸೇನ ಠಿತತ್ತಾ ಪಣಿಧೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರತೋ ಪನ **ಕುಸಲೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಚೇತನಾ ಸದ್ಧಾ**ತಿಆದೀಸು ವೇದನಾದೀನಞ್ಞೇವ ಚೇತ್ಥ ಪತ್ಥನಾ ಪಣಿಧೀತಿ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಚೇತನಾಯ। ಕಸ್ಮಾ? ದ್ವಿನ್ನಂ ಚೇತನಾನಂ ಏಕತೋ ಅಭಾವಾ, ಸೋತಪತಿತತ್ತಾ ಪನ ಏವಂ ತನ್ತಿ ಗತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ರೂಪಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ ಪುರಿಮವಾರೇ ‘‘ಸಬ್ಬನ್ತಂ ಕುಸಲ’’ನ್ತಿ ಸಂಖಿತ್ತಸ್ಸ ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ । ಸೇಸಾ ಸಂಸನ್ದನನಯಾ, ವಚೀಕಮ್ಮಕಥಾ ‘‘ಅಕುಸಲೇನ ಚಿತ್ತೇನ

ಸಮುಟ್ಠಿತ"ನ್ತಿಆದಿವಿಧಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಸುಚೀ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಸುಕ್ಕಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಸುತ್ತಸಾಧನಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ರೂಪಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೦. ಇದಾನಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ನತ್ಥಿ ರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೂ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಉಪಾದಿನ್ನರೂಪಾನಮ್ಪಿ ತಿಣಕಟ್ಠಾದೀನಮ್ಪಿ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಮೇವ ಆಯು ಠಿತಿ ಯಪನಾ ಯಾಪನಾ ಇರಿಯನಾ ವತ್ತನಾ ಪಾಲನಾತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಪಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅತ್ಥಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸನ್ತಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೫೪೧. **ರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯು ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ರೂಪಿನೋ ವಾ ಹೋನ್ತು ಅರೂಪಿನೋ ವಾ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೫೪೨. ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚ। ಸಕವಾದೀ ಪನ ತಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ ಯಂ ಅರೂಪಪವತ್ತೇ ಅಸತಿ ಅತ್ಥಿ, ರೂಪೇನ ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಹೇ ಫಸ್ಸಾದಿಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏವಮಾದಯೋಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ। ಸಕವಾದೀ ಪನ ತಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ ಯದಿ ನಿರುದ್ಧೇಪಿ ಅರೂಪಪವತ್ತೇ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ಅತ್ಥಿ, ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾ ಹೋತೂತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಚ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೫೪೩. ಅಸಞ್ಞಸತ್ತವಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತೇನ ಸಹ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಅತ್ಥೀತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋಪಿ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸಕವಾದೀ ಪನ ತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ "ಸಚೇ ತತ್ಥ ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ವೇದನಾದಯೋ ಅತ್ಥಿ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ**ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೫೪೪-೫೪೫. **ಏಕದೇಸಂ ಭಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಭಿಜ್ಜತಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ದ್ವೇ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ರೂಪಾರೂಪವಸೇನ ಹಿ ದ್ವೇ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ತೇಹಿಯೇವ ಸತ್ತೋ ಜೀವತಿ, ತೇಸಂ ಭಙ್ಗೇನ ಮರತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಚುತಿಕ್ಖಣಸ್ಮಿಞ್ಚ ದ್ವೇಪಿ ಜೀವಿತಾನಿ ಸಹೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ।

ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೭. ಇದಾನಿ ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇನ ಅರಹತಾ ಪುರಿಮಭವೇ ಅರಹಾ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖಿತಪುಬ್ಬೋ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತು ಅರಹತ್ತಾ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಕಮ್ಮಹೇತೂ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪರಿಹಾನಿಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ ।

ಹನ್ದ ಹಿ ಅರಹನ್ತಾನಂ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖತೀತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತು ಪರಿಹಾಯತಿ, ತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತುಂ ವದತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ ತಂ ಪಕ್ಖಂ ಪಟಿಜಾನಾಪೇತ್ವಾ "ಯದಿ ಏವಂ ಯೇಹಿ ಅರಹನ್ತೋ ನ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖಿತಪುಬ್ಬಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಯೇ ಕೇಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣನೇ ನಿಯಾಮಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಅಟ್ಠಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೯. ನವಮವಗ್ಗೋ

೧. ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೭. ಇದಾನಿ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಕಸಮಯೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆದೀನವತೋ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಆನಿಸಂಸತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತೀತಿ ನಿಚ್ಛಯೋ। ಯೇಸಂ ಪನ ತೇಸು ದ್ವೀಸುಪಿ ಏಕಂಸಿಕವಾದಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿನೋವ ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥಸ್ಸ "ಏಕಂಸಿಕವಾದೋ ತಯಾ ಗಹಿತೋ, ಆದೀನವೋಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋಯೇವಾ"ತಿ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಕವಾದೀ **ಸಙ್ಖಾರೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸಙ್ಖಾರೇ ಚ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀ ಹೋತೀತಿ ಪಞ್ಹಸ್ಮಿಂ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ। ನನು ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸಂಯೋಜನಾ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ ಚ ಪುಟ್ಠೋ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತೇನ ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಚ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಸಿ ಏತನ್ತಿ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ನಾನಾಚಿತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸಕವಾದೀ ಪನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾಯ ಚ ಏಕತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ **ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಹೋತೀತಿ** ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ದುಕ್ಖತೋ**ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ, ಕಿಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸಂಯೋಜನಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಉದಾಹು ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿಸ್ಸ, ಉದಾಹು ದ್ವೇಪಿ ಏಕತೋ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ। ಯದಿ ತಾವ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಹಾನಂ ಭವೇಯ್ಯ, ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತೇನೇವ ಭವೇಯ್ಯ। ಅಥ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿನೋ, ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆನಿಸಂಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತೇನೇವ ಭವೇಯ್ಯ, ಅಥ ದ್ವೇಪಿ ಏಕತೋ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಭವೇಯ್ಯ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪುನ ನಿಚ್ಚತೋತಿಆದಿಗಹಣಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮಭಾವತೋ, ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋವ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನಂ ಇಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೫೪೮. **ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸುಖಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸುಖಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಭಾವಮೇವ ಸಾಧೇತಿ, ನ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾಮತ್ತೇನ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಂ। ತಸ್ಮಾ ಆಭತಮ್ಪಿ ಅನಾಭತಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೯. ಇದಾನಿ ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಞ್ಞತೀ"ತಿಆದೀನಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಮತಾರಮ್ಮಣಂ ಸಂಯೋಜನಂ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸಚೇ ಅಮತಾರಮ್ಮಣಂ ಸಂಯೋಜನಂ, ಅಮತಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನಿಯಾದಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅಮತಂ ಸಂಯೋಜನಿಯ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇಮಿನಾ

ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನತೋ**ತಿ ಆಹಟಸುತ್ತಂ ಪನ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಾಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ರೂಪಂ ಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೧-೫೫೩. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಸಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ। ಯೇಸಂ ಪನ ಅವಿಸೇಸೇನ ರೂಪಂ ಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಆರಮ್ಮಣತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಓಲುಬ್ಭಾರಮ್ಮಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾರಮ್ಮಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ತಸ್ಸೇವ। ಇತಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನೇವೇತ್ಥ ಸಾರಮ್ಮಣತಾ ಸಿದ್ಧಾತಿ।

ರೂಪಂ ಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಅನುಸಯಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೪-೫೫೬. ಇದಾನಿ ಅನುಸಯಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಅನುಸಯಾ ನಾಮ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಹೇತುಕಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ತೇನೇವ ಚ ಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅನುಸಯಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಅನಾರಮ್ಮಣೇನ ನಾಮ ಏವಂವಿಧೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಕಾಮರಾಗೋ**ತಿಆದಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ಅನಾರಮ್ಮಣೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅನುಸಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿರೂಪಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಾನುಸಯೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯತ್ತಾ ಸಾನುಸಯತಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ। ನ ಅನುಸಯಾನಂ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವಾ। ಯೋ ಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ನ ಸೋ ಅತೀತೋ, ನಾನಾಗತೋ, ನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಚ। ಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೋ ಪನೇಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾವ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವರೂಪಸ್ಸ ಚ ಇದಂ ನಾಮ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ತಂ ಪನೇತಂ ನ ಕೇವಲಂ ಅನುಸಯಸ್ಸ, ರಾಗಾದೀನಮ್ಪಿ ತಾದಿಸಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಸಯಾನಂ ಅನಾರಮ್ಮಣತಾಸಾಧಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಅನುಸಯಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಞಾಣಂ ಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೭-೫೫೮. ಇದಾನಿ ಞಾಣಂ ಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗೀ ಞಾಣೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಞಾಣಂ ಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಅನುಸಯಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಞಾಣಂ ಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಅತೀತಾನಾಗತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೯-೫೬೦. ಇದಾನಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾರಮ್ಮಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತಾನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತದಾರಮ್ಮಣೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ಅನಾರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತೀತಂ ಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತೀತಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಅತೀತಾನಾಗತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೧. ಇದಾನಿ ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಾ ನಾಮ ದುವಿಧಾ - ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಅಸುಕಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನಿಯಮಾಭಾವತೋ ಸಿಯಾ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಂ, ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸಬ್ಭಾವತೋ ಪನ ನ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಂ। ಇತಿ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನೇವ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೨. ಇದಾನಿ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ‘‘ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ’’ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿತಕ್ಕಯತೋ ವಿಚಾರಯತೋ ಅನ್ತಮಸೋ ಮನೋಧಾತುಪವತ್ತಿಕಾಲೇಪಿ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರೋ ಸದ್ದೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಬ್ಬಸೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯದಿ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಮತ್ತಂ ಸದ್ದೋ, ಫಸ್ಸಾದಿವಿಪ್ಫಾರೋಪಿ ಸದ್ದೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಬ್ಬಸೋ ಫುಸಯತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಾದಿಸಂ ಸುತ್ತಲೇಸಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರೋ ಸದ್ದೋ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ**ತಿ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ವಿಪ್ಫಾರಮತ್ತಮೇವ ಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ ಪುಚ್ಛತಿ, ನ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಸುತ್ತಪಮತ್ತಾನಂ ಸದ್ದಂ, ಇತರೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನನು ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋ ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ**ತಿ ಇದಂ ತಸ್ಸೇವ ಲದ್ಧಿಯಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಮತ್ತಮೇವ ಸದ್ದಂ ವದತಿ, ಸೋ ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ। ಇತರೋ ಪನ ‘‘ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಆದಿಸತೀ’’ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೮) ವಚನತೋ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋವಾತಿ ವದತಿ।

ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾಚಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೪. ಇದಾನಿ ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾಚಾತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞಂ ಭಣಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅಞ್ಞಂ ಭಣತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾಚಾ ಚಿತ್ತಾನುರೂಪಾ ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಾ ನ ಹೋತಿ, ವಿನಾಪಿ ಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ; ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ‘‘ಯದಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಕಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಿಯಾ, ಫಸ್ಸಾದಯೋಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ನ ಸಿಯು’’ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅಫಸ್ಸಕಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ನ

ಭಣಿತುಕಾಮೋತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞಂ ಭಣಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅಞ್ಞಂ ಭಣನ್ತೋಪಿ ಭಣಿತುಕಾಮೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಹೇವಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೫೬೫. ನನು ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞಂ ಭಣಿಸ್ಸಾಮೀತಿಆದೀಸು ಚೀವರನ್ತಿ ಭಣಿತುಕಾಮೋ ಚೇರನ್ತಿ ಭಣೇಯ್ಯ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಂ ಭಣಿತುಕಾಮತಾಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಭಣನಚಿತ್ತಂ, ಇತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಅಸದಿಸತ್ತಾ ಅಯಥಾಚಿತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ಕೇವಲಂ ಅನಾಪತ್ತಿ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ಚೇರನ್ತಿ ವಚನಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ಇತಿ ಅಚಿತ್ತಕಾ ಸಾ ವಾಚಾತಿ ಅತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಇಮಿನಾ ಉದಾಹರಣೇನ "ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾಚಾ"ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾಪಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾಚಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೬-೫೬೭. ಇದಾನಿ ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಚಿತ್ತಾನುರೂಪಂ ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ನ ಹೋತಿ, ವಿನಾಪಿ ಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂಯೇವ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಅತೀತಾನಾಗತಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೮-೫೭೦. ಇದಾನಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮನ್ನಾಗತಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಟಿಲಾಭಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ದ್ವೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಾಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸಮಙ್ಗೀ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಾ ಅತೀತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಾ ಅನಾಗತಾ, ಅಞ್ಞಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಪರಿಹೀನತಾಯ ಪನ ಲಾಭೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಝಾನಲಾಭೀನಂ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಿ ಝಾನಾನಿಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ "ತೇ ಅತೀತೇನಪಿ ಅನಾಗತೇನಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ। ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ। "ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಝಾಯೀ"ತಿಆದಿ ಪನ ಲಾಭೀಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ, ನ ಸಮನ್ನಾಗತಭಾವಸ್ಸಾತಿ।

ಅತೀತಾನಾಗತಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ನವಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೦. ದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೧-೫೭೨. ಇದಾನಿ ನಿರೋಧಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯನ್ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ಸಹೇವ ಕಿರಿಯಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾ ಕುಸಲಾ ವಾ ಅಕುಸಲಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸು ಹಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಭವಙ್ಗೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಸನ್ತತಿವಿಚ್ಛೇದೋ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯೇ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯೇ**ತಿ ಚತೂಸುಪಿ ಪದೇಸು ಬಹುವಚನಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಏಕವಚನಭುಮ್ಮಂ। ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಅನಿರುದ್ಧೇಸೂತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ದಸನ್ನ**ನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಕಿರಿಯಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಖನ್ಧಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಕಿರಿಯವಸೇನ ಚ ಪಞ್ಚೇವ ನಾಮ ತೇ ಖನ್ಧಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮವಸೇನ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯಕಿರಿಯವಸೇನ ಚ ನಾನತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಪನ ಫಸ್ಸಾನಂ ಚಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಸಮೋಧಾನಂ ಪುಟ್ಠೋ ಸುತ್ತಲೇಸಾಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಕಿರಿಯಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ರೂಪೇನ ವಿನಾ ಕುಸಲಾ ಅಕುಸಲಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಗಹಿತಾ। **ಕಿರಿಯಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಕ್ಖಣೇ ಅರಹತೋ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಅನಾರಮ್ಮಣಞಾಣಂ। **ನಿರುದ್ಧೇ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಅನಿರುದ್ಧೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ಮತೋ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಛಲೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಯಾವ ಚುತಿಚಿತ್ತಾ ಸತ್ತೋ ಜೀವತಿಯೇವ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ಸಕವಾದೀ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ರೂಪಂಮಗ್ಗೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೩-೫೭೫. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ಮಗ್ಗೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಿಸಾಸಕಸಮ್ಮಿತಿಯಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ತೇ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ರೂಪಂ, ನ ವಿರತಿಯೋ, ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದಿಮಗ್ಗೋ ಸಾರಮ್ಮಣಾದಿಸಭಾವೋ, ಏವಂ ತಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಾರಮ್ಮಣೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿಅನುರೂಪೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ರೂಪಂ ಮಗ್ಗೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೬. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತೀ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಸಚೇ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಅತ್ಥಿ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಗತಿಕೇನ ವಾ ಮಗ್ಗೇನ, ಮಗ್ಗಗತಿಕೇಹಿ ವಾ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಚ ತಾನಿ ಮಗ್ಗಗತಿಕಾನಿ ಅನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅಲೋಕುತ್ತರತ್ತಾ ಚ, ನ ಮಗ್ಗೋ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಗತಿಕೋ ತೇಸಂ ಲಕ್ಖಣೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ನನು ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ

ಸಿಯಾ, ಯೇನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ತಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯದಿದಂ "ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಾ"ತಿಆದಿ ಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಏವಂ ಅವತ್ವಾ "ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಪನ ಅವತ್ವಾ "ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ"ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ವತಬ್ಬಂ "ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ"ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಅಯಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಕವಾದೀ ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಪರವಾದಿಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ **ನೋ ಚ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾತಿ** ಆಹ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಾ, ಮಗ್ಗೋ ಅವತ್ಥುಕೋಪಿ ಹೋತಿ। ತೇ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗೋ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣೋ। ತೇ ಪುರೇಜಾತವತ್ಥುಕಾವ ಮಗ್ಗೋ ಅವತ್ಥುಕೋಪಿ। ತೇ ಪುರೇಜಾತಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗೋ ಅಪುರೇಜಾತಾರಮ್ಮಣೋ। ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥುಕಾವ ಮಗ್ಗೋ ಅವತ್ಥುಕೋಪಿ ಹೋತಿ। ತೇ ಚ ರೂಪಾದಿವಸೇನ ಬಾಹಿರಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ। ತೇ ಅನಿರುದ್ಧಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನವತ್ಥುಕಾ, ಮಗ್ಗೋ ಅವತ್ಥುಕೋಪಿ। ತೇ ಅನಿರುದ್ಧಾನೇವ ರೂಪಾದೀನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನತೋ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ। ತೇ ನಾನಾವತ್ಥುಕಾ, ಮಗ್ಗೋ ಅವತ್ಥುಕೋ ವಾ ಏಕವತ್ಥುಕೋ ವಾ। ತೇ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಮಗ್ಗೋ ಏಕಾರಮ್ಮಣೋ। ತೇ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋವ ರೂಪಾದಿಗೋಚರೇ ಪವತ್ತನತೋ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಿ, ಮಗ್ಗೋ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಗೋಚರಂ ನ ಕರೋತಿ। ತೇ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ನ ಅಸಮನ್ನಾಹಾರಾ ನ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಮಗ್ಗೋ ನಿರಾವಜ್ಜನೋವ। ತೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀಹಿ ವೋಕಿಣ್ಣಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವೋಕಾರೋಯೇವ ನತ್ಥಿ। ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪುಬ್ಬಚರಿಮಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮತಾವ ನತ್ಥಿ, ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ತಿಕ್ಖವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಯೇ, ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೇ ಆರುಪ್ಪೇಪಿ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ತೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀಹಿ ಅನ್ತರಿತತ್ತಾ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀಹಿ ಅನ್ತರಿತಭಾವೋವ ನತ್ಥಿ। ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಭಿನಿಪಾತಾ ಆಭೋಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸಮುಗ್ಘಾತನಂ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಅಯಮ್ಪಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಕವಾದೀ ಇಮೇಹಾಕಾರೇಹಿ ಪರವಾದಿಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಗತಿಕಭಾವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ **ನೋ ಚ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾತಿ** ಆಹ।

೫೭೭. ಸುಞ್ಞತಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ "ಯಥಾ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಸುಞ್ಞತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ, ಲೋಕಿಯೋ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ "ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಯಂ ತತ್ಥ ಅನಿಮಿತ್ತಂ, ತದೇವ ಸುಞ್ಞತನ್ತಿ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಪಞ್ಹದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೭೮-೫೭೯. ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಮ್ಪಿ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪೀತಿ। **ಫಸ್ಸಂ ಆರಬ್ಭಾತಿಆದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀತಿ** ಏತ್ಥ ಜವನಕ್ಖಣೇ ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಿತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖಣೇ। ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಮ್ಪಿ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಕುಸಲಾಪೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೦-೫೮೩. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಕುಸಲಾಪೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಕುಸಲಾಪೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೪-೫೮೬. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಆಭೋಗೋ ನಾಮ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಸೇನ ಹೋತಿ ಸತ್ಥಾರಾ ಚ "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತಿ, ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಸಾಭೋಗಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪುರಿಮಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ದ್ವೀಹಿ ಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೭-೫೮೯. ಇದಾನಿ ದ್ವೀಹಿ ಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ನರೋ ಸಪಞ್ಞೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩) ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕಿಯೇನ ಸೀಲೇನ ಸೀಲವಾ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪುರಿಮೇನ ಚ ಲೋಕಿಯೇನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಲೋಕುತ್ತರೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಸೀಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂಯೇವ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಸೋ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಸೀಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ದ್ವೀಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿಪಿ ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ದ್ವೀಹಿ ಫಸ್ಸೇಹೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಥಾರೂಪಂ ನಯಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಲೋಕಿಯೇನ ಚ ಲೋಕುತ್ತರೇನ ಚಾತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಪುಬ್ಬೇ ಸಮಾದಿನ್ನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸಮ್ಮಾವಾಚಾದೀನಿ ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಲೋಕಿಯೇ ಸೀಲೇ ನಿರುದ್ಧೇತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಖಣಭಙ್ಗನಿರೋಧಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಇತರೋ ಪನ ತಂ ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ವಿಯ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ **ದುಸ್ಸೀಲೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ಪನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಿನ್ನಸೀಲತಂಯೇವ ದೀಪೇತಿ, ನ ದ್ವೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಲದ್ಧೀತಿ।

ದ್ವೀಹಿ ಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಸೀಲಂ ಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೦-೫೯೪. ಇದಾನಿ ಸೀಲಂ ಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸೀಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇಪಿ ಸಮಾದಾನಹೇತುಕೋ ಸೀಲೋಪಚಯೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಯೇನ ಸೋ ಸೀಲವಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸೀಲಂ ಅಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ "ದಾನಂ ಅಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಮ್ಪಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಪನಮೇವಾತಿ।

ಸೀಲಂ ಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಸೀಲಂ ನ ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೫-೫೯೭. ಇದಾನಿ ಸೀಲಂ ನ ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ನ ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತೀ**ತಿ ಭಾಸನ್ತರಮೇವ ನಾನಂ, ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಸೀಲಂ ನ ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೮-೬೦೦. ಇದಾನಿ ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಆರಾಮರೋಪಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ಸದಾ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ ವಚನತೋ "ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಂ ಸೀಲಂ ವಡ್ಢತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಞ್ಞೇವ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಸೀಲೋಪಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸೀಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೦೧-೬೦೨. ಇದಾನಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸೀಲನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ ಗಹಿತತ್ತಾ "ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸೀಲ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ವಿಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಸೀಲಂ ನಾಮ ವಿರತಿ, ನ ರೂಪಧಮ್ಮೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇನತ್ಥೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಭಿವಾದನಂ ಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿ ಯಥಾರೂಪಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸೋ "ಸೀಲ"ನ್ತಿ ಮಞ್ಞತಿ ತಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಾ ವಿರತಿ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುನ **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಲದ್ಧಿ ಪನಸ್ಸ ಛಲೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾಯೇವಾತಿ।

ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸೀಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೦೩-೬೦೪. ಇದಾನಿ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಅಪುಞ್ಞೂಪಚಯಞ್ಚೇವ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು ಅಙ್ಗಪಾರಿಪೂರಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಸಚೇ ಸಾ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾ ಸಿಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ**ತಿ "ಅಸುಕಂ ನಾಮ ಘಾತೇಸ್ಸಾಮಿ, ಅಸುಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಅವಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಪಾಪಸಮಾದಾನಂ ಕತ್ವಾ। **ಉಭೋ ವಡ್ಢನ್ತೀ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ದಾನಕ್ಖಣೇ ಪಾಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಪಾಪೂಪಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪರಿಭೋಗಮಯಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಮ್ಪಿಸ್ಸ ಪಾಪಸಮಾದಿನ್ನಪುಬ್ಬಭಾಗಮೇವ ಸಾಧೇತಿ; ನ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ದುಸ್ಸೀಲಭಾವನ್ತಿ।

ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ದಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

ದುತಿಯಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೧೧. ಏಕಾದಸಮವಗ್ಗೋ

೧-೩. ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಅನುಸಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೦೫-೬೧೩. ಇದಾನಿ ಅನುಸಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ಅಹೇತುಕಾ, ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಅನುಸಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ "ಸಾನುಸಯೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಯೋ ಚಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಹೇತು, ನ ತೇನ ಹೇತುನಾ ಅನುಸಯಾ ಸಹೇತುಕಾ, ನ ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ "ತೇ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ಅಹೇತುಕಾ, ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ತೀಸುಪಿ ಕಥಾಸು ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸಕ್ಕಾ ಪಾಳಿಮಗ್ಗೇನೇವ ಜಾನಿತುನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತನ್ತಿ।

ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಅನುಸಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೪-೬೧೫. ಇದಾನಿ ಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಞ್ಞಾಣೇ ವಿಗತೇಪಿ ಪುನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿವಸೇನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ನ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಞಾಣೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಅಞ್ಞಾಣೇ ವಿಗತೇ 'ಞಾಣೀ'ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ, ರಾಗಾದೀಸು ವಿಗತೇಸು ವೀತರಾಗಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿಪಿ ನ ಸಿಯಾತಿ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಅಕೋವಿದೋಸೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರಾಗೇ ವಿಗತೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತೇಸು ವಿಗತೇಸು ಸರಾಗಾದಿಭಾವೇ ಯುತ್ತಿಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಯಸ್ಮಾ ಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನ ಸೋ ಞಾಣೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೬-೬೧೭. ಇದಾನಿ ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸಮಙ್ಗೀ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಞಾಣೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಚಸ್ಸ ತಂ ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ "ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ತೇ ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಸಿಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ **ಪಞ್ಞವಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ।

ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೮-೬೨೦. ಇದಾನಿ ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಯೋಗಾವಚರೋ ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾಚಂ ಭಾಸತೋ ಚ ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ

ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ತಥಾ ವಾಚಾಭಾಸನಂ ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸೋ ಸೇಸಸಚ್ಚಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ವಾಚಂ ಪುಥುಜ್ಜನೋವ ಭಾಸತಿ , ನ ಚ ತಸ್ಸ ತಥಾ ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮುದಯಾದಿಪಞ್ಹೇಸು ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿ ದುಕ್ಖಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಪನ ಸಕಸಮಯೇ ತಾದಿಸಂ ವೋಹಾರಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಇತಿ ಚ ದನ್ತಿ ಚಾ**ತಿಆದಿ ಯದಿ ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ಇ-ಕಾರ ದಂ-ಕಾರ ದು-ಕಾರ ಖ-ಕಾರೇಸು ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚತೂಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಪನ ತಥಾ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೧-೬೧೪. ಇದಾನಿ ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾನಿಸಂಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಕಪ್ಪೋ ನಾಮ ಮಹಾಕಪ್ಪೋ, ಕಪ್ಪೇಕದೇಸೋ, ಆಯುಕಪ್ಪೋತಿ ತಿವಿಧೋ। "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೫೬) ಏತ್ಥ ಹಿ ಮಹಾಕಪ್ಪೋವ ಕಪ್ಪೋತಿ ವುತ್ತೋ। "ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾನಂ ದೇವಾನಂ ಕಪ್ಪೋ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೩) ಏತ್ಥ ಕಪ್ಪೇಕದೇಸೋ। "ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚತಿ, ಕಪ್ಪಂ ಸಗ್ಗಮ್ಹಿ ಮೋದತೀ"ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೫೪) ಏತ್ಥ ಆಯುಕಪ್ಪೋ। ಆಯುಕಪ್ಪನಂ ಆಯುವಿಧಾನಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಸೇನ ವಾ ವಸ್ಸಗಣನಾಯ ವಾ ಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಸು ಮಹಾಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛತಿ, ಇತರೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ "ಸಚೇ ತೇ ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, 'ಯೋ ಚಿರಂ ಜೀವತಿ, ಸೋ ವಸ್ಸಸತಂ ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಭಿಯ್ಯೋ'ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೩) ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಆಯುಕಪ್ಪಾ ಉದ್ಧಂ ಮಹಾಕಪ್ಪಂ ವಾ ಮಹಾಕಪ್ಪೇಕದೇಸಂ ವಾ ಜೀವೇಯ್ಯ ಇದ್ಧಿಮಯಿಕೇನಸ್ಸ ಆಯುನಾ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಇದ್ಧಿಮಯಿಕೋ ಸೋ ಆಯೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ "ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಾಮ ಇದ್ಧಿಮಯಿಕಂ ನತ್ಥಿ, ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಕೋ ಪನೇತ್ಥ ಇದ್ಧಿಮತೋ ವಿಸೇಸೋ, ನನು ಅನಿದ್ಧಿಮಾಪಿ ಆಯುಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ? ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ - ಇದ್ಧಿಮಾ ಹಿ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಜೀವಿತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತರಾಯಕರೇ ಧಮ್ಮೇ ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಅಕಾಲಮರಣಂ ನಿವಾರೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅನಿದ್ಧಿಮತೋ ಏತಂ ಬಲಂ ನತ್ಥಿ। ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಅತೀತಂ ಅನಾಗತನ್ತಿ ಇದಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಚೋದೇತಿ। ದ್ವೇ **ಕಪ್ಪೇ**ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಇದ್ಧಿಮಾ ಜೀವಿತಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಕೇವಲಂ ಏಕಂ ಅನೇಕೇಪಿ ಕಪ್ಪೇ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಫಸ್ಸೋ**ತಿಆದಿ ನ ಸಬ್ಬಂ ಇದ್ಧಿಯಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಇದ್ಧಿಯಾ ಅವಿಸಯೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಸಮಾಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೫-೬೧೬. ಇದಾನಿ ಸಮಾಧಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಏಕಗ್ಗತಾ ಸಮಾಧಾನಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧೀತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಸತ್ತ ರತ್ತಿನ್ದಿವಾನಿ ಏಕನ್ತಸುಖಪಟಿಸಂವೇದೀ ವಿಹರಿತು"ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೦) ನಿಸ್ಸಾಯ "ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಸಮಾಧೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಿವಾದಾನಞ್ಚೇವ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಚಿತ್ತಸನ್ತತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ

ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಸಮಾಧಿ, ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ನಾಮ ಅತೀತಾಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅನಾಗತಾಪಿ ಅತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಏಕಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಾ ಸಮಾಧೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅತೀತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ, ಇತರೋ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ನನು ಅತೀತಂ ನಿರುದ್ಧನ್ತಿಆದಿ "ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಕಿಚ್ಚಕರಂ, ಅತೀತಾನಾಗತಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಚ ನತ್ಥಿ, ಕಥಂ ತಂ ಸಮಾಧಿ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಯಾ ಸಕಸಮಯೇ "ಸಮಾಧಿಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಾವೇಥಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಏಕಗ್ಗತಾ ಸಮಾಧೀತಿ ವುತ್ತಾ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗೀ**ತಿಆದಿ "ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ"ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಛಲೇನ ವುತ್ತಂ, ತೇನೇವ ಸಕವಾದಿನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। **ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣತಂ ಸಾಧೇತಿ, ನ ಸನ್ತತಿಯಾ ಸಮಾಧಿಭಾವಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಸಮಾಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೭. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂ"ತಿ ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸಙ್ಖಾತಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ನಾಮ ಏಕಾ ಅತ್ಥಿ, ಸಾ ಚ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ನಾಮ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಅತ್ಥಿ, ತಾಯಪಿ ಚ ತೇ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಯ ಅಞ್ಞಾ ಠಿತತಾ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ತಾಯ ಠಿತತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪರವಾದೀ ಏವರೂಪಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಞ್ಚೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೮. ಇದಾನಿ ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಅನಿಚ್ಚಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾಪಿ ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ತೇ ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಞ್ಞಾಯ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾಯ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ತಾಯ ಅನಿಚ್ಚತಾಯಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಏಕತೋ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ನಿಚ್ಚಾ ನ ಹೋತಿ, ತೇನೇವ ಅನಿಚ್ಚೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಸಕವಾದೀ ಲೇಸೋಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಯಾ ತೇನ ದುತಿಯಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತಾ , ತಾಯಪಿ ತತೋ ಪರಾಯಪೀತಿ ಪರಮ್ಪರವಸೇನ ಅನುಪಚ್ಛೇದದೋಸಂ ಆರೋಪೇನ್ತೋ **ತಾಯ ತಾಯೇವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಜರಾ **ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ**ತಿಆದಿ ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಜರಾಮರಣತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚತಾವಿಭಾಗಾನುಯುಞ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಪಿ ಪರವಾದಿನೋ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೬೨೯. **ರೂಪಂ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ**ನ್ತಿಆದಿ ಯೇಸಂ ಸಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ, ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "ಯಥಾ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾಜರಾಮರಣಾನಿ ಅತ್ಥಿ, ಏವಂ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದೀನಂ ತಾನಿ ನತ್ಥೀ"ತಿ

ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಏಕನ್ತೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿಯೇವಾತಿ।

ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಏಕಾದಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೨. ದ್ವಾದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಂವರೋ ಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೦-೬೩೨. ಇದಾನಿ ಸಂವರೋ ಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತಿ, ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತೀ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಸಂವರೋಪಿ ಅಸಂವರೋಪಿ ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

ಅಥ ನಂ ಯಾ ಸಕಸಮಯೇ ಚೇತನಾ "ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ ಸಾ ಕಾಯವಚೀಮನೋದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿನಾಮಂ ಲಭತಿ, ತಥಾ "ಯದಿ ತೇ ಸಂವರೋ ಕಮ್ಮಂ, ಸೋಪಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಚಕ್ಖುಕಮ್ಮಾದಿನಾಮಂ ಲಭೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಚಕ್ಖುಕಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಾದಿಸಂ ಸುತ್ತಪದಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಚತೂಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚಮೇ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪಸಾದಕಾಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಾಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೋ ಹಿ ಪಸಾದಕಾಯಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಾಯಮ್ಪಿ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತ್ವೇವ ಇಚ್ಛತಿ। ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ವಿಪಾಕದ್ವಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಸಂವರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ತೇಸು ದ್ವಾರೇಸು ಸಂವರಾಸಂವರಮೇವ ದೀಪೇತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಭಾವಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಸಂವರೋ ಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೩-೬೩೪. ಇದಾನಿ ಕಮ್ಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಞ್ಚೇತನಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೧೭) ಸುತ್ತಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಸಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಂ ಸವಿಪಾಕ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ; ತೇಸಂ "ಚೇತನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಮ್ಮಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೬೩) ಸತ್ಥಾರಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಚೇತನಾ "ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ; ಸಾ ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾವ ಸವಿಪಾಕಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಅವಿಪಾಕಾತಿ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಪುನ **ಸಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ । **ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ**ತಿಆದಿ ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಚೇತನಂ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯೇ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾದೀಸು ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಸದ್ದೋ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೯-೬೩೮. ಇದಾನಿ ಸದ್ದೋ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಸೋ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ವಿಪುಲತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸರೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀನಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೩೬) ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ "ಸದ್ದೋ ವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಂಘಿಕಾನಂ; ತೇಸಂ "ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾವ ವಿಪಾಕಾತಿ ನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪನಾಯಂ ವೋಹಾರೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸುಖವೇದನೀಯೋ**ತಿಆದಿ "ವಿಪಾಕೋ ನಾಮ ಏವರೂಪೋ ಹೋತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। "ಸೋ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ಲಕ್ಖಣಪಟಿಲಾಭದಸ್ಸನತ್ಥಂ

ವುತ್ತಂ। ಮಹಾಪುರಿಸೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಸುಚಿಪರಿವಾರೋಪಿ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಪರಿವಾರೋ ವಿಪಾಕೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಸದ್ದೋ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಸಳಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೮-೬೪೦. ಇದಾನಿ ಸಳಾಯತನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಳಾಯತನಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಮಾ "ವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ವಿಪಾಕೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಸಳಾಯತನಂ ವಿಪಾಕೋತಿ** ಏತ್ಥ ಮನಾಯತನಂ ಸಿಯಾ ವಿಪಾಕೋ। ಸೇಸಾನಿ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ, ನ ವಿಪಾಕೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಸಳಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೧-೫೪೫. ಇದಾನಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ "ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ "ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾಯ ನಿಯತೋ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ "ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಅಞ್ಞೋ ತಸ್ಸ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ, ಯೇನ ಸೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾಯ ನಿಯತೋ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

ಮಾತಾ ಜೀವಿತಾತಿಆದೀಸು ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ದ್ವೇ ನಿಯಾಮಾ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋ ಚ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೋ ಚ। ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮತಞ್ಚೇವ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ನಿಯಮೇತಿ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೋ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ। ತಂ ಅನನ್ತರಾ ನಿರಯೂಪಪತ್ತಿಂ ನಿಯಮೇತಿ। ತತ್ಥ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮತಾಯ ಚ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ನಿಯಮಿತೋ। ಸೇಸಮಗ್ಗನಿಯಾಮೋ ಪನಸ್ಸ ನತ್ಥಿ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ, ಆನನ್ತರಿಯಮ್ಪಿ ಕಾತುಂ ಸೋ ಅಭಬ್ಬೋ। ತ್ವಂ ಪನಸ್ಸ ನಿಯಾಮಂ ಇಚ್ಛಸಿ, ತೇನ ತಂ ವದಾಮ - "ಕಿಂ ತೇ ಸೋ ಇಮಿನಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೇನ ನಿಯಮಿತೋ"ತಿ।

ಅಭಬ್ಬೋ ಅನ್ತರಾತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಆನನ್ತರಿಯಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಅತ್ಥಿ ಸೋ ನಿಯಾಮೋತಿ** ಪಞ್ಹೇ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾಯ ನಿಯಾಮಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅತ್ಥಿ ತೇ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ**ಆದಿ ನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತೇ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಪನ ಪುನ ಪಠಮಮಗ್ಗಾನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ತೇಪಿ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। **ನನು ಸೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋತಿ** ಏತ್ಥ ಭಗವಾ "ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏತ್ತಕೇ ಭವೇ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ಏತ್ತಕೇ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲೇನ ಬ್ಯಾಕರೋತಿ, ನ ಭವನಿಯಾಮಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ತೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ, ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಏಕಬೀಜೀ ವಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬೪೬-೬೪೭. ಕೋಲಂಕೋಲಏಕಬೀಜಿಕಥಾಯೋಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕೋಲಂಕೋಲಏಕಬೀಜಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಜೀವಿತಾವೋರೋಪನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೮-೬೪೯. ಇದಾನಿ ಜೀವಿತಾವೋರೋಪನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ದೋಸಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಹೋತಿ, ದೋಸೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ತಸ್ಮಾ ''ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಪಾಣಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯಾ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾಪರಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಮಾತರ**ನ್ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇಸು ಪನ ''ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ''ತಿ ಸುತ್ತಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸತ್ಥರಿ ಅಗಾರವೋ**ತಿಆದಿ ಸತ್ಥಾರಾದೀಸು ಸಗಾರವಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಪನ ಅಕುಸಲವಸೇನ ತಸ್ಸ ಅಗಾರವೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಗಾರವಭಾವಞ್ಚ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪುನ **ಅಗಾರವೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ತೇಸು ತೇಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು ಪಸುತತಾಯ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಾನಂ ಅಸತಿಯಾ ಅಮನಸಿಕಾರೇನ ಚೇತಿಯೇ ಅಭಿವಾದನಪದಕ್ಖಿಣಕರಣಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪುನ **ಓಹದೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಟ್ಠೋ ತಾದಿಸಾಯ ಕಿರಿಯಾಯ ಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಅಕರಣತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಜೀವಿತಾವೋರೋಪನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ದುಗ್ಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೦-೬೫೧. ಇದಾನಿ ದುಗ್ಗತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ದುಗ್ಗತಿಞ್ಚ ದುಗ್ಗತಿಸತ್ತಾನಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ತಣ್ಹಞ್ಚಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ದುಗ್ಗತೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುನ ತಥಾ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನೇವ ''ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪಹೀನಾ ದುಗ್ಗತೀ''ತಿ ವದನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಆಪಾಯಿಕೇ ರೂಪೇ ರಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದಿ ಪರವಾದಿನೋ ಲದ್ಧಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ದುಗ್ಗತಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। **ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದಿ ದುಗ್ಗತಿಪಹಾನಮೇವ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿನಿತಣ್ಹಾಪಹಾನಂ ವಾ ದೀಪೇತಿ, ನ ದುಗ್ಗತಿಸತ್ತಾನಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ದುಗ್ಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬೫೨. ಸತ್ತಮಭವಿಕಕಥಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ದ್ವಾದಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೩. ತೇರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೪-೬೫೭. ಇದಾನಿ ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸಙ್ಘಂ ಸಮಗ್ಗಂ ಭೇತ್ವಾನ, ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚತೀ"ತಿ "ಸಕಲಮ್ಪಿ ಕಪ್ಪಂ ಸಙ್ಘಭೇದಕೋ ನಿರಯೇ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಕಪ್ಪಟ್ಠೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಬುದ್ಧೋ ಚ ಲೋಕೇ**ತಿ ಇದಂ ವಿನಾ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದೇನ ಸಙ್ಘಭೇದಸ್ಸ ಅಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಕಪ್ಪೋ ಚ ಸಣ್ಠಾತಿ ಸಙ್ಘೋ ಚ ಭಿಜ್ಜತೀ**ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಸೋ ಸಕಲಂ ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಣ್ಠಹನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಅತೀತ**ನ್ತಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಧಿಪ್ಪಾಯಮೇವ। **ಕಪ್ಪಟ್ಠೋ ಇದ್ಧಿಮಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಭಾವನಾಮಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪರಸಮಯೇ ಪನಸ್ಸ ಜಾತಿಮಯಂ ಇದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ**ತಿಆದಿ "ಜಾತಿಮಯಾಯ ಇದ್ಧಿಯಾ ಇದ್ಧಿಮಾತಿ ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇತಂ, ಕಿಂ ತೇನ, ಯದಿ ಪನಸ್ಸ ಇದ್ಧಿ ಅತ್ಥಿ, ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಭಾವಿತಾ ಭವೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಆಪಾಯಿಕೋ ನೇರಯಿಕೋ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಯಂ ಸೋ ಏಕಂ ಕಪ್ಪಂ ಅಸೀತಿಭಾಗೇ ಕತ್ವಾ ತತೋ ಏಕಭಾಗಮತ್ತಂ ಕಾಲಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ತಂ ಆಯುಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಕುಸಲಪಟಿಲಾಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೮-೬೫೯. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಪಟಿಲಾಭಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಪ್ಪಟ್ಠೋ ಸಕಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಮೇವ ಪಟಿಲಭತಿ। ಯೇನ ಪನ ತಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಬಾಹೇಯ್ಯ, ತಂ ಮಹಗ್ಗತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ವಾ ನ ಪಟಿಲಭತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನೇವ "ಸೋ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ನ ಪಟಿಲಭತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇಸಂ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನೇನ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಕುಸಲಪಟಿಲಾಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೦-೬೬೧. ಇದಾನಿ ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತೋ ನಾಮ ಯೇನ ಖನ್ಧಭೇದತೋ ಅನನ್ತರಾ ವಿಪಾಕದಾಯಕಂ ಮಾತುಘಾತಾದಿ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ ಆಣತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ನಿಯತಾಯ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಆಣತ್ತೋ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ಉಪ್ಪಾದಿತತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ ಹೋತಿ, ಅಭಬ್ಬೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ। ಯಸ್ಸ ಅನಿಯತಾಯ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಆಣತ್ತೋ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ಅನುಪ್ಪಾದಿತತ್ತಾ ನ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ, ಭಬ್ಬೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುನ್ತಿ ಇದಂ ಸಕಸಮಯೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಯೇಸಂ ಪನ "ಅನಿಯತಾಯಪಿ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಅಭಬ್ಬೋಯೇವ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತು"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇಸಂ ತಂ ಲದ್ಧಿಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ ಸಕವಾದೀ ಪುಬ್ಬಪಕ್ಖಂ ದತ್ವಾ **ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಅತ್ತಾನಂ ಪುಚ್ಛಾಪೇತಿ। ತೇನೇತ್ಥ ಪರಮಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಚೇತನಾಯ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತೋ ಪರವಾದೀ ಮಾತುಘಾತಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆಣತ್ತತ್ತಾವ "ಸೋ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ"ತಿ ಮಞ್ಞತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮಞ್ಚಾ**ತಿ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಸಕವಾದೀ ಪನ ಏಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಂ ನಿಯಾಮಾನಂ ಅನೋಕ್ಕನ್ತಿಮತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ನನು ತಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಮಾತುಘಾತಾದಿಕಮ್ಮಂ। ತತ್ಥ ಅನಿಯತಾಣತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಅನಿಯತಮ್ಪಿ ಹಿ ಆಣತ್ತಿಂ ಪಯೋಜೇತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ “ಅನನುಚ್ಛವಿಕಂ ಮಯಾ ಕತ”ನ್ತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೇವ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಜಾಯತೇವ। **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚುಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರವಾದಿನಾ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೬೬೦. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಸ ಅನಿಯತಾಣತ್ತಿಕಸ್ಸಾಪಿ ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪರವಾದಿನಾ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನಂ ಪಟಿಸಿದ್ಧಂ, ತಮೇವ ಪುಗ್ಗಲಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಭಬ್ಬೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ “ಅಭಬ್ಬೋ ನಾಮ ಮಾತುಘಾತಾದಿಕಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಕೋ, ಕಿಂ ತೇ ತೇನ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತಾನೀ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಮಾತಾ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪಿತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತೇಸಂ ವತ್ಥೂನಂ ಅರೋಗತಾಯ ತಥಾರೂಪಂ ಕಿರಿಯಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ “ನ ಹೇವ”ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸಂಹರಿತ್ವಾತಿ ಅನಿಯತಾಣತ್ತಿಕಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ “ಮಾ ಖೋ ಮಯಾ ಆಣತ್ತಂ ಆಕಾಸೀ”ತಿ ಆಣತ್ತಂ ನಿವಾರೇನ್ತೇನ ಪಟಿಸಂಹಟಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪಟಿಸಂಹಟತ್ತಾಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪಟಿವಿನೋದಿತಂ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಪಟಿವಿನೀತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪನೇತ್ಥ ಪುರಿಮಾಣತ್ತಿಯಾಯೇವ ನಿಯತಭಾವಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪರವಾದೀ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಕವಾದೀ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಸಂಹಟಭಾವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೬೬೧. ಪುನ **ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನಪಞ್ಹೇ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ವಿಯ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ನನು ತಂ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಸಂಹಟಕಾಲತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಯುತ್ತಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಪಯುತ್ತಪುಬ್ಬತಾಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನಿಯತಾಣತ್ತಿವಸೇನ ಹಞ್ಚೀತಿ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಅಯಂ ಪನ ಲದ್ಧಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ನಿಯತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೨-೬೬೪. ಇದಾನಿ ನಿಯತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದುವಿಧೋ ನಿಯಾಮೋ - ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೋ ಚ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋ ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ನಿಯಾಮೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಸೇಸಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಅನಿಯತಾ ನಾಮ। ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋಪಿ ಅನಿಯತೋಯೇವ। ಬುದ್ಧೇಹಿ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲೇನ “ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಅನಾಗತೇ ಬೋಧಿಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಬ್ಯಾಕತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸದತ್ತಾ ನಿಯತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತಿ ಇಮಂ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ “ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಭಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮೇತು”ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “ನಿಯತೋ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀ”ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾಪರಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ**ತಿಆದಿ ಅಞ್ಞೇನ ನಿಯಾಮೇನ ನಿಯತಸ್ಸ ಅಞ್ಞನಿಯಾಮಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಪುಬ್ಬೇ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ**ತಿಆದಿ ನಿಯಾಮಪ್ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ನಿಯಾಮೇ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಭಬ್ಬೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ**ತಿ ವಚನಂ ಕೇವಲಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ ಭಬ್ಬತಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ನಿಯತಸ್ಸ ನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಂ। ಸೋ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಏಕೇನಪಿ ನಿಯತಧಮ್ಮೇನ ಅನಿಯತೋ ಬೋಧಿಮೂಲೇ ಸಚ್ಚದಸ್ಸನೇನ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕನ್ತೋತಿ।

ನಿಯತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ನಿವುತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೫-೬೬೭. ಇದಾನಿ ನಿವುತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸುದ್ಧಸ್ಸ ಸುದ್ಧಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ನೀವರಣೇಹಿ ನಿವುತೋ ಓಫುಟೋ ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ ಚ ನೀವರಣಂ ಜಹತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನಿವುತೋ**ತಿಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ರತ್ತೋ ರಾಗ**ನ್ತಿಆದಿ ನಿವುತಸ್ಸ ನೀವರಣಜಹನೇ ದೋಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿಸುದ್ಧೇ ಪರಿಯೋದಾತೇ**ತಿಆದಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಸುದ್ಧಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಸ ಏವಂ ಜಾನತೋ**ತಿಆದಿ ಜಾನತೋ ಪಸ್ಸತೋ ಆಸವಕ್ಖಯಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ನಿವುತಸ್ಸ ನೀವರಣಜಹನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ನಿವುತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೮-೬೭೦. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೋ**ತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವಂ ತೇಹಿ ಸಮಙ್ಗೀಭಾವಂ ಉಪಗತೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ನಿವುತಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಸಮಾಪನ್ನೋ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೭೧-೬೭೩. ಇದಾನಿ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಸೋ ತದಸ್ಸಾದೇತೀ"ತಿಆದಿವಚನಂ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೩) ನಿಸ್ಸಾಯ "ಸಮಾಪನ್ನೋ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ, ಸಾ ಚಸ್ಸ ಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಮಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ತಂ ಝಾನಂ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ತಸ್ಸೇವ ತದಾರಮ್ಮಣತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, "ತದಸ್ಸಾದೇತೀ"ತಿವಚನಮತ್ತೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸೋ ತದಸ್ಸಾದೇತೀ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಝಾನಲಾಭಿನೋ ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಝಾನಸ್ಸಾದಂ ಸಾಧೇತಿ, ನ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ಝಾನನಿಕನ್ತಿಯಾ ಝಾನಾರಮ್ಮಣತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಸಮಾಪನ್ನೋ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಅಸಾತರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೭೪. ಇದಾನಿ ಅಸಾತರಾಗಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ ಸುಖಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವಾ, ಸೋ ತಂ ವೇದನಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ ಅಭಿವದತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೯) ಸುತ್ತೇ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। "ಅಭಿನನ್ದತೀ"ತಿವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ದುಕ್ಖವೇದನಾಯಪಿ ರಾಗಸ್ಸಾದವಸೇನ ಅಭಿನನ್ದನಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಿ ಅಸಾತರಾಗೋ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ಅಸಾತರಾಗೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಅಸಾತರಾಗೋ**ತಿ ಅಸಾತೇ ದುಕ್ಖವೇದಯಿತೇ "ಅಹೋ ವತ ಮೇ ಏತದೇವ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ರಜ್ಜನಾ। **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೭೭೫. ಸೋ ತಂ ವೇದನಂ ಅಭಿನನ್ದತೀತಿ ಸುತ್ತೇ ಪನ ವಿನಿವಟ್ಟೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖವೇದನಮೇವ ಆರಬ್ಭ ರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸಮೂಹಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ ಧಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನಮೇವ ವಾ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಮಞ್ಞನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಯ ವೇದನಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ವಿಪರಿಣಾಮಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅಭಿಭೂತೋ ತಸ್ಸಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಕಾಮಸುಖಂ ಪತ್ಥಯನ್ತೋಪಿ ದುಕ್ಖವೇದನಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ ನಾಮ। ಏವಂ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಅಭಿನನ್ದನಾ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತಂ ಅಸಾತರಾಗಸ್ಸಾತಿ।

ಅಸಾತರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೬-೭೮೦. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ರೂಪತಣ್ಹಾ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾತಿ ಇಮಾಸು ಛಸು ತಣ್ಹಾಸು ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಾ ತಣ್ಹಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾತಿ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಪಞ್ಹಾನಂ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥೋ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ಕಾಮತಣ್ಹಾ**ತಿಆದೀಹಿ ತೀಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಛಪಿ ತಣ್ಹಾ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ರೂಪಾದೀಸು ಹಿ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಕಾಮಸ್ಸಾದವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ। ''ಭವಿಸ್ಸತಿ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ''ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾ ತಣ್ಹಾ ಭವತಣ್ಹಾ। ''ನ ಭವಿಸ್ಸತೀ''ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾ ತಣ್ಹಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾತಿ। **ನನು ಸಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ**ತಿ ಪದಂ ತಣ್ಹಾಯ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಂ ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾನದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೧-೭೮೫. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ ನದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾತಿ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ ನದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ತೇರಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೪. ಚುದ್ದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೮೬-೬೯೦. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ವಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಂ ವಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಟಿಸನ್ಧಾನಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏಕವತ್ಥುಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ರಜ್ಜತಿ ವಿರಜ್ಜತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಟಿಸನ್ದಹತೀತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ; ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಆವಟ್ಟನಾ ಪಣಿಧೀ**ತಿ ಉಭಯಂ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತೀತಿ ಆವಟ್ಟನಾ। ಭವಙ್ಗಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಣಿದಹತಿ ಠಪೇತೀತಿ ಪಣಿಧಿ। **ಕುಸಲಂ ಅನಾವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಂ ತಂ ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಪಟಿಸನ್ದಹನ್ತಂ ಕುಸಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಅನಾವಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಪನ ವಿನಾ ಆವಜ್ಜನೇನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಕುಸಲಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ**ತಿ ಇದಂ ಯದಿ ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಕುಸಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆವಜ್ಜನೇನ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ನನು ಯಸ್ಮಿಂಯೇವ ವತ್ಥುಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ವಚನಂ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಸರಾಗವಿರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಅನನ್ತರತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೧-೬೯೨. ಇದಾನಿ ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹೇವ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಸಳಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನೇಸು ಮನಾಯತನಕಾಯಾಯತನಾನೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತ್ತಸತ್ತತಿರತ್ತಿಮ್ಹಿ। ತಾನಿ ಚ ಖೋ ಯೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಸೇವ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಕತತ್ತಾತಿ ಅಯಂ ಸಕಸಮಯೇ ವಾದೋ। ಯೇಸಂ ಪನ ಏಕಕಮ್ಮಸಮ್ಭವತ್ತಾ ಸಮ್ಪನ್ನಸಾಖಾವಿಟಪಾನಂ ರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಅಂಕುರೋ ವಿಯ ಬೀಜಮತ್ತಂ ಸಳಾಯತನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಳಾಯತನ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೀ**ತಿಆದಿ ಸಳಾಯತನೇ ಸತಿ ಏವರೂಪೋ ಹುತ್ವಾ ಓಕ್ಕಮೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪರತೋ **ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾ ಕೇಸಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೩-೬೯೭. ಇದಾನಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ನಚ್ಚಗೀತಾದೀಸು ರೂಪದಸ್ಸನಸದ್ದಸವನಾದೀನಂ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿತಂ ದಿಸ್ವಾ ''ಇಮಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂಯೇವಾ**ತಿ ಯದಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ವಿಯ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಸಿಯಾತಿ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಸುತ್ತಾಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅನನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ತಞ್ಞೇವ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಥಾ

ಪಠಮಜವನಾನನ್ತರಂ ದುತಿಯಜವನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಭಾವೇನ ತಞ್ಞೇವ ಹೋತಿ, ಕಿಂ ತೇ ತಥಾ ಏತಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ಏಕಮೇವಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನಚ್ಚತಿ ಗಾಯತೀ**ತಿಆದಿವಚನಂ ಆರಮ್ಮಣಸಮೋಧಾನೇ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿತಾಯ ವೋಕಿಣ್ಣಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಅರಿಯರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೮-೬೯೯. ಇದಾನಿ ಅರಿಯರೂಪಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾ ರೂಪಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ''ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ''ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೬೭) ವಚನತೋ ಉಪಾದಾಯರೂಪನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅರಿಯರೂಪಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಅರಿಯಾನಂ ರೂಪಂ, ಅರಿಯಂ ವಾ ರೂಪನ್ತಿ **ಅರಿಯರೂಪಂ**। **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಲದ್ಧಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅನಾಸವಪುಚ್ಛಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಸುತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ಸೇಸರೂಪಸ್ಸ ಉಪಾದಾಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾನಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ರೂಪಮತ್ತಞ್ಞೇವ ಅಸಿದ್ಧಂ, ಕುತೋ ಉಪಾದಾರೂಪತಾ; ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಅರಿಯರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಅಞ್ಞೋ ಅನುಸಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೦-೭೦೧. ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೋ ಅನುಸಯೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಸಾನುಸಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ನ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋತಿ ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋ ಅನುಸಯೋ, ಅಞ್ಞಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಞ್ಞೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಅನುಸಯಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಾನುಸಯೋ**ತಿಆದಿ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಸಾನುಸಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ, ಅನುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋತಿ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಅನುಸಯಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಅಞ್ಞೋ ಅನುಸಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೨. ಇದಾನಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಛಾದಿತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋಪಿ ರಾಗಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ – ''ಅಪ್ಪೇಕದಾ, ಭೋ ಭಾರದ್ವಾಜ, ಅಸುಭತೋ ಮನಸಿಕರಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸುಭತೋವ ಮನಸಿಕರೋತೀ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೭)। ತಸ್ಮಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೩-೭೦೫. ಇದಾನಿ ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮಧಾತುಂ ಅನುಸೇತಿ, ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗಾಪಿ ರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತುಯೋ ಅನುಸೇನ್ತಿ। ರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯೇವ ಚ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ರೂಪರಾಗೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ । ತತ್ಥ **ಅನುಸೇತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಮಧಾತುಂ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಅನುಸೇತಿ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ರೂಪರಾಗೋ ರೂಪಧಾತುನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಪರಿಯಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಯಥಾ ಚ ಸೋ ತಿವಿಧಾಯ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಕಿಲೇಸಕಾಮವಸೇನ ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋ, ಕಿಂ ತೇ ಏವಂ ರೂಪರಾಗೋಪಿ ರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಪನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ತಮತ್ಥಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖಾಪೇತುಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಸಮಾಪತ್ತೇಸಿಯಾದೀಹಿ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿತುಂ **ಸಮಾಪತ್ತೇಸಿಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ನನು ಕಾಮರಾಗೋ**ತಿಆದಿವಚನಮ್ಪಿ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸೇವ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಅನುಸಯಭಾವಂ ಪರಿಯಾಪನ್ನತಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ, ನ ಇತರೇಸಂ ಇತರಧಾತೂಸೂತಿ।

ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೬-೭೦೮. ಇದಾನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅವಿಪಾಕತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಿಗತಂ "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ಖೋ, ವಚ್ಛ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೇತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೧೬ ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ) ಸಸ್ಸತಾದಿಭಾವೇನ ಅಕಥಿತತ್ತಾ। ಯೇಸಂ ಪನ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಾಬ್ಯಾಕತಂ ವಿಯ ದಿಟ್ಠಿಗತಮ್ಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಞ್ಚ; ತೇಸಂ ತಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ಅಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೯-೭೧೦. ಇದಾನಿ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಝಾನಲಾಭೀ ಕಾಮೇಸು ವೀತರಾಗೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ವಿಗತದಿಟ್ಠಿಕೋತಿ , ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಚುದ್ದಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೫. ಪನ್ನರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೧-೭೧೭. ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ಯೇಸಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ತೇಸಞ್ಞೇವ ಯಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಯೋ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ತೇಸಂಯೇವ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯತಾ ವವತ್ಥಿತಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೮-೭೧೯. ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಸಮಯೇ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಅಯಮೇವ ತನ್ತಿ, "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ಅಯಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾವ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯಾತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ । **ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋವ ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಏತ್ಥ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅತ್ಥಿಅವಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾಪಿ ತಣ್ಹಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಸೇಸಾನಿ ತೀಣಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ಜರಾಮರಣಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, **ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಅದ್ಧಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೦-೭೨೧. ಇದಾನಿ ಅದ್ಧಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಥಾವತ್ಥೂನೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೮) ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ಅದ್ಧಾ ನಾಮ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ; ತೇಸಂ "ಅದ್ಧಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಕಾಲಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಾ। ರೂಪಾದಯೋ ಪನ ಖನ್ಧಾವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ"ತಿ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅದ್ಧಾ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಸಚೇ ಸೋ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ, ರೂಪಾದೀಸು ಅನೇನ ಅಞ್ಞತರೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಅದ್ಧಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಖಣಲಯಮುಹುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೨-೭೨೩. ಖಣಲಯಮುಹುತ್ತಕಥಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹೇತೇ ಖಣಾದಯೋ ಅದ್ಧಾಪರಿಯಾಯಾ ಏವಾತಿ।

ಖಣಲಯಮುಹುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಆಸವಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೪-೭೧೫. ಇದಾನಿ ಆಸವಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಚತೂಹಿ ಆಸವೇಹಿ ಉತ್ತರಿ ಅಞ್ಞೋ ಆಸವೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಯೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ಸಾಸವಾ ಸಿಯುಂ, ತಸ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ಅನಾಸವಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ತೇ ಆಸವಾ ಅನಾಸವಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತೇಹಿ ಮಗ್ಗಾದಿಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಮಗ್ಗೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಆಸವಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಜರಾಮರಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೬-೭೧೭. ಇದಾನಿ ಜರಾಮರಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಜರಾಮರಣಂ ನಾಮ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। "ಲೋಕಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಹಿ ದುಕೇ ಜರಾಮರಣಂ ನೇವ ಲೋಕಿಯಪದೇ, ನ ಲೋಕುತ್ತರಪದೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಇಮಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜರಾಮರಣಂ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಜರಾಮರಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೮-೭೧೯. ಇದಾನಿ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ನಾಮ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ, ಚತುನ್ನಂ ಪನ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿರೋಧೋ। ಇತಿ ಸಾ ನೇವ ಲೋಕಿಯಾ ನ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲೋಕಿಯಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ದುತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೦-೭೨೧. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಿಯಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ದುತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೧. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ "ಅಸುಕೋ ಮರಣಧಮ್ಮೋ, ಅಸುಕೋ ನ ಮರಣಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಮರಣಧಮ್ಮತಾಯ ನಿಯಾಮೋ ನತ್ಥೀತಿ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋಪಿ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಾನಂ; ತೇಸಂ ಸಮಾಪನ್ನಾಯಪಿ ಮರಣಧಮ್ಮತಾಯ ಮರಣಸಮಯಞ್ಚ ಅಮರಣಸಮಯಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಲಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ನಾಮ ಮರಣನ್ತಿಕೇಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇನಾಕಾರೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಅಫಸ್ಸಕಸ್ಸ ಕಾಲಕಿರಿಯಾತಿಆದೀನಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸೇಸಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ **ವಿಸಂ ಕಮೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದೀನಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಆನುಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯವಾರೇ ಸರೀರಪಕತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿಆನುಭಾವೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತೇನೇವ **ನ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ।

೭೩೩-೭೩೪. **ನ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ಅತ್ಥಿ ಸೋ ನಿಯಾಮೋ**ತಿ ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಪಞ್ಹೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೋ ನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗೀತಿಆದಿ ಸಕವಾದಿನಾ "ನಿಯಾಮೇ ಅಸನ್ತೇಪಿ ಮರಣಸಮಯೇನೇವ ಮರತಿ, ನಾಸಮಯೇನಾ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ನಿಯಾಮಾಭಾವೇನ ಕಾಲಕಿರಿಯಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ ಭವೇಯ್ಯ। ತತೋ "ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಚವತಿ, ನ ಉಪಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಸುತ್ತವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾ। ಯಥಾ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಕಾಲಕಿರಿಯಾ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾಪೀತಿ।

ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೫. ಇದಾನಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಭಾವನಾ ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತಿಪಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಪಿ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ನಾಮ। ಇತಿ ದ್ವೇ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಲೋಕಿಯಾ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾ ಹೋತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಅರಿಯಾನಂ, ಸಾ ಚ ನಾಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾ। ಇಮಂ ಪನ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಅತ್ಥಿ, ನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೭೩೬. **ಇಧಾಪಿ ಅಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಇಧ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಸಮಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಿತಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ, **ತತ್ರಾಪಿ** ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇನೇವ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಂ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೇನ ಛಲೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಇಧ ವಾ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಸಞ್ಞಿತಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ। ತತ್ರಾಪಿ ಇತೋ ಚುತಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಮೇವ ತಸ್ಮಾಪಿ ಇಮಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾ ಲದ್ಧಿ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೭. ಇದಾನಿ ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ ನಾಮ ಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞೋ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅನಾರಮ್ಮಣೋತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಞ್ಞಂ**

ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ, ಫಸ್ಸಾದಿತೋಪಿ ಅಞ್ಞೇನ ಫಸ್ಸೂಪಚಯಾದಿನಾ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅಞ್ಞೋ ಫಸ್ಸೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೭೩೮-೭೩೯. **ಕಮ್ಮೇನ ಸಹಜಾತೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಕುಸಲೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಪರತೋ **ಅಕುಸಲೋ**ತಿಪಞ್ಹೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೭೪೦. **ಸಾರಮ್ಮಣೋ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಏಕನ್ತಂ ಅನಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಇಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನ**ನ್ತಿ ಯದಾ ಚಿತ್ತಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಕಮ್ಮಂ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ವಾ ಪಚ್ಚತ್ತಂ, ಚಿತ್ತೇ ಭಿಜ್ಜಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಭಿಜ್ಜತಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚ।

೭೪೧. **ಕಮ್ಮಮ್ಹಿ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ**ತಿ ಕಮ್ಮೇ ಸತಿ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ, ಕಮ್ಮೇ ವಾ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ, ಕಮ್ಮೂಪಚಯತೋವ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಕಮ್ಮೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಯಾವ ಅಂಕುರುಪ್ಪಾದಾ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಯಾವ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದಾ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ ತಿಟ್ಠತೀತಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ತಞ್ಞೇವ ಕಮ್ಮಂ, ಸೋ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ, ಸೋ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಮ್ಹಿ ಕಮ್ಮೂಪಚಯೋ, ಸೋ ಚ ಯಾವ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ ನಂ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಏಕತ್ತಂ ಪುಚ್ಛತಿ **ವಿಪಾಕೋ ಸಾರಮ್ಮಣೋ**ತಿ ಇದಂ ವಿಪಾಕೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಬದ್ಧೋಯೇವಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಪನ ಲದ್ಧಿವಸೇನೇಕಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಏಕಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪಟಿಲೋಮೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಪನ್ನರಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

ತತಿಯಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೧೬. ಸೋಳಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ನಿಗ್ಗಹಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೩-೭೪೪. ಇದಾನಿ ನಿಗ್ಗಹಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಲೋಕೇ ಬಲಪ್ಪತ್ತಾ ವಸೀಭೂತಾ, ತೇ ಯದಿ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯುಂ, ಕಾ ತೇಸಂ ಬಲಪ್ಪತ್ತಿ, ಕೋ ವಸೀಭಾವೋ। ಬಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪನ ವಸೀಭಾವೇನ ಚ ಅದ್ಧಾ ತೇ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಪರೋ ಪರಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ** ಸಂಕಿಲೇಸಾಪತ್ತಿತೋ ನಿವಾರೇತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ। ಪಗ್ಗಹಕಥಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಿಗ್ಗಹಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೭-೭೪೮. ಇದಾನಿ ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ''ಬಹೂನಂ ವತ ನೋ ಭಗವಾ ಸುಖಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಹತ್ತಾ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೮) ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರೋ ಪರಸ್ಸ ಸುಖಂ ಅನುಪ್ಪದೇತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ದುಕ್ಖಂ ಅನುಪ್ಪದೇತೀತಿ** ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ತಾದಿಸಂ ಸುತ್ತಪದಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಅತ್ತನೋ ಸುಖ**ನ್ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇ ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಪರಸ್ಸ ವಾ, ತಂ ಅನುಪ್ಪದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಯಂ ತಸ್ಸೇವ, ಕಿಂ ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪದಾನಂ ನಾಮಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನೇವತ್ತನೋ**ತಿಆದಿಪಞ್ಹೇ ಪನ ಯಂ ಏವರೂಪಂ, ನ ತಂ ಅನುಪ್ಪದಿನ್ನಂ ನಾಮ ಭವಿತುಮರಹತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ನೋ ಚ ವತ ರೇ**ತಿತಾದಿಸಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ವುತ್ತಂ। **ಸುಖಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಹತ್ತಾ**ತಿವಚನಂ ಭಗವತೋ ಪರೇಸಂ ಸುಖುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಅನ್ನಾದೀನಂ ವಿಯ ಸುಖಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪದಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಅಧಿಗಯ್ಹಮನಸಿಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೯-೭೫೩. ಇದಾನಿ ಅಧಿಗಯ್ಹ ಮನಸಿಕಾರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದುವಿಧೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ನಯತೋ ಚ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಏಕಸಙ್ಖಾರಸ್ಸಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ದಿಟ್ಠಾಯ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ಅವಸೇಸೇಸು ನಯತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಹೋತಿ। ಅತೀತೇ ಪನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ನ ಅನಾಗತೇ ಮನಸಿಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅತೀತಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಹೋತಿ । ತತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ತೇ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖಣೇ ಮನಸಿಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ''ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ''ತಿಆದಿವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ''ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ನಾಮ ಅಧಿಗಯ್ಹ ಅಧಿಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಏಕತೋ ಮನಸಿಕರೋತೀ''ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾಪರಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ।

ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಏಕತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ತೇ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ತಮ್ಪಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂಚಿತ್ತತಾಯ ಚೋದೇತುಂ **ತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಏವಂಲಕ್ಖಣಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಞಾತತ್ತಾ ಪನ ತಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಞಾತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ವಾ ತಞ್ಞೇವ

ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಪಞ್ಹದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತೇನ ಫಸ್ಸೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ತಥಾರೂಪಂ ಸುತ್ತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೇವ। ಅತೀತಾದಿಪಞ್ಹೇಸು ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ। **ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿಆದಿವಚನಂ ನಯತೋ ದಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಆರಮ್ಮಣತೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಅಧಿಗಯ್ಹಮನಸಿಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ರೂಪಂ ಹೇತೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೫೪-೭೫೬. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ಹೇತೂತಿ ಕಥಾನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಹೇತೂ**ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾದಿನೋ ಹೇತುಹೇತುಸ್ಸಾಪಿ ನಾಮಂ, ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸಾಪಿ। ಇಮಂ ಪನ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ “ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಹೇತೂ”ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅವಿಸೇಸೇನೇವ ರೂಪಂ ಹೇತೂತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಅಲೋಭೋ ಹೇತೂ**ತಿ ಕಿಂ ತೇ ರೂಪಂ ಅಲೋಭಸಙ್ಖಾತೋ ಹೇತೂತಿ ಪುಚ್ಛತಿ, ಇತರೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಂ ಉಪಾದಾಯಹೇತೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಹೇತುಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಮೂಲಟ್ಠೇನ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ರೂಪಂ ಹೇತೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭೫೭-೭೫೯. ಸಹೇತುಕಕಥಾಯಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ರೂಪಂ ಸಹೇತುಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ರೂಪಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೬೦-೭೬೪. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ “ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಮ್ಪೀ”ತಿವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿರೂಪಂ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಮ್ಪೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ರೂಪಂ ಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಯದಿ ತೇ ರೂಪಂ ಕುಸಲಂ, ಏವಂವಿಧೇನ ಅನೇನ ಭವಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಆದಿಮಾಹ। ಪರತೋ ಅಕುಸಲಪಞ್ಹೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ರೂಪಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ರೂಪಂ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೬೫-೭೬೭. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ವಿಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಯದಿ ತೇ ರೂಪಂ ವಿಪಾಕೋ, ಏವಂವಿಧೇನ ಅನೇನ ಭವಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸುಖವೇದನೀಯ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ರೂಪಂ ವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ರೂಪಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೮-೭೭೦. ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ರೂಪಂ, ತಂ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಂ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಕತತ್ತಾ ರೂಪೇನ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ರೂಪಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೧-೭೭೫. ಇದಾನಿ ರೂಪರಾಗೋ ರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಅರೂಪರಾಗೋ ಅರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋತಿ ಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗೇಹಿಪಿ ರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತತ್ಥ "ರೂಪಧಾತುಂ ಅನುಸೇತಿ, ಅರೂಪಧಾತುಂ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಪದಂ ವಿಸೇಸೋ। ಸಾ ಚ ಲದ್ಧಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚ। ಅಯಂ ಅನ್ಧಕಾನಂಯೇವಾತಿ।

ರೂಪರಾಗೋ ರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಅರೂಪರಾಗೋ ಅರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಸೋಳಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೭. ಸತ್ತರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಪುಞ್ಞೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೬-೭೭೯. ಇದಾನಿ ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಪುಞ್ಞೂಪಚಯೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಅರಹತೋ ದಾನಸಂವಿಭಾಗಚೇತಿಯವನ್ದನಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಪುಞ್ಞೂಪಚಯೋತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ''ಅರಹಾ ನಾಮ ಪಹೀನಪುಞ್ಞಪಾಪೋ, ಸೋ ಯದಿ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಪಾಪಮ್ಪಿ ಕರೇಯ್ಯಾ''ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅಪುಞ್ಞೂಪಚಯೋ**ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಿರಿಯಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಅರಹತೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ದಾನಂ ದದೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇನ ದಾನಾದಿಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಸಕವಾದೀ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇತರೋ ಚಿತ್ತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಕಿರಿಯಾಪವತ್ತಿಮತ್ತದಸ್ಸನೇನೇವ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತಿ। ಸಾ ಪನ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾ ಹೋತೀತಿ।

ಅತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಪುಞ್ಞೂಪಚಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ನತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಅಕಾಲಮಚ್ಚೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೦. ಇದಾನಿ ನತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಅಕಾಲಮಚ್ಚೂತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ''ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಞ್ಚೇತನಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕತಾನಂ ಉಪಚಿತಾನಂ ಅಪಟಿಸಂವೇದಿತ್ವಾ ಬ್ಯನ್ತೀಭಾವಂ ವದಾಮೀ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೧೭) ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ''ಅರಹತಾ ನಾಮ ಸಬ್ಬಕಮ್ಮವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದಯಿತ್ವಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ, ಅರಹತೋ ಅಕಾಲಮಚ್ಚೂ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ''ಸಚೇ ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿ ಅಕಾಲಮಚ್ಚು, ಅರಹನ್ತಘಾತಕೇನ ನಾಮ ನ ಭವಿತಬ್ಬ''ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ನತ್ಥಿ ಅರಹನ್ತಘಾತಕೋ**ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚೇವ ತಾದಿಸಾನಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೭೮೧. **ವಿಸಂ ನ ಕಮೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ''ಯಾವ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಕಮ್ಮಂ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ತಾವ ನ ಕಮತೀ''ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ।

೭೮೨. **ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - ಸಞ್ಚೇತನಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕತಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಅಪಟಿಸಂವೇದಿತ್ವಾ ಅವಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನನುಭವಿತ್ವಾ ಬ್ಯನ್ತೀಭಾವಂ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಪರಿವಟುಮಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಭಾವಂ ನ ವದಾಮಿ, ತಞ್ಚ ಖೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾನಂ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ, ನ ತತೋ ಪರಂ, ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ನ ತತೋ ಪರಂ, ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಾನಂ ಯದಾ ವಿಪಾಕೋಕಾಸಂ ಲಭನ್ತಿ, ತಥಾರೂಪೇ ಅಪರಾಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಸಂಸಾರಪವತ್ತೇ ಸತಿ ಲದ್ಧವಿಪಾಕವಾರೇ ಕಮ್ಮೇ ನ ವಿಜ್ಜತೇಸೋ ಜಗತಿಪ್ಪದೇಸೋ, ಯತ್ಥಟ್ಠಿತೋ ಮುಚ್ಚೇಯ್ಯ ಪಾಪಕಮ್ಮಾತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯದೇತಂ ''ಅಲದ್ಧವಿಪಾಕವಾರಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅವಸ್ಸಂ ಅರಹತೋ ಪಟಿಸಂವೇದಿತಬ್ಬ''ನ್ತಿ ಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ''ನತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಅಕಾಲಮಚ್ಚೂ''ತಿ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ಕತಂ, ತಂ ದುಕ್ಕಟಮೇವಾತಿ।

ನತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಅಕಾಲಮಚ್ಚೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೩. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ “ಕಮ್ಮುನಾ ವತ್ತತಿ ಲೋಕೋ”ತಿ ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ “ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸವಿಪಾಕವಟ್ಟಂ ಕಮ್ಮತೋವ ಹೋತೀ”ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ , ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರಾಜಗಿರಿಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಿದ್ಧತ್ಥಿಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಬ್ಬಮಿದನ್ತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮತೋ ಆಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮತೋತಿ** ಆಹ। ಇತರೋ ಯದಿ ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮತೋವ ನಾಮ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕೋಯೇವ ಸಿಯಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತೂತಿ** “ಯದಿ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮತೋ, ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತುನಾ ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಇತರೋ ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತುವಾದಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೭೮೪. **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕತೋತಿ** “ಯದಿ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮತೋ, ಯಂ ಅತೀತಭವೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ, ತಮ್ಪಿ ಪುರಿಮತರೇ ಭವೇ ಕಮ್ಮತೋತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ತೇ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕತೋ ಆಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಬೀಜತೋ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪವತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಂ ಪುಟ್ಠೋ ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬೀಜಸ್ಸ ಪುರಿಮಬೀಜತೋ ವಿಯ ಪುರಿಮಕಮ್ಮತೋ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಾಣಂ ಹನೇಯ್ಯಾತಿಆದಿ** “ಯದಿ ಸಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕತೋ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇನೇವ ಕರೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಪಿ ಪುರಿಮಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಪಾಕೋಯೇವಾತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ “ಯದಿ ತೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಸಫಲೋ ಆಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಸಫಲೋತಿ** ಆಹ। ಇತರೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಕಾದಿಭಾವತೋ ಸಫಲತಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪನ ಇದಂ ನಾಮ ಫಲನ್ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಸಫಲೋತಿ** ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮವಸೇನ ದಾನಫಲಂ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಕಮ್ಮುನಾ ವತ್ತತೀತಿ** ಸುತ್ತಂ “ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಅಕಮ್ಮವಾದಿತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ “ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಕಮ್ಮವಾದಿತಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ದೀಪೇತಿ। ನ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೬-೭೮೭. ಇದಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ದುಕ್ಖಂ - ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ, ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಞ್ಚ। ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತಾಯ ದುಕ್ಖಂ, ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ “ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖ”ನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ। ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ “ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ, ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಮೇವ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಇತರ”ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ, ತೇಸಂ ಇತರಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಞ್ಞೇವಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಯಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ ‘ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖ’ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇನೇವ ತೇನ ಅನಿಚ್ಚೇನ ಭವಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಞ್ಞೇವ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿಮಾಹ**। **ನನು ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ** ನನು ಪಥವೀಪಬ್ಬತಪಾಸಾಣಾದಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೮೮. **ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಞ್ಞೇವ ದುಕ್ಖನ್ತಿ** ಪಞ್ಹೇ **ಆಮನ್ತಾತಿ** ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಉಣ್ಹಕಾಲಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಗ್ಗಿ ಸೀತಕಾಲೇ ಚ ವಾತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ನಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ಭೋಗವಿನಾಸಾದಯೋ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ। ತಸ್ಮಾ ವಿನಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಪನ ಅನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಿಣಕಟ್ಠಾದಿನಿರೋಧೋ ವಾ ಉತುಬೀಜಾದಿನಿರೋಧೋ ವಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚೇವ

ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ, ಇತರಂ ಪನ ದುಕ್ಖಮೇವಾತಿ ಇದಂ ನಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಯಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸಾತಿ**ಆದಿವಚನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಸಕವಾದಿನಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ। "ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಪನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸ ದುಕ್ಖಭಾವಂ ಪಟಿಸೇಧೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೯-೭೯೦. ಇದಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯಸ್ಮಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ 'ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾ'ತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಅವಸೇಸಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಏವಂ ಸಮುದಯಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋಪೀತಿ** ಆಹ। ಇತರೋ ಹೇತುಲಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಪವತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ತೀಣೇವಾತಿ** ಪಞ್ಹೇಸು ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೧-೭೯೨. ಇದಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಪರಮತ್ಥತೋ ಮಗ್ಗಫಲಾನೇವ ಸಙ್ಘೋ, ಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಸಙ್ಘೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಚ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಮಹಾಪುಞ್ಞವಾದೀಸಙ್ಖಾತಾನಂ ವೇತುಲ್ಲಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಸಙ್ಘೋ ನ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹೇಯ್ಯ, ನ ನಂ ಸತ್ಥಾ ಆಹುನೇಯ್ಯಾತಿಆದೀಹಿ ಥೋಮೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ನನು ಸಙ್ಘೋ ಆಹುನೇಯ್ಯೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। **ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾನಂ ದೇನ್ತೀತಿ** "ಯೇ ತೇ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದೇನ್ತಿ, ತೇ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇಸು ಅಸತಿ ಕಸ್ಸ ದದೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಆಹುತಿಂ ಜಾತವೇದೋ ವಾತಿ** ಸುತ್ತಂ ಪರಸಮಯತೋ ಆಗತಂ। ತತ್ಥ **ಮಹಾಮೇಘನ್ತಿ** ಮೇಘವುಟ್ಠಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ವುಟ್ಠಿಞ್ಹಿ ಮೇದನೀ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಮೇಘಮೇವ। ಮಗ್ಗೋ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ "ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಸಙ್ಘೋ"ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ವದತಿ, ನ ಚ ಮಗ್ಗಫಲಾನೇವ ಸಙ್ಘೋ। ಮಗ್ಗಫಲಪಾತುಭಾವಪರಿಸುದ್ಧೇ ಪನ ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಙ್ಘೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೩-೭೯೪. ಇದಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಮಗ್ಗಫಲಾನೇವ ಸಙ್ಘೋ ನಾಮ, ನ ಚ ತಾನಿ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಆಹುನೇಯ್ಯೋತಿ**ಆದಿ "ಯದಿ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ, ನ ನಂ ಸತ್ಥಾ ಏವಂ ಥೋಮೇಯ್ಯಾ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಸೋಧೇತೀತಿ** ಮಹಪ್ಫಲಂ ಕರೋತಿ। ಸಙ್ಘಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಪ್ಪಂ ದಿನ್ನಂ ಬಹು ಹೋತಿ, ಬಹು ದಿನ್ನಂ ಬಹುತರಂ। **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾತಿ** ದಕ್ಖಿಣಾರಹಾ ದಕ್ಖಿಣಾಯ

ಅನುಚ್ಛವಿಕಾ, ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತುಂ ಸಮತ್ಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಕ್ಖಿಣಂ ಆರಾಧೇನ್ತೀ**ತಿ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಅಪ್ಪಮತ್ತಿಕಾಯಪಿ ದಕ್ಖಿಣಾಯ ಮಹನ್ತಂ ಫಲಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ಭುಞ್ಜತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೫-೭೯೭. ಇದಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ಭುಞ್ಜತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ''ಮಗ್ಗಫಲಾನೇವ ಸಙ್ಘೋ ನಾಮ, ನ ಚ ತಾನಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಭುಞ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ಭುಞ್ಜತಿ, ಪಿವತಿ, ಖಾದತಿ, ಸಾಯತೀ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ''ಯದಿ ಸಙ್ಘೋ ನ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ, ಸಙ್ಘಭತ್ತಾದಿಕರಣಂ ನಿರತ್ಥಕಂ ಭವೇಯ್ಯಾ''ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ನನು ಅತ್ಥಿ ಕೇಚಿ ಸಙ್ಘಭತ್ತಾನಿ ಕರೋನ್ತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಗಣಭೋಜನ**ನ್ತಿಆದಿ ''ಯದಿ ಸಙ್ಘೋ ನ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ, ಕಸ್ಸ ಗಣಭೋಜನಾದೀನಿ ಸಿಯು''ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಅಟ್ಠ ಪಾನಾನೀ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ''ಯದಿ ಸಙ್ಘೋ ನ ಪಿವೇಯ್ಯ, ಕಸ್ಸೇತಾನಿ ಪಾನಾನಿ ಸತ್ಥಾ ಅನುಜಾನೇಯ್ಯಾ''ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘೋ ಭುಞ್ಜತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೮-೭೯೮. ಇದಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ''ಮಗ್ಗಫಲಾನೇವ ಸಙ್ಘೋ ನಾಮ, ನ ಚ ಸಕ್ಕಾ ತೇಸಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದಾತುಂ, ನ ಚ ತೇಹಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಿತುಂ, ನಾಪಿ ತೇಸಂ ದಾನೇನ ಕೋಚಿ ಉಪಕಾರೋ ಇಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲ''ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಆಹುನೇಯ್ಯೋ**ತಿಆದಿ ''ಯದಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲಂ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ನಂ ಸತ್ಥಾ ಏವಂ ಥೋಮೇಯ್ಯಾ''ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೯. ಇದಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ''ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಲೋಕಾನುವತ್ತನತ್ಥಂ ಪನ ಪರಿಭುಞ್ಜಮಾನಂ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿರುಪಕಾರತ್ತಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತಸ್ಮಿಂ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲ''ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಂಯೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ದ್ವಿಪದಾನಂ ಅಗ್ಗೋ**ತಿಆದಿ ''ಮನುಸ್ಸದುಸ್ಸೀಲೇಪಿ ದಾನಂ ಸಹಸ್ಸಗುಣಂ ಹೋತಿ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಏವರೂಪೇ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲೇ''ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೦-೮೦೧. ಇದಾನಿ ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ‘‘ಯದಿ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತೋ ದಕ್ಖಿಣಾ ವಿಸುಜ್ಝೇಯ್ಯ, ಮಹಪ್ಫಲಾ ಭವೇಯ್ಯ। ದಾಯಕೇನ ದಾನಂ ದಿನ್ನಂ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋತಿ ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಪರಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞೋ ಕರೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇಯ್ಯ। ತಸ್ಮಾ ದಾಯಕತೋವ ದಾನಂ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ನೋ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತೋ, ದಾಯಕಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ ವಿಪಾಕದಾಯಿಕಾ ಹೋತೀ’’ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಆಹುನೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದಿ ‘‘ಯದಿ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತೋ ದಾನಂ ನ ವಿಸುಜ್ಝೇಯ್ಯ, ಕಿಮಸ್ಸ ಆಹುನೇಯ್ಯಾದಿಭಾವೋ ಕರೇಯ್ಯಾ’’ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಕೋ**ತಿ ಯದಿ ದಾಯಕಸ್ಸ ದಾನಚೇತನಾ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಕತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಯುತ್ತರೂಪಂ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಸ ಪನ ದಾನಚೇತನಾ ಪರಿಸುದ್ಧಾ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸಙ್ಖಾತಂ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮಹಾವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಚೋದನಾ ಏಸಾ ‘‘ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತೋ ದಾನಂ ವಿಸುಜ್ಝತೀ’’ತಿ।

ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಸತ್ತರಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೮. ಅಟ್ಠಾರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೧-೮೦೩. ಇದಾನಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ''ತಥಾಗತೋ ಲೋಕೇ, ಜಾತೋ ಲೋಕೇ ಸಂವಡ್ಢೋ, ಲೋಕಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ವಿಹರತಿ ಅನುಪಲಿತ್ತೋ ಲೋಕೇನಾ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೯೪) ಸುತ್ತಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ''ಭಗವಾ ತುಸಿತಭವನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ತತ್ಥೇವ ವಸತಿ, ನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ನಿಮ್ಮಿತರೂಪಮತ್ತಕಂ ಪನೇತ್ಥ ದಸ್ಸೇತೀ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ವೇತುಲ್ಲಕಾನಂಯೇವ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಪುಟ್ಠೋಕಾಸೇನ ಚೇವ ಸುತ್ತಸಾಧನೇನ ಚ ಸಞ್ಞಾಪೇತುಂ **ನನು ಅತ್ಥೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಲೋಕೇ ಜಾತೋ**ತಿ ಪರವಾದೀ ತುಸಿತಪುರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ಸತ್ಥಾರಾ ಪನೇತಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಞ್ಞೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಲೋಕಂ ವುತ್ತಂ। **ಲೋಕಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ**ತಿ ಪರವಾದೀ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾತಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವದತಿ, ಸತ್ಥಾ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಲೋಕಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ವಿಹಾಸಿ। **ಅನುಪಲಿತ್ತೋ ಲೋಕೇನಾ**ತಿ ಪರವಾದೀ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇನ ಅನುಪಲಿತ್ತತಂವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ, ಸತ್ಥಾ ಪನ ಲೋಕಧಮ್ಮೇಸು ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅನುಪಲಿತ್ತೋ ವಿಹಾಸಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೪-೮೦೬. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ''ತುಸಿತಪುರೇ ಠಿತೋ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಾಯ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿತಂ ಪೇಸೇಸಿ, ತೇನ ಚೇವ ತಸ್ಸ ಚ ದೇಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದೇನ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ನ ಬುದ್ಧೇನ ಭಗವತಾ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವೇತುಲ್ಲಕಾನಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ''ಯದಿ ತೇನ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ಸ್ವೇವ ಸತ್ಥಾ ಭವೇಯ್ಯಾ''ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅಭಿನಿಮ್ಮಿತೋ ಜಿನೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಥಾ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಕರುಣಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೭-೮೦೮. ಇದಾನಿ ಕರುಣಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಿಯಾಯಿತಾನಂ ವತ್ಥೂನಂ ವಿಪತ್ತಿಯಾ ಸರಾಗಾನಂ ರಾಗವಸೇನ ಕರುಣಾಪತಿರೂಪಿಕಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ''ರಾಗೋವ ಕರುಣಾ ನಾಮ, ಸೋ ಚ ಭಗವತೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಕರುಣಾ''ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ''ಕರುಣಾ ನಾಮೇಸಾ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸತಾಯ ಚೇವ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಚ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿತಾಯ ಚ ಏಕಾದಸಾನಿಸಂಸತಾಯ ಚ ಮೇತ್ತಾದೀಹಿ ಸಮಾನಜಾತಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಭಗವತೋ ಕರುಣಾ ನತ್ಥಿ, ಮೇತ್ತಾದಯೋಪಿಸ್ಸ ನ ಸಿಯು''ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ನತ್ಥಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಮೇತ್ತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಕಾರುಣಿಕೋ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ತಥಾರೂಪಂ ವೋಹಾರಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಕರುಣಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಗನ್ಧಜಾತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೯. ಇದಾನಿ ಗನ್ಧಜಾತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಬುದ್ಧೇ ಭಗವತಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಪೇಮವಸೇನ "ಭಗವತೋ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವೋ ಅಞ್ಞೇ ಗನ್ಧಜಾತೇ ಅತಿವಿಯ ಅಧಿಗಣ್ಹಾತಿ, ನತ್ಥಿ ತತೋ ಚ ಸುಗನ್ಧತರಂ ಗನ್ಧಜಾತ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಗನ್ಧಜಾತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಏಕಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೦-೮೧೧. ಇದಾನಿ ಏಕಮಗ್ಗಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಬುದ್ಧೇ ಭಗವತಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಪೇಮವಸೇನೇವ "ಭಗವಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹುತ್ವಾ ಸಕದಾಗಾಮೀ, ಸಕದಾಗಾಮೀ ಹುತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮೀ, ಅನಾಗಾಮೀ ಹುತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸಿ, ಏಕೇನೇವ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಫಲಾನಿ ಸಚ್ಛಾಕಾಸೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಚತೂಹಿ ಫಲೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಏಕತೋ ಸಮೋಧಾನವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಚತುನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿಆದಿ "ಕತರಮಗ್ಗೇನ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ತೇನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಪಹಾನಾಭಾವವಸೇನ ಚೋದೇತಿ। **ಭಗವಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಬುದ್ಧಭೂತಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪರತೋ ಪಞ್ಹದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಏಕಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೩-೮೧೬. ಇದಾನಿ ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೯೨೩-೯೩೪) ಇಮಂ ಪಟಿಪಾಟಿದೇಸನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಪ್ಪವತ್ತಿಂ ವಿನಾವ ಝಾನಾ ಝಾನಂ ಸಙ್ಕಮತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ತೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಮೇವ ಸಙ್ಕಮತಿ, ಪಠಮತೋ ತತಿಯಂ, ದುತಿಯತೋ ಚತುತ್ಥಮ್ಪಿ ಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಪಠಮಾ ಝಾನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಯಾ ಪಠಮಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಪಠಮತೋ ಅನನ್ತರಂ ದುತಿಯಂ, ದುತಿಯಾದೀಹಿ ವಾ ತತಿಯಾದೀನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಏಕಾವಜ್ಜನೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಕಾಮೇ ಆದೀನವತೋ**ತಿ ಪಠಮಂ ಕಾಮೇ ಆದೀನವತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಝಾನಕ್ಖಣೇ ಪನೇಸ ನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ತಞ್ಞೇವ ಪಠಮ**ನ್ತಿ "ಯದಿ ಪುರಿಮಜವನತೋ ಪಚ್ಛಿಮಜವನಂ ವಿಯ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಭಾವಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ತಞ್ಞೇವ ತಂ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀ**ತಿಆದೀಹಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಝಾನಾನಂ ದೇಸಿತಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಅನನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೭-೮೧೮. ಇದಾನಿ ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಸಮಯೇ "ಪಞ್ಚಕನಯೇ ಪಞ್ಚ ಝಾನಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ, ಕೇವಲಂ ತಯೋ ಸಮಾಧೀ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ"ತಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನೋ ಓಕಾಸಂ ಅಜಾನನ್ತಾನಂ "ಪಠಮಸ್ಸ ಚ ದುತಿಯಸ್ಸ ಚ ಝಾನಸ್ಸ ಅನ್ತರೇ ಝಾನನ್ತರಿಕಾ ನಾಮ ಏಸಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾನಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಝಾನಮ್ಪಿ ಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಫಸ್ಸಾದಯೋಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಝಾನನ್ತರಿಕಾ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ, ಫಸ್ಸನ್ತರಿಕಾದೀಹಿಪಿ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ಅತ್ಥಿ ಫಸ್ಸನ್ತರಿಕಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ ।

ದುತಿಯಸ್ಸ ಚ ಝಾನಸ್ಸಾತಿ "ಯದಿ ಝಾನನ್ತರಿಕಾ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ, ದುತಿಯತತಿಯಾದೀನಿಪಿ ಝಾನಾನೇವ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಅನ್ತರಿಕಾಯ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಕೇವಲಂ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚ। **ಪಠಮಸ್ಸ ಚಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೮೧೯. **ಸವಿತಕ್ಕೋ ಸವಿಚಾರೋ**ತಿಆದಿ "ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸಮಾಧೀನಂ ಸಮಾಧಿಭಾವೇ ಸಮಾನೇ ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋವ ಸಮಾಧಿ ಝಾನನ್ತರಿಕೋ, ನ ಇತರೋತಿ ಕೋ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸಹೇತೂ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೮೨೦-೮೨೧. **ದ್ವಿನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಪಠಮದುತಿಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ "ತೇಸಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂಯೇವ ಅನ್ತರೇ ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ ಝಾನನ್ತರಿಕೋ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ನಿರುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ತಿಣ್ಣಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಿ ನ ಯುತ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ । **ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ ಪಠಮಂ ಝಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಕ್ಕನಯವಸೇನ ಪುಚ್ಛತಿ। ಸಕವಾದೀ ತಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನನು ತಯೋ ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ತೇಸು ತೀಸು ಸಮಾಧೀಸು ದ್ವೇ ಸಮಾಧೀ ಝಾನಾನೇವ, ನ ಝಾನನ್ತರಿಕಾ, ಏವಂ ಇತರೇನಪಿ ಝಾನೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಝಾನನ್ತರಿಕಾಯಾತಿ।

ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಸಮಾಪನ್ನೋ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೨-೮೨೫. ಇದಾನಿ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯಸ್ಮಾ ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸದ್ದೋ ಕಣ್ಡಕೋ ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ, ಯದಿ ಚ ಸಮಾಪನ್ನೋ ತಂ ನ ಸುಣೇಯ್ಯ, ಕಥಂ ಕಣ್ಡಕೋ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಸದ್ದಂ, ಸುಣಾತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದಿ "ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ತಾವ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಯದಿ ಸೋ ಸದ್ದಂ ಸುಣೇಯ್ಯ, ರೂಪಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸದ್ದೋ ಕಣ್ಡಕೋ**ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪಕರತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಓಳಾರಿಕೇನ ಹಿ ಸದ್ದೇನ ಸೋತೇ ಘಟ್ಟಿತೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಂ। **ದುತಿಯಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ "ಯಥಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಕಣ್ಡಕೋ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸದ್ದಸ್ಸವನಮ್ಪೀ"ತಿ ಬೋಧನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸಮಾಪನ್ನೋ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಚಕ್ಖುನಾರೂಪಂಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೬-೮೧೭. ಇದಾನಿ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಪಸಾದಚಕ್ಖುಮೇವ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ , ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯದಿ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ರೂಪೇನ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾತೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪೇನ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಆಹ। ಇತರೋ ರೂಪಾಯತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಚಕ್ಖುಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಟಿವಿಜಾನಾತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಪಸ್ಸತೀತಿ ಹಿ ಮಯಂ ಪಟಿಜಾನನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾಮ, ನ ಚಕ್ಖೂಪಸಂಹಾರಮತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ವದೇಹಿ ತಾವ "ಕಿಂ ತೇ ಚಕ್ಖುಮಾ ರೂಪೇನ ರೂಪಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತೀ"ತಿ। ಇತರೋ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚೇವ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚ। ಅಥ ನಂ "ಏವಂ ಸನ್ತೇ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಹಿ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ ಲೇಸಂ ಅಲಭನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೇವ। **ಅತ್ಥಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಾ**ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಚಕ್ಖು ಪಟಿವಿಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಸ್ಸತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ತಸ್ಸಾಪಿ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಯಸ್ಮಾ ನ ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧಂ ಚಕ್ಖು, ನ ತಂ ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸೋತೇನ ಸದ್ದ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಸಸಮ್ಭಾರಕಥಾನಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಉಸುನಾ ವಿಜ್ಝನ್ತೋಪಿ "ಧನುನಾ ವಿಜ್ಝತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ "ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋಪಿ।

ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಅಟ್ಠಾರಸಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೯. ಏಕೂನವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೮-೮೩೧. ಇದಾನಿ ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಪಹಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಪಹೀನಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಚ ಅತೀತಾಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಅನಾಗತಾಪಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತೀತೇಪಿ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ಅನಾಗತೇಪಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಪೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತೀತೇ**ತಿಆದಿಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ । ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ನತ್ಥಿ ಕಿಲೇಸೇ ಜಹತೀ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪರವಾದಿಸ್ಸ ಪಞ್ಹೇ ಯಸ್ಮಾ ಕಚವರಂ ಪಜಹನ್ತಸ್ಸ ಕಚವರೇ ಛಡ್ಡನವಾಯಾಮೋ ವಿಯ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹನ್ತಸ್ಸ ನ ಅತೀತಾದಿಭೇದೇಸು ಕಿಲೇಸೇಸು ವಾಯಾಮೋ ಅತ್ಥಿ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಪವತ್ತಿತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪಹೀನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ತೇನ ಹಿ ಅತೀತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀ**ತಿಆದಿ ಪನ ಯಸ್ಮಾ "ನತ್ಥಿ ಕಿಲೇಸಪಜಹನಾ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಅತೀತಾದಿಭೇದೇ ಪಜಹತೀತಿ ಛಲೇನ ವುತ್ತಂ।

ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಸುಞ್ಞತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೩೨. ಇದಾನಿ ಸುಞ್ಞತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಸುಞ್ಞತಾ**ತಿ ದ್ವೇ ಸುಞ್ಞತಾ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। ತೇಸು ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ತಾವ ಏಕಚ್ಚಂ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಮೇವ। ಇಮಂ ಪನ ವಿಭಾಗಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಸುಞ್ಞತಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಅನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತರಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। "ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ"ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಆಭತನ್ತಿ? ಅವಿಭಜ್ಜವಾದೀವಾದೇ ದೋಸಾರೋಪನತ್ಥಂ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾ "ಏಕದೇಸೇನೇವ ಸುಞ್ಞತಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸಾರೋಪನತ್ಥಂ "ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತ"ನ್ತಿ ಆಭತಂ। ಇತರೋ ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ನ ಅನಿಚ್ಚೋ**ತಿಆದಿ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಭಾವಾಪತ್ತಿದೋಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೮೩೩. **ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾ**ತಿ "ಯದಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾ ಅಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸುಞ್ಞತಾಯಪಿ ಸೇಸಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ**ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸುಞ್ಞತಾ ಸೇಸಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಕ್ಖನ್ಧಸುಞ್ಞತಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಪಟಿಲೋಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೮೩೪. **ಸುಞ್ಞಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಪರಸಮಯತೋ ಆಭತಂ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ತೇ ಚ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತಾತಿ ಸಾಸನಾವಚರಂ ಹೋತಿ, ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ನ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಸುಞ್ಞತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೫-೬೩೭. ಇದಾನಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಮ್ಪಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ ನಾಮಾತಿ ಸಕಸಮಯೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಯೇಸಂ ಪನ ತಥಾ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಕಿಲೇಸಪಹಾನಞ್ಚೇವ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಯಥಾ ಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೭-೬೪೦. ಇದಾನಿ ಪತ್ತಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯಂ ಯಂ ಪಟಿಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭೋ ಪತ್ತಿ ನಾಮ। ಸಾ ಚ ಅಸಙ್ಖತಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ । **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದಿ ಯಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪತ್ತಿ ಅಸಙ್ಖತಾತಿ ಮಞ್ಞತಿ, ತಂ ಪಕಾಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಕವಾದೀ "ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ಪತ್ತಿಯಾ ರೂಪಾದಿಭಾವಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ। ನ ಹಿ ಪತ್ತಿ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥಿ, ನ ಪನ ಅಸಙ್ಖತಭಾವಂ ಅನುಜಾನಾತಿ। ಇತರೋ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಮತ್ತೇನೇವ ಅಸಙ್ಖತಾತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತಿ, ಸಾ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ತಥತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೧-೬೪೩. ಇದಾನಿ ತಥತಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ರೂಪಾದೀನಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ರೂಪಾದಿಸಭಾವತಾಸಙ್ಖಾತಾ ತಥತಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಸಾ ಚ ಸಙ್ಖತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅಸಙ್ಖತಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ , ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಪಾಕಟಮೇವಾತಿ।

ತಥತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೪-೬೪೭. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನವಜ್ಜಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ಇಟ್ಠಪಾಕಮ್ಪಿ। ಅನವಜ್ಜಂ ನಾಮ ಕಿಲೇಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ। ಅಯಂ ನಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಕುಸಲಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಭಜತಿ। ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ ನಾಮ ಆಯತಿಂ ಉಪಪತ್ತಿಪವತ್ತೇಸು ಇಟ್ಠಫಲನಿಪ್ಫಾದಕಂ ಪುಞ್ಞಂ। ಅಯಂ ನಯೋ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಆದಿಪದಮೇವ ಭಜತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅನವಜ್ಜಭಾವಮತ್ತೇನೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕುಸಲನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತೇಸಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಕುಸಲತಾಭಾವಂ ದೀಪೇತುಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೭. ಇದಾನಿ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ "ಸಕಿಂ ನಿಮುಗ್ಗೋ ನಿಮುಗ್ಗೋವ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೧೫) ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಅತ್ಥಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮತಾ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಮಾತುಘಾತಕೋ**ತಿಆದಿ "ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಚ ಮಾತುಘಾತಕಾದೀನಞ್ಚ ಸಮಾನೇ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೇ ಮಾತುಘಾತಕಾದೀಹಿಪಿ ತೇ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯತೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ "ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ ಸಂಸಾರಖಾಣುಕೋ ಭವನ್ತರೇಪಿ ನಿಯತೋವ ಇಮೇ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ"ತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ।

೮೪೮. **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿ "ಅಯಂ ನಿಯತೋ ವಾ ನೋ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ನುಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಪನ ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಆಸೇವನ್ತೋ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕನ್ತೋ, ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತೋ **ಪಹೀನಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಆರಬ್ಭ ಅಸಮುದಾಚಾರತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಪಹಾನಂ ನಾಮ ವಿನಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೋ ಏಕಮಗ್ಗೇನಾಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ **ಕತಮೇನಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಕುಸಲೇನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೮೪೯. **ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿ ದುತಿಯನಿಯಾಮುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇತರೋ ಯಸ್ಮಾ "ಯೇಪಿ ತೇ ಓಕ್ಕಲಾ ವಯಭಿಞ್ಞಾ ನತ್ಥಿಕವಾದಾ ಅಕಿರಿಯವಾದಾ ಅಹೇತುಕವಾದಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೩) ವಚನತೋ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ।

೮೫೦. ಅಥ ನಂ "ನ ಚ ನಾಮ ಸೋ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮೋ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯತಸ್ಸ ಹಿ ದುತಿಯನಿಯಾಮೋ ನಿರತ್ಥಕೋ। **ನುಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇ ಯಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ಗಹಿತಂ, ತದೇವ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಪಹೀನಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ವುತ್ತನಯೇನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಾರೇ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೮೫೧-೮೫೨. **ನ ವತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ನ ಪನ ಸೋ ಭವನ್ತರೇಪಿ ನಿಮುಗ್ಗೋವ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಹಿ ಭವೇ ಅಭಬ್ಬೋ ಸೋ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹಿತುನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಮುಜ್ಜತೀ**ತಿಆದಿ ವಚನಮತ್ತೇ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೩-೮೫೭. ಇದಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾ ಸದ್ಧಾ ಸದ್ಧಾ ಏವ ನಾಮ, ನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಥಾ ಲೋಕಿಯಂ ವೀರಿಯಂ…ಪೇ॰… ಸತಿ… ಸಮಾಧಿ… ಪಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞಾಯೇವ ನಾಮ, ನ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಞ್ಚೇವ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ । **ನತ್ಥಿ ಲೋಕಿಯಾ ಸದ್ಧಾ**ತಿಆದಿ ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕಿಯಾಪಿ ಸದ್ಧಾದಯೋವ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ನ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಿಯಾನಮ್ಪಿ ಸದ್ಧಾದೀನಞ್ಞೇವ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಿ ಲೋಕಿಯೋ ಮನೋ**ತಿಆದಿ ಯಥಾ ತೇ

ಲೋಕಿಯಾಪಿ ಮನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ, ಏವಂ ಲೋಕಿಯಾ ಸದ್ಧಾದಯೋಪಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಉಪಮಾಯ ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾವನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಏಕೂನವೀಸತಿಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೧೦. ವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೭-೮೬೧. ಇದಾನಿ ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಆನನ್ತರಿಯವತ್ಥೂನಿ ನಾಮ ಗರೂನಿ ಭಾರಿಯಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚಾಪಿ ತೇಸು ವತ್ಥೂಸು ವಿಕೋಪಿತೇಸು ಆನನ್ತರಿಕೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಕಮ್ಮಪಥಪ್ಪತ್ತಂ। ಯದಿ ಚ ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಸಿಯಾ, ಅವಸೇಸಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋಪಿ ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಭವೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಪಾಣಂ ಹನ್ತ್ವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಥಾರೂಪಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಮಾತುಘಾತಕೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ರೋಗಪಟಿಕಾರಾದಿಕಾಲೇ ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಘಾತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ನನು ಮಾತಾ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪಿತಾ**ತಿ ಪಞ್ಹೇಪಿ ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ವೋರೋಪಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸೇವ। ಏವಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಪನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಹಞ್ಚೀತಿ ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ಇತರಸ್ಸ। ತಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಮೇವ। ಪಿತುಘಾತಕಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಙ್ಘಭೇದಕೇ ಪನ ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಿಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಆನನ್ತರಿಕೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, "ಸಙ್ಘಂ ಸಮಗ್ಗಂ ಭೇತ್ವಾನ, ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಪುನ **ಸಬ್ಬೇ**ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ಸಕಪಕ್ಖೇ ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪರಪಕ್ಖೇ ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಧಮ್ಮಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಪಞ್ಹದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಧಮ್ಮವಾದಿಸ್ಸ ಆನನ್ತರಿಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಆಪಾಯಿಕೋ ನೇರಯಿಕೋ**ತಿ ಗಾಥಾಯಪಿ ಅಧಮ್ಮವಾದೀಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಇತರೋ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತಿ। ಸಾ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೬೨-೮೬೫. ಇದಾನಿ ಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಞಾಣಂ - ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ। ಲೋಕಿಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣಮ್ಪಿ; ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದಕಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಮ್ಪಿ ಫಲಞಾಣಮ್ಪಿ। ಇಮಂ ಪನ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ "ಸಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದಕಮೇವ ಞಾಣಂ ನ ಇತರಂ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಹೇತುವಾದಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿಆದಿ ಞಾಣವೇವಚನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇತಂ ದೀಪೇತಿ - ಯದಿ ತಸ್ಸ ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ಪಞ್ಞಾದಯೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ಅಥ ಪಞ್ಞಾದಯೋ ಅತ್ಥಿ, ಞಾಣಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಞ್ಞಾದೀನಂ ಞಾಣತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾತಿ। **ಪಠಮಂ ಝಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ದಾನಂ ದದೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣಸ್ಸ। **ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ದೀಪೇತಿ, ನ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವ ಞಾಣನ್ತಿ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ನಿರಯಪಾಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೬೬. ಇದಾನಿ ನಿರಯಪಾಲಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ “ನಿರಯೇ ನೇರಯಿಕಕಮ್ಮಾನೇವ ನಿರಯಪಾಲರೂಪವಸೇನ ವಧೇನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ನಿರಯಪಾಲಾ ನಾಮ ಸತ್ತಾ”ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಯದಿ ತತ್ಥ ನಿರಯಪಾಲಾ ನ ಸಿಯುಂ, ಕಮ್ಮಕಾರಣಾಪಿ ನ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಕಾರಣಿಕೇಸು ಹಿ ಸತಿ ಕಾರಣಾ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ನತ್ಥಿ ನಿರಯೇಸೂತಿ**ಆದಿಮಾಹ।

೮೬೭-೮೬೮. **ಅತ್ಥಿ ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖೇನ ಞಾಪನತ್ಥಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಸತಿ ಕಾರಣಿಕೇಸು ಕಾರಣಾ, ಏವಂ ತತ್ಥಾಪೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅತ್ಥಿ ನಿರಯೇಸೂತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ನ ವೇಸ್ಸಭೂ ನೋಪಿ ಚ ಪೇತ್ತಿರಾಜಾತಿ** ಪರವಾದಿನಾ ಸಕಸಮಯತೋ ಸುತ್ತಂ ಆಭತಂ। ತಂ ಪನ ಸಾಸನಾವಚರಿಕನ್ತಿ ಸಕವಾದಿನಾ ಅನುಞ್ಞಾತಂ। ತತ್ಥ **ವೇಸ್ಸಭೂತಿ** ಏಕೋ ದೇವೋ। **ಪೇತ್ತಿರಾಜಾತಿ** ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ಪೇತಮಹಿದ್ಧಿಕೋ। **ಸೋಮಾ**ದಯೋ ಪಾಕಟಾ ಏವ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇಹಿ ಇತೋ ಪಣುನ್ನಂ ಪರಲೋಕಂ ಪತ್ತಂ ಪುರಿಸಂ ನ ಏತೇ ವೇಸ್ಸಭೂಆದಯೋ ಹನನ್ತಿ। ಯೇಹಿ ಪನ ಸೋ ಕಮ್ಮೇಹಿ ತತ್ಥ ಪಣುನ್ನೋ, ತಾನಿ ಸಕಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿಯೇವ ನಂ ತತ್ಥ ಹನನ್ತೀತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ನಿರಯಪಾಲಾನಂ ಅಭಾವಂ। ಸಕವಾದಿನಾ ಪನ **ತಮೇನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ** ಆಭತಾನಿ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ನೀತತ್ಥಾನೇವಾತಿ।

ನಿರಯಪಾಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೬೯-೮೭೧. ಇದಾನಿ ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದೇವೇಸು ಏರಾವಣಾದಯೋ ದೇವಪುತ್ತಾ ಹತ್ಥಿವಣ್ಣಂ ಅಸ್ಸವಣ್ಣಂ ವಿಕುಬ್ಬನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾ। ಯೇಸಂ ಪನ ತಿರಚ್ಛಾನವಣ್ಣಿನೋ ದೇವಪುತ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ “ಅತ್ಥಿ ದೇವೇಸು ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಯದಿ ದೇವಯೋನಿಯಂ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾ ಸಿಯುಂ, ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಮ್ಪಿ ದೇವಾ ಸಿಯು”ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ತಿರಚ್ಛಾನಗತೇಸೂತಿ**ಆದಿಮಾಹ। **ಕೀಟಾತಿ**ಆದಿ ಯೇಸಂ ಸೋ ಅಭಾವಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಏರಾವಣೋತಿ** ಪಞ್ಹೇ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ , ನ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಸ್ಸ। **ಹತ್ಥಿಬನ್ಧಾತಿ**ಆದಿ “ಯದಿ ತತ್ಥ ಹತ್ಥಿಆದಯೋ ಸಿಯುಂ, ಹತ್ಥಿಬನ್ಧಾದಯೋಪಿ ಸಿಯು”ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯಾವಸಿಕಾತಿ** ಯವಸ್ಸ ದಾಯಕಾ। **ಕಾರಣಿಕಾತಿ** ಹತ್ಥಾಚರಿಯಾದಯೋ, ಯೇಹಿ ತೇ ನಾನಾವಿಧಂ ಕಾರಣಂ ಕರೇಯ್ಯುಂ। **ಭತ್ತಕಾರಕಾತಿ** ಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ಭತ್ತರನ್ಧಕಾ। **ನ ಹೇವ**ನ್ತಿ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ।

ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೨-೮೭೫. ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ “ಪುಬ್ಬೇವ ಖೋ ಪನಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಆಜೀವೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೩೧) ಇದಞ್ಚೇವ ಸುತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾನಞ್ಚ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ “ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋವ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಿಸಾಸಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ, ಸಾ ಚ ನ ಮಗ್ಗೋತಿ**ಆದಿ ಪರಸಮಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪರಸಮಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ಮಗ್ಗಙ್ಗನ್ತಿ ಆಗತಾ। ರೂಪತ್ತಾ ಪನ ಮಗ್ಗೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವಣ್ಣಿತಾ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗನ್ತಿ**ಆದಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸ್ಸ ಅಮಗ್ಗತಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಪುಬ್ಬೇವ ಖೋ ಪನಸ್ಸಾತಿ** ಸುತ್ತೇ ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸಾತಿ ಆಗಮನಿಯಪಟಿಪದಾಯ ವಿಸುದ್ಧಿಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ

ಆಜೀವೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಇಮೇಹಿ ವಿನಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನೇವಾಹ "ಏವಮಸ್ಸಾಯಂ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ। ಸಕವಾದಿನಾ ಆಭತಸುತ್ತಂ ನೀತತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೬-೮೭೭. ಇದಾನಿ ಞಾಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನೇ ದ್ವಾದಸಾಕಾರಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ "ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕಂ ಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಸಚೇ ತಂ ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕಂ, ದ್ವಾದಸಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ದ್ವಾದಸಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಏಕತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚೇ ಸಚ್ಚಞಾಣಕಿಚ್ಚಞಾಣಕತಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಞಾಣನಾನತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ದ್ವಾದಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾತಿ** ಸುತ್ತಂ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪರಭಾಗೇಹಿ ಞಾಣನಾನತ್ತಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ದ್ವಾದಸ ಞಾಣತಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ವೀಸತಿಮೋ ವಗ್ಗೋ।

ಚತುತ್ಥಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೨೧. ಏಕವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಾಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೮. ಇದಾನಿ ಸಾಸನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಸನ್ಧಾಯ “ಸಾಸನಂ ನವಂ ಕತ”ನ್ತಿ ಚ “ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಾಸನಂ ನವಂ ಕರೋತೀ”ತಿ ಚ “ಲಬ್ಭಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಾಸನಂ ನವಂ ಕಾತು”ನ್ತಿ ಚ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ತೀಸುಪಿ ಕಥಾಸು ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿಆದಿ ಸಾಸನಂ ನಾಮ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಚೇವ ಅರಿಯಧಮ್ಮಾ, ಕುಸಲಾದೀನಞ್ಚ ದೇಸನಾ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ, ಠಪೇತ್ವಾ ತೇ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಕರಣೇನ ಅಕುಸಲಾದೀನಂ ವಾ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಕರಣೇನ ಸಾಸನಂ ನವಂಕತಂ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಿಂ ತಂ ಏವಂ ಕತಂ ಕೇನಚಿ, ಅತ್ಥಿ ವಾ ಕೋಚಿ ಏವಂ ಕರೋತಿ, ಲಬ್ಭಾ ವಾ ಏವಂ ಕಾತುನ್ತಿ ತೀಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾಸು ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಸಾಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅವಿವಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೯-೮೮೦. ಇದಾನಿ ಅವಿವಿತ್ತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ಸೋ ತೇನ ಅವಿವಿತ್ತೋ ನಾಮಾತಿ ಇದಂ ಸಕಸಮಯೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನೇನ ತೇಧಾತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪರಿಞ್ಞಾತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ತೇಧಾತುಕೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅವಿವಿತ್ತೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಫಸ್ಸೇಹೀ**ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಿದೋಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಅವಿವಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಸಞ್ಞೋಜನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೧-೮೮೨. ಇದಾನಿ ಸಞ್ಞೋಜನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ಸಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧವಿಸಯಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ “ಅತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಞ್ಞೋಜನಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತೀ”ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಅತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠೀ**ತಿಆದಿ ಅರಹತೋ ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧವಿಸಯ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹದ್ವಯೇ ಅರಹತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾಭಾವೇನ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ, ನ ಅವಿಜ್ಜಾವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾನೇನ। ಇತರೋ ಪನ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಹೀನತಂ ಸನ್ಧಾಯ **ತೇನ ಹೀ**ತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತಿ। ಸಾ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ಸಞ್ಞೋಜನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೩-೮೮೪. ಇದಾನಿ ಇದ್ಧಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಇದ್ಧಿ ನಾಮೇಸಾ ಕತ್ಥಚಿ ಇಜ್ಝತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ನ ಇಜ್ಝತಿ, ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ನಿಚ್ಚಾದಿಕರಣೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ನ ಇಜ್ಝತಿ। ಸಭಾಗಸನ್ತತಿಂ ಪನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ವಿಸಭಾಗಸನ್ತತಿಕರಣೇ ವಾ ಸಭಾಗಸನ್ತತಿವಸೇನೇವ

ಚಿರತರಪ್ಪವತ್ತನೇ ವಾ ಯೇಸಂ ಅತ್ಥಾಯ ಕರಿಯತಿ, ತೇಸಂ ಪುಞ್ಞಾದೀನಿ ಕಾರಣಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕತ್ಥಚಿ ಇಜ್ಝತಿ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪಾನೀಯಸ್ಸ ಸಪ್ಪಿಖೀರಾದಿಕರಣೇ ವಿಯ ಮಹಾಧಾತುನಿಧಾನೇ ದೀಪಾದೀನಂ ಚಿರಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತನೇ ವಿಯ ಚಾತಿ ಇದಂ ಸಕಸಮಯೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಯಂ ಪನ ಆಯಸ್ಮಾ ಪಿಲಿನ್ದವಚ್ಛೋ ರಞ್ಞೋ ಪಾಸಾದಂ ಸುವಣ್ಣನ್ತ್ವೇವ ಅಧಿಮುಚ್ಚಿ, ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಯೇಸಂ "ಅತ್ಥಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಇದ್ಧೀ"ತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಇದ್ಧೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। **ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಇದ್ಧೀತಿ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯಇದ್ಧಿ, ಯಥಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಇಜ್ಝನಇದ್ಧೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಮನ್ತಾತಿ** ಲದ್ಧಿಮತ್ತೇ ಠತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ನಿಚ್ಚಾದಿತಾಯ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ **ನಿಚ್ಚಪಣ್ಣಾ ರುಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತೂತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಲದ್ಧಿಪತಿಟ್ಠಾಪನೇ **ಸುವಣ್ಣೋ ಚ ಪನಾಸೀತಿ** ರಞ್ಞೋ ಪುಞ್ಞೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಆಸಿ, ನ ಕೇವಲಂ ಥೇರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನೇವ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕಮೇತನ್ತಿ।

ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫. ಬುದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೫. ಇದಾನಿ ಬುದ್ಧಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸರೀರವೇಮತ್ತತಂ ಆಯುವೇಮತ್ತತಂ ಪಭಾವೇಮತ್ತತಞ್ಚ ಸೇಸೇಹಿ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಹಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಬುದ್ಧೇಹಿ ಹೀನಾತಿರೇಕತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಅವಿಸೇಸೇನೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಅತ್ಥಿ ಬುದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಹಿ ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ **ಸತಿಪಟ್ಠಾನತೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಹೀನಾತಿರೇಕತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿಯೇವಾತಿ।

ಬುದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೬. ಸಬ್ಬದಿಸಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೬. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬದಿಸಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ಹೇಟ್ಠಾ ಉಪರೀತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಲೋಕಧಾತುಸನ್ನಿವಾಸಂ, ಸಬ್ಬಲೋಕಧಾತೂಸು ಚ ಬುದ್ಧಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಕಪ್ಪಸಿಪ್ಪಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ "ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು ಬುದ್ಧಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಪುರತ್ಥಿಮಾಯಾತಿ** ಪುಟ್ಠೋ ಸಕ್ಯಮುನಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಅಞ್ಞಲೋಕಧಾತುಯಂ ಠಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಕಿನ್ನಾಮೋ ಸೋ ಭಗವಾತಿ**ಆದಿ "ಸಚೇ ತ್ವಂ ಜಾನಾಸಿ, ನಾಮಾದಿವಸೇನ ನಂ ಕಥೇಹೀ"ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಬ್ಬದಿಸಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೭. ಧಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೭-೮೮೮. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾದಯೋ ರೂಪಾದಿಸಭಾವೇನ ನಿಯತಾ ನ ತಂ ಸಭಾವಂ ವಿಜಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ನಿಯತಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ "ಸಚೇ ತೇ ನಿಯತಾ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾ ವಾ ಸಿಯುಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಾ ವಾ, ಇತೋ ಅಞ್ಞೋ ನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಚ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಚ ಪರವಾದಿಸ್ಸ। **ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನಾತಿ**ಆದಿ ಯೇನತ್ಥೇನ ನಿಯತಾತಿ

ವದತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಚೋದೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ರೂಪಞ್ಹಿ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತನ್ತಿ ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ರೂಪಟ್ಠತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ರೂಪಸಭಾವೋ ಹಿ ರೂಪಟ್ಠೋ, ರೂಪಸಭಾವೋ ಚ ರೂಪಮೇವ, ನ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೋ। ವೇದನಾದೀಹಿ ಪನಸ್ಸ ನಾನತ್ತಪಞ್ಞಾಪನತ್ಥಂ ಏಸ ವೋಹಾರೋ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ "ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತೇನ ರೂಪಂ ನಿಯತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಿಯತಞ್ಚ ನಾಮ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಂ ವಾ ಸಿಯಾ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಂ ವಾ, ಇತೋ ಅಞ್ಞೋ ನಿಯಾಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ? ಅತ್ಥನ್ತರವಸೇನ। **ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಪನಸ್ಸ ನಿಯತತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಪುನ ತೇನೇವ ನಯೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ । ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। **ತೇನ ಹಿ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಪಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ಧಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೯-೮೯೧. ಇದಾನಿ ಕಮ್ಮಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಯಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದೀನಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಟ್ಠಾದೀಹಿ ನಿಯತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಕಮ್ಮಾ ನಿಯತಾ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಟ್ಠೇನ ನಿಯತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಟ್ಠಮೇವ। ಸಚೇ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ದೇತಿ, ನೋ ಚೇ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ। ಮಿಚ್ಛತ್ತಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮವಸೇನ ಪನೇತಂ ಅನಿಯತಮೇವಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಏಕವೀಸತಿಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೨೨. ಬಾವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೨. ಇದಾನಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ‘‘ಯಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುವಿಸಯೇ ಅಪ್ಪಹೀನಸಂಯೋಜನೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಂಯೋಜನಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನ’’ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೪-೮೯೫. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೋಪಿ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಚಿತ್ತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಚಿತ್ತೋ ನಾಮ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾಭಿಸಙ್ಖರಣಾದಿವಸೇನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇನತ್ಥೇನ ಚೋದೇತುಂ **ಅರಹಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಇದಂ ಜವನಕ್ಖಣೇ ಕಿರಿಯಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾನಂ ವಸೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹಮರಣದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಕುಸಲಚಿತ್ತದೀಪನತ್ಥಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ।

ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩. ಆನೇಞ್ಜಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೬. ಇದಾನಿ ಆನೇಞ್ಜಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಠಿತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ‘‘ಅರಹಾ ಆನೇಞ್ಜೇ ಠಿತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀ’’ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। **ಪಕತಿಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ। ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಸಞ್ಞಿನೋ ಸತ್ತಾ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ ಠತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಪರಿಯೋಸಾನೇನ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಕಾಲಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಇತಿ ನಂ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಚೋದೇತುಂ ಏವಮಾಹ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಅರಹತೋ ಪಕತಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಆನೇಞ್ಜಂ ಹೋತಿ, ಅಯಂ ಪನ ಪಞ್ಹೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವವಸೇನ ಉದ್ಧಟೋ। ತಸ್ಮಾ **ನೋ ಚ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ**ತಿ ಆಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಆನೇಞ್ಜಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೪. ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೭. ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅತೀತಭವೇ ಸೋತಾಪನ್ನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ ವಸಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ‘‘ಅತ್ಥಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾಯ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ’’ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ‘‘ಯದಿ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅತ್ಥಿ, ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯಸ್ಸ ಕಾರಣೇಹಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬ’’ನ್ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸುತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ಭವಙ್ಗವಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾಯ ಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭವಙ್ಗಮೇವ ಪವತ್ತತಿ। ತೇನೇವ ಸತ್ತೋ

ಕಿರಿಯಮಯಪ್ಪವತ್ತಾಭಾವಾ ಸುತ್ತೋ, ಭಾವನಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಮತ್ತೋ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾನಂ ಅಭಾವಾ ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿ ಅಸಮ್ಪಜಾನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಕುತೋ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋತಿ?

ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೫-೭. ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೮-೯೦೦. ಇದಾನಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅಚಿರಜಾತಾನಂ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಾನಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸುಪ್ಪವಾಸಾಯ ಚ ಉಪಾಸಿಕಾಯ ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕಂ ಗಬ್ಭಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅತ್ಥಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾಯ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತೀ"ತಿ ಚ ಸುಪಿನೇ ಆಕಾಸಗಮನಾದೀನಿ ದಿಸ್ವಾ "ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ"ತಿ ಚ "ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತೀ"ತಿ ಚ ಇಧಾಪಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿಯೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪುರಿಮಕಥಾ ಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೧-೯೦೨. ಇದಾನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಅತ್ಥೇಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತನಾ, ಸಾ ಚ ಖೋ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೨೩೫) ವಚನತೋ "ಸಬ್ಬಂ ಸುಪಿನಗತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಞ್ಞೇವ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾ ಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। **ಸುಪಿನಗತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಆಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸುಪಿನಗತಸ್ಸ ಹಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಸೇನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ವತ್ಥುವಿಕೋಪನಂ ಪನ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ತತ್ಥ ಆಪತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಪೇತುಂ। ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ತಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ, ನ ಅಬ್ಯಾಕತತ್ತಾತಿ।

ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೩-೯೦೫. ಇದಾನಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಖಣಿಕಾ , ನ ಕೋಚಿ ಮುಹುತ್ತಮ್ಪಿ ಠತ್ವಾ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ ಆಸೇವತಿ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತಾ। ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪನ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಸುತ್ತವಸೇನೇವ ಪಞ್ಞಾಪೇತುಂ **ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ**ತಿಆದಿ ಆಭತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಖಣಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೬-೯೦೭. ಇದಾನಿ ಖಣಿಕಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾಯೇವ। ಸಮಾನಾಯ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಏಕೋ ಲಹುಂ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಏಕೋ ಚಿರೇನಾತಿ ಕೋ ಏತ್ಥ ನಿಯಾಮೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಸೇಲಿಯಾಪರಸೇಲಿಯಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ

ಇತರಸ್ಸ। **ಚಿತ್ತೇ ಮಹಾಪಥವೀ**ತಿಆದೀಸು ತೇಸಂ ತಥಾ ಸಣ್ಠಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ "ಯದಿ ಸಬ್ಬೇ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಪನ ಅನ್ತೋಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ , ಪವತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ। **ತೇನ ಹಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ನಿಚ್ಚಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾತಿ ಅತ್ತನೋ ರುಚಿಯಾ ಕಾರಣಂ ವದತಿ। ತಂ ಅವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಖಣಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಬಾವೀಸತಿಮೋ ವಗ್ಗೋ।

೨೩. ತೇವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೦೮. ಇದಾನಿ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಾರುಞ್ಞೇನ ವಾ ಏಕೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಸಂಸಾರೇ ವಾ ಏಕತೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಇತ್ಥಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಬುದ್ಧಪೂಜಾದೀನಿ ಕತ್ವಾ ಪಣಿಧಿವಸೇನ ಏಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವರೂಪೋ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಜನಾನಂ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಮೇಥುನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಟಿಸೇವಿತಬ್ಬೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಞ್ಚೇವ ವೇತುಲ್ಲಕಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ।

ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅರಹನ್ತವಣ್ಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೦೯. ಇದಾನಿ ಅರಹನ್ತವಣ್ಣಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಇರಿಯಾಪಥಸಮ್ಪನ್ನೇ ಆಕಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನೇ ಪಾಪಭಿಕ್ಖೂ ದಿಸ್ವಾ "ಅರಹನ್ತಾನಂ ವಣ್ಣೇನ ಅಮನುಸ್ಸಾ ಮೇಥುನಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಸೇವನ್ತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಾಪಥಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಅರಹನ್ತವಣ್ಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೩-೭. ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೦-೬೧೪. ಇದಾನಿ ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಛದ್ದನ್ತಜಾತಕಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ "ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತು ವಿನಿಪಾತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಂ ಓಕ್ಕಮತಿ, ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಂ ಅಕಾಸಿ, ಅಪರನ್ತಪಂ ಅಕಾಸಿ, ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಉದ್ದಿಸೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಪಠಮಕಥಾಯಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ದುತಿಯಕಥಾಯಂ **ಇದ್ಧಿಮಾ**ತಿ ಯದಿ ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತು ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಇದ್ಧಿಯಾ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನ ಕಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಇತರೋ ಪನ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಭಾವನಾಮಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪುಞ್ಞಿದ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ತತಿಯಕಥಾಯಂ ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತು ನಾಮ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕರಿಯತಿ। ಯದಿ ಚ ಸೋ ತಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಸಸ್ಸತಾದೀನಿಪಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನತ್ಥಂ **ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಚತುತ್ಥಕಥಾಯಮ್ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಪತಿರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೫-೬೧೯. ಇದಾನಿ ರಾಗಪತಿರೂಪಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾಮುದಿತಾಯೋ ಸನ್ಧಾಯ "ನ ರಾಗೋ ರಾಗಪತಿರೂಪಕೋ"ತಿ ಚ ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ "ನ ದೋಸೋ ದೋಸಪತಿರೂಪಕೋ"ತಿ ಚ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಂ ಸನ್ಧಾಯ "ನ ಮೋಹೋ ಮೋಹಪತಿರೂಪಕೋ"ತಿ ಚ ದುಮ್ಮಙ್ಕೂನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ನಿಗ್ಗಹಂ ಪೇಸಲಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅನುಗ್ಗಹಂ ಪಾಪಗರಹಿತಂ ಕಲ್ಯಾಣಪಸಂಸಂ ಆಯಸ್ಮತೋ ಪಿಲಿನ್ದವಚ್ಛಸ್ಸ ವಸಲವಾದಂ ಭಗವತೋ ಖೇಳಾಸಕವಾದಂ

ಮೋಘಪುರಿಸವಾದಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ “ನ ಕಿಲೇಸೋ ಕಿಲೇಸಪತಿರೂಪಕೋ”ತಿ ಚ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಅನ್ಧಕಾನಂ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬಕಥಾಸು ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಫಸ್ಸಾದಿಪತಿರೂಪಕಾ ನಫಸ್ಸಾದಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ರಾಗಾದಿಪತಿರೂಪಕಾ ನರಾಗಾದಯೋಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಚೋದೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ನ ಫಸ್ಸೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ । ಇತರೋ ತೇಸಂ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪತಿರೂಪಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೯. ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೭-೯೧೮. ಇದಾನಿ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ -

“ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ ಸಮ್ಭೋತಿ, ದುಕ್ಖಂ ತಿಟ್ಠತಿ ವೇತಿ ಚ।
ನಾಞ್ಞತ್ರ ದುಕ್ಖಾ ಸಮ್ಭೋತಿ, ನಾಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಾ ನಿರುಜ್ಝತೀ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧) -

ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ಸೇಸಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಇನ್ದ್ರಿಯಧಮ್ಮಾ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಉತ್ತರಪಥಕಾನಞ್ಚೇವ ಹೇತುವಾದಾನಞ್ಚ; ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ರೂಪಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸ। ಅಥ ನಂ “ಸಚೇ ರೂಪಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಭಾವಂ ಸಿಯಾ”ತಿ ಚೋದೇತುಂ **ರೂಪಂ ನ ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೋ ತಥಾರೂಪಂ ರೂಪಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸಕವಾದೀ **ನನು ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿ ವಚನೇನ ತಸ್ಸ ಏಕಂ ಲದ್ಧಿಂ ಪಟಿಸೇಧೇತ್ವಾ ದುತಿಯಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಥಸ್ಸ ತಮ್ಪಿ ಲದ್ಧಿಂ ಪಟಿಸೇಧೇತುಂ **ನ ಯದನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ರಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ನ ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಪಠಮಸಚ್ಚಮೇವ ದುಕ್ಖಂ। ಯಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಮೇವ। ರೂಪಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ। ಇತಿ ಯಂ ತ್ವಂ ವದೇಸಿ “ರೂಪಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ”ನ್ತಿ, ತಂ ನೋ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ “ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ”ನ್ತಿ। ವೇದನಾದಿಮೂಲಿಕಾದೀಸುಪಿ ಯೋಜನಾಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅನಿಚ್ಚಾನೇವಾತಿ।

ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ತೇವೀಸತಿಮೋ ವಗ್ಗೋ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಪಣ್ಣಾಸಕೇಹಿ ಚತೂಹಿ, ತೀಹಿ ವಗ್ಗೇಹಿ ಚೇವ ಚ।
ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಥಾ ಸಬ್ಬಾ, ಊನತಿಸತಭೇದನಾ॥

ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣಂ, ಕಥಾಮಗ್ಗೇಸು ಕೋವಿದೋ।
ಯಂ ಜಿನೋ ದೇಸಯಿ ತಸ್ಸ, ನಿಟ್ಠಿತಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ॥

ಇಮಂ ತೇರಸಮತ್ತೇಹಿ, ಭಾಣವಾರೇಹಿ ತನ್ತಿಯಾ।

ಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಜ್ಝರೋನ್ತೇನ ಯಂ ಮಯಾ॥

ಯಂ ಪತ್ತಂ ಕುಸಲಂ ತೇನ, ಲೋಕೋಯಂ ಸನರಾಮರೋ।
ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮ-ರಸಮೇವಾಧಿಗಚ್ಛತೂತಿ॥

ಕಥಾವತ್ಥು-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಯಮಕಪ್ಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ದೇವಾನಂ, ದೇವದೇವೋ ಸುರಾಲಯೇ।
ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣಂ, ದೇಸಯಿತ್ವಾ ರಣಞ್ಜಹೋ॥

ಯಮಸ್ಸ ವಿಸಯಾತೀತೋ, ನಾನಾಯಮಕಮಣ್ಡಿತಂ।
ಅಭಿಧಮ್ಮಪ್ಪಕರಣಂ, ಛಟ್ಠಂ ಛಟ್ಠಾನ ದೇಸಕೋ॥

ಯಮಕಂ ಅಯಮಾವತ್ತ-ನೀಲಾಮಲತನೂರುಹೋ।
ಯಂ ದೇಸಯಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ।
ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾಸ್ಸ, ಹೋತಿ ಸಂವಣ್ಣನಾ ಅಯನ್ತಿ॥

೧. ಮೂಲಯಮಕಂ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಮೂಲಯಮಕಂ , ಖನ್ಧಯಮಕಂ, ಆಯತನಯಮಕಂ, ಧಾತುಯಮಕಂ, ಸಚ್ಚಯಮಕಂ, ಸಙ್ಖಾರಯಮಕಂ, ಅನುಸಯಯಮಕಂ, ಚಿತ್ತಯಮಕಂ, ಧಮ್ಮಯಮಕಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ಇದಂ ಪಕರಣಂ ದಸವಿಧೇನ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ಇದಂ ಪಕರಣಂ ದಸವಿಧೇನ ವಿಭತ್ತಂ, ತೇಸಞ್ಚೇವ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಪಕರಣಸ್ಸ ನಾಮತ್ಥೋ ತಾವ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಕೇನಟ್ಠೇನ ಯಮಕನ್ತಿ? ಯುಗಳಟ್ಠೇನ। ಯುಗಳಞ್ಹಿ ಯಮಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ - 'ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ, ಯಮಕಸಾಲಾ'ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಇತಿ ಯುಗಳಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಇಮೇಸು ದಸಸು ಏಕೇಕಂ ಯಮಕಂ ನಾಮ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಯಮಕಾನಂ ಸಮೂಹಭಾವತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಪಕರಣಂ ಯಮಕನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಮೂಲವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸಿತತ್ತಾ ದಸನ್ನಂ ತಾವ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಮೂಲಯಮಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ, ನಿದ್ದೇಸವಾರೋತಿ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ । ತೇಸು ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ಪಠಮೋ। ತಸ್ಸ **ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ; ಯೇ ವಾ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ**ತಿ ಇದಂ ಯಮಕಂ ಆದಿ । ತಸ್ಸ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲಸಙ್ಖಾತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥಯಮಕನ್ತಿ ವಾ, ತೇಸಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪವತ್ತಪಾಳಿಧಮ್ಮವಸೇನ ಧಮ್ಮಯಮಕನ್ತಿ ವಾ, ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪವತ್ತಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾಯಮಕನ್ತಿ ವಾ ತಿಧಾ ಯಮಕಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಇದಾನಿ ಇಮೇಸಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸಿತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮೂಲಯಮಕೇ ಉದ್ದೇಸವಾರಸ್ಸ ತಾವ ನಯಯಮಕಪುಚ್ಛಾಅತ್ಥವಾರಪ್ಪಭೇದವಸೇನ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಮೇವ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಕುಸಲತ್ತಿಕಮಾತಿಕಾಯ ಹಿ 'ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ'ತಿ ಇದಂ ಆದಿಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮೂಲನಯೋ, ಮೂಲಮೂಲನಯೋ, ಮೂಲಕನಯೋ, ಮೂಲಮೂಲಕನಯೋತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಮೂಲಯಮಕಂ, ಏಕಮೂಲಯಮಕಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಯಮಕನ್ತಿ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ। ಏವಂ ಚತೂಸು ನಯೇಸು ದ್ವಾದಸ ಯಮಕಾನಿ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಯಮಕೇ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾತಿ ಚತುವೀಸತಿ ಪುಚ್ಛಾ, ಏಕೇಕಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯವಸೇನ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಅತ್ಥಾತಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಅತ್ಥಾತಿ।

ತತ್ಥ **ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕುಸಲೇಸು "ಕುಸಲಾ ನು ಖೋ, ನ ಕುಸಲಾ ನು ಖೋ"ತಿ ಸನ್ದೇಹಾಭಾವತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪದೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ**ತಿ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲಾ ನು ಖೋ, ನನು ಖೋ"ತಿ ಏವಂ ವಿಮತಿವಸೇನ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪದೇ ಸಂಸಯತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ ಖೋ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಸಂಸಯಟ್ಠಾನೇ ಸಂಸಯದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ, ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪನ ಸಂಸಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾಪದೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಯಥಾ ಚ ಕುಸಲಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ಯಮಕಾನಿ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಯಮಕೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ವಸೇನ ಚತುವೀಸತಿ ಪುಚ್ಛಾ; ಏಕೇಕಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಅತ್ಥಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಅಕುಸಲಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯಪಿ ತಥೇವ। ಅಬ್ಯಾಕತಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯಪಿ ತಥೇವ। ತೀಣಿಪಿ ಪದಾನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ನಾಮಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯಪಿ ತಥೇವಾತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಮಾತಿಕಾಯ ಚತೂಸು

ಪದೇಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸೋಳಸ ನಯಾ, ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಯಮಕಾನಿ , ಛನ್ನವುತಿ ಪುಚ್ಛಾ, ದ್ವೇನವುತಿಸತಂ ಅತ್ಥಾ ಚ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತ್ತಾವತಾ ಮೂಲವಾರೋ ನಾಮ ಪಠಮಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ।

ತತೋ ಪರಂ **ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಹೇತೂ**ತಿಆದಯೋ ತಸ್ಸೇವ ಮೂಲವಾರಸ್ಸ ವೇವಚನವಸೇನ ನವ ವಾರಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಇತಿ ಮೂಲವಾರೋ, ಹೇತುವಾರೋ, ನಿದಾನವಾರೋ, ಸಮ್ಭವವಾರೋ, ಪಭವವಾರೋ, ಸಮುಟ್ಠಾನವಾರೋ, ಆಹಾರವಾರೋ, ಆರಮ್ಮಣವಾರೋ, ಪಚ್ಚಯವಾರೋ, ಸಮುದಯವಾರೋತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ದಸ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮೂಲವಾರೇ ಆಗತಪರಿಚ್ಛೇದೇನೇವ ಸೇಸೇಸುಪಿ ನಯಾದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ದಸಸು ವಾರೇಸು ಸಟ್ಠಿಸತನಯಾ, ಅಸೀತಿಅಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯಮಕಸತಾನಿ, ಸಟ್ಠಿಅಧಿಕಾನಿ ನವಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ, ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಅತ್ಥಸತಾನಿ ಚ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಂ ತಾವ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ನಯಯಮಕಪುಚ್ಛಾಅತ್ಥವಾರಪ್ಪಭೇದವಸೇನ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮೂಲಂ ಹೇತು ನಿದಾನಞ್ಚಾತಿ ಗಾಥಾ ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ವಾರಾನಂ ಉದ್ದಾನಗಾಥಾ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಮೂಲಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಕಾರಣವೇವಚನಾನೇವ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಮೂಲಂ। ಅತ್ತನೋ ಫಲನಿಪ್ಫಾದನತ್ಥಂ ಹಿನೋತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಹೇತು। 'ಹನ್ದ, ನಂ ಗಣ್ಹಥಾ'ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತಂ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ನಿದೇತೀತಿ ನಿದಾನಂ। ಏತಸ್ಮಾ ಫಲಂ ಸಮ್ಭೋತೀತಿ ಸಮ್ಭವೋ। ಪಭವತೀತಿ ಪಭವೋ। ಸಮುಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥ ಫಲಂ, ಏತೇನ ವಾ ಸಮುಟ್ಠಾತೀತಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬೇನ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಆಲಮ್ಬಿಯತೀತಿ ಆಲಮ್ಬಣಂ। ಏತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಫಲಂ ಏತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪಚ್ಚಯೋ। ಏತಸ್ಮಾ ಫಲಂ ಸಮುದೇತೀತಿ ಸಮುದಯೋ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪದಾನಂ ವಚನತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೦. ಇದಾನಿ **ಯೇಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ಯೇ ಕೇಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸವಚನಂ। **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸ ಪದಭಾಜನೇ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಾ ಕುಸಲಸಭಾವಾ। **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ**ತಿ ಕಿಂ ತೇ ಸಬ್ಬೇಯೇವ ಕುಸಲಮೂಲಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ತೀಣೇವ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀ**ತಿ ನ ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ಅಲೋಭಾದೀನಿ ಪನ ತೀಣಿ ಏವ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಸೇಸಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಕುಸಲಮೂಲಾ**ತಿ ಅವಸೇಸಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾಯೇವ ನಾಮ, ನ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೇ ವಾ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲಾ**ತಿ ಯೇ ವಾ ಪನ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯ ದುತಿಯಪದೇನ ಕುಸಲಮೂಲಾತಿ ತಯೋ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಗಹಿತಾ। **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ**ತಿ ಕಿಂ ತೇ ಸಬ್ಬೇ ತಯೋಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಕುಸಲಭಾವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ ಆಹ। ಅಯಂ ತಾವ ಮೂಲನಯೇ ಮೂಲಯಮಕಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಪನ ಯತ್ಥ ವಿಸೇಸಮತ್ತಂ ಅತ್ಥಿ, ತದೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ।

೫೧. ಏಕಮೂಲಯಮಕೇ ತಾವ **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ**ತಿ ಗಣನಟ್ಠೇನ ಏಕಮೂಲಕಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮಾನಟ್ಠೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಸಮಾನಮೂಲಾ। ಯಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಮೂಲಂ, ತದೇವ ವೇದನಾದೀನನ್ತಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ತಥಾಭಾವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೋ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಆಹ। **ಕುಸಲಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಏಕಮೂಲ**ನ್ತಿ ಅಲೋಭಾದಿನಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಸಮಾನಮೂಲಂ । ಯಥೇವ ಹಿ

ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಮೂಲಂ, ತಥಾ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಾಪಿ, ಕುಸಲಲಕ್ಖಣಾಭಾವೇನ ಪನ ತಂ ನ ಕುಸಲಂ।

೫೨. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯಮಕೇ 'ಯೇಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ'ತಿ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **ಯೇಕೇಚಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಇಮಿನಾಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ। **ಕುಸಲಮೂಲಾನೀ**ತಿ ಇದಂ ಪುರಿಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ। 'ಮೂಲಾನಿ ಯಾನಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ'ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ, ತಾನಿ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಅಕುಸಲಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿಪಿ, ಇಧ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಮಿದಂ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನಿ ಚಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸೇವ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯ 'ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ'ತಿ ಅವತ್ವಾ **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾತಿ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಕತಾಯ 'ಮೂಲಾನಿ ಯಾನಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ'ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಅಕತ್ವಾ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಮೂಲಮೂಲನಯಾದೀಸುಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಯಮಕೇ ಪುಚ್ಛಾವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೩-೫೫. ಮೂಲಮೂಲನಯೇ **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಸಙ್ಖಾತಾ ಮೂಲಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಏಕಮೂಲಮೂಲಾ**ತಿ ಸಮಾನಟ್ಠೇನ ಏಕಮೇವ ಮೂಲಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಮೂಲಮೂಲಾ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಮೂಲಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಮೂಲಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಮೂಲಾ।

೫೬. ಮೂಲಕನಯೇ **ಕುಸಲಮೂಲಕಾ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಕುಸಲಂ ಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಕಾ।

೫೭-೬೦. ಮೂಲಮೂಲಕನಯೇ **ಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಕಾ**ತಿ ಕುಸಲಾನಂ ಮೂಲಂ ಕುಸಲಮೂಲಂ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನೇವ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಕಾತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಕುಸಲಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಯಯಮಕಪುಚ್ಛಾಸು ವಿಸೇಸತ್ಥೋ।

೬೧-೭೩. **ಅಕುಸಲಪದಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ, **ಅಹೇತುಕಂ ಅಕುಸಲ**ನ್ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಚೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಮೋಹಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೭೪-೮೫. **ಅಹೇತುಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ರೂಪಂ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। **ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲ**ನ್ತಿ ಇಧ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಅಬ್ಯಾಕತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ, ಸೇಸಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಸಹೇತುಕಅಬ್ಯಾಕತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಏಕತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನೇವ ಚೇತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ।

೮೬-೯೭. **ನಾಮಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ನಾಮಸಙ್ಖಾತಾ ಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಅತ್ಥತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। **ನವೇವ ನಾಮಮೂಲಾನೀ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲವಸೇನ ನವ ಮೂಲಾನಿ। **ಅಹೇತುಕಂ ನಾಮಂ ನಾಮಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲ**ನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೋಹನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ನಾಮಂ ನಾಮಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲಂ । ನ ಹಿ ತಂ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸಹೇತುಕಂ ನಾಮಂ ನಾಮಮೂಲೇನಾ**ತಿ ಪದೇಪಿ ಸಹೇತುಕಂ ನಾಮಂ ನಾಮಮೂಲೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

මූලවාරවණ්ණනා।

೯೮-೯೯. ಹೇತುವಾರಾದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮೂಲಂ ಹೇತು ನಿದಾನ**ಞ್ಚಾತಿಗಾಥಾ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ವಾರಾನಂ ಪುನ ಉದ್ದಾನವಸೇನೇವ ವುತ್ತಾತಿ।

ಮೂಲಯಮಕವಣ್ಣನಾ।

೨. ಖನ್ಧಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತೇಯೇವ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಖನ್ಧವಸೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಮೂಲಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಖನ್ಧಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ತಾವ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ - ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ, ಪವತ್ತಿವಾರೋ, ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋತಿ। ತೇಸು ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ ಖನ್ಧಾನಂ ನಾಮಾಭಿಧಾನಸೋಧನವಸೇನೇವ ಗತತ್ತಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪವತ್ತಿವಾರೋ ತೇನ ಸೋಧಿತನಾಮಾಭಿಧಾನಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಸೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಸೋಧಯಮಾನೋ ಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪವತ್ತಿವಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ ಇಮಿನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ತಿಸ್ಸೋ ಪರಿಞ್ಞಾ ದೀಪಯಮಾನೋ ಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ವವತ್ಥಿತೋ। ಇತರೇಸು ವಿಸುಂ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ನತ್ಥಿ। ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಏಕಧಾ ವವತ್ಥಿತಾ। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿಪದಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ **ನ ಖನ್ಧಾ, ನ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಪದಂ ತಾವ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪುಚ್ಛಾವಾರೋತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಅಯಂ ಯಮಕವಸೇನ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದ್ದೇಸೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಪಭೇದತೋ ನಾಮವವತ್ಥಾನಂ।

೨-೩. ಇದಾನಿ ಇಮೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ಪದಸೋಧನವಾರೋ, ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ, ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೋ, ಸುದ್ಧಖನ್ಧಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ನಯವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪದಮೇವ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಗತೋ ಪದಸೋಧನವಾರೋ ನಾಮ। ಸೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮವಾರೇ 'ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಯಮಕಾನಿ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ 'ನ ರೂಪಂ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ; ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನ ರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚೇವ। ತತೋ ಪರಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಪದಸೋಧನವಾರೇ ಸೋಧಿತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ 'ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಏಕೇಕಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಕ್ಕಾನಿ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಗತೋ ಪದಸೋಧನಮೂಲಕಾನಂ ಚಕ್ಕಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ ನಾಮ। ಸೋಪಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮವಾರೇ 'ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ'ತಿಆದೀನಿ ಏಕೇಕಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕತ್ವಾ ವೀಸತಿ ಯಮಕಾನಿ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ 'ನ ರೂಪಂ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ; ನ ಖನ್ಧಾ ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ'ತಿಆದೀನಿ ವೀಸತಿಮೇವ।

ತತೋ ಪರಂ **ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ ಖನ್ಧಾ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಸೇನೇವ ಗತೋ ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೋ ನಾಮ। ತತ್ಥ **ಖನ್ಧಾ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಏವಂ ಭಾಜಿತತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಹಿ 'ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋತಿ ಆಮನ್ತಾ। ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಖನ್ಧೋ ಚೇವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ, ಅವಸೇಸಾ ಖನ್ಧಾ ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ'ತಿ ಏವಂ 'ಖನ್ಧಾ ರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀನಂ ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ವಿಭತ್ತೋ। ತೇನೇವ ಚ ಕಾರಣೇನೇಸೇ ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೋತಿ ವುತ್ತೋ। ವಚನಸೋಧನೇ ವಿಯ ಹಿ ಏತ್ಥ ನ ವಚನಂ ಪಮಾಣಂ। ಯಥಾ ಯಥಾ ಪನ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ಅತ್ಥೋವ ಪಮಾಣಂ। ಪರತೋ ಆಯತನಯಮಕಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏಸೋಪಿ ಚ ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮವಾರೇ 'ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ ಖನ್ಧಾ ರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಯಮಕಾನಿ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ 'ನ ರೂಪಂ ನ ಖನ್ಧೋ, ನ ಖನ್ಧಾ ನ ರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚೇವ।

ತತೋ ಪರಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಾನಂ **ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಏಕೇಕಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಕ್ಕಾನಿ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಗತೋ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಂ ಚಕ್ಕಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ ನಾಮ। ತತ್ಥ **ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾ**ತಿಆದೀಸು ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತರಥಾ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಸೋಪಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮವಾರೇ 'ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾ'ತಿಆದೀನಿ ಏಕೇಕಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕತ್ವಾ ವೀಸತಿ ಯಮಕಾನಿ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ 'ನ ರೂಪಂ, ನ ಖನ್ಧೋ, ನ ಖನ್ಧಾ ನ ವೇದನಾ'ತಿಆದೀನಿ ವೀಸತಿಮೇವ। ಏವಂ ತಾವ ಏಕೇನ ಯಮಕಸತೇನ ದ್ವೀಹಿ ಪುಚ್ಛಾಸತೇಹಿ ಏಕೇಕಪುಚ್ಛಾಯ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯವಸೇನ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಅತ್ಥೇ ಕತ್ವಾ ಚತೂಹಿ ಚ ಅತ್ಥಸತೇಹಿ ಪಟಿಮಣ್ಡಿತೋ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ।

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೬. ಇದಾನಿ **ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವಚನಸೋಧನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ರೂಪಂ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಯಂ 'ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪ'ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಞ್ಚೇವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಾ**ತಿ ಯೋ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸೋ ರೂಪನ್ತಿಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಿಯಮೇನೇವ ರೂಪನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಆಹ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯೋ ಪನ ಯತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಥೇವ ತಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ । ಸಞ್ಞಾಯಮಕೇ ತಾವ **ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞಾ**ತಿ 'ಪಪಞ್ಚಸಞ್ಞಾ'ತಿಆದೀಸು ಆಗತಾ ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞಾ। ಸಙ್ಖಾರಯಮಕೇ **ಅವಸೇಸಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ 'ಅನಿಚ್ಚಾ ವತ ಸಙ್ಖಾರಾ'ತಿಆದೀಸು ಆಗತಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧತೋ ಅವಸೇಸಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಪದಸೋಧನವಾರೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೧೮. ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೇ **ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಯೇಕೇಚಿ ಖನ್ಧಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಸೇಸಪುಚ್ಛಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಟಿಲೋಮೇ **ನ ಖನ್ಧಾ ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಯಸ್ಮಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಆಹ। ಸೇಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೩೮. ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೇ **ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಖನ್ಧೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ರೂಪಂ ಹೋತು, ಭೂತುಪಾದಾರೂಪಂ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೇವ। ತಸ್ಮಾ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ದುತಿಯಪದೇ 'ಖನ್ಧಾ ರೂಪ'ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೇ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿವಚನೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತಸ್ಮಾ ವಚನಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅತ್ಥವಸೇನ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ **ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಆಹ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪರತೋ ಆಯತನಯಮಕಾದೀನಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಞ್ಞಾ ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞಾ ವಾ ಹೋತು, ಸಞ್ಞಾ ಏವ ವಾ, ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ಖನ್ಧಭಾವತೋ ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಙ್ಖಾರಾ ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಪದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಕೋ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

೩೯. ಪಟಿಲೋಮೇ **ನ ರೂಪಂ ನ ಖನ್ಧೋತಿ** ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ರೂಪಂ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಖನ್ಧೋಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪನಸ್ಸ **ರೂಪಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಖನ್ಧಾ ನ ರೂಪಂ, ಖನ್ಧಾ**ತಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೇ ವೇದನಾದಯೋ ಖನ್ಧಾ ರೂಪಮೇವ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಖನ್ಧಾ ಪನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಞ್ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚೇವ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಚ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ 'ಅವಸೇಸಾ'ತಿ ಪದೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೪೦-೪೪. ಸುದ್ಧಖನ್ಧಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೇ **ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದೀನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸುದ್ಧಖನ್ಧಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ।

೧. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೦-೨೦೫. ಇದಾನಿ **ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪವತ್ತಿವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ? ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತನಯತ್ತಾ। ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತೇನ ಪನ ನಯೇನ ಸಕ್ಕಾ ಸೋ ಇಧ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ತಂ ಅವತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋವ ಆರದ್ಧೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪವತ್ತಿವಾರಸಙ್ಖಾತೇ ಮಹಾವಾರೇ ಉಪ್ಪಾದವಾರೋ, ನಿರೋಧವಾರೋ, ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೋತಿ ತಯೋ ಅನ್ತರವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಠಮೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ದೀಪಿತತ್ತಾ **ಉಪ್ಪಾದವಾರೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದುತಿಯೋ ತೇಸಞ್ಞೇವ ನಿರೋಧಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ದೀಪಿತತ್ತಾ **ನಿರೋಧವಾರೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತಿಯೋ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಲಕ್ಖಣಾನಂ ದೀಪಿತತ್ತಾ **ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಉಪ್ಪಾದವಾರೇನ ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾಕಾರೋವ ದೀಪಿತೋ। ನಿರೋಧವಾರೇನ 'ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ನಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀ'ತಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಅನಿಚ್ಚತಾ ದೀಪಿತಾ। ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೇನ ತದುಭಯಂ।

ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದವಾರೇ ತಾವ ತಿಣ್ಣಂ ಅದ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ಛ ಕಾಲಭೇದಾ ಹೋನ್ತಿ - ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ಅತೀತೋ, ಅನಾಗತೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನಾತೀತೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನಾನಾಗತೋ, ಅತೀತೇನಾನಾಗತೋತಿ। ತೇಸು **'ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋ। **ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ**ತಿ ಅತೀತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಅತೀತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಅನುಭೂತಪುಬ್ಬಾನಂ ಅತೀತಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಮಾನೇನ ಅನಾಗತೇಹಿ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತರತ್ತಾ ದುತಿಯಂ ವುತ್ತೋ। **ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಅನಾಗತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಅನಾಗತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಚ ಅನುಭೂತಪುಬ್ಬವಸೇನ ಚ ಗಹಿತಧಮ್ಮಾನುಮಾನೇನ 'ಅನಾಗತೇಪಿ ಏವರೂಪಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀ'ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ತತಿಯಂ ವುತ್ತೋ।

ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತೀತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನಾತೀತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಮಿಸ್ಸಕೇಸು ತೀಸು ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತರತ್ತಾ ಚತುತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ। **ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನಾಗತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನಾನಾಗತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಅತ್ಥತೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತರೋತಿ ಪಞ್ಚಮಂ ವುತ್ತೋ।

ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತೀತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನಾಗತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಅತೀತೇನಾನಾಗತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪುರಿಮೇಹಿ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಛಟ್ಠಂ ವುತ್ತೋ।

ಏವಮೇತೇಸು ಛಸು ಕಾಲಭೇದೇಸು ಯ್ವಾಯಂ ಪಠಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲತೋ, ಓಕಾಸತೋ, ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸತೋತಿ ತಯೋ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನೋ **ಪುಗ್ಗಲವಾರೋ**। **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಓಕಾಸವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನೋ **ಓಕಾಸವಾರೋ**। **ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನೋ **ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋ**। ಇಮೇ ಪನ ತಯೋಪಿ ವಾರಾ ಪಠಮಂ ಅನುಲೋಮನಯೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪಟಿಲೋಮನಯೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ತೇಸು 'ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ' 'ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ,' 'ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ವಚನತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನೋ ಅನುಲೋಮನಯೋ। 'ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ', 'ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ,' 'ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ವಚನತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನೋ ಪಟಿಲೋಮನಯೋ।

ತತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ತಾವ ಪುಗ್ಗಲವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ "ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏವಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯಮಕಾನಿ; "ಯಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ; ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ; ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ದಸ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕೇಸು ಚತೂಸು ಆದಿತೋ ಏಕಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। ಸೇಸಾನಿ ತೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೀತಿ ತನ್ತಿಯಾ ಲಹುಭಾವತ್ಥಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನಿ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ಏಕಸದಿಸಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಪಿ ತನ್ತಿಯಾ ಲಹುಭಾವತ್ಥಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನೇವಾತಿ ಏವಮೇತಾನಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಏಕಯಮಕವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ದಸ ಯಮಕಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ದಸ, ಏವಂ ಓಕಾಸವಾರೇ ದಸ, ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇ ದಸಾತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ತೀಸು ವಾರೇಸು ಅನುಲೋಮನಯೇ ತಿಂಸ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಅನುಲೋಮನಯೇ, ಏವಂ ಪಟಿಲೋಮನಯೇಪೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಸಟ್ಠಿ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ವೀಸಪುಚ್ಛಾಸತಂ, ಚತ್ತಾರೀಸಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಅತ್ಥಸತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಲಭೇದೇಸು ಪುಗ್ಗಲಾದಿಭೇದತೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮನಯವಸೇನ ಛ ಛ ವಾರಾ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ದಸ ದಸ ಕತ್ವಾ ಸಟ್ಠಿ ಸಟ್ಠಿ ಯಮಕಾನೀತಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಸತಾನಿ। ತಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಟ್ಠಾಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಸತಾನಿ, ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ಸತ್ತಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ, ಚತ್ತಾರೀಸಾನಿ ಚ ಚುದ್ದಸ ಅತ್ಥಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇದಂ ತಾವ ಉಪ್ಪಾದವಾರೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ। ಯಥಾ ಚ ಉಪ್ಪಾದವಾರೇ, ತಥಾ ನಿರೋಧವಾರೇಪಿ, ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೇಪೀತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿಮಹಾವಾರೇ ಅಸೀತಿ ಯಮಕಸಹಸ್ಸಂ, ಸಟ್ಠಿಸತಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾಸಹಸ್ಸಾನಿ, ವೀಸಂ ತಿಸತಾಧಿಕಾನಿ ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಅತ್ಥಸಹಸ್ಸಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಪಾಳಿ ಪನ ಉಪ್ಪಾದವಾರೇ ನಿರೋಧವಾರೇ ಚ ತೀಸು ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಏಕೇಕಮೇವ ಯಮಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ತೀಸು ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು 'ಯಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ ಏಕಂ ಯಮಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೇ ಪನ ಛಸುಪಿ ಕಾಲಭೇದೇಸು ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮೇವ। ಸೇಸಾನಿ ತೇನ ಸಮಾನವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನೀತಿ। ಇದಂ ಸಕಲೇಪಿ ಪವತ್ತಿಮಹಾವಾರೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ।

ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯತ್ಥಂ ಪನಸ್ಸ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪವತ್ತಿಮಹಾವಾರೇ ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಪುರೇಪಞ್ಹೋ, ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋ, ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹೋ, ಮೋಘಪಞ್ಹೋತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಹಾ ನಾಮ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಯಮಕೇ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾ। ಏಕೇಕಪುಚ್ಛಾಯಪಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪದಾನಿ। ತತ್ಥ ಯಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಏಕೇನೇವ ಪದೇನ ಗಹಿತಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ ನಿರೋಧೋ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ , ಅಯಂ **ಪುರೇಪಞ್ಹೋ** ನಾಮ। ಯಾಯ ಪನ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಗಹಿತಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ ನಿರೋಧೋ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಯಂ **ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋ** ನಾಮ। ಯಾಯ ಪನ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಏಕೇನಪಿ ಪದೇನ ಗಹಿತಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಗಹಿತಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ, ನಿರೋಧೋ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಯಂ **ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹೋ** ನಾಮ। ಯಾಯ ಪನ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವಾ, ಪಟಿಸೇಧೋ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಯಂ **ಮೋಘಪಞ್ಹೋ** ನಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸ ಅದಸ್ಸಿಯಮಾನೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುಂ, ತಸ್ಮಾ ನಂ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

‘ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ’ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ತಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಏಕೇನೇವ ಪದೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಇತಿ ಅಯಞ್ಚೇವ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಏವರೂಪೋ ಪಞ್ಹೋ ಪುರೇಪಞ್ಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ‘ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ’ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಪನ ‘ಆಮನ್ತಾ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಗಹಿತಾನಂ ರೂಪವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅತೀತೇ ಉಪ್ಪಾದೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇತಿ ಅಯಞ್ಚೇವ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಏವರೂಪೋ ಪಞ್ಹೋ ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ’ತಿ ಇಮಾಯ ಪನ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಯ ‘ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ’ನ್ತಿಆದಿಕೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ‘ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏಕೇನೇವ ಪದೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಲಬ್ಭತಿ। ‘ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ರೂಪವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇತಿ ಅಯಞ್ಚೇವ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಏವರೂಪೋ ಪಞ್ಹೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪುರೇಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋತಿಪಿ ಏತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ಏತಸ್ಸ ಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏಕೇನ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಾದೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ದುತಿಯಕೋಟ್ಠಾಸೇ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ರೂಪವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾನಂ। ಇಮಿನಾಯೇವ ಚ ಲಕ್ಖಣೇನ ಯತ್ಥ ಏಕೇನ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ ನಿರೋಧೋ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಪುರೇಪಞ್ಹೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಯತ್ಥ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ ನಿರೋಧೋ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋತಿ ವುತ್ತೋ।

‘ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ’ತಿ ಇಮಾಯ ಪನ ಪುಚ್ಛಾಯ ‘ನತ್ಥೀ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಲಬ್ಭತಿ। ‘ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಿರುಜ್ಝತೀ’ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ‘ನೋ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪಟಿಸೇಧೋ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಞ್ಚೇವ ದುವಿಧೋ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಏವರೂಪೋ ಪಞ್ಹೋ ಮೋಘಪಞ್ಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತುಚ್ಛಪಞ್ಹೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಹಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಪಟಿಸೇಧೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಪನ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಾಮ । ತತ್ಥ ಯಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪಾಳಿಪದಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ಇದಂ **ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ** ನಾಮ। ತಂ ಪುರೇಪಞ್ಹೇ ಲಬ್ಭತಿ। ‘ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ’ತಿ ಹಿ ಪಞ್ಹೇ ‘ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ’ತಿ ಇದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪಾಳಿಪದಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಮಾನಂ ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪಟಿವಚನಭಾವೇನ ಅತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ಇದಂ

ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನಾಮ। ತಂ ಪಚ್ಚಾಪಣ್ಹೇ ಲಬ್ಭತಿ। 'ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ'ತಿ ಹಿ ಪಣ್ಹೇ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ಇದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪಟಿವಚನವಸೇನೇವ ಅತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಮಾನಂ ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ; ಇದಂ **ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ** ನಾಮ। ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಣ್ಹೇ ಲಬ್ಭತಿ। 'ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ಹಿ ಪಣ್ಹೇ 'ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ'ನ್ತಿ ಇದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ 'ಇಮೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಇಮೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಾ'ತಿ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನೇವ ಅತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಮಾನಂ ಗತಂ। ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾಭಾವತೋ ಅತ್ಥಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ಇದಂ **ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಲಾಭತೋ ಅತ್ಥಪಟಿಸೇಧನೇನ ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ಇದಂ **ಪಟಿಸೇಧೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ** ನಾಮ। ತಂ ಮೋಘಪಣ್ಹೇ ಲಬ್ಭತಿ। 'ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ'ತಿ ಹಿ ಪಣ್ಹೇ 'ನತ್ಥೀ'ತಿ ಇದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ; ಏವರೂಪೋ ನಾಮ ಸತ್ತೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಮಾನಂ ಗತಂ; ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। 'ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಿರುಜ್ಝತೀ'ತಿ ಪಣ್ಹೇ ಪನ 'ನೋ'ತಿ ಇದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರೋಧೋ ನಾಮ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥಪಟಿಸೇಧನೇನ ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಮಾನಂ ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಪಟಿಸೇಧೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಹಾ, ಇಮಾನಿ ಚ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ಯೇಸು ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾನಿ, ತಾನಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ - ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ ಠಾನಂ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ತತ್ಥಾತಿ ಏಕಂ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ; ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ಚವನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ; ಅರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಅರೂಪೇ ತತ್ಥಾತಿ ಏಕಂ, ಅರೂಪಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಅರೂಪಾ ಚವನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ , ಅರೂಪೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಅರೂಪೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ; ಯೇ ಚ ಅರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಏಕಂ; ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ತತ್ಥಾತಿ ಏಕಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾನನ್ತಿ ಏಕಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾ ಚವನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ; ಸುದ್ಧಾವಾಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ತತ್ಥಾತಿ ಏಕಂ, ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ; ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ; ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಚತುವೋಕಾರಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ, ಚವನ್ತಾನನ್ತಿ ಏಕಂ। ಏವಂ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಇಮೇಸು ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತಿಮಹಾವಾರೇ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಹಿ ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೇನ ಸುವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥಞ್ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯನ್ತೇನ ಸುವಿನಿಚ್ಛಿತೋ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥಾಯಂ ನಯೋ - **ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅಚಿತ್ತಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಭವಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ। **ತೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ಪವತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿಪಿ ನಿರುಜ್ಝತಿಪಿ, ತಸ್ಮಾ 'ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನ'ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ'ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನೋ ಚ ತೇಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಚಿತ್ತಕತ್ತಾ ಪನ ತೇಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೇವ। ಇದಂ ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಠಮೇ ಠಾನೇ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹಸ್ಸ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾರೂಪಮಿಸ್ಸಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ। **ತೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಾ

ದ್ವೇಪಿ ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ। ಪವತ್ತೇ ಪನ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ತೇ ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಪಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿಪಿ, ತಸ್ಮಾ 'ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾನ'ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ 'ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ಠಾನೇ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು ನಿಯಮಲಕ್ಖಣಂ - ಸಕಲೇಪಿ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಯಾವ ಮರಣಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಪರಿಯನ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಲಹುಪರಿವತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ನ ಸುಕರನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅಭಿನವಂ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಂ ನಿಪ್ಫಾದಯಮಾನೇನ ನಾನಾಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸುಖನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇ ಉಪ್ಪಾದವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಾದವಾರೋ ಕಥಿತೋ। ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನೇನ ನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸುಖನ್ತಿ ಮರಣಕಾಲೇ ನಿರೋಧವಸೇನ ನಿರೋಧವಾರೋ ಕಥಿತೋ।

ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಪವತ್ತಿಯಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಅನಾಮಟ್ಠಭಾವೇ ಪಮಾಣನ್ತಿ? ಪಾಳಿಯೇವ। ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ವಿಸೇಸೇನ ಉಪ್ಪಾದವಾರಸ್ಸ ಅನಾಗತಕಾಲವಾರೇ 'ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ ತೇಸಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಅಯಂ ಪಾಳಿ ಅತಿಪಮಾಣಮೇವ। ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಞ್ಹಿ ಪವತ್ತೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಯುತ್ತಭಾವೇ ಸತಿಪಿ 'ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಭಾವೇನ ಪವತ್ತೇ ಉಪ್ಪಾದೋ ನ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। 'ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನ ನಿರುಜ್ಝಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ'ತಿ ಅಯಂ ಪನ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತೇ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅನಾಮಟ್ಠಭಾವೇ ಅತಿವಿಯ ಪಮಾಣಂ। ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನಞ್ಹಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಠಿತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪವತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಗಣನಪಥೋ ನತ್ಥಿ। 'ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನ ನಿರುಜ್ಝಿತ್ಥಾ'ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಭಾವೇನ ಪವತ್ತೇ ನಿರೋಧೋ ನ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಮೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು ನಿಯಮಲಕ್ಖಣಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಉಪ್ಪಾದಮೇವ ಚುತಿನಿರೋಧಮೇವ ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸು ತೇಸು ಠಾನೇಸು ಆಗತಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪನ ಸಕ್ಕಾ ಆದಿವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿದಿತುನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತೋ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಏವಂ ದಿನ್ನೇನಪಿ ನಯೇನ ಯೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತೇನ ಆಚರಿಯೇ ಪಯಿರುಪಾಸಿತ್ವಾ ಸಾಧುಕಂ ಸುತ್ವಾಪಿ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ।

ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚಾಪಿ ಏಕತೋ।
ನಯಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಸ್ಸ, ಪಟಿಲೋಮನಯಸ್ಸ ಚ॥

ವಸೇನ ಯಾನಿ ಖನ್ಧೇಸು, ಯಮಕಾನಿ ಚ ಪಞ್ಚಸು।
ಪುಗ್ಗಲಂ ಅಥ ಓಕಾಸಂ, ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಮೇವ ಚ॥

ಆಮಸಿತ್ವಾ ಪವತ್ತೇಸು, ಠಾನೇಸು ಕಥಯೀ ಜಿನೋ।
ತೇಸಂ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ, ದಸ್ಸಿತಂ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ॥

ವಿನಿಚ್ಛಯತ್ಥಂ ಅತ್ಥಸ್ಸ, ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಚ।
ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಠಾನಾನಿ, ಯಾನಿ ತಾನಿ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ॥

දස්සේත්වා ඒකපඤ්හස්මිං, යෝජනාපි පකාසිතා।
විත්ථාරේන ගතේ ඒත්ථ, පඤ්හාවිස්සජ්ජනක්කමේ॥

අත්ථං වණ්ණයතා කාතුං, කිං නු සක්කා ඉතෝ පරං।
නයේන ඉමිනා තස්මා, අත්ථං ජානන්තු පණ්ඩිතාති॥

පවත්තිමහාවාරවණ්ණනා।

३. පරිඤ්ඤාවාරවණ්ණනා

१०६-१०८. තදනන්තරේ පරිඤ්ඤාවාරේපි ඡළේව කාලභේදා। අනුලෝමපටිලෝමතෝ ද්වේයේව නයා। පුග්ගලවාරෝ, ඕකාසවාරෝ, පුග්ගලෝකාසවාරෝති ඉමේසු පන තීසු පුග්ගලවාරෝව ලබ්භති, න ඉතරේ ද්වේ। කිං කාරණා? සදිසවිස්සජ්ජනතාය। යෝ හි කෝචි පුග්ගලෝ යත්ථ කත්ථචි ඨානේ රූපක්ඛන්ධං චේ පරිජානාති, වේදනාක්ඛන්ධම්පි පරිජානාතියේව। වේදනාක්ඛන්ධං චේ පරිජානාති, රූපක්ඛන්ධම්පි පරිජානාතියේව। රූපක්ඛන්ධං චේ න පරිජානාති, වේදනාක්ඛන්ධම්පි න පරිජානාතියේව। වේදනාක්ඛන්ධං චේ න පරිජානාති, රූපක්ඛන්ධම්පි න පරිජානාතියේව। තස්මා තේසුපි 'යත්ථ රූපක්ඛන්ධං පරිජානාති, තත්ථ වේදනාක්ඛන්ධං පරිජානාතී'ති ආදිවසේන පුච්ඡං කත්වා 'ආමන්තා'ත්වේව විස්සජ්ජනං කාතබ්බං । සියාති සදිසවිස්සජ්ජනතාය තේ ඉධ න ලබ්භන්තීති වේදිතබ්බා।

අථ වා පරිඤ්ඤාකිච්චං නාම පුග්ගලස්සේව හෝති, නෝ ඕකාසස්ස, පුග්ගලෝව පරිජානිතුං සමත්ථෝ, නෝ ඕකාසෝති පුග්ගලවාරෝවේත්ථ ගහිතෝ, න ඕකාසවාරෝ। තස්ස පන අග්ගහිතත්තා තදනන්තරෝ පුග්ගලෝකාසවාරෝ ලබ්භමානෝපි න ගහිතෝ। යෝ පනේස පුග්ගලවාරෝ ගහිතෝ, තත්ථ පච්චුප්පන්නකාලේ රූපක්ඛන්ධමූලකානි චත්තාරි, වේදනාක්ඛන්ධමූලකානි තීණි, සඤ්ඤාක්ඛන්ධමූලකානි ද්වේ, සඞ්ඛාරක්ඛන්ධමූලකං ඒකන්ති හේට්ඨා වුත්තනයේනේව අනුලෝමනයේ අග්ගහිතග්ගහණේන දස යමකානි। පටිලෝමනයේ දසාති වීසති। තථා සේසේසුපීති ඒකේකස්මිං කාලේ වීසති වීසති කත්වා ඡසු කාලේසු වීසං යමකසතං, චත්තාරීසානි ද්වේ පුච්ඡාසතානි, අසීත්‍යාධිකානි චත්තාරි අත්ථසතානි ච හෝන්තීති ඉදමේත්ථ පාළිවවත්ථානං।

අත්ථවිනිච්ඡයේ පනේත්ථ අතීතානාගතපච්චුප්පන්නසඞ්ඛාතා තයෝ අද්ධා පවත්තිවාරේ විය චුතිපටිසන්ධිවසේන න ලබ්භන්ති। පවත්තේ චිත්තක්ඛණවසේනේව ලබ්භන්ති। තේනේවේත්ථ 'යෝ රූපක්ඛන්ධං පරිජානාති, සෝ වේදනාක්ඛන්ධං පරිජානාතී'තිආදීසු පුච්ඡාසු 'ආමන්තා'ති විස්සජ්ජනං කතං। ලෝකුත්තරමග්ගක්ඛණස්මිඤ්හි නිබ්බානාරම්මණේන චිත්තේන පඤ්චසු ඛන්ධේසු පරිඤ්ඤාකිච්චනිබ්බත්තියා යං කිඤ්චි ඒකං ඛන්ධං පරිජානන්තෝ ඉතරම්පි පරිජානාතීති වුච්චති। ඒවමේත්ථ 'පරිජානාතී'ති පඤ්හේසු අනුලෝමනයේ පරිඤ්ඤාකිච්චස්ස මත්ථකප්පත්තං අග්ගමග්ගසමඞ්ගිං සන්ධාය 'ආමන්තා'ති වුත්තන්ති වේදිතබ්බං। පටිලෝමනයේ පන 'න පරිජානාතී'ති පඤ්හේසු පුථුජ්ජනාදයෝ සන්ධාය 'ආමන්තා'ති වුත්තං। 'පරිජානිත්ථා'ති ඉමස්මිං පන අතීතකාලවාරේ මග්ගානන්තරඅග්ගඵලේ ඨිතෝපි පරිඤ්ඤාකිච්චස්ස නිට්ඨිතත්තා පරිජානිත්ථයේව නාම।

१०९. **යෝ රූපක්ඛන්ධං පරිජානාති, සෝ වේදනාක්ඛන්ධං පරිජානිත්ථා**ති පඤ්හේන අග්ගමග්ගසමඞ්ගිං පුච්ඡති। යස්මා පනේස ඛන්ධපඤ්චකං පරිජානාතියේව නාම, න තාව නිට්ඨිතපරිඤ්ඤාකිච්චෝ; තස්මා 'නෝ'ති පටිසේධෝ කතෝ। දුතියපඤ්හේ පන **පරිජානිත්ථා**ති අරහන්තං පුච්ඡති। යස්මා පනේසෝ නිට්ඨිතපරිඤ්ඤාකිච්චෝ। නත්ථි තස්ස පරිඤ්ඤේය්‍යං

ನಾಮ; ತಸ್ಮಾ ‘ನೋ’ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। ಪಟಿಲೋಮನಯವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪನೇತ್ಥ **ಅರಹಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ನ ಪರಿಜಾನಾತೀ**ತಿ ಅರಹತೋ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಿತಪರಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚತಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಮೇವ, ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸೋ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥೇವ। ಇದಂ ಪನ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ನೋ ಚ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಪನ ಸೋ ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ।

೨೧೦-೨೧೧. **ಯೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಸೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಟ್ಠಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಪರಿಜಾನಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಙ್ಖಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ‘ನೋ’ತಿ। **ತೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾಸಭಾಗೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಪರಿಜಾನಿಂಸೂತಿ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಖನ್ಧಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಆಯತನಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೯. ಇದಾನಿ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತೇಯೇವ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಆಯತನವಸೇನಾಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಖನ್ಧಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಆಯತನಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥೇವ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ, ಪವತ್ತಿವಾರೋ, ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋತಿ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ। ವಚನತ್ಥೋಪಿ ನೇಸಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಧಾಪಿ ಚ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ವವತ್ಥಿತೋ। ಇತರೇ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನೇವ। 'ತತ್ಥ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ'ತಿ ಪದಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ **ನಾಯತನಾ ನ ಮನೋ**ತಿ, ತಾವ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಅಯಂ ಯಮಕವಸೇನ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಉದ್ದೇಸೋ। **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾಯತನ**ನ್ತಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಪಭೇದತೋ ನಾಮವವತ್ಥಾನಂ। ಯಮಕವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾಸುಖತ್ಥಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಠಮಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಪಚ್ಛಾ ಬಾಹಿರರೂಪಾಯತನಾನಿ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಾನಿ।

ಯಥಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಖನ್ಧವಸೇನ, ಏವಮಿಧ ಇಮೇಸಂ ಆಯತನಾನಂ ವಸೇನ ಪದಸೋಧನವಾರೋ, ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ, ಸುದ್ಧಾಯತನವಾರೋ, ಸುದ್ಧಾಯತನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋತಿ, ಚತ್ತಾರೋವ ನಯವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕೇಕೋ ಚೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದುವಿಧೋಯೇವ। ತೇಸಮತ್ಥೋ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಪನ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ಪದಸೋಧನವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮವಾರೇ 'ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಯಮಕಾನಿ, ತಥಾ ಇಧ 'ಚಕ್ಖು, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ; ಚಕ್ಖಾಯತನಂ; ಚಕ್ಖೂ'ತಿಆದೀನಿ ದ್ವಾದಸ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ 'ನ ಚಕ್ಖು, ನ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ; ನ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ನ ಚಕ್ಖೂ'ತಿಆದೀನಿ ದ್ವಾದಸ , ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮವಾರೇ ಏಕೇಕಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಏಕಾದಸ ಏಕಾದಸ ಕತ್ವಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತಂ ಯಮಕಾನಿ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತಮೇವ। ಸುದ್ಧಾಯತನವಾರಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಲೋಮವಾರೇ ದ್ವಾದಸ, ಪಟಿಲೋಮವಾರೇ ದ್ವಾದಸ, ಸುದ್ಧಾಯತನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಲೋಮವಾರೇ ಏಕೇಕಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಏಕಾದಸ ಏಕಾದಸ ಕತ್ವಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತಂ ಯಮಕಾನಿ। ಪಟಿಲೋಮವಾರೇಪಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತಮೇವಾತಿ ಏವಮಿಧ ಛಸತ್ತತಾಧಿಕೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಯಮಕಸತೇಹಿ, ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಾಧಿಕೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಪುಚ್ಛಾಸತೇಹಿ, ಚತುರಾಧಿಕೇಹಿ ತೇವೀಸಾಯ ಅತ್ಥಸತೇಹಿ ಚ ಪಟಿಮಣ್ಡಿತೋ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ।

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦-೧೭. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಖನ್ಧಯಮಕಸ್ಸ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞತ್ರ ವಿಸೇಸಾ। ತತ್ರಾಯಂ ವಿಸೇಸೋ - **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ**ತಿ ದುತಿಯವಿಜ್ಜಾಞಾಣಂ। **ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖೂ**ತಿ ತತಿಯವಿಜ್ಜಾಞಾಣಂ। **ದಿಬ್ಬಸೋತ**ನ್ತಿ ದುತಿಯಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂ। **ತಣ್ಹಾಸೋತ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾವ। **ಅವಸೇಸೋ ಕಾಯೋ**ತಿ ನಾಮಕಾಯೋ, ರೂಪಕಾಯೋ, ಹತ್ಥಿಕಾಯೋ, ಅಸ್ಸಕಾಯೋತಿ ಏವಮಾದಿ। **ಅವಸೇಸಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನತೋ ಸೇಸಂ ಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪಞ್ಚೇವ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಞ್ಚ। **ಸೀಲಗನ್ಧೋ**ತಿಆದೀನಿ ವಾಯನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಾದೀನಂಯೇವ ನಾಮಾನಿ। **ಅತ್ಥರಸೋ**ತಿಆದೀನಿಪಿ ಸಾಧುಮಧುರಟ್ಠೇನ ಅತ್ಥಾದೀನಞ್ಞೇವ ನಾಮಾನಿ। **ಅವಸೇಸೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಾದಿಅನೇಕಪ್ಪಭೇದೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ।

೧. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೮-೨೧. ಇಧಾಪಿ ಚ ಪವತ್ತಿವಾರಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದವಾರಾದೀಸು ತೀಸು ಅನ್ತರವಾರೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಛಳೇವ ಕಾಲಭೇದಾ। ತೇಸಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾದಯೋ ತಯೋ ವಾರಾ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮನಯವಸೇನ ದುವಿಧಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಯಥಾ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ, ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ದಸ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋತಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಘಾಣಾಯತನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ, ಕಾಯಾಯತನಂ, ರೂಪಾಯತನಂ, ಸದ್ದಾಯತನಂ, ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ರಸಾಯತನಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ, ಮನಾಯತನಂ, ಧಮ್ಮಾಯತನಂ, ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏವಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಏಕಾದಸ। "ಯಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸೋತಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ದಸ; ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ನವ, ಜಿವ್ಹಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಅಟ್ಠ; ಕಾಯಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಸತ್ತ; ರೂಪಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಛ; ಸದ್ದಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಪಞ್ಚ; ಗನ್ಧಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ; ರಸಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ; ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ; ಮನಾಯತನಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಛಸಟ್ಠಿ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಏಕಾದಸಸು "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಂ, ಘಾನಾಯತನಂ, ರೂಪಾಯತನಂ, ಮನಾಯತನಂ, ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ। ತೇಸು ಪಠಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ ತಾವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। ದುತಿಯಂ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಠಮೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಚಕ್ಖುಸೋತಾಯತನಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಪನ ಘಾನಾಯತನಸ್ಸ ನ ಏಕನ್ತೇನ ಪವತ್ತಿತೋ "ಕಥಂ ನು ಖೋ ಏತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವಿಮತಿನಿವಾರಣತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ ಅಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ। ಸೇಸೇಸು ಜಿವ್ಹಾಯತನಕಾಯಾಯತನೇಹಿ ತಾವ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇ ಯಮಕಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ। ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಮಕಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನೇಹಿಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ತನ್ತಿಯಾ ಲಹುಭಾವತ್ಥಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನಿ। ಸೋತಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ , ತಂ ಪುರಿಮೇಹಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವಾತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಾಳಿಂ ನಾರುಳ್ಹಂ। ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ರೂಪಾಯತನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಂ, ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇತಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ ಪಾಳಿಂ ಆರುಳ್ಹಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ನಾರುಳ್ಹಾನಿ। ತಥಾ ಜಿವ್ಹಾಯತನಕಾಯಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ। ರೂಪಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇಯೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ। ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಹಿ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ತೀಣಿ ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ। ಯಥೇವ ಹೇತ್ಥ "ಸರೂಪಕಾನಂ ಅಚಿತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ "ಸರೂಪಕಾನಂ ಅಗನ್ಧಕಾನಂ, ಅರಸಕಾನಂ ಅಫೋಟ್ಠಬ್ಬಕಾನ"ನ್ತಿ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಗನ್ಧಾದೀನಿ ಚೇತ್ಥ ಆಯತನಭೂತಾನೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ "ಸರೂಪಕಾನಂ ಸಗನ್ಧಾಯತನಾನ"ನ್ತಿ ಆಯತನವಸೇನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸದ್ದಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಅತ್ಥಾಭಾವತೋ ಪಾಳಿಂ ನಾರುಳ್ಹಾನೇವ। ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ತೀಣಿ ದ್ವೇ ಚ ಹೇಟ್ಠಿಮೇಹಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಪಾಳಿಂ ನಾರುಳ್ಹಾನಿ। ಮನಾಯತನಮೂಲಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮೇವಾತಿ ಏವಮೇತಾನಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಕತಿಪಯಯಮಕವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ಛಸಟ್ಠಿಯಮಕಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ

ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ, ಏವಂ ಓಕಾಸವಾರೇಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇಪಿ ಛಸಟ್ಠೀತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ತೀಸು ವಾರೇಸು ಅನುಲೋಮನಯೇ ಅಟ್ಠನವುತಿಸತಂ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಅನುಲೋಮನಯೇ, ಏವಂ ಪಟಿಲೋಮನಯೇಪೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಛನ್ನವುತಾಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ದ್ವಾನವುತಾಧಿಕಾನಿ ಸತ್ತ ಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ, ಚತುರಾಸೀತಾಧಿಕಾನಿ ಚ ಪನ್ನರಸ ಅತ್ಥಸತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಲಭೇದೇಸೂತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಛಸತ್ತತಾಧಿಕಾನಿ ತೇವೀಸತಿ ಯಮಕಸತಾನಿ। ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಅತ್ಥಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದವಾರೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ। ನಿರೋಧವಾರಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಅಟ್ಠವೀಸಾನಿ ಏಕಸತ್ತತಿ ಯಮಕಸತಾನಿ। ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಅತ್ಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಾಳಿ ಪನ ಮನಾಯತನಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಞ್ಚ ಏಕಸದಿಸಂ, ನಾನಂ ನತ್ಥಿ। ಉಪರಿ ಪನ "ವಾರಸಞ್ಖೇಪೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀನಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇಹಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಂ।

ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ನಯಮುಖಂ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಅಸೋತಕಾನ**ನ್ತಿ ಅಪಾಯೇ ಜಾತಿಬಧಿರಓಪಪಾತಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಸಚಕ್ಖುಕೋ ಅಸೋತಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಯಥಾಹ - "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪೇತಾನಂ , ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಅಸುರಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ನೇರಯಿಕಾನಂ; ಜಚ್ಚಬಧಿರಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಘಾನಗನ್ಧಜಿವ್ಹಾರಸಕಾಯಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಮನಾಯತನಂ ಧಮ್ಮಾಯತನ"ನ್ತಿ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಸಸೋತಕಾನ**ನ್ತಿ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀಸು ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನೇ ಚ ಓಪಪಾತಿಕೇ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಹಿ ಸಚಕ್ಖುಕಾ ಸಸೋತಕಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ; ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ದೇವಾನಂ, ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪೇತಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಅಸುರಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ನೇರಯಿಕಾನಂ, ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ। ರೂಪಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಸೋತಮನಾಯತನಂ ಧಮ್ಮಾಯತನ"ನ್ತಿ।

ಅಘಾನಕಾನನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಹಿ ಸಚಕ್ಖುಕಾ ಅಘಾನಕಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಪನ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿಕೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ "ಕಸ್ಸಚಿ ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ ವದೇಯ್ಯ। ಯೋ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೋ ಪನ ಅಘಾನಕೋ ಸಿಯಾ, ಸೋ "ಸಚಕ್ಖುಕಾನ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಇಧ ಅನಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಸಘಾನಕಾನ**ನ್ತಿ ಜಚ್ಚಬಧಿರಮ್ಪಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಮ್ಪಿ ಓಪಪಾತಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸಘಾನಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನ**ನ್ತಿ ಜಚ್ಚನ್ಧಮ್ಪಿ ಜಚ್ಚಬಧಿರಮ್ಪಿ ಓಪಪಾತಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಮೇವ। **ಸಘಾನಕಾನಂ ಸಚಕ್ಖುಕಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಮೇವ ಓಪಪಾತಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಸರೂಪಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಜಚ್ಚನ್ಧಜಚ್ಚಬಧಿರಓಪಪಾತಿಕೇಸು ಅಞ್ಞತರೋಪಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। **ಸಚಿತ್ತಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇಹಿ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅರೂಪಿನೋಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಅಚಕ್ಖುಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರಿಮಪದೇ ವುತ್ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಸರೂಪಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ ಚ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ಚ ಸೇಸರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಸಚಿತ್ತಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ ಚ ರೂಪಾರೂಪಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಅಚಿತ್ತಕಾನಂ ಅರೂಪಕಾನ**ನ್ತಿಪದೇಸು ಪನ ಏಕವೋಕಾರಚತುವೋಕಾರಸತ್ತಾವ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ಪುಗ್ಗಲವಾರೇಸು ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨೨-೨೫೪. ಓಕಾಸವಾರೇ **ಯತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ತೇನೇವ **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ । ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ತಲೇ ನಿಯಮತೋ ತಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಇದಮೇತ್ಥ ನಯಮುಖಂ। ಇಮಿನಾ ನಯಮುಖೇನ ಸಕಲೇಪಿ

ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ವುತ್ತನಯೋಯೇವಾತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಆಯತನಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಧಾತುಯಮಕಂ

೧-೧೯. ಇದಾನಿ ತೇಯೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತೇ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಧಾತುವಸೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆಯತನಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಧಾತುಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಆಯತನಯಮಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ವೇತಿದಬ್ಬಂ। ಇಧಾಪಿ ಹಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಾದಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ, ಅವಸೇಸಾ ಅನ್ತರವಾರಾ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಕಾಲಪ್ಪಭೇದಾದೀಹಿ ಆಯತನಯಮಕೇ ಆಗತಸದಿಸಾಯೇವ। ಇಧಾಪಿ ಚ ಯಮಕಪುಚ್ಛಾಸುಖತ್ಥಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾ ರೂಪಧಾತುಯೋವ ವತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ವುತ್ತಾ। ಧಾತೂನಂ ಪನ ಬಹುತ್ತಾ ಇಧ ಆಯತನಯಮಕತೋ ಬಹುತರಾನಿ ಯಮಕಾನಿ, ಯಮಕದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ಪುಚ್ಛಾದಿಗುಣಾ ಚ ಅತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಧಾತುಮೂಲಕಾದೀಸು ಯಮಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಯಮಕಾನಂ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಆಯತನಯಮಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಂಸದಿಸಾಯೇವ ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥಗತಿ, ತೇನೇವ ಚ ಕಾರಣೇನ ಪಾಳಿಪಿ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ ಪಾಕತಿಕೋಯೇವಾತಿ।

ಧಾತುಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಚ್ಚಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೯. ಇದಾನಿ ತೇಯೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತೇ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಸಚ್ಚವಸೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಧಾತುಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಸಚ್ಚಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಾದಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ ಅನ್ತರವಾರಾದಯೋ ಚ ಅವಸೇಸಪ್ಪಭೇದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ವಸೇನ ಪದಸೋಧನವಾರೋ, ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ, ಸುದ್ಧಸಚ್ಚವಾರೋ, ಸುದ್ಧಸಚ್ಚಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋತಿ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ವಾರೇಸು ಯಮಕಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೦-೨೭. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ **ಅವಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಚೇವ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ವಿನಿಮುತ್ತಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅವಸೇಸೋ ಸಮುದಯೋ**ತಿ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾದಿಭೇದೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಅವಸೇಸೋ ನಿರೋಧೋ**ತಿ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿರೋಧೋ ಚೇವ ಖಣಭಙ್ಗನಿರೋಧೋ ಚ। **ಅವಸೇಸೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ "ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತಿ, ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ, ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗೋ, ಜಞ್ಞಮಗ್ಗೋ, ಸಕಟಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೭-೧೭೪. ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ "ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮೂಲಕೇಹಿ ತೀಹಿ, ಸಮುದಯಸಚ್ಚಮೂಲಕೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ, ನಿರೋಧಸಚ್ಚಮೂಲಕೇನ ಏಕೇನಾತಿ ಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಅಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾಳಿವಸೇನ ಛಹಿ ಯಮಕೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತೇಸು ಯಸ್ಮಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ನೇವ ಉಪ್ಪಾದೋ, ನ ನಿರೋಧೋ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮೂಲಕಾನಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇ, ಸಮುದಯಸಚ್ಚಮೂಲಕಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕನ್ತಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ ಆಗತಾನಿ। ತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮನಯೇಪಿ ಓಕಾಸವಾರಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ಯಮಕಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಸಚ್ಚಯಮಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಾರೇ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ತಾವ ನ ಲಬ್ಭತೇವ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ತೀಸು ಸಮುದಯಸಚ್ಚಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕನ್ತೇನ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸುಪಿ ಪವತ್ತೇಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಯೋ ಪನ ತಯೋ ಕಾಲಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀನಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿಯಾಪಿ ವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಿದಂ ನಯಮುಖಂ - **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಮ್ಪಿ। ತೇಪಿ ಹಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇನೇವ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸಮುದಯಸಚ್ಚೇಸು ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಚತುವೋಕಾರೇ ಪನ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಏಕಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಚಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಖಣೇ ತಣ್ಹಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಪನ ರೂಪಮೇವ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನಾಮ। ಸೇಸಾ

ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ “ಅರೂಪೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸಂ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಖಣವಸೇನ ಓಕಾಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅನಭಿಸಮೇತಾವೀನ**ನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಸಙ್ಖಾತಂ ಅಭಿಸಮಯಂ ಅಪ್ಪತ್ತಸತ್ತಾನಂ। **ಅಭಿಸಮೇತಾವೀನ**ನ್ತಿ ಅಭಿಸಮಿತಸಚ್ಚಾನನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯಮುಖೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೬೫-೧೭೦. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇ ಪನ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ, ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ, ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾತಿ ತಿಸ್ಸೋಪೇತ್ಥ ಪರಿಞ್ಞಾಯೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಸು ಪರಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ತಸ್ಮಾ ಇಧ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ತತ್ಥ **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ**ತಿ ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಪಜಹತೀ**ತಿ ಞಾತಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ। ಇತಿ ಇಮಾಸಂ ಪರಿಞ್ಞಾನಂ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಸಚ್ಚಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಙ್ಖಾರಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ತೇಸಙ್ಞೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಏಕದೇಸಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಸಚ್ಚಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಾದಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ, ಅನ್ತರವಾರಾದಯೋ ಚ ಅವಸೇಸಪಭೇದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ - ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ತಾವ ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಖನ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ; ಚಕ್ಖು ಚಕ್ಖಾಯತನಂ; ಚಕ್ಖು ಚಕ್ಖುಧಾತು; ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪದಸೋಧನವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತಥಾ ಅನಾರಭಿತ್ವಾ "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ಪಠಮಂ ತಯೋಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ।

ತತ್ಥ ಕಾಯಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರೋ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**। "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯಿಕಾ, ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ) ಹಿ ವಚನತೋ ಕಾರಣಭೂತಸ್ಸ ಕರಜಕಾಯಸ್ಸ ಫಲಭೂತೋ ಏವ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಸಙ್ಖರಿಯತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರೋ। ಕೇನ ಸಙ್ಖರಿಯತೀತಿ? ಕಾಯೇನ। ಅಯಞ್ಹಿ ವಾತೋ ವಿಯ ಭಸ್ತಾಯ ಕರಜಕಾಯೇನ ಸಙ್ಖರಿಯತೀತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ। ಕಾಯೇನ ಕತೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಾತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಪುಬ್ಬೇವ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮) ವಚನತೋ ಪನ ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರೋ। ಕಿಂ ಸಙ್ಖರೋತಿ? ವಚಿಂ। ವಚಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ **ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ**। ವಚೀಭೇದಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರದ್ವಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। "ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮) ವಚನತೋಯೇವ ಪನ ತತಿಯಪದೇಪಿ ಸಙ್ಖರಿಯತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರೋ। ಕೇನ ಸಙ್ಖರಿಯತಿ? ಚಿತ್ತೇನ। ಕರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ**। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ಪನ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಭಾವೇನ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಠಪೇತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೨-೭. ಇದಾನಿ **ಕಾಯೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ಪದಸೋಧನವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ ತೀಣಿ, ಪಟಿಲೋಮನಯೇ ತೀಣೀತಿ ಛ ಯಮಕಾನಿ। ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೇ ಏಕೇಕಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಕತ್ವಾ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಛ, ಪಟಿಲೋಮನಯೇ ಛಾತಿ ದ್ವಾದಸ ಯಮಕಾನಿ। ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರೇ ಪನ ಯಥಾ ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರಾದೀಸು "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ರೂಪಂ; ಚಕ್ಖು ಆಯತನಂ, ಆಯತನಾ ಚಕ್ಖೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಏವಂ "ಕಾಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಕಾಯೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಅನುಲೋಮೇ ತೀಣಿ, ಪಟಿಲೋಮೇ ತೀಣೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸುದ್ಧಿಕವಾರೇ ಛ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಸುದ್ಧಿಕಏಕೇಕಪದವಸೇನ ಅತ್ಥಾಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ರೂಪಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಕ್ಖಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಆಯತನಾದೀನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ , ಖನ್ಧಾ ರೂಪಂ, ಚಕ್ಖು ಆಯತನಂ, ಆಯತನಾ ಚಕ್ಖೂ"ತಿ ಸುದ್ಧಿಕಏಕೇಕಪದವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ। ಏವಮಿಧ "ಕಾಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಕಾಯೋ"ತಿ ನತ್ಥಿ। ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಪನ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಏಕೋವ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಸ್ಸಾಸೋ ವಾ ಪಸ್ಸಾಸೋ ವಾತಿ ಸುದ್ಧಿಕಏಕೇಕಪದವಸೇನ ಅತ್ಥಾಭಾವತೋ "ಕಾಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಕಾಯೋ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। "ಕಾಯೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಮ್ಪಿ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಪದೇಹಿ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರೋ ಹೇಸ। ಪದಸೋಧನೇ ಪನ ವಿನಾಪಿ ಅತ್ಥೇನ

ವಚನಂ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ತತ್ಥ ಸೋ ನಯೋ ಗಹಿತೋವ। ಇಧ ಪನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾದೀಹಿ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾದೀಹಿ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಚ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದೀಹಿ, ಅಞ್ಞತ್ತಾ "ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ಏಕೇಕಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಕತ್ವಾ ಛ ಯಮಕಾನಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸು ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ತೀಣೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅನುಲೋಮನಯೇ ತೀಣಿ, ಪಟಿಲೋಮನಯೇ ತೀಣೀತಿ ಛ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ನ ಗಹಿತೋತಿ। ಏವಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮-೧೮. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪನಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇ ತಾವ ಯಸ್ಮಾ ನ ಕಾಯಾದಯೋವ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ನಾಮಂ, ತಸ್ಮಾ **ನೋ**ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। ಪಟಿಲೋಮೇ **ನ ಕಾಯೋ ನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ಯೋ ನ ಕಾಯೋ ಸೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನ ಕಾಯೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಕಾಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋಯೇವ ಪನೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಸೇಸ**ನ್ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಸೇಸಸಙ್ಖಾರದ್ವಯಮೇವ। ಕಾಯಸಙ್ಖಾರವಿನಿಮುತ್ತಂ ಪನ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಪಣ್ಣತ್ತಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನೇವ ಕಾಯೋ, ನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯. ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ "ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ತೀಣೇವ ಯಮಕಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ; ತಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವ। ತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮನಯೇಪಿ ಓಕಾಸವಾರಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ಯಮಕಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಯಮಕೇ "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಿಕಾಲಭೇದೋ ಪವತ್ತಿವಸೇನಾಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನೇವ। "ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ ತತ್ಥ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಚ ಝಾನಮ್ಪಿ ಓಕಾಸವಸೇನ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಿದಂ ನಯಮುಖಂ - **ವಿನಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹೀ**ತಿ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗೀನಂ। **ಕಾಮಾವಚರಾನ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸತ್ತಾನಂ। ರೂಪಾವಚರದೇವಾನಂ ಪನ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ನತ್ಥಿ। ಅರೂಪಾವಚರಾನಂ ರೂಪಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ವಿನಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಸತ್ತಾನಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೨೧. **ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಕಾಮಾವಚರೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ। ಅಙ್ಗಮತ್ತವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನೇವ। ಅನಪ್ಪನಾಪತ್ತೇಪಿ ಹಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಚಿತ್ತೇ ಇದಂ ಸಙ್ಖಾರದ್ವಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೇವ।

೨೪. **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಇದಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಏಕನ್ತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ವಾ ಅರೂಪಂ ವಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ನ ಭಿಜ್ಜಮಾನಂ।

೩೭. ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ದುತಿಯೇ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ। ಕಾಮಞ್ಚೇತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇಪಿ ವತ್ತಮಾನೇ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥೇವ। ಯಾವ ಪನ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ವತ್ತತಿ, ತಾವ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥೇವ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಮೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ ತೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ, ತಂ ಸತಸೋಪಿ ಸಹಸ್ಸಸೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪಠಮಚಿತ್ತಮೇವ। ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ ಪನ ವಿಸದಿಸಂ ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತಂ ದುತಿಯಚಿತ್ತಂ ನಾಮ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೪. ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀನನ್ತಿ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮೇನ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಚಿತ್ತೇನ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ। **ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಾನಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದಿಚುತಿಚಿತ್ತವಸೇನ, ಅರೂಪಾವಚರಾನಞ್ಚ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಚುತಿಚಿತ್ತವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀಆದೀನಂ।

೭೯. ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಏತ್ಥ ನಿಯಮತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿವಚನಂ ದಿನ್ನಂ। ನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಹಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಚ। ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಾತೋ। ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಾವ ಅಞ್ಞಾನಿ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾವ ತಿಟ್ಠತಿ। ತೇಸಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ವಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನಾಪಿ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏಸಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮತಾತಿ ನಿಯಮತೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ವಿಭಙ್ಗಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಸೀಹಳಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಸತ್ತರಸಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾತೋ ಚ ಪಾಳಿಯೇವ ಬಲವತರಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಮೇವ ಪಮಾಣಂ।

೧೨೮. ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನೋತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯಮುಖೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ ಪಾಕತಿಕೋಯೇವಾತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಸಙ್ಖಾರಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅನುಸಯಯಮಕಂ

ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಏಕದೇಸಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಅನುಸಯಯಮಕಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ತಾವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅನುಸಯಯಮಕೇ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ವಿಯ ದೇಸನಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ನಯೇನ ಪಾಳಿದೇಸನಾ ಕತಾ। ಕಥಂ? ಪಠಮಂ ತಾವ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ, ಉದ್ದೇಸತೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತೋತಿ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನುಸಯೇ ಗಹಾಪೇತುಂ ಪರಿಚ್ಛೇದವಾರೋ, ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರೋತಿ, ತಯೋ ವಾರಾ ದೇಸಿತಾ। ತತೋ ಸತ್ತನ್ನಂ ಮಹಾವಾರಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಸಯೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಯಮಕದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ **ಸತ್ತಾನುಸಯಾತಿ** ಅಯಂ ''ಸತ್ತೇವ, ನ ತತೋ ಉದ್ಧಂ, ನ ಹೇಟ್ಠಾ''ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನುಸಯಾನಂ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಪರಿಚ್ಛೇದವಾರೋ ನಾಮ। **ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ...ಪೇ॰... ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋತಿ** ಅಯಂ ಪರಿಚ್ಛೇದವಾರೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಂ ನಾಮಮತ್ತಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ''ಇಮೇ ನಾಮ ತೇ''ತಿ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರೋ ನಾಮ। **ಕತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ...ಪೇ॰... ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ** ಅಯಂ ''ಇಮೇಸು ನಾಮ ಠಾನೇಸು ಇಮೇ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತಿ''ತಿ ಏವಂ ತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರೋ ನಾಮ।

ಯೇಸಂ ಪನ ಸತ್ತನ್ನಂ ಮಹಾವಾರಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಸಯೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಯಮಕದೇಸನಾ ಕತಾ, ತೇಸಂ ಇಮಾನಿ ನಾಮಾನಿ - ಅನುಸಯವಾರೋ, ಸಾನುಸಯವಾರೋ, ಪಜಹನವಾರೋ, ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ, ಪಹೀನವಾರೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೋ ಧಾತುವಾರೋತಿ। ತೇಸು ಪಠಮೋ ಅನುಸಯವಾರೋ। ಸೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮನಯವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮನಯೇ ''ಯಸ್ಸ ಅನುಸೇತಿ, ಯತ್ಥ ಅನುಸೇತಿ, ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ಅನುಸೇತೀ''ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸತದುಭಯವಸೇನ ತಯೋ ಅನ್ತರವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ''ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ; ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ; ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಮಾನಾನುಸಯೋ, ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ, ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ''ತಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಮೂಲಕಾನಿ ಛ ಯಮಕಾನಿ। ಪುನ ಅಗಹಿತಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪಟಿಘಾನುಸಯಮೂಲಕಾನಿ ಪಞ್ಚ, ಮಾನಾನುಸಯಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ, ಭವರಾಗಾನುಸಯಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏಕಮೂಲಕಾನಿ ಏಕವೀಸತಿ। ಪುನ ''ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ಅನುಸೇನ್ತೀ''ತಿ ಏವಂ ಆಗತಾನಿ ದುಕಮೂಲಕಾನಿ ಪಞ್ಚ, ತಿಕಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಚತುಕ್ಕಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ, ಪಞ್ಚಕಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ, ಛಕ್ಕಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಅಪರಾನಿಪಿ ಪನ್ನರಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಛತ್ತಿಂಸ ಯಮಕಾನಿ। ತಥಾ ಓಕಾಸವಾರೇ, ತಥಾ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಅನುಲೋಮನಯೇ ಅಟ್ಠಸತಂ ಯಮಕಾನಿ। ತಥಾ ಪಟಿಲೋಮನಯೇತಿ ಅನುಸಯವಾರೇ ಸೋಳಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಯಮಕಸತಾನಿ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಅತ್ಥಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಸಾನುಸಯವಾರೋ, ಪಜಹನವಾರೋ, ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ, ಪಹೀನವಾರೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೋತಿ ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಾರಾನಂ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಯಮಕಗಣನಾ; ಯಮಕದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ಪುಚ್ಛಾದಿಗುಣಾ ಚ ಅತ್ಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ

ಪುರಿಮೇಸು ತೀಸು ವಾರೇಸು ವಿಸೇಸೋ। ಓಕಾಸವಾರೇ “ಯತ್ಥ ತತ್ಥಾ”ತಿ ಅವತ್ವಾ **ಯತೋ ತತೋ**ತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಸೇಸಂ ತಾದಿಸಮೇವ।

ಯೋ ಪನಾಯಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮೋ ಧಾತುವಾರೋ ನಾಮ, ಸೋ ಪುಚ್ಛಾವಾರೋ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾವಾರೋತಿ ದ್ವಿಧಾ ಠಿತೋ। ತಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾವಾರೇ **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವತ್ವಾ “ಕಾಮಧಾತುಂ ವಾ ಪನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸಾ”ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। ದ್ವೇಪಿ ಹಿ ಏತಾ ಪುಚ್ಛಾ ಏಕತ್ಥಾಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಾ ಯಮಕಾ ಏಕೇಕಮೇವ ಪುಚ್ಛಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾವಸಾನೇ ಪುಚ್ಛಾನುಕ್ಕಮೇನೇವ “ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ।

ತತ್ಥ “ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ, ರೂಪಧಾತುಂ, ಅರೂಪಧಾತುಂ, ನಕಾಮಧಾತುಂ, ನರೂಪಧಾತುಂ ನಅರೂಪಧಾತುಂ , ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ಛ ಸುದ್ಧಿಕಪುಚ್ಛಾ; “ನಕಾಮಧಾತುಂ, ನಅರೂಪಧಾತುಂ, ನರೂಪಧಾತುಂ; ನಅರೂಪಧಾತುಂ, ನಕಾಮಧಾತುಂ, ನರೂಪಧಾತುಂ, ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಮಿಸ್ಸಕಾ ಪುಚ್ಛಾ ಚಾತಿ ಕಾಮಧಾತುಮೂಲಕಾ ನವ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ರೂಪಧಾತುಮೂಲಕಾ ನವ, ಅರೂಪಧಾತುಮೂಲಕಾ ನವಾತಿ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ನಕಾಮಧಾತುನರೂಪಧಾತುನಅರೂಪಧಾತುಮೂಲಕಾ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾ। ಪುನ “ನಕಾಮಧಾತುಯಾ, ನಅರೂಪಧಾತುಯಾ, ನರೂಪಧಾತುಯಾ, ನಅರೂಪಧಾತುಯಾ, ನಕಾಮಧಾತುಯಾ, ನಅರೂಪಧಾತುಯಾ”ತಿ ಸತ್ತವೀಸತಿ ದುಕಮೂಲಕಾ ಪುಚ್ಛಾತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾ ಏಕಾಸೀತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾಸಂ ವಸೇನೇತ್ಥ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತನ್ತಿ ಇದಂ ಧಾತುವಾರೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ। ಏವಂ ತಾವ ಸಕಲೇಪಿ ಅನುಸಯಯಮಕೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಮೇತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನೇತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಅನುತ್ತಾನಂ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಯಂ ವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ - **ಅನುಸಯಾ**ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯಾ? ಅನುಸಯನಟ್ಠೇನ। ಕೋ ಏಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠೋ ನಾಮಾತಿ? ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೋ। ಏತೇ ಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತಿ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಸಯಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅನುಸೇನ್ತೀ**ತಿ ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾ - ಅನುಸಯನಟ್ಠೋ ನಾಮ ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ। ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಅನುಸಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ । ತತ್ರಿದಂ ಪಟಿವಚನಂ - ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ ಅನುಸಯೋ, ಅನುಸಯೋತಿ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಥಾಮಗತಕಿಲೇಸೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಾರಮ್ಮಣೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಸಹೇತುಕೋ ಏಕನ್ತಾಕುಸಲೋ ಅತೀತೋಪಿ ಹೋತಿ ಅನಾಗತೋಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಪಮಾಣಂ - ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ತಾವ ಕಥಾವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ (ಕಥಾ॰ ೫೫೪ ಆದಯೋ) “ಅನುಸಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ, ಅನುಸಯಾ ಅಹೇತುಕಾ, ಅನುಸಯಾ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿ ಸಬ್ಬೇ ವಾದಾ ಪಟಿಸೇಧಿತಾ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೨೧) “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀ”ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ “ಥಾಮಗತಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಪನ ಮೋಹಸ್ಸ ಪದಭಾಜನೇ “ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಲಙ್ಗೀ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ಅಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮೋಹೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೯೦) ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅನುಸಯಯಮಕೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ಮಹಾವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ “ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ “ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಿನಾ ತನ್ತಿಪ್ಪಮಾಣೇನ ಸುವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಮ್ಪಿ “ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಾರಮ್ಮಣೋ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಸುವುತ್ತಮೇವ। ಅನುಸಯೋ ಹಿ ನಾಮೇಸ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ

ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೋತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। **ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ**ತಿಆದೀಸು ಕಾಮರಾಗೋ ಚ ಸೋ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯೋ ಚಾತಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

೨. ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **ಕತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಸುಖಾಯ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಾತಿ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು। **ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ**ತಿ ಇಮಾಸು ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಪನೇಸ ಅಕುಸಲವೇದನಾಸು ಸಹಜಾತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನುಸೇತಿ। ಅಕುಸಲಾಯ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಚೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಚ ಸಹಜಾತೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಾ ವೇದನಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಸೇಸಾ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವೇದನಾ ಆರಮ್ಮಣಮೇವ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯಮಾನೋ ಚೇಸ ತಾಹಿ ವೇದನಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣೇಸುಪಿ ಅನುಸೇತಿಯೇವ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯಮಾನೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಞ್ಞಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಸಹಜಾತೇನ ವಾ ಭವಿತುಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ವಾ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಇಮಾ ದ್ವೇ ವೇದನಾವ ಸಾತಸನ್ತಸುಖತ್ತಾ ಅಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಪಧಾನಾ, ತಸ್ಮಾ "ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಓಳಾರಿಕವಸೇನ ಹಿ ಬೋಧನೇಯ್ಯೇ ಸುಖಂ ಬೋಧೇತುನ್ತಿ।

ನನು ಚೇಸ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನುಸಯಮಾನೋ ನ ಕೇವಲಂ ಇಮಾಸು ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಚೇವ ವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಅನುಸೇತಿ, ಇಟ್ಠೇಸು ಪನ ರೂಪಾದೀಸುಪಿ ಅನುಸೇತಿಯೇವ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ವಿಭಙ್ಗಪ್ಪಕರಣೇ (ವಿಭ॰ ೮೧೬) "ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾನಂ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಕರಣೇ ಅನುಸಯವಾರಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮನಯೇ ವುತ್ತಂ। "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀತಿ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ನೋ ಚ ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತಿ, ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಚೇವ ರೂಪಧಾತುಆದೀಸು ಚ ನಾನುಸೇತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನಂ ಸಓಕಾಸೇ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇ ನವ ಚ, ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇಸು ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಸು ಅನುಸೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಇಧ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಅನೋಳಾರಿಕತ್ತಾ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಹಿ ವೇದನಾನಞ್ಞೇವ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಇಮೇಸಂ ಪನ ಅನೋಳಾರಿಕತ್ತಾ ಏತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅನುಸೇತೀತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತೇಸುಪಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಸತ್ಥಾ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಥೇತಿ। ಬೋಧನೇಯ್ಯಸತ್ತಾನಂ ಪನ ವಸೇನ ಕತ್ಥಚಿ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಥೇತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ನ ಕಥೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅನೇನ ಕತ್ಥಚಿ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಥಿತಂ। ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೇನ "ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಏತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಚ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಚ ಅನುಸೇನ್ತಿ, ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಏತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಚ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಚ ಅನುಸೇನ್ತಿ, ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಏತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಚ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಚ ಅನುಸೇನ್ತೀ"ತಿ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಕಥೇತ್ವಾ ರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾವ ಕಥಿತಾ। ವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ

ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬಞ್ಞು ರೂಪಂ ನ ಕಥಿತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ಕಥಿತಂ, ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನುಸೇತಿಯೇವ। ಏವಮೇವ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇಧ ರೂಪಾದಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಕಥಿತಂ, ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನುಸೇತಿಯೇವಾತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಪನ "ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯಾ"ತಿ ವಚನತೋ ದ್ವೇ ದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ। ಸೋ ಪನೇಸ ದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಸು ಸಹಜಾತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನುಸೇತಿ। ಅವಸೇಸದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಪನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಅನುಸೇತಿ। ತಾಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯಮಾನೋ ಚೇಸ ತಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸುಪಿ ಅನುಸೇತಿಯೇವ। ಯಾಯ ಹಿ ವೇದನಾಯ ಏಸ ಸಹಜಾತೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಞ್ಞಾದೀಹಿಪಿ ಸಹಜಾತೋವ। ಯಾ ಚ ವೇದನಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಸಞ್ಞಾದಯೋಪಿ ಕರೋತಿಯೇವ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾವ ಅಸಾತದುಕ್ಖವೇದಯಿತತ್ತಾ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಅಧಿಕಾ; ತಸ್ಮಾ "ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಏತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಓಳಾರಿಕವಸೇನ ಹಿ ಬೋಧನೇಯ್ಯೇ ಸುಖಂ ಬೋಧೇತುನ್ತಿ।

ನನು ಚೇಸ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನುಸಯಮಾನೋ ನ ಕೇವಲಂ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಚೇವ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಅನುಸೇತಿ, ಅನಿಟ್ಠೇಸು ಪನ ರೂಪಾದೀಸುಪಿ ಅನುಸೇತಿಯೇವ? ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ವಿಭಙ್ಗಪ್ಪಕರಣೇ (ವಿಭ॰ ೮೧೬) "ಯಂ ಲೋಕೇ ಅಪ್ಪಿಯರೂಪಂ ಅಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಕರಣೇ ಅನುಸಯವಾರಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮನಯೇ ವುತ್ತಂ - "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಏತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ನೋ ಚ ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ। ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಏತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತಿ, ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ದ್ವೀಸು ಕಾಮಾವಚರವೇದನಾಸು ಚೇವ ರೂಪಧಾತುಆದೀಸು ಚ ನಾನುಸೇತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ದ್ವೇ ವೇದನಾ ಸಓಕಾಸೇ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇ ನವ ಚ, ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅನುಸೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ । ತಂ ಇಧ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಅನೋಳಾರಿಕತ್ತಾ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಹಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಏವ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಇಮೇಸಂ ಪನ ಅನೋಳಾರಿಕತ್ತಾ ಏತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅನುಸೇತೀತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇಸುಪಿ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಿಂ ಪನ ಇತರಾ ದ್ವೇ ವೇದನಾ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ? ನೋ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವಸೇನ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ತಾ ವೇದನಾ ಆರಬ್ಭ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮಂ ವಾ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಲಾಭಂ ವಾ ಸಮನುಸ್ಸರತೋಪಿ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ದೋಮನಸ್ಸಮತ್ತಮೇವ ಪನ ತಂ ಹೋತಿ, ನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ। ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಹಿ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಹಞ್ಞನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಥಾಮಗತೋ ಕಿಲೇಸೋ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಘೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಘಕಿಚ್ಚಂ ಅಕರಣಭಾವೇನ ಏವ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಚೇತನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಏಕಚ್ಚಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಮ್ಪಿ ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಯಂ ಏವರೂಪಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಘಂ ತೇನ ಪಜಹತಿ ನ ತತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)। ಏವಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮಾನಾನುಸಯಸ್ಸ ಪನ "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ದ್ವೇ ಕಾಮಾವಚರವೇದನಾ ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಯೋ ಚಾತಿ ಇದಂ ತಿವಿಧಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ। ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾಸು ವೇದನಾಸು ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ

ವಿಯ ಸಹಜಾತಾನುಸಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಸು ಪನ ಸಬ್ಬಾಸುಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾಸು ಸುಖಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾಸು ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂಸು ಚ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಅನುಸೇತಿ। ಅನುಸಯವಾರಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಲೋಮನಯೇ "ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತಿ, ಮಾನಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಠಪೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖವೇದನಞ್ಚೇವ ನವವಿಧಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಞ್ಚ ಸೇಸರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಅಯಂ ಅನುಸೇತಿಯೇವಾತಿ। ಏವಂ ಮಾನಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಿಟ್ಠಾನುಸಯವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾ ಪನ ಕೇವಲಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಸ್ವೇವ ನಾನುಸೇನ್ತಿ। ತೇಭೂಮಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಅನುಸೇನ್ತಿಯೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ಏತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸೂತಿ** ಸಂಸಾರವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಟ್ಠೇನ ಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪನೇತೇ ಪಞ್ಚಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಸಹಜಾತಾನುಸಯನವಸೇನ ಅನುಸೇನ್ತಿ। ತೇ ವಾ ಪನ ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಅಞ್ಞೇ ವಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣಾನುಸಯನವಸೇನ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಹಜಾತಾನುಸಯನವಸೇನ "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಪನೇಸ ದ್ವೀಹಿ ವೇದನಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಮೇವ ಪಟಿಲಭತಿ। ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಾನುಸಯನವಸೇನ ನಿಯಮಂ ಕತ್ವಾ "ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಏತ್ಥ ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿಚ ರಾಗೋ ನಾಮೇಸ ಕಾಮರಾಗಭವರಾಗವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತೀತಿ ವುತ್ತೋ। ಸಚೇ ಪನ ಭವರಾಗೋಪಿ ಕಾಮರಾಗೋ ವಿಯ ಏವಂ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಕಾಮರಾಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದೇಸನಾ ಸಂಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ರಾಗಕಿಲೇಸಂ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಾಮರಾಗತೋ ಭವರಾಗಸ್ಸ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ಏವಂ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ। ಏವಂ ಭವರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ಅನುಸೇತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ। ತಸ್ಸ ದ್ವಾದಸಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಸಹಜಾತಾನುಸಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪನ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ನ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ತಾವ ಪರಿಚ್ಛೇದವಾರಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರೇಸು ವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಮಹಾವಾರೋ

೧. ಅನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೩. ಸತ್ತನ್ನಂ ಪನ ಮಹಾವಾರಾನಂ ಪಠಮೇ ಅನುಸಯವಾರೇ **ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ **"ಆಮನ್ತಾ"**ತಿ ಪಟಿವಚನಂ ದಿನ್ನಂ, ತಂ ದುದ್ದಿನ್ನಂ ವಿಯ ಖಾಯತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಯಥಾ ಹಿ "ಯಸ್ಸ ಮನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ 'ಆಮನ್ತಾ', ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದೀಸು ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಾನಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ತಥಾ

ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾ। ಕಾಮರಾಗೋ ಹಿ ಅಟ್ಠಸು ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಟಿಘೋ ದ್ವೀಸು ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತೇಸೂತಿ, ನತ್ಥಿ ನೇಸಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿ; ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ 'ನೋ'ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ತಂ ಅಕತ್ವಾ ಪನ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ಪಟಿವಚನಸ್ಸ ದಿನ್ನತ್ತಾ ಹೇಟ್ಠಾಯಮಕೇಸು ವಿಯ ಏತ್ಥ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ವತ್ತಮಾನವೋಹಾರಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ? ಅಪ್ಪಹೀನವಸೇನ। ಅಪ್ಪಹೀನತಞ್ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ ಅಯಂ "ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವತ್ತಮಾನವೋಹಾರೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅಪ್ಪಹೀನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ "ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತೋ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ತೇಸು ಯಸ್ಸೇಕೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ತಸ್ಸ ಇತರೋಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನೋವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ, ಯಂ ಉಪರಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ 'ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ; ತತ್ಥ ಕಥಂ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ? ತತ್ಥಾಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನಿವಾರಿತವಸೇನ ವಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅಪರಿನಿಟ್ಠಿತಕಮ್ಮನ್ತಾ ಚಿತ್ತಕಾರಾದಯೋ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮನ್ತಾನಂ ಅಕರಣಕ್ಖಣೇಪಿ ಮಿತ್ತಸುಹಜ್ಜಾದೀಹಿ ದಿಟ್ಠದಿಟ್ಠಟ್ಠಾನೇ "ಇಮೇಸು ದಿವಸೇಸು ಕಿಂ ಕರೋಥಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, "ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಂ ಕರೋಮ, ಕಟ್ಠಕಮ್ಮಂ ಕರೋಮಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ನ ಕರೋನ್ತಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಕಮ್ಮನ್ತತ್ತಾ ಪನ ಕತಖಣಞ್ಚ ಕತ್ತಬ್ಬಖಣಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಯಮ್ಹಿ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸಯಾ ಅಪ್ಪಹೀನಾ, ಯಮ್ಹಿ ವಾ ಪನ ನೇಸಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅನಿವಾರಿತಾ, ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖಣೇಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಞ್ಚೇವ ಕಾಲನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವ ನಾಮಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನೋ ಚ ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಹೀನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। ಪರತೋಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೪. ಓಕಾಸವಾರಸ್ಸ ಪಠಮದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಸು ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತಿ, ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ; ತಸ್ಮಾ **'ನೋ'**ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। ತತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಂ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯನತೋ **'ಆಮನ್ತಾ'**ತಿ ಪಟಿವಚನಂ ದಿನ್ನಂ। ರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಪನ ಮಾನಾನುಸಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ। ತಸ್ಮಾ **ನೋ ಚ ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೦. ದುಕಮೂಲಕಪುಚ್ಛಾಯಂ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನುಸಯಾ ನಾಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನತ್ಥೀ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಸ್ಮಿಂ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸಯೇಯ್ಯುಂ, ತಂ ಠಾನಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ "ಕತ್ಥ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ಅಯಂ ಪುಚ್ಛಾ ಅಪುಚ್ಛಾಯೇವಾತಿ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೭. ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇ **ಚತುನ್ನ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಂ।

೩೮. ಪಟಿಲೋಮನಯೇ **ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಪುಚ್ಛಾ ಅನಾಗಾಮಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛತಿ।

೫೪. ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂ। **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ತೀಸು ವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಚ ವೇದನಾಗ್ಗಹಣೇನ ವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಮ್ಪೀತಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಅನುಸಯವಾರೇ ವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ।

ಅನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ।

೨. ಸಾನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೬೬-೧೩೧. ಸಾನುಸಯವಾರೇ ಪನ **ಯೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ**ತಿ ಯಥಾ ಏಕನ್ತರಿಕಜರಾದಿರೋಗೇನ ಆಬಾಧಿಕೋ ಯಾವ ತಮ್ಹಾ ರೋಗಾ ನ ಮುಚ್ಚತಿ, ತಾವ ತಸ್ಸ ರೋಗಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ಸರೋಗೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ ವಟ್ಟಗಾಮಿಸತ್ತಸ್ಸ ಯಾವ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅನುಸಯಾ ಸಮುಗ್ಘಾತಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಾವ ತೇಸಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ಸಾನುಸಯೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವರೂಪಂ ಸಾನುಸಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ **'ಆಮನ್ತಾ'**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಅನುಸಯವಾರಸದಿಸಮೇವ।

ಓಕಾಸವಾರೇ ಪನ "ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಏತ್ಥ ಮಾನಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ತಾಸು ಧಾತೂಸು ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಾನುಸಯತಾ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ಅನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ। ಅನುಸಯಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾ **ತತೋ ಮಾನಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ತತೋ ಧಾತುದ್ವಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಮಾನಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋತಿ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ಅವುತ್ತೇ ಆದಿಪಞ್ಹಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪಾಕಟೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಠಮಂ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನಾ**ತಿ ಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ, ಕಿಂ ಸೋ ತತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೇನಪಿ ಸಾನುಸಯೋತಿ? ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ದ್ವೇ ಏಕಸ್ಮಾ ಠಾನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ತಸ್ಮಾ "ನೋ"ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। **ಅರಹಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಅರಹಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕೇನ ಕೇನಚಿ ಅನುಸಯೇನ ನಿರಾನುಸಯೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥವಸೇನ ನಿಪ್ಪದೇಸಟ್ಠಾನೇಸು ಭುಮ್ಮವಚನಮೇವ ಕತನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಾನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಜಹನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೩೨-೧೯೭. ಪಜಹನವಾರೇ **ಪಜಹತೀ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಜಹತಿ, ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದೇತಿ। **ಆಮನ್ತಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮೀಮಗ್ಗಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿವಚನಂ। **ತದೇಕಟ್ಠಂ ಪಜಹತೀ**ತಿ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ನೋ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಸೇಧೋ।

ಯತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀತಿ ಯತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಟ್ಠಮಕೋ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಟ್ಠತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಚೋರೋಹನಗಣನಾಯ ಗಣಿಯಮಾನೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಅಟ್ಠಮಕೋ ನಾಮ। ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಗಣನಾಯ ಹಿ ಅರಹಾ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಪಠಮೋ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ದುತಿಯೋ, ಅನಾಗಾಮೀ ತತಿಯೋ... ಪೇ॰... ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಅಟ್ಠಮೋ। ಸೋ ಇಧ "ಅಟ್ಠಮಕೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ನಾಮಸಞ್ಞಾಯೇವ ವಾ ಏಸಾ ತಸ್ಸಾತಿ। **ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಞ್ಚ ಅಟ್ಠಮಕಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ**ತಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾ। ತೇಸು ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ

ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವೇನ ನಪ್ಪಜಹತಿ। ಸೇಸಾ ತೇಸಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನನ್ತಿ** ದ್ವೇ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಪಜಹನವಾರವಣ್ಣನಾ।

೪. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯೮-೧೯೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇ **ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ** ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಅಯಮ್ಪಿ ಹಿ ವಾರೋ ಪಜಹನವಾರೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಞ್ಞೇವ ವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ।

೫. ಪಹೀನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯೪-೧೭೪. ಪಹೀನವಾರೇ ಫಲಟ್ಠವಸೇನೇವ ದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾ। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಹಿ ಉಭೋಪೇತೇ ಅನುಸಯಾ ಪಹೀನಾ, ತಸ್ಮಾ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೭೫-೧೯೭. ಓಕಾಸವಾರೇ **ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ ತತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋತಿ** ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಪಹೀನೋತಿ ವಾ ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ ವಾತಿ** ವುತ್ತಂ ತಂ ಕಸ್ಮಾತಿ? ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಂ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ಅಞ್ಞಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ। ಅಭಾವಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಯತ್ಥ ಅನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗೇ ಭಾವಿತೇ ತತ್ಥೇವ ಸೋ ಪಹೀನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ । ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ನೇವ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪಟಿಘಾನುಸಯಟ್ಠಾನೇ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಸೋ ಪಹೀನೋತಿ ವಾ ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ತತ್ಥ ಪಹೀನೋತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠಿತತ್ತಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ।

ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋ, ತತ್ಥ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಪಹೀನೋತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಾಧಾರಣಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಹಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇತಿ। ಮಾನಾನುಸಯೋ ತಾಸು ಚೇವ ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂಸು ಚ। ಸೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಸಾಧಾರಣಟ್ಠಾನಂ ಸಾಧಾರಣಟ್ಠಾನೇ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಹೀನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಓಕಾಸವಾರೇ ಪಹೀನತಾ ಚ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। 'ನತ್ಥೀ'ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸೋವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋ, ಓಕಾಸವಾರಗತಿಕೋಯೇವ।

೧೯೭-೨೦೭. ಪಟಿಲೋಮನಯೇ **ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ** ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿವಸೇನ ಪುಚ್ಛತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅನುಸಯಾ ಪುಥುಜ್ಜನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ಛನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಾ। ಇಧ ಪನ ಪರತೋ "ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ಅನಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋವ ಸನ್ಧಾಯ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನನ್ತಿ** ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨೦೮-೨೧೯. ಓಕಾಸವಾರಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಹೀನವಾರವಣ್ಣನಾ।

೬. ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩೦. ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೋ ಅನುಸಯವಾರಸದಿಸೋಯೇವ।

೭. ಧಾತುಪುಚ್ಛಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩೧-೩೪೦. ಧಾತುವಾರಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾವಾರೇ ತಾವ **ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀ**ತಿ ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಸನ್ತಾನಂ ಅನುಗತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಯನ್ತಿ। **ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ನಾನುಸೇನ್ತೀ**ತಿ ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಸನ್ತಾನಂ ನ ಅನುಗತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಯನ್ತಿ। **ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಭಙ್ಗಾ**ತಿ ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತಿ ನಾನುಸೇನ್ತೀತಿ ಏವಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನೇ ವುತ್ತಮೇವ।

೮. ಧಾತುವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೪೧-೩೪೬. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪನಸ್ಸ **ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಕಸ್ಸಚಿ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಚ ಪಹೀನಾತಿ ಪಞ್ಚೇವ ಅನುಸೇನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅನುಸಯವಾರೇ "ಅನುಸೇನ್ತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹಿತೋ, ಏವಮಿಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಞ್ಚೇವ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ನತ್ಥಿ। ಅನುಸಯಾ ಚ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ತಥಾ ಅತ್ಥೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ? ಯಥಾ ಲಬ್ಭತಿ ತಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಞ್ಚ ಲಬ್ಭತಿ? ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ। ಯಥಾ ಹಿ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ। ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ "ಸರಾಗೋ ಸದೋಸೋ ಸಮೋಹೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತೇ ತೇ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಪನ ತೇ ಅನುಸೇನ್ತಿಯೇವ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅನುಸಯಾ ಭಙ್ಗಾ ನತ್ಥೀತಿ ಯಸ್ಸ ಹಿ ಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ಸೋ ಅನುಸೇತಿಯೇವ; ಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ಸೋ ನಾನುಸೇತಿಯೇವ। ಅಯಂ ಅನುಸೇತಿ ಚ ನಾನುಸೇತಿ ಚ, ಅಯಂ ಸಿಯಾ ಅನುಸೇತಿ ಸಿಯಾ ನಾನುಸೇತೀತಿ, ಏವಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬೋ ಅನುಸಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ರೂಪಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ತಯೋ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಪಹೀನಾ। ಇತರೇ ತಯೋವ ಅಪ್ಪಹೀನಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಕಸ್ಸಚಿ ತಯೋ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀ"ತಿ।

ನ ಕಾಮಧಾತುನ್ತಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಸೇಸಾ ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸತ್ತೇ ವಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಉಪಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತ್ತೇವಾತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। "ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತೇವಾ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ರೂಪಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ? ಉಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ತಂ ಧಾತುಂ ಉಪಪನ್ನೋತಿ ನಾಸ್ಸ ತತ್ಥ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ ಅತ್ಥಿ। ತದಭಾವಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ನ ಕಾಮಧಾತು**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅರೂಪಧಾತುಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಧಾತುವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಅನುಸಯಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಚಿತ್ತಯಮಕಂ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೬೨. ಇದಾನಿ ತೇಸಙ್ಞೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಏಕದೇಸಮೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಅನುಸಯಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಯಮಕಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ತಾವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಯಮಕೇ ಮಾತಿಕಾಠಪನಂ, ಠಪಿತಮಾತಿಕಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮಾತಿಕಾಠಪನೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರೋ, ಧಮ್ಮವಾರೋ, ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರೋತಿ ಆದಿತೋವ ತಯೋ ಸುದ್ಧಿಕಮಹಾವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ "ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನನಿರುಜ್ಝನಾದಿಭೇದಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಗತೋ ಪುಗ್ಗಲವಾರೋ ನಾಮ। "ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ಏವಂ ಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನನಿರುಜ್ಝನಾದಿಭೇದಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಗತೋ ಧಮ್ಮವಾರೋ ನಾಮ। "ಯಸ್ಸ ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ಏವಂ ಉಭಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನನಿರುಜ್ಝನಾದಿಭೇದಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಗತೋ ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರೋ ನಾಮ। ತತೋ "ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇ ಸರಾಗಾದಿಪದವಿಸೇಸಿತಾ ಸೋಳಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾ, ಸೋಳಸ ಧಮ್ಮವಾರಾ, ಸೋಳಸ ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರಾತಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಮಿಸ್ಸಕವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಸರಾಗಾದಿಪದಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ತತೋ "ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಛಸಟ್ಠಿದ್ವಿಸತಸಙ್ಖ್ಯಾನಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಪದಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇ ಕುಸಲಾದಿಪದವಿಸೇಸಿತಾ ಛಸಟ್ಠಿದ್ವಿಸತಪುಗ್ಗಲವಾರಾ, ಛಸಟ್ಠಿದ್ವಿಸತಧಮ್ಮವಾರಾ ಛಸಟ್ಠಿದ್ವಿಸತಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರಾತಿ ಅಟ್ಠನವುತಿಸತ್ತಸತಾ ಮಿಸ್ಸಕವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಪಿ ಕುಸಲಾದಿಪದಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾಯೇವ। ಯಾನಿಪೇತ್ಥ ಸನಿದಸ್ಸನಾದೀನಿ ಪದಾನಿ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾನಿ ಮೋಘಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಠಪಿತಾನಿ।

ತೇಸು ಪನ ತೀಸು ವಾರೇಸು ಸಬ್ಬಪಠಮೇ ಸುದ್ಧಿಕಪುಗ್ಗಲಮಹಾವಾರೇ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಕಾಲಸಮ್ಭೇದವಾರೋ, ಉಪ್ಪಾದುಪ್ಪನ್ನವಾರೋ, ನಿರೋಧುಪ್ಪನ್ನವಾರೋ, ಉಪ್ಪಾದವಾರೋ, ನಿರೋಧವಾರೋ, ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನನಿರೋಧವಾರೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನುಪ್ಪನ್ನವಾರೋ, ನಿರುಜ್ಝಮಾನುಪ್ಪನ್ನವಾರೋ, ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪಾದವಾರೋ, ಅತೀತಾನಾಗತವಾರೋ, ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನವಾರೋ, ನಿರುದ್ಧನಿರುಜ್ಝಮಾನವಾರೋ, ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲವಾರೋತಿ ಚುದ್ದಸ ಅನ್ತರವಾರಾ। ತೇಸು ಉಪ್ಪಾದವಾರೋ, ನಿರೋಧವಾರೋ, ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಾರೋತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ವಾರೇಸು ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ಛ ಛ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಯಮಕಾನಿ। ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪಾದವಾರೇ ಅತೀತಾನಾಗತಕಾಲವಸೇನ ಅನುಲೋಮತೋ ದ್ವೇ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ದ್ವೇತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯಮಕಾನಿ। ಸೇಸೇಸು ಆದಿತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ತೀಸು, ಅನನ್ತರೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ತೀಸು; ಅವಸಾನೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಚತೂಸೂತಿ ದಸಸು ವಾರೇಸು ಅನುಲೋಮತೋ ಏಕಂ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ಏಕನ್ತಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಕತ್ವಾ ವೀಸತಿ ಯಮಕಾನಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚುದ್ದಸಸು ಅನ್ತರವಾರೇಸು ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸ ಯಮಕಾನಿ, ಚತುರಾಸೀತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿಅತ್ಥಸತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸುದ್ಧಿಕಪುಗ್ಗಲಮಹಾವಾರೇ, ತಥಾ ಸುದ್ಧಿಕಧಮ್ಮವಾರೇಪಿ ಸುದ್ಧಿಕಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರೇಪೀತಿ ತೀಸು ಮಹಾವಾರೇಸು ಛಬ್ಬೀಸತಿಯಮಕಸತಂ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಅತ್ಥಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇದಂ ಪನ ವಾರತ್ತಯಂ ಸರಾಗಾದಿವಸೇನ ಸೋಳಸಗುಣಂ, ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಛಸಟ್ಠಿದ್ವಿಸತಗುಣಂ ಕತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಯಮಕೇ ಅನೇಕಾನಿ ಯಮಕಸಹಸ್ಸಾನಿ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಪುಚ್ಛಾ, ತತೋ ದಿಗುಣಾ ಅತ್ಥಾ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ । ಪಾಠೋ ಪನ ಸಂಖಿತ್ತೋತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಯಮಕೇ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮಾತಿಕಾಠಪನವಣ್ಣನಾ।

ನಿದ್ದೇಸೋ

೧. ಪುಗ್ಗಲವಾರವಣ್ಣನಾ

೬೩. ಇದಾನಿ ಠಪಿತಾನುಕ್ಕಮೇನ ಮಾತಿಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ **ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ**ತಿ ನಿರೋಧಕ್ಖಣಂ ಅಪ್ಪತ್ತತಾಯ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ। **ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ತೇಸಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಟ್ಟದುಕ್ಖಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ ವತ್ತತಿ, ಏತೇಸಂ ತದೇವ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಪ್ಪತ್ತತಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ, ಭಙ್ಗಂ ಅಪ್ಪತ್ತತಾಯ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಇದಾನಿ ಪನ ಭಙ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ತಂ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತತೋ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾ ಅಞ್ಞಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ। **ಇತರೇಸ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಂ ಖೀಣಾಸವಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಂ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ **ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ಚಾ**ತಿ ಯಂ ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಂ ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೇವ। ಅಞ್ಞಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಭಾವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ಚೇವ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ಚ। ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಪಿ ತಥಾರೂಪಸ್ಸೇವ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಿರುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅರಹತೋ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸೇಸಾನಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಅರಹತೋ ಚಿತ್ತಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಪನ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಸೇಸಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ। ತಸ್ಮಾ 'ನೋ'ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋಯೇವ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ।

೬೫-೮೨. **ಉಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಸಮಙ್ಗಿನೋಪೇತಂ ನಾಮಂ। ಉಪ್ಪಾದಂ ಪತ್ವಾ ಅನಿರುದ್ಧಸ್ಸಾಪಿ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಸಮಙ್ಗಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ 'ಆಮನ್ತಾ'ತಿ, ಉಪ್ಪಾದಂ ಪತ್ವಾ ಅನಿರುದ್ಧಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ। **ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತಾವ ಚಿತ್ತಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತೀತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ನಾಮ, ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ನಿರೋಧತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಞೀಭವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಂ ಪತ್ತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ಅನತೀತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಅನಾಗತಞ್ಚಾತಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಅನಾಗತಞ್ಚ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೩. ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲವಾರೇ **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಖಣ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪನ ಖಣತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತೋ। **ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲ**ನ್ತಿ ನ ಚಿರಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ತಮೇವ ಪನ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲನ್ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ನಿರುಜ್ಝಮಾನಂ ಖಣ**ನ್ತಿ ನಿರೋಧಕ್ಖಣಂ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಿರೋಧಕ್ಖಣೋ ನಿರುಜ್ಝಮಾನೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ನಿರುಜ್ಝಮಾನಸ್ಸ ಪನ ಖಣತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತೋ। **ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲ**ನ್ತಿ ಕಿಂ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಏವಂ ನಿರೋಧಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ಹೋತಿ, ನಿರೋಧಕ್ಖಣಂ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಅತೀತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಉಭೋಪಿ ಖಣೇ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ "ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಂ ಅವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ, ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಞ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಞ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮಾಹ। ದುತಿಯಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಭೋಪಿ ಖಣೇ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಲೋಮಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಅನಾಗತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ಉಭೋಪಿ ಖಣೇ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ಖಣಾನಂ ಅವೀತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ "ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಅನಾಗತಂ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

೮೪-೧೧೩. ಧಮ್ಮವಾರೇಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರೋ ಧಮ್ಮವಾರಗತಿಕೋಯೇವ।

೧೧೪-೧೧೬. ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಿಸ್ಸಕವಾರಾ **ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಮುಖಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ನೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಸು ಪನ ‘‘ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ; ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ’’ತಿ ಏವಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬತಾಯ ಪುಚ್ಛಾವ ಸದಿಸಾ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ‘‘ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ; ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ನೋ’’ತಿ ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಅಸದಿಸಂ ಹೋತಿ। ತಂ ತಂ ತಸ್ಸಾ ತಸ್ಸಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಅನುರೂಪವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಚಿತ್ತಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಮ್ಮಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೧೯. ಇದಾನಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಾದಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ, ಅವಸೇಸಾ ಅನ್ತರವಾರಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ। "ಯೋ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಭಾವೇತಿ, ಸೋ ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಜಹತೀ"ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೋ, ಭಾವನಾವಾರೋ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ನೇವ ಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪದಮೇವ ನ ಉದ್ಧಟಂ। ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ ತಿಣ್ಣಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಪದಸೋಧನವಾರೋ, ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ, ಸುದ್ಧಧಮ್ಮವಾರೋ, ಸುದ್ಧಧಮ್ಮಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋತಿ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ವಾರೇಸು ಯಮಕಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೭-೩೨. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ **ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕುಸಲಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಕುಸಲಧಮ್ಮತ್ತಾ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅವಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಅವಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಧಮ್ಮಾ ಪನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩-೩೪. ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪುಗ್ಗಲವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನಯೇ "ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ ಯಮಕಾನಿ, ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಮೂಲಕಂ ಏಕನ್ತಿ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮನಯೇಪಿ ಓಕಾಸವಾರಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ಯಮಕಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಧಮ್ಮಯಮಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಮಹಾವಾರೇ "ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ ಇಮೇಸು ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ತಾವ ಏಕನ್ತೇನ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸು। ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾ ಪನ ಪವತ್ತೇ ಚ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸು ಚಾತಿ ತೀಸುಪಿ ಕಾಲೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯಂ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಿದಂ ನಯಮುಖಂ - ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ತಾವ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ "ನೋ"ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। **ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಚಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

೩೫-೩೬. **ಯತ್ಥ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಅಸಞ್ಞಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಅಸಞ್ಞಭವಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಪನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ "ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋ।

೪೯. ದುತಿಯೇ ಅಕುಸಲೇತಿ ಭವಂ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ನಿಕನ್ತಿಜವನೇಸು ದುತಿಯೇ ಜವನಚಿತ್ತೇ। **ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ದುತಿಯೇ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಸಹ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಭವಙ್ಗಂ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಏಕಮೇವ ಕತ್ವಾ ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತೇ। ತಞ್ಹಿ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಜಾತಿಯಂ ವಿಪಾಕತೋ ದುತಿಯಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೫೭. ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗನ್ತಿ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ತೇ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೭೯. ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇತಿ ಇದಂ ಚಿತ್ತಜಾತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಜ್ಜಾತಿಕಸ್ಸ ಹಿ ಏಕಾವಜ್ಜನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ತತೋ ಓರಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಪಿ ಏತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಲಬ್ಭತೇವ।

೯೯. ನಿರೋಧವಾರೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಏಕತೋ ಅನಿರುಜ್ಝನತೋ "ನೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯಮುಖೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಧಮ್ಮಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕಂ

ಇದಾನಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಮೂಲಯಮಕೇ ದೇಸಿತಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಏಕದೇಸಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮಯಮಕಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಧಾಪಿ ಹಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರಾದಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ ಅವಸೇಸಾ ಅನ್ತರವಾರಾ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಕಾಲಪ್ಪಭೇದಾದೀಹಿ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ಆಗತಸದಿಸಾವ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪನ ಬಹುತಾಯ ಧಾತುಯಮಕತೋಪಿ ಬಹುತರಾನಿ ಯಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾದೀಸು ಚಕ್ಖಾಯತನಚಕ್ಖುಧಾತುಮೂಲಕೇ ನಯೇ ಚಕ್ಖಾಯತನಚಕ್ಖುಧಾತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಜಿವ್ಹಾಯತನಕಾಯಾಯತನಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನಿ। ಜಿವ್ಹಾಯತನಕಾಯಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಚ ಯಮಕಾನೇವ ನ ಗಹಿತಾನಿ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ನಯೇ ಜಿವ್ಹಿನ್ದ್ರಿಯಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನಿ, ಜಿವ್ಹಿನ್ದ್ರಿಯಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕಾನಿ ಚ ಯಮಕಾನೇವ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಯಥಾ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಹಿ ತಥೇವ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಹಿಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯಸ್ಮಾ ಯೋಜನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಯೋಜಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಯೋಜಿತಾನಿ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಗಹಿತಾನಿ। ತಥಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ। ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ತೀಣಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಅಭಾವೇನೇವ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಇತಿ ಯಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನೇತ್ಥ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ನಯೇ ಯಮಕಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಯಾನಿ ಪನ ನ ಗಹಿತಾನಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಯಮಕಾನಿ ನ ಗಣೇತಬ್ಬಾನಿ। ಗಣೇನ್ತೇನ ವಾ ಮೋಘಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಗಣೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಏವಂ ತಾವ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೮೯. ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ನಯಮುಖಂ - **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ನ ಇತ್ಥೀನನ್ತಿ** ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದೀನಞ್ಚೇವ ರೂಪೀನಂ ಪುರಿಸನಪುಂಸಕಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ನ ಪುರಿಸಾನನ್ತಿ** ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಇತ್ಥಿನಪುಂಸಕಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಏಕವೋಕಾರಚತುವೋಕಾರಕಾಮಧಾತುಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ವಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನಾತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ವಿನಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಯಾತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅಹೇತುಕಾನನ್ತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಅಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸದ್ಧಾಸತಿಪಞ್ಞಾಯೋ ನತ್ಥಿ। ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಹೇತುಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ** ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕವಸೇನ ಚೇವ ಅರೂಪೀವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞೋ ಹಿ ಸಹೇತುಕೋ ಅಚಕ್ಖುಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಅಹೇತುಕಾನನ್ತಿ** ಅಪಾಯೇ ಓಪಪಾತಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನನ್ತಿ** ಕಾಮಧಾತುಯಂ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನನ್ತಿ** ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಚೇವ ಕಾಮಾವಚರದೇವಮನುಸ್ಸೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ** ಅರೂಪಿನೋ ಚ ತಿಹೇತುಕಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೧೯೦. ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ **ವಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ** ದ್ವೇಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಪವತ್ತೇ ಸೋಮನಸ್ಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇತಿ** ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನೇವತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಪಟಿಲೋಮನಯೇ ಪನ ನಿರೋಧವಾರೇ ಚ ಏತೇಸಞ್ಚೇವ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೇಸು ತೀಸುಪಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೨೮೧. ಅನಾಗತವಾರೇ **ಏತೇನೇವ ಭಾವೇನಾತಿ** ಏತೇನ ಪುರಿಸಭಾವೇನೇವ, ಅನ್ತರಾ ಇತ್ಥಿಭಾವಂ ಅನಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುರಿಸಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕತಿಚಿ ಭವೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ಕತಿಚಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಇತ್ಥಿಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೩೬೧. ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ಅತೀತವಾರೇ **ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ** ಚಿತ್ತಯಮಕೇ ವಿಯ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯಮುಖೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೪೩೫-೪೮೨. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇ ಪನ ಚಕ್ಖುಮೂಲಕಾದೀಸು ಏಕಮೇವ ಚಕ್ಖುಸೋತಯಮಕಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸೇಸಾನಿಪಿ ಲೋಕಿಯಅಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಚೇವ ಲೋಕಿಯಅಬ್ಯಾಕತಮಿಸ್ಸಕಾನಿ ಚ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನೇವ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಅನುಪದಿಟ್ಠಾನಿಪಿ ಇಮಿನಾವ ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಕುಸಲಂ ಏಕನ್ತತೋ ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವ, ಏಕನ್ತಂ ಕುಸಲಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಮೇವ, ಲೋಕುತ್ತರಾಬ್ಯಾಕತಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ''ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಜಹತೀ''ತಿ ''ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಾವೇತೀ''ತಿ ''ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ''ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಭಾವೇತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಮ್ಪಿ, ತಂ ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಗಹಿತಂ। ತತ್ಥ **ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾತಿ** ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ ಚ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀ ಚ। ತೇಸು ಏಕೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತ್ತಾ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಪಜಹತಿ ನಾಮ। ಏಕೋ ಪಹೀನದೋಸತ್ತಾ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ** ಅನುಪ್ಪಾದಂ ಆಪಾದೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನ ಪರಿಜಾನಾತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ –

ಯಸ್ಸೋವಾದೇ ರತ್ವಾ, ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪನ್ನೋ।
ಯುವತಿಜನೋಪಿ ಅತೀತೋ, ಸುವಿಹಿತನಿಯಮೋ ಯಮಸ್ಸಾಣಂ॥

ದೇವಪರಿಸಾಯ ಮಜ್ಝೇ, ದೇವಪುರೇ ಸಬ್ಬದೇವದೇವೇನ।

ಯಮಕಂ ನಾಮ ಪಕಾಸಿತಂ, ಯಮಾಮಲಲೋಮೇನ ಯಂ ತೇನ॥

ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನವಿಧಿಂ, ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಚ ಅತ್ಥನಯಂ।
ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಾ, ಯಮಕಅಟ್ಠಕಥಾ ಮಯಾ ತಸ್ಸ॥

ಸಾ ಸುಬಹುಅನ್ತರಾಯೇ, ಲೋಕಮ್ಹಿ ಯಥಾ ಅನನ್ತರಾಯೇನ।
ಅಯಮಜ್ಜ ಪಞ್ಚಮತ್ತೇಹಿ, ತನ್ತಿಯಾ ಭಾಣವಾರೇಹಿ॥

ನಿಟ್ಠಂ ಪತ್ತಾ ಏವಂ, ನಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪುಣನ್ತು ಸಬ್ಬೇಪಿ।
ಹಿತಸುಖನಿಬ್ಬತ್ತಿಕರಾ, ಮನೋರಥಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನನ್ತಿ॥

ಯಮಕಪ್ಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ದೇವಾತಿದೇವೋ ದೇವಾನಂ, ದೇವದಾನವಪೂಜಿತೋ,
ದೇಸಯಿತ್ವಾ ಪಕರಣಂ, ಯಮಕಂ ಸುದ್ಧಸಂಯಮೋ॥

ಅತ್ಥತೋ ಧಮ್ಮತೋ ಚೇವ, ಗಮ್ಭೀರಸ್ಸಾಥ ತಸ್ಸ ಯಂ,
ಅನನ್ತರಂ ಮಹಾವೀರೋ, ಸತ್ತಮಂ ಇಸಿಸತ್ತಮೋ॥

ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನಾಮೇನ, ನಾಮರೂಪನಿರೋಧನೋ,
ದೇಸೇಸಿ ಅತಿಗಮ್ಭೀರ-ನಯಮಣ್ಡಿತದೇಸನಂ॥

ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತೋ, ಯಸ್ಮಾ ಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ,
ತಸ್ಮಾ ನಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾತಿ॥

ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಅನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನೇ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಸತಂ ದುಕೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತೋ ಪರಂ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ದುಕಸತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದಸ್ಸಿತಂ। ತತೋ ಪರಂ ದುಕಸತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದಸ್ಸಿತಂ। ತಿಕೇ ಪನ ತಿಕೇಸುಯೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದಸ್ಸಿತಂ। ದುಕೇ ಚ ದುಕೇಸುಯೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದಸ್ಸಿತಂ। ಏವಂ –

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ **ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ** ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ॥

ಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನೇಪಿ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ದುಕಸತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ದುಕಸತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ದುಕಸತಂ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ತಿಕೇ ತಿಕೇಸುಯೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ದುಕೇ ದುಕೇಸುಯೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ಛಹಿ ನಯೇಹಿ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ –

“ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ **ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ** ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ॥

ತತೋ ಪರಂ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ಏತೇನೇವುಪಾಯೇನ ಛ ನಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತೇನಾಹ –

“ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ **ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ** ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ॥

ತದನನ್ತರಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ ಏತೇಹೇವ ಛಹಿ ನಯೇಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತೇನಾಹ –

“ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ **ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ** ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ॥

ಏವಂ ಅನುಲೋಮೇ ಛ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ, ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಛ, ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಛ, ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಛ ಪಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಇದಂ "ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಸಮೋಧಾನಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣಂ ನಾಮಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮೋಧಾನವಸೇನೇತಂ ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಸಮೋಧಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣಂ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತೇಸಞ್ಚೇವ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಪಕರಣಸ್ಸ ನಾಮತ್ಥೋ ತಾವ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೇನಟ್ಠೇನ **ಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ? ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ। 'ಪ-ಕಾರೋ' ಹಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ, ಠಾನಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚಯತ್ಥಂ। ಠಾನಾಟ್ಠಾನಕುಸಲತಾತಿಆದೀಸು ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಇಮೇಸು ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನೇಸು ಏಕೇಕಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮೂಹತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಪಕರಣಂ ಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ? ವಿಭಜನಟ್ಠೇನ। "ಪಞ್ಞಾಪನಾ ಪಟ್ಠಪನಾ ವಿವರಣಾ ವಿಭಜನಾ ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭೧) ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಿಭಜನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಇತಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ ಇಮೇಸು ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನೇಸು ಏಕೇಕಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮೂಹತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಪಕರಣಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ? ಪಟ್ಠಿತತ್ಥೇನ। ಗಮನಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಗೋಟ್ಠಾ ಪಟ್ಠಿತಗಾವೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೭) ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಯೇನ ಪಟ್ಠಾನೇನ ಪಟ್ಠಿತಗಾವೋತಿ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಅತ್ಥತೋ ಗಮನಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ನಾತಿವಿತ್ಥಾರಿತನಯೇಸು ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಆದೀಸು ಅನಿಸ್ಸಙ್ಗಗಮನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ಕುಸಲಾದೀಸು ವಿತ್ಥಾರಿತನಯಲಾಭತೋ ನಿಸ್ಸಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಗಮನತ್ತಾ ಇಮೇಸು ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನೇಸು ಏಕೇಕಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮೂಹತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಪಕರಣಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ತಾವ ಪಠಮಂ ತಿಕವಸೇನ ದೇಸಿತತ್ತಾ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ಪದಚ್ಛೇದೋ - ತಿಕಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ **ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ**। ತಿಕಾನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತಿಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇಪಿ ತಿಕಾನಂ ಪಟ್ಠಾನನ್ತ್ವೇವ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ತಿಕಾನಂ ವಿಭಜನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿಭೇದಭಿನ್ನತಾಯ ಲದ್ಧವಿತ್ಥಾರಾ ತಿಕಾ ಏವ ಪಟ್ಠಾನಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಙ್ಗಗಮನಭೂಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕಪಟ್ಠಾನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಅನುಲೋಮೇ ಛಪಟ್ಠಾನಾನಿ ವಿದಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಾನಿ ಅನುಲೋಮೇ, ಪಚ್ಚನೀಯೇ, ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ, ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇತಿ ಸಮನ್ತಾ ಛ ಛ ಹುತ್ವಾ ಚತುವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ; ತಸ್ಮಾ "ಚತುವೀಸತಿ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಖುದ್ದಕಪಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮೋಧಾನವಸೇನೇತಂ ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಸಮೋಧಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣಂ ನಾಮ।

ತಂ ಪನೇತಂ ಯೇ ತಿಕಾದಯೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ "ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ದುಕಪಟ್ಠಾನಂ...ಪೇ॰... ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ತೇ ತಿಕಾದಯೋ ವಿಭತ್ತಾ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆದಿತೋ ತಾವಸ್ಸ ಮಾತಿಕಾನಿಕ್ಖೇಪವಾರೋ ನಾಮ ವುತ್ತೋ; ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗವಾರೋತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ಸೋ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸತೋ ದುವಿಧೋ। ತಸ್ಸ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ...ಪೇ॰... ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಅಯಂ ಉದ್ದೇಸೋ।

ತತ್ಥ ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ**। ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ **ಹೇತೂತಿ** ವಚನಾವಯವಕಾರಣಮೂಲಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। "ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೇತೂ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಲೋಕೇ ವಚನಾವಯವೋ ಹೇತೂತಿ, ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾಸನೇ ಪನ "ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಪ್ಪಭವಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾವ॰ ೬೦) ಕಾರಣಂ। "ತಯೋ ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ, ತಯೋ ಅಕುಸಲಾ ಹೇತೂ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೫೯) ಮೂಲಂ ಹೇತೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಏತ್ಥ ಪನ ಅಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಸ್ಮಾ ಏತೀತಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ನಂ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಉಪಕಾರಕಲಕ್ಖಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ಉಪಕಾರಕೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಚ್ಚಯೋ, ಹೇತು; ಕಾರಣಂ ನಿದಾನಂ ಸಮ್ಭವೋ, ಪಭವೋತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ನಾನಂ। ಇತಿ ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಹೇತು, ಉಪಕಾರಕಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಾಲಿಆದೀನಂ ಸಾಲಿಬೀಜಾದೀನಿ ವಿಯ, ಮಣಿಪ್ಪಭಾದೀನಂ ವಿಯ ಚ ಮಣಿವಣ್ಣಾದಯೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕೋತಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪನ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಸೋ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ, ನ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಞ್ಚ ವಿನಾ ಏತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ।

ಸಹೇತುಕಾನಮ್ಪಿ ಚ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ। ಯದಿ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತೂಸು ಸಭಾವತೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಸಿಯಾ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲೋ ವಾ ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ವಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು, ಏವಂ ಹೇತೂಸುಪಿ ಕುಸಲಾದಿತಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ। ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧನವಸೇನ ಪನ ಹೇತೂನಂ ಮೂಲಟ್ಠಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನವಸೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಲದ್ಧಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿರುಳ್ಹಮೂಲಾ ವಿಯ ಪಾದಪಾ ಥಿರಾ ಹೋನ್ತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ, ಅಹೇತುಕಾ ಪನ ತಿಲಬೀಜಕಾದಿಸೇವಾಲಾ ವಿಯ ನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। ಇತಿ ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತೋ ಪರೇಸು ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ "ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾಪಿ "ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಓಸಾಪಿತತ್ತಾ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ದುಬ್ಬಲೋ ಪುರಿಸೋ ದಣ್ಡಂ ವಾ ರಜ್ಜುಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾವ ಉಟ್ಠಹತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠತಿ ಚ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಚ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ "ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಸಙ್ಖಾತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನೋ ಚ ಖೋ ಏಕತೋ। ಯದಾ ಹಿ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ಛನ್ದೋವ ಅಧಿಪತಿ, ನ ಇತರೇ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಯಂ ಪನ ಧಮ್ಮಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಸೋ ನೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಗರುಂ

ಕತ್ವಾ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ।

ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ।** ಸಮನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ।** ಇದಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯದ್ವಯಂ ಬಹುಧಾ ಪಪಞ್ಚಯನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಾರೋ - ಯೋ ಹಿ ಏಸ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತರಾ ಮನೋಧಾತು, ಮನೋಧಾತುಅನನ್ತರಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿಆದಿ ಚಿತ್ತನಿಯಮೋ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ಇಜ್ಝತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಅನುರೂಪಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥೋವ ಧಮ್ಮೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ತೇನೇವಾಹ - "ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿ।

ಯೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಸ್ವೇವ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ನಾನಂ, ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಅಧಿವಚನನಿರುತ್ತಿದುಕಾದೀಸು ವಿಯ ಚ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ನಾನಂ ನತ್ಥಿ। ಯಮ್ಪಿ "ಅದ್ಧಾನನ್ತರತಾಯ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಕಾಲಾನನ್ತರತಾಯ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತಂ , ತಂ "ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದೀಹಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಯಮ್ಪಿ ತತ್ಥ ವದನ್ತಿ - "ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಸಮತ್ಥತಾ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಭಾವನಾಬಲೇನ ಪನ ವಾರಿತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮನನ್ತರಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ, ತಮ್ಪಿ ಕಾಲಾನನ್ತರತಾಯ ಅಭಾವಮೇವ ಸಾಧೇತಿ। ಭಾವನಾಬಲೇನ ಹಿ ತತ್ಥ ಕಾಲಾನನ್ತರತಾ ನತ್ಥೀತಿ, ಮಯಮ್ಪಿ ಏತದೇವ ವದಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಕಾಲಾನನ್ತರತಾ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕಾಲಾನನ್ತರತಾಯ ಹಿ ತೇಸಂ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಲದ್ಧಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತತೋವೇತ್ಥ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ, ನ ಅತ್ಥತೋ। ಕಥಂ? ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಅನ್ತರನ್ತಿ ಹಿ ಅನನ್ತರಾ। ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಾತಿ ಸಮನನ್ತರಾ।

ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ,** ಪಕಾಸಸ್ಸ ಪದೀಪೋ ವಿಯ। ಸೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ...ಪೇ॰... ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ...ಪೇ॰... ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ...ಪೇ॰... ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ...ಪೇ॰... ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ ನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಇದಂ ಹದಯವತ್ಥುಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದನುಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ।** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞುಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ತಿದಣ್ಡಂ ವಿಯ। ಸೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ...ಪೇ॰... ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಚ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ,** ತರುಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಪಥವೀಪಟಾದಯೋ ವಿಯ। ಸೋ "ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ಸಹಜಾತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಛಟ್ಠೋ ಪನೇತ್ಥ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ "ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ, ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ವತ್ತನ್ತಿ , ತಂ ರೂಪಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ವಿಭತ್ತೋ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಧ ಪನ ಅಯಂ ತಾವ ವಚನತ್ಥೋ - ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ನಿಸ್ಸಿತೋ, ನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ। ಯಥಾ ಪನ ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ ಉಪಾಯಾಸೋ, ಏವಂ ಭುಸೋ ನಿಸ್ಸಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ। ಬಲವಕಾರಣಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ ಬಲವಕಾರಣಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಝಾನಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಸೇಕ್ಖಾ ಗೋತ್ರಭುಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಿ, ವೋದಾನಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಿ, ಸೇಕ್ಖಾ ಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ **ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ** ತಾವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ನಾನತ್ತಂ ಅಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ನಿಯಮತೋ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಬಲವಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ । ಇತಿ ಗರುಕಾತಬ್ಬಮತ್ತಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ, ಬಲವಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋಪಿ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಾನತ್ತಂ ಅಕತ್ವಾವ ವಿಭತ್ತೋ। ಮಾತಿಕಾನಿಕ್ಖೇಪೇ ಪನ ನೇಸಂ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಚ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಚ ಆಗತತ್ತಾ ನಿಕ್ಖೇಪವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೀಭಾವಮೇವ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಅನುರೂಪಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾಯ ಅನನ್ತರತಾ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನೇ ಬಲವತಾಯ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ವಿನಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಏವಂ ಅನನ್ತರಚಿತ್ತಂ, ವಿನಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಅನುರೂಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಬಲವಕಾರಣವಸೇನ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪನ ಪಕತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ। ಪಕತೋ ನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಪ್ಫಾದಿತೋ ವಾ ಸದ್ಧಾಸೀಲಾದಿ; ಉಪಸೇವಿತೋ ವಾ ಉತುಭೋಜನಾದಿ। ಪಕತಿಯಾಯೇವ ವಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ "ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ - ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಸೀಲಂ... ಸುತಂ... ಚಾಗಂ... ಪಞ್ಞಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತಿ...ಪೇ॰... ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಸದ್ಧಾ... ಸೀಲಂ... ಸುತಂ... ಚಾಗೋ... ಪಞ್ಞಾ ಸದ್ಧಾಯ... ಸೀಲಸ್ಸ... ಸುತಸ್ಸ... ಚಾಗಸ್ಸ... ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಕೋ ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತಿ ಇಮೇ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಪಕತಾ ಚೇವ ಬಲವಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಚಾತಿ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ।

ಪಠಮತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಮಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಹದಯವತ್ಥುವಸೇನ ಏಕಾದಸವಿಧೋ ಹೋತಿ । ಯಥಾಹ - ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋತ... ಘಾನ... ಜಿವ್ಹಾ... ಕಾಯಾಯತನಂ, ರೂಪಾಯತನಂ, ಸದ್ದ... ಗನ್ಧ... ರಸ... ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ, ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ವತ್ತನ್ತಿ, ತಂ ರೂಪಂ

ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ ನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಪುರೇಜಾತಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ **ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ,** ಗಿಜ್ಝಪೋತಕಸರೀರಾನಂ ಆಹಾರಾಸಾಚೇತನಾ ವಿಯ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ।

ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಅನನ್ತರಾನಂ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಾಯ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ,** ಗನ್ಥಾದೀಸು ಪುರಿಮಾಪುರಿಮಾಭಿಯೋಗೋ ವಿಯ। ಸೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಜವನವಸೇನ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ । ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಅಕುಸಲಾ...ಪೇ॰... ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಚಿತ್ತಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾಯ ಚೇವ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಾಯ ಚ ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ಚೇತನಾಯ ವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚೇತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಾಯ ಉಪಕಾರಕೋ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮೋ **ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ, ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ...ಪೇ॰... ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ **ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಥಾಹ - ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಿನೋ ಆಹಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಆಹಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯವಜ್ಜಾ ವೀಸತಿನ್ದ್ರಿಯಾ **ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ**। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ, ಸೇಸಾ ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ, ಸೋತ... ಘಾನ... ಜಿವ್ಹಾ... ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಿನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ।

ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾದ್ವಯಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಕುಸಲಾದಿಭೇದಾನಿ ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ **ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಥಾಹ - ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ।

ಯತೋ ತತೋ ವಾ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕಾನಿ ಕುಸಲಾದಿಭೇದಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ **ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಥಾಹ - "ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಏತೇ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯಂ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏಕವತ್ಥುಕಏಕಾರಮ್ಮಣಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಥಾಹ - "ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ।

ಏಕವತ್ಥುಕಾದಿಭಾವಾನುಪಗಮೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ, ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪೀನಂ **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ** ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಪದಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತವಿಭಙ್ಗೇ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ, ವತ್ಥು ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುರೇಜಾತಂ ಪನ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿವತ್ಥುವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ - ಪುರೇಜಾತಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಕಾಯಾಯತನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ವತ್ಥು ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವತ್ಥು ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಲಕ್ಖಣೇನ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ** । ತಸ್ಸ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮಹಾಭೂತನಾಮರೂಪಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಮಹಾಭೂತಾಯತನವತ್ಥುವಸೇನ ಸತ್ತಧಾ ಮಾತಿಕಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ಯಥಾಹ - ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ...ಪೇ॰... ಕಾಯಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ರೂಪಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ವತ್ತನ್ತಿ, ತಂ ರೂಪಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ ಸಹಜಾತಂ, ಪುರೇಜಾತಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ, ಆಹಾರಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿಪಿ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಹಜಾತೇ ತಾವ "ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಪುರೇಜಾತೇ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಪನ "ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ।

ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸಸ್ಸ ದಾನೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ **ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಥಾಹ - ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ತೇ ಏವ ವಿಗತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ **ವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಥಾಹ - ಸಮನನ್ತರವಿಗತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಗತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಏವ ಅವಿಗತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ **ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ಪನ ತಥಾ ವಿನೇತಬ್ಬವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ವಾ ಅಯಂ ದುಕೋ ವುತ್ತೋ; ಸಹೇತುಕದುಕಂ ವತ್ವಾಪಿ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕೋ ವಿಯಾತಿ।

ಇಮೇಸು ಪನ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅಸಮ್ಮೋಹತ್ಥಂ -

ಧಮ್ಮತೋ ಕಾಲತೋ ಚೇವ, ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ।
ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ಚೇವ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮತೋತಿ** - ಇಮೇಸು ಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ತಾವ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ನಾಮಧಮ್ಮೇಕದೇಸೋ। ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಚ ಅಭಾವೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಾ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿ ನಾಮಧಮ್ಮೇಕದೇಸೋ, ತಥಾ ಕಮ್ಮಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಗರುಕಾತಬ್ಬಾ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ। ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಛಾಜಾತಆಸೇವನವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮಧಮ್ಮಾವ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ನಾಮಧಮ್ಮೇಕದೇಸೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪೇಕದೇಸೋ। ಸೇಸಾ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಧಮ್ಮತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಕಾಲತೋತಿ -

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾವ ಹೋನ್ತೇತ್ಥ, ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ ಪಞ್ಚ ಚ।
ಅತೀತಾ ಏವ ಪಞ್ಚೇಕೋ, ತೇ ಕಾಲೇ ದ್ವೇಪಿ ನಿಸ್ಸಿತೋ।
ತಯೋ ತಿಕಾಲಿಕಾ ಚೇವ, ವಿಮುತ್ತಾ ಚಾಪಿ ಕಾಲತೋತಿ॥

ಏತೇಸು ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ್ನರಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಸಮನನ್ತರಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಅತೀತಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕೋ ಪನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತೇ ದ್ವೇಪಿ ಕಾಲೇ ನಿಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ತೇಕಾಲಿಕಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಾಪೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಕಾಲತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತೀತಿ।

ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೋ

೧. ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಉದ್ದಿಟ್ಠಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ನಿಕ್ಖಿತ್ತಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಭಾಜೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಪದುದ್ಧಾರೋ। ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಪಠಮಂ ಭಾಜೇತಬ್ಬಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ - ಯೋ ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಸೋ ನಿದ್ದೇಸತೋ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇಸು ಭಾಜೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇದಾನಿ **ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾಪನತೋ। ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಸುಕೋ ನಾಮ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಪಚ್ಚಯವವತ್ಥಾನಂ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ। ಅಥಾಪಿ ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾವ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತೂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಹೇತುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಯೇವ, ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕುಸಲಾದಯೋಪಿ। ತತ್ಥ ಅಯಂ ಹೇತು ಅಸುಕಸ್ಸ ನಾಮ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವವತ್ಥಾನಂ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಞ್ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾಪೇನ್ತೋ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಯೋ ಹೇತು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕೋ, ಸೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ತತ್ರಾಪಿ "ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನಾ"ತಿ ವಚನಂ ಹೇತುನೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವಪಟಿಸೇಧನತ್ಥಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಹೇತು ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇನಾಪಿ। ತತ್ರಾಸ್ಸ ಯ್ವಾಯಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ "ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ "ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಯೇನ ತೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ , ಅಯಂ ನಾಮ ಸೋತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ ಅಪಾಕಟೋ। ತಸ್ಸ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ ಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂ ಸರೂಪತೋವ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಾಕಟತ್ತಾ ತಂ-ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ತೇ ಹೇತೂ ಚೇವ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ। ತೇಸಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ಹೇತುತೋ ಚೇವ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಗಣ್ಹಾತಿ । ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಚಿತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಸಮುಟ್ಠಾತೀತಿ? ಆಮ, ಸಮುಟ್ಠಾತಿ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮದೇಸನಾಯಂ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಕಭಾವತೋ ತಥಾವಿಧಂ ರೂಪಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನೇವಾಹ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ ಇಧಾಪಿ "ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಅಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ। ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ

ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಆಗತಂ"। ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ ಇಧ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಅಜನಯಮಾನಾಪಿ ತೇ ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ। ತೇಸಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಜಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಹೇತೂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಹೇತು ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಪವತ್ತೇತಿ? ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ ಪವತ್ತಿ, ಚಿತ್ತವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಚ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಜನೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಾನಿಪಿ ವಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ವಾ ಠಾತುಂ ವಾ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ - "ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯)। ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಕಮ್ಮಪಟಿಬದ್ಧಾವ ಪವತ್ತಿ, ನ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ। ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಚಾಪಿ ಚಿತ್ತೇ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಜನೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ? ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತತಾಯ ಚೇವ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತವತ್ಥುತಾಯ ಚ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ। ತಞ್ಹಿ ತದಾ ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತಂ ಅಪುರೇಜಾತವತ್ಥುಕತ್ತಾ ಚ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತವತ್ಥುಕನ್ತಿ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಪಾತೇ ಪತಿತಮತ್ತೋ ಪುರಿಸೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಿಪ್ಪಂ ಕಾತುಂ ವಿಯ ರೂಪಂ ಜನೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ; ಕಮ್ಮಜರೂಪಮೇವ ಪನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಞ್ಚ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸೇವ ಬೀಜಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ಕಮ್ಮಂ ಪನಸ್ಸ ಖೇತ್ತಸದಿಸಂ, ಕಿಲೇಸಾ ಆಪಸದಿಸಾ। ತಸ್ಮಾ ಸನ್ತೇಪಿ ಖೇತ್ತೇ ಆಪೇ ಚ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಬೀಜಾನುಭಾವೇನ ರುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಾನುಭಾವೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ಬೀಜೇ ಪನ ವಿಗತೇಪಿ ಪಥವೀಆಪಾನುಭಾವೇನ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪರೂಪರಿ ಪವತ್ತಿ ವಿಯ; ವಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಕಮ್ಮತೋವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ - "ಕಮ್ಮಂ ಖೇತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಬೀಜಂ ತಣ್ಹಾ ಸ್ನೇಹೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೭)।

ಅಯಞ್ಚ ಪನತ್ಥೋ ಓಕಾಸವಸೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತಯೋ ಹಿ ಓಕಾಸಾ - ನಾಮೋಕಾಸೋ, ರೂಪೋಕಾಸೋ, ನಾಮರೂಪೋಕಾಸೋತಿ। ತತ್ಥ ಅರೂಪಭವೋ ನಾಮೋಕಾಸೋ ನಾಮ। ತತ್ರ ಹಿ ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತಮ್ಪಿ ರೂಪಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಸಞ್ಞಭವೋ ರೂಪೋಕಾಸೋ ನಾಮ। ತತ್ರ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅರೂಪಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ ನಾಮರೂಪೋಕಾಸೋ ನಾಮ। ತತ್ರ ಹಿ ವತ್ಥುರೂಪಮತ್ತಮ್ಪಿ ವಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಞ್ಚ ವಿನಾ ಕಮ್ಮಜಾಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯುಗನದ್ಧಾವ ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಸ್ಸಾಮಿಕೇ ಸರಾಜಕೇ ಗೇಹೇ ಸದ್ವಾರಪಾಲಕೇ ರಾಜಾಣತ್ತಿಂ ವಿನಾ ಪಠಮಪ್ಪವೇಸೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅಪರಭಾಗೇ ಪನ ವಿನಾಪಿ ಆಣತ್ತಿಂ ಪುರಿಮಾಣತ್ತಿಆನುಭಾವೇನೇವ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣರಾಜಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತಂ ವಿನಾ ರೂಪಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನ ವಿನಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾನುಭಾವಂ ಪುರಿಮಾನುಭಾವವಸೇನ ಲದ್ಧಪ್ಪವೇಸಸ್ಸ ಕಮ್ಮತೋ ಪವತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಅಸಞ್ಞಭವೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅರೂಪೋಕಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವಿನಾವ ಅರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಅಸಞ್ಞೋಕಾಸತ್ತಾ ರೂಪಂ ಪವತ್ತತಿ, ಅಸ್ಸಾಮಿಕೇ ಸುಞ್ಞಗೇಹೇ ಅತ್ತನೋ ಗೇಹೇ ಚ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪವೇಸೋ ವಿಯ। ಅರೂಪಭವೋಪಿ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪೋಕಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವಿನಾವ ರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಅಞ್ಞೋಕಾಸತ್ತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ ಪನ ರೂಪಾರೂಪೋಕಾಸೋತಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ಅರೂಪಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ। ಇತಿ ಅಯಂ ಹೇತು ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಪವತ್ತೇತಿ।

ನನು “ಹೇತೂ ಸಹಜಾತಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತೇ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ “ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನ”ನ್ತಿ ಇದಂ ಗಹಿತನ್ತಿ? ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಪಟಿಬಾಹನತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಯಾನಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಹೇತುನಾ ಸಹ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಿ ಚೇವ ಉತುಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಚ ಜಾಯನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೇತೂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಸೋ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಪಟಿಬಾಹನತ್ಥಮೇತಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ “ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ”ತಿ ಇಮೇಸಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ತೇಸು **ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋತಿ** ಅಯಞ್ಹಿ ಹೇತು ನಾಮ ಜಾತಿತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಭೇದತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಹೇತು ಭೂಮನ್ತರತೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ, ಅಕುಸಲಹೇತು ಕಾಮಾವಚರೋವ ವಿಪಾಕಹೇತು ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ, ಕಿರಿಯಹೇತು ಕಾಮಾವಚರೋ ರೂಪಾವಚರೋ ಅರೂಪಾವಚರೋತಿ ತಿವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಹೇತು ನಾಮತೋ ಅಲೋಭಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ರೂಪಾವಚರಾದಿಕುಸಲಹೇತೂಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಕುಸಲಹೇತು ಲೋಭಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಹೇತೂ ಪನ ಅಲೋಭಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ತಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತಂತಂಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಪನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಹೇತೂನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದೋಯೇವಾತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಇಮೇಸಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಾವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಹೇತು ಕಾಮಭವರೂಪಭವೇಸು ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅರೂಪಭವೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ। ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಹೇತು ಕಾಮಭವರೂಪಭವೇಸುಯೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಹೇತು ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಹೇತುಸದಿಸೋವ। ತಥಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲಹೇತು, ತಥಾ ಅಕುಸಲಹೇತು। ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಹೇತು ಪನ ಕಾಮಭವಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಹೇತು ರೂಪಭವೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಞ್ಞೇವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಹೇತು ಅರೂಪಭವೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಞೇವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನವಿಪಾಕಹೇತು ಕಾಮಭವರೂಪಭವೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಅರೂಪಭವೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ಕಿರಿಯಹೇತೂಸು ಪನ ತೇಭೂಮಕೇಸುಪಿ ಕುಸಲಹೇತುಸದಿಸೋವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨. ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨. ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪಾಯತನ**ನ್ತಿ ರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಆಯತನಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾಯ ಧಾತುಯಾ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ**ನ್ತಿ ತಾಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುಪಸಾದವತ್ಥುಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮನೋಧಾತುಯಾತಿ** ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಯ ತಿವಿಧಾಯಪಿ ಮನೋಧಾತುಯಾ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನೋ ಚ

ಖೋ ಏಕಕ್ಖಣೇ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಏತಾನಿ ಚ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಅವಸೇಸಾ ಚ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾ ಇಮಾ ಛ ಧಾತುಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಯ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಯೇ ಏತೇ ಏತಾಸಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ತಾಸಂ ಧಾತೂನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ದೀಪೇತಿ। ಏವಂ ಹೋನ್ತಾಪಿ ಚ ನ ಏಕತೋ ಹೋನ್ತಿ, ಯಂ ಯಂ ಆರಬ್ಭ ಯೇ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ತೇ ತೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿಪಿ ದೀಪೇತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಇದಂ ಯಥಾ ನಜ್ಜೋ ಸನ್ದನ್ತಿ, ಪಬ್ಬತಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಸಙ್ಗಹವಸೇನ, ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ಯೇಪಿ ಆರಬ್ಭ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂಸು, ಯೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂಸು ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ ಚಾತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಇದಂ "ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವುತ್ತಾನಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ತೇ ತೇ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ। **ತೇಸಂ ತೇಸ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾನಂ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಇದಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಅವಸೇಸಂ ಭೂಮಿತೋ ಕಾಮಾವಚರಂ…ಪೇ॰… ಅಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪಭೇದತೋ ಪಞ್ಚವಿಧಂ; ರೂಪಾವಚರಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯತೋ ತಿವಿಧಂ, ತಥಾ ಅರೂಪಾವಚರಂ, ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಮೇವ ವಾ ಏತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪನಿಬ್ಬಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭೇದತೋ ಸತ್ತವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ಭೂಮಿಭೇದತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲಂ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ, ವಿಪಾಕಂ ಚತುಭೂಮಕಂ, ಕಿರಿಯಂ ತಿಭೂಮಕಂ, ರೂಪಂ ಏಕಭೂಮಕಂ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ, ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಏಕಭೂಮಕಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಮೇವ, ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಭೂಮಿವಿನಿಮುತ್ತಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ತೇಸು ಛಸು ರಾಸೀಸು ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವಜ್ಜಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅರೂಪಾವರಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ, ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರತೋ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಇಮೇಸಂಯೇವ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಞ್ಞೇವ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಂ ಇಮೇಸು ಛಸು ರಾಸೀಸು ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವಜ್ಜಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಂ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಂ ಕೇಚಿ ನಿಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಯುತ್ತಿತೋ ಉಪಧಾರೇತಬ್ಬಂ। ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣಂ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ನವನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯೇಸಂ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ತೇ ತೇ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೩. ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩. ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಛನ್ದಾಧಿಪತೀತಿ** ಛನ್ದಸಙ್ಖಾತೋ ಅಧಿಪತಿ। ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ''ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧ ''ಅಧಿಪತೀ ಅಧಿಪತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ''ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ''ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ? ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ। ಪುರಿಮನಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ದ್ವೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಿ ಮೂಲಟ್ಠೇನ। ಉಪಕಾರಕಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಜಹನತೋ। ಅಧಿಪತಿ ಪನ ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ, ನ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಬಹೂ ಜೇಟ್ಠಕಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ನೇಸಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ ಇಧ ಏವಂ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ।

ಏವಂ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಂ। **ಗರುಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಗರುಕಾರಚಿತ್ತೀಕಾರವಸೇನ ವಾ ಅಸ್ಸಾದವಸೇನ ವಾ ಗರುಂ ಭಾರಿಯಂ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ಅವಿಜಹಿತಬ್ಬಂ ಅನವಞ್ಞಾತಂ ಕತ್ವಾ। **ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ತೇ ತೇ ಗರುಕಾತಬ್ಬಧಮ್ಮಾ। **ತೇಸಂ ತೇಸ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಗರುಕಾರಕಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಅಧಿಪತಿ ನಾಮ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತೋ ಛನ್ದಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತೇಸು ಏಕೇಕೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿವಸೇನ ಭೂಮಿತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ಅಕುಸಲಂ ಪತ್ವಾ ಪನೇತ್ಥ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೋ ಕುಸಲಕಿರಿಯವಸೇನ ದುವಿಧೋ, ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಪನ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಮ್ಹಿ ತಾವ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಅಧಿಪತಿ ದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಛನ್ದಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಂ ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಪನ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ರೂಪಾವಚರಅಧಿಪತಿಸದಿಸೋವ ಚತುವೋಕಾರೇ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ತತ್ಥುಪ್ಪನ್ನೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾಧಿಪತಿ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಕುಸಲತೋಪಿ ವಿಪಾಕತೋಪಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ। ಅಕುಸಲೋ ಕಾಮಭವೇ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಚಿತ್ತೇಸು ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅನಿಯತೋ ಕಾಮಭವರೂಪಭವೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪತಿಕಾಲೇ ತೇಸಞ್ಞೇವ। ಅರೂಪಭವೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಮ್ಹಿ ನಯೋ।

ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಮ್ಹಿ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಲೋಭಸಹಗತಾಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರೇಪಿ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಮ್ಹಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಕಾಮಾವಚರತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಸ್ಸ ಚೇವ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ನಾಮ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಲೋಭಸಹಗತಾಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರೋ ಪನ ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಲೋಭಸಹಗತಾಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ। ಲೋಕುತ್ತರೋ ಪನ ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಕಾಮಾವಚರತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಞ್ಞೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದತೋ ಪನ ತಿವಿಧೋಪಿ ಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಲೋಭಸಹಗತಾಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸಙ್ಖಾತೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಲೋಭಸಹಗತಾಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕಾಮಾವಚರತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಸ್ಸ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಿರಿಯಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೪. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಮನೋಧಾತುಯಾತಿ** ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾತಿ** ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಾಯ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ। ತತೋ ಪರಂ ಪನ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಜವನತದಾರಮ್ಮಣಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ, ತಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ‘‘ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ’’ತಿಆದಿಕೇ ಚ ಛಟ್ಠನಯೇ ತಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿಪಿ ಇಧ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ **ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾತಿ** ಛಸು ದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಅನನ್ತರಾತೀತಾ ಕುಸಲಜವನಧಮ್ಮಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನನ್ತಿ** ಅನನ್ತರಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಞ್ಞೇವ। **ಕುಸಲಾನನ್ತಿ** ಸದಿಸಕುಸಲಾನಂ। **ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತಿ** ಇದಂ ಪನ ಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಭವಙ್ಗಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಕುಸಲಮೂಲಕೇ **ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಭವಙ್ಗಸಙ್ಖಾತಾನಞ್ಞೇವ। ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕೇ **ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತಿ** ಆವಜ್ಜನಜವನವಸೇನ ವಾ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ವಾ ಪವತ್ತಾನಂ ಕಿರಿಯವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಯಾವ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ತಾವ ಪವತ್ತೇಸು ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸುಪಿ

ಅಯಂ ನಯೋ ಲಬ್ಭತೇವ। **ಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾನನ್ತರಾನಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಾನ್ತರಾನಂ ಪಠಮಜವನಕುಸಲಾನಂ। **ಅಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ಪದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯೇಸಂ ಯೇಸ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ। ಸಙ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಠಪೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಚತುಭೂಮಕೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮರಾಸಿಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯತೋ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲೋ ಕಾಮಾವಚರೋವ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಭೂಮಕೋ, ಕಿರಿಯಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ತೇ ಭೂಮಕೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೋ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸೇವ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೋ ಪನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೋ ಚ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸಾಪೀತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕುಸಲೋ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲೋ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಿಸೇಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲೋ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸಪಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲೋ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚೇವ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ। ವಿಸೇಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಸುಖುಮಜ್ಝತ್ತವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅಕುಸಲೋ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸಾಪೀತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾ ವಿಪಾಕೋ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾವಜ್ಜನಸ್ಸ, ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸಾಪೀತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಸಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ತಿಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೋ ತಿಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ನವನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಂ ತಿಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಂ ತಿಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೫. ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫. ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೋಪಿ ಇಮಿನಾ ಸಮಾನಗತಿಕೋವ। ಇಮೇ ಪನ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಮಹಾವಿತ್ಥಾರಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ತೇಸಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೬. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನ್ತಿ** ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। ಇಮಿನಾ ಏತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವಞ್ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ। **ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇತಿ** ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಓಕ್ಕನ್ತಂ ವಿಯ ಪಕ್ಖನ್ದನ್ತಂ ವಿಯ ಪರಲೋಕತೋ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪವಿಸನ್ತಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಖಣೋ ''ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೋ''ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ರೂಪನ್ತಿ** ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಞ್ಹಿ ನಾಮಸ್ಸ, ನಾಮಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಟ್ಠಂ ಫರತಿ। **ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾತಿ** ಪವತ್ತಿಯಂ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಂ ನ ಫರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ''ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ''ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾ ಭೂತಾನಂ। **ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಹದಯವತ್ಥು ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ। **ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ** ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ** ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಅಯಂ ಪನ 'ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ'ತಿ ಏವಂ ಛಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಠಿತೋ। ತತ್ಥ ತಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ತಯೋ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಸೇನ। ತತ್ಥ ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ, ದುತಿಯೇ ರೂಪಮೇವ, ತತಿಯೇ ನಾಮರೂಪಂ, ಚತುತ್ಥೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಅರೂಪಂ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ; ಪಞ್ಚಮೇ ಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ರೂಪಮೇವ; ಛಟ್ಠೇ ಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಂ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಅರೂಪನ್ತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋ ವಿಪಾಕೋ ಕಿರಿಯಂ ರೂಪನ್ತಿ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಭೂಮಿತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲೋ ಏಕವಿಧೋವ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ, ಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ತಿವಿಧೋ, ರೂಪಂ ಏಕವಿಧಂ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಂ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅರೂಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ। ಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚಾಪಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಾನಞ್ಞೇವ। ಕಾಮಾವಚರಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ

ಹೋತಿ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಾನಞ್ಞೇವ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಏಕನ್ತೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ತಿಣ್ಣಂ, ತೀಣಿ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ, ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುರೂಪಂ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಪನ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೭. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪುರಿಮಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವುತ್ತಸದಿಸಾವ ವಣ್ಣನಾತಿ ಪುನ ನ ಗಹಿತಾ। ಅಯಮ್ಪಿ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋ ವಿಪಾಕೋ ಕಿರಿಯಂ ರೂಪನ್ತಿ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿನ್ನೋ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಭೂಮಿತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚತುಭೂಮಕಂ ಕುಸಲಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಥಾ ಅಕುಸಲಂ। ವಿಪಾಕೇ ಪನ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ, ಪವತ್ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ। ಅರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಕಿರಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ತಿಣ್ಣಂ, ತೀಣಿ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥುರೂಪಂ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಮಹಾಭೂತಾನೇವ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೮. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪುರಿಮಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಛಟ್ಠೇನ ಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಿವಿಧಾ ಮನೋಧಾತು, ಠಪೇತ್ವಾ ಅರೂಪವಿಪಾಕಂ ದ್ವಾಸತ್ತತಿವಿಧಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚಸತ್ತತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ। ಅಯಮ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾದಿಭೇದತೋ ಪಞ್ಚಧಾವ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಭೂಮಿತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋವ ಅಕುಸಲೋ ಏಕವಿಧೋ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ, ಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ತಿವಿಧೋ, ರೂಪಂ ಏಕವಿಧಮೇವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಅಕುಸಲಂ । ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಪವತ್ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ; ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಾನಞ್ಞೇವ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಏಕನ್ತೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ತಿಣ್ಣಂ, ತೀಣಿ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ, ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ, ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಠಪೇತ್ವಾ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಞ್ಚೇವ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚ ಸೇಸತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸ, ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಧಮ್ಮರಾಸೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಪನ ಮಹಾಭೂತಾ ಮಹಾಭೂತಾನಞ್ಚೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಚ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೯. ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯. ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ**ತಿ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇಸು ನಾನಾವೀಥಿವಸೇನ ಪುರಿಮತರಾ। ತೇ ತಯೋಪಿ ರಾಸಯೋ ಕುಸಲವಸೇನ ಕುಸಲಪದೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಕುಸಲೇನ ಪನ ಅಕುಸಲೇ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ - "ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ । ಇದಞ್ಹಿ - "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ। ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ - ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಝಾನಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ - ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತಿ, ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸೀಲಂ ಸುತಂ ಚಾಗಂ ಪಞ್ಞಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತಿ, ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸದ್ಧಾ ಸೀಲಂ ಸುತಂ ಚಾಗೋ ಪಞ್ಞಾ ರಾಗಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪತ್ಥನಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಇಮಂ ನಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇ ತಯೋಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲೇ।

ಅಕುಸಲೇನ ಪನ ಕುಸಲೇ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ - "ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ - ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ; ದೋಸಂ

ಮೋಹಂ ಮಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಪತ್ಥನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತಿ...ಪೇ°... ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿ ಪತ್ಥನಾ ಸದ್ಧಾಯ ಸೀಲಸ್ಸ ಸುತಸ್ಸ ಚಾಗಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಾಣಂ ಹನ್ತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತತ್ಥಾಯ ದಾನಂ ದೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಆಗತಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಕುಸಲಂ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋತಿ ಯಥಾ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋಪೇತ್ಥ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಪದೇ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋವ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಂ ಗರುಂ ಕರೋನ್ತಿ । ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅನನ್ತರತಾ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತೇ ಕುಸಲೇ ಅಕುಸಲೇತಿ ತೀಸು ನಯೇಸು ತಯೋಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತೇವ। **ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಸೇನಾಸನಮ್ಪೀ**ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಹಿ ದ್ವಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಪವತ್ತಿಯಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿಯಾಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಚ್ಚಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ। ವಿಭಾಗತೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋ, ಸೋಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ನೇಸಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪನ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪಭೇದತೋ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಹೋತಿ, ಕುಸಲಾದೀನಂ ಪನ ಭೂಮಿಭೇದತೋ ಅನೇಕವಿಧೋತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲೋ ಚತುಭೂಮಕಸ್ಸಾಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ನ ಹೋತಿ। ಅಮ್ಹಾಕಂ ಆಚರಿಯೇನ "ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ನಯೇನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾಪಿ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನುತ್ತರೇಸು ವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಾಪಯತೋ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಹೋತಿಯೇವ। ಅಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚತುಭೂಮಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕೋ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೇ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಫಲಾನಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಉಪರಿಟ್ಠಿಮಂ ಕುಸಲಸ್ಸಾಪಿ। ಪುರಿಮನಯೇನ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಾ ಯಸ್ಸ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋಪಿ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಚತುಭೂಮಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾದಿಖನ್ಧಾನಂ ಹೋತಿಯೇವ, ತಥಾ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೋ। ಸಯಂ ಪನ ರೂಪಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣೇ ಆಗತನಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಂ ನ ಲಭತಿ, ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಲಭತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦. ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರೇಜಾತಂ ನಾಮ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪುರಿಮತರಂ ಜಾತಂ ಜಾತಿಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಂ। **ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತವಸೇನ। **ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ**

ನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ವತ್ಥುವಸೇನೇವಾಯಂ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ, ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ "ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ - ಸೇಕ್ಖಾ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಲಬ್ಭತೇವ। ಇಧ ಪನ ಸಾವಸೇಸವಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಸುದ್ಧರೂಪಮೇವ ಹೋತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಂ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಂ ರೂಪರೂಪಮೇವ। ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ... ಪೇ॰... ಕಾಯಾಯತನಂ ವತ್ಥುರೂಪನ್ತಿ ಇದಂ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಂ ನಾಮ। ಸೇಸಂ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಆಗತಞ್ಚ ಅನಾಗತಞ್ಚ ವಣ್ಣೋ ಸದ್ದೋ ಗನ್ಧೋ ರಸೋ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ತೀಣಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋತಿ ದ್ವಾದಸವಿಧಂ ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಥಾ ಇತರಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ। ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕೇ ಸೇಸಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚತುಭೂಮಕಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾದೀನಿ ಪನ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಿ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಚೇವ ಮನೋಧಾತೂನಞ್ಚ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ರೂಪರೂಪಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಿನೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತೇ ಜಾತಾ। **ಪುರೇಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಠಮತರಂ ಜಾತಸ್ಸ ಜಾತಿಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ। **ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಭೂತಉಪಾದಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ। ಏತ್ಥ ಚ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯೋತಿ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದೀನಂ ಕಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ। ಅಯಂ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕೇ ಅವಸೇಸಾ ಚತುಭೂಮಕಾ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ। ಸೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಭೇದೇನ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಿಪಾಕೇಪಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಂ ಅವಸೇಸೋ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ತಸ್ಸೇವ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರೋಪಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕೋ ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಾಪಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾವ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೨. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ**ತಿ ಸಬ್ಬನಯೇಸು ಸಮನನ್ತರಾತೀತಾವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇ ವಿಯ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ನ ಕತೋತಿ? ಅತ್ತನೋ ಗತಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ। ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾ ಹಿ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಆಸೇವನಗುಣೇನ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಗತಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿದ್ದೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಯೇ ಯೇಸಂ ವಾಸನಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಆಸೇವನೇನ ಪಗುಣತರಬಲವತರಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಗತಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತೇಹಿ ಸಮಾನಜಾತಿಕೇಹೇವ ಸದ್ಧಿಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಸ್ಮಾ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ? ಆಸೇವನಾಭಾವೇನ। ವಿಪಾಕಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮವಸೇನ ವಿಪಾಕಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪರಿಣಾಮಿತಂ ಹುತ್ವಾ ವತ್ತತಿ ನಿರುಸ್ಸಾಹಂ ದುಬ್ಬಲನ್ತಿ ತಂ ಆಸೇವನಗುಣೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಪರಿಭಾವೇತ್ವಾ ನೇವ ಅಞ್ಞಂ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಪುರಿಮವಿಪಾಕಾನುಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುನ್ತಿ। ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತಂ ಪನ ಪತಿತಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ವಿಪಾಕೇ ಆಸೇವನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಸೇವನಾಭಾವೇನ ವಿಪಾಕಂ ನ ಗಹಿತಂ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಕಮ್ಮಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ ಆಸೇವನಗುಣಂ ನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಕುಸಲಾದಯೋಪಿಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಅಪಿಚ ನಾನಾಜಾತಿಕತ್ತಾಪೇತೇ ನ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಭೂಮಿತೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣತೋ ವಾ ನಾನಾಜಾತಿಕತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಮ್ಪಿ, ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಅನುಲೋಮಕುಸಲಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುಕುಸಲಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ। ಅಯಂ ಪನ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಜಾತಿತೋ ತಾವ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತೋತಿ ತಿಧಾ ಠಿತೋ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಭೂಮಿತೋ ಕಾಮಾವಚರೋ ರೂಪಾವಚರೋ ಅರೂಪಾವಚರೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲೋ ಕಾಮಾವಚರೋವ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತೋ ಕಾಮಾವಚರೋ ರೂಪಾವಚರೋ ಅರೂಪಾವಚರೋತಿ ತಿವಿಧೋವ, ಲೋಕುತ್ತರೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸೇವ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ತಂ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸವೇದನಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ರಾಸೀನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಪನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸೇವ। ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸೇವ। ಅಕುಸಲಂ ಪನ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಿರಿಯತೋ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ತಾವ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸೇವ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ಸೋ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸವೇದನಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ರಾಸೀನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಪನ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸೇವ, ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸೇವ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಿಪಾಕೋ ಪನ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸಾಪಿ ಏಕಧಮ್ಮೋಪಿ ವಾ ಕೋಚಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೩. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಚೇತನಾಕಮ್ಮಮೇವ। **ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನರೂಪಾನಂ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಅನೇಕಾನಮ್ಪಿ ಕಪ್ಪಕೋಟೀನಂ ಮತ್ಥಕೇ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಮತ್ಥೇನ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಫಲಂ ನ ದೇತಿ। ಯದಿ ದದೇಯ್ಯ, ಯಂ ಮನುಸ್ಸೋ ದೇವಲೋಕೂಪಗಂ ಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ದೇವೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಖಣೇ ತಂ ಕತಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಕೇವಲಂ ಕಟತ್ತಾಯೇವ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಪಜ್ಜೇ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನಿರುದ್ಧಾಪಿ ಪುರಿಮಸಿಪ್ಪಾದಿಕಿರಿಯಾ ವಿಯ ಕಾಲನ್ತರೇ ಪಚ್ಛಿಮಸಿಪ್ಪಾದಿಕಿರಿಯಾಯ। ತಸ್ಮಾ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಚೇತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಯಾ ಕಾಚಿ ಚೇತನಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಹಜಾತಚೇತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲಾದೀಸು ಹಿ ಯಾ ಕಾಚಿ ಸಹಜಾತಚೇತನಾ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಚಿತ್ತಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಿಕಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥತೋ ಚತುಭೂಮಿಕಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ। ಸೋ ಹಿ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋ ವಿಪಾಕೋ ಕಿರಿಯಾತಿ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಭೂಮಿತೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿವಸೇನ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಅಕುಸಲೋ ಏಕಧಾವ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಧಾ, ಕಿರಿಯಾ ತಿಧಾವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಸಹಜಾತಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪನ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇಯೇವ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥ। ಸಹಜಾತಾ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪನ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಾನಞ್ಚೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರಾ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚ ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಚೇತನಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪನೇಸಾ ದುವಿಧಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸಹಜಾತಾ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪನ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ।

ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರತೋ ವಿಪಾಕಚೇತನಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಚೇತನಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಚೇತನಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ತೇಭೂಮಿಕಾ ಕಿರಿಯಚೇತನಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೪. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ವಿಪಾಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾಪಿ ರೂಪಾ ವಿಪಾಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ವಿಪಾಕಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅಯಂ ಪಾಳಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಆಗತಾ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇಧ ಪನ ಸಾವಸೇಸವಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಜಾತಿತೋ ಏಕವಿಧೋ, ಭೂಮಿಭೇದತೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿವಸೇನ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೫. ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೫. ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ**ತಿ ಚತುಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾನೇ ರೂಪೇ ಓಜಾ ಆಹಾರೋ ನಾಮ। ಸೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಕಬಳಂ ಕರಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋಹರಿತೋವ ಆಹಾರಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ, ನ ಬಹಿ ಠಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಆಹಾರೋತಿ ಅವತ್ವಾ "ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಬಳಂ ಕರಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋಹರಿತಬ್ಬವತ್ಥುಕತ್ತಾ ವಾ ಕಬಳೀಕಾರೋತಿ ನಾಮಮೇತಂ ತಸ್ಸ। **ಅರೂಪಿನೋ ಆಹಾರಾ**ತಿ ಫಸ್ಸಚೇತನಾವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಾ । **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ - ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಆಹಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ, ಫಸ್ಸೋ, ಚೇತನಾ, ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋವ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಂ ಸೇಸಾ ತಯೋ ಅರೂಪಾಹಾರಾ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಭೇದತೋ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಪುನ ಭೂಮಿಭೇದೇನ ಕುಸಲೋ ಚತುಧಾ, ಅಕುಸಲೋ ಏಕಧಾ, ವಿಪಾಕೋ ಚತುಧಾ, ಕಿರಿಯಾ ತಿಧಾತಿ ಏವಂ ಅನೇಕಧಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಪನ ಜಾತಿತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ, ಭೂಮಿತೋ ಕಾಮಾವಚರೋವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಾಪಿ ತಯೋ ಕುಸಲಾಹಾರಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ರೂಪಾವಚರಂ ಅವಸೇಸಾ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಕುಸಲಾಹಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಾಹಾರಾ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ

ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸೇವ, ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಭೂಮಕಾಪಿ ತಯೋ ಕಿರಿಯಾಹಾರಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಕಾಮಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ ಪನ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ । ಚತುಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ "ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾ"ತಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತೋ, ವಿಸೇಸತೋ ಪನಾಯಮೇತ್ಥ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಜನಕೋ ಚೇವ ಅನುಪಾಲಕೋ ಚ ಹುತ್ವಾ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸೇಸತಿಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅನುಪಾಲಕೋವ ಹುತ್ವಾ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೬. ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೬. ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸಙ್ಖಾತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಸಯಂ ಪುರೇಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅರೂಪಿನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ - ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯವಜ್ಜಾನಂ ಸಮವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಠಿತೋ। ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಬೀಜಭೂತಾನಿ, ಕಲಲಾದಿಕಾಲೇ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ತೇಸು ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಅಭಾವಾ ತಾನಿ ನೇವ ತೇಸಂ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಫರನ್ತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಅಫರನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ಪನೇತಾನಿ ಬೀಜಭೂತಾನಿ, ತೇಸಂ ತಾನಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಭಜನ್ತಿ। ಇತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಸಮವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಠಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಜಾತಿತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಭೂಮಿವಸೇನ ಚತುಧಾ, ಅಕುಸಲೋ ಕಾಮಾವಚರೋವ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಧಾವ ಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೋ ತಿಧಾ, ರೂಪಂ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ ಏವಂ ಅನೇಕಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕೋಪಿ ಕುಸಲಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೋ। ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅವಸೇಸಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚತುಭೂಮಕೋ ವಿಪಾಕಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸೇವ। ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಭೂಮಕಾ ಕಿರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಕಾಮಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ ಪನ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಫರನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧೇ ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ,

ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ತಥಾವಿಧಾನಞ್ಞೇವ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ, ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ ಪನ ತಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೭. ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೭. ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಝಾನಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜೇಸು ಸೇಸಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಸತ್ತ ಅಙ್ಗಾನಿ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾನಂ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತತ್ತಾ ತೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಿಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಾಕಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಝಾನಙ್ಗಾನೀತಿ ನ ಉದ್ಧಟಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪನ ಸೇಸಾಹೇತುಕೇಸುಪಿ ಝಾನಙ್ಗಂ ನ ಉದ್ಧಟಮೇವ। **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ – "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ। ಅಯಂ ಪನ ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ಸತ್ತನ್ನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಠಿತೋಪಿ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಪುನ ಭೂಮಿವಸೇನ ಚತುಧಾ; ಏಕಧಾ, ಚತುಧಾ, ತಿಧಾತಿ ದ್ವಾದಸಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಝಾನಙ್ಗಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಠಪೇತ್ವಾ ರೂಪಾವಚರಂ ಅವಸೇಸಂ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಕುಸಲೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಪವತ್ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ, ಯಞ್ಚ ಆರುಪ್ಪೇ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪನ ತಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಪಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತೇಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕಿರಿಯಝಾನಙ್ಗಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೮. ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮. ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಜ್ಜೇಸು ಸೇಸಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಪಞ್ಞಾ, ವಿತಕ್ಕೋ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ, ವೀರಿಯಂ, ಸತಿ, ಸಮಾಧಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನಿ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ ಹೇತುಪಚ್ಛಿಮಕತ್ತಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ನ ಉದ್ಧಟಾನಿ। **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಸಙ್ಗಹಿತಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ – "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ರಿತೋಪಿ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಚತುಧಾ, ಕುಸಲಾದೀನಞ್ಚ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೂಮಿಭೇದತೋ ದ್ವಾದಸಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ । ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಠಪೇತ್ವಾ ರೂಪಾವಚರಂ ಅವಸೇಸಂ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಞೇವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ವಿಯ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೧೯. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಪಾಳಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾ ಏವ। ಅಯಂ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ। ಪಭೇದತೋ ಪನೇಸ ಜಾತಿತೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ, ಭೂಮಿತೋ ಚ ಕಾಮಾವಚರಾದೀನಂ ವಸೇನ ಅನೇಕಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕೇಸುಪಿ ಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ತಯೋ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವೇ ದ್ವಿನ್ನನ್ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಕ್ಖನ್ಧೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨೦. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ತಾವ ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಚೇವ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಏತೇಯೇವ ಛ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ರೂಪಾಯತನಾದಯೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವತೋ। ಅರೂಪಿನೋ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಆಸಙ್ಕಾ ಹೋತಿ - "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಏತೇ ಏತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಉದಾಹು ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ। ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಪನ ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ ತೇಸು ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾ। ಇತಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವತೋ ನ ತೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ। ಹದಯವತ್ಥುಆದೀಸು ಏವ ಪನಾಯಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ - ವತ್ಥು ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋತ... ಘಾನ... ಜಿವ್ಹಾ... ಕಾಯಾಯತನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ವತ್ಥು ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪೀನನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾವ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಅರೂಪಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। "ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಇತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ - ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ

ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಸ್ಸಾತಿ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ವತ್ತಮಾನಾ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ। ತೇಸು ರೂಪಂ ವತ್ಥುನೋ ಚಕ್ಖಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ಛಧಾ ಭಿನ್ನಂ, ಅರೂಪಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ಚತುಧಾ ಭಿನ್ನಂ। ತಸ್ಸ ಭೂಮಿತೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿವಸೇನ ಚತುಧಾ, ಏಕಧಾ, ತಿಧಾ, ತಿಧಾತಿ ಏಕದಸಧಾ ಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಞ್ಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಚತುಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಅತ್ತನಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಪನ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯೋತಿ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದೀನಂ ಕಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಪನ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸೇವ। ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ತೇಭೂಮಕಮ್ಪಿ ಕಿರಿಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಛಧಾ ಠಿತೇಸು ಪನ ರೂಪೇಸು ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪವತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಾನಂ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕಾನಂ ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಾನಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨೧. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೧. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಪುರೇಜಾತವಸೇನ। **ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಏವಮಯಂ ಪಾಳಿ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಆಗತಾ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ ಸಹಜಾತಂ, ಪುರೇಜಾತಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ, ಆಹಾರಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಆಗತತ್ತಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾಪಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇಧ ಪನ ಸಾವಸೇಸವಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ದುವಿಧೋ - ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ತಿವಿಧಂ - ಅರೂಪಂ ಅರೂಪೇನ, ರೂಪಂ ರೂಪೇನ, ರೂಪಾರೂಪಂ ರೂಪಾರೂಪೇನ। “ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಅರೂಪಂ ಅರೂಪೇನ ವುತ್ತಂ। “ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬಸನ್ತತಿವಸೇನ ರೂಪಂ ರೂಪೇನ। “ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ವತ್ಥುನೋ ಚ ವಸೇನ ರೂಪಾರೂಪಂ ರೂಪಾರೂಪೇನ ವುತ್ತಂ। ನ

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ತಿವಿಧಂ - “ಅರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ, ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ, ರೂಪಂ ಅರೂಪಸ್ಸ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನ ಅರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ ವುತ್ತಂ। “ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬಸನ್ತತಿವಸೇನ ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ। “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ”ತಿಆದೀಸು ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ರೂಪಂ ಅರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಪಿಚೇಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಖಣತ್ತಯಪ್ಪತ್ತಂ ನಾಮಞ್ಚೇವ ರೂಪಞ್ಚ, ವತ್ತಮಾನಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಸೋ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ । ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೋ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಚ। ತೇಸು ಕುಸಲೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದೇನ ಚತುಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಅಕುಸಲೋ ಕಾಮಾವಚರೋವ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಭೂಮಕೋ, ಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೋ ತಿಭೂಮಕೋ। ರೂಪಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಕಾಮಾವಚರೋವ। ಸೋ ಪನ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚ ವತ್ಥೂನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಚ ಪುರೇಜಾತಾನೇವ, ಹದಯವತ್ಥು ಸಹಜಾತಂ ವಾ ಹೋತಿ ಪುರೇಜಾತಂ ವಾ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ ಆಗತೋ ಆಹಾರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಭೇದಂ ನ ಲಭತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏವಂ ಭಿನ್ನೇ ಪನೇತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲೋಪಿ ಸಹಜಾತೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ “ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅವಸೇಸೋ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಕುಸಲೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚತುಭೂಮಕೋ ಪನೇಸ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಕುಸಲೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತಾಕುಸಲೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಕುಸಲೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ।

ವಿಪಾಕತೋ ಪನ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನಿಯಮೇನೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪವತ್ತೇ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಪನ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೋ ಚ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕಿರಿಯತೋ ರೂಪಾವಚರೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಾರೂಪಾವಚರೋ ಪನ ಆರುಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ಥಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ।

ರೂಪಸಙ್ಖಾತೋ ಪನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತೋ, ಪುರೇಜಾತೋ, ಆಹಾರೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತರೂಪತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚತುಧಾ ಠಿತೋ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ, ತೀಣಿ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವೇ ದ್ವಿನ್ನಂ, ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತೇಸಮ್ಪಿ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ, ತೀಣಿ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವೇ ದ್ವಿನ್ನಂ, ಮಹಾಭೂತಾ

ಉಪಾದಾರೂಪಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಪುರೇಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ದುವಿಧೋಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಆಹಾರತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಯೋಜಿತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಇಧ ಪನೇಸ ಅತ್ತನೋ ಅನಿರುದ್ಧಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತೋ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಯೋಜನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಇಧ ಪನೇತಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅನಿರುದ್ಧಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨೨. ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೨. ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ**ತಿ ಅಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ ಅನನ್ತರಿಕಾ ಹುತ್ವಾ ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ। **ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ। ಇಮಿನಾ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಓಕಾಸದಾನಟ್ಠೇನ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। ಪುರಿಮೇಸು ಹಿ ನಿರೋಧವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪವತ್ತನೋಕಾಸಂ ಅದೇನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಮೇವ ಹೇತ್ಥ ನಾನಂ, ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ನಾನಾಕರಣಂ ನತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂ ಪನ ತತ್ಥ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಮನೋಧಾತುಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸಿತಾ। ಇಧ ಪನ "ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨೩. ವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೩. ವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಮನನ್ತರವಿಗತಾ**ತಿ ಸಮನನ್ತರಮೇವ ವಿಗತಾ। ಇಮಿನಾ ವಿಗತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಗಚ್ಛಮಾನಭಾವೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇತಿ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತೇಯೇವ ನಾನತ್ತಂ, ನ ಅತ್ಥೇತಿ।

ವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೨೪. ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೪. ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದೀನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತೇಯೇವ ನಾನತ್ತಂ, ನ ಅತ್ಥೇತಿ।

ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಪಕಿಣ್ಣಕವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ

ಇದಾನಿ ಏವಂ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸತೋ ದಸ್ಸಿತೇಸು ಇಮೇಸು ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಞಾಣಚಾರಸ್ಸ ವಿಸದಭಾವತ್ಥಂ ಅನೇಕಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ, ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ, ಏಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ,

ಪಚ್ಚಯಸಭಾಗತೋ, ಪಚ್ಚಯವಿಸಭಾಗತೋ, ಯುಗಳಕತೋ, ಜನಕಾಜನಕತೋ, ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕತೋ, ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸಾತಿಆದಿವಿಕಪ್ಪತೋ, ಭವಭೇದತೋತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ಪಕಿಣ್ಣಕವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಅನೇಕಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ**ತಿ ಏತೇಸು ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ಅವಸೇಸೇಸು ತೇವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅನೇಕಧಮ್ಮಾ ಏಕತೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಏಕೋ ಚೇತನಾಧಮ್ಮೋಯೇವಾತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಅನೇಕಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ತಾವ ಅಮೋಹೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ। ಸೋ ಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಝಾನಪಚ್ಚಯೋವ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಲೋಭಾದೋಸಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಭಮೋಹಾ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ದೋಸೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋಪಿ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ; ತಥಾ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ। ಸಹೇತುಕಾಯ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಹಜಾತಾಧಿಪತೀಸು ವೀಮಂಸಾ ಅಮೋಹಹೇತು ವಿಯ ವೀಸತಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಛನ್ದೋ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವೀರಿಯಂ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಪಚ್ಚಯೋಪಿ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ಹೇತೂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನ, ಛನ್ದವೀರಿಯಾನಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಫಸ್ಸೋ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚೇತನಾ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಿತಕ್ಕೋ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಿಚಾರೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋಪಿ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಪೀತಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ವೀಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸದ್ಧಾ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮಾಹಾರಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸತಿ ತೇಹಿ ಚೇವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸದ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಂ ತತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಯುಗಳಕಾನಿ, ಯೇವಾಪನಕೇಸು ಅಧಿಮೋಕ್ಖಮನಸಿಕಾರತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಚ। ವಿರತಿಯೋ ಪನ ತೇಹಿ ಚೇವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ತತೋ

ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸತ್ತರಸಧಾ, ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ ತೇಹಿ ಚೇವ ಕಮ್ಮಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಾತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಧಾ। ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ ಮಾನೋ ಥಿನಂ ಮಿದ್ಧಂ ಉದ್ಧಚ್ಚನ್ತಿ ಇಮೇ ಹೇತುಪುರೇಜಾತಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಪನ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಿ ತತೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಪನ್ನರಸಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಚತೂಸು ತಾವ ಖನ್ಧೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಹದಯವತ್ಥು ತೇಸಞ್ಞೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದಸಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಿಸ್ಸಯಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಾಯತನಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಛಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏತ್ತಕಮೇವೇತ್ಥ ಅಪುಬ್ಬಂ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾದೀಸು ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಆಹಾರಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಛಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಯೇನಾಕಾರೇನ ಯೇನತ್ಥೇನ ಯೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಆಕಾರಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾವ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಯೇಹಾಕಾರೇಹಿ ಯೇಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ಸೋ ತಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಖಣೇ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತತೋ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅಮೋಹೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಏಕಾದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಲೋಭಾದೋಸಾ ತತೋ ಅಧಿಪತಿಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಇದಂ ವಿಪಾಕಹೇತೂಸುಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ಕುಸಲಕಿರಿಯೇಸು ಪನ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯತಾ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಲೋಭದೋಸಮೋಹಾ ತೇ ತಯೋ ವಿಪಾಕಞ್ಚಾತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಿಸ್ಸಯಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ವಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಮತ್ತಞ್ಞೇವ ಉತ್ತರಿ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ವೀಮಂಸಾ ಅಮೋಹಸದಿಸಾ। ಛನ್ದೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಅಟ್ಠಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ವೀರಿಯಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಚಿತ್ತಂ ತತೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತೋ ಉತ್ತರಿ ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತಾವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಚೇತನಾಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಂ ಲಭತಿ, ನ ಸೇಸಧಮ್ಮಾ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮವಿಪಾಕಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವತ್ಥುಸಹಜಾತಾದೀನಂ ಪನ ವಸೇನೇತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಅಭಾವೋಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಞ್ಚೇವ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಛಾಜಾತಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಛ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಸತ್ತರಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋವ ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಾದೀನಂ ಪನ ವಸೇನೇತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಆಭಾವೋಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಸದಿಸೋ। ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಕಮ್ಮಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಛಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಚೇತನಾಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಂ ಲಭತಿ, ನ ಸೇಸಧಮ್ಮಾ। ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋವ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ತನೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಿಸ್ಸಯಉಪನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಅಟ್ಠಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೋವ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇ ಪನೇತ್ಥ ನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಇತೋ ಉತ್ತರಿಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಉಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಏಕಕ್ಖಣಿಕೋ ತಾವ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಆಹಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ನವಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರನತ್ಥಿವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಚುದ್ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೇಸಾ ತಯೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತಾವ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮವಿಪಾಕಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಏಕಾದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ರೂಪಿನೋ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತಾವ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ

ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅರೂಪಿನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತಾನೇವ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಆಹಾರಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ತೇರಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಾನಂ ದಸನ್ನಂ ಹೇತುಅಧಿಪತೀನಞ್ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ದ್ವಾದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮವಿಪಾಕಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ತೇರಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಆಸೇವನಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಸಙ್ಖಾತೇ ಛ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಸತ್ತರಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಅರೂಪಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಸಙ್ಖಾತೇ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅಪರೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಸದಿಸಾ । ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಸದಿಸೋಯೇವಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಏಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಪಚ್ಚಯಸಭಾಗತೋತಿ ಏತೇಸು ಹಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಾ ಸಭಾಗಾ, ತಥಾ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಸಭಾಗತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಪಚ್ಚಯವಿಸಭಾಗತೋತಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ವಿಸಭಾಗೋ, ತಥಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ, ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ, ವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯವಿಸಭಾಗತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಯುಗಳಕತೋತಿ ಏತೇಸು ಚ ಅತ್ಥಸರಿಕ್ಖತಾಯ, ಸದ್ದಸರಿಕ್ಖತಾಯ, ಕಾಲಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ, ಹೇತುಫಲತಾಯ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಯುಗಳಕತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾ ಹಿ ಅತ್ಥಸರಿಕ್ಖತಾಯ ಏಕಂ ಯುಗಳಕಂ ನಾಮ; ನಿಸ್ಸಯೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಸದ್ದಸರಿಕ್ಖತಾಯ, ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಕಾಲಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಫಲತಾಯ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಏಕಂ ಯುಗಳಕಂ ನಾಮ, ತಥಾ ಅತ್ಥಿನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ, ವಿಗತಾವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯುಗಳಕತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। **ಜನಕಾಜನಕತೋ**ತಿ ಏತೇಸು ಚ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ, ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾತಿ ಇಮೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಜನಕಾಯೇವ, ನ ಅಜನಕಾ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಕೇವಲಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋಯೇವ, ನ ಜನಕೋ। ಸೇಸಾ ಜನಕಾ ಚ ಅಜನಕಾ ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಜನಕಾಜನಕತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕತೋತಿ ಏತೇಸು ಚ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ನಾಮ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖತಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಠಾನಭೂತಾ ಕಾರಣಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇಹಿ ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಏಕಧಮ್ಮೋಪಿ ನತ್ಥೀತಿ। ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಅಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ನಾಮ। ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಠಾನಭೂತಾ, ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಞೇವ ಪನ ಠಾನಭೂತಾ ಕಾರಣಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾಯೇವ ಹಿ ಏತೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ರೂಪಧಮ್ಮಾ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಪಿ ಅಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಅರೂಪರೂಪಾನಞ್ಞೇವ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ವುತ್ತಾವಸೇಸಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ ನ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸಾತಿಆದಿವಿಕಪ್ಪತೋತಿ ಏತೇಸು ಚ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ರೂಪಂ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಕತರೋ ಪನೇಸೋತಿ? ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮಾತಿಪಿ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ಅರೂಪಂ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಕತರೋ ಪನೇಸೋತಿ? ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಆಸೇವನಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಅರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮಾತಿಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಕತರೋ ಪನೇಸೋತಿ? ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅರೂಪಂ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ; ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋವ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಕತರೋ ಪನೇಸೋತಿ? ಹೇತುಕಮ್ಮವಿಪಾಕಝಾನಮಗ್ಗವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮಾತಿಪಿ ನತ್ಥಿ, ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಪನ ಹೋತಿ। ಕತರೋ ಪನೇಸೋತಿ? ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಚ। ಇದಞ್ಹಿ ದ್ವಯಂ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಾರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಾರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮಾತಿಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಕತರೋ ಪನೇಸೋತಿ? ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ನವವಿಧೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಾರೂಪಮೇವ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸಾತಿಆದಿವಿಕಪ್ಪತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಭವಭೇದತೋತಿ ಇಮೇಸು ಪನ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ತಾವ ನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ ನಾಮ। ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಪನ ತಯೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಏಕವೀಸತಿಮೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏಕವೋಕಾರಭವೇ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಇನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಸತ್ತೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಬಾಹಿರೇ ಪನ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪೇ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಪಞ್ಚೇವ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಭವಭೇದತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಚ್ಛಾವಾರೋ

೧. ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

ಏವಂ ಅನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನಾದೀಸು ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಸಮೋಧಾನೇ ಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣೇ ಯೇ ತಿಕಾದಯೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಏತಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ, ದುಕಪಟ್ಠಾನಂ...ಪೇ॰... ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ತೇ ತಿಕಾದಯೋ ವಿಭತ್ತಾ, ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಏವ ತಾವ ಇಮಿನಾ ಮಾತಿಕಾನಿಕ್ಖೇಪಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇನ ವಾರೇನ ಉದ್ದೇಸತೋ ಚ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಇದಾನಿ ಯೇ ತಿಕಾದಯೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಏತಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ, ದುಕಪಟ್ಠಾನಂ...ಪೇ॰... ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇ ತಿಕಾದಯೋ ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಏಕೇಕಂ ತಿಕದುಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸತ್ತಹಿ ಮಹಾವಾರೇಹಿ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತೇಸಂ ಇಮಾನಿ ನಾಮಾನಿ - ಪಟಿಚ್ಚವಾರೋ, ಸಹಜಾತವಾರೋ, ಪಚ್ಚಯವಾರೋ, ನಿಸ್ಸಯವಾರೋ, ಸಂಸಟ್ಠವಾರೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರೋ, ಪಞ್ಹಾವಾರೋತಿ।

ತತ್ಥ ''ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಚಾಭಿಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ **ಪಟಿಚ್ಚವಾರೋ** ನಾಮ। ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಏವಂ ಸಹಜಾತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ **ಸಹಜಾತವಾರೋ** ನಾಮ। ಸೋ ಪುರಿಮೇನ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇನ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋ। ಪಟಿಚ್ಚಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ವಸೇನ ಪನ ಪಠಮೋ ವುತ್ತೋ, ಸಹಜಾತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ವಸೇನ ದುತಿಯೋ। ದ್ವೀಸುಪಿ ಚೇತೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಚ ಖೋ ಸಹಜಾತಾವ, ನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ''ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯಾಭಿಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ ಪನ **ಪಚ್ಚಯವಾರೋ** ನಾಮ। ಸೋಪಿ ಪುರಿಮವಾರದ್ವಯಂ ವಿಯ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪುರೇಜಾತೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಯಮಸ್ಸ ಪುರಿಮವಾರದ್ವಯತೋ ವಿಸೇಸೋ। ತದನನ್ತರೋ ''ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಏವಂ ನಿಸ್ಸಯಾಭಿಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ **ನಿಸ್ಸಯವಾರೋ** ನಾಮ। ಸೋ ಪುರಿಮೇನ ಪಚ್ಚಯವಾರೇನ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋ। ಪಚ್ಚಯಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ವಸೇನ ಪನ ಪಠಮೋ ವುತ್ತೋ, ನಿಸ್ಸಯಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ವಸೇನ ದುತಿಯೋ। ತತೋ ಪರಂ ''ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಂಸಟ್ಠೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಏವಂ ಸಂಸಟ್ಠಾಭಿಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ **ಸಂಸಟ್ಠವಾರೋ** ನಾಮ। ''ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ''ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರೋ** ನಾಮ। ಸೋ ಪುರಿಮೇನ ಸಂಸಟ್ಠವಾರೇನ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋ। ಸಂಸಟ್ಠಾಭಿಧಾನವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ವಸೇನ ಪನ ಪಠಮೋ ವುತ್ತೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಭಿಧಾನವಸೇನ ದುತಿಯೋ। ದ್ವೀಸುಪಿ ಚೇತೇಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸತ್ತಮವಾರೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ''ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ''ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತೇ ತೇ ಪಞ್ಹೇ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಪುನ ''ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನ''ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ನಿಜ್ಜಟಾ ನಿಗ್ಗುಮ್ಬಾ ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ವಾರೋ ಪಞ್ಹಾನಂ ಸಾಧುಕಂ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ **ಪಞ್ಹಾವಾರೋ**ತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತೋ। ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಯೋ ತಾವ ಏಸ ಸಬ್ಬಪಠಮೋ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೋ ನಾಮ, ಸೋ ಉದ್ದೇಸತೋ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಚ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ ಪಠಮೋ, ಪುಚ್ಛಾವಾರೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ಸೋ ಹಿ ಕುಸಲಾದಯೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ, ಕುಸಲಾದಯೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಪುಚ್ಛಾವಾರೋ, ಕುಸಲಾದಯೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋತಿಪಿ ವುತ್ತೋ।

೨೫-೩೪. ತತ್ಥ **ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಪರಿಕಪ್ಪಪುಚ್ಛಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಯೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ, ಕಿಂ ಸೋ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಿಯಾತಿ ಅಥ ವಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಯೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಸೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ **ಪಟೀತಿ** ಸದಿಸತ್ಥೇ ವತ್ತತಿ। ಸದಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಹಿ ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ, ಸದಿಸಭಾಗೋ ಚ ಪಟಿಭಾಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಇಚ್ಚಾತಿ** ಗಮನುಸ್ಸುಕ್ಕವಚನಮೇತಂ। ಉಭಯಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ **ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಪಟಿಗನ್ತ್ವಾ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಸದಿಸಭಾವೇನ ಪತ್ವಾ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭಾವಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋತಿ** ಏವಂ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಭಾವೇನ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಅಥ ವಾ **ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ। ತಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯಕರಣಂ ಪುರೇಜಾತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಲಬ್ಭತಿ ಸಹಜಾತೇಪಿ। ಇಧ ಸಹಜಾತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ನತ್ಥಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪುಚ್ಛಾವಾರೇ ಯಮ್ಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿಯಮಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಮ್ಪಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉದ್ಧಟಂ। ಪರತೋ ಪನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಯಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಪಹಾಯ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತದೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ।

ಏವಮೇತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಅತ್ಥಞ್ಚೇವ ಪುಚ್ಛಾಗತಿಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಗಣನವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ಏತ್ಥ ಹಿ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಕುಸಲಪದಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಪುಚ್ಛಾ, ಪುನ ತದೇವಾದಿಂ ಕತ್ವಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿವಸೇನ ದುಕಪ್ಪಭೇದನ್ತಾ ತಿಸ್ಸೋ, ಪುನ ತದೇವಾದಿಂ ಕತ್ವಾ ತಿಕನ್ತಾ ಚ ಏಕಾ, ಏವಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಕುಸಲಾದಿಕಾ ಸತ್ತ ಪುಚ್ಛಾ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಾದಿಕಾ, ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ, ತಥಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿಕಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ಸತ್ತಕಾನಂ ವಸೇನ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಪುಚ್ಛಾ।

ತತ್ಥ ಏಕಮೂಲಕಾವಸಾನಾ ನವ, ಏಕಮೂಲದುಕಾವಸಾನಾ ನವ, ಏಕಮೂಲತಿಕಾವಸಾನಾ ತಿಸ್ಸೋ, ದುಕಮೂಲಏಕಾವಸಾನಾ ನವ, ದುಕಮೂಲದುಕಾವಸಾನಾ ನವ, ದುಕಮೂಲತಿಕಾವಸಾನಾ ತಿಸ್ಸೋ, ತಿಕಮೂಲಏಕಾವಸಾನಾ ತಿಸ್ಸೋ, ತಿಕಮೂಲದುಕಾವಸಾನಾ ತಿಸ್ಸೋ, ತಿಕಮೂಲತಿಕಾವಸಾನಾ ಏಕಾತಿ ಏವಮೇತಾ ಮೂಲವಸೇನಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ತಥೇವಾತಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು –

ಸಹಸ್ಸಮೇಕಞ್ಚ ಸತಂ, ಛಸತ್ತತಿ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ಏಕಮೂಲಕೇ॥

೩೫-೩೬. ತತೋ ಪರಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾತಿ** ದುಮೂಲಕನಯೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೋ...ಪೇ॰... ಹೇತುಅವಿಗತದುಕೋತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತೇವೀಸತಿ ದುಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ವಿಯ ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೇಪಿ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಪುಚ್ಛಾ, ತಾಸು ಪಾಳಿಯಂ ದ್ವೇಯೇವ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥಾ ಚ ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ತಥಾ ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕಾದೀಸುಪಿ। ತತ್ಥ ಪರಮಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕೋ, ಹೇತಾನನ್ತರದುಕೋ, ಹೇತುಸಮನನ್ತರದುಕೋತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತಯೋ ದುಕೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಹೇತುಅವಿಗತದುಕೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಸೇಸಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। ಪುಚ್ಛಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನೇತ್ಥ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಹಸ್ಸಮೇಕಞ್ಚ ಸತಂ, ಸತ್ತವೀಸತಿಮೇವ ಚ।
ದುಕೇಸು ತೇವೀಸತಿಯಾ, ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ ದುಮೂಲಕೇ॥

೩೭. ತತೋ ಪರಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ತಿಮೂಲಕನಯೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಬಾವೀಸತಿ ತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಠಮಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಠಮತ್ತಿಕಞ್ಚ ದುತಿಯತ್ತಿಕಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋಸಾನತಿಕೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಸೇಸಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। ಯಥಾ ಪನ ದುಕೇಸು, ಏವಂ ತಿಕೇಸುಪಿ ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಬಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು -

ಸಹಸ್ಸಮೇಕಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಅಟ್ಠಸತ್ತತಿಮೇವ ಚ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ತಿಕಮೂಲಕೇ॥

೩೮. ತತೋ ಪರಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಚತುಮೂಲಕನಯೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಪಠಮತ್ತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಏಕವೀಸತಿ ಚತುಕ್ಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ದ್ವೇ ಚತುಕ್ಕೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। ಇಧಾಪಿ ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಚತುಕ್ಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಚತುಕ್ಕೇಸು -

ಸಹಸ್ಸಮೇಕಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಏಕೂನತಿಂಸ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ಚತುಮೂಲಕೇ॥

ತತೋ ಪರಂ ಪಞ್ಚಮೂಲಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಾ ದೇಸನಾ ಕತಾ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಞ್ಚ ಉಪರಿ ವತ್ತಬ್ಬಞ್ಚ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ "ಏಕಮೂಲಕಂ, ದುಮೂಲಕಂ, ತಿಮೂಲಕಂ, ಚತುಮೂಲಕಂ, ಪಞ್ಚಮೂಲಕಂ, ಸಬ್ಬಮೂಲಕಂ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತ್ಥ ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಪಞ್ಚಮೂಲಕೇ ಪನ ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಸಮವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಸಮವೀಸತಿ ಪಞ್ಚಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ನವ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಅಸೀತಿ ಚ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ಪಞ್ಚಮೂಲಕೇ॥

ಛಮೂಲಕೇ ಪಠಮಪಞ್ಚಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಛಕ್ಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ನವ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಏಕತಿಂಸ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ಛಕ್ಕಮೂಲಕೇ॥

ಸತ್ತಮೂಲಕೇ ಪಠಮಛಕ್ಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ಸತ್ತಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ದ್ವಾಸೀತಿ ಚ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ಸತ್ತಮೂಲಕೇ॥

ಅಟ್ಠಮೂಲಕೇ ಪಠಮಸತ್ತಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಸತ್ತರಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಸತ್ತರಸ ಅಟ್ಠಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ತೇತ್ತಿಂಸಾ ಚ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ಅಟ್ಠಮೂಲಕೇ॥

ನವಮೂಲಕೇ ಪಠಮಅಟ್ಠಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಸೋಳಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಸೋಳಸ ನವಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಸತ್ತ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಚತುರಾಸೀತಿ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ನವಮೂಲಕೇ॥

ದಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮನವಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಪನ್ನರಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಪನ್ನರಸ ದಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಸತ್ತ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಪಞ್ಚತಿಂಸ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಮ್ಹಿ ದಸಮೂಲಕೇ॥

ಏಕಾದಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮದಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಚುದ್ದಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಚುದ್ದಸ ಏಕಾದಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಛ ಸತಾನಿ ಚ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಛಳಾಸೀತಿ ತತೋಪರಾ।
ನಯಮ್ಹಿ ಪುಚ್ಛಾ ಗಣಿತಾ, ಏಕಾದಸಕಮೂಲಕೇ॥

ದ್ವಾದಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮಏಕಾದಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ತೇರಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ತೇರಸ ದ್ವಾದಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಛ ಸತಾನಿ ಚ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಸತ್ತತಿಂಸ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ದ್ವಾದಸಮೂಲಕೇ॥

ತೇರಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮದ್ವಾದಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ದ್ವಾದಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ತೇರಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಅಟ್ಠಾಸೀತಿ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ತೇರಸಮೂಲಕೇ॥

ಚುದ್ದಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮತೇರಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಏಕಾದಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಏಕಾದಸ ಚುದ್ದಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ತಿಂಸ ಚಾಥ ನವಾಪರಾ।

ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ಚುದ್ದಸಮೂಲಕೇ॥

ಪನ್ನರಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮಚುದ್ದಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ದಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ದಸ ಪನ್ನರಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ನವುತಿ ಚ ತತೋಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ಪನ್ನರಸಮೂಲಕೇ॥

ಸೋಳಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮಪನ್ನರಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ನವಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ನವ ಸೋಳಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾ-ಲೀಸೇಕಾ ಚೇವ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ಸೋಳಸಮೂಲಕೇ॥

ಸತ್ತರಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮಸೋಳಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಸತ್ತರಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ತೀಣಿ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ನವುತಿ ದ್ವೇ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ಸತ್ತರಸಮೂಲಕೇ॥

ಅಟ್ಠಾರಸಮೂಲಕೇ ಪಠಮಸತ್ತರಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಸತ್ತಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಸತ್ತ ಅಟ್ಠಾರಸಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಾನಿ ತೀಣಿ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ತೇಚತ್ತಾರೀಸಮೇವ ಚ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ಅಟ್ಠಾರಸಮೂಲಕೇ॥

ಏಕೂನವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಠಮಅಟ್ಠಾರಸಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಛಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಛ ಏಕೂನವೀಸತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ದ್ವೇ ಸತಾ ನವುತಿ ಚೇವ, ಚತಸ್ಸೋ ಚ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ಏಕೂನವೀಸತಿಕೇ॥

ವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಠಮಏಕೂನವೀಸತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ದ್ವೇ ಸತಾ ಹೋನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ಚತ್ತಾಲೀಸಾ ಚ ಪಞ್ಚ ಚ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ವೀಸತಿಮೂಲಕೇ॥

ಏಕವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಠಮವೀಸತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಏಕವೀಸತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಸತಂ ಛನವುತಿ ಚೇವ, ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾ।
ಗಣಿತಾ ಲಕ್ಖಣಞ್ಞೂಹಿ, ಏಕವೀಸತಿಕೇ ನಯೇ॥

ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಠಮಏಕವೀಸತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ತೀಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ತಯೋ ದ್ವಾವೀಸತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಂ ಸತಂ, ಸತ್ತ ಚೇವ ಪುನಾಪರಾ।
ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಯೇ ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೇ॥

ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಠಮದ್ವಾವೀಸತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೀಸು ವಿಗತಾವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ ದ್ವೇ ತೇವೀಸತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ -

ಅಟ್ಠನವುತಿಮೇವಿಧ, ಪುಚ್ಛಾ ಗಣನತೋ ಮತಾ।
ನಯಮ್ಹಿ ತೇವೀಸತಿಮೇ, ತೇವೀಸತಿಕಮೂಲಕೇ॥

ಚತುವೀಸತಿಮೂಲಕೋ ಪನ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮೋಧಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ತೇನೇವ ಸಬ್ಬಮೂಲಕೋತಿ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಮೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಬ್ಬಾಪೇತಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪದಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಂ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಪರಿಯೋಸಾನಾನಂ ವಸೇನ ಸತ್ಥರಾ ದೇವಪರಿಸತಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವಿಭತ್ತಾ ಪುಚ್ಛಾ ಇಧ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ದಸ್ಸಿತಾ।

ತಾಸಂ ಪನ ಸಬ್ಬಾಸಮ್ಪಿ ಅಯಂ ಗಣನಪಿಣ್ಡೋ - ಏಕಮೂಲಕನಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಏಕಾದಸ ಸತಾನಿ ಛಸತ್ತತಿ ಚ ಪುಚ್ಛಾ ಆಗತಾ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಯೇ ತೇನೇವ ಮೂಲಕೇನ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಮೂಲಕೇ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಸೇಸಾ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಮೂಲಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ। ದುಮೂಲಕೇ ಸತ್ತವೀಸಾನಿ ಏಕಾದಸ ಸತಾನಿ, ತಿಮೂಲಕೇ ಸಹಸ್ಸಂ ಅಟ್ಠಸತ್ತತಿ ಚ, ಚತುಮೂಲಕೇ ಸಹಸ್ಸಂ ಏಕೂನತಿಂಸಞ್ಚ, ಪಞ್ಚಮೂಲಕೇ ಅಸೀತಾಧಿಕಾನಿ ನವ ಸತಾನಿ, ಛಮೂಲಕೇ ಏಕತಿಂಸಾನಿ ನವ ಸತಾನಿ, ಸತ್ತಮೂಲಕೇ ದ್ವಾಸೀತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಸತಾನಿ, ಅಟ್ಠಮೂಲಕೇ ತೇತ್ತಿಂಸಾನಿ ಅಟ್ಠ ಸತಾನಿ, ನವಮೂಲಕೇ ಚತುರಾಸೀತಾನಿ ಸತ್ತ ಸತಾನಿ, ದಸಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾನಿ ಸತ್ತ ಸತಾನಿ, ಏಕಾದಸಮೂಲಕೇ ಛಾಸೀತಾನಿ ಛ ಸತಾನಿ, ದ್ವಾದಸಮೂಲಕೇ ಸತ್ತತಿಂಸಾನಿ ಛ ಸತಾನಿ, ತೇರಸಮೂಲಕೇ ಅಟ್ಠಾಸೀತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಸತಾನಿ, ಚುದ್ದಸಮೂಲಕೇ ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸಾನಿ ಪಞ್ಚ ಸತಾನಿ, ಪನ್ನರಸಮೂಲಕೇ ನವುತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ, ಸೋಳಸಮೂಲಕೇ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತ್ತಾನಿ, ಸತ್ತರಸಮೂಲಕೇ ದ್ವಾನವುತಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಾನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸಮೂಲಕೇ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಾನಿ, ಏಕೂನವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಚತುನವುತಾನಿ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, ವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಾನಿ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, ಏಕವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಛನವುತಿಸತಂ, ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಸತ್ತಚತ್ತಾಲೀಸಸತಂ, ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಅಟ್ಠನವುತಿ, ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾತಿ ಏವಂ ಹೇತುಪದಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತೇಸು ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು -

ಚುದ್ದಸೇವ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಪುನ ಸತ್ತ ಸತಾನಿ ಚ।
ಪುಚ್ಛಾ ಹೇತುಪದಸ್ಸೇವ, ಏಕಮೂಲಾದಿಭೇದತೋತಿ॥

೩೯-೪೦. ಏವಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಸಬ್ಬಮೂಲಕನಯಾ ಪುಚ್ಛಾಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ

ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪರಿಯೋಸಾನೋ ಏಕಮೂಲಕನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತೋ ಪರಂ **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ದುಕಮೂಲಕಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಇಮಂ ಪಠಮದುಕಞ್ಞೇವ ಆರಮ್ಮಣಾವಿಗತದುಕಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಅಯಂ ಓಸಾನದುಕೋಪಿ ನ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸಚೇ ಪನ ಕತ್ಥಚಿ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೇ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ, ಸ್ವೇವ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತತೋ ಪರಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ತಿಕಮೂಲಕಾದಯೋ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಕಾದಯೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ, ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಏಕಮೂಲಕವಸೇನ ವಾ ಸಬ್ಬಮೂಲಕವಸೇನ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೧. ತತೋ ಪರಂ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ದುಮೂಲಕಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ - **ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಅವಿಗತಹೇತುದುಕೋ, ಅವಿಗತಾರಮ್ಮಣದುಕೋ, ಅವಿಗತಾಧಿಪತಿದುಕೋತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತಯೋ ದುಕೇ ವತ್ವಾ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಅವಿಗತವಿಗತದುಕೋ ಏಕೋ ದುಕೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ತಿಮೂಲಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ - "ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ, ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತಯೋ ತಿಕೇ ವತ್ವಾ "ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಿಕೋ ವುತ್ತೋ। ತತೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಚತುಮೂಲಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ದ್ವೇ ಚತುಕ್ಕೇ ವತ್ವಾ "ವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಠಪಿತಂ, ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಿತ್ತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕಂ, ದುಮೂಲಕಂ, ತಿಮೂಲಕಂ, ಸಬ್ಬಮೂಲಕಂ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಹೇತುಆದಿಪದವಸೇನ ಏಕಮೂಲಕೇ ಏಕಾದಸ ಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ ಛಸತ್ತತಿ ಚ ಪುಚ್ಛಾ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಏಕಮೇಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪದವಸೇನ ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕೇ ಏಕಾದಸ ಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ ಛಸತ್ತತಿ ಚ ಪುಚ್ಛಾ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕಾದಿಭೇದೇ ಸತ್ತಸತಾಧಿಕಾನಿ ಚುದ್ದಸ ಪುಚ್ಛಾ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾಸಂ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅಯಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ -

ದ್ವಾಪಞ್ಞಾಸಸಹಸ್ಸಾನ-ಟ್ಠಸತಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ।
ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾ, ಅನುಲೋಮನಯಮ್ಹಿ ಸುವಿಭತ್ತಾ॥

ಯಥಾ ಚ ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸ, ಏವಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀನಮ್ಪೀತಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು -

ಏಕಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಛ ಸತಾನಿ ಸತ್ತಸತ್ತತಿ।
ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪುಚ್ಛಾನಂ, ತಿಕಭೇದೇ ಪಭೇದತೋ॥

ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೇ।

ದುಕೇಸು ಪನ "ಸಿಯಾ ಹೇತುಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು, ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನಹೇತು, ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಚ ನಹೇತು ಚ, ನಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನಹೇತು, ನಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು, ನಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಚ ನಹೇತು ಚ, ಹೇತುಞ್ಚ ನಹೇತುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು, ಹೇತುಞ್ಚ ನಹೇತುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ನಹೇತು, ಹೇತುಞ್ಚ ನಹೇತುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಚ ನಹೇತು ಚಾತಿ ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ನವ ಪುಚ್ಛಾ

ಹೋನ್ತಿ। ತಾಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕೇ ದ್ವೇಸತಾನಿ ಸೋಳಸ ಚ ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇವ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ನವ ಪುಚ್ಛಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಸೇಸಾ ಅಟ್ಠ ವಾರೇನ ಗಹಿತಾ।

ತಾಸಂ ದುಕಮೂಲಕಾದೀಸು ತೇವೀಸತಿಯಾ ವಾರೇಸು ಏಕೇಕಂ ನವಕಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಯಾವ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಾ ಅಯಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ - ದುಕಮೂಲಕೇ ತಾವ ಏಕಮೂಲಕೇ ದಸ್ಸಿತೇಸು ದ್ವೀಸು ಸೋಳಸಾಧಿಕೇಸು ಪುಚ್ಛಾಸತೇಸು ನವ ಅಪನೇತ್ವಾ ದ್ವೇಸತಾನಿ ಸತ್ತ ಚ ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ, ತತೋ ನವ ಅಪನೇತ್ವಾ ತಿಮೂಲಕೇ ಅಟ್ಠನವುತಿಸತಂ। ಏವಂ ಪುರಿಮಪುರಿಮತೋ ನವ ನವ ಅಪನೇತ್ವಾ ಚತುಮೂಲಕೇ ಏಕೂನನವುತಿಸತಂ, ಪಞ್ಚಮೂಲಕೇ ಅಸೀತಿಸತಂ, ಛಮೂಲಕೇ ಏಕಸತ್ತತಿಸತಂ, ಸತ್ತಮೂಲಕೇ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಸತಂ, ಅಟ್ಠಮೂಲಕೇ ತೇಪಣ್ಣಾಸಸತಂ, ನವಮೂಲಕೇ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಸತಂ, ದಸಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚತಿಂಸಸತಂ, ಏಕಾದಸಮೂಲಕೇ ಛಬ್ಬೀಸಸತಂ, ದ್ವಾದಸಮೂಲಕೇ ಸತ್ತರಸಾಧಿಕಸತಂ, ತೇರಸಮೂಲಕೇ ಅಟ್ಠಾಧಿಕಸತಂ, ಚುದ್ದಸಮೂಲಕೇ ನವನವುತಿ, ಪನ್ನರಸಮೂಲಕೇ ನವುತಿ, ಸೋಳಸಮೂಲಕೇ ಏಕಾಸೀತಿ, ಸತ್ತರಸಮೂಲಕೇ ದ್ವಾಸತ್ತತಿ, ಅಟ್ಠಾರಸಮೂಲಕೇ ತೇಸಟ್ಠಿ, ಏಕೂನವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಚತುಪಞ್ಞಾಸಂ, ವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಂ, ಏಕವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಛತ್ತಿಂಸಂ, ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಸತ್ತವೀಸ, ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಅಟ್ಠಾರಸ, ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ನವಾತಿ। ಯಥಾ ಪನೇತಾನಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಏಕಮೂಲಕೇ ಸೋಳಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ನವ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಏಕಮೇಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪದವಸೇನ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕೇ ಸೋಳಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ನವಾತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕಾದಿಭೇದೇ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಾ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಸತ್ತಸತಾನಿ ಚ ಪುಚ್ಛಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾಸಂ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅಯಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ -

ಚತುಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಪುನ ಅಟ್ಠಸತಾನಿ ಚ।
ಪುಚ್ಛಾ ಹೇತುದುಕಸ್ಸೇವ, ಅನುಲೋಮನಯೇ ಮತಾ॥

ಯಥಾ ಚ ಹೇತುದುಕಸ್ಸ, ಏವಂ ಸಹೇತುಕದುಕಾದೀನಮ್ಪೀತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ದುಕಸತೇ -

ಸಟ್ಠಿ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ತತೋಪರಂ।
ಅಸೀತಿ ಚ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಪುಚ್ಛಾ ದುಕಸತೇ ವಿದೂ॥

ಅಯಂ ತಾವ ಸುದ್ಧಿಕೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ಚೇವ ದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ಚ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

ಯಂ ಪನ ತತೋ ಪರಂ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ದುಕಸತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ದೇಸಿತಂ, ತತ್ಥ "ಸಿಯಾ ಹೇತುಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ದುಕಾನಂ ಸತೇನ ಸತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಮ್ಪಿ ತತೋ ಪರಂ ದುಕಸತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ದೇಸಿತಂ, ತತ್ಥಾಪಿ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಹೇತುಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಹೇತುಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ದುಕಸತೇ ಏಕೇಕಂ ದುಕಂ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಮ್ಪಿ ತತೋ ಪರಂ ತಿಕೇ ತಿಕೇಸುಯೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ದೇಸಿತಂ, ತತ್ಥಾಪಿ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ಸೇಸೇಹಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಮ್ಪಿ ತತೋ ಪರಂ ದುಕೇ ದುಕೇಸುಯೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ದೇಸಿತಂ, ತತ್ಥಾಪಿ "ಸಿಯಾ ಹೇತುಂ ಸಹೇತುಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಸಹೇತುಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ದುಕಸತೇ ಏಕೇಕಂ ದುಕಂ ಸೇಸೇಹಿ ನವನವುತಿಯಾ ದುಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾಗತೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾವ ದೇವಪರಿಸಾಯ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಸ್ಸ ಪನ ತೇನ "ಅಜ್ಜ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ದೇಸಿತ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ನಯದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ ದೇಸನಾ ಅಕ್ಖಾತಾ। ಥೇರೇನಾಪಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾವ ವಾಚನಾಮಗ್ಗೋ ಪವತ್ತಿತೋ, ಸೋ ಥೇರೇನ ಪವತ್ತಿತನಯೇನೇವ ಸಙ್ಗೀತಿಕಾಲೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಆರೋಪಿತೋ।

ತಂ ಪನಸ್ಸ ಸಙ್ಖೇಪನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಠಪಿತಾ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - **ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರ**ನ್ತಿ ಪವರಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ದುಕುತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಉತ್ತಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ ದುಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ದುಕತಿಕಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ತಿಕದುಕಞ್ಚಾ**ತಿ ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ತಿಕತಿಕಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ದುಕದುಕಞ್ಚಾ**ತಿ ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ಛ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ**ತಿ ಏತೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಸುಟ್ಠು ಗಮ್ಭೀರಾ ಛ ನಯಾ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಅನುಲೋಮಾನಿ - ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಞ್ಚ। ತತ್ಥ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಏವಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಲೋಮದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಂ** ನಾಮ। "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಲೋಮದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ…ಪೇ॰… ಛ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ "ಛ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಗಾಥಾಯ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನೋಕಾಸೇ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ "ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಸು ಅನುಲೋಮೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲತ್ತಿಕಮತ್ತಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಪಭೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ತಿಕೇಸು ಸೇಸಪಟ್ಠಾನೇಸು ಚ ಏಕಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತೋ ಪರೇಸು ಪನ ಸಹಜಾತವಾರಾದೀಸು ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಪುಚ್ಛಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। "ಛ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ ಛಪಿ ಏತೇ ಪಟ್ಠಾನನಯಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ಪಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಾನಞ್ಹಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಭಾರೋ ಏಸೋತಿ।

೨. ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೨-೪೪. ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚನೀಯಂ ಹೋತಿ। ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾಹಿ ಸಮಪ್ಪಮಾಣೋವ ಪುಚ್ಛಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಯಥಾ

ಅನುಲೋಮೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ವಿತ್ಥಾರಿತೋ, ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪರಿಯೋಸಾನೇ "ಯಥಾ ಅನುಲೋಮೇ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕಂ, ದುಮೂಲಕಂ, ತಿಮೂಲಕಂ, ಚತುಮೂಲಕಂ ಯಾವ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಂ, ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕ**ನ್ತಿ ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ದುಮೂಲಕಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಂ ಚತುವೀಸತಿಮೂಲಕಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಞ್ಞತ್ತಮೇವಾತಿ।

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ...ಪೇ॰... ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚನೀಯಾನಿ - ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಞ್ಚ। ತತ್ಥ "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ "ನ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಪಚ್ಚನೀಯದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಂ** ನಾಮ। "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಯದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಂ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ...ಪೇ॰... ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇಯೇವ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ "ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಗಾಥಾಯ ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನೋಕಾಸೇ ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯೇ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇಯೇವ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತೇಸು ಅನುಲೋಮತಿಕಪಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಕುಸಲತ್ತಿಕಮತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಸಞ್ಞಪಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಪಭೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ತಿಕೇಸು ಸೇಸಪಟ್ಠಾನೇಸು ಚ ಏಕಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತೋ ಪರೇಸು ಪನ ಸಹಜಾತವಾರಾದೀಸು ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಪುಚ್ಛಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। "ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯೇ ಛಪಿ ಏತೇ ಪಟ್ಠಾನನಯಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ಪಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಾನಞ್ಹಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಭಾರೋ ಏಸೋತಿ।

೩. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೫-೪೮. ಇದಾನಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ ಹೋತಿ। ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಹೇತುಪದಸ್ಸ ಸೇಸೇಸು ತೇವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕೇಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾವಸೇನ ಹೇತುಪದಾದಿಕೇ ಏಕಮೂಲಕೇ ತೇವೀಸತಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಾನಿ। ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ಏಕಾದಸ ಪುಚ್ಛಾಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ದುಮೂಲಕೇ ಪನ ಹೇತಾರಮ್ಮಣಪದಾನಂ ಸೇಸೇಸು ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕೇಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾವಸೇನ ದ್ವಾವೀಸತಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಾನೀತಿ ಏವಂ ಅನುಲೋಮೇ ವುತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಏಕೇಕಂ ಪದಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಚೇತ್ಥ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ, ಯಾ ಚ ನ ಆಗತಾ, ತಾ ಸಬ್ಬಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ...ಪೇ॰... ಛ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದ್ವೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಾನಿ - ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಞ್ಚ। ತತ್ಥ "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ** ನಾಮ। "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ

ನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಏವಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಪದಾನಂ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ...ಪೇ॰... ಛ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇಯೇವ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ “ಛ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಗಾಥಾಯ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನೋಕಾಸೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇಯೇವ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತೇಸು ಅನುಲೋಮೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಕುಸಲತ್ತಿಕಮತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಸಜ್ಝಾಪಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಪಭೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ತಿಕೇಸು ಸೇಸಪಟ್ಠಾನೇಸು ಚ ಏಕಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತೋ ಪರೇಸು ಪನ ಸಹಜಾತವಾರಾದೀಸು ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಪುಚ್ಛಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। “ಛ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಛಪಿ ಏತೇ ಪಟ್ಠಾನನಯಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ಪಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಾನಞ್ಹಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಭಾರೋ ಏಸೋತಿ।

೪. ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೪೯-೫೨. ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಂ ಹೋತಿ। ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪುಚ್ಛಾಹಿ ಸಮಪ್ಪಮಾಣೋ ಏವ ಪುಚ್ಛಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಚೇತ್ಥ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ, ಯಾ ಚ ನ ಆಗತಾ, ತಾ ಸಬ್ಬಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ...ಪೇ॰... ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಾನಿ - ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಞ್ಚ। ತತ್ಥ “ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಏವಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ “ನಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ”ತಿ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಂ** ನಾಮ। “ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಏವಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಪದಾನಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮದೇಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಂ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ...ಪೇ॰... ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇಯೇವ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ “ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನೋಕಾಸೇ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇಯೇವ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತೇಸು ಅನುಲೋಮತಿಕಪಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಕುಸಲತ್ತಿಕಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಸಜ್ಝಾಪಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಪಭೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ತಿಕೇಸು ಸೇಸಪಟ್ಠಾನೇಸು ಚ ಏಕಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತೋ

ಪರೇಸು ಪನ ಸಹಜಾತವಾರಾದೀಸು ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ಪುಚ್ಛಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। “ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಛಪಿ ಏತೇ ಪಟ್ಠಾನನಯಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ಪಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಾನಞ್ಹಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಭಾರೋ ಏಸೋತಿ।

ಪುಚ್ಛಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಕುಸಲತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಟಿಚ್ಚವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ

(೧.) ವಿಭಙ್ಗವಾರೋ

೫೩. ಇದಾನಿ ಯಾ ಏತಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ನಯಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಅಪರಿಮಾಣಾ ಪುಚ್ಛಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದೀನಂ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ತಾ ಪಹಾಯ ಯಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತಿ, ತಾಯೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ ಅಯಂ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಸಚೇ ಇಮಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಂ ಪುಚ್ಛಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ? ನನು ಯಾ ಲಭನ್ತಿ, ತಾಯೇವ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾತಿ? ಆಮ, ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ। ತಥಾ ದಸ್ಸಿಯಮಾನಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸು ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ, ದುಕೇ, ದುಕತಿಕೇ, ತಿಕದುಕೇ, ತಿಕತಿಕೇ, ದುಕದುಕೇ ಚ ಸಙ್ಖೇಪಂ ಅಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾಯೇವ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಯಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಲಭನ್ತಿ, ನ ತಾಯೇವ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಸು। ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ ತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕಪೀತಿತ್ತಿಕಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಸಬ್ಬಾಪೇತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ಯತ್ತಕಾಹಿ ಪುಚ್ಛಾಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ದಸ್ಸಿತಾ। ಏವಂ ದಸ್ಸಿತಾಸು ಹಿ ಯಾ ತತ್ಥ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತಾ ಪಹಾಯ ಯಾ ಲಭನ್ತಿ, ತಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ವಿಜಾನಿತುನ್ತಿ ಸುಖೇನ ವಿಜಾನನತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಾ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತಾ ಪಹಾಯ ಯಾ ಲಭನ್ತಿ, ತಾಯೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭೇದಂ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಟಿಗನ್ತ್ವಾ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಸದಿಸಭಾವೇನ ಪತ್ವಾ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭಾವಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸುಯೇವ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭೇದೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಯಾವ ನಿರೋಧಗಮನಾ ಉದ್ಧಂ ಪಜ್ಜತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ । ಅತ್ತಾನಂ ಲಭತಿ, ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ತಯೋಪಿ ಖಣೇ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಕುಸಲಹೇತುನಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನ।

ಏವಂ "ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಖನ್ಧವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕ**ನ್ತಿ ವೇದನಾದೀಸು ಚತೂಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ। **ತಯೋ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಯೋ ಯೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಗಹಿತೋ, ತಂ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ। **ತಯೋ ಖನ್ಧೇ**ತಿ ವೇದನಾದೀಸು ಯೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಗಹಿತೋ, ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸೇ ತಯೋ। **ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ**ತಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾದುಕಾದೀಸು ಛಸು ದುಕೇಸು ಯೇಕೇಚಿ ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ। **ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಯೇ ಯೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಗಹಿತಾ, ತೇ ತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ ಕುಸಲಹೇತುನಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ಏಕಸ್ಸೇವ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ವಾ, ದ್ವೇ ವಾ ಪನ ಏಕಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ "ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ, ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ, ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಸ್ಸ ಸಹಜಾತತ್ಥತ್ತಾ ಯಂ ಕುಸಲೇನ ಸಹಜಾತಞ್ಚೇವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ಲಭತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಪರತೋಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಅಯಮೇವ ನಯೋ।

ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾಭಾವತೋ ಅಹೇತುಕಂ, ರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಞ್ಚ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥು, ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಇದಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಗಹಿತೇಪಿ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತನ್ತಿಆದಿ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಏಕಂ ಖನ್ಧ**ನ್ತಿಆದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಮ್ಹಿ ಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಇತರದ್ವಯಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಮಹಾಭೂತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಞ್ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಂ ನ ಕೇವಲಂ ಖನ್ಧೇಯೇವ ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಹಾಭೂತೇಪಿ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಮಿದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪವತ್ತೇಯೇವ, ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪಿ। **ಉಪಾದಾರೂಪ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಉಭಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ।

ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಚ ಮಹಾಭೂತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾವ ಮಹಾಭೂತಾ ಗಹಿತಾ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಭೂತರೂಪಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾರೂಪಮ್ಪಿ ಗಹಿತಂ। "ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಹಿ ಭೂತರೂಪಮ್ಪಿ ಖನ್ಧೇ ಚ ಮಹಾಭೂತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪ**ನ್ತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಪಾದಾರೂಪಮ್ಪಿ। **ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚಾ**ತಿ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ನವ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ಏತಾಯೇವ ಹಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಸೇಸಾ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಮೋಘಪುಚ್ಛಾತಿ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪನ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಯುತ್ತಕಮೇವ ವಿಚಾರಯಿಸ್ಸಾಮ।

೫೪. ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ತಾವ ರೂಪಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ತಾಸು ನವಸು ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಾ ಪಹಾಯ ತಿಸ್ಸೋವ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ತೇನೇವ ಚ ಕಾರಣೇನ "ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥೂ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

೫೫. ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ **ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ"ತಿ ನ ಗಹಿತಂ। ಸೇಸಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸದಿಸಮೇವ।

೫೬. ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೇಸುಪಿ ರೂಪಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ವಿಯ ತಿಸ್ಸೋವ ಪುಚ್ಛಾ।

೫೭. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ "ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಆಗತಂ ತಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ನಾನನ್ತಿ। ಅಪಿಚ "ತಿಣ್ಣಂ ಸನ್ನಿಪಾತಾ

ಗಬ್ಭಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೮) ವಚನತೋ **ಓಕ್ಕನ್ತೀ**ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾವೇತಂ ನಾಮಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಭವಸಾಧಾರಣಂ। ಇಧ ಪನ "ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪಟಿಸನ್ಧಿಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಹಿ ರೂಪಸ್ಸಪಿ ಅರೂಪಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಞ್ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ ಹೋತೀತಿ ಗಹಿತಾ। **ಬಾಹಿರಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ**ನ್ತಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇಸು ಪಥವೀಪಾಸಾಣಾದೀಸು ಮಹಾಭೂತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗವಾರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಞ್ಚ ಬಾಹಿರಞ್ಚ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತಂ। ಸಙ್ಖೇಪದೇಸನಾ ಹಿ ಸಾ। ಅಯಂ ಪನ ವಿತ್ಥಾರದೇಸನಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಬಾಹಿರಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ದ್ವಿಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾನಭೂತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ **ಕಟತ್ತಾರೂಪ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಾದಾರೂಪ**ನ್ತಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ।

೫೮. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ **ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥು, ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕತೋ ವತ್ಥುನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ।

೫೯. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಯಸ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥೋ ನಾಮ ಸಹಜಾತತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗವಾರೇ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ಸಾ ಗಹಿತಾ। ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಹಿ ಪುರೇಜಾತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಇಧ ಸಹಜಾತಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ - "ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸದಿಸೋ"ತಿ।

೬೦. ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾಭಾವಾ ತೀಣೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭನ್ತಿ, ಯೇ ಪನ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೬೧. ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ **ವತ್ಥುಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥುನಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ವತ್ಥು ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾಜನಿಯತ್ತಾ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯೇಪಿ ಕುಸಲಾದಯೋ ಆರುಪ್ಪೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾಜನಿಯತೋಯೇವ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಆರಮ್ಮಣಂ ಪನ ನಿಯಮತೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನ ಲಭತಿ। ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂಯೇವ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ನ ಗಹಿತಂ। ಖನ್ಧವಸೇನ ಹಿ ಅಯಂ ದೇಸನಾ, ನ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ। "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧ"ನ್ತಿ ದೇಸನಾಯ ಚ ಸಬ್ಬಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಗಹಿತಾ, ನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದಯೋ ಏವಾತಿ।

ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಪಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋವ ನ ಜನಕೋ, ತಸ್ಮಾ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಏಕಧಮ್ಮೋಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಕತಂ।

೬೨. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇ ಕಾಮಂ ಸಬ್ಬಾ ಕಿರಿಯಾ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಪನ "ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಜವನಕಿರಿಯಾವೇತ್ಥ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೬೩. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ಏಕಕ್ಖಣಿಕೋ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ತಥಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತೇ। ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೇ ಪನ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋಪಿ, ತಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಮಹಾಭೂತಾನಂ। ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪನ ಏಕಕ್ಖಣಿಕೋ।

ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋವ ತಥಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತರೂಪಾನಂ। ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಪನೇತ್ಥ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಸೇಸಂ ನ ಏಕನ್ತತೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಇಧ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

೬೪. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಿರಿಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಬ್ಯಾಕತವಸೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವ। **ಕಟತ್ತಾರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯರೂಪಞ್ಚ ವತ್ಥುರೂಪಞ್ಚ। **ಉಪಾದಾರೂಪ**ನ್ತಿ ತದವಸೇಸಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಕಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ।

೬೫. ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಅರೂಪಾಹಾರವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಮಹಾಭೂತಾನಂ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಭವಙ್ಗಾದಿಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ। **ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ । **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವ। ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗವಾರೇ ಆಹಾರಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಇಧ ಪನ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಠಮಂ ಅರೂಪಾಹಾರಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೬೬. ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ, ಇಧ ಪನ ಕುಸಲಾದಿಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಠಮಂ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾದೀಸು ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಭೂತರೂಪೇಸುಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ।

೬೭. ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸದಿಸಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೬೮. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಗತಿಕಂ, ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೬೯. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ **ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ, ವತ್ಥುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖನ್ಧೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ, ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ। ವತ್ಥುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಖನ್ಧೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ **ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೇ ಚೇತ್ಥ ವತ್ಥುಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ**ನ್ತಿಆದಿ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ।

೭೦. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ ಸಬ್ಬಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಗತಿಕಂ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೭೧-೭೨. ನತ್ಥಿವಿಗತಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಗತಿಕಾ, ಅವಿಗತಂ ಸಹಜಾತಗತಿಕಂ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸಂ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ । **ಇಮೇ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತಿ, ತಾಸಂ ವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕೇ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಕುಸಲತ್ತಿಕವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ।

(೨.) ಸಙ್ಖ್ಯಾವಾರೋ

೭೩. ಇದಾನಿ ಯೇ ಏತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಾರಾ ಲದ್ಧಾ, ತೇ ಗಣನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಯಾ ನವಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಹೇತುಯಾ ನವಾತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ನವ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ; ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ।

ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀತಿ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ನವಾ**ತಿ ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತಸದಿಸಾವ। ದ್ವಾದಸಸು ಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು ನವ ನವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸದಿಸಾನೇವ। ವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ಅತ್ಥಿ ವಿಸೇಸೋ। ದಸಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ತೀಣಿ ತೀಣೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಸದಿಸಾನೇವ। ವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ಅತ್ಥಿ ವಿಸೇಸೋ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಪದಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ರೂಪಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ। ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇ ವಿಪಾಕಾನಿ ಚೇವ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ವಿಪಾಕೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇವ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನವ ತೀಣಿ ಏಕನ್ತಿ, ತಿವಿಧೋವ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ದ್ವಾದಸ ನವಕಾ, ದಸ ತಿಕಾ, ಏಕಂ ಏಕಕನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ತೇವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಂ ವಾರಸತಂ ಹೋತಿ, ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಾಸತಂ। ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಂ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸತನ್ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ।

೭೪. ಏವಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿಕೇ ಏಕಮೂಲಕೇ ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇತೋ ಪರೇಸು ದುಮೂಲಕಾದೀಸು ವಿತ್ಥಾರದೇಸನಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕೇ ದಸ್ಸಿತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನಗಣನಞ್ಞೇವ ಆದಾಯ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ದುಮೂಲಕೇ ತಾವ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ರಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ - ಬಹುಗಣನೋಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಬಹುಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯುತ್ತೋ ತೇನ ಸಮಾನಗಣನೋವ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ''ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀ''ತಿ। ಹೇತುಆರಮ್ಮಣದುಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಾನಿ ತೀಣೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಾನಗಣನೋ ಪನ ಸಮಾನಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯುತ್ತೋ ಅಪರಿಹೀನಗಣನೋವ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ''ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ನವಾ''ತಿ। ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕೇ ನವೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪಾಕೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಹೇತುವಿಪಾಕದುಕೇ ವಿಪಾಕೇ ವುತ್ತಂ ಏಕಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಏವಂ ತಾವ ದುಮೂಲಕೇ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೫. ತಿಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಇದಮೇವ ಲಕ್ಖಣಂ। ತೇನೇವಾಹ - **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣೀ**ತಿ। ಹೇತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ತಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಾನಿ ತೀಣೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ನಯೋ ನೇತಬ್ಬೋ।

೭೬-೭೯. ದ್ವಾದಸಮೂಲಕೇ ಪನ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ವಾ ವಿಪಾಕಂ ಅಪರಾಮಸಿತ್ವಾ **ಆಹಾರೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇರಸಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತೇ ಪನ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೋವೇತ್ಥ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ - ಸಾಸೇವನೋ ವಾ ಸವಿಪಾಕೋ ವಾ। ತತ್ಥ ಪಠಮಂ ಸಾಸೇವನೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಸೋ ತೀಣೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ''ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಗತೇ ತೀಣೀ''ತಿ। ಸವಿಪಾಕೋ ಪನ ಆಸೇವನಂ ನ ಲಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಹಾಯ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಗಣನಾಯ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನನ್ತರಾಯೇವ ''ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ ಆಹಾರೇ ಏಕ''ನ್ತಿ ಏಕಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೋವ ದಸ್ಸಿತೋ। ಏತೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೇಸು ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ। ರುಳ್ಹೀಸದ್ದೇನ ಪನೇತೇ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಾತ್ವೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಸಾಸೇವನೇ ಆಸೇವನಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ಸವಿಪಾಕೇ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಏಕಮೇವಾತಿ ಅಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಗಣನಾ।

ಯಂ ಪನೇತಂ ಹೇತುಮೂಲಕಾನನ್ತರಂ "ಆರಮ್ಮಣೇ ಠಿತೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣೇವ ಪಞ್ಹಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕೇಪಿ ದುಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಪದೇ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಯೋಜನಾಸು ಚ ಯತ್ಥ ನವಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತತ್ಥ ತಯೋವ ಪಞ್ಹಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಾಕಪದೇ ಪನ ವಿಪಾಕಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಯೋಜನಾಸು ಚ ಏಕೋವ ಪಞ್ಹೋ ಹೋತೀತಿ। ಇತಿ ಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೋಚುಮ್ಹ "ಬಹುಗಣನೋಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಬಹುಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯುತ್ತೋ ತೇನ ಸಮಾನಗಣನೋ ಹೋತೀ"ತಿ, ತಂ ಸುವುತ್ತಮೇವ।

೮೦-೮೫. ಇದಾನಿ ಯೇ ಆರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಏಕಮೂಲಕಾದಯೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ, ತೇಸು ಏಕಮೂಲಕೋ ತಾವ ಹೇತುಏಕಮೂಲಕೇನೇವ ಸದಿಸೋತಿ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೇ ನ ದಸ್ಸಿತೋ। ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪನ ದುಮೂಲಕೇ ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣಿ, ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣಿ...ಪೇ॰... ಅವಿಗತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣಿ...ಪೇ॰... ಅವಿಗತೇ ತೀಣೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಯೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಬಹುಗಣನಾ, ತೇಸಂ ಊನತರಗಣನೇಹಿ ಚ ಸಮಾನಗಣನೇಹಿ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಯಾ ಗಣನಾ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪುರಿಮಭಾಗೇ ಠಿತಮ್ಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಪಚ್ಛಿಮಭಾಗೇವ ಠಪೇತ್ವಾ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇತಂ ಆವಿ ಕರೋತಿ - ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಯೇನ ಯೇನ ಬಹುತರಗಣನೇನ ವಾ ಸಮಾನಗಣನೇನ ವಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದುಕತಿಕಾದಿಭೇದಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣೇವ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಏಕಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾದಿಕಾಯ ಗಣನಾಯ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತಂ। ಯಾ ಚೇಸಾ ದುಮೂಲಕೇ ಗಣನಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಿಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಏಸಾವ ಗಣನಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ತಿಮೂಲಕಾದಯೋ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತಾ।

ಇದಾನಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ದುಮೂಲಕಾದೀಸು ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ನವಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿವೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಚ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ನವ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಹೇತುನಾ ಸಮಾನಗಣನಾಸು ನವೇವ। ಇತಿ ಯೋ ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಆದಿಮ್ಹಿ ತಿಟ್ಠತಿ, ತೇನ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಾನಗಣನಾನಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಿತಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಣನಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಊನತರಗಣನಾನಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನಾನಂಯೇವ ವಸೇನ ಗಣನಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಏವಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯವಸೇನಾಪಿ ತತೋ ಪರೇಸಂ ಅನನ್ತರಾದೀನಂ ವಸೇನಾಪಿ ತಿಮೂಲಕಾದಯೋ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ದುಮೂಲಕೇ ದಸ್ಸಿತಗಣನಾವಸೇನೇವ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ "ಏಕೇಕಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಮೂಲಕಂ ಕಾತುನ ಸಜ್ಝಾಯಮಗ್ಗೇನ ಗಣೇತಬ್ಬಾ"ತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ।

ಪಟಿಚ್ಚವಾರೋ

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೮೬-೮೭. ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಪದೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ತಸ್ಮಾ **ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ಅಞ್ಞೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಮೋಹೋ**ತಿ ಅಯಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಚ ಸಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುನೋ ಅಭಾವಾ ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಸೇಸೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಹೇತುಕಂ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

೮೮. ನಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಕಾಮಂ ಅಧಿಪತಿಪಿ ಅತ್ತನಾ ಸದ್ಧಿಂ ದುತಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿನೋ ಅಭಾವಾ ನಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ಯಥಾ ಪನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಮೋಹೋ ಅಹೇತುಕೋ, ನ ತಥಾ ಅಧಿಪತಯೋ ಏವ ನಿರಾಧಿಪತಿ। ಛನ್ದಾದೀಸು ಪನ ಅಞ್ಞತರಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಅಕತ್ವಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾದಯೋ ನಿರಾಧಿಪತಿನೋ। ತಸ್ಮಾ ಮೋಹಂ ವಿಯ ವಿಸುಂ ಅಧಿಪತಿಮತ್ತಮೇವ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ಏಸಾ ''ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ''ತಿಆದಿಕಾ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೮೯. ನಾನನ್ತರನಸಮನನ್ತರೇಸು ನಾರಮ್ಮಣೇ ವಿಯ ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ''ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸ''ನ್ತಿ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪರಿಹೀನೋ। ಯಥಾ ಚೇಸ, ತಥಾ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾಪಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಏತೇಹಿ ವಿನಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ಏಕೋಪಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಪರಿಹೀನಾ।

೯೦. ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪ**ನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುವಜ್ಜಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೯೧. ನಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಞ್ಹಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ನ ಲಭತಿ। ಅರೂಪಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ನ ಲಭೇಯ್ಯ, ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಮುತ್ತಕಂ ಪನ ನತ್ಥಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ''ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸ''ನ್ತಿ।

೯೨. ನಪುರೇಜಾತೇ **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

೯೩. ನಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸದಿಸಾ ಏತ್ಥ ಪಾಳಿ, ಸಾ ನಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ವಿತ್ಥಾರಿತಾತಿ ಇಧ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ನಾಸೇವನಪಚ್ಚಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಪರಮಜವನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ। ಪಾಳಿ ಪನ ಇಧಾಪಿ ನಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ವಿತ್ಥಾರಿತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನೇವಾಹ - ''ನಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ನಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಸದಿಸ''ನ್ತಿ।

೯೪-೯೭. ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ ವಿಪಾಕಚೇತನಾ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾ। ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಏಕಚ್ಚಂ ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಥಾ ನಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ।

೯೮. ನಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಧಮ್ಮಾ ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಞ್ಚ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವೇದನಾ ಚ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಚ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ನ ಗಹಿತಾ।

೯೯-೧೦೧. ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಞ್ಚ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ। ನಸಮ್ಪಯುತ್ತನೋನತ್ಥಿನೋವಿಗತೇಸು ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ''ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸ''ನ್ತಿ।

೧೦೩. **ನಹೇತುಯಾ ದ್ವೇ**ತಿ ಏಕಮೂಲಕಗಣನಾಯ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ।

೧೦೪. ದುಮೂಲಕೇ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಬಹುಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಊನತರಗಣನಸ್ಸ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನವಸೇನ ನಹೇತುಯಾ ವಿಯ ದ್ವೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ನಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಏಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ । ಸಬ್ಬೇಸು ಏಕಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ದ್ವೇತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಪನ ನಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧವಸೇನ ವಾರದ್ವಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೦೫-೧೦೬. ತಿಮೂಲಕಾದೀಸು ಪನ ಸಬ್ಬೇಸು ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅಪರಿಹೀನತ್ತಾ ಏಕಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಅಯಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಗಣನಾ।

೧೦೭-೧೩೦. ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ಪನ ಏಕಮೂಲಕೇ ತಾವ ಪುರಿಮೇನ ಸದಿಸತ್ತಾ ಇಧಾಪಿ ನ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವ। ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ ದುಮೂಲಕೇ **ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ, ನಹೇತುಯಾ ಏಕ**ನ್ತಿ ನಹೇತುದುಮೂಲಕೇ ವುತ್ತಮೇವ। **ನಾಧಿಪತಿಯಾ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು ಊನತರಗಣನಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಚ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ। ನಾನನ್ತರನಸಮನನ್ತರನಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಉಪನಿಸ್ಸಯನಾಹಾರನಇನ್ದ್ರಿಯನಸಮ್ಪಯುತ್ತನೋನತ್ಥಿನೋವಿಗತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಟ್ಠಾನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನಾಹಾರನಇನ್ದ್ರಿಯನಝಾನನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ। ನಸಹಜಾತಾದಿಚತುಕ್ಕಂ ಇಧಾಪಿ ಪರಿಹೀನಮೇವಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಂ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ದುಮೂಲಕಾದೀಸು "ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಮೂಲಂ, ಅಯಮೇತ್ಥ ದುಮೂಲಕೋ, ಅಯಂ ತಿಮೂಲಕೋ, ಅಯಂ ಸಬ್ಬಮೂಲಕೋ"ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಊನತರಗಣನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೩೧-೧೮೯. ಇದಾನಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಹೇತಾಧಿಪತಿಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇಸು ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇಸು ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಪಚ್ಚಯಾ, ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಧಮ್ಮೋ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಲಭನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಆರಮ್ಮಣಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಸು ಪನ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇಸು ಅರೂಪಟ್ಠಾನಿಕಾ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಸು ಪನ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾಯೇವ, ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕೇ ಅಲಭನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇಸು ಯೇ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಯೇ ಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ದುಮೂಲಕಾದೀಸು ನಯೇಸು ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನಾನಂಯೇವ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೧೯೦. ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ದ್ವೇ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಧಿಪತಿಂ ಅವಸೇಸಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಪನ ಅನುಲೋಮತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಯೇ ನವ ಪಚ್ಚಯಾ "ಅರೂಪಾನಞ್ಞೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಪುರೇಜಾತಞ್ಚ ಆಸೇವನಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇಸು ಸತ್ತಸು ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸು ಸೇಸಾ ಅರೂಪಟ್ಠಾನಿಕಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಯೋ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಸೋ ಅನನ್ತರಾದಯೋ ಲಭತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕೋ ಪನ ಪುರೇಜಾತತೋ, ಸಬ್ಬವಿಪಾಕೋ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಯಾ ಆಸೇವನತೋ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಅನನ್ತರಾದಯೋ ಲಭತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪುರೇಜಾತಞ್ಚ ಆಸೇವನಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಸೇವನವಿಪಾಕವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸು ಏಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಂ ಅವಸೇಸಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕೇ ಚೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಕಮ್ಮಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಅವಸೇಸಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಇತರೇ ಯುಜ್ಜಮಾನಕವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ। ಹೇತಾಧಿಪತಿಆಸೇವನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಹೇತಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಂ ತೇಸು ತೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸು ಯೇ ಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ತೇ ಞತ್ವಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನಾನಂ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೯೧-೧೯೫. ದುಮೂಲಕಾದೀಸು ಚ ನಯೇಸು ಯಂ ಯಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯೇ ಯೇ ದುಕಾದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ, ತೇ ತೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಯಥಾ ಯಥಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಥಾ ತಥಾ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ನಹೇತುವಸೇನ ದುಮೂಲಕಾದಯೋ ನಯೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವತ್ವಾ "ಯಾವ ಆಸೇವನಾ ಸಬ್ಬಂ ಸದಿಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ, "ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಸಹಜಾತೇ ಏಕ"ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಂ ಪನ "ನಕಮ್ಮೇ ಗಣಿತೇ ಪಞ್ಚ ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ಸೀಹಳಭಾಸಾಯ ಲಿಖಿತಂ, ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಘಟಿತೇ ಸಹಜಾತೇ ಏಕನ್ತಿ ಏವಂ ದಸ್ಸಿತಾ ಪಞ್ಚೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇತಿ। ಏವಂ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೋಯೇವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಏವರೂಪಞ್ಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಅತ್ತನೋ ಸಞ್ಞಾನಿಬನ್ಧನತ್ಥಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ ಸಕಸಕಭಾಸಾಯ ಲಿಖಿತಂ।

ಅಪಿಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮೋ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ। ಸೋ ಅಸಞ್ಞೇಸು ಚೇವ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪವತ್ತೇ ಚ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ। ಸೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಜಾತಮೋಹವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮೋ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ। ಸೋ ಮನೋಧಾತುಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯತ್ಥ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಿ, ತತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹೇತಾಧಿಪತಿವಿಪಾಕಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಪಚ್ಚನೀಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಅಹೇತುಕೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥೀತಿ ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಾನಂ ವಸೇನೇತ್ಥ ಗಣನವಾರೋ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಾವ ಅಹೇತುಕಮೋಹೋ ಚೇವ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲೇನಾಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತ್ಥ ದ್ವೇತಿ

ವುತ್ತಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಆಸೇವನೇ ಪನ ವಿಪಾಕಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು। ತಸ್ಮಾ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನೇತ್ಥ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ವಿಪಾಕೇ ಏಕನ್ತಿ** ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇವ। **ಮಗ್ಗೇ ಏಕನ್ತಿ** ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಮೇವ।

೧೯೬-೧೯೭. **ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಹೇತುಯಾ ಪಞ್ಚಾತಿ** ರೂಪಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಞ್ಚಾತಿ ಪಞ್ಚ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬಪಞ್ಚಕೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಏಕನ್ತಿ** ಭೂತರೂಪಾನಿ ಚೇವ ವತ್ಥುಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಹಿ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಿಮೂಲಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೯೮-೨೦೧. ನಾಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ **ಹೇತುಯಾ ನವಾತಿ** ಅನುಲೋಮೇ ಹೇತುಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾನೇವ। **ತೀಣೀತಿ**ಆದೀನಿಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಅನುಲೋಮೇ ವುತ್ತಸದಿಸಾನೇವ। ತಿಮೂಲಕೇ **ದ್ವೇತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಸದಿಸಾನೇವ।

೨೦೨-೨೩೩. ನಪುರೇಜಾತಮೂಲಕೇ **ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ "ಆರುಪ್ಪೇ ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುರೇಜಾತೇ ದಸ್ಸಿತಾನೇವ। ಸಬ್ಬಸತ್ತಕೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ನಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ **ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀತಿ**ಆದೀಸು ಚೇತನಾವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ। ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ತೀಣೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ "ಏಕಂ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಪಞ್ಚ ಸತ್ತ ನವಾ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಚತ್ತಾರಿ ಛ ಅಟ್ಠಾ"ತಿ ಇಮಾ ಪನ ತಿಸ್ಸೋ ಗಣನಾ ನತ್ಥೇವಾತಿ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ।

೨. ಸಹಜಾತವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೩೪-೨೪೨. ಸಹಜಾತವಾರೇ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋತಿ** ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತೇನ ಸಹಜಾತೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅವಸಾನೇ ಪನಸ್ಸ "ಪಟಿಚ್ಚತ್ತಂ ನಾಮ ಸಹಜಾತತ್ತಂ, ಸಹಜಾತತ್ತಂ ನಾಮ ಪಟಿಚ್ಚತ್ತ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ವಾರಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಏತೇ ದ್ವೇಪಿ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ಥನಿಯಮನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ। "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚಾ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಅಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಭೂತರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಂ, ಸಹಜಾತವಾರೇನ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಭಾವಂ ನಿಯಮೇತುಂ ಉಭೋಪೇತೇ ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ತಥಾ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪಭೇದಜಾನನವಸೇನ ಚಾಪಿ ಏತೇ ಉಭೋಪಿ ವುತ್ತಾತಿ।

ಸಹಜಾತವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಚ್ಚಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೪೩. ಪಚ್ಚಯವಾರೇ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸಯಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ

ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಇದಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪವತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಪುರೇಜಾತಂ ವತ್ಥು ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಪಟಿಚ್ಚಟ್ಠಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತಟ್ಠತ್ತಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಏಸ ನಯೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಸಹಜಾತಮೇವ ವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯ "ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಞ್ಚ ವತ್ಥುಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚಾತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಚ ಮಹಾಭೂತೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ನಾನತ್ತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಠಾನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಸಹಜಾತಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತರಸ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಾ ಚೇವ ಭೂತಾ ಚ ಸಹಜಾತವಸೇನ, ವತ್ಥು ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ ಗಹಿತಂ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಪನ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ನವೇವ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ಯೇ ಪನೇತೇ ಏತ್ಥ ಸತ್ತರಸ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ, ತೇಸು ಏಕಾದಿಕೇ ಏಕಾವಸಾನೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಕುಸಲಾದೀಸು ಏಕಪಚ್ಚಯತೋ ಏಕೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ। ಏಕಾದಿಕೇ ದುಕಾವಸಾನೇ ಏಕಪಚ್ಚಯತೋ ನಾನಾಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ। ದುಕಾದಿಕೇ ಏಕಾವಸಾನೇ ನಾನಾಪಚ್ಚಯತೋ ಏಕೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ। ದುಕಾದಿಕೇ ದುಕಾವಸಾನೇ ನಾನಾಪಚ್ಚಯತೋ ನಾನಾಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ।

೧೪೮-೧೫೧. ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪ್ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಪನೇತಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ **ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೇಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಪುನ **ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಪವತ್ತೇ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಸಹಜಾತಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ತತ್ಥ ಖನ್ಧಾ ಸಹಜಾತವಸೇನ, ವತ್ಥು ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ, ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಪುರೇಜಾತವಸೇನೇವ ಗಹಿತಾನಿ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಪನ ಸಹಜಾತವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ತಯೋವ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ।

೧೫೨-೧೫೪. ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾ ರೂಪಾಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣಸದಿಸಾ। ಪರತೋ ಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೫೫. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ **ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ**ನ್ತಿ ಉಪಾದಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ। ಇದಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಞ್ಞೇವ ರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

೧೫೬-೧೫೭. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ಚ **ಯಥಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಏವ**ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸಮತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಪನ ನಾನತ್ತಂ ಅತ್ಥಿ।

೧೫೮. ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಭಾವತೋಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸಮತಾಯಪಿ ವುತ್ತಂ।

೧೫೯-೧೬೦. ವತ್ಥುಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾತಿಆದೀನಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

೧೯೧-೧೯೬. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ **ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಚಾತಿ ಏವಂ ತೀಣಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಅಕುಸಲೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೯೭-೧೯೮. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ **ಖನ್ಧೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಖನ್ಧೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೯೯-೨೭೮. ಇದಾನಿ ಯಥಾಲದ್ಧಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಗಣನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತರಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತರಸಾ**ತಿ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಏವಂ ಕುಸಲವಸೇನ ಏಕಾದಿಕಾನಿ ಏಕಾವಸಾನಾನಿ ದ್ವೇ, ದುಕಾವಸಾನಂ ಏಕನ್ತಿ ತೀಣಿ ವುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲವಸೇನ। ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ತೇನೇವ ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲಂ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ; ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ; ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಅಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಏವಂ ಸತ್ತರಸ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾತಿ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ; ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲಂ; ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇನ ಕುಸಲಂ; ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಏವಂ ಸತ್ತ।

ವಿಪಾಕೇ ಏಕನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇವ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸತ್ತರಸ, ಸತ್ತ, ಏಕನ್ತಿ ತಯೋ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ದ್ವಾದಸ ಸತ್ತರಸಕಾ, ದಸ ಸತ್ತಕಾ, ಏಕಂ ಏಕಕನ್ತಿ ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಪರತೋ ದುಕತಿಕಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ಇಮಾಯ ಗಣನಾಯ ದುಕಮೂಲಾದೀಸು ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ಪುನ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಗಣನವಸೇನೇವ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ। ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಚ್ಚಯಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಲದ್ಧವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಅನುಲೋಮೇ ನಯೋ।

೨೭೭-೩೮೫. ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪನ ಕುಸಲಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ **ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಅಕುಸಲಮೇವ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। ಯಞ್ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ವುತ್ತಮೇವ।

೩೮೬-೩೮೭. ಯಂ ಪನೇತಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಲದ್ಧವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಗಣನತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಹೇತುಯಾ ಚತ್ತಾರೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಚತ್ತಾರಿ, ಸತ್ತರಸ, ಸತ್ತ, ಪಞ್ಚ, ತೀಣಿ, ಏಕನ್ತಿ ಛ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ದುಕತಿಕಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯೋ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಸತ್ತರಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಭತಿ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸದಿಸಸಂಸನ್ದನೇ ಸತ್ತರಸ, ಊನತರಸಂಸನ್ದನೇ ಸೇಸಾ ಛಪಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಅಧಿಕಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಮಸಮಾ ಊನತರಾ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಧಿಕತರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ನಿಯಮೋ। ಸಮಸಮಾ ಪನ ಊನತರಾ ಚ ಅತ್ಥಾ ವಿರೋಧೇ ಸತಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇನೇತ್ಥ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ನಹೇತುಯಾ ಚತುನ್ನಂ, ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಆಗತತ್ತಾ ನಹೇತುವಸೇನ ಚತ್ತಾರೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನಾರಮ್ಮಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೋ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅಕುಸಲಂ

ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಕುಸಲೋ, ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಕುಸಲೋತಿ ತೀಣಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪರಿಹೀನಾನಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋತಿ ರೂಪವಸೇನ ಏಕಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿರುದ್ಧಾವಿರುದ್ಧಂ ಞತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಇದಂ ನಯಮತ್ತದಸ್ಸನಂ। **ನಾಧಿಪತಿಯಾ ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ನಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧಾನೇವ। ಸೇಸಚತುಕ್ಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಾನನ್ತರೇ ಏಕನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಚೇವ ಸೇಸರೂಪಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸು ಏಕಕೇಸು ಯುಜ್ಜಮಾನಕರೂಪಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ। **ನಪುರೇಜಾತೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಇಧಾಪಿ ನಹೇತುವಸೇನ ಚತ್ತಾರೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನಪುರೇಜಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಕುಸಲೋ, ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಕುಸಲೋತಿ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತವಸೇನ ದ್ವೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪರಿಹೀನಾನಿ। ಆರುಪ್ಪೇ ಪನ ಅಹೇತುಕಮೋಹಸ್ಸ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದ್ವೇ ವುತ್ತಾನಿ। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಅಹೇತುಕಾಕುಸಲಕಿರಿಯವಸೇನ ದ್ವೇ। ನೋನತ್ಥಿ ನೋವಿಗತೇಸು ಏಕನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಿಕಾದೀಸು ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ।

೨೮೮. ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಪನ **ನಅಧಿಪತಿಯಾ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ನಕಮ್ಮೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸೇಸರೂಪವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೨೮೯-೨೯೭. ನಾಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ **ನಪುರೇಜಾತೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ನಪುರೇಜಾತೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಸತ್ತರಸಾ**ತಿ ಇಮಾನಿಪಿ ತತ್ಥ ಲದ್ಧಾನಿ ಸತ್ತರಸೇವ।
ನಾನನ್ತರನಸಮನನ್ತರನಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಉಪನಿಸ್ಸಯನಸಮ್ಪಯುತ್ತನೋನತ್ಥಿನೋವಿಗತಮೂಲಕಾನಿ ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕಸದಿಸಾನೇವ। ಇಮಿನಾವ ನಯಮತ್ತದಸ್ಸನೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಆಗತಾನಾಗತಂ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೯೭-೩೨೮. ಇಮಿನಾಯೇವ ಪನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಅನುಲೋಮಂ ಪುರತೋ ಕತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯಂ ಪುರತೋ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಚ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಆಗತಾನಾಗತಂ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪಚ್ಚಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಸ್ಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೨೯-೩೩೭. ನಿಸ್ಸಯವಾರೇ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅವಸಾನೇ ಪನಸ್ಸ "ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ನಾಮ ನಿಸ್ಸಯತ್ತಂ, ನಿಸ್ಸಯತ್ತಂ ನಾಮ ಪಚ್ಚಯತ್ತ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ವಾರಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಏತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತಾ ವಿಯ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ಥನಿಯಮನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿಆದೀಸು ಹಿ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ವತ್ತಮಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಮ್ಪಿ "ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ಠಿತಕಟ್ಠಾದೀಸು ಚ ಏಕಂ ಏಕಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಮಹಾಭೂತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿಯೇವ। ಇತಿ ಪಚ್ಚಯವಾರೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಯವಾರೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ

ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಭಾವಂ ನಿಯಮೇತುಂ ಉಭೋಪೇತೇ ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ತಥಾ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಭೇದಜಾನನವಸೇನ ಚಾಪಿ ಏತೇ ಉಭೋಪಿ ವುತ್ತಾತಿ।

ನಿಸ್ಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ।

೫. ಸಂಸಟ್ಠವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩೮-೩೪೬. ಸಂಸಟ್ಠವಾರೇ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಂಸಟ್ಠೋ**ತಿ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಲಕ್ಖಣೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಸಂಸಟ್ಠೋ**ತಿ ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಪಯೋಗಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ಯಥಾ ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ, ತಥಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ, ಕೇವಲಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇ ಏಕಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ।

೩೪೭-೩೫೦. ಇದಾನಿ ಯಥಾಲದ್ಧಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಗಣನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬತಿಕೇಸು ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಅಯಮೇವ ನಿಯಮೋ। ಏಕಕೇ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ತೀಣಿ, ವಿಪಾಕೇ ಏಕನ್ತಿ ದ್ವೇ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಅನುಲೋಮಂ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತೀಣಿ ಏಕನ್ತಿ ಇಮೇಸಞ್ಞೇವ ವಸೇನ ದುಕತಿಕಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಯತ್ಥ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ; ತತ್ಥ ಏಕಂ, ಸೇಸೇಸು ತೀಣೀತಿ ಏವಂ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮೇ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೩೫೧-೩೫೪. ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪನ ಕುಸಲಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಕುಸಲಮೇವ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ, ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೩೫೯. ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಗಣನತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಹೇತುಯಾ ದ್ವೇ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಏಕನ್ತಿ ತಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ದುಕತಿಕಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಧಾಪಿ ಅಧಿಕತರಗಣನಾನಂ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ಸಮಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಗಣನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾಯೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ, ತಸ್ಮಾ ನಹೇತುನಾಧಿಪತಿನಪುರೇಜಾತನಪಚ್ಛಾಜಾತನಾಸೇವನನಕಮ್ಮನವಿಪಾಕನಝಾನನಮಗ್ಗನವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ದಸೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ದಸ್ಸಿತಾ, ಸೇಸಾ ಚುದ್ದಸ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಯೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇಸುಪಿ ವಿಪಾಕೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇ ನಕಮ್ಮನವಿಪಾಕಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

೩೬೦-೩೬೮. **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾಧಿಪತಿಯಾ ದ್ವೇ**ತಿ ನಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧಂ ದ್ವಯಮೇವ। ಸೇಸದ್ವಯೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನಕಮ್ಮೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಚೇತನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। **ನವಿಪಾಕೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಅಹೇತುಕಮೋಹಕಿರಿಯವಸೇನ ದ್ವೇ। **ನಝಾನೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನಮಗ್ಗೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

೩೯೯-೩೮೩. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ ನಹೇತುಆದಯೋ ದಸೇವ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಸೇಸಾ। ಯೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇಸು ಹೇತುಮ್ಹಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇ ಝಾನಮಗ್ಗಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೩೮೪-೩೯೧. ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಅಹೇತುಕಮೋಹೋವ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ಸೇಸಾ ನ ಲಭನ್ತಿ। ನಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ಅಟ್ಠಾಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿಪಿ। **ನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ನಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕನ್ತಿ** ಆರುಪ್ಪೇ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಚೇತನಾವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಸಂಸಟ್ಠವಾರವಣ್ಣನಾ।

೬. ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೯೨-೪೦೦. ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರೇ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಂಸಟ್ಠವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅವಸಾನೇ ಪನಸ್ಸ "ಸಂಸಟ್ಠತ್ತಂ ನಾಮ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಂ ನಾಮ ಸಂಸಟ್ಠತ್ತ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ವಾರಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಏತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತಾ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಯ ಚ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ಥನಿಯಮನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ। "ಸಂಸಟ್ಠಾ ಯೋಜಿತಾ ಹಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೦) ಹಿ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಮ್ಪಿ ಸಂಸಟ್ಠನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಯಾ ಸಾ ವೀಮಂಸಾ ಕೋಸಜ್ಜಸಹಗತಾ ಕೋಸಜ್ಜಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮೩೨) ಅಸಂಸಟ್ಠಂ ವೋಕಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ। ಇತಿ ಸಂಸಟ್ಠವಾರೇನ ಏಕುಪ್ಪಾದಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಸಂಸಟ್ಠಭಾವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರೇನ ಚ ಸಂಸಟ್ಠಸ್ಸ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವಂ ನಿಯಮೇತುಂ ಉಭೋಪೇತೇ ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ತಥಾ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಭೇದಜಾನನವಸೇನ ಚಾಪಿ ಏತೇ ಉಭೋಪಿ ವುತ್ತಾತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರವಣ್ಣನಾ।

ಏತೇಸು ಪನ ಛಸು ವಾರೇಸು ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಏಕನ್ತಂ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪಚ್ಚನೀಕತೋವ ತಿಟ್ಠತಿ; ಅತ್ಥಿ ಏಕನ್ತಂ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅನುಲೋಮತೋವ ತಿಟ್ಠತಿ; ಅತ್ಥಿ ಅನೇಕನ್ತಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಚೇವ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಚಾತಿ ಇದಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪಠಮೋ ಪಞ್ಹೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಸ್ಸ, ದುತಿಯೋ ಮಹಾಚತುಕ್ಕಸ್ಸ, ತತಿಯೋ ಯುಜ್ಜಮಾನಕಾನಂ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

೭. ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೦೧-೪೦೩. ಪಞ್ಹಾವಾರೇ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಪುಚ್ಛಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲೋ ಚ ನಾಮೇಸ ಸಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಞ್ಚ ವಿಪಾಕಞ್ಚ ಸೇಸೇಹಿ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಸೇಸೇಹಿ ವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

ತತ್ಥ ಯಾ ಏಸಾ ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗವಾರೇ ವಿಯ "ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಅಕತ್ವಾ "ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನ"ನ್ತಿ ದೇಸನಾ ಕತಾ, ತಸ್ಸಾ ಏವ ಕರಣೇ ಇದಂ ಪಯೋಜನಂ - ತತ್ಥ ಹಿ ಸುಙ್ಞಟ್ಠಂ ದೀಪೇತುಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಧಮ್ಮಾ ರಾಸಿತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಏಕೇಕತೋತಿ ರಾಸಟ್ಠಂ ದೀಪೇತುಂ ಖನ್ಧಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು ವಾ ಖನ್ಧವಸೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನದೇಸನಾ ಆರುಳ್ಹಾತಿ ತೇನೇವಾನುಕ್ಕಮೇನ ಇಧಾಪಿ ಆರುಳ್ಹಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇಸು ಏವಂ ಆರುಳ್ಹಾತಿ? ಅಸಙ್ಕರತೋ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ। "ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಹಿ ಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅಸುಕಧಮ್ಮಂ ನಾಮ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಸುಕಧಮ್ಮಾತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇ ಚ ಜಾನಿತುಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸಾ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಾ ಸಿಯುಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಏವಂ ಆರುಳ್ಹಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಕುಸಲೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹೇತೂನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನರೂಪದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ, ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೦೪. **ದಾನಂ ದತ್ವಾ**ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಚಜಿತ್ವಾ। ಯಾಯ ವಾ ಚೇತನಾಯ ಸೋ ದಿಯ್ಯತಿ, ಸಾ ಚೇತನಾ ದಾನಂ। **ದತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ಚೇತನಂ ಪರಿಯೋದಾಪೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ। **ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ನಿಚ್ಚಸೀಲಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ। ಇಮಿನಾ ಸಮಾದಾನವಿರತಿಯೇವ ದಸ್ಸಿತಾ। ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿಯೋ ಪನ ಲೋಕೇ ಸೀಲನ್ತಿ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ ನ ವುತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ವುತ್ತಾ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ತತ್ಥ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿ ಸೇಕ್ಖಾನಂಯೇವ ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಇತರೇಸಂ। **ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ "ಪಾಣಂ ನ ಹನೇ, ನ ಚಾದಿನ್ನಮಾದಿಯೇ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೧) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಉಪೋಸಥದಿವಸೇಸು ಅಟ್ಠಙ್ಗಉಪೋಸಥಕಿರಿಯಂ ಕತ್ವಾ। **ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀ**ತಿ ತಂ ಕುಸಲಂ ಸೇಕ್ಖೋಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಅರಹಾಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೇವ। ಅರಹತೋಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಂ ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಮೇವ, ಯೇನ ಪನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಏತಂ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನೀ**ತಿ "ದತ್ವಾ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಕತ್ವಾ"ತಿ ಹಿ ಆಸನ್ನೇ ಕತಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಇಮಾನಿ ನ ಆಸನ್ನೇ ಕತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ದಾನಾದೀಹಿ ವಾ ಸೇಸಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದಂ ವುತ್ತಂ। **ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಳಿ। **ಸೇಕ್ಖಾ ಗೋತ್ರಭು**ನ್ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಗೋತ್ರಭುಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। **ವೋದಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವೋದಾನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಸೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋ। **ಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಭವಙ್ಗಾತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ, ಸುದ್ಧಮಗ್ಗತೋಯೇವ ಪನ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಂ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾಕುಸಲಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ। **ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನಾ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಮೇವ। **ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಿತಮ್ಪಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪುನ ವುತ್ತಂ।

೪೦೫. **ಅಸ್ಸಾದೇತೀ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಹಿ ಅನುಭವತಿ ಚೇವ ರಜ್ಜತಿ ಚ । **ಅಭಿನನ್ದತೀ**ತಿ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾವಸೇನ ನನ್ದತಿ ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಯ ವಾ ಅಭಿನನ್ದತಿ। **ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ। ಇದಂ ಅಟ್ಠಪಿ ಲೋಭಸಹಗತಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತಾ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಚತೂಹಿಪಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಗತಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ವಿಕ್ಖೇಪಗತಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ದೋಮನಸ್ಸಂ। **ತಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ** ತಾನಿ ಸುಚಿಣ್ಣಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಬಹುವಚನಸ್ಸ ಹೇಸ ಏಕವಚನಾದೇಸೋ, ಜಾತಿವಸೇನ ವಾ ಏಕವಚನಮೇವೇತಂ।

೪೦೯. **ಅರಹಾ ಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾತಿ** ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಫಲಾನನ್ತರಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಚಿತ್ತಾನಿ ಪನಸ್ಸ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ। ಏವಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸೇಕ್ಖಾ ವಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। **ಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಜವನವೀಥಿಯಾ ಪಚ್ಛಿನ್ನಾಯ। **ವಿಪಾಕೋತಿ** ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ। **ತದಾರಮ್ಮಣತಾತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣತಾಯ, ತಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ವಿಪಸ್ಸಿತಕುಸಲಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿವಸೇನಾಪಿ। ವಿಪಾಕೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣೋ ಹೋತಿಯೇವ, ಸೋ ಪನ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಕುಸಲಂ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿಆದಿ ಅಕುಸಲಜವನಾವಸಾನೇ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣವಿಪಾಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ** ಇದಂ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ** ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಅಸಮಾಪನ್ನಪುಬ್ಬೇ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೇ ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಏಕನ್ತರಿಕವಸೇನ ವಾ ಸಮಾಪನ್ನಕಿರಿಯಾಯ। **ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸಾತಿ**ಆದೀನಿ ಪರತೋ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಯಾ ಏತೇಸಂ ಆವಜ್ಜನಾ, ತಸ್ಸಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

೪೦೭-೪೦೯. **ರಾಗನ್ತಿ** ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರಸ್ಸ ವಾ ರಾಗಂ। ಅತ್ತನೋ ರಾಗವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ವಣ್ಣನಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। **ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿ**ಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾದೀಸು ಪನ ತೀಸು ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬತಾಯ ಅಭಾವೇನ "ಅಸ್ಸಾದೇತೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಿ ಪನೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿ ಪದಸ್ಸ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ ಆಗತಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ನ ವುತ್ತಾ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾದೀಸುಯೇವ ತಂ ತಂ ಸಭಾಗಂ ಪಠಮಂ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ವುತ್ತಾ। ಇಮೇಸು ಚ ಪನ ರಾಗಾದೀಸು "ಕಿಂ ಮೇ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಅಕ್ಖನ್ತಿವಸೇನ ವಾ, "ಕತಂ ಪಾಪಂ ಕತಂ ಲುದ್ದ"ನ್ತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿವಸೇನ ವಾ ದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೧೦. **ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಓಳಾರಿಕಾಯತನಾನಿ ವತ್ಥುರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಏಕಾದಸ ರೂಪಾನಿ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಗಹಿತಾನಿ। ಪುನ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಗಹಿತಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸಾ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯವಸೇನ ದೇಸನಾ, ನ ಧಾತುವಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ಮನೋಧಾತು ನ ಗಹಿತಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಗಹಿತಾಗಹಿತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೧೧. **ಫಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೀತಿ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೪೧೩-೪೧೯. ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಿದ್ದೇಸೇ ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಥಾ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿನಿದ್ದೇಸೇ। ಅರಹತೋ ಉತ್ತಮಧಮ್ಮಂ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಲೋಕಿಯಕುಸಲೇಸು ಗರುಕಾರೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೋವ ದಸ್ಸಿತೋ।

೪೧೭. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇ **ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾತಿ** ಏಕಭೂಮಕಾಪಿ ನಾನಾಭೂಮಕಾಪಿ ಕುಸಲಾ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। **ಅನುಲೋಮಂ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ, ಅನುಲೋಮಂ ವೋದಾನಸ್ಸಾತಿ** ನಾನಾರಮ್ಮಣವಸೇನ। **ಗೋತ್ರಭು ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ವೋದಾನಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾತಿ** ನಾನಾಭೂಮಿವಸೇನ। **ಕುಸಲಂ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪನ **ಕುಸಲನ್ತಿ** ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಂ। **ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕಂ। ತೇಹಿ ಕುಸಲಜವನವೀಥಿತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ - ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಭವಙ್ಗಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಮಹಗ್ಗತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಮೇವ। **ಮಗ್ಗೋ**

ಫಲಸ್ಸಾತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಜವನವೀಥಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಲೋಮಂ ಸೇಕ್ಖಾಯಾತಿ** ಅಸೇಕ್ಖಾಯ ಕುಸಲಂ ಅನನ್ತರಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಭಾಗಂ ಕರೋತಿ। **ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾಪಿ। **ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। ಅಕುಸಲೇ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಲಬ್ಭತಿ। **ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾತಿ** ಏತ್ಥ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನಂಯೇವ, ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಂಯೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಭವಙ್ಗಂ ಆವಜ್ಜನಾಯಾತಿ**ಆದಿ ವೋಮಿಸ್ಸಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಕಿರಿಯಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾ। ಸಾ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಮಹಗ್ಗತಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸೇವ। ಇತಿ ಯೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೇ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಸತ್ತ ವಾರಾ ದಸ್ಸಿತಾ; ತೇಸಂ ವಸೇನ ಇಧ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ವಿಭತ್ತೋ।

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನೇತ್ಥ -

ದಸಧಾ ಸತ್ತರಸಧಾ, ಸಮಸಟ್ಠಿವಿಧೇನ ಚ।
ಬಹುಧಾಪಿ ಚ ನಿದ್ದೇಸಂ, ಸಾಧುಕಂ ಉಪಲಕ್ಖಯೇ॥

ಅಯಞ್ಹಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ನ ಕೇವಲಂ ಸತ್ತಧಾವ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭತಿ, ಕುಸಲಂ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ; ಅಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ; ವಿಪಾಕಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಿರಿಯಸ್ಸ; ಕಿರಿಯಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ದಸಧಾಪಿ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ದಸಧಾಯೇವ, ಕುಸಲಂ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ; ಅಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ; ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಿರಿಯಸ್ಸ; ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಿರಿಯಸ್ಸ; ಕಿರಿಯಂ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಸತ್ತರಸಧಾ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭತಿ।

ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಸತ್ತರಸಧಾವ ಸಮಸಟ್ಠಿವಿಧೇನಾಪಿ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭತೇವ। ಕಥಂ? ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಞ್ಹಿ ಭೂಮಿಭೇದೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಂ ಸಕಸಕಭೂಮಿಕಸ್ಸೇವಾತಿ ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಛಬ್ಬಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ; ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ; ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಅರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ; ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ದ್ವಾದಸವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ । ಅಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ತಿವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ದುವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಏವಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ತೇರಸಧಾಪಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ

ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ದುವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ವಿಪಾಕಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಞ್ಚದಸವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ, ತಥಾ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ, ತಥಾ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಞ್ಚಾತಿ ವಿಪಾಕಂ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ।

ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾನಞ್ಞೇವಾತಿ ಕಿರಿಯಂ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚೇವ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ, ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸಾಪೀತಿ ಕಿರಿಯಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಏಕಾದಸವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ದುವಿಧೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸಮಸಟ್ಠಿವಿಧೇನಾಪಿ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭತಿ।

ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಸಮಸಟ್ಠಿವಿಧೇನೇವ, ಬಹುವಿಧೇನಾಪಿ ಲಭತೇವ। ಕಥಂ? ಕಾಮಾವಚರಪಠಮಮಹಾಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಅತ್ತನೋ, ಚತುನ್ನಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ಪಾದಕಯೋಗೇನ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಲೋಕುತ್ತರಾನನ್ತಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಚ ಕುಸಲಾನಂ, ಜವನಪರಿಯೋಸಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣಭವಙ್ಗವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ, ಭವಙ್ಗವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾನಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಕುಸಲಾನಂ; ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಯ ವಿಪಾಕಾನನ್ತಿ ತೇಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಚಿತ್ತಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ । ತಥಾ ದುತಿಯಕುಸಲಚಿತ್ತಂ। ತತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಉಪರಿಭೂಮಕಕುಸಲಾನಿ ಚ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಿ ಚ ಸೇಸಏಕವೀಸತಿಚಿತ್ತಾನಂ। ಪಞ್ಚಮಛಟ್ಠಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಚ, ನವನ್ನಞ್ಚ ಉಪರಿಭೂಮಕಉಪೇಕ್ಖಾಕುಸಲಾನಂ, ತೇವೀಸತಿಯಾ ಚ ವಿಪಾಕಾನನ್ತಿ ತೇತ್ತಿಂಸಾಯ। ಸತ್ತಮಅಟ್ಠಮಾನಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾವ।

ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಂ, ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾವಿಪಾಕಾನಂ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಞ್ಚಾತಿ ದಸನ್ನಂ। ಏತೇನೇವ ಚ ನಯೇನ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲೇಸು ಪಠಮಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ, ದುತಿಯಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ, ತತಿಯಂ ತೇರಸನ್ನಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚಾತಿ ಪನ್ನರಸನ್ನಂ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ। ಅಟ್ಠಸು ಲೋಭಸಹಗತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಅಕುಸಲಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನವನ್ನಂ, ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ। ದ್ವೇ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಂ ಛನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಸತ್ತನ್ನಂ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತದ್ವಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಹೇತುಕವಿಪಾಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನವನ್ನಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ।

ಕುಸಲವಿಪಾಕಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ, ಮನೋಧಾತು ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ। ತಾಸು ದ್ವೀಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಭವಙ್ಗಭೂತಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಪನ ಆವಜ್ಜನಮನೋಧಾತುಯಾ ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕಾಯ ಆವಜ್ಜನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ದಸನ್ನಞ್ಚ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನನ್ತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಮೇವ। ತಿಹೇತುಕಮಹಾವಿಪಾಕಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಹೇತುಕವಜ್ಜಾನಂ ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಸ್ಸ ಚಾತಿ

ಏಕವೀಸತಿಯಾ, ದುಹೇತುಕವಿಪಾಕಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕೇ ಸೇಸಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ। ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲವಿಪಾಕಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೇಸು ಪಠಮಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಂ, ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ ಚಾತಿ ನವನ್ನಂ। ದುತಿಯಂ ಹೇಟ್ಠಿಮವಿಪಾಕಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠನ್ನಂ, ತತಿಯಂ ದ್ವೇ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸತ್ತನ್ನಂ, ಚತುತ್ಥಂ ತೀಣಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಛನ್ನಂ ಚತ್ತಾರಿ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಿ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ ತೇರಸನ್ನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ।

ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ, ಮನೋಧಾತು ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ। ಸಾ ತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚುತಿಕಾಲೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾನಂ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ನವನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪರಿತ್ತಕಿರಿಯಾನಞ್ಚಾತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ। ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ದಸನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಕಿರಿಯಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ನವನ್ನಂ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ, ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತವಿಪಾಕಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ತೇರಸನ್ನಂ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿರಿಯಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಂ ದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾನಂ, ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಪನ್ನರಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಞ್ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ।

ಕಾಮಾವಚರತಿಹೇತುಕಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಿರಿಯದ್ವಯಂ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ತೇರಸನ್ನಂ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತವಿಪಾಕಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾನಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ದುಹೇತುಕಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಿರಿಯದ್ವಯಂ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ತೇರಸನ್ನಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ। ಕಾಮಾವಚರತಿಹೇತುಕಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಿರಿಯದ್ವಯಂ ತೇಸಂಯೇವ ತೇರಸನ್ನಂ ಭವಙ್ಗಾನಂ, ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಛನ್ನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತವಿಪಾಕಾನಂ, ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಏಕಿಸ್ಸಾ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾಯ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾನಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಚತುವೀಸತಿಯಾ। ದುಹೇತುಕಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಿರಿಯದ್ವಯಂ ತೇಸಂಯೇವ ತೇರಸನ್ನಂ ಭವಙ್ಗಾನಂ ಛನ್ನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ। ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯೇಸು ಏಕೇಕಂ ನವನ್ನಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ತಿಹೇತುಕಭವಙ್ಗಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ದಸನ್ನಂ। ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯೇಸು ಪಠಮಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ನವನ್ನಂ ಭವಙ್ಗಾನಂ, ಚತುವೋಕಾರೇ ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏಕಾದಸನ್ನಂ। ದುತಿಯಂ ಚತುವೋಕಾರೇ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಲಭತಿ। ತತಿಯಂ ತೀಣಿ, ಚತುತ್ಥಂ ಚತ್ತಾರಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಞ್ಚಾತಿ ತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಯಥಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ತೇರಸನ್ನಂ ಪಞ್ಚದಸನ್ನಞ್ಚ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಬಹುವಿಧೇನಾಪಿ ನಿದ್ದೇಸಂ ಲಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ -

"ದಸಧಾ ಸತ್ತರಸಧಾ, ಸಮಸಟ್ಠಿವಿಧೇನ ಚ।
ಬಹುಧಾಪಿ ಚ ನಿದ್ದೇಸಂ, ಸಾಧುಕಂ ಉಪಲಕ್ಖಯೇ"ತಿ॥

ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ।

೪೨೩. ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ **ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮಫಲಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಾದೀಸು ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಸೋ ಹೇಟ್ಠಾಪಥವಿಯಂ ಉದಕಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ಪಥವಿಂ ಖನತಿ, ಏವಂ ಸದ್ಧೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ದಾನಾದೀನಂ

ಫಲಞ್ಚ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ದಾನಾದೀನಿ ಪವತ್ತೇತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸೀಲಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾತಿಆದೀಸುಪಿ ಇಮೇ ಸೀಲಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೀಲವಾ ಹಿ ಸೀಲಾನುಭಾವೇಸು ಸೀಲಾನಿಸಂಸೇಸು ಚ ಕುಸಲೋ ಸೀಲಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಉಪರೂಪರಿ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಂ ಅಖಣ್ಡಂ, ಚಾತುದ್ದಸೀಆದೀಸು ಪಕ್ಖದಿವಸೇಸು ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಸೀಲಸಮ್ಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾನಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಬಹುಸ್ಸುತೋಪಿ ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ದಾನಾದೀನಞ್ಚ ಸಙ್ಕಿಲೇಸವೋದಾನಾದಿಭೇದಂ ಸುತಮಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಇತೋ ಸುತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಾದೀನಿ ಪವತ್ತೇತಿ। ಚಾಗವಾಪಿ ಚಾಗಾಧಿಮುತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಚಾಗಸಮ್ಪದಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಸೀಲವನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ತಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಝಾನಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಪಞ್ಞವಾಪಿ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಹಿತಞ್ಚೇವ ಲೋಕಸಮತಿಕ್ಕಮನುಪಾಯಞ್ಚ ಉಪಪರಿಕ್ಖನ್ತೋ "ಸಕ್ಕಾ ಇಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಇಧಲೋಕಹಿತಮ್ಪಿ ಪರಲೋಕಹಿತಮ್ಪಿ ಲೋಕಸಮತಿಕ್ಕಮನೂಪಾಯಞ್ಚ ಸಮ್ಪಾದೇತು"ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಾದೀನಿ ಪವತ್ತೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಸದ್ಧಾದಯೋ ದಾನಾದೀನಂಯೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ, ಅತ್ತನೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸದ್ಧಾದೀನಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ **ಸದ್ಧಾ ಸೀಲಂ ಸುತಂ ಚಾಗೋ ಪಞ್ಞಾ ಸದ್ಧಾಯ ಸೀಲಸ್ಸ ಸುತಸ್ಸ ಚಾಗಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅನನ್ತರಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪರಿಕಮ್ಮಮೇವ, ಪರಿಕಮ್ಮಂ ವಿಸುಂ ನತ್ಥಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸೇವ ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಾನಿ ಏತಾನಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಇಜ್ಝಮಾನೇ ಇಜ್ಝನ್ತಿ ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತದಧಿಮುತ್ತತಾಯ ಸಹಿತಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪರಿಕಮ್ಮಂ ತೇಸಂ ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಏತಾನಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಸಮಗತಿಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭವಿತಬ್ಬಮೇತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನಾತಿ। **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ**ತಿ ದೂರೇ ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ತೇಸಂ ಸದ್ದಂ ಸೋತುಕಾಮಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಪನ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ತತ್ಥ ಗನ್ತುಕಾಮತಾದಿವಸೇನ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತು ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಭಾವವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಮಗ್ಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿನ್ತಿ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಿಥಿಲೀಕತಪಾರಿಪನ್ಥಕತ್ತಾ ಪಹೀನಪಾರಿಪನ್ಥಕತ್ತಾ ಚ ತಂ ತಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। **ವಿಪಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಉಪರೂಪರಿಮಗ್ಗತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ। **ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಾ**ತಿಆದಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭೇನೇವ ಇಜ್ಝನತೋ ವುತ್ತಂ। ಏವಂಇದ್ಧಾನಞ್ಚ ಪನೇತಾಸಂ ಪಚ್ಛಾ ತೇಸು ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗೋವ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತೀತಿ ಅಹಮಸ್ಮಿ ಸದ್ಧೋ ಪಸನ್ನೋತಿ ಮಾನಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಸದ್ಧಾವಸೇನೇವ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ಥಂ ಅನುಪಪರಿಕ್ಖನ್ತೋ "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿಆದಿವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸೀಲಂ ಸುತಂ ಚಾಗಂ ಪಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಅಹಮಸ್ಮಿ ಸೀಲವಾ ಸುತವಾ ಚಾಗೀ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತಿ। ಸೀಲಸುತಚಾಗಪಞ್ಞಾಸು ಪನ ಮಾನಮಞ್ಞನಂ ವಿಯ ದಿಟ್ಠಿಮಞ್ಞನಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ರಾಗಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಸು ಸದ್ಧಾದಿಸಮ್ಪದಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನಕಾಲೇ ತೇಸು ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ರಾಗಸ್ಸ, ಪರವಮ್ಭನಕಾಲೇ ದೋಸಸ್ಸ, ಉಭಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ, ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಮಾನದಿಟ್ಠೀನಂ, ಸದ್ಧಾದಿಸಮ್ಪದಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಪತ್ಥನಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಞ್ಞೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪನ ಸನ್ತಂ

ಪಣೀತಂ ಉತ್ತಮಂ ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನಂ। ತಸ್ಮಾ ಚನ್ದೋ ವಿಯ ಅನ್ಧಕಾರತಮಾನಂ ನ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ನ ಗಹಿತಂ।

ಆತಾಪೇತೀತಿಆದಿ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸದ್ಧೋ ಹಿ ಸದ್ಧಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅತಿಸೀತಂ ಅತಿಉಣ್ಹನ್ತಿ ಅನೋಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಿ ನವಕಮ್ಮವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಆತಾಪೇತಿ ಪರಿತಾಪೇತಿ, ಭೋಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ। ಸೀಲವಾಪಿ ಸೀಲಾನುರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಅಬ್ಭೋಕಾಸಿಕತ್ತಾದಿವಸೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಆತಾಪೇತಿ ಪರಿತಾಪೇತಿ, ಪಿಣ್ಡಚಾರಿಕತ್ತಾದಿವಸೇನ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ। ಸುತವಾಪಿ ಬಾಹುಸ್ಸಚ್ಚಾನುರೂಪಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಆತಾಪೇತಿ ಪರಿತಾಪೇತಿ, ಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ। ಚಾಗವಾಪಿ ಚಾಗಾಧಿಮುತ್ತತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಯಾಪನಮತ್ತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತೋ, ಅಙ್ಗಾದಿಪರಿಚ್ಚಾಗಂ ವಾ ಪನ ಕರೋನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಆತಾಪೇತಿ ಪರಿತಾಪೇತಿ, ಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ। ಪಞ್ಞವಾಪಿ ಉಪರೂಪರಿ ಪಞ್ಞಂ ವಡ್ಢೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಪ್ಪಞ್ಞತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸೀತುಣ್ಹಾದೀನಿ ಅಗಣೇತ್ವಾ ಸಜ್ಝಾಯಮನಸಿಕಾರೇಸು ಯೋಗಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಆತಾಪೇತಿ ಪರಿತಾಪೇತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಜೀವೇ ಆದೀನವಂ ಸಮ್ಮಾಜೀವೇ ಚ ಆನಿಸಂಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಂ ಪಹಾಯ ಪರಿಸುದ್ಧೇನ ಆಜೀವೇನ ಜೀವಿತವುತ್ತಿಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ।

ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸಾತಿ ಸದ್ಧಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಸುಖೋಪಕರಣಾನಿ ಪರಿಭುಞ್ಜನಕಾಲೇ ಸದ್ಧಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನಪಣೀತರೂಪಫುಟಕಾಯಸ್ಸ ಚ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಮೂಲಕಪಾಮೋಜ್ಜಪೀತಿಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಫುಟಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಸುಖುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ತೇಸಂ ಕಟತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕಸುಖಕಾಲೇ ಚ ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಸದ್ಧಾದಿಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅಸಹಮಾನೇಹಿ ಪಯುತ್ತವಧಬನ್ಧನಾದಿಕಾಲೇ ಚ ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಸದ್ಧಾದಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಿತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಏತೇಸು ಏಕೇಕೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಚೇತನಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ಸಾ ಪನ ಬಲವಚೇತನಾವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ದುಬ್ಬಲಾ। ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ಏಕಾ ಕಿರ ಇತ್ಥೀ ಉಬ್ಬನ್ಧಿತುಕಾಮಾ ರುಕ್ಖೇ ರಜ್ಜುಂ ಲಗ್ಗೇತ್ವಾ ಸಂವಿಧಾತಬ್ಬಂ ಸಂವಿದಹತಿ। ಅಥೇಕೋ ಚೋರೋ ರತ್ತಿಭಾಗೇ ತಂ ಗೇಹಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ "ಇಮಾಯ ರಜ್ಜುಯಾ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಸತ್ಥೇನ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಉಪಗತೋ। ಅಥ ಸಾ ರಜ್ಜು ಆಸೀವಿಸೋ ಹುತ್ವಾ ಸುಸೂತಿ ಅಕಾಸಿ। ಚೋರೋ ಭೀತೋ ಅಪಸಕ್ಕಿ। ಇತ್ಥೀ ಅತ್ತನೋ ನಿವೇಸನಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ರಜ್ಜುಪಾಸೇ ಗೀವಂ ಪಟಿಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಉಬ್ಬನ್ಧಾ ಕಾಲಮಕಾಸಿ। ಏವಂ ಬಲವಚೇತನಾ ಅನ್ತರಾಯೇ ನಿವಾರೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ನ ಪನೇತಂ ಏಕನ್ತತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಕತೋಕಾಸಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಏವ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ವಿಪಾಕಜನಕಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಮ್ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ಪರತೋ "ಮಗ್ಗೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅಚೇತನಾವಸೇನ। ತೇನೇತಂ ದೀಪೇತಿ - ಯೋ ಕೋಚಿ ವಿಪಾಕಜನಕೋ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪಾಣಂ ಹನತೀತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಸಾರತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿರುದ್ಧಂ, ತಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥಾಯ ಪಾಣಂ ಹನತಿ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀಸುಪಿ ಏತೇನೇವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸನ್ಧಿಂ ಛಿನ್ದತೀ**ತಿ ಅದಿನ್ನಾದಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸನ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಗೇಹಸನ್ಧಿಂ। **ನಿಲ್ಲೋಪಂ ಹರತೀ**ತಿ ನಿಲೀಯಿತ್ವಾ ಹರತಿ। **ಏಕಾಗಾರಿಕಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಬಹೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಮೇವ ಗೇಹಂ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ವಿಲುಮ್ಪತಿ। **ಪರಿಪನ್ಥೇ ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಪನ್ಥದೂಹನಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। **ದೋಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ"ತಿಆದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ದೋಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। **ಮೋಹಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದಕಂ ಮೋಹಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। **ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಅಹಂ ಕಿಂ ಹನಿತುಂ ನ

ಸಕ್ಕೋಮಿ, ಆದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋಮೀತಿ ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। ಕೇನಚಿ ವಾ ಪನ ಅವಞ್ಞಾತೋ ಹೋತಿ ಪರಿಭೂತೋ ಹೀಳಿತೋ, ತಂ ಓಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ** ಯಞ್ಞಾದೀಸು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯೋ ವಿಯ ಪಾದಸಿಕಮಿಲಕ್ಖುಆದಯೋ ವಿಯ ಚ ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। **ಪತ್ಥನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ** "ಸಚೇ ಮೇ ಇದಂ ನಾಮ ಇಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ಏವರೂಪಂ ತೇ ಬಲಿಕಮ್ಮಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಏವಂ ದೇವತಾಯಾಚನಸಙ್ಖತಂ ವಾ, ಅಸುಕಂ ನಾಮ ಮೇ ಘಾತೇತ್ವಾ ದೇಹಿ, ಅಸುಕಸ್ಸ ಸನ್ತಕಂ ಆಹರ, ಏಹಿ ವಾ ಮೇ ಏತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಹಾಯೋ ಹೋಹೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಂ ವಾ ಪತ್ಥನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। **ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿ ಪತ್ಥನಾ ರಾಗಸ್ಸಾತಿ।** ಏತ್ಥ ರಾಗೋ ರಾಗಸ್ಸಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ ದೋಸಾದೀನಮ್ಪಿ। ದೋಸಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸಾತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ ಅಸಂವರೇ ಠಿತತ್ತಾ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಪಾಣಂ ಹನತಿ। ಯೋ ವಾ ಏತೇನ ಹತೋ, ತಸ್ಸ ಞಾತಿಮಿತ್ತೇಹಿ ಉಪದ್ದುತೋ ತೇಸು ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಹನತಿ। ಏವಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಭಣ್ಡಸಾಮಿಕಂ ಪನ ಗೋಪಕಂ ವಾ ಘಾತೇತ್ವಾ ಪರಭಣ್ಡಹರಣೇ, ಸಾಮಿಕಂ ಘಾತೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ದಾರಾತಿಕ್ಕಮೇ, ನಾಹಂ ಹನಾಮೀತಿ ಮುಸಾಭಣನೇ, ಕತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛಾದನತ್ಥಾಯ ಅಕತಸ್ಸ ವಾ ಕರಣತ್ಥಾಯ ಪೇಸುಞ್ಞಂ ಉಪಸಂಹಾರೇ, ತೇನೇವ ನಯೇನ ಫರುಸವಾಚಾನಿಚ್ಛಾರಣೇ, ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಭಣನೇ, ಪರಂ ಹನಿತ್ವಾ ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತಬ್ಬಪರವಿತ್ತೂಪಕರಣಾಭಿಜ್ಝಾಯನೇ, ಯೋ ತೇನ ಘಾತಿತೋ ಹೋತಿ; ತಸ್ಸ ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತೂತಿಆದಿಚಿನ್ತನೇ "ಏವಂ ಮೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾದಿವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಹಣಕಾಲೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀನಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ ಚಕ್ಕೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಮಾತುಘಾತಿಕಮ್ಮಂ ಮಾತುಘಾತಿಕಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಅಞ್ಞಂ ಮಾತರಂ ಹನನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ವಟ್ಟತಿ ಏವಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಮಾತರಂ ಹನನ್ತಸ್ಸ ವಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಹನ್ತ್ವಾ ಅಪರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಹನನವಸೇನ ವಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭವೇ "ಗಚ್ಛ, ಮೇ ಮಾತರಂ ಹನಾಹೀ"ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಣಾಪನವಸೇನ ವಾ, ದ್ವೀಹಿ ಪಹಾರೇಹಿ ನಿಯತಮರಣಾಯ ದುತಿಯಪಹಾರದಾನವಸೇನ ವಾ ಮಾತುಘಾತಿಕಮ್ಮಂ ಮಾತುಘಾತಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಿಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಬಲವಾಕುಸಲಂ ದುಬ್ಬಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಪಥಾನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ನ ಏಕನ್ತತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಹಿ ಕತ್ವಾ "ಕಸ್ಮಾ ಏವಮಕಾಸೀ"ತಿ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಕೋಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಕರೋತಿ। ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀಪಿ ಹೋತಿ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಪಿ ಚ ಕಿಲೇಸೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಬಲವಂ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಞ್ಚ ಬಲವಸ್ಸಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಯಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಂ "ಬಲವಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ, ತಂ ಕಾರಣಭಾವಸ್ಸೇವ ಬಲವತಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ। ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾ ಹಿ ಬಲವನ್ತೋಪಿ ದುಬ್ಬಲಾಪಿ ಬಲವಕಾರಣಂ ಹೋನ್ತಿಯೇವ।

ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತೀತಿಆದೀಸು ಅಹೋ ವತಾಹಂ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ದೇವಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ ವಾ ಭೋಗೇಸು ವಾ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತಿ। ಸೀಲಸಮಾದಾನಉಪೋಸಥಕಮ್ಮೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಝಾನಂ ಪನ ರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನತ್ಥಾಯ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ರಾಗಸ್ಸ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ, ಮಗ್ಗಂ ಸಮುಚ್ಛೇದನತ್ಥಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನಾಮ। ವೀತರಾಗಭಾವತ್ಥಾಯ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನಾಮ। ಏತ್ತಾವತಾ ಹಿ ವೀತರಾಗೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಸದ್ಧಾಯಾತಿ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಸದ್ಧಾಯ ಸೀಲಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನಾಮ, ಏವಂ ರಾಗಾದಯೋಪಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತತ್ಥಾಯಾತಿ** ತಸ್ಸ ಪಟಿಬಾಹನತ್ಥಾಯ, ವಿಪಾಕೋಕಾಸಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪದಾನತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಪ್ಪಟಿಘಾತೇಸು ತಾವ ಏವಂ ಹೋತು, ಯಾನಿ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತಾನಿ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಿ, ತೇಸು "ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತತ್ಥಾಯಾ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ? ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ। ತಪ್ಪಟಿಘಾತತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತೇಮೀತಿ ಹಿಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ, ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ।

ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಅತ್ತಾನಂ ಆತಾಪೇತೀತಿ ಯತ್ಥ ರತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಕರೇನ ಪತ್ತಿಂ ಸಮ್ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಏವಂ ಕರೋತೀತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸಾತಿ** ರಾಗಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಕುಸಲಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸುಖಸ್ಸ ವಾ ರಾಗಾದಿವಸೇನ ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಾವಿನೋ ಕಾಮೇ ಪರಿಭುಞ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸುಖಸ್ಸ ವಾ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ** ಆತಾಪನಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸುಖಸ್ಸ ವಾ ರಾಗಾದಿಹೇತು ಪವತ್ತವಧಬನ್ಧನಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಾ। **ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ** ರಾಗಾದಯೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಾಯ ತೇಹಿ ವಾ ಅಟ್ಟೀಯಮಾನೇನ ಸಮಾಪನ್ನಾಯ।

ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖನ್ತಿಆದೀಸು ಸುಖೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಂ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ತಥಾರೂಪೇಹೇವ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಸೀತಾದೀಸು ಪನ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪನಾದೀನಿ ಅತಿಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸುಖಂ ಅಪರಭಾಗೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, "ಸುಖೋ ವತಿ ಮಿಸ್ಸಾ ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಾಯ ತರುಣಾಯ ಲೋಮಸಾಯ ಬಾಹಾಯ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ಕಾಮೇಸು ಪಾತಬ್ಯತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಇಧ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ನೇರಯಿಕಸ್ಸ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಅರೋಗಭಾವೇನ ಪನ ಸುಖಿನೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ದುಕ್ಖಪಟಿಘಾತಾಯ ಪನ ಸುಖಂ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಪಟಿಘಾತಾಯ ಚ ಭಗವತೋ ವಿಯ ಆಬಾಧಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಂ ಕಾಯಿಕಸುಖಸ್ಸ ಚೇವ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಉತುಸಪ್ಪಾಯೋ ಸುಖಸ್ಸ ಚೇವ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ, ಅಸಪ್ಪಾಯೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ। ಉತುಅಸಪ್ಪಾಯಂ ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಿತರೂಪವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸುಖಂ ಅನುಭವಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಅಸಪ್ಪಾಯೋಪಿ ಉತು ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋವ। ಭೋಜನಸೇನಾಸನೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪುನ **ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಕೇವಲಂ ಏಕತೋ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪನೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸಾತಿ** ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ। ತಂ ಹೇಸ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅನುಭವತಿ।

ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನನ್ತಿಆದೀಸು "ಅಹೋ ವತ ಮೇ ಇದಂ ಸುಖಂ ನ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಅಪರಿಹಾಯನವಸೇನ; "ಅಹೋ ವತಾಹಂ ಆಯತಿಂ ಏವರೂಪಂ ಸುಖಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪತ್ತಿವಸೇನ; ದುಕ್ಖೇಪಿ "ಅಹೋ ವತ ಮೇ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಹಾಯನವಸೇನ ವಾ; "ಆಯತಿಂ ಏವರೂಪಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಅನುಪ್ಪಾದಪತ್ಥನಾವಸೇನ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಉತುಭೋಜನಸೇನಾಸನಾನಿ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ಪುನ **ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಾ "ಸಾಧು ಖೋ, ಮಾರಿಸ, ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಬುದ್ಧಸರಣಗಮನಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಸುಖಪ್ಪತ್ತಾನಮ್ಪಿ, "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ, ಸೋ ಭಗವಾ, ಯೋ ಏವರೂಪಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತೀ"ತಿ (ಉದಾ॰ ೧೮) ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸುಖದುಕ್ಖೇಹಿ ಚ ಸಂಯೋಗವಿಯೋಗತ್ಥಾಯ ಸೀಲಾದಿಪರಿಪೂರಣಂ ಕರೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಉತುಆದೀನಿಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪಾಣಂ ಹನತೀತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಸುಖಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾಜನೀಯೇ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ತಿವಿಧೇನಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ದುವಿಧೇನ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ತಿವಿಧೇನ। ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ತಿವಿಧೇನ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಏಕವಿಧೇನ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ದುವಿಧೇನ। ಅಬ್ಯಾಕತೋಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ತಿವಿಧೇನ, ತಥಾ ಕುಸಲಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ। ಏವಂ ಕುಸಲೋ ಅಟ್ಠವಿಧೇನ, ಅಕುಸಲೋ ಛಬ್ಬಿಧೇನ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ನವವಿಧೇನಾತಿ ತೇವೀಸತಿವಿಧೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಭಾಜಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೧೪. ಪುರೇಜಾತೇ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಓಳಾರಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಆಪೋಧಾತುಆದೀನಿಪಿ ಪನ ಪುರೇಜಾತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। **ವತ್ಥು ಪುರೇಜಾತಂ ಚಕ್ಖಾಯತನನ್ತಿ**ಆದಿ ಯಂ ವತ್ಥು ಹುತ್ವಾ ಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ವತ್ಥು ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತಿ** ಪವತ್ತಿಯಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೪೧೫. ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ **ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾತಿ** ಚಾತುಮಹಾಭೂತಿಕಕಾಯಸ್ಸ। **ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಯೇವ ಹೇಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಆಗತೋ।

೪೧೬. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇ **ಅನುಲೋಮಂ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸಾತಿ**ಆದೀನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೧೭. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ **ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಸಹಜಾತನಾನಾಕ್ಖಣಿಕವಿಭಾಗಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸಹಜಾತಾತಿ ನ ವುತ್ತಾ। ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪನ ಸೋ ವಿಭಾಗೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ವಸೇನ ಕತಂ। **ಚೇತನಾ ವತ್ಥುಸ್ಸಾತಿ** ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥುಪಚ್ಚಯಾ ವತ್ತನ್ತಿ, ಚೇತನಾ ಪನ ವತ್ಥುಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ।

೪೧೮. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಾರೇ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೧೯-೪೨೮. ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ **ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪವತ್ತೇ ಚಾತುಮಹಾಭೂತಿಕಕಾಯೇ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಜನಕವಸೇನ, ಸೇಸಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಾರೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಘಟನೇ ಅನುಲೋಮಗಣನಾ

೪೨೯. ಇದಾನೇತ್ಥ ಯಥಾಲದ್ಧಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಗಣನಾವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತಾತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸತ್ತಾತಿ** ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ತೀಣಿ। ತಥಾ ಅಕುಸಲೇನ; ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇವಾತಿ ಏವಂ ಸತ್ತ। **ಆರಮ್ಮಣೇ ನವಾತಿ** ಏಕಮೂಲಕಏಕಾವಸಾನಾನಿ ನವ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ದಸಾತಿ** ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ; ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋವ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ; ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋವಾತಿ ಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ। ಅಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ; ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋವ ತಥಾ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ। ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ; ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋವ ತಥಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣೀತಿ ಏವಂ ದಸ। ಏತ್ಥ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಿ ಸತ್ತಧಾ, ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಪಿ ಸತ್ತಧಾವ ಲಬ್ಭತಿ।

ಅನನ್ತರೇ ಸತ್ತಾತಿ ಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ ದ್ವೇ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣೀತಿ ಏವಂ ಸತ್ತ। ಸಮನನ್ತರೇಪಿ ಏತಾನೇವ। **ಸಹಜಾತೇ ನವಾತಿ** ಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ, ಅಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಂ ಏಕಂ, ತಥಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಂ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ನವ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ತೀಣೀತಿ** ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲಂ , ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಏವಂ ತೀಣಿ। **ನಿಸ್ಸಯೇ ತೇರಸಾತಿ** ಸಹಜಾತತೋವ ಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ ತೀಣಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಮೂಲಕಾನಿ, ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಾನಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ; ಕುಸಲಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಮೇವ ತಥಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ಪುನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಸಹಜಾತತೋವ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋತಿ ಏವಂ ತೇರಸ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ನವಾತಿ** ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ನವ। ತೇಸಂ ವಿಭಙ್ಗೇ ತೇವೀಸತಿ ಭೇದಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತ, ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತ, ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ನವ ಹೋನ್ತಿ। **ಪುರೇಜಾತೇ ತೀಣೀತಿ** ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ತೀಣಿ।

ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ತೀಣೀತಿ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ತೀಣಿ। **ಆಸೇವನೇ ತೀಣಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದಿಸಾನಿ। **ಕಮ್ಮೇ ಸತ್ತ** ಹೇತುಸದಿಸಾನಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೀಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಆಗತಂ, ಪಞ್ಚಸು ಸಹಜಾತಮೇವ। **ವಿಪಾಕೇ ಏಕಂ** ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। **ಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗೇಸು ಸತ್ತ** ಹೇತುಸದಿಸಾನೇವ। ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ ಆಗತಂ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದಿಸಾನಿ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಞ್ಚಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಕುಸಲಂ, ತಥಾ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಏಕಂ ಕುಸಲಮೂಲಂ, ಏಕಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ತೀಣಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚ।

ಅತ್ಥಿಯಾ ತೇರಸಾತಿ ಸಹಜಾತತೋ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಸಹಜಾತತೋವ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ತೀಣಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಕುಸಲಂ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಂ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತತೋ ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಅಕುಸಲಸ್ಸ; ಸ್ವೇವ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತತೋ ಚ ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಕುಸಲಸ್ಸ; ಸ್ವೇವ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತೋತಿ ಏವಂ ತೇರಸ। **ನತ್ಥಿವಿಗತೇಸು ಸತ್ತ** ಅನನ್ತರಸದಿಸಾನಿ। **ಅವಿಗತೇ ತೇರಸ** ಅತ್ಥಿಸದಿಸಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸತ್ತ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಏಕಂ ತೀಣಿ ಪಞ್ಚ ಸತ್ತ ನವ ದಸ ತೇರಸಾತಿ। ತೇಸು ವಿಪಾಕವಸೇನ ಏಕಮೇವ ಏಕಕಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಸೇವನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ಪಞ್ಚ ತಿಕಾ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ಏಕಮೇವ ಪಞ್ಚಕಂ, ಹೇತುಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಕಮ್ಮಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನ ದಸ ಸತ್ತಕಾ, ಆರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ತಯೋ ನವಕಾ, ಅಧಿಪತಿವಸೇನ ಏಕಂ ದಸಕಂ, ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ತಯೋ ತೇರಸಕಾತಿ ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠವಾರೇ ಗಣನವಸೇನ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ದುಕತಿಕಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೪೦. ಯೇ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸಭಾಗಾ ವಾ ವಿರುದ್ಧಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ತಾವ ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರಸಮನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಕಮ್ಮಾಸೇವನಾಹಾರಝಾನನತ್ಥಿವಿಗತಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ವೀಮಂಸಂ ಸೇಸಾಧಿಪತಿನೋ ವಿಸಭಾಗಾ, ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಸಭಾಗಾ। ಕಸ್ಮಾ? ತಥಾ ಭಾವಾಭಾವತೋ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಯೇಸಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಹೋತಿ, ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ನ

ಹೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಾದಯೋ ತಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಾ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ತೇಹಿ, ತೇ ವಾ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ, ನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿನತ್ಥಿವಿಗತಾವಿಗತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧಾ, ತೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಅಯೋಜನೀಯೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಯೋಜನೀಯೇಹಿ ಯೋಗೇ ಯೇ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ಚತ್ತಾರೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿನಾ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನವಸೇನ ಸತ್ತಹಿ ವಾರೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಧಿಪತೀಸು ವೀಮಂಸಾವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಇತರೇ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸಭಾಗೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಭಾಗವಸೇನ "ಚತ್ತಾರೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ - ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ಕುಸಲಾ ವೀಮಂಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ಕುಸಲಾ ವೀಮಂಸಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ಕುಸಲಾ ವೀಮಂಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ; ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ವೀಮಂಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಲೋಕುತ್ತರತೋವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ಪನ ವಿಸಭಾಗತ್ತಾ ನ ಯೋಜಿತಾ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಅಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ವಾರಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ।

ಸಹಜಾತೇ ಸತ್ತಾತಿ ಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಸುದ್ಧಿಕಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ವಿಪಾಕೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಸುದ್ಧಿಕವಿಪಾಕೇ ಲದ್ಧಮೇವ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗೇಸು ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ । **ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಸುದ್ಧಿಕಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದಿಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಸತ್ತಾ**ತಿ ಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧಾನೇವ।

೪೪೧-೪೪೩. ಏವಂ ಯೇಹಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಯೋಜನಂ ಲಭತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ದುಮೂಲಕನಯೇ ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಿಮೂಲಕಾದೀಸು ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಠಪೇನ್ತೋ **ಹೇತುಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ಸತ್ತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ ನಿಸ್ಸಉಪನಿಸ್ಸಅಧಿಪಾತಿ ಏವಂ ಪರಿಹೀನಕ್ಖರಾನಿ ಪಚ್ಚಯನಾಮಾನಿ ಲಿಖನ್ತಿ, ತಂ ಸಞ್ಞಾಕರಣಮತ್ತವಸೇನ ಲಿಖಿತಂ। ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಪಾಳಿ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಯಂ ಪನಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಠಪಿತಂ, ತೇನ ಇದಂ ದೀಪೇತಿ - ಅಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಭಙ್ಗೇ ಲದ್ಧಾನಿ ಸತ್ತೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ಪನೇತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಲದ್ಧಾನಿ ತೀಣಿ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ತಾನೇವ ತೀಣಿ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತದುಕೇ ಲದ್ಧಾನಿ ತೀಣಿ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಸಬ್ಬೇಹಿ ವಿಪಾಕಸಭಾಗೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಏವಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ಪನೇತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಪವಿಸನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದುಮೂಲಕೇ ಲದ್ಧಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕೇ ದಸ್ಸಿತೇಸು ಚತೂಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ದ್ವೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಿ ದ್ವೇ ಲಭತಿ। ಸಚೇಪಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ತಾನೇವ ದ್ವೇ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ಪನ ತೇಸು ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕಮೇವ ಲಭತಿ। ಅಧಿಪತಿನಾ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕತೋ ಊನತರಗಣನೇಸು ಅಪ್ಪವಿಸನ್ತೇಸು ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ಲಭತಿ। ಊನತರಗಣನೇಸು ಪವಿಸನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ವಸೇನ ದ್ವೇ ಏಕನ್ತಿ ಲಭತಿ। ಏವಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮಾಯೋಗೇ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಗಣನಂ ವಿದಿತ್ವಾ ತಿಮೂಲಕಾದೀಸು ಗಣನಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಏತೇಸು ಪನ ಘಟನೇಸು ಸಬ್ಬಪಠಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಘಟನಾನಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ನವನ್ನಮ್ಪಿ ಹೇತೂನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಅವಿಪಾಕಾನಿ। ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪನೇತ್ಥ ವಿಪಾಕಹೇತುಪಿ ಲಬ್ಭತಿ।

ತತೋ ಪರಾನಿ ಪಞ್ಚ ಘಟನಾನಿ ವಿಪಾಕಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಹಜಾತವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ವಿಪಾಕಸಹಜಾತರೂಪಾ ಚ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ಘಟನೇ ವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ದುತಿಯೇ ವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ ವತ್ಥುರೂಪಂ। ತತಿಯೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾವ। ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಪಞ್ಚಮೇ ವತ್ಥುರೂಪಮೇವ।

ತತೋ ಪರಾನಿ ಪಞ್ಚದಸ ಘಟನಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಯುತ್ತಾನಿ ಅಮೋಹಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಾನಿ ನವ ನಿರಾಧಿಪತೀನಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಛ ಸಾಧಿಪತೀನಿ। ನಿರಾಧಿಪತಿಕೇಸುಪಿ ಪಠಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಮೋಹವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾಮೋಹವಸೇನ। ತತ್ಥ ನಿರಾಧಿಪತಿಕೇಸು ಪಠಮೇ **ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಹೇತಾಧಿಪತಿದುಕೇ ದಸ್ಸಿತಾನೇವ। ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಪರಿಹಾಯತಿ। ತತಿಯೇ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಚತುತ್ಥೇ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ರೂಪಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ವಿಪಾಕಯುತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ಸಾಧಿಪತಿಕೇಸು ಪಠಮಾನಿ ತೀಣಿ ಘಟನಾನಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ಚತ್ತಾರಿ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ದುತಿಯೇ ರೂಪಂ ಪರಿಹಾಯತಿ, ತತಿಯೇ ಅರೂಪಂ ಪರಿಹಾಯತಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಪಾಕಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ರೂಪಾರೂಪಂ ಲಬ್ಭತಿ, ದುತಿಯೇ ಅರೂಪಮೇವ, ತತಿಯೇ ರೂಪಮೇವ। ಏವಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮಾಯೋಗೇ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಗಣನಂ ವಿದಿತ್ವಾ ತಿಮೂಲಕಾದೀಸು ಗಣನಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಹೇತುಮೂಲಕಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

೪೪೪. ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇಪಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ಸತ್ತ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಭಾಗಾ, ಸೇಸಾ ಸೋಳಸ ವಿಸಭಾಗಾತಿ ತೇ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಸತ್ತೇವ ಯೋಜಿತಾ। ತೇಸು **ಅಧಿಪತಿಯಾ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ತೀಣಿ, ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಏಕಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ ತೀಣೀತಿ ಸತ್ತ। **ನಿಸ್ಸಯೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥುವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನೇವ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಿ ಏವ। **ಪುರೇಜಾತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥುವಸೇನೇವ। **ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ। ಯಥಾ ಪನ ಹೇತುಮೂಲಕೇ ಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಘಟನಾನಿ ಠಪಿತಾನಿ, ತಥಾ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ।

೪೪೫. ತತ್ಥ ಯಾನಿ ತಾವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚ ಘಟನಾನಿ ಠಪಿತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಸಾಧಿಪತಿಕಂ। ತತ್ಥ **ಸತ್ತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿದುಕೇ ಲದ್ಧವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೇವ। ದುತಿಯಂ ನಿರಾಧಿಪತಿಕಂ। ತತ್ಥ **ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ವಾ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ। ತತಿಯಂ ನಿಸ್ಸಯೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥುವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ। ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಾನಿ ಸಾಧಿಪತಿಕಾನಿ। ತೇಸು ಚತುತ್ಥೇ **ಏಕ**ನ್ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ವಾ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಂ ಅಕುಸಲಂ। ಪಞ್ಚಮೇ **ಏಕ**ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಂ ಅಕುಸಲಂ। ಏವಮಿಧಾಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ತಿಕಾದೀಸು ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕಾದೀಸು। ಆರಮ್ಮಣಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪಾಕವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರಯೋಜನಂ ಪನ ಅವತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಯುತ್ತಕಮೇವ ವದಾಮಾತಿ।

೪೪೬. ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ **ಸಹಜಾತೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ತೀಣಿ, ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ತೀಣಿ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಂ ಏಕಂ। ಸಹಜಾತೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಜಾತಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನೇವ। **ನಿಸ್ಸಯೇ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ತೀಣಿ, ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ತೀಣಿ,

ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ ದ್ವೇ। ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಹಿ ಅಧಿಪತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತತೋ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋವ। ಕುಸಲಸ್ಸ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ ದ್ವೇಯೇವಾತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತ** ಆರಮ್ಮಣಸದಿಸಾನೇವ। **ಪುರೇಜಾತೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾಧಿಪತಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। **ವಿಪಾಕೇ ಏಕಂ** ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಆಹಾರಾದೀಸು ಸತ್ತ ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕಮೂಲಕೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೇನ, ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಕುಸಲಞ್ಚ। ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಅಟ್ಠ ನಿಸ್ಸಯಸದಿಸಾನೇವ।

೪೪೭-೪೫೨. ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಹಿ ಯೋಜಿತಾನಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾತಿ? ಉಭಯಾಧಿಪತಿಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ಘಟನೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಂ ಲಬ್ಭತಿ , ದುತಿಯೇ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಮೇವ, ತತಿಯೇ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾದಯೋ ರೂಪಾನಂ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ತತೋ ಪರಾನಿ ತೀಣಿ ಘಟನಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ **ಸತ್ತಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನೇವ। ದುತಿಯೇ **ಏಕ**ನ್ತಿ ಪುರೇಜಾತಾನಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ತತಿಯೇ ವತ್ಥುಮೇವ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ತತೋ ಪರಾನಿ ತೀಣಿ ಘಟನಾನಿ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಸಾಧಾರಣಾನಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ರೂಪಾರೂಪಂ ಲಬ್ಭತಿ, ದುತಿಯೇ ಅರೂಪಮೇವ, ತತಿಯೇ ರೂಪಮೇವ। ತತೋ ಪರಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಪಾಕಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸುಪಿ ಪಠಮೇ ರೂಪಾರೂಪಂ ಲಬ್ಭತಿ, ದುತಿಯೇ ಅರೂಪಂ, ತತಿಯೇ ರೂಪಮೇವ। ತತೋ ಪರಾನಿ ಛ ಘಟನಾನಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಯುತ್ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ತೀಣಿ ಅವಿಪಾಕಾನಿ, ತೀಣಿ ಸವಿಪಾಕಾನಿ। ತೇಸು ಗಣನಾ ಪಾಕಟಾಯೇವ। ತತೋ ಪರಾನಿ ಛ ಘಟನಾನಿ ತಥೇವ ವಿರಿಯಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ನನು ಚ ಅಧಿಪತಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ವಿರಿಯಾಧಿಪತಿವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ಕಸ್ಮಾ ತಥಾ ನ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ಪರತೋ ಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಘಟನೇಹಿ ಸದಿಸತ್ತಾ। ಪರತೋ ಹಿ ಹೇತುವಸೇನ ಘಟನಾನಿ ಅಮೋಹಸ್ಸ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿತ್ತಾ ವೀಮಂಸಾಯ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಭಾವತೋ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ। ವಿರಿಯಮ್ಪಿ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಭಾವೇನ ಮಗ್ಗೋತಿ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟನಾನಿ ಪರತೋ ಹೇತುವಸೇನ ವುತ್ತಘಟನೇಹಿ ಸದಿಸಾನೀತಿ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸುಪಿ ಗಣನಾ ಪಾಕಟಾಯೇವ।

೪೫೩-೪೫೭. ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಮೂಲಕೇಸು **ಸತ್ತಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ತಿಣ್ಣನ್ನಮ್ಪೀತಿ ಏವಂ ಸತ್ತ। **ಕಮ್ಮೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಾ ಮಗ್ಗಚೇತನಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತೇಸು ತೀಣಿ ತೀಣಿಯೇವ। ತಾನಿ ಬಹುತರಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವುತ್ತಾನಿ।

೪೫೮-೪೬೦. ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇಸು ಯೇ ಯೇ ದುಕಮೂಲಕೇ ಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾ ತೇ ತೇಯೇವ ಆದಿತೋ ಠಿತೇನ ಸಭಾಗಾ। ತಸ್ಮಾ ದುಕಮೂಲಕೇ ಗಣನಂ ಇತ್ವಾ ಯೇ ಉಪರಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಘಟಿತಾ, ತೇಸು ಊನತರಗಣನಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಘಟನೇಸು ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತಮೂಲಕೇ ದಸ ಘಟನಾನಿ। ತೇಸು ಪಞ್ಚ ಅವಿಪಾಕಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಸವಿಪಾಕಾನಿ। ತತ್ಥ ಅವಿಪಾಕೇಸು ತಾವ ಪಠಮೇ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ , ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸೇವಾತಿ ಏವಂ ನವ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿಕೇಸು ಅಟ್ಠಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಅರೂಪಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತೇ ವತ್ಥುರೂಪಮ್ಪಿ। ದುತಿಯೇ ಘಟನೇ ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ರೂಪೇಸು ವತ್ಥುಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ತತಿಯೇ ತೀಸುಪಿ ಅರೂಪಮೇವ, ಚತುತ್ಥೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ, ಪಞ್ಚಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ। ಸವಿಪಾಕೇಸು ಪಠಮೇ ವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚ, ದುತಿಯೇ ವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ವತ್ಥುರೂಪಞ್ಚ, ತತಿಯೇ ವಿಪಾಕಮೇವ, ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವ, ಪಞ್ಚಮೇ ವತ್ಥುರೂಪಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಕೇ ಛ ಘಟನಾನಿ। ತೇಸು ಪಠಮಾನಿ ತೀಣಿ ಅವಿಪಾಕಾನಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಸವಿಪಾಕಾನಿ। ತೇಸು ಗಣನಾ ಪಾಕಟಾಯೇವ।

೪೯೧. ನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ **ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾಕುಸಲಂ। ಸೇಸಂ ದುಮೂಲಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೯೨-೪೯೪. ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ವೀಸತಿ ಘಟನಾನಿ। ತೇಸು ಪುರಿಮಾನಿ ಛ ಘಟನಾನಿ ಪುರೇಜಾತಸಹಜಾತವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ತತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಪುರೇಜಾತವಸೇನೇವ, ತತೋ ದಸ ಸಹಜಾತವಸೇನೇವ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ಘಟನೇ **ತೇರಸಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಾನೇವ। ದುತಿಯೇ **ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಸತ್ತ, ವತ್ಥುಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಕುಸಲಞ್ಚಾತಿ ಅಟ್ಠ। ತತಿಯೇ ಸತ್ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। ಚತುತ್ಥೇ ಪಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಲದ್ಧಾನಿ। ಪಞ್ಚಮೇ **ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ವತ್ಥು ಚ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ಛಟ್ಠೇ **ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ। ಪುರೇಜಾತವಸೇನ ಚತೂಸು ಪಠಮೇ **ತೀಣೀ**ತಿ ವತ್ಥು ಕುಸಲಾದೀನಂ, ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ। ದುತಿಯೇ ವತ್ಥುಮೇವ ಕುಸಲಾದೀನಂ। ತತಿಯೇ **ಏಕ**ನ್ತಿ ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ಚತುತ್ಥೇ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಪಞ್ಚಕಸ್ಸ। ಸಹಜಾತವಸೇನ ದಸ ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಹಜಾತಮೂಲಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೪೯೫. ಉಪನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ **ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ಸತ್ತಾ**ತಿ ತಾನೇವ। ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೇಸು ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಲದ್ಧಾನೇವ। **ನಿಸ್ಸಯೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಸ್ಸ। **ಪುರೇಜಾತೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವತ್ಥುಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ। **ಆಸೇವನೇ ತೀಣಿ** ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ। **ಕಮ್ಮೇ ದ್ವೇ** ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ। ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಚೇತನಾ ಪನ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋಪಿ ಹೋತಿ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಏಕಂ** ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ, ತಥಾ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು। ನತ್ಥಿವಿಗತೇಸು ಸತ್ತ ಅನನ್ತರಸಮಾನೇವ।

೪೯೬. ಉಪನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕಾನಿ ಪನ ಸತ್ತ ಘಟನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ **ಸತ್ತಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ, ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವಾತಿ ಏವಂ ಸತ್ತ। ದುತಿಯೇ **ಏಕ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ತತಿಯೇ ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ತತೋ ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಗಣನಾ ಪಾಕಟಾಯೇವ। ತತೋ ದ್ವೇ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ದುತಿಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾವ।

೪೯೭-೪೯೮. ಪುರೇಜಾತಮೂಲಕೇ **ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಸತ್ತ ಘಟನಾನಿ। ತೇಸು ಪಠಮಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ದುತಿಯಂ ವತ್ಥುವಸೇನೇವ, ತತಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಚತುತ್ಥಂ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕಾಲವಸೇನ, ಪಞ್ಚಮಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ, ಛಟ್ಠಂ ವತ್ಥುನೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಕಾಲವಸೇನ, ಸತ್ತಮಂ ಚಕ್ಖಾದಿವಸೇನ।

೪೯೯-೫೦೨. ಪಚ್ಛಾಜಾತಮೂಲಕೇ ವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ, ತಯೋವ ಯೋಜನಂ ಲಭನ್ತಿ। ಏಕಮೇವೇತ್ಥ ಘಟನಂ, ತಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಕುಸಲಾದೀನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಆಸೇವನಮೂಲಕೇಪಿ ಏಕಮೇವ ಘಟನಂ।

೫೦೩-೫೦೭. ಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ **ಅನನ್ತರೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಚೇತನಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥುಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನೇವ। ಏವಂ ಸೇಸಾನಿಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಏಕಾದಸ ಘಟನಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಾನಿ ದ್ವೇ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯವಿಭಾಗತೋ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕತೋ ಏಕಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ಅರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಲಬ್ಭತಿ,

ದುತಿಯೇ ಅರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವತ್ಥು, ತತಿಯೇ ಅರೂಪಮೇವ, ಚತುತ್ಥೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ಪಞ್ಚ ಸವಿಪಾಕಾನಿ, ತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ವಿಪಾಕಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚ ಘಟಾನಾನಿ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾನೇವ।

೪೭೮-೪೮೩. ಆಹಾರಮೂಲಕೇ **ಸತ್ತಾ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಚತುತ್ತಿಂಸ। ತೇಸು ಪಠಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಆಹಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ; ದುತಿಯೇ ತಯೋ ಅರೂಪಾಹಾರಾವ। ತತಿಯೇ ವತ್ಥುಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ, ಚತುತ್ಥೇ ತಂ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಪಞ್ಚಮೇ ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ। ತತೋ ಪರಾನಿ ಪಞ್ಚ ಸವಿಪಾಕಘಟನಾನಿ, ತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ತತೋ ಪರಾನಿ ನವ ಘಟನಾನಿ ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ನವ ನಿರಾಧಿಪತಿವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರವಸೇನ । ತತೋ ಪರಾನಿ ಸಾಧಿಪತಿವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರವಸೇನ ಛ ಘಟನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ತೀಣಿ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತೀಣಿ ವಿಪಾಕವಸೇನೇವ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಭಾವತೋ ವತ್ಥು ಪರಿಹಾಯತಿ।

೪೮೪-೪೯೫. ಇನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ **ಪುರೇಜಾತೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। ಸೇಸಂ ದುಮೂಲಕಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಛ ಸತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ದುತಿಯೇ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹಾಯತಿ। ನ ಹಿ ತಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ತತಿಯೇ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪಾನಂ। ಚತುತ್ಥೇ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ। ತತೋ ಪರಾನಿ ನವ ಘಟನಾನಿ ಸಹಜಾತಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ತತೋ ನವ ಮಗ್ಗಭೂತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ, ತತೋ ನವ ಝಾನಙ್ಗಭೂತಾನಂ, ತತೋ ನವ ಝಾನಮಗ್ಗಭೂತಾನಂ, ತತೋ ನವ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನೇವ, ತತೋ ಸಾಧಿಪತೀನಿ ಛ, ತತೋ ವೀರಿಯವಸೇನ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಛ, ತತೋ ಅಮೋಹಹೇತುವಸೇನ ನಿರಾಧಿಪತೀನಿ ನವ, ಸಾಧಿಪತೀನಿ ಛ। ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಅಯುತ್ತಾನಿ ಚ ಯುತ್ತಾನಿ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೪೯೬-೫೦೦. ಝಾನಮೂಲಕೇಪಿ ದುಮೂಲಕಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಛತ್ತಿಂಸ। ತೇಸು ಪಠಮಾನಿ ನವ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಭಾವಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸಾಧಾರಣಝಾನಙ್ಗವಸೇನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ನವ ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂತಝಾನಙ್ಗವಸೇನ, ತತೋ ನವ ಮಗ್ಗಭೂತಝಾನಙ್ಗವಸೇನ, ತತೋ ನವ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಭೂತಝಾನಙ್ಗವಸೇನ। ಚತೂಸುಪಿ ಚೇತೇಸು ನವಕೇಸು ಆದಿತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಸಾಧಾರಣಾನಿ। ಅವಸಾನೇ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನೇವ, ತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ।

೫೦೧-೫೦೮. ಮಗ್ಗಮೂಲಕೇಪಿ ದುಮೂಲಕಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸ। ತೇಸು ಪಠಮಾನಿ ನವ ಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಭಾವಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸುದ್ಧಿಕಮಗ್ಗವಸೇನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತತೋ ನವ ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂತಮಗ್ಗವಸೇನ, ತತೋ ನವ ಝಾನಭೂತಮಗ್ಗವಸೇನ, ತತೋ ನವ ಇನ್ದ್ರಿಯಝಾನಭೂತಮಗ್ಗವಸೇನ, ತತೋ ಛ ಅಧಿಪತಿಭೂತಮಗ್ಗವಸೇನ, ತತೋ ನವ ನಿರಾಧಿಪತಿಮಗ್ಗಹೇತುವಸೇನ, ತತೋ ಛ ಸಾಧಿಪತಿಮಗ್ಗಹೇತುವಸೇನ, ತತ್ಥ ನವಕೇಸು ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಛಕ್ಕೇಸು ತೀಣಿ ತೀಣಿ ವಿಪಾಕಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಸಾಧಾರಣಾನಿ, ತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ।

೫೦೯-೫೧೦. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ ದುಮೂಲಕಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಏತ್ಥ ಪನ ದ್ವೇಯೇವ ಘಟನಾನಿ। ತತ್ಥ ಏಕಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ, ಏಕಂ ವಿಪಾಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

೫೧೧-೫೧೪. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇಪಿ ದುಮೂಲಕಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ತೇರಸ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇ **ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ತಿಣ್ಣನ್ನಮ್ಪಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಇಮೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾದಯೋ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ,

ಪಚ್ಛಾಜಾತಪುರೇಜಾತಾಪಿ। ದುತಿಯೇ ಪುರೇಜಾತಸಹಜಾತಾವ ತತಿಯೇ ತೇಯೇವ ಅಧಿಪತಿವಸೇನ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ತಥಾ ಅಕುಸಲೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ। ಚತುತ್ಥೇ **ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪಾನಿಪಿ ಅರೂಪಾನಿಪಿ। ಪಞ್ಚಮೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಅರೂಪಾವ ಛಟ್ಠೇ ವತ್ಥುವಸೇನ ರೂಪಾವ ಸತ್ತಮೇ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದನವಸೇನ ವತ್ಥುಮೇವ। ಅಟ್ಠಮೇ ತದೇವಾಕುಸಲಸ್ಸ, ನವಮೇ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ದಸಮೇ ಕುಸಲಾದಯೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ಏಕಾದಸಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥು ಖನ್ಧಾನಂ, ದ್ವಾದಸಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ತೇರಸಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ।

೫೧೫-೫೧೮. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಮೂಲಕೇ **ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ದುಮೂಲಕೇ ಉತ್ತಾನಮೇವ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಏಕೂನತಿಂಸ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ಅರೂಪವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಮಹಾಭೂತಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ದುತಿಯೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಪಠಮದುತಿಯಘಟನಾನೇವ ಅಧಿಪತಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪರಿ ತತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿ ಕತಾನಿ। ಪುನ ಪಠಮಮೇವ ಚತೂಹಿ ಆಹಾರೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚಮಂ, ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಛಟ್ಠಂ, ರೂಪಾರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಮಂ ಕತಂ। ದುತಿಯಮೇವ ವಾ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಮಂ ಕತಂ। ಪಠಮದುತಿಯಾನೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠಮನವಮಾನಿ। ತೇಸು ನವಮಂ ಅಧಿಪತಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ದಸಮಂ ಕತಂ। ತತೋ ಏಕಾದಸಮೇ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವತ್ಥು ಹಾಯತಿ। ದ್ವಾದಸಮೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾಯೇವ ಪಚ್ಚಯಾ, ತೇರಸಮೇ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾ, ಚುದ್ದಸಮೇ ವತ್ಥುಮೇವ, ಪನ್ನರಸಮೇ ಆರಮ್ಮಣಮೇವ, ಸೋಳಸಮೇ ವತ್ಥುಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಸತ್ತರಸಮೇ ಪನ ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವೇನ, ಅಟ್ಠಾರಸಮೇಪಿ ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ, ಏಕೂನವೀಸತಿಮೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋವ ಪಚ್ಚಯಾ। ಇಮಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಘಟನಾನಿ ನಾಮ ಸಹಜಾತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। ತತೋ ಪರಾನಿ ದಸ ಸಹಜಾತವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

೫೧೯. ನತ್ಥಿವಿಗತಮೂಲಕೇಸು ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಮೂಲಕೇಸು ವಿಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನಕಮ್ಮವಸೇನ ತೀಣಿಯೇವ ಘಟನಾನಿ, ಅವಿಗತಮೂಲಕಂ ಅತ್ಥಿಮೂಲಕಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಯಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಘಟನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ದುವಿಧಾನಿಯೇವ - ಪಕಿಣ್ಣಕತೋ ಸಹಜಾತತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀನಂ ಆದಿತೋ ಸಹಜಾತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ **ಪಕಿಣ್ಣಕಾನಿ** ನಾಮ। ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚಪಿ, ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ ಛ, ಅನನ್ತರಮೂಲಕೇ ತೀಣಿಪಿ, ತಥಾ ಸಮನನ್ತರಮೂಲಕೇ, ನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ ದಸ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ ಸತ್ತ, ಪುರೇಜಾತಮೂಲಕೇ ಸತ್ತ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಮೂಲಕೇ ಏಕಮೇವ, ತಥಾ ಆಸೇವನಮೂಲಕೇ, ಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ ದ್ವೇ, ಆಹಾರಮೂಲಕೇ ಏಕಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ಚತ್ತಾರಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ ನವ, ಅತ್ಥಿಮೂಲಕೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ, ನತ್ಥಿಮೂಲಕೇ ತೀಣಿಪಿ, ತಥಾವಿಗತಮೂಲಕೇ। ಅವಿಗತಮೂಲಕೇ ಏಕೂನವೀಸತೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸತಞ್ಚೇವ ತೀಣಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಪನೇತಾನಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ಯಾನಿ ಪನ ಸಹಜಾತಂ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಾನಿ **ಸಹಜಾತಘಟನಾನಿ** ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಮೂಲಕೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸಹಜಾತಾನಂ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಹೇತುಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ। ಅಸಹಜಾತಾನನ್ತಿ ಹೇತುಮೂಲಕೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಚತುವೀಸತಿಪಿ ಘಟನಾನಿ ಸಹಜಾತಘಟನಾನೇವ। ತಥಾ ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ ಚತುವೀಸತಿ, ಸಹಜಾತಮೂಲಕೇ ದಸಪಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಕೇ ಛಪಿ, ನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ ದಸ, ಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ ನವ, ವಿಪಾಕಮೂಲಕೇ ಪಞ್ಚಪಿ, ಆಹಾರಮೂಲಕೇ ತೇತ್ತಿಂಸ, ಇನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ಝಾನಮೂಲಕೇ ಛತ್ತಿಂಸಾಪಿ, ಮಗ್ಗಮೂಲಕೇ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ ದ್ವೇಪಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ

ಚತ್ತಾರಿ, ಅತ್ಥಿಮೂಲಕೇ ದಸ, ಅವಿಗತಮೂಲಕೇ ದಸಾತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತೀಣಿ ಸತಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಸತಂ ತೀಣಿ ಚ ಇಮಾನಿ ಚ ದ್ವಾದಸುತ್ತರಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಾನೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪಞ್ಚದಸಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಘಟನಸತಾನಿ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಆಗತಾನಿ। ತೇಸು ಯೇ ಯೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ನಾಮವಸೇನ ನ ಪಾಕಟಾ ಹುತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಹೇತುಮೂಲಕಾದೀನಂ ನಯಾನಂ ಆದಿತೋ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತೇಸು ಘಟನೇಸು ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ದ್ವಾದಸೇವ ಹಿ ಹೇತೂ ಛ ಆರಮ್ಮಣಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅಧಿಪತಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ವೀಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀತಿ ಏತೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ನಾಮ। ತೇಸು ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ಕುಸಲಾ, ಏಕನ್ತೇನೇವ ಅಕುಸಲಾ, ಏಕನ್ತೇನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ, ಏಕನ್ತೇನೇವಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾ, ಏಕನ್ತೇನೇವ ವಿಪಾಕಾ, ಏಕನ್ತೇನೇವ ಅವಿಪಾಕಾ ತೇ ತೇ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಯೇ ತತ್ಥ ವಿಪಾಕಾ, ತೇ ವಿಪಾಕಘಟನೇಸು, ಯೇ ಅವಿಪಾಕಾ, ತೇ ಅವಿಪಾಕಘಟನೇಸು ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಘಟನೇ ಅನುಲೋಮಗಣನಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ

೫೨೭. ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚನೀಯಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪಟಿಚ್ಚ ವಾರಾದೀಸು ‘‘ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ’’ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಪಞ್ಹಾ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಸರೂಪತೋವ ವಿತ್ಥಾರಿತಾ। ಏವಂ ಅವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ಏಕೇನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಚ್ಚನೀಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ **ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅನುಲೋಮತೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉದ್ಧಟಾ। ತೇ ಚ ಖೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಮೂಹವಸೇನ, ನೋ ಏಕೇಕಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ; ತಸ್ಮಾ ಯೇ ಯತ್ಥ ಸಮೂಹತೋ ದಸ್ಸಿತಾ, ತೇ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಇಮೇ ಚತುವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕತರೇಸು ಅಟ್ಠಸು? ಆರಮ್ಮಣೇ, ಸಹಜಾತೇ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ, ಪುರೇಜಾತೇ, ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ, ಕಮ್ಮೇ, ಆಹಾರೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇತಿ। ಕಥಂ? ಠಪೇತ್ವಾ ಹಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚಯೇ ಸೇಸೇಸು ಸೋಳಸಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಛ ಪಚ್ಚಯಾ ಏಕನ್ತೇನ ಸಹಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಸಮನನ್ತರಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ ಪಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಭೇದತೋ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿ ಸಹಜಾತಾನಂಯೇವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಭೇದತೋ ತಿವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಪುರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಪುರೇಜಾತೇ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಚೇವ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಛಹಿ ಭೇದೇಹಿ ಠಿತಾ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪುರೇಜಾತಾ ಪುರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಪಚ್ಛಾ

ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಆಹಾರಭೂತಾ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂತಾ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಇಮೇ ಸೋಳಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ಪನ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಅತ್ಥಿಯೇವ। ಆದಿತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪತಿಅನಧಿಪತಿಭೇದೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅನಧಿಪತಿಭೂತೋ ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋವ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಸಹಜಾತನಾನಾಕ್ಖಣಿಕವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಹಜಾತೇಯೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಂ ಬಲವದುಬ್ಬಲವಸೇನ ದುವಿಧಂ। ತತ್ಥ ಬಲವಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋವ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಬಲವಮ್ಪಿ ಪನ ರೂಪಾನಂ ದುಬ್ಬಲಞ್ಚ ಅರೂಪಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋಪಿ ರೂಪಾರೂಪತೋ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಅರೂಪಾಹಾರೋ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ರೂಪಾಹಾರೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಅತ್ತನೋ ಪನ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋವ ಹೋತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋಪಿ ರೂಪಾರೂಪತೋ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ಸಹಜಾತೇಯೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದತೋ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಪುರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಪುರೇಜಾತೇಯೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಬಾಹಿರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ತಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಮ್ಪಿ ಅನುಪಾಲನಮತ್ತವಸೇನೇವ ಹೋತಿ, ನ ಜನಕವಸೇನಾತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ತಾವ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅವಸೇಸಾನಂ ಸೋಳಸನ್ನಞ್ಚೇವ ತೇಸಂಯೇವ ಚ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಸೇನ ಸಙ್ಗಹನಯೋ।

ಇದಾನಿ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯೇ ಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇ ತೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ತಾವ ಸಬ್ಬಪಠಮೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಸೇಸಾ ತೇವೀಸತಿ। ದುತಿಯೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಾವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಪನ್ನರಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತತಿಯೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಉಪನಿಸ್ಸಯಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋ ಬಲವಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ನವ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಚತುತ್ಥೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪುರೇಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪುರೇಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಪುರೇಜಾತಾವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಛ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಞ್ಚಮೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಛಟ್ಠೇ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಸತ್ತಮೇ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರವಸೇನೇವ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಆಹಾರತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಆಹಾರಾವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅಟ್ಠಮೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಇನ್ದ್ರಿಯತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾವಿಗತಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮೇ

ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಇಮೇ ಚಿಮೇ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾತಿ ಞತ್ವಾ ಯೇ ಯತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ, ತೇ ತಸ್ಸ ಗಣನೇನ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಾಹಕಾನಂ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಪಞ್ಹೇಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಯೋ ಇಮೇ ಪನ್ನರಸ ಪಞ್ಹಾ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ತತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲಾದಿಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಹಾ; ತಥಾ ಅಕುಸಲಾದಿಕಾ; ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾದಿಕಾ ತಯೋ; ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಕುಸಲಸ್ಸ; ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ; ಅಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಅಕುಸಲಸ್ಸ; ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ದುಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಠಮೇ ಪಞ್ಹೇ ಯೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾ। ದುತಿಯೇ ದ್ವೇ, ತತಿಯೇ ಪಞ್ಚ, ಚತುತ್ಥೇ ಏಕೋವ ಪಞ್ಚಮೇ ತಯೋ, ಛಟ್ಠೇ ದ್ವೇ, ಸತ್ತಮೇ ಪಞ್ಚ, ಅಟ್ಠಮೇ ಏಕೋವ ನವಮೇ ಸತ್ತ, ದಸಮೇ ತಯೋ, ಏಕಾದಸಮೇ ತಯೋ, ದ್ವಾದಸಮೇ ದ್ವೇ, ತೇರಸಮೇ ಚತ್ತಾರೋ, ಚುದ್ದಸಮೇ ದ್ವೇ, ಪನ್ನರಸಮೇಪಿ ಚತ್ತಾರೋವ। ತೇ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಪರತೋ ವಕ್ಖಾಮ।

ಸಮಾಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಏಕೋ ದ್ವೇ ತಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಚ ಸತ್ತಾತಿ ಛಳೇವ ಪಚ್ಚಯಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಉಕ್ಕಟ್ಠವಸೇನ ಪಞ್ಹಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಚೇವ ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಪಚ್ಚಯಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಚ। "ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯೇಸು ಏಕಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ಇತೋ ಉದ್ಧಂ ಪಞ್ಹಾ ವಾ ಪಚ್ಚಯಾ ವಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಹೇಟ್ಠಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ಏಕೋವ ಪಚ್ಚಯೋ ಆಗತೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಞ್ಹೇ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಂ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಆಗತಾ। ತತ್ಥ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಪಿ ಇತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ಲಬ್ಭತೇವ। ತೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸುಪಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಸು ಸೋ ವಾರೋ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ಏವಮೇವ ಯೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು ತಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಚ ಸತ್ತ ವಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವ। ಸಬ್ಬೇಸು ಪನ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ವಾರಾ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಇದಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಂ। ಇಮಿನಾ ಲಕ್ಖಣೇನ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತೇಸು ತೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವುತ್ತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಭೇದೋ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪರಿಹಾನಿ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ರಾಯಂ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ - ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ತಾವ ತೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕಥಂ? ಕುಸಲೋ ಹಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ , ಸೇಸೇಹಿ ವೀಸತಿಯಾ ಹೋತಿ, ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಏಕೋವ ಸಹಜಾತೇ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ಪನ್ನರಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಚುದ್ದಸ ಹೋನ್ತಿ। ಕುಸಲೋ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ನೇವ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ನ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋತಿ ತೇ ದ್ವೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸೇ ದ್ವಾದಸ ಸನ್ಧಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ನವ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇಸು ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೋ ಚ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಮೇವ ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ। ಕುಸಲೋ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ತಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸೇ ಛ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ತೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚನೀಯೇ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ

ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಪಾಳಿ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ।

ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ತಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿತ್ಥಾರಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಾಯೇವ ಪಾಳಿ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ, ಸೇಸಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಯೇ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ತೇ ಪರತೋ ವಕ್ಖಾಮ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕಥಂ? ಕುಸಲೋ ಹಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಞ್ಚೇವ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ ದ್ವೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪನ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕಥಂ? ಕುಸಲೋ ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪುರೇಜಾತಾಸೇವನವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿಯೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸೇಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಹೋತಿ। ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಏಕೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವಿಸುಂ ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸಹಜಾತೇನ ದಸ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇಸು ಛಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಆಸೇವನಂ ಸೇಸಾ ಪಞ್ಚ। ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಏಕೋವ ತಥಾ ಸಹಜಾತನಾನಾಕ್ಖಣಿಕವಸೇನ ದುವಿಧೋಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಂ ತತಿಯಪಞ್ಹೇ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹೇ ಪನ ಏಕೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ದಸ। ಕಥಂ? ಕುಸಲೋ ಹಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತೇ ವುತ್ತೇಸು ಪನ್ನರಸಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಇತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ದಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತ್ಥ ಏಕೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೫೧೮. ಯಥಾ ಚ ಇಮೇಸು ಕುಸಲಾದಿಕೇಸು ಚತೂಸು, ತಥಾ ಅಕುಸಲಾದಿಕೇಸುಪಿ ಚತೂಸು ಪಞ್ಹೇಸು ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತೇ ತೇಯೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೫೧೯. ತತೋ ಪರಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ ಸತ್ತಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕಥಂ? ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚತುವೀಸತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ತೇವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಏಕೋವ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅಸಹಜಾತಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸಹಜಾತೇನ ದ್ವಾದಸ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ ಛ, ಪುರೇಜಾತೋ ಏಕೋವ ತಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಸತ್ತಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಇಮೇ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದುತಿಯೇ ತೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ದ್ವಾದಸ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕಥಂ? ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಏಕೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರನತ್ಥಿವಿಗತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಛ ದಸ್ಸಿತಾ। ಪುರೇಜಾತೇನ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾ ಪಞ್ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ತೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಇಮೇ ದ್ವಾದಸ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತಿಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೩೦. ತತೋ ಪರಾನಂ ದುಕಮೂಲಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕುಸಲಾ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಹಜಾತಾ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ನ ಹೋನ್ತಿ ವತ್ಥುಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ । ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಜಾತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವತ್ಥುಮ್ಹಿಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪುರೇಜಾತಂ, ಖನ್ಧಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಪನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಕೇವಲಂ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದುತಿಯಪಞ್ಹೇ "ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಹಿ ಚತೂಹಿಪಿ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಪನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಸಙ್ಖಾತಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲಾ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಪನ ಕುಸಲಾ ತೇಹಿಯೇವ ಭೂತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋಪಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇಹಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇಹಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ಇತಿ ಇಮಂ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ, ಆಹಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ಪನೇತ್ಥ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವ। ಪರತೋ ಅಕುಸಲಮಿಸ್ಸಕಪಞ್ಹಾದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ತೇಸು ತೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವುತ್ತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯೇ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪರಿಹಾನಾಪರಿಹಾನಿಂ ಪರತೋ ಆವಿಕರಿಸ್ಸಾಮಾತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯುದ್ಧಾರಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನವಣ್ಣನಾ

೫೩೧. ಇದಾನಿ ಏತೇ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿಆದಯೋ ಅನುಲೋಮವಸೇನ ಪನ್ನರಸ ವಾರಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ಏತೇಯೇವ, ನ ಇತೋ ಉದ್ಧಂ; ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಯೇ ಯೇ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ತೇ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಗಣನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಹೇತುಯಾ ಪನ್ನರಸಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

ತತ್ಥ **ನಹೇತುಯಾ** ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪನ್ನರಸ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ನಾರಮ್ಮಣೇ** ಸಹಜಾತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಸೇಸಪಚ್ಚಯವಸೇನ ತೇ ವಾರಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ನಾರಮ್ಮಣೇ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಸಹಜಾತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ವಾರೇ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ನಅನನ್ತರೇತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯವಸೇನ ತೇ ತೇ ವಾರಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತಿ। **ನಸಹಜಾತೇ** ಪನ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ, ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ಚತುನ್ನಂ ಪುರಿಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಏಕೋವ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋ। ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಿಮೇಸು ದ್ವೀಸು ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಸಹಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ

ಅವಸೇಸಾನಂ ಹೇತುಆದೀನಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತಾನಞ್ಚೇವ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ "ಏಕಾದಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಯಥಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಪತಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ತೇ ವಾರಾ ಲದ್ಧಾ, ಏವಂ ಸಹಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಅವಸೇಸಾನಂ ಹೇತುಆದೀನಂ ವಸೇನ ಕಸ್ಮಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ? ನಿಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ। ಹೇತುಆದಯೋ ಹಿ ಸಹಜಾತಾನಂ ಏಕದೇಸಮತ್ತತೋ ಸಪ್ಪದೇಸಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸು ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಸು ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಸೇನ ತೇ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಸಹಜಾತೋ ಪನ ನಿಪ್ಪದೇಸೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹೇತುಆದಯೋ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಅಸಹಜಾತಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಯೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ । ಇತಿ ಸಹಜಾತಸ್ಸ ನಿಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಉಭೋಪಿ ವಾರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। "ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತ"ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತವಾರೇಸು ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋಯೇವ ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸಹಜಾತಾವ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ, ಸಹಜಾತೇ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಏಕನ್ತೇನ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ತೇಪಿ ವಾರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪೇತ್ಥ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಅವಸೇಸಾನಞ್ಞೇವ ವಸೇನ ಏಕಾದಸಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞನನಿಸ್ಸಯನಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಪಿ ತೇಯೇವ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಹಜಾತಗತಿಕತ್ತಾ। ಯಥೇವ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಭೂತೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನಿಪ್ಪದೇಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಥಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪೀತಿ ಸಹಜಾತಗತಿಕತ್ತಾ ಏತೇಸುಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಸು ತೇ ವಾರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಏಕಾದಸ, ನನಿಸ್ಸಯೇ ಏಕಾದಸ, ನಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಏಕಾದಸಾ**ತಿ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇಮೇ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕುಸಲಾದಿಭೇದಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಸಹಜಾತಗತಿಕಾ, ಕುಸಲೋ ಪನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಪಚ್ಚಯೋವ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೋ ವಾರೋ ಪರಿಹಾಯತು। ಕುಸಲೋ ಪನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ನೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೋ ವಾರೋ ಕಸ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ? ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋವ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಸಹಜಾತಧಮ್ಮವಸೇನ ಪನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೋ ವಾರೋ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೋ ವಾರೋ ಪರಿಹಾಯತಿ। **ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ಹಿ ಅಯಮತ್ಥೋ - ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ, ನ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕುಸಲೋ ಚ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೋ ವಾರೋ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋ ವಾರೋ, ತಥಾ ಸೇಸಾಪಿ ತಯೋತಿ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ತೇ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ।

ನನಿಸ್ಸಯೇ ಏಕಾದಸಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಾರಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾವ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ, ತಸ್ಮಾ ನಿಸ್ಸಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। **ನಪುರೇಜಾತೇ ತೇರಸಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ವುತ್ತವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ದ್ವಿಮೂಲಕೇ ದ್ವೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ತೇರಸ। ಯಥಾ ಹಿ ತೇ ಸಹಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪುರೇಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತಥಾ ಪುರೇಜಾತೇಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ತೇರಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಪನ್ನರಸಾತಿ ಏತ್ಥ "ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಾ "ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ವಾ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಅವಸೇಸವಸೇನಪಿ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪನ್ನರಸೇವ ವುತ್ತಾ।

ನಕಮ್ಮೇತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಾಪಿ ಕುಸಲಾದಿಭೇದಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕದೇಸೋವ ತಸ್ಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಅವಸೇಸಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಪರಿಹೀನಂ । **ನಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಏಕಾದಸಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ತೇಸು ಚತೂಸು ವಾರೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ತೇಯೇವ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ನವಾ**ತಿ ದುಮೂಲಕಏಕಾವಸಾನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಏಕಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾ ದ್ವೇ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಛ ವಾರಾ ಏಕನ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಯುತ್ತಾ। ತೇಹಿ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀತಿ ನವೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ನವಾ"ತಿ। ನೋಅತ್ಥಿನೋಅವಿಗತೇಸುಪಿ ತೇಯೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಕನ್ತೇನ ಹಿ ತೇ ವಾರಾ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಯುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ತೇಸಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಯೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನನ್ತರಾದಿವಸೇನ ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ। ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಭೇದತೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಾ ವಸೇನ ನ ಕಾತಬ್ಬಾನೀತಿ।

೫೩೩. ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಲದ್ಧವಾರೇ ಗಣನತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ದುಮೂಲಕಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ್ನರಸಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ನಹೇತುಮೂಲಕದುಕೇಸು ಅತಿರೇಕಗಣನೋ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಿತೋ ಊನತರಗಣನೋವ ಹೋತಿ।

ತಿಮೂಲಕೇ **ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ತೇರಸಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ನಾರಮ್ಮಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಉಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಘಟಿತತ್ತಾ। ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಹಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚ ಇಮೇಸಂ ಪವತ್ತಿ। ತಞ್ಚ ಉಭಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಚ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿಯೇವ।

ಛಮೂಲಕೇಪಿ **ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ತೇರಸಾ**ತಿ ತೇಯೇವ ತೇರಸ। ಸತ್ತಮೂಲಕೇ ಪನ **ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ನಸಹಜಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ತತ್ಥ ಪರಿಹೀನೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮೇ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಅಟ್ಠ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಸತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಪುರೇಜಾತೇ ಏಕಾದಸಾ**ತಿ ನಸಹಜಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ಏಕಾದಸ। **ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ನವಾ**ತಿ ತೇಸು ಏಕಾದಸಸು ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಲದ್ಧವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ದುಮೂಲಕೇ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತೇ ದ್ವೇ ವಾರೇ ಅಪನೇತ್ವಾ। ತೇ ಹಿ ಸಹಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಪಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ಅಪರಿಹೀನಾ। ಸಹಜಾತೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀತಿ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ನವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಮೂಲಕೇ **ನನಿಸ್ಸಯೇ ಏಕಾದಸಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವ। ನವಮೂಲಕೇ **ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಾದಯೋ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಾ ತಯೋ ದುಮೂಲಕಾ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಾ ದ್ವೇ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚ। ತೇಸು ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಛಾಜಾತಧಮ್ಮವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸಮೂಲಕೇ **ನಪುರೇಜಾತೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ತೇಯೇವ। **ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ದುಮೂಲಕೇ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತೇ ದ್ವೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ। ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಪಿ ತೇಯೇವ ತಯೋ। **ನೋಅತ್ಥಿಯಾ ದ್ವೇ**ತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ। ವಿಪಾಕಂ ಪನೇತ್ಥ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಏಕಾದಸಮೂಲಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಾವ ಗಣನಾ। ದ್ವಾದಸಮೂಲಕೇ **ನಕಮ್ಮೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। ತತ್ಥ ಚ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇರಸಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಏಕ**ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಇದಮೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನಾಹಾರೇ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಆಹಾರವಸೇನ। ಚುದ್ದಸಮೂಲಕಾದೀಸು ನಕಮ್ಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ನೋಅತ್ಥಿನೋಅವಿಗತಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ನ ವುತ್ತಾ। **ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯಾ ನಝಾನಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ನಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ

ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಏಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ ನಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ನಾಹಾರಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಆಹಾರವಸೇನ ಏಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇಸು ಗಣನಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕತೋ ನ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ನಹೇತುಮೂಲಕಂ।

೫೩೪. ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಪನ್ನರಸತೇರಸಏಕಾದಸನವಾತಿ ಸಬ್ಬದುಕೇಸು ಚತ್ತಾರೋವ ಮೂಲಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ತಿಕಾದೀಸು ಪನ ಬಹುಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ಇತರಾನಿಪಿ ಸತ್ತ ಪಞ್ಚ ತೀಣಿ ದ್ವೇ ಏಕನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಣನಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವ। ತೇಸು ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮಾಯೋಗೇ ಯಂ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬೇಸು ಚೇತೇಸು ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಪದಾನಿ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೇನ ಹೇತುಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಮಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾವ ಚಕ್ಕಾನಿ ಕತಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಾನಿ ನಹೇತುಮೂಲಕೇ ವುತ್ತಸದಿಸಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ನಹೇತುಮೂಲಕೇ ನಾರಮ್ಮಣನಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪನ್ನರಸ ವಾರೇ ಲಭನ್ತಾಪಿ ಸಮಾಯೋಗೇ ತೇರಸ ಲಭಿಂಸು, ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೇರಸೇವ ಲಭನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ನಾರಮ್ಮಣನಸಹಜಾತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ನಉಪನಿಸ್ಸಯನಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಸಹಜಾತೇಪಿ ಸತ್ತ।

೫೩೮. **ನನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ।

೫೪೩-೫೪೪. ನಾಹಾರನಇನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇಸು ಚತುಕ್ಕೇಸು ನಕಮ್ಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಘಟಿತತ್ತಾ ನಹೇತುಮೂಲಕೇ ವಿಯ ಏಕೇನ್ತೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ನಇನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಚ ನಪುರೇಜಾತೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ **ನಾಹಾರೇ ತೀಣೀತಿ ಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ನಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಘಟೇತ್ವಾ ನಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ನಾಹಾರೇ ತೀಣೀ। ನಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ನಾಹಾರೇ ತೀಣೀತಿ ಏವಂ ಇಮೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಗಣನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ **ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನೇವ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಚ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಪನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನೇವಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ತೀಣಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ। ಪರತೋ ಪನ ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ನಾಹಾರೇ **ದ್ವೇ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಟತ್ತಾರೂಪವಸೇನ ಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಆಹಾರಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನ ಲಭತಿ।

೫೪೫. ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕಸ್ಸ ಚತುಮೂಲಕೇ **ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಸಹಜಾತಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಸಹಜಾತಅಕುಸಲಸ್ಸ, ತಥಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸಹಜಾತಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚ। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕುಸಲಾದಯೋ ತಯೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ।

೫೪೬. **ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಯಾ ನವಾ**ತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನೋಅತ್ಥಿಯಾ ವುತ್ತಾ ನವೇವ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ತೇ ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ನಾರಮ್ಮಣೇ ನವಾ**ತಿಪಿ ತೇಯೇವ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಠತ್ವಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇ ಕಾತಬ್ಬಾ। **ಯಾವ ನಿಸ್ಸಯಮ್ಪೀ**ತಿ ನೋಅತ್ಥಿಮೂಲಕೇ ನಯೇ "ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಚಕ್ಕಬನ್ಧಗಮನೇನ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಠತ್ವಾ ಇಮೇಹಿ ವಾ ತೀಹಿ, ಇತೋ ಪರೇಸು

ನಾಧಿಪತಿಆದೀಸು ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಯಾವ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಾವ ಗನ್ತ್ವಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪುನ ನಾರಮ್ಮಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನಿಸ್ಸಯಾ ಸತ್ತ ಪಚ್ಚಯೇ ಗಹೇತ್ವಾ **ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇ, ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುನಾರಮ್ಮಣನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇತಿ ಏವಂ ನಾರಮ್ಮಣತೋ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯಪರಿಯೋಸಾನೇಹಿ ಸಬ್ಬಪದೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। **ದ್ವೇ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ನಉಪನಿಸ್ಸಯಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಪುರೇಜಾತಾದೀಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ದ್ವೇ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಪನೇತ್ಥ ನ ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಗಹಿತೇ ತೇಪಿ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಏವಂ ಯೇನ ಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಸಂಸನ್ದನೇ। ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಞ್ಚ ಪರಿಹಾಯತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಯೇಸು ಗಣನಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನವಣ್ಣನಾ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೫೫೦. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ "ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತ, ಆರಮ್ಮಣೇ ನವಾ"ತಿ ಏವಂ ಅನುಲೋಮೇ "ನಹೇತುಯಾ ಪನ್ನರಸ, ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ್ನರಸಾ"ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ ಲದ್ಧಗಣನೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೋ, ತಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇ ಲದ್ಧವಾರೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಲದ್ಧವಾರೇಸು ಸದಿಸವಾರಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅನುಲೋಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ "ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತಾ"ತಿ ಸತ್ತ ವಾರಾ ಲದ್ಧಾ, ಪಚ್ಚನೀಯೇ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ "ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ್ನರಸಾ"ತಿ ಪನ್ನರಸ ಲದ್ಧಾ। ತೇಸು ಯೇ ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತ ವುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಾರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತೇಸು ಪನ್ನರಸಸು "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮೇ ಸತ್ತ ಸದಿಸಾ। ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಆರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಅಧಿಪತಿಯಾ ಸತ್ತಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಸಹಜಾತಸ್ಸ ಪನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ನಸಹಜಾತೇ ಏಕೋಪಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾ ನ ಕತಾ। **ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ** ಕುಸಲಾದಯೋ ತಯೋ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ತೀಣೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ **ನಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ**। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ** ಪನ ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನ ತೀಣಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ನನಿಸ್ಸಯನೋಅತ್ಥಿನೋಅವಿಗತಾ ನಸಹಜಾತೋ ವಿಯ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವಾತಿ ತೇಹಿಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾ ನ ಕತಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸತ್ತ ತೀಣೀತಿ ದ್ವೇಯೇವ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತಿರೇಕಗಣನಸ್ಸಪಿ ಗಣನಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಘಟನೇಸು ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೫೫೧. ತತ್ಥ **ಹೇತುಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸತ್ತ ವಾರಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ। **ನಾಧಿಪತಿಯಾ ಸತ್ತಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ದುತಿಯೇ ಘಟನೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಠಪೇತ್ವಾ ನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸೇಸೇಸು **ತೀಣೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ಏಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಚೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮಘಟನೇ

ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ “ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ”ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಸೇಸಘಟನೇಸುಪಿ ಪವಿಟ್ಠಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ನ ವುತ್ತಾ। ತತಿಯಘಟನೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣಿಯೇವ। ಚತುತ್ಥಘಟನೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ತೀಣಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ। ಪಞ್ಚಮೇ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೫೨. ಹೇತುಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ; ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ। ಪರತೋಪಿ ದ್ವೀಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಘಟನೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಚೇತಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಚೇವ ಪಕಿಣ್ಣಕವಸೇನ ಚ ಪನ್ನರಸಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಘಟನಸತಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಘಟನೇ ಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಾ ಪಚ್ಚಯಾ, ತೇಸಂ ಏಕೋಪಿ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಹೇತುಮೂಲಕೇ ಚೇತ್ಥ ಪಠಮೇ ಘಟನೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಠಿತತ್ತಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಆಗತಾ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಾವಸೇಸಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಆಗತಾ। ಅನುಲೋಮತೋ ಚೇತ್ಥ ಬಹೂಸುಪಿ ಠಿತೇಸು ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಏಕೇಕೋವ ಆಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಚ ಹೇತುಮೂಲಕೇ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ ಸಬ್ಬಮೇತಂ ವಿಧಾನಂ ಯಥಾನುರೂಪತೋ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೬೩೦. ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇಪಿ “ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತ, ಆರಮ್ಮಣೇ ನವಾ”ತಿ ಏವಂ ಅನುಲೋಮೇ “ನಹೇತುಯಾ ಪನ್ನರಸ, ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ್ನರಸಾ”ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ ಲದ್ಧಗಣನೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯೋ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೋ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಲದ್ಧವಾರೇಸು ಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಸ್ಸ ಅನುಲೋಮತೋ ಲದ್ಧವಾರೇಹಿ ಸದಿಸಾ ವಾರಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಚ್ಚನೀಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ “ನಹೇತುಯಾ ಪನ್ನರಸಾ”ತಿ ಪನ್ನರಸ ವಾರಾ ಲದ್ಧಾ, ಅನುಲೋಮೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ “ಆರಮ್ಮಣೇ ನವಾ”ತಿ ನವ ವಾರಾ ಲದ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ನಹೇತುಯಾ ಪನ್ನರಸ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಯೇ ವಾರಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತೇಹಿ ನವಹಿ ಸದಿಸಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ನವ ವುತ್ತಾ, ತೇ ನಹೇತುಯಾ ವುತ್ತೇಸು ಪನ್ನರಸಸು ಕುಸಲೋ “ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಕುಸಲಾಕುಸಲಾನ”ನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ನವಹಿ ಸದಿಸಾ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **ನಹೇತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನವಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ದಸಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಆರಮ್ಮಣಾದೀನಞ್ಹಿ ಅನುಲೋಮಗಣನಾಯ ಯೇ ವಾರಾ ವುತ್ತಾ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇಪಿ ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ತೇಸಂ ಪಾಳಿ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ।

ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ದಸಾತಿ ಏತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿಂ ಸೇಸಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಅನುಲೋಮವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗತವಾರಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ನವ ದಸಸತ್ತತೀಣಿತೇರಸಏಕನ್ತಿ ಛ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತಿರೇಕಗಣನಸ್ಸಾಪಿ ಗಣನಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ನಹೇತುಮೂಲಕಾದೀನಂ ನಯಾನಂ ತಿಮೂಲಕಾದೀಸು ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು

ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇದಂ ತಾವ ಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣಂ । ನ ಪನೇತಂ ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು ಗಚ್ಛತಿ, ಯೇಹಿ ಪನ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಯೇ ವಾರಾ ವಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನಪೇತ್ಥ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ಸತ್ತಾತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ; ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ತಯೋ ವಾರಾ ವಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿನಯೇನೇವೇತ್ಥ "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ; ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ; ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಸತ್ತ ವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಪಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ವಚನತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿಂ ಸೇಸಾಧಿಪತೀನಂ ವಸೇನ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಊನತರಗಣನಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಅವಿರುಜ್ಝಮಾನಗಣನವಸೇನ ಚ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯೇಸು ಚ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇಸು ಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತೇಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅನನ್ತರೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಸಮನನ್ತರಾಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಸಹಜಾತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಹೇತುಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ನಿಸ್ಸಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೋ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠತಿ। ಆಹಾರೇ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ವಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಹೇತುಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಪನ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಅಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಪನ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ವಾರಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ತಿಮೂಲಕಾದೀಸು **ಅನನ್ತರೇ ಸತ್ತಾ**ತಿಆದಯೋ ದುಮೂಲಕೇ ಲದ್ಧವಾರಾಯೇವ ಸತ್ತಮೂಲಕಾದೀಸು ಪನ **ನಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ನಿಸ್ಸಯೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಪುರೇಜಾತವಸೇನ ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯೇ ತೀಣಿ। **ಕಮ್ಮೇ ದ್ವೇ** ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕವಸೇನೇವ। **ಆಹಾರೇ ಏಕಂ** ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರವಸೇನ। **ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಏಕಂ** ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ। ಕಮೇನ ಗನ್ತ್ವಾ **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಾನಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ। **ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ತಾನಿ ಚೇವ ತೀಣಿ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾತಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕಭಾವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ **ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಏಕ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ। ನಾಹಾರೇ ಗಹಿತೇ ನಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾತಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ನಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಗಹಿತೇ ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ದ್ವೀಸು ಏಕತೋ ಗಹಿತೇಸು ಗಣೇತಬ್ಬವಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಝಾನಮಗ್ಗಾದೀಸುಪಿ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸು ಆಹಾರತೋ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯತೋ ವಾ ಏಕಂ ಅನುಲೋಮಂ ಅಕತ್ವಾವ ಅವಸಾನೇ **ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಏಕಂ, ಅತ್ಥಿಯಾ ಏಕಂ, ಅವಿಗತೇ ಏಕಂ, ಆಹಾರೇ ಏಕಂ, ಅತ್ಥಿಯಾ ಏಕಂ, ಅವಿಗತೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ನಹೇತುಮೂಲಕಂ।

೬೩೯. ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಕೇ **ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ಅಧಿಪತಿಯಾ ವುತ್ತೇಸು ದಸಸು "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ದ್ವೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಿ ಅಟ್ಠ। **ಸಹಜಾತೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ "ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ। **ನಿಸ್ಸಯೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ತೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಸದ್ಧಿಂ "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ವತ್ಥುವಸೇನ। **ಕಮ್ಮೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತಾನೇವ। ಸೇಸತಿಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣೀ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನೇವ।

೬೪೪. ನಾಹಾರಮೂಲಕೇ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ತೀಣೀ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಆಹಾರೇ ಸೇಸಚೇತಸಿಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ ನಾಹಾರನಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಏಕೇಕಮೇವ ಗಹಿತಂ, ನ ದ್ವೇ ಏಕತೋ।

೬೪೮. **ನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ವುತ್ತಾನೇವ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ವುತ್ತಾನೇವ। ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ **ಕಮ್ಮೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಾದಿಚೇತನಾ ಸಹಜಾತಕುಸಲಾದೀನಂ, ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚ। **ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ತೀಣಿ** ಸಹಜಾತಸದಿಸಾನಿ। **ಝಾನಮಗ್ಗಾದೀಸು ತೀಣಿ** ಹೇತುಸದಿಸಾನಿ।

೬೫೦. ನೋಅತ್ಥಿಮೂಲಕೇ ಯಸ್ಮಾ ಹೇತು ನೋಅತ್ಥಿ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ನಿಯಮತೋ ಅತ್ಥಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ **ನಾರಮ್ಮಣೇ ನವಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಚ ಹೇತು, ತಥಾ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಾ ಏತ್ಥ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। **ಕಮ್ಮೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಸಬ್ಬೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತತೋ ಪುರೇತರಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಛಾ ಯೋಜನಂ ಲಭತಿ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನೋಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮೇ ದ್ವೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇಸ ಸಕಟ್ಠಾನೇಯೇವ ನ ಗಹಿತೋತಿ ? ಯಸ್ಮಾ ಅವಸೇಸೇಸುಪಿ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇಸು ಏಕೋವ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇದಞ್ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ ಲಕ್ಖಣಂ - ಯೋ ಸಬ್ಬೇಸು ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇಸು ಏಕೋವ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಛಾ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನೋಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನೋಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ನವಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇದಂ ಪನ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನಂ ಪುರೇವುತ್ತಂ ಪಚ್ಛಾವುತ್ತಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಕುಸಲತ್ತಿಕಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾತಿ।

೨. ವೇದನಾತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧. ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ **ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯಾ**ತಿ ಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ದುಕ್ಖವೇದನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದುತಿಯವಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತಂ। ತತಿಯವಾರೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಇತೋ ಪರೇಸು ಚ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ತಯೋ ತಯೋ ವಾರಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಹೇತುಯಾ ತೀಣಿ…ಪೇ॰… ಅವಿಗತೇ ತೀಣೀ**ತಿ।

೭. ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಪನ ಸಹೇತುಕಾಯ ವಿಪಾಕದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಅಭಾವತೋ ಹೇತುಮೂಲಕನಯೇ **ವಿಪಾಕೇ ದ್ವೇ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಧಿಪತಿಆದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇಸುಪಿ ವಿಪಾಕೇ ದ್ವೇಯೇವ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿಪಾಕೇ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಅಧಿಪತಿಝಾನಮಗ್ಗಾನಂ ಅಭಾವತೋ। ಯೇಹಿ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ವಿಪಾಕೇ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ವಿಪಾಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ತೇಸುಪಿ ದ್ವೇಯೇವ।

೧೦. ಪಚ್ಚನೀಯೇ ನಪುರೇಜಾತೇ ಆರುಪ್ಪೇ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಅಭಾವತೋ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಆಗತಾ। ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಪಿ ಆರುಪ್ಪೇ ದುಕ್ಖಾಭಾವತೋ ದ್ವೇಯೇವ। ಸಬ್ಬಅರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಪನ ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯವಾರೇ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ವಿನಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ।

೧೭. ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಪನ **ನಪುರೇಜಾತೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ ಅಹೇತುಕಾದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ನಕಮ್ಮೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಚೇತನಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಾಯ ಹಿ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಚ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ತಾಹಿ ವೇದನಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಚೇತನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನವಿಪಾಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಏಕ**ನ್ತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಆವಜ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೨೫-೩೭. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಸಬ್ಬಾ ರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಅನುಲೋಮತೋವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ನ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ। ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ ಪರಿಹೀನೋ। ಯೇ ಚೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಲಬ್ಭಮಾನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾಪಿ ಯೋಜಿತಾಯೇವ। ತೇಸು ತೀಣಿ ದ್ವೇ ಏಕನ್ತಿ ತಯೋವ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದಾ, ತೇ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಾ। ಯೋ ಚಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ವುತ್ತೋ, ಸಹಜಾತವಾರಾದೀಸುಪಿ ಅಯಮೇವ ವಣ್ಣನಾನಯೋ।

೩೮. ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ತೇಹಿಯೇವ ವಾ ಹೇತೂಹಿ ಸುಖವೇದನಾದೀಹಿ ವಾ।

೩೯. **ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿಸ್ಸಾ**ತಿ ದಾನಾದೀಸು ತಾವ "ಕಸ್ಮಾ ಮಯಾ ಇದಂ ಕತಂ, ದುಟ್ಠು ಮೇ ಕತಂ, ಅಕತಂ ಸೇಯ್ಯೋ ಸಿಯಾ"ತಿ ಏವಂ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿಸ್ಸ। ಝಾನಪರಿಹಾನಿಯಂ ಪನ "ಪರಿಹೀನಂ ಮೇ ಝಾನಂ, ಮಹಾಜಾನಿಯೋ ವತಮ್ಹೀ"ತಿ ಏವಂ

ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿಸ್ಸ। **ಮೋಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ದೋಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೋಹೋ। ತಥಾ **ಮೋಹಂ ಅರಬ್ಭಾತಿ** ದೋಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೋಹಮೇವ।

೪೫. ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಂ ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗಂ ಮೂಲಭವಙ್ಗಸ್ಸ। **ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಾ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಜವನತೋ ವುಟ್ಠಿತತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಿರಿಯಂ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಫಲಂ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ** ಫಲಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ। ಭವಙ್ಗೇನ ಹಿ ಫಲತೋ ವುಟ್ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪರತೋ "ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೪೬. ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಖನ್ಧಾತಿ ದೋಮನಸ್ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ। **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಾ। ಸಚೇ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಮೂಲಭವಙ್ಗಂ ಹೋತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ನ ಹೋತಿ, ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೇವ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಜವನತೋ ವುಟ್ಠಿತತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದಿನಿದ್ದೇಸಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಾಯೇವ। ನಹೇತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಸಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಾಧುಕಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಂ।

೬೧. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಯೇ ಯೇ ವಾರಾ ಲದ್ಧಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಣನಾಯ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾನಿ ತೀಣಿ ಸುದ್ಧಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ನವ ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾನಿ। ಅಧಿಪತಿಯಾ ಪಞ್ಚ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಅಮಿಸ್ಸಾನಿ ತೀಣಿ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಚ "ಸುಖಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸುಖಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ದ್ವೇ, ತಾನಿ ನ ಗಣೇತಬ್ಬಾನಿ। ಸುಖಾಯ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸುಖಾಯಾತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಗಣೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚ। **ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೇಸು ಸತ್ತಾತಿ** ಸುಖಾ ದ್ವಿನ್ನಂ, ತಥಾ ದುಕ್ಖಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ತಿಣ್ಣಮ್ಪೀತಿ ಏವಂ ಸತ್ತ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ನವಾತಿ** ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ತೀಹಿಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ, ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇನೇವ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ತೀಹಿಪಿ, ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ, ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ತಿಧಾಪಿ, ತಥಾ ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ, ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇಹೀತಿ ಏವಂ ನವ। ಪಚ್ಚಯಭೇದತೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ನವ, ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಸತ್ತ, ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ವೀಸತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಪನೇತ್ಥ ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪುರೇಜಾತಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ಅಟ್ಠಾತಿ ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾಪಿ, ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕತೋವ ತಥಾ ಇತರಸ್ಸ। ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾಪಿ, ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿ, ಇತರಸ್ಸ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕತೋವ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾಪಿ, ಇತರೇಸಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕತೋತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠ। ಪಚ್ಚಯಭೇದತೋ ಪನೇತ್ಥ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಅಟ್ಠ, ಸಹಜಾತಾ ತೀಣೀತಿ ಏಕಾದಸ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ। ಯಥಾ ಚ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾ, ಏವಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋಪೇತ್ಥ ಛಿಜ್ಜತಿ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ನತ್ಥಿವಿಗತೇಸು ಸತ್ತ** ಅನನ್ತರಸದಿಸಾವ। ಏವಮೇತ್ಥ ತೀಣಿ ಪಞ್ಚ ಸತ್ತ ಅಟ್ಠ ನವಾತಿ ಪಞ್ಚ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ತೇಸಂ

ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇಸು ಅತಿರೇಕಞ್ಚ ಅಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಅಪನೇತ್ವಾ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೬೩-೬೪. ಹೇತುಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ಅನನ್ತರಾದಯೋ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ದ್ವೇ**ತಿ ದುಕ್ಖಪದಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಿ ದ್ವೇ। ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಹಿ ಹೇತು ಅಧಿಪತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಪನೀತೋ। ಸೇಸದ್ವಯೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇತಿ ಹೇತುಮೂಲಕೇ ದ್ವೇಯೇವ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಛ ಘಟನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಪಠಮಂ ಅವಿಪಾಕಭೂತಾನಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತನಿರಾಧಿಪತಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ದುತಿಯಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ವಿಪಾಕಭೂತಾನಂ, ತತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ, ಪಞ್ಚಮಂ ಅವಿಪಾಕಭೂತಸಾಧಿಪತಿಅಮೋಹವಸೇನ, ಛಟ್ಠಂ ವಿಪಾಕಭೂತಸಾಧಿಪತಿಅಮೋಹವಸೇನ। ಪಠಮಂ ವಾ ಸಬ್ಬಹೇತುವಸೇನ, ದುತಿಯಂ ಸಬ್ಬವಿಪಾಕಹೇತುವಸೇನ, ತತಿಯಂ ಸಬ್ಬಾಮೋಹಹೇತುವಸೇನ, ಚತುತ್ಥಂ ಸಬ್ಬವಿಪಾಕಾಮೋಹಹೇತುವಸೇನ। ಪಞ್ಚಮಂ ಸಬ್ಬಸಾಧಿಪತಿಅಮೋಹವಸೇನ, ಛಟ್ಠಂ ಸಬ್ಬಸಾಧಿಪತಿವಿಪಾಕಾಮೋಹವಸೇನ।

೬೬. ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ **ಅಧಿಪತಿಯಾ ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಸುಖಂ ಸುಖಸ್ಸ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸ್ಸ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸ್ಸ, ಸುಖಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ವುತ್ತಾ। ಘಟನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಏಕಮೇವ। ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸಂಸನ್ದನಘಟನಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೮೩-೮೭. ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಲದ್ಧಾನಂ ವಾರಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಗಣನವಸೇನ **ನಹೇತುಯಾ ನವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇಸು ನವ ವಾರಾ ದಸ್ಸಿತಾ । ತೇ ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾನಂ ನವನ್ನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ವಸೇನ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ದಾನಂ ದತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಾಳಿಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಪನೇತ್ಥ **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಕೇವಲಂ ಪನ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇಸು ಚ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಯೋಗೇ ಲದ್ಧವಾರವಸೇನ ಸಕ್ಕಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಗಣೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತನ್ತಿ।

ವೇದನಾತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ।

೩. ವಿಪಾಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧-೨೩. ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ **ವಿಪಾಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಯೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ತೇರಸ ವಾರಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಣನಾಯ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಯಾ ತೇರಸಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ತೇರಸ ಪಞ್ಚ ನವ ಸತ್ತ ತೀಣಿ ದ್ವೇತಿ ಛ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೨೪-೫೨. ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ **ವಿಪಾಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಯೇ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ದಸ ವಾರಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಣನಾಯ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಹೇತುಯಾ ದಸಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಞ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ದಸ ಪಞ್ಚ ತೇರಸ ದ್ವಾದಸ ದ್ವೇ ಏಕಂ ನವ ತೀಣೀತಿ ಅಟ್ಠ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಾಳಿ ಪನ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ, ಏತೇಸಞ್ಞೇವ ಪನ ಲದ್ಧಗಣನರಪರಿಚ್ಛೇದಾನಂ ವಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಹಜಾತವಾರೋ ಇಮಿನಾವ ಏಕಗತಿಕೋ। ಪಚ್ಚಯನಿಸ್ಸಯಸಂಸಟ್ಠಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರಾ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ।

೯೨. ಪಞ್ಹಾವಾರೇ **ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತೇ ಕುಸಲೇ ಸಾರಜ್ಜನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತೇ ಅಕುಸಲೇ ಚ ನಿರುದ್ಧೇ। **ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯೇ ಪನ "ವಿಪಸ್ಸನಾಜವನಾನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಇಮಾಯ ತನ್ತಿಯಾ ಪಟಿಸೇಧೇತಬ್ಬಾ। **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸ್ಸ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಅಸಮಾಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಸಾಧುಕಂ ಪಾಳಿಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೨೦. **ಹೇತುಯಾ ಸತ್ತ, ಆರಮ್ಮಣೇ ನವ, ಅಧಿಪತಿಯಾ ದಸಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಸಹಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಸೇನಾತಿ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಯಥಾ ಯಥಾ ಯತ್ತಕಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಥಾ ತಥಾ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಾನಿ। ತಥಾ ಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸು ಅನುಲೋಮವಸೇನ ವಾರುದ್ಧರಣಂ, ಅನುಲೋಮತೋ ಲದ್ಧವಾರಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಗಣನಾ, ಪಚ್ಚಯಸಂಸನ್ದನಂ, ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಚ ಸುದ್ಧಿಕೇಸು ಚೇವ ಸಂಸನ್ದನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತೇಸು ಹೇತುಮೂಲಕಾದೀಸು ಲಬ್ಭಮಾನವಾರಗಣನಾ, ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ತಿಕದುಕೇಸು। ಪಟ್ಠಾನಪಕರಣಞ್ಹಿ ಪಾಳಿತೋವ ಅನನ್ತಂ ಅಪರಿಮಾಣಂ। ತಸ್ಸ ಪದಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಅತಿದೀಘಾಯುಕಸ್ಸಾಪಿ ಆಯು ನಪ್ಪಹೋತಿ। ನ ಚಸ್ಸ ಏಕದೇಸಂ ವಣ್ಣೇತ್ವಾ ಸೇಸಮ್ಹಿ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿಯಮಾನೇ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅತ್ಥೋ ಜಾನಿತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಇತೋ ಪರಂ ಏತ್ತಕಮ್ಪಿ ಅವತ್ವಾ ಸೇಸೇಸು ತಿಕದುಕೇಸು ಹೇಟ್ಠಾ ಅವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತ್ತಾ ಯಂ ಯಂ ಅವಸ್ಸಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ತದೇವ ವಕ್ಖಾಮ। ಯಂ ಪನ ಅವತ್ವಾ ಗಮಿಸ್ಸಾಮ, ತಂ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೪. ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೫೧. ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯತ್ತಿಕಸ್ಸ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ **ವತ್ಥು ಉಪಾದಾನಿಯಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ ತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ನ ಹೋತಿ।

೭೨. **ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಏತ್ಥ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ನಾಮ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಾ ಓಜಾ। **ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಅನುಪಾಲನಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಜನಕವಸೇನ। ಯಂ ಪನ ಮಣ್ಡೂಕಾದಯೋ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಂ ಅಹಿಆದೀನಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಜೀವಮಾನಕಮಣ್ಡೂಕಾದಿಸರೀರೇ ಓಜಾ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಜೀವಮಾನಕಸರೀರೇ ಓಜಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇತಿ। **ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪನ ಜನಕವಸೇನಾಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। **ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ** ಚಾತಿ ಏತ್ಥ ಏಕಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ, ಏಕಸ್ಸ ಜನಕವಸೇನ, ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನೇವ ವುತ್ತೋ। ದ್ವೇ ಪನ ಆಹಾರಾ ಏಕತೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಜನಕಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಮೇವ ಸಾಧುಕಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ।

೫-೧೧. ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಿಕಾದಿವಣ್ಣನಾ

ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠಸಙ್ಕಿಲೇಸಿಕತ್ತಿಕೇ ಸಬ್ಬಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೭೯. ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕೇ **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪರಿಕಮ್ಮಮೇವ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಂ। ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ವಳಞ್ಜನಕಾಲೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ।

೮೧. ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಭವಙ್ಗಮೂಲಭವಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸ್ಸನತ್ತಿಕೇ **ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ**ಆದೀಸು ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸಾಪೀತಿ ಏವಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕೇನಪಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕತ್ತಿಕೇ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಾದೀನಂ ವಿಭಾಗೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಮೋಹೋ ಅಹೇತುಕತ್ತಾ ತತಿಯಪದೇ ಪವಿಟ್ಠೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯೇಸಂ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಹೇತು ಅತ್ಥಿ, ತೇ ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಾ। ಯೇಸಂ ಸೋ ನತ್ಥಿ ತೇ ನೇವದಸ್ಸನೇನ ನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಾತಿ ಇಮಂ ಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕವಿಭಾಗಂ ಞತ್ವಾ ಸೇಸಂ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕೇ ಚೇವ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಚ ದಸ್ಸಿತಲಕ್ಖಣಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಆಚಯಗಾಮಿತ್ತಿಕೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸಂಸಟ್ಠವಾರೇಸು ಅನುಲೋಮಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಸದಿಸಮೇವ। ಸೇಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನತೋ ಗಣನತೋ ಚ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ।

ಸೇಕ್ಖತ್ತಿಕೇ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೇಕ್ಖೋ ಅಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪನ ಹೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ತಥಾ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕೇ।

ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ **ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾಚೇತನಾತಿ** ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಗೋತ್ರಭುಚೇತನಾ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಚೇತನಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। **ವಿಪಾಕಾನಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನನ್ತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ, ಪವತ್ತೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿವಸೇನರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ, ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಜವನೇನ ಗಹಿತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ। ಯೇ ಪನ "ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತೇನ ನತ್ಥಿ ಪಟಿಸನ್ಧೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಪಟಿಸೇಧೇತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಹೀನತ್ತಿಕೋ ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಿಕಸದಿಸೋ।

ಮಿಚ್ಛತ್ತತ್ತಿಕೇ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೋ ವಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸ್ಸ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ ವಾ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೋ ವಾ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿರಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೇ ಏಕನ್ತತೋ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ನತ್ಥಿ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೇ ಸಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ। ಅನಿಯತಂ ಚಿತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ನಿಯತಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಸೇಸಾ ನಿಯತಂ ಆರಬ್ಭ ನಿಯತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕುಸಲೋ ಮಿಚ್ಛತ್ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕಅತೀತತ್ತಿಕೇಸು। ಪಚ್ಚನೀಯೇ **ಅಹೇತುಕಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಂ, ಆವಜ್ಜನಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಚ ಅತೀತತ್ತಿಕೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ ನತ್ಥಿ, ಪಞ್ಹಾವಾರಮತ್ತಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ ಹಿ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಞ್ಞೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮೇ ಚ ತಿಕಾ ಅತೀತಾನಾಗತಮಿಸ್ಸಕಾ। ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಚೇತ್ಥ ಅನನ್ತರಭಾಗಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಅತೀತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಚ ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಚೇತ್ಥ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ಚ ಉಪ್ಪಾದೀ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಪನ ದ್ವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ದ್ವೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅತೀತತ್ತಿಕೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅತೀತಾನಾಗತಸ್ಸ, ಅತೀತಾನಾಗತಞ್ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಸ್ಸ ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ದ್ವೀಸುಪಿ ಇಮೇಸು ತಿಕೇಸು ನೇವ ಪಚ್ಚಯತೋ ನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಜ್ಝತ್ತತ್ತಿಕೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಪದಂ ನ ಗಹಿತಂ। ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಸಙ್ಖಾತಾ ಹಿ ಉಭೋ ರಾಸಯೋ ನೇವ ಏಕತೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ; ತಸ್ಮಾ ಹತ್ಥತಲೇ ಠಪಿತಸ್ಸ ಸಾಸಪಸ್ಸ ವಣ್ಣೋಪಿ ಹತ್ಥತಲವಣ್ಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಪದಂ, ಏವಮೇತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಪದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಪಾಳಿಮೇವ ನಿಯ್ಯಾತಿ।

ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕೇಪಿ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಗಣನಾಪೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತವಾರೇ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಂಸನ್ದನೇಸು ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮೇ ತಿಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೨. ದುಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

ದುಕಪಟ್ಠಾನೇಪಿ ಸಬ್ಬದುಕೇಸು ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಚೇವ ಗಣನಾ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸಹೇತುಕಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೇತುದುಕವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸದಿಸಂ; ತಥಾ ಹೇತೂಚೇವಸಹೇತುಕಹೇತೂಚೇವಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಾನಂ, ತಥಾ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖತದುಕಾನಂ। **ಇದಂ ದುಕಂ ಯಥಾ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯದುಕಂ, ಏವಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ** ಇದಂ ಯಸ್ಮಾ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಙ್ಖತೋಪಿ, ಅಸಙ್ಖತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ಸಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಂಸಟ್ಠದುಕಾಪಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಯೇವ; ತಥಾ ಆಸವಓಘಯೋಗಗೋಚ್ಛಕಾ। ಏತೇ ಹಿ ತಯೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಯೇವ। ಅಪಿಚ ಲೋಕಿಯಸಾಸವಸಂಯೋಜನಿಯಗನ್ಥನಿಯನೀವರಣಿಯಪರಾಮಟ್ಠಸಙ್ಕಿಲೇಸಿಕದುಕಾ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಾಸವಸಂಯೋಜನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಂಯೋಜನಿಯಗನ್ಥವಿಪ್ಪಯುತ್ತಗನ್ಥನಿಯನೀವರಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತನೀವರಣಿಯಪರಾಮಾಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪರಾಮಟ್ಠಕಿಲೇಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಕಿಲೇಸಿಕಪರಿಯಾಪನ್ನ ಇಮೇಪಿ ದುಕಾ ಸಮಾನಾ।

ಕಿಲೇಸದುಕಂ ಸಂಯೋಜನದುಕಸದಿಸಂ। ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸರಣದುಕಾಪಿ ಸಮಾನಾ। ತಥಾಕಿಲೇಸಾ ಚೇವ ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠನೀವರಣಾ ಚೇವ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಿಲೇಸಾ ಚೇವ ಕಿಲೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅತ್ಥತೋ ಸದಿಸಾನಂ ದುಕಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸದಿಸಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪನ ಪಟ್ಠಾನೇ ಕೇನಚಿವಿಞ್ಞೇಯ್ಯದುಕಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಆಸವಾ ಚೇವ ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಸಂಯೋಜನಾ ಚೇವ ಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಗನ್ಥಾ ಚೇವ ಗನ್ಥಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ನೀವರಣಾ ಚೇವ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಕಿಲೇಸಾ ಚೇವ ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠಾ ಚಾತಿ ಏವರೂಪೇಸು ದುಕೇಸು ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ನಹೇತುಸಹೇತುಕನಹೇತುಅಹೇತುಕೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ। ಹೇತೂ ಚೇವ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಆಸವಾ ಚೇವ ಆಸವಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಗನ್ಥಾ ಚೇವ ಗನ್ಥಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚಾತಿ ಇಮೇಸು ದುಕೇಸು ನಹೇತುನಝಾನನಮಗ್ಗಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಸಂಯೋಜನಾ ಚೇವ ಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ನೀವರಣಾ ಚೇವ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಕಿಲೇಸಾ ಚೇವ ಕಿಲೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ, ಕಿಲೇಸಾ ಚೇವ ಸಙ್ಕಿಲಿಟ್ಠಾ ಚಾತಿ ಇಮೇಸು ಪನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ವಸೇನ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಲಬ್ಭತಿ; ನಝಾನನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬದುಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ವಾರಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ದುಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೩. ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ಹೇತುಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತು ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಹಾಮತ್ತುದ್ಧಾರವಸೇನೇವ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ''ಕುಸಲಂ ಅಲೋಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅದೋಸೋ ಅಮೋಹೋ''ತಿಆದಿನಾ ಪನ ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತನಯೇನ ಸಕ್ಕಾ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಜಾನಿತುನ್ತಿ ಏಕಪದೇಪಿ ಏಕಪಚ್ಚಯೋ ವಾ ನ ವುತ್ತೋ। ಯಾ ಪನೇಸಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೇಸನಾ ಕತಾ, ಸಾ ಏವಂ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಹೇತುದುಕೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕುಸಲಪದಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಅನುಲೋಮಸ್ಸ ಚೇವ ಪಚ್ಚನೀಯಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಸಬ್ಬೇ ಲಬ್ಭಮಾನಕಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮನಯಾ ಚೇವ ಸಹಜಾತವಾರಾದಯೋ ಚ ನ ದಸ್ಸಿತಾ, ಕೇವಲಂ ''ಪಟಿಚ್ಚವಾರಸದಿಸಂಯೇವ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ''ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪಞ್ಹಮ್ಪಿ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಪಞ್ಹುದ್ಧಾರಮತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಸೇನೇವ ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥಾ ಚ ಕುಸಲಪದಂ, ಏವಂ ಅಕುಸಲಅಬ್ಯಾಕತಪದಾನಿಪಿ ಹೇತುದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಹೇತುಕುಸಲದುಕತಿಕಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತೋ ಪರಂ **ಹೇತುಂ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಹೇತುವೇದನಾದುಕತಿಕಾದೀನಿ ಏಕವೀಸತಿ ದುಕತಿಕಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹೇತು ನಾಮ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೋ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಹೇತುಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಪದಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನಿ। ಏವಂ ಹೇತುದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುನ ತೇ ಸಹೇತುಕದುಕಾದೀಹಿ ಸರಣದುಕಪರಿಯೋಸಾನೇಹಿ ಸಬ್ಬದುಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಿತಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ಯೇನ ಯೇನ ಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ಪಾಳಿಯಂಯೇವ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ಏಕೇನ ದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಬಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುನ ಅಪರೇನ ಬಾವೀಸತಿ, ಅಪರೇನ ಬಾವೀಸತೀತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದುಕಸತೇ ಲಬ್ಭಮಾನದುಕಪದೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕಾ ಯೋಜಿತಾತಿ ದ್ವಾವೀಸತಿ ತಿಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ದುಕಸತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದೇಸಿತಂ। ತತ್ಥ ಯೇಸು ಯೇಸು ಠಾನೇಸು ನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಾ ಸಙ್ಖೇಪೋ ಕತೋ, ತೇಸು ತೇಸು ಠಾನೇಸು ದಸ್ಸಿತನಯಾನುರೂಪೇನ ತಸ್ಸಾ ವಿತ್ಥಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೪. ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನೇಪಿ **ಕುಸಲಂ ಹೇತುಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಹೇತು ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಪಞ್ಹಾಮತ್ತುದ್ಧಾರವಸೇನೇವ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಹೇತುದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಕುಸಲಪದಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೇಸನಾ ಕತಾ, ಏವಮಿಧ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇತುಪದಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಯಥಾ ಚ ಹೇತುಪದಂ, ಏವಂ ನಹೇತುಪದಮ್ಪಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕಹೇತುದುಕಂ ನಿಟ್ಠಾಪಿತಂ। ತತೋ ಪರಂ **ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೇತುಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವೇದನಾತ್ತಿಕಹೇತುದುಕಾದೀನಿ ಏಕವೀಸತಿ ತಿಕದುಕಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ।

ಏವಂ ಬಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇತುದುಕಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುನ ತೇಹಿಯೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹೇತುಕದುಕಾದಯೋ ಸರಣದುಕಪರಿಯೋಸಾನಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಸಬ್ಬದುಕಾ ಯೋಜಿತಾ। ಇಧಾಪಿ ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ಯೋಜನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ಪಾಳಿಯಂಯೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಏವಂ ದುಕಸತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದೇಸಿತಂ। ತತ್ರಾಪಿ ಯೇನ ಯೇನ ನಯೇನ ಪಾಳಿ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ, ಸೋ ಸೋ ನಯೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೫. ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇಪಿ **ಕುಸಲಂ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಪಞ್ಹುದ್ಧಾರವಸೇನೇವ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಹಿ, ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದಯೋ ಚ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನಾತಿ ಏವಂ ತಿಕೇಸುಯೇವ ತಿಕಾ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾ। ಯೇನ ಯೇನ ಚ ಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ಯೋಜನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ಹಾಪೇತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನೇವ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇಸು ವಾರಾ ಚ ಗಣನನಯಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸಾಧುಕಂ ಪಾಳಿಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಹಿ, ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದಯೋ ಚ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ; ತಥಾ ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ಸೇಸೇಹಿ। ಸೇಸಾ ಚ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೬. ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನೇಪಿ ಹೇತುಸಹೇತುಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಸಹೇತುಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಪಞ್ಹುದ್ಧಾರವಸೇನೇವ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ ಹೇತುದುಕಂ ಸಹೇತುಕದುಕಾದೀಹಿ, ಸಹೇತುಕದುಕಾದೀನಿ ಚ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಿತಾನಿ। ಏಕೇಕಂ ಪನ ದುಕಂ ಸೇಸೇಹಿ, ಸೇಸಾ ಚ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಇದಞ್ಹಿ ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ 'ದುಕೇಸುಯೇವ ದುಕೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ' ದೇಸಿತಂ। ತೇನೇತ್ಥ ಸಬ್ಬದುಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬದುಕಾನಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಾಳಿ ಪನ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾ। ಯೇನ ಯೇನ ಚ ಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಂ ಯಂ ಪದಂ ಯೋಜನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ಹಾಪೇತ್ವಾವ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ।

ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

ಏತ್ತಾವತಾ -

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ॥ -

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಗಾಥಾಯ ದೀಪಿತಾ। **ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನೇ** ಛ ನಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅನುಲೋಮಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾತಿ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಚತುವೀಸತಿನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಅನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನಂಯೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೭-೧೨. ಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಪದಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಯತಾಯ ಲದ್ಧನಾಮಂ **ಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನಂ** ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ನಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ವಾರೇತಿ। **ನಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ವಾರೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧಗಣನಾ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾಯೇವ। ಯೇಪಿ ವಾರಾ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ, ತೇಪಿ ತತ್ಥೇವ ದಸ್ಸಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಪಾಳಿಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ದುಕಪಟ್ಠಾನೇ, ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ, ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ, ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ಚ।

ಏತ್ತಾವತಾ -

> ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
> ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
> ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ, ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
> ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ॥ -

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಗಾಥಾಯ ದೀಪಿತಾ। **ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನೇ** ಛ ನಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅನುಲೋಮಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾತಿ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಚತುವೀಸತಿನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನಞ್ಞೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೧೩-೧೮. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಾದೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯತಾಯ ಲದ್ಧನಾಮಂ **ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನಂ** ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಅನುಜಾನಾತಿ। **ನ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ವಾರೇತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಂ। ಯಮ್ಪಿ ಯೇನ ಸದಿಸಂ, ಯಞ್ಚ ಯತ್ಥ ಲಬ್ಭತಿ, ಯೋ ಚ ಯೇಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಯೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ಸೋ ಸಬ್ಬೋ ಪಾಳಿಯಂ ದಸ್ಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯೇವ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ದುಕಪಟ್ಠಾನಾದೀಸುಪೀತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ -

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ॥ -

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಗಾಥಾಯ ದೀಪಿತಾ **ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನೇ** ಛ ನಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅನುಲೋಮಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾತಿ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಚತುವೀಸತಿನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

೧೯-೨೪. ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಕುಸಲಾದೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮತಾಯ ಲದ್ಧನಾಮಂ **ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನಂ** ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ನಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ವಾರೇತಿ। **ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಜಾನಾತಿ। ನಕುಸಲಞ್ಹಿ ಅಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ವಾ, ತಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಕುಸಲೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ "ಅಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ಏವಂ ನಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಅಯಂ ಪನ ಪಞ್ಹೋ "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪ"ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋವ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಪಞ್ಹೇಸು ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಾನುರೂಪಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಸ್ಸ ಚ ಪಾಳಿಆಗತಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಞ್ಚ ತಿಕದುಕೇ ವಾರಪ್ಪಭೇದಪಚ್ಚಯಗಣನವಿಧಾನಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರಂ ದುಕುತ್ತಮಂ,
ದುಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚ।
ತಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇವ ದುಕಂ ದುಕಞ್ಚ,
ಛ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾತಿ॥ -

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಗಾಥಾಯ ದೀಪಿತಾ। **ಧಮ್ಮಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನೇ** ಛ ನಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅನುಲೋಮಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾತಿ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಚತುವೀಸತಿನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾ।

ಏವಂ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಾದಿವಸೇನ ಚತೂಸು ವಾರೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ನಯಾನಂ ವಸೇನ ಛನ್ನವುತಿ ನಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯನಯೇ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ತಿಕದುಕಾದೀನಞ್ಚೇವ ಛನ್ನಂ ಛನ್ನಂ ನಯಾನಂ ವಸೇನೇತಂ ಚತುವೀಸತಿನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ **ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆರಮ್ಮಣಮಾತಿಕಂ ನಾಮ ಠಪೇತ್ವಾ "ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆರಮ್ಮಣಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಪರಮ್ಪಿ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ವಸೇನಪಿ ಫಸ್ಸಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ। ತಂ ನೇವ ಪಾಳಿಯಂ ನ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಸನ್ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಇಧ ನ ವಿಚಾರಿತಂ। ಸಙ್ಗೀತಿಆರುಳ್ಹಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಪನೇತ್ಥ ವಣ್ಣನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ ಯತ್ಥ ಪಜಾ, ತನ್ತಾಕುಲಾದಿಭಾವಮಾಪನ್ನಾ।
ನೇಕವಿಧದುಕ್ಖಗಹನಂ, ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತಿ॥

ಪಚ್ಚಯಭೇದೇ ಕುಸಲೋ, ಲೋಕೇ ಗರುತಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ।
ಅತಿನಿಪ್ಪುಣಗಮ್ಭೀರಂ, ಜವನಬ್ಭೂಮಿಂ ಬುದ್ಧಞಾಣಸ್ಸ॥

ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಭೇದಂ, ನಿಸ್ಸಾಯ ನಯೇಹಿ ವಿವಿಧಗಣನೇಹಿ।
ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೋ ಸತ್ತಮ-ಮಭಿಧಮ್ಮಪ್ಪಕರಣಂ ಸತ್ಥಾ॥

ಸುವಿಹಿತಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೋ , ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಯಂ ಪಕಾಸೇಸಿ।
ಸದ್ಧಾಯ ಸಮಾರದ್ಧಾ, ಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಮಯಾ ತಸ್ಸ॥

ಆಚರಿಯಾನಂ ವಾದಂ, ಅವಿಹಾಯ ವಿಭಜ್ಜವಾದಿಸಿಸ್ಸಾನಂ।
ಅತಿಬಹುವಿಧನ್ತರಾಯೇ, ಲೋಕಮ್ಹಿ ಅನನ್ತರಾಯೇನ॥

ಸಾ ಏವಂ ಅಜ್ಜ ಕತಾ, ಚುದ್ದಸಮತ್ತೇಹಿ ಭಾಣವಾರೇಹಿ।
ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸಯನ್ತೀ, ಪಟ್ಠಾನವರಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ॥

ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಪತ್ತಾ ಯಥೇವ ನಿಟ್ಠಂ ತಥಾ ಬಹುಜನಸ್ಸ।
ಸಮ್ಪಾಪುಣನ್ತು ಸೀಘಂ, ಕಲ್ಯಾಣಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಕಪ್ಪಾ॥

ಏತ್ತಾವತಾ -

ಸತ್ತಪ್ಪಕರಣಂ ನಾಥೋ, ಅಭಿಧಮ್ಮಮದೇಸಯಿ।
ದೇವಾತಿದೇವೋ ದೇವಾನಂ, ದೇವಲೋಕಮ್ಹಿ ಯಂ ಪುರೇ॥

ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಏಸಾ, ಸಕಲಸ್ಸಾಪಿ ನಿಟ್ಠಿತಾ।
ಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ನಿಟ್ಠಪೇನ್ತೇನ ತಂ ಮಯಾ॥

ಯಂ ಪತ್ತಂ ಕುಸಲಂ ತಸ್ಸ, ಆನುಭಾವೇನ ಪಾಣಿನೋ।
ಸಬ್ಬೇ ಸದ್ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ, ಞತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುಖಾವಹಂ॥

ಪಾಪುಣನ್ತು ವಿಸುದ್ಧಾಯ, ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ।
ಅಸೋಕಮನುಪಾಯಾಸಂ, ನಿಬ್ಬಾನಸುಖಮುತ್ತಮಂ॥

ಚಿರಂ ತಿಟ್ಠತು ಸದ್ಧಮ್ಮೋ, ಧಮ್ಮೇ ಹೋನ್ತು ಸಗಾರವಾ।
ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸತ್ತಾ ಕಾಲೇನ, ಸಮ್ಮಾ ದೇವೋ ಪವಸ್ಸತು॥

ಯಥಾ ರಕ್ಖಿಂಸು ಪೋರಾಣಾ, ಸುರಾಜಾನೋ ತಥೇವಿಮಂ।
ರಾಜಾ ರಕ್ಖತು ಧಮ್ಮೇನ, ಅತ್ತನೋವ ಪಜಂ ಪಜನ್ತಿ॥

ಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಪಞ್ಚಪಕರಣಟ್ಠಕಥಾತಿ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಪರಮವಿಸುದ್ಧಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವೀರಿಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತೇನ ಸೀಲಾಚಾರಜ್ಜವಮದ್ದವಾದಿಗುಣಸಮುದಯಸಮುದಿತೇನ ಸಕಸಮಯಸಮಯನ್ತರಗಹನಜ್ಝೋಗಾಹಣಸಮತ್ಥೇನ ಪಞ್ಞಾವೇಯ್ಯತ್ತಿಯಸಮನ್ನಾಗತೇನ ತಿಪಿಟಕಪರಿಯತ್ತಿಪ್ಪಭೇದೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಪ್ಪಭಾವೇನ ಮಹಾವೇಯ್ಯಾಕರಣೇನ ಕರಣಸಮ್ಪತ್ತಿಜನಿತಸುಖವಿನಿಗ್ಗತಮಧುರೋದಾರವಚನಲಾವಣ್ಣಯುತ್ತೇನ ಯುತ್ತಮುತ್ತವಾದಿನಾ ವಾದೀವರೇನ ಮಹಾಕವಿನಾ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪರಿವಾರೇ ಛಳಭಿಞ್ಞಾದಿಪ್ಪಭೇದಗುಣಪಟಿಮಣ್ಡಿತೇ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮೇ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಬುದ್ಧೀನಂ ಥೇರವಂಸಪ್ಪದೀಪಾನಂ ಥೇರಾನಂ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ವಂಸಾಲಙ್ಕಾರಭೂತೇನ ವಿಪುಲವಿಸುದ್ಧಬುದ್ಧಿನಾ **ಬುದ್ಧಘೋಸೋತಿ** ಗರೂಹಿ ಗಹಿತನಾಮಧೇಯ್ಯೇನ ಥೇರೇನ ಕತಾ ಅಯಂ ಸಕಲಸ್ಸಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾ -

ತಾವ ತಿಟ್ಠತು ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಲೋಕನಿತ್ಥರಣೇಸಿನಂ।
ದಸ್ಸೇನ್ತೀ ಕುಲಪುತ್ತಾನಂ, ನಯಂ ಪಞ್ಞಾವಿಸುದ್ಧಿಯಾ॥

ಯಾವ ಬುದ್ಧೋತಿ ನಾಮಮ್ಪಿ, ಸುದ್ಧಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಾದಿನೋ।
ಲೋಕಮ್ಹಿ ಲೋಕಜೇಟ್ಠಸ್ಸ, ಪವತ್ತತಿ ಮಹೇಸಿನೋತಿ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।